

GOVERNMENT OF INDIA

DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY

CENTRAL ARCHÆOLOGICAL
LIBRARY

CALL No. 891.05/A.K.D.M.
Acc. No. 32016

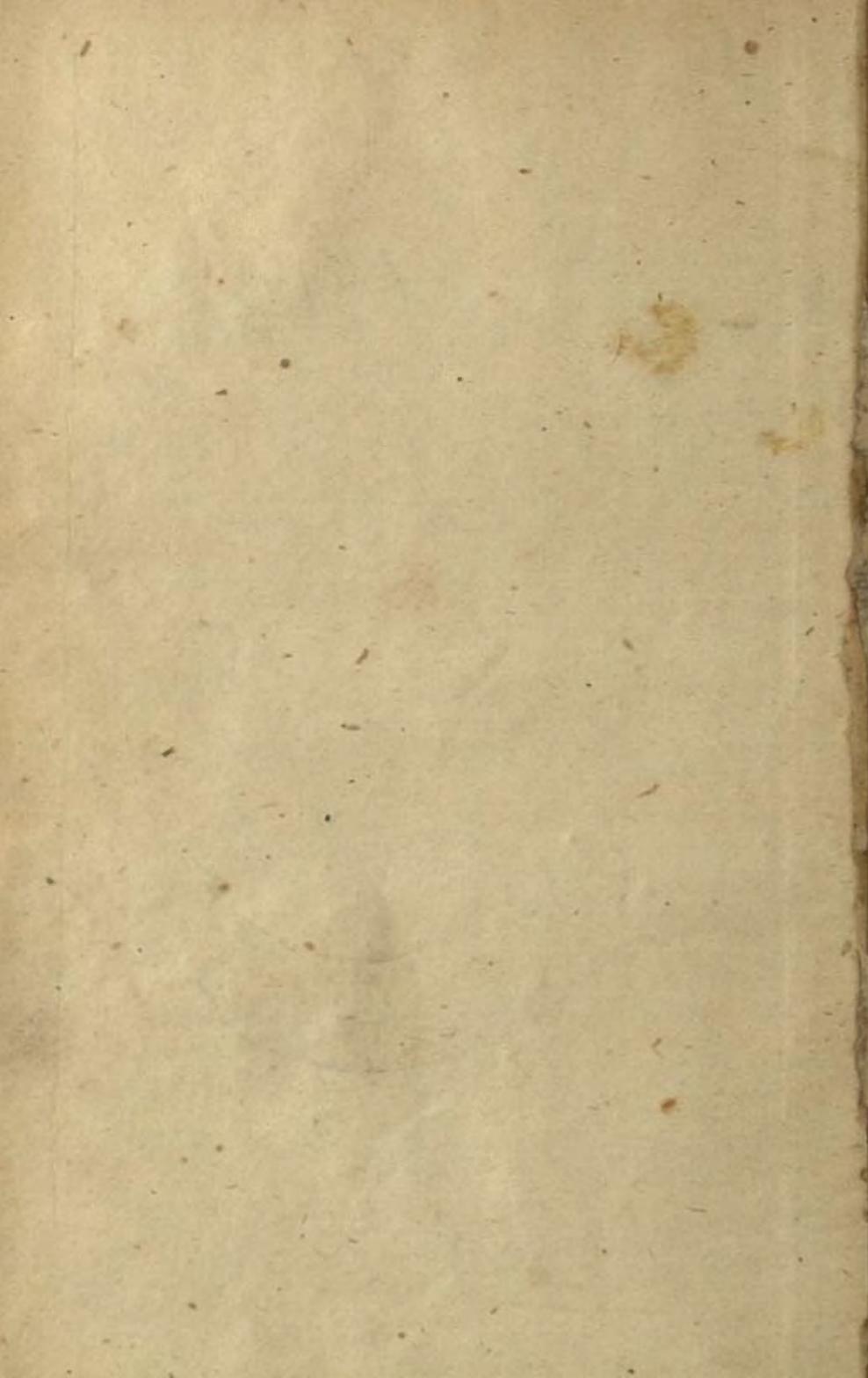
D.G.A. 79.

GIPN—S4—2D. G. Arch. N. D./57.—25-9-58—1,00,000.

ms
100
100
100

~~A494~~
80

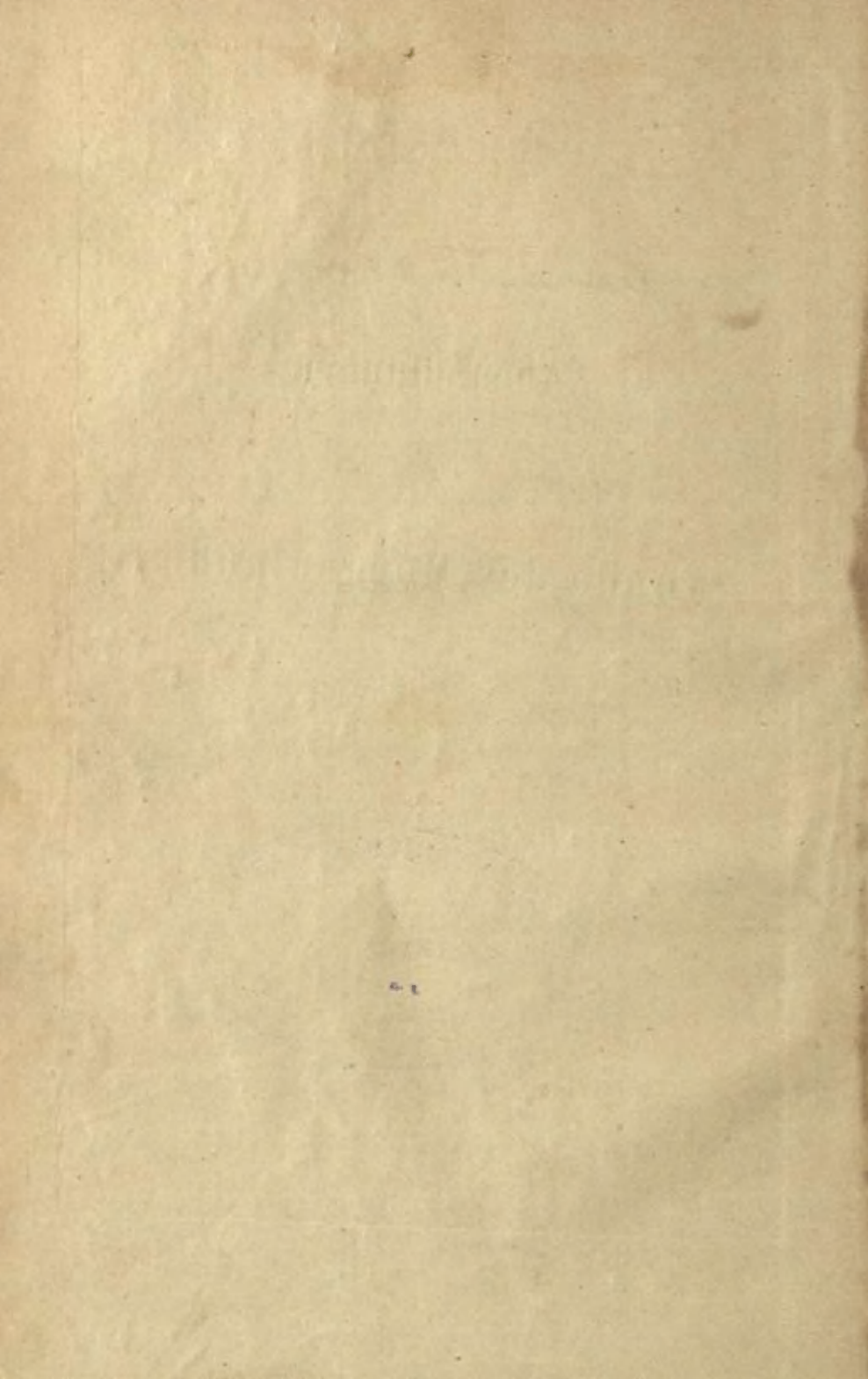
Abhandlungen

für die

Kunde des Morgenlandes.

(197)

Abhandlungen

für die

Kunde des Morgenlandes

herausgegeben von der

Deutschen Morgenländischen Gesellschaft

unter der verantwortlichen Redaction

des Prof. Dr. E. Windisch.

32016

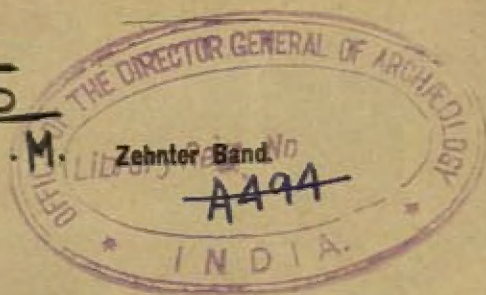

891.05

A.K.D.M.

Zehnter Band

~~A494~~

Leipzig 1897

in Commission bei F. A. Brockhaus.

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. 32016

Date 17. 7. 57

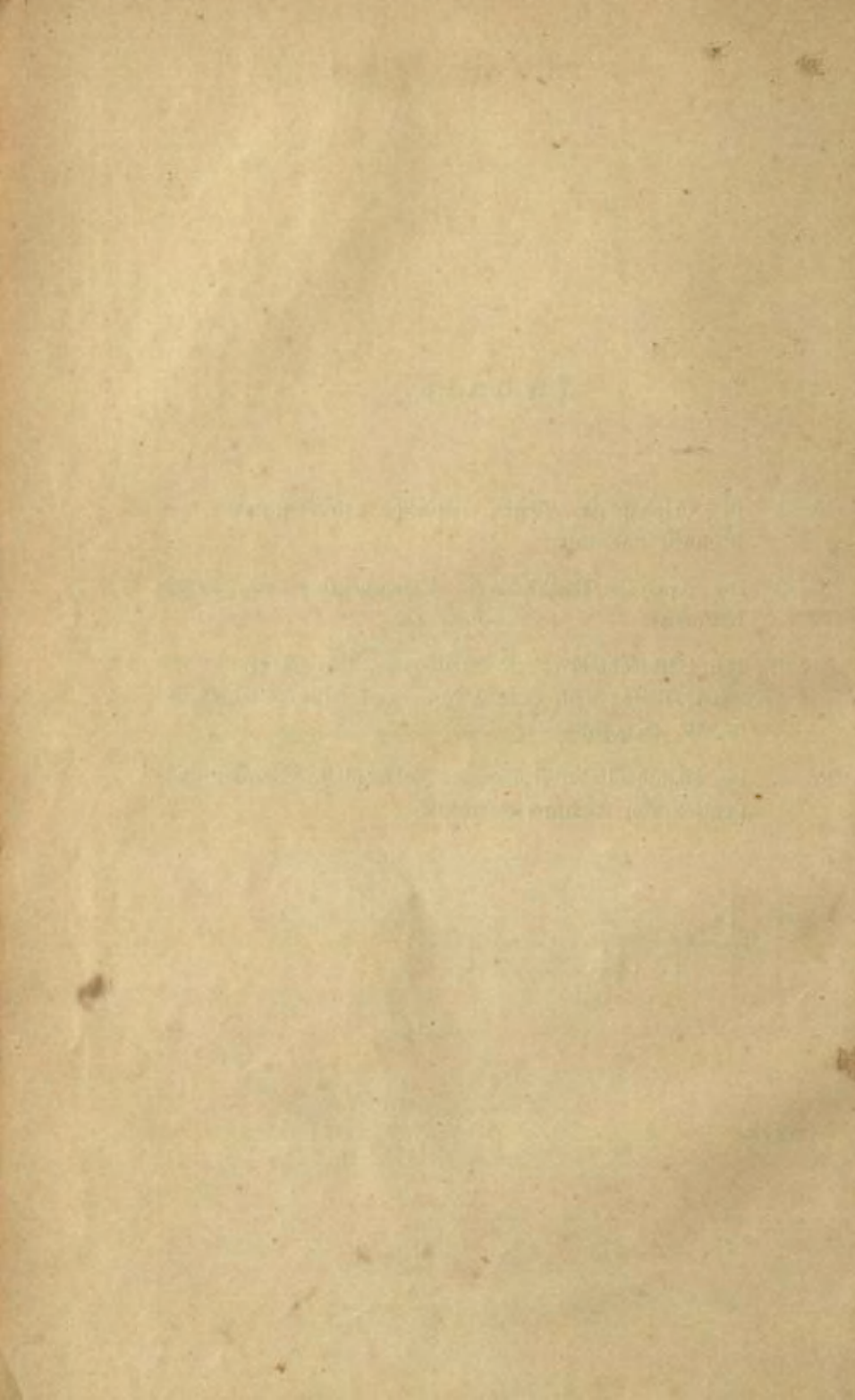
Call No. 891.05/A.K.D.M.

Inhalt.

- No. 1. Die Çukasaptati. Textus simplicior. Herausgegeben von **Richard Schmidt**.
- No. 2. Die Āvaśyaka-Erzählungen. Herausgegeben von **Ernst Leumann**.
- No. 3. The Piṭṛmedhasūtras of Baudhāyana, Hiranyakeśin, Gautama. Edited with critical Notes and Index of words by **Dr. W. Calagd**.
- No. 4. Die Marāṭhī-Uebersetzung der Śukasaptati. Marāṭhī und Deutsch von **Richard Schmidt**.

DIE ÇUKASAPTATI.

Abhandlungen
für die
Kunde des Morgenlandes
herausgegeben von der
Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.

X. Band.

No. 1.

DIE
ÇUKASAPTATI.

TEXTUS SIMPLICIOR.

HERAUSGEGEBEN

VON

RICHARD SCHMIDT.

Leipzig 1893

in Commission bei F. A. Brockhaus.

MEINEM HOCHVEREHRTEN LEHRER

HERRN

PROFESSOR DR. RICHARD PISCHEL

DANKBAR ZUGEEIGNET.

Meiner Ausgabe der Çukasaptati¹⁾ brauche ich nur wenige Worte zum Geleits mitzugeben. Was über das mir zu Gebote stehende Material zu sagen war, habe ich in der Einleitung zu meiner Doctorarbeit: „Vier Erzählungen aus der Çukasaptati“, Kiel 1890, p. 2 ff. angegeben. Hinzugekommen sind:

1) *C*₁, eine Abschrift von *C*²⁾ in Bangālī, fast genau mit *C* übereinstimmend, auf Papier geschrieben und 119 Seiten umfassend. Ich verdanke dies MS. der Güte des Herrn Prof. Aufrecht. cf. l. c. p. 52.

2) *M*₁, eine mit *M* ziemlich genau übereinstimmende Marāṭhī-Üebersetzung. Der Titel lautet: मुकवाहात्तरी मुकामईदूर येथें । महाराज होऊंकर साहेब बहादुर याचें कापखान्यांत कापिली असे ॥ सं० १८४९ शके १७७१ ॥ 108 Seiten; ebenso wie *M* am Anfange mit einem Holzschnitte, der Prabhāvatī vor dem Papagei auf einem Ruhebette sitzend darstellt.

3) *H*, eine mit *MM*₁ durchaus übereinstimmende Hindūstānī-Üebersetzung mit Abbildungen. 214 Seiten. Der Titel lautet: श्री मुकवहोत्तरी चित्रसह हिंदुस्थानीभाषामिं सूक्ष्मलोकोक्तेवासो मुंबई-मध्ये बापूसदाशिवशेटके कापखानमिं का० संवत् १६३४ सं० १८७७ ॥ Dieses Buch verdanke ich ebenso wie *M*₁ Herrn Oberbibliothekar Dr. Rost.

Ausserdem erhielt ich durch die Bemühungen des letztgenannten Herrn noch ein MS. für den textus ornatior; darüber in der Ausgabe desselben, die ich vorbereite.

1) Die (deutsche) Uebersetzung ist im Druck und wird bald erscheinen. In derselben werde ich Versehen oder schwierige Stellen des Textes zu verbessern bzw. erklären suchen.

2) Wenn ich pag. 2 der Dissertation sage, dass ich nur A, C und B selbst collationirt habe, so ist unter C das Tawney'sche Exemplar, nicht das von Rājendrakīlamitra beschriebene Originalmanuscript, zu verstehen, was ich hiermit, um Irrthümern zu begegnen, ausdrücklich bemerke.

Ob unter den MSS., die Angelo de Gubernatis aus Indien mitgebracht hat¹⁾, sich solche der Çukasaptati befinden, habe ich nicht erfahren können.

Im Folgenden gebe ich eine vergleichende Zusammenstellung der einzelnen Erzählungen, wobei Ç die vorliegende Ausgabe der Çukasaptati bedeutet.

A. Textus simplicior.

Ç	CC ₁	L	O	P	A	MM ₁ H	G	Ç	CC ₁	L	O	P	A	MM ₁ H	G
1	1	1	1			1	1	29	C ₁ 28	31	31	28	31	29	29
2	2	2	2		2	2	2		C ₁ 29						
3	3	3	3		3	3	3	30	C ₁ 29	32	32	29	32	30	30
4	4	4	4		4	4	4		C ₁ 30						
5	5	5	5		5	5	5	31	C ₁ 30	33	33	30	33	31	31
6	6	6	6	6	6	6	6		C ₁ 31						
7	8	7	7	7	7	7	7	32	31	34	34	31	34	32	32
8	9	8	8	8	8	8	8	33	32	35	35	32	35	33	(33) ²⁾
9	10	9	9	9	9	9	9	34	33	36	36	33	36	34	34
10	11	10	10	10	10	10	10	35	34	37	37	34	37	35	35
11	12	11	11	11	11	11	11	36	35	38	38	35	38	36	36
12	13	12	12		12	12	12	37	36	39	39	36	39	37	
13	14	15	15		15	13	13	38	37	40	40	37	40	38	37
14	15	16	16	13	16	14	14	39	38	41	41	38	41	39	38
15	16	17	17	14	17	15	15	40	39	42	42		42	40	39
16	17	18	18	15	18	16	16	41	40	43	43	40	43	41	40
17	18	19	19	16	19	17	17	42	41	44	44	41	44	42	41
18		20	20	17	20	18	18	43	42	45	45	42	45	43	42
19	19	21	21	18	21	19	19	44	43	46	46		46	44	43
20	20	22	22	19	22	20	20	45	44	47	47		47	45	44
21	21	23	23	20	23	21	21	46	45				48	46	45
22	22	24	24	21	24	22	22	47	46	48	48		49	47	46
23	23	25	25	22	25	23	23	48	47	49	49		50	48	47
24	24	26	26	23	26	24	24	49	48	50	50		51	49	48
25	25	27	27	24	27	25	25	50	49	51	51		52	50	49
26	26	28	28	25	28	26	26	51	50	52	52			51	50
27	27	29	29	26	29	27	27	52	51	53	53			52	51
28		30	30	27	30	28	28	53	52	54	54				

1) cf. Bollettino delle pubblicazioni italiane 1886, no. 9, 15 Maggio.
 Aufrecht, Florentine Sanskrit Manuscripts, führt kein Ms. auf.

2) „*laṅkaśāstra*“.

Ç	CC ₁	L	O	P	A	MM ₁ H	G	Ç	CC ₁	L	O	P	A	MM ₁ H	G
54	53	55	55	52		54	52	63	62	64	64	60			
55	54	56	56	53		55	53	64	63	65	65	61		62	
56	55	57	57	54		56	54	65	64	66	66	62			
57	56	58	58	55		57	55	66	65	67	67	63		63	
58	57	59	59				57	67	66	69	69	64.65		64	
59	58	60	60	56		58	56	68	67	13	13	66	13	65	
60	59	61	61	57		59	58	69	68	14	14	67	14	66	
61	60	62	62	58		60	59	Schluss							
62	61	63	63	59		61	60								

B. Textus ornatior (T) verglichen mit textus simplicior (t).

t	T	t	T	t	T	t	T	t	T	t	T	t	T	t	T
1	1	10	18	19	28	28	37	37	47	46	56	55		64	
2	2	11	19	20	29	29		38		47	57	56	64	65	
3	3	12	20	21	30	30	42	39	48	48	58	57		66	
4	4	13		22	33	31	40	40		49		58		67	
5	5	14	23	23	34	32	32	41	49	50	59	59		68	21
6	6	15	24	24	38	33	43	42	52	51	61	60		69	22
7	7	16	25	25	39	34	44	43	53	52	60	61		Schluss	
8	8	17	26	26	35	35	45	44	54	53		62			
9	17	18	27	27	36	36	46	45	55	54	63	63			

T	t	T	t	T	t	T	t	T	t	T	t	T	t	T	t
1	1	10		19	11	28	19	37	28	46	36	55	45	64	
2	2	11		20	12	29	20	38	24	47	37	56	46	[65]	
3	3	12		21	68	30	21	39	25	48	39	57	47	[66]	
4	4	13		22	69	31		40	31	49	41	58	48	[67]	
5	5	14		23	14	32	32	41		50		59	50	68	
6	6	15		24	15	33	22	42	30	51		60	52	69	
7	7	16		25	16	34	23	43	33	52	42	61	51		
8	8	17	9	26	17	35	26	44	34	53	43	62			
9		18	10	27	18	36	27	45	35	54	44	63	54		

Wenn die Regeln des Sandhi sehr oft in meiner Ausgabe nicht befolgt sind, so bemerke ich ausdrücklich, dass dies absichtlich geschehen ist.

So ist schliessendes *n* + anlautendes *t* beibehalten; unzählige Male ist der Hintus stehen geblieben; fehlerhafte Formen sind über-

nommen worden, z. B. *abhigaman* 97, 3; *hanan* 100, 4; *kuttinyāgratō* 133, 2; *pradōṣāgatāḥ* 189, 1; *purōdhāpy ētaḥ vacaḥ*⁹ 19, 9 und Aehnliches. Seltene, im PW mit einem Stern bezeichnete oder noch unbekannte Worte sind: *antika* Ofen 50, 4; *āū*, cf. *Marāṭhi āū* (a term of courtesy in addressing or making mention of a Shūdra woman etc. Molesworth); *ārōhanikā* Leiter 120, 13; *udyrōhanikā* eingetriebene Schuld 157, 8; 158, 3; *karṣuka* Bauer 67, 7; 74, 3; *kāṣṭhataḥ* Zimmermann 147, 4; *kharaditūḥ* bestäubt 106, 5; cf. *Marāṭhi kharadnem*; *cīncipi* Tamarinde 169, 6; 170, 1; *chōṭayitvā* 103, 3, *jhīṇṭa* Reisig 43, 11; 44, 3; cf. *Marāṭhi jhīṇṭ*; *adhamaḥōlayat* 50, 4; *Prākṛt*; *talāra* Stadtwächter 104, 6; 105, 4, 6; *daṇḍapāṭika* Polizeidiener 139, 12; *divākīrti* Barbier 180, 9; *nīyōgaka* Gebieter? 140, 3; *nīḥrēṇikā* Leiter 121, 1; *paṭṭaka* Kalb? 95, 6, 8; *paṭṭasātra* Seide 111, 4, 5; *pāpārdḍhi* Jäger 189, 1; *pāraḍi* Kleid? 107, 3, 7; *pūḡiphalā* Betelnuss 174, 3; *pratiprābhṛtam* Gegengeschenk 155, 8; *pratisirā* Vorhang 180, 6; *prātivēṣikā* 68, 1 und *prātivēṣmikā* Nachbarin 68, 8; 69, 8; *madhura* m. Melasse 78, 3; *rāvaḍi* Dreck, Futter u. dgl. i 11, 7; *rāsabha* quidam coeundi modus 167, 3; *vanjīraka* 62, 9 cf. *Marāṭhi vanjāri* (a caste or class, or an individual of it. They are carriers of grain, salt etc. Molesworth); *vavūla* *Acacia arabica* 57, 3, 8; *vyōma* (Masculinum!) 133, 10; *capatha* Gottesurtheil 144, 4; *ṣambali* Kupplerin 63, 10; *ṣrēṣṭhīḥ* = *ṣrēṣṭhi* 65, 10; *sandhivigrahika* 153, 6; *sphēṭitāḥ* √ *sphīṭ* 30, 6; *halē* 34, 7.

Zum Schlusse bleibt mir die angenehme Pflicht, Allen, die diese Arbeit fördern halfen, auch öffentlich meinen herzlichsten Dank auszusprechen, besonders aber meinem hochverehrten Lehrer, Herrn Prof. Pischel, der mich nicht nur jederzeit mit seinem bewährten Rathe unterstützte, sondern sich auch selbstlos der Mühe unterzog, den grössten Theil der *Prākṛt*-Stellen zu bearbeiten. Dankbaren Sinnes gedenke ich ferner der Herren Professoren Aufrecht, Kuhn, Lanman, von Oldenburg, Pertsch und Tawney, sowie des Herrn Oberbibliothekar Dr. R. Rost: sie Alle haben in uneigennützigster Weise dazu beigetragen, dass meine Arbeit überhaupt möglich ward. Möchten sie diesen meinen Dank freundlich annehmen und gewiss sein, dass ich ihnen meine dankbare Gesinnung bewahren werde *yāvaj jivam*.

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

प्रणम्य शारदा देवीं दिव्यविज्ञानशालिनीम् ।

वक्ष्ये चेतोविनोदार्थमुद्धारं कीरसंमतेः ॥

अस्ति चन्द्रपुरं नाम नगरम् । तत्र विक्रमसेनो नाम राजा बभूव ।
तस्मिन्नगरे हरिदत्तो नाम श्रेष्ठो । तस्य भार्या मृङ्गारमुन्दरीनाम्नी । ५
तत्पुत्रो मदनविनोदनामा बभूव । तस्य पत्नी प्रभावती । सा सो-
मदत्तश्रेष्ठिनः कन्या । मदनविनोदस्य अतीव विषयासक्तः कुपुत्रः
पितुः शिष्यां न मृष्योति । तस्य कूतमृगयाविज्ञानमवादिषु अतीव आस-
क्तिः । कुमारंचारिणं तं कुपुत्रं दृष्ट्वा तत्पिता हरिदत्तः सपत्नीकः
अतीव दुःखितः संवातः । तं हरिदत्तं कुपुत्रदुःखेन पीडितं दृष्ट्वा १०
तस्य सखा त्रिविक्रमनामा द्विषः स्वगृहतो नीतिनिपुणं मुकं सारिकां
च गृहीत्वा तद्गृहे गत्वा प्राह । सखे हरिदत्त एनं मुकं सपत्नीकं
पुत्रवत्त्वं परिपालय । एतत्सरचक्षेण तव दुःखं दूरीमविद्यति । हरि-
दत्तस्य तं मुकं गृहीत्वा पुत्राय समर्पयामास । मदनविनोदेन श्रय-

१) C₁ श्रीश्रीम् । २) C₁O शारदा । ३) L पालिनीं सर्व-
भूतानामादिदेव्यै नमो नमः । O कुर्वे भवाविनोदस्यमुद्धारं कीरसंमते ।
MM₁H om. प्रणम्यम् । G προσκυνήσας τὴν θεῶν Σαρασβατὴν,
τὴν ἑφορον πάσης ἐπιστήμης καὶ μαθησέως, συγγράψω ψι-
τακοῦ μυθολογίας, εἰς ἥδεῖαν διατριβὴν τῶν νοημόνων ἀν-
θρώπων. ४) LO चंद्रकुलं । MM₁H चंद्रकुला । G Σανδρακαλα.
M₁ विक्रमसेन्य । H विक्रम । LO om. बभूव । ५) C₁ हरिदत्त-
नामा श्रेष्ठः । ६) C₁ तत्पुत्रः । ११) C₁ स्वगृहतः । Was LO betrifft,
cf. Anmerkungen. १२) CC₁ हरदत्त । १३) CC₁ हरदत्तस्य ।

नमन्दिरे स्वर्णपञ्जरस्यः स्थापितः परिपोषितश्च । अथैकदा रहसि
मुको मदनं प्राह । हे सखे ।

पिचोस्ते दुःखिनोर्दुःखात्पतत्वमुचयो भुवि ।

तेन पापेन ते वत्स पतनं देवशर्मवत् ॥

५ स प्राह । कथमेतत् । मुक आह । अस्ति पञ्चपुरं नाम नगरम् ।
तत्र सत्त्वधर्मा ब्राह्मणः । तज्ज्ञार्या धर्मशीलानांभी पुत्रस्तु देवशर्मा ।
स च अधीतविद्यः पितृप्रच्छन्नवृत्त्या देशान्तरं गत्वा भागीरथीतीरे
तपः कृतवान् । एकदा स तपस्वी गङ्गातीरे जपार्थमुपविष्टः । तस्मि-
न्काले कयाचित् बलाकया उड्डीयमानया तदङ्गोपरि पुरीषोत्सर्गः
१० कृतः । स च तपस्वी क्रोधाकुलितनेत्रः यावदूर्ध्वं पश्नति तावन्तत्क्रो-
धाग्निना भस्मीभूतां बलाकां भूमीं पतितां दृष्ट्वा [बलाकां दग्ध्वा]
नारायणद्विजगृहे भिक्षार्थं ययौ । स्वभर्तृमुश्रूषापरया तत्पत्न्या को-
पाभिविष्टो निर्मत्सितः सत्यचिहायमुक्तश्च । नाहं बलाकेव त्वत्को-
पस्नानम् । स च प्रच्छन्नपातकज्ञानाङ्गीतो विस्मितश्च प्रेषितश्च तया

३) C °मुचयमुवि । ४) CC₁ हे statt ते । L देवदर्शन ।
MM₁ H om पिचोस्ते° । ५) LO om. स — अस्ति । तथा हि पंच° ।
C चम्पपुरं । G Πανσπούρα. M पंचपूर । M₁ चंपपुर । H
चंपापुर । ६) LO सत्त्वधर्मा । MM₁ सप्तधर्मा । G Σατσωαρμίν.
LO भार्या धर्मशीलाभिधा । C₁ तत्र statt तज्ज्ञार्या । LO सुतो statt
पुत्रस्तु । ७) CC₁ om. च । LO प्राप्तविद्योपि मातृपितृतः प्रच्छ-
न्नवृत्त्या विद्यार्थं सिद्धिस्थानं नाम देशान्तरं गतः तीर्थं च तत्कोपात्
ब्रह्मतेजसा तत्र शिसपोपरिस्तां [० शिसि°] बलाकां [० नाकां]
भस्मीकृत्य नारायणद्विजगृहं भिक्षार्थं प्रविष्टः । १२) C भिक्षार्थं । CC₁ om.
स्वभर्तु° । O °परतया । LO कौपाविष्टो । १३) CC₁ सत्त्वस्त्राय-
मुक्तश्च । L सत्यचया° । O सत्त्वचया° । LO om. समुक्तश्च ।
L बलाकावत् । O कलावत् । LO om. त्वत् । १४) LO om.
पातक ।

धर्मव्याधपात्रे वाराणसीं जगरीं ययौ । तत्र रक्ताक्तहस्तं यमप्रतिभं
मांसविक्रयं विदधानं तं दृष्ट्वा दृशामने स्थितः । व्याधेन स्वानतप्रश्न-
पूर्वकं स्वगृहं गीत्वा निजपितरौ सभक्तिकं भोजयित्वा पश्चात्तस्त्र भो-
जनं दत्तम् । तदनन्तरं स च व्याधं ज्ञानकारणं पप्रच्छ । कथं सती
ज्ञानवती कथं च त्वं ज्ञानवान् । तेन व्याधेनोक्तम् ।

4

निजान्वयप्रणीतं यः सम्यग्धर्मं निवेवते ।

उत्तमाधममध्येषु विकारेषु पराङ्मुखः ॥

स गृही स मुनिः साधुः स च योगी स धार्मिकः ।

पितृमुश्रूषको नित्यं जन्तुः साधारणश्च यः ॥

अहं सापि च एवं ज्ञानिनी त्वं च निजपितरौ परित्यज्य भ्रमत्या- 90
दृष्ट्वा न संभाषणाहं । परमतिथिं मत्वा जल्पितः । एवमुक्तः स ब्रा-
ह्मणो विनयपरं व्याधं पप्रच्छ । तेनोक्तम् ।

न पूजयन्ति ये पूज्यान्मान्वाप्नो मानयन्ति ये ।

१) O वाराणसीं । CC₁ om. जगरीं । LO रक्ताक्तं यमप्रभं ।
२) L मांसं विदधानं । CC₁ om. तं । LO दृष्ट्वा दृशामने ।
स्वानतप्रश्नादि विहितं । ३) LO om. स्वगृहं गीत्वा । om. पश्चात् ।
परमात्मादि भोजनं । ४) CC₁ ददौ । O तस्त्र तदनन्तरं । LO तेन
ब्राह्मणेन व्याधः संपुष्टः [O सष्ट] ५) CC₁ तेनोक्तं । ६) L दि-
वा० । LO यो नित्यं । C निवेवते । ७) CLO विकारेषु । MM₁H
om. निजान्वय० । ८) LO पितृमुश्रूषकश्च सः । तेनाहं
[O येनहं] पितृमुश्रूषां दावज्जीवं त्वजामि नो । MM₁H om. स
गृही० । ९०) LO अत एव मम ज्ञानमुत्पन्नमस्ति । C पितरं ।
C₁ पितरौ । LO परिधमन् । CC₁ मादृष्ट्वा वक्तव्यो न । ९१) C
परमतिथिर्मत्वा । L परं चातिथित्वात् । O परः वंतीवित्वात् ।
९२) L विनयपरं पप्रच्छ । O विनय पप्रच्छ । ९३) LO न पूज्यान्पू-
जयन्ति ये न मान्वान्मानयन्ति च । MM₁H न पूजयन्ति ये पूज्यं न
मानं मानयन्ति ये ।

जीवन्ति निन्दमानास्ते मृताः स्वर्गे न यान्ति च ।

व्याधेन बोधितस्तेन स ययौ गृहमात्मनः ।

अभवत्कीर्तिमान् लोके परतः कीर्तिभाजनम् ।

तस्माद्वशिग्धर्मं स्वकुलोद्भवं स्मर पिबोश्च विनयपरो भव । एवमुक्तः

५ स मदनः पितरौ नमस्कृत्य तदनुज्ञातो भार्यया चापुच्छ प्रवहणम-
धिरूढवान् गतो देशान्तरम् । पश्चात्तत्पत्नी कतिचिद्दिनानि शोक-
युक्ता निर्वाह्य स्त्रिरिणीभिः सखीभिः प्रतिबोधिता पुरुषान्तराभिला-
षुकाभवत् । यतस्त्राभिरेवमुक्तम् ।

तावत्पिता तया बन्धुर्यावज्जीवति मानवः

१० मृतो मृत इति ज्ञात्वा वृथात्वेहो निवर्तते ।

१) C यान्ति ये । MM₁ जीवन्मृताश्च ते ज्ञेया मृताः स्वर्गे
[H स्वर्गे] न यान्ति । २) O add vor व्याधेन मातापितरभरक-
क्रियामुद्दिशनायाकः मृतश्रेया प्रतियाहि न भूयः पुरुषो भवेत् १
धर्ममेव शुला गत्वा पिबोरभरो भवा २ । LO °ब्राह्मणः सक्रियो
गृहे । अभवत्प्रीतिशोभाढ्यो° । O °कीर्त्तिशो° । C₁ om. आत्मनः ।
४) LO om. वशिग् । CC₁ धर्मं कुलोद्भवं । LO एवं प्रतिबोधितः ।
५) LO तदनुज्ञातः तेन पुत्रेण किं फलं यः पितृदुःखाय [O °दुःखेः]
तस्माद्गन्तव्यं [O यस्मा°] तात देशेनैव देशान्तरं । कति कथय कथं
भविष्यसि त्वं । कथं त्वां विनाहं भविष्यामि । इति भार्यया चापुच्छ
तुरगमारूढवान् [O चाव्या प्रवहणमा] ६) CC₁ om. गतो देशान्तरम् ।
MM₁H add Böhrlingk, Ind. Spr. No. 1081. ७) LO सती statt
निर्वाह्य । CC₁ om. स्त्रिरिणीभिः । ८) L ततस् statt यतस् ।
९) L om. तावत्पिता° । LO कतिपयदिनसंख्यायि यौवनं मुनि-
तम्विनि [O यौवनस्य नितम्विनि] कामं कमलपद्मादि भुञ्जन् भो-
गानहर्निशम् ।

अतस्त्वं स्वपतिमप्राप्यमाना निवशरीरस्य कतिचिद्दिनस्त्राययीवनस्य
 पुष्पान्तररमणाद्बुहाय फलम् । ततस्तासां वचनेन पुष्पान्तरस्य गुण-
 चन्द्रसंज्ञस्य रमणाय मृङ्गारं विधाय यावत्प्रचलिता तावत्सारिकाया
 मा गच्छेत्त्यादिवचनेर्निर्भर्त्सिता । ततो यावत्सा तां सारिकां गल-
 मोटनपूर्वं विनाशयति तावदुडुयी ययी । ततः चणं खित्वा स्तेष्ट- 4
 देवतां हृदि स्मृत्या ताम्बूलं प्रगृह्य यावच्चलिता तावत् मुकः प्राह ।
 सिद्धिरसु । क्व गन्तव्यमित्यादिवाक्यैः पृष्टा । सा च मुकवचनं शकु-
 नमिति कृत्वा प्रहस्य तमाह । हे मुकराव नरान्तरास्तादं विज्ञातुं
 प्रचलितास्मि । मुक उवाच । युक्तमिदं कर्तव्यमेव परं दुष्करं निन्दितं
 च कुलस्त्रीणाम् । किं च । तदा गम्यतां यदि विपरीते समायाति 90
 सति तव बुद्धिरस्ति । यदि नास्ति तदा पराभवपदं भविष्यति ।

9) LO om. अतस्त्वं । CC₁ om. स्वपति° । LO स्व° पुष्पान्तरं
 भवत्य यतः चणभंगि यौवनं । इत्यादि प्रतिबोध पुष्पान्तरं गुण-
 चन्द्रसंज्ञं रमणाय स्नानारं विहाय यावच्चलति तावत्सारिकावदत्
 [O statt रमणाय° — रमणाय पुष्पान्तरं भवत्य यतः चणभंगि यौ-
 वनं इत्यादि प्रतिबोध पुष्पान्तरगुणचन्द्रसंज्ञं रमणाय मृङ्गारं°]
 2) CC₁ गुणचन्द्रसुतस्य । 3) CC₁ मा ना इत्यादि । om. ततो ।
 LO ततस्तथा सा गल° विनाशिता । 4) LO om. तावदुडुयी
 ययी । CC₁ om. गल° । मुकस्तावदुडुयी । om. ततः । हृष्टदेवतां ।
 5) CC₁ om. हृदि । LO ताम्बूलादि । O चलति । 6) LO सिद्धिरसु
 शिवाः सन्तु पन्थानः । CC₁ वाक्यं । om. पृष्टा । LO शकुनमिव
 ज्ञात्वा हया [O add सा च मुकवचनं शकुनमिति कृत्वा हृष्टा] मुकं
 प्राह । 7) CC₁ om. हे । मुकः । CC₁ ज्ञातुं प्रचलिता । L जना-
 नारा° । 8) LO चलितास्मि । CC₁ मुकः । om. उवाच । LO परं
 यदुःकरं पतति तन्निरिन्दितं । 90) CC₁ LO om. च । LO om. किं च तदा
 गम्यतां । CC₁ om. यदि । विपरीते समायाति बुद्धिरस्ति यदि सत्यं
 परबुद्धिपरी लोकः पराभवपदं यतः ॥ om. यदि — यतः । LO ततो
 विपरीते पाति [O om. पाति] सति बुद्धिरस्ति न वा यदि नास्ति° ।

यतः । कौतुकान्वेषिणी निर्व्वर्जना व्यसनागमे ।
 मासोपवासिनी यद्वर्णिकपुत्रकचयहे ।
 पप्रच्छ सा तदा सार्धं पुंश्लीभिः कृतादरा ।
 ससंभ्रमा जगादेदं किमिदं भाषितं मुक ॥
 यदि ते कौतुकं मुमु परार्थं गच्छ सुन्दरि ।
 स्त्रिरीभूय त्वया पश्चात् श्रव्येयं महती कथा ॥

एवं मुकीर्त्ता युत्वा यदा सा कौतुकाकुलचेतसा निजगृह आसीनास्ति
 तदा मुकः कथां प्राह । अस्ति चन्द्रावती पुरी । तस्यां भीमनामा
 नृपः । तत्र सुधनो नाम मोहनश्रेष्ठिमुतः तन्नगरवासिनो हरिदत्तस्य
 १० कलत्रं लक्ष्मीं रन्तुमीहते । तद्वत्सा न मन्यते । ततो मासोपवासिनीं
 पूर्णाभिधानां गत्वा पूर्णधनावर्जितां कृत्वा हरिदत्ते नगराद्वहियते
 तद्गृहे द्वितीयेन प्रेषयामास । सापि चाटूक्तिभिलक्ष्मीं प्रसादयामास ।
 प्रसन्नया च तथेत्तुक्तम् । यत्नं याचसे तत्करोमि । पूर्णयोक्तम् ।

१) CC₁ कौतुकान्वेषणे । दुर्व्वर्जना । ४) LO ससंभ्रमं जगादाथ
 [O जगादाथ] किमिदं भाषितं मुक । पप्रच्छ सा तदा सार्धं पुंशु-
 स्त्राभिः कृतादरा ॥ ५) C₁ शुभं statt मुमु । ७) CC₁ मुकीर्त्ता
 कथा । यदा स्वसा निजगृहः कौतुकाकुलचेतसः तदा° । L °युत्वा
 कौ° सा यदा आसीना निजगृहेतदा मुकः कथामाह । O °चेतसः
 सुधता यदा निजानिगृहः तदा° । ८) LO om. अस्ति । M₁ चंद्र-
 वती । G *Σανδαπάρη*. LO om. तस्यां । भीमो नाम राजा ।
 MM₁ भीमक । H भीमसेन । Der Name des Königs wird nicht
 genannt bei G. ९) LO तत्र मो° सुधनो नाम । मोहन ist der Sohn
 von भीमक in MM₁H. In G ist मोहन *μὴς ὑπὸ πορῶν*, हरिदत्त
 wird nicht genannt. १०) LO लक्ष्मीनाम्नी । समीहते । om. तद्व° ।
 ११) LO पूर्णानाक्षी । om. गत्वा । प्रचुरैर्धनमानदनिः संतोष्य [O
 °दानैरावर्ज्य] । CC₁O om. नगराद् । LO add सति । १२) LO om.
 तद्गृहे । CC₁ om. द्वितीयेन । LO स प्रे° हरिदत्तस्य गृहे [O °दत्त-
 यहे] CC, सा । LO प्रसन्ना चक्रे । १३) LO प्र° तथा चेत्तुक्तम् ।

तर्हि मन्त्रं नरं भज । तथोक्तम् । कुलस्त्रीणां नैतद्युज्यते परं यत्त-
वाये प्रतिपन्नं तत्करोमि ।

उक्तं च । विज्जत सीमं अहं होउ वन्धनं चञ्चउ सव्वहा लच्छी ।
पडिवल्लपालणे सुपुरिसाणं वं होउ तं होउ ।

तथा च । दिडलोहसिंखलाणं अस्साणं वि विविहपासवन्धानं । ५
ताणं चिञ्च अहिञ्चचरो वाक्कावन्धो सुपुरिसस ।
अद्यापि नोज्झति हरः किल कालकूटं
कूर्मो विभर्ति धरणीं खलु चात्मपृष्ठे ।
अश्वोनिधिर्वहति दुःसहवाडवाप्ति-
मङ्गीकृतं सुष्ठतिनः परिपालयन्ति । १०

तच्छ्रुत्वा हृष्टा पूर्णा । एवमेवैतत् । ततस्मां लच्छीं प्रतिविधाय गुह-
मोहनार्थे प्रदीपे स्वगृहे निनाय । ततः स मोहनः कथितवेलोपरि
नागतः किञ्चित्कार्यादिवैद्यग्येण । ततो लच्छ्या सकामयोक्तम् ।

१) CC₁ om. तर्हि । C मन्त्रं । L ममाभिमतं । O मम मतं ।
LO कुलवधूनां । CC₁ न युज्यते । L प्रतिपन्नं यत्तत्करोमि । O प्र-
तिपन्नलात्करोमि । २) CC₁ om. तवाये । ३) om. MM₁H.
O विज्जत । L सीमं । CC₁ वृधनं । ४) C पडिवल्लपालने सुपु-
रिसाणं । C₁ उडिवल्लपालने सुपुरिसाणं । L पडिडिवल्लपालणे
पुणराणं । O पृढीवल्लपालणा नराणं । LO वं होउ । ५) O दि-
डलोहसिंखलाणं । विविहपासवन्धानं । C₁ दिडलोहसिंखलानां विञ्च
अस्साणं विविविहपासवन्धानं तानं विञ्च अहिञ्चचरो वाक्कावन्धं सुपु-
रिसस । LOMM₁HG om. दिडं । ७) CC₁MM₁HG om. अद्यापि ।
C) L किल चात्मपृष्ठे । ८/१०) om. O. ११) CC₁ एवं विचार्य
गुहमोहनार्थे । O तद्वृष्टा । L प्रविधाय । O प्रगुणीं विधाय ।
L₁ om. गुहमोहनार्थे । १२) LO स्वगृहं । CC₁ om. ततः । स मोहनो
न प्राप्तः । om. कथितं and किञ्चि । LO om. स । L मोहनः
सुतः । १३) CC₁ om. ततो

यत्कमपि नरं समानय । ततः पूर्णया मूढया तत्पतिरेव समानीतः ।
स्वभर्तरि समायाति सा कथं भवत्विति कथं गृहं यात्विति त्वं सख्य-
सख वा कथयन्तु । ता आहुः । न जानीमः । त्वमेव कथय । मुक्
आह । यदि न यासि तदा कथयामि । तयोक्तम् । न यास्यामि ।

५ मुक् । सा आगच्छन्नेव स्वपतिरिति ज्ञात्वा तं कथयहं प्रगृहीवमु-
वाच । हे शठ सर्वदा त्वमिति ममाग्रे जल्पसि यन्ने त्वां विना ना-
न्या वक्ष्यमा अस्ति । अधुना तु मया परीक्षितो ज्ञातश्चेति कोपं चक्रे ।
स च तां कष्टेन सुकोमलवचनैरनुनीय स्वगृहं निव्ये ।

कथां श्रुत्वा मुक्तेनोक्तां भयविक्षयकारिणीम् ।

१०

पुंश्चलीवृत्तसंयुक्ता मुक्ता रात्रौ वणिक्प्रिया ॥

इति मुक्सप्ततौ प्रथमा कथा ।

१) CC₁ om. नरं । LO om. यत् । तं नरं शीघ्रं स० । CC₁
om. ततः । LO अत्थाकुण्ठितमूढया । समानीति । २) LO सा किं
करोतु किं गृहं यातु किं वान्त्वित्किंचित्करोत्विति विचारय भवती
[O भवति] सपरिवारा तयोक्तं न जानीमः । ३) LO मुक्तीवाच ।
यदि न [O om. न] जानासि ततो विपरीते पतिने [O om. पतिने]
कथं निर्वहसीति तर्हि श्रूयतां । ४) CC₁ सा आगच्छन्पति० । LO
स आग० इत्यभिज्ञातः ततः कच० प्रगृह्य प्रोक्तः । CC₁ प्रगृहीवमुक्तः ।
६) CC₁ om. हे शठ । सर्वस्वं । LO हे शठ त्वमपि ममाग्रे इति
जल्पसि यत्त्वां विना ममान्या वक्ष्यमा नास्ति । ७) CC₁ om. तु ।
LO परीक्षीसि मया ज्ञा० । ८) CC₁ सोऽपि तामनुनीय स्वगृहं निव्ये ।
LO सुकोमलं कष्टेन स० । ९) CC₁ कारिणी । LO इति कथां
श्रुत्वा मुक्तेनोक्तां भय० पुंश्चली० [O पुंश्चलीवृत्तसंयुक्ता] प्रमुक्ता सा
प्रभावती । MM₁H om. कथां । ११) CC₁ इति त्रीमुक्प्रोक्तदि-
सप्ततिकथायां मुक्प्रभावतीसंवादे मासोपवासिनीकथा प्रथमा समा-
प्ता । LO इति मुक्सप्ततियञ्जे [O मुक्सप्ततरी०] मुक्तेन्द्रोक्तं प्रथमं
कथानकं ।

सा तथैव समं तामिद्वितीये ऽहि निशामुखे ।

मुकमापृच्छ चलिता मुकस्वामिदमब्रवीत् ॥

यथेष्टं गच्छ सुश्रोणि यदि जानासि कुःकटे ।

प्रत्युत्तरं समायाति यशोदेवीव संकटे ।

ततः प्रभावती पृच्छति । का यशोदेवी । कदा कस्मिन्संकटे तथा ५
क उपायः कृत इति । मुकः । यदा कथयामि तदा मयि सुरत-
विघातेन तव कोपः प्राणनिसूदनः स्यात् । सा आह । मुहदा सा-
ध्वसाध्वपि श्रोतव्यमेव । इत्यनुज्ञातः मुक आह । अस्मि नन्दनं नाम
नगरम् । तत्र नन्दनो नाम राजा । तत्पुत्री राजशेखरः । तदधूः
शशिप्रभा । तां धर्मसेनसुतो वीरनामा दृष्ट्वा सकामः सन् ज्वरपी- १०
डितो ऽभूत् । भोजनादि न विधत्ते । स च माया यशोदेव्या पृष्टः
सन्सगद्गदं कारणमाह । सा च राजकन्या दुर्लभा । स कथं जीवतु ।
इति प्रश्नः । तयोक्तम् । त्वमेव कथय । मुकः । यदि प्रभावति अथ
न यासि तदा कथयामि । इत्युक्ते सा आह । कथयेति । अथ मुकः ।

१) C₁ *द्वितीयाहि । LO द्वितीयेहि सा प्रभावती तामिः
सखीमिः [O add समं] मुकः । ३) L यथैच्छं । O यथेच्छं । CC₁
दुःकरे । MM₁H यथेष्टं गच्छ सुश्रोणि [H सुश्रेणि] यदि यास्यसि
सुन्दरि [M सुन्दरी] । यद्युत्तरं समयासी यशोदेवीव संकटे ।
५) LO तथा स पृष्टः कथां प्राह यदि कथयामि* । ६) LO सुरतः
मयि । ७) CC₁ *विघाते निद्रानिसूदनः कोपो न स्यात् । LO प्राण-
सूदनः । साह । साध्वसाध्वमपि । ८) LO मुकः प्राह । LOC₁
om. अस्मि । LO om. नाम । ९) LO तत्र राजा नन्दनो नाम ।
H नन्दनशेखर । CC₁ om. नाम । LO तत्पुत्री । तदधूः शशिप्रभा धः
[O धर्मसुतो] वीः दृष्ट्वा* । १०) LO ज्वरितो । ११) LO om. स च ।
१२) CC₁ गद्गदं । LO राजपत्नी । CC₁ जीवति । LO जीवतु मुकेन
पृष्टं । १३) CC₁ om. तयो* — कथय । LO om. मुकः । १४) C₁
ततः । CC₁ इत्युक्तवति । LO साह । CC₁ अथ किं statt कथयेति ।
om. अथ ।

सा यशोदेवी एकां मुनीं भोजनाधीरावर्जयित्वा आभरणानि परि-
 धायात्मना सार्धं गृहीत्वा शशिप्रभापार्श्वे गत्वा तां विजने समग्रदा
 जयाद् । अहं च त्वं च इत्थं च पूर्वभवे भगिन्वी ऽभूवन् । मया
 निःशङ्कया त्वया तु सशङ्कया परनराभिज्ञाः पूरितः । अगत्या तु
 ५ नैव । अतो ऽस्याः शीलप्रभावात्कीवलं जातिस्मरणमेव न भोगाः मु-
 निका च संजाता । संभोगविघ्नाज्जातिस्मरणं च न ते वर्तते । मम
 पुनर्भोगान्निर्विघ्नान्निर्विघ्नजातिस्मरणं च । अतो ऽहमनुकम्पया इमां
 मुनकीं त्वां च दृष्ट्वा कथयितुमागता । अतस्त्वयार्चिणां काङ्क्षितं दा-
 तव्यमेव । यो दानं कुर्यात्स भवेत्सर्वसंपदां स्थानम् ।

१० उक्तं च । कथयन्ति न याचन्ते भिक्षाहारा गृहे गृहे ।

अर्घिभ्यो दीयतां नित्यमदातुः फलभीदृशम् ॥

ततः शशिप्रभा सकण्ठग्राहं रुदित्वा प्राह । मामपि कच्छाणि पुष्-
 पान्तरेण योजय । ततो यशोदेवी तां स्वस्वीकृत्य भर्तृविदितां स्वगृहं
 नीत्वा स्वपुत्रेण योजयामास । स च राजशेखरो द्रव्यादिदानतोषितः

१५ सखीयमिति कृत्वा न निवारयामास ।

१) CC₁ om. एकां । LO मुनकीं भोजनाभरणादीं । CC₁ शा-
 न्तयित्वा । LO om. आभं परिधाय । २) LO शशिप्रभायाः पार्श्वे
 गृहीत्वा । om. तां विजने । C₁ om. विजने । ३) L अहं त्वं इदं च ।
 O अहं त्वं इदं । CC₁ ऽभूवं । LO सख्य आसन् । ४) LO om.
 तु । ५) LO ततो । C₁ ऽस्याः । LO भोगः । ६) LO om. च । जाता
 सविघ्ना भोगा जातिस्मरणं वर्तते । CC₁ om. वर्तते । LO भोगा नि-
 र्विघ्ना जातिस्मरणं च । ततो । ७) LO om. मुनकीं । L यतस् ।
 ८) LO यो दत्ते स परभवे [O परभवेत्] om. सर्व । १०) CC₁ उक्तं
 च यतः । ११) L दीयते । MM₁H om. कथयन्ति । १२) CC₁ LO
 कण्ठं । CC₁ रुं शशिं । LO आह । CC₁ ममापि कं निपुष्-
 पान्तरे । LO मां नरान्तरेण योजय । १३) CC₁ om. ततो । O
 भर्तृं । LO स्वगृहे । १४) L द्रव्यापारादृहायतो सखीं । O द्र-
 व्यादिव्यादिदानतो सखीं । १५) LO न किञ्चिद्विचारयामास ।

राजपुत्रं राजपुत्रीं प्रतार्थयं च भामिनि ।
यशोदेव्या महद्गुह्या निजकार्यमनुष्ठितम् ।
बुद्धिरस्ति यदेषा ते ब्रज सुभु परान्तिकम् ।
भव निद्रां विशालादि मान्यया स्वं विह्वलय ॥

इति मुककथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

4

इति मुकसप्ततौ द्वितीया कथा ॥ २ ॥

अथान्यदिने प्रभावती मुकुं पृच्छति । मुकः ।

गच्छ देवि किमाश्चर्यं यत्र ते रमते मनः ।

मृगवन्दि जानासि परिचार्णं त्वमात्मनः ॥

प्रभावती पृच्छति । कथमेतत् । मुकः कथयति । अस्ति विशाला १०
नमरी । तत्र सुदर्शनो राजा । तत्र च विमलो नाम वणिक् ।
तस्य च पत्नीद्वयं सुभगं रूपसंपन्नं दृष्ट्वा कुटिलनामा धूर्तस्तद्वार्था-
द्वययहणेच्छया अम्बिकां देवीमाराध्य विमलरूपं ययाचे । लब्ध्वा
च तत्प्रकृतिं विमले बहिर्गते तद्गृहं गत्वा प्रभुत्वं चकार । प्रसादध-
नदानैर्वशीकृतो अखिलो अपि परिजनवर्गः । तद्वार्थाद्वयं बहमानदा- १५

१) LO ततः मुकः प्राह भामिनि राजपुत्रमेव विप्रतार्थं यशो-
दया महा° । MM₁H om. राजपुत्रं । ३) L यदीत्यं ते । O य-
दिकं दे । ४) C₁ त्व statt स्वं । MM₁H om. बुद्धिरस्ति° ।
५/६) LO इति द्वितीया कथा । ७) LO अन्यदा । CC₁ om. मुकुं ।
८) O तत्र । MM₁ गच्छ तत्राद्य [M₁ दद्य] शीघ्र त्वं । H गच्छ
देव्यद्य । ९) O किमात्मनः । १०) LO om. प्रभावती — कथयति ।
L शाला । M शिला । M₁H विशाल । ११) LO पुरी । om. तत्र ।
H सुन्दरसेन । CC₁LO om. च । L विमलनामा । १२) LO om.
सुभगं । तं दृष्ट्वा । Der Name des धूर्तं fehlt in MM₁HG. CC₁
कुटिलो धू° । १३) CC₁ अम्बिका । तद्वद्व्या च । १४) LO add
सति । तद्गृहे । १५) LO निखिलो । CC₁ परिजनः । CC₁ दाना-
दिना परद्रव्येण ।

गादिना संतोष्य स्वेच्छया भुङ्क्ते । विमलो ऽयं धनावानित्यतां श्रुत्वा
 दाता बभूवेति परिव्रजो अनवरतं चिन्तयति । अथ सत्यविमलो ऽपि
 द्वारमागतः कुटिलाज्ञया द्वारपालेन निषिद्धः । ततो बहिःस्थः फूल्क-
 ५ रीति । वक्षितो ऽहं धूर्तराजेन । तस्मै चैवं कन्दतो गोचया जनाः
 कौतुकाच्च मिलिताः । तत्पश्चात् हट्टानि मुक्ता वणिक्साधौ मिलित्वा
 आरचिकमन्त्रिमुख्यानां पुरतः फूल्क्रे । राजवक्षितो ऽस्मि धूर्तराजेन ।
 ततो राज्ञा तदवलोकनाय प्रहिताः पुरुषाः । तेनापि ते द्रव्यादि-
 दादेन सानुकूलाः कृताः । तं धनदायकं गृहे दृष्ट्वा जनो वदति ।
 स्वामिन्विमलो गृहे विवर्ते । अयं च धूर्तराट् द्वारस्थः । ततो नृपेण
 १० द्वायथेकव कृती । ततो द्वयोर्मध्यान्न को ऽपि धूर्तेतरयोर्व्यक्तिं ज्ञा-
 नाति । जातः कोलाहलो ऽखिललोकव्यवहारनाशकरः राज्ञश्चाप-
 वादः । यतो राज्ञां दुष्टनियहः शिष्टपालनं च स्वर्माय ।
 उक्तं च । प्रजापीडनसंतापात्समुद्भूतो ज्ञताशनः ।

१) LO परितोष्य । यथेच्छं स्वेच्छया विलसति । CC₁ दाना-
 दिकमनित्यतां श्रुत्वा । L दाता किमनित्यतामस्मै बभूवेति । O nur
 दाता बभूवेति २) O om. अनवरतं । L नित्यं । CC₁ अथास्य
 विमलो । LO तावता सत्यविमलो । ३) LO om. ततो । L कन्दनं
 करोति । O फूल्करीति । ४) CC₁ गोचया । L गोचरो जनो [O गो-
 चरो] मिलितः । ५) LO हट्टान्निर्मुक्तो । ६) CC₁ आरचिम° ।
 L आरचम° । O आरचरम° । L पुरो विज्ञप्तिं चकार । O पुरः
 पूष चक्रे । LO वंचिता धू° । ७) CC₁ राजा । LO om. तद् ।
 CC₁ प्रहितो लोकस् । LO तेन ते । CC₁ तेनापि सर्वो ऽपि जनः
 परद्रव्यदानेन सानुकूलो विदधे । ८) LO सत्कृताः । ९) LO om.
 नृपेण । १०) LO om. ततो । कोपि तयोर्मध्ये धू° न जानाति ।
 ११) LO को° जातो निखिल° । CC₁ °नाशकः । १२) CC₁ यतो
 राज्ञः दुष्टनियहश्शिष्टपरिपालने निश्चयः कुर्वते । १३) MM₁ H
 °संतापसमु° ।

राज्ञः कुलं श्रियं प्राणाद्गन्ध्वा विनिवर्तते ।

ततो राजा एकाने तयोर्निर्णयमचिन्तयत् । तत्कथय कथं निश्चयः
स्वादिति प्रश्नः । शुकः । स राजा लज्जोपायस्तद्विमलभार्यादयं पृष-
क्पुष्कस्तस्मात् पृष्टवान् । किं युवयोः पाणिग्रहणे भर्वा विभूषणं प्रदत्तं
धनं च । पश्चात्किं जल्पितं प्रथमसङ्के च का वार्त्ता भर्वा सहाभूत् । ५
का माता कथं पिता । किं कुलम् । का जातिः । इत्येवं पृष्टाभ्यां
यथासक्तं यथावृत्तं यथाप्रोक्तं यथासुप्तं सर्वं ताभ्यां कथितम् । पश्चात्तु
तौ पुष्पौ पृष्टौ परस्परं विसंवदन्तौ । ततो भार्याद्वयस्य इक्षिणी-
सुन्दरीनामध्वयस्य यः संवादो वदति स सत्यः । इतरस्तु धूर्तौ राज्ञा
निर्वासितः । सत्यस्तु राज्ञा सभार्यः सत्कृतः स्वगृहं गतः । इति महा- १०
राजबुद्धिः । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति शुकसप्तती तृतीया कथा ॥ ३ ॥

१) MM₁ राज्ञी । MM₁H प्राणाद्गन्ध्वे वि० । LOG om. प्रजा० ।

A schaltet folgende zwei Verse ein vor प्रजा०: प्रजानां रक्षणं सम्यक्
दुष्टाणां नियहः सदा । एष राज्ञः परो धर्मो परवेह च शर्मणे ।
प्रजाणां रक्षणं सम्यक् राज्ञः स्वर्गस्य कारणं । अरक्षित् नरकं याति
तस्माद्रक्षा सदा प्रजा ॥ २) CC₁ om. तयोर् । C₁ निर्णयं चिन्तयत् ।
LO अचिन्तयत् । ततः für तत्कथय । ३) O om. स्वाद् । L

ततो राजा । O om. ततो राजा — भर्वा । L om. लज्जो० । वि-
मलस्य भार्या० । ४) CC₁ अवस्थाप्य । पृष्ट । LO किं भूषणं [O

विभूषणं] दत्तं । ५) O om. च । LO पूर्वसंगे । L om. च । LO का
का । सह संवाताः । ६) LO कः पिता । CC₁ add कथं पतिः ।

LO om. इति । ७) LO यथोक्तं । om. यथासुप्तं । CC₁ add तथाकृतं ।
LO सर्वमावेदितं । om. तु । ८) LO परस्परं पृष्टौ । CC₁ संवदतः ।

L विसंवदतः । O ०वदता । Die Namen der Frauen fehlen in
MM₁HG. ९) C₁ संवादो । C₁ संवाद । LO संवदति । O om.

स सत्यः । LO धूर्तः धूर्तौ । १०) CC₁ इतरस्तु für सत्यस्तु । CC₁
सभार्यः सत्कृतः ततो राजा बुद्धिमान् कथां श्रुत्वा मुक्तेनोक्तमित्यादि ।

O om. इति । १२) LO om. इति० । O om. शुकसप्तती । C₁ om. इति शु० ।

अथान्यदा प्रभावती मुक्ं पृच्छति । मुक्ः । मां कृतावज्ञं कृत्वा मा
गच्छ । यतो बालकादपि हितं वाक्यं साह्यम् ।

कृतावज्ञः पुरा देवि वृद्धवाक्पराङ्मुखः ।

पतितो ब्राह्मणो ऽनर्थे विषकन्याविवाहने ।

५ प्रभावती पृच्छति । कथमेतत् । मुक्ः । अस्मि सोमप्रभं नाम द्विज-
स्नानम् । तत्र विद्वान्धार्मिकः सोमशर्मा नाम विप्रः । तत्पुत्री रूपी-
दार्यगुणोपेता विषकन्येति विज्ञाताभूत् । तेन तां भयेन को ऽपि न
विवाहयति । ततः सोमशर्मा वरार्थं भुवं पर्यटन्संप्राप्तो द्विजस्नानं
जनस्नानं नाम । तत्र गोविन्दनामा ब्राह्मणो जडो निर्धनश्च । तस्मै
१० कन्या प्रदत्ता । तेन सुहृदां निवारयतामपि कृतावज्ञेनोढा सर्वरूप-
लावण्यगुणोपेता मोहिनी विषकन्या । सा विदग्धा गोविन्दसु मूर्खः
लघुवयाश्च । ततश्च सा आत्मनो रूपलावण्ययीवनं शृणोच ।

अविदग्धः पतिः स्त्रीणां प्रौढाणां नायको गुणी ।

गुणिनां त्यागिनां लोको विभवत्येति दुःखकृत् ॥

१) CC₁ अन्यदा । om. कृत्वा । C मे ऽवज्ञां मा कुरु in
margine. LO om. मां — यतो । ४) O °विवाहिते । M पतितो
ब्राह्मणः कृच्छ्रे । M₁ कृच्छ्रे । H कृच्छ्रे । ५) CC₁ om. प्रभावती
पृच्छति । om. मुक्ः und अस्मि । LO om. प्रभावती — अस्मि ।
L सोमभानधि द्विजस्नाने । O सोमप्रभामिधे । ६) CC₁ विद्वान्ना-
ह्मणो धार्मिकः । CC₁ om. तत्पुत्री — ततः । ७) O om. न ।
८) CC₁ LO om. ततः । CC₁ सोमशर्मा भुवं पर्यटन् वरार्थं संप्राप्तो
द्विजस्नानं नाम । LO सोमशर्मा वरार्थे [O add भुवं] पर्यटन् संप्राप्तो* ।
९) L गोविन्दो नाम । O om. नाम । LO ब्राह्मणः
जडो* १०) LO सा विषकन्या । ११) CC₁ विप्रो मूर्खः लघु-
वयाश्च । १२) C₁ °यीवनो । LO ततः सा [O सन्] निजरूपलावण्ययी-
वनानि [O °नादिकं] यतः [O यतश्च] १३) CC₁ पति । O om.
नायको गुणी । १४) C₁ O गुणीनां । LAMM₁ HG om. अवि-
दग्धः* ।

पाउससमयपवासो जोज्जणदिग्घे तहा च दालिहं ।

पढमसिण्हेहविज्जोओ तिसि वि गरुआइ दुक्खाइ ।

अप्पत्तावे पढियं कण्ठविहणं च माइयं गीयं ।

मा मा भणन्तिमुरयं तिसि वि गरुआइ दुक्खाइ ।

सान्धदा गोविन्दं पतिमित्त्वव्रवीत् । मम पितुर्गृहात्समागताया बहूनि ५
दिनानि संप्राप्तानि । ततो ऽहं त्वयैव सह गमिष्ये नान्यथा । ततः
शकटं मार्गयित्वा सभार्यकः स चलितः । यावत्प्रयाति तावत्पथि

१) CC₁MM₁H om. पाउस* ॥ A पाउससमये पवासो जोज्जण-
दिग्घे च जुज दालिहं । L पाउससमयपवासो जोज्जणसमये वक्कच
दालिहं । O पाउससमयपुवोसो ज्जवाणसमये जं च दालिहं ।

२) A पढमसिण्हेहविज्जोओ तिसि वि गरुआइ दुक्खाइ । L तिसि
पढमसिण्हेहविज्जोओ तिसि वि गरुआइ दुरकाइ । O पढमसिण्हेहविज्जोओ
तिसि वि गरुआइ दुरकायी । ३) CC₁MM₁H om. अप्पत्तावे* ।

A अप्पत्तावेपढियं कण्ठविहणं च गेययं गायं । L अप्पत्तावे पढियं कण्ठं
गाययं गीयं । O अप्पत्तावे पढीयं कण्ठविहणं च मायं गीयं ।

४) A मा मा भणन्तिमुरयं तिसि वि दुक्खाइ गरुआइ । L मा मा
भणन्तिमुरयं तिसि वि गरुआइ दुरकाइ । O मे मा भणीयं मुरयं
विज्जिओपणायदाः लिग्यन्ति । LO stellen die beiden Prākṛt-Verse

um und schalten Folgendes vor denselben ein: L दालिहं तिसि वि
गरुआइ दुरकाइ । O अज्जिअहिपरिपोढगणसामीहंमुरेकाचयिणय-
हान्तिहं तिसि वि गरुआइ दुरकायी । ५) CC₁ सा कदाचित्

सर्वगुणोपेता सर्वोत्सववहिःकृता निर्धनं तं महामूर्खं गोविन्दं पति-
मव्रवीत् । LO यत्नम । L पितुर्गृहात्प्रया गीता ततो ऽहं त्वयैव

सह गमिष्ये । O *गृहागताया बहूनी* । ६) CC₁ ततः शकटं
मां चलितः यावत्सभार्यकः प्रयाति । LO ततः सभार्यः स चलितः
यावत्पथि प्रयाति । तावदेवो ।

एको युवा वाग्मी सुरूपः गुरश्च विष्णुनामा ब्राह्मणो मिलितः ।
तस्य ब्राह्मणस्य तस्माद्यान्वोन्यमनुरागः संजातः ।

उक्तं च । प्रीतिः स्वादर्शनाद्यैः प्रथममथ मनःसङ्गसंकल्पभावो

निद्राच्छेदस्तत्तुलं वपुषि क्लृप्तता चेन्द्रियाणां निवृत्तिः ।

५) द्वीनाशोन्मादमूर्च्छामरणमिति जगत्तात्त्विकस्या दृशिताः

समिधं त्युष्पवाणैः स जयति मदनः संनिरस्ताब्धन्वी ॥

स पक्षिको दम्पत्योः युगपच्चौख्यं ददाति । इत्थेयं ग्राम्यब्राह्मणो वि-
ष्णोर्विचक्षः आत्मनो निरोधसङ्गभयादुत्तीर्य (?) तं गन्त्रीवाहमारोह-
यति । विष्णुना च पत्नी वृक्षान्तरगते सा मोहिनी भुक्ता आत्मवशीकृता ।

१०) तथा चात्मीयं नाम गोत्रं कुलक्रमं चाज्ञापितः । पत्युश्च समागतस्य
त्वं चौरौ ऽसीति गन्धारोहणं कुर्वतो निषेधः छतः । विष्णुरपि तां
गृहीत्वा गोविन्दं धर्षितवान् । ततस्तयोः केशाकेशि संवृत्तम् ।

१) LO वाग्मी [O add युवा] सुरूपः [om. CC₁] गुरः विष्णु°
विप्रः पक्षि मिलितः तयोद्यान्वोन्यमनुरागः [O मिलितयोश्चा°] ।
३) MM₁ HG om. प्रीतिः° । ४) LO निद्राच्छेद° । ५) L द्वीःकं-
पोन्माद° । O द्वीष्टकंपोन्माद° । CC₁ जगत्तात्त्व° । LO जगत्तात्त्व-
पक्षां । A जगत्तात्त्वपक्षां दृशते । ६) O om. यत् । L संनि-
यतायधन्व । ७) LO पक्षिकः । O दम्पत्ये । CC₁ युगपच्चौख्यं ।
L युग° । O युगपच्चौख्यं । LO om. इति । °ब्राह्मणो गोविन्दो ।
८) LO विचक्षितः । CC₁ निरोधसंगात् [C₁ °संगाद्] उत्तीर्य° । L नि-
रोधसङ्गामङ्गायोत्तीर्य तं वाहनमारोहयत् । O निरोधसङ्गासंभामा-
योत्तीर्य° । ९) CC₁ om. च । LO पत्नी वृक्षान्तरगते विष्णुना सा
मोहिनी । स्वायत्ता [O °ति] छता । १०) LO तथा च विष्णुर्निज-
नामकुलक्रमं सर्वं ज्ञापितः । पतिः समागतः । ११) CC₁ om. त्वं ।
C तथा आरोहणं निषेधः छतः । C₁ कुर्वन्निति° LO गन्धारोह-
णं कुर्वन्निति° । ततस्तयोः केशाकेशि संवृत्तं । गोविन्दस्तु [O om. तु]
निर्जितः विष्णुसा गृहीत्वा गोविन्दं धर्षयित्वा स्वनृहं प्रति चलितः ।
१२) CC₁ O संवृत्ता ।

गोविन्दसु विष्णुना विषकन्याप्रभावेन निर्जितः । ततस्तां गृहीत्वा
विष्णुः स्वगृहं प्रतिवर्तितः । गोविन्दः पृष्ठस्यो मार्गासन्ने यामे गत्वा
फूत्कृतवान् । यदनेन चौरिण मम भार्या गृहीता । चायतां ताम् । मम
शरणं भो जनाः । अथ यामाधिपेन विष्णुर्मोहिनीसुतो धृतः । पृष्टे-
नोत्तरं दत्तं विष्णुना यज्ञेयं मया परिणीता । मदीयां च भार्यामेष ५
पथिको मार्गे दृष्ट्वा ग्रहीतो बभूव । गोविन्देनापि पृष्टेन इदमेवोत्त-
रितम् । ततो मन्त्री तयोरेकमेवोत्तरं श्रुत्वा जातादिकं पृष्ठवान् ।
चयमपि तु संवदति । ततः कथं निश्चयः । इति मुक्तप्रश्नः । ततस्तया
पृष्टः मुक्त आह । मन्त्रिणोक्तम् । कियन्ति दिनानि संगमस्तु युष्माकं
प्रयागे । तैश्चकम् । कस्मै भोजनानन्तरं संबुजः समागमः । ततो १०
मन्त्रिणा ब्राह्मणौ पृथक्पृथक्पृष्टौ । किमनया कस्मै भोजनवेलायां
भुक्तम् । यच्च तथा भुक्ते तन्नोविन्दो जानाति इतरस्तु न । ततः स
विडम्बितः सचिवेन । गोविन्दः शिचितः । धिगिमां ब्राह्मणौ परचेह
च दुःखदां मुञ्च शीघ्रम् ।

१) CC₁ विष्णुना गोविन्दो विष^० । २) CC₁ om. विष्णुः ।
फूत्कृतवान् । LO गोविन्देन पृष्ठस्येन समागच्छता मार्गास्ययामे [O
मार्गे^०] गत्वा फूत्कृतं । ३) LO अगृहे । CC₁O मामशरणं । L मां
शरणं । ४) LO अहो । मोहिनीसहितो । पृष्टः सनुत्तरं दत्ते
राजनियं मम भार्या । ५) CC₁ om. च । भार्या एतां । LO
एष पथिको मार्गे एतां [O एतां] दृष्ट्वा मोहितः । ६) LO गोविन्दि-
नापि इदमेवोक्तं । ७) LO om. मन्त्री । ८) CC₁ चयमपि न संव-
दति । LO न विसंवदति । CC₁LO om. तु । LO om. इति । CC₁ om.
मुक्तप्रश्नः । om. ततस्तया । LO om. तत^० — आह । ९) LO
संविष्णा प्रोक्तं । १०) L पूर्वे दुर für कस्मै । C₁LO संगमः । CC₁
ततो महत्तमेन ब्राह्मणेन पृथक्पृथक्पृष्टौ । ११) O पृथक्पृष्टौ । LO
om. कस्मै । १२) LO om. यच्च — तद् । O इत्यस्तु मेवोक्तं statt
इतरस्तु न । १३) CC₁ गोविन्दो शिचितो ।

उक्तं च । विद्धं पानरतं नटं कुपठितं मूर्खं परिव्राजकं
 योधं कापुरुषं विटं विवयसं स्वाध्यायहीनं दिग्गम् ।
 राज्यं बालनरेन्द्रमन्त्रिरहितं मित्रं क्लान्तेष्वपि च
 भाषां धीवर्णवर्तितां पररतां मुञ्चन्ति ये पण्डिताः ॥

५ तद्यापि कामिनीलुब्धो धिक्कृतः साधुभिस्तदा ।
 तामेवादाय चलितस्तत्कृते निहतः पथि ॥
 तद्देवि यः करोत्येवमवज्ञां पुद्गलचितः ।
 स पराभवमाप्नोति गोविन्दो ब्राह्मणो यथा ॥
 इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

१० इति मुकसप्तती चतुर्थी कथा ॥ ४ ॥

पुनरन्यदिने सा गमनाय मुकं पृच्छति । मुकः ।
 गच्छ देवि विज्ञानासि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् ।
 सभायां नृपतेर्यद्वद्विषमे बालपण्डिता ॥

१) L कुपठितं स्वाध्यायहीनं दिग्गम् । O कुं मूर्खं परीव्राजकं ।
 २) CC₁ युद्धे । L योधं कां हयं गतरयं देशं च सोपद्रवं । O
 योद्धकापुरुषं विटं गतवयं । ३) L राजानं च कुमन्त्रिभिः परिवृतं
 मूर्खं परिव्राजकं । O राज्यं कालनारदं । वल्लेषीणं । CC₁A
 क्लान्तेष्वपि । ४) L मुञ्चन्ति तूर्णं बुधाः । O मुञ्चन्ति मानवाः ।
 A मुञ्चन्ति ते पण्डिताः । MM₁HG om. विद्धं । ५) CC₁ तद्यापि ।
 LO सख्योन्मः कामिनी । ६) CC₁ निहतः । MM₁H om. तद्या-
 पि । ७) CC₁ तद्देवि । O om. यः । MM₁ पुद्गलो यः ।
 ८) LO पराभवमवाप्नोति । H om. तद्देवि । ९) CC₁ विपक-
 न्याकथा । १०) CC₁LO om. इति । ११) CC₁ om. सा und
 मुकं । LO सान्त्वदा मुकं । १२/१३) MM₁H *कर्तुं चेत्स्वयमुत्तरं
 सभास्ये यथा सा हि ।

प्रभावतीपृष्ठः शुकः कथां प्राह । अस्मि उज्जयिनी नाम नगरी ।
 तत्र विक्रमादित्यो राजा । तस्य राज्ञी कामलीला नाम उत्तमकु-
 लजाता । सा च राज्ञी ऽतीव वल्लभा । एकदा नृपस्यैव सार्धं भो-
 जनं कुर्वन्भूटमत्स्यांस्तस्मै दापयामास । सा आह । स्वामित्राहमेताम्पु-
 रषानवलोकयितुमपि समर्था किं पुनः स्पर्शनम् । इति श्रुत्वा तेन ५
 मत्स्या वट्टादुहासेन तथा जहसुर्यया नामरिक्लोकेन श्रुतम् । राजा
 च तत्प्रत्यहास्यकारणं मन्त्रिभ्योतिर्विच्छाकुनिककोविदान्प्रच्छति । यदा
 न को ऽपि जानाति तदा सर्वदिवासेसरं पुरोहितं प्राह यथा त्वयैव
 मत्स्याहास्यकारणं कथनीयमन्यथा देशान्निर्वासं प्राप्नोषि । पुरोधाये-
 तद्वचः श्रुत्वा दिनपक्षकं व्यवधाने याचयित्वा सविषादो गृहमागमत् । १०
 स पुरोहितः सदुत्तरमजानम्पुरसाद्राज्ञा निर्वास्यते । स कथं भव-
 लिति प्रश्नः । उत्तरमप्याह शुकः । स ब्राह्मणो विषादापन्नः पुत्र्या
 बालपण्डितया बभाषे । तात कथमुद्विपचित्त इव लल्यसे । कथय
 विषादस्य कारणम् । विद्वद्भिर्विपक्षपि उच्चैः स्थातव्यम् ।

- १) LO om. प्रभावती° — अस्मि । उज्जयिन्यां विक्रमादित्यो
 राजा कामलीला राज्ञी । MM₁ उज्जनी । H उज्जैन । २) MM₁H
 विक्रम । MM₁ कामलिका । H लक्ष्मी । LO om. उत्तम° — वल्लभा ।
 ३) LO साह । om. गार्ह । पुरुषाख्यान । ४) LO न समर्था ।
 om. पुनः । om. तेन । ५) LO वृहदासेन तथा जहसुर्मत्स्याः ।
 ६) LO om. च । शकुनज्ञान्प्रच्छ । ७) CC₁ सर्वदिवासेसरः ।
 om. पुरोहितं । LO प्रत्याह । om. यथा । ८) LO मत्स्याहास° ।
 CC₁ कथनीयमिति । LO पुरादेशान्निर्वासयिष्यामि । १०) LO तद्वचः ।
 om. व्यवधाने । add अंतरं [O अंतरे] । °नतः । ११) L तदु-
 त्तर° । O सदुत्तर° । LO राजाज्ञा । १२) LO शुकप्रश्नः ।
 CC₁ उत्तरमाह शुकः । LO विप्रो दुःखितो । बाल° पुत्र्या ।
 १३) CC₁ om. चित्त । कारणं विषादस्य । om, अपि ।

उक्तं च । संपदि यस्य न हर्षो विपदि विषादो रणे च धीरत्वम् ।

तं भुवनत्रयतिलकं जननी जनयति सुतं विरलम् ॥

ततो ब्राह्मणो विरलं वृत्तान्तमाचष्टे । अनेन कारणेन राजा मां
नगरान्निर्वासयति ।

५ यतः । न सौहृदं न विश्वासो न स्नेहो न च बन्धुता ।

केनापि सह संसारे कुतो राज्ञा क्लृप्तार्थिना ॥

उक्तं च । काके शौचं कृतकारे च सत्त्वं सर्वे जान्तिः स्त्रीषु कामोपशान्तिः ।

क्लीबे धैर्यं मद्यपे तत्त्वचिन्ता राजा भिन्नं केन दृष्टं सुतं वा ॥

किं च । नदीनां नखिनां चैव मृद्धिणां शस्त्रपाणिनाम् ।

१० विश्वासो नैव कर्तव्यः स्त्रीषु राजकुलेषु च ॥

भोगिनः कङ्कुकासक्ताः क्रूराः कुटिलगामिनः ।

दुःखोपसर्पणीयाश्च राजानो भुजगा इव ।

हसन्नपि नृपो हन्ति मानयन्नपि दुर्जनः ।

१) Vor संपदि° add CC₁ विपद्युक्तेः स्नेयमित्यादि । LO रणेपि ।
AMM₁H om. संपदि° । २) CC₁ जननी । ३) LO निखिलं ।
CC₁ वृत्तमा° । निर्वा° नगरात् । LO येन का° । om. मां ।
५) LO om. यतः । CC₁ न च स्नेहो । MM₁H बन्धुषु । ६) LO
कार्यं केनापि संसारे यस्माद्वाचां क्लृप्तात्मनां । CC₁ राज्ञा यस्मा-
दार्थिना । MM₁H केनापि च न [om. H] संतर्कः । महात्मना । A om.
न सौहृद° । MM₁HG haben vor dieser Strophe noch Böhrlingk,
Ind. Spr. 1237 und 3171 [om. HG]. ७) CC₁ क्लीबे° सर्वे° काके ।
L कृतकारेषु । O nur काके शौचं । L शान्तिः । ८) CC₁A
om. नदीनां° । LO om. किं च । OMM₁H नदीनां च नखीनां च ।
MM₁ मृद्धिनामाततायिनां । १०) M राजकुलेष्वपि । ११) A om.
भोगिनः° । CC₁ कङ्कुकाविष्टाः । १२) MM₁H सुदुष्टा [सुहृष्टा]
संनसाध्याश्च । पन्नगा इव । १३) L nur हसन्नपि नृपो हन्ति ।
AMM₁H om. हसन्नपि° ।

सृष्टन्नपि मजो हन्ति विघ्नन्नपि मुक्कमः ॥

एष राजा आ बाल्यासेवितो ऽपि मयि विपरीतो बभूव । तस्मान्मया
जीवितुमिच्छता द्वित्रैः सह परदेशं गन्तव्यम् ।

उक्तं च । त्वजेदेवं कुलस्वार्थं यामस्वार्थं कुलं त्वजेत् ।

यामं जनपदस्वार्थं आत्मार्थं पृथिवीं त्वजेत् ॥

५

ततः सा बालिका तातवचनं श्रुत्वा ग्राह । तात त्वया युक्तमुक्तम् ।
परं स्वामिरहितानां न कापि पूजा ।

यत उक्तम् ।

अप्रधानः प्रधानः स्वाद्यदि सेवेत पार्थिवम् ।

प्रधानो ऽप्यप्रधानः स्वाद्यदि सेवाविवर्जितः ॥

१०

आसन्नमेव नृपतिर्भजते मनुष्यं

विद्याविहीनमकुलीनमसंस्तुतं वा ।

प्रायेण भूमिपतयः प्रमदा कृताश्च

यः पार्श्वतो भवति तं परिवेष्टयन्ति ॥

आरोहन्ति शनैर्भूत्वा धुन्वन्तमपि पार्थिवम् ।

१५

कोपप्रसादवस्तूनां विचिन्वन्ति समीपनाः ॥

२) LO आनाज्जतोपि मया सेवितोभूत् । तथापि मयि प्रति-
कूलः [om. O] तस्मान्मया परदेशे । ४) AG om. त्वजेदेवं ।
६) LO बालपंडिता । om. तातवचनं श्रुत्वा । CC₁ om. तात ।
७) CC₁ स्वस्मानरहितानां । LO क्वापि । ८) LO यतः । व्यवहारी
धनी विद्याकुलीनश्च सतां मतः । निपतन्ति नरे यस्मिन्निगृह्याः पार्थिव-
दृष्टयः ॥ ९) LO add किं च । AG om. अप्रधानः । O प्रधान
स्व । सेवे । १०) L भूपतिर्वर्जितः । O भूपतिविवर्जितः ।
११) CC₁ AG om. आसन्नमेव । १२) MM₁ H *पंडितं वा ।
१५) ALOG om. आरोहन्ति । MM₁ H वंशं [H वंशं] नृणांति [H
याति] विजता [H विनतां] धन्वंतमपि [M₁ धुं । H धुन्वन्तः] ।
पार्थिवं [H पार्थिवः] तस्माभीष्टं सुचतुरा* ।

तथा च । विद्यावतां महेश्वरानां शिल्पविक्रमशालिनाम् ।

सेवावृत्तिविदां चैव नाश्रयः पार्थिवं विना ॥

ये ज्ञात्वादिमहोत्साहा नोपगच्छन्ति पार्थिवम् ।

तेषामामरणं भिषा प्रायश्चित्तं विनिर्मितम् ॥

५) रोगैर्यहैर्नृपैर्यस्यो यो न वेत्ति जडक्रियः ।

मध्यमन्त्रमुपायं च सो ऽवशं तात न स्थिरः ॥

उक्तं च । सर्पान्वाघ्रान् गजान्सिंहान्दृष्ट्वापार्थिवशीलतान् ।

राजेति कियती मात्रा धीमतामप्रमादिनाम् ॥

तथा च । राजानमेव संश्रित्य विद्वान्वाति परोन्नतिम् ।

१०) विना मलयमन्त्रश्च चन्दनं न विवर्धते ॥

धवसान्यातपत्राणि वाजिनश्च मनोरमाः ।

सदा मत्ताश्च मातङ्गाः प्रसन्ने सति भूपती ॥

तस्मात्तात त्वं राज्ञा मान्यः प्रसादपार्थ च । ततः संदेहे ऽस्मिन्वा
विवादीभव ।

१५) यतः । राजयहे समायाति विषमे कार्यसंशये ।

१) ALOG om. विद्यावतां । MM₁ वि० गृहस्थानां । CC₁
•विक्रयं । २) M सेवावृत्तिं विना । CC₁ नाश्रयं पार्थिवं विदुः ।

३) AG om. ये । CC₁ वैजात्यादि० । LO महोत्सहान्नो० । MM₁H
ये च मर्त्या० । ४) CC₁ मिथ्या statt भिषा । L •भरणं । M

•मर । H •मरणा । MM₁H भिषा । विनिर्दिशेत् । ५) ALOMM₁HG
om. रोगै० । ६) LOAG om. सर्पा० । MM₁H सर्पवाघ्रगजादीनां

[H •न] ये नश्यति [H याति] वशं [H स्ववशं] नराः [M सपन्वाघ्रं०] ।
तेषां नृपवशीकारो नैव लोकेतिदुष्करः ॥ ७) AG om. राजान-

मेव० । LO om. तथा च । CC₁ om. च । पति परोन्नित्वं ।
१०) MM₁H चन्दनो । MM₁ निवर्धते । ११) ALOG om. धव-

सा० । १२) MM₁H सदा रमायु । १३) LO om. तस्मात् । C
राजा । LO राज्ञो । ततो ऽस्मिन्संदेहे । L मा विषीद् । om. O.

१५) ALOMM₁HG om. राजयहे० ।

संदिग्धमनसा राज्ञां प्रधानाः संशयच्छिदः ॥

ततो हे तात खिरीभव । मत्स्यहसनीत्तरं राज्ञः पुरतो मयाभिधे-
मिति । स्नाहि भुङ्क्ते । ततः स एवं कृत्वा राज्ञो ऽयतो गत्वा सर्वं
निवेद्यामास । नृपो ऽपि तुष्टस्तामाजुहाव । सा आशीर्वादं दत्त्वा
राजानमब्रवीत् । राजन्वा मुधा विप्रान्विडम्बय । किं स्वया एवंविधं ५
मत्स्यानां हास्यं दृष्टं श्रुतं वा । कथं मामवनाज्जनं पृच्छन्न विलज्जसे ।
यतः । इतरो ऽपि न सामान्यो नृपतिर्दिव्यरूपभृत् ।

त्वं पुनर्विक्रमादित्यो यथाचोऽसि परंतप ॥

उक्तं च । इन्द्रात्प्रभुत्वं ज्वलनात्प्रतापं क्रोधं यमाद्विश्रवणाच्च वित्तम् ।

सत्त्वस्थिरे रामजनार्दनभाभाभादाय राज्ञः क्रियते शरीरम् ॥ १०

तदा च भारते ।

मा वृकोदर पादेन एकादशचमूपतिम् ।

पञ्चानामपि यो भर्ता नासाप्रकृतिमानिनी (?) ॥

स्वामिन्कथं न त्वं स्वयमेव विचारयसि । यतस्त्वमेव सर्वसंशयच्छेत्ता ।

अद्यान्वेभ्येत श्रोतुं कीतुकं तर्हि शृणु ।

१५

२) LO om. ततो । O om. हे । L खिरी । O खिरे । LO वि-
धेय° । ३) CC₁ आहि भुञ्च । ४) CC₁ तुष्टात्माजुहाव [C₁ °जु-
हाव] । LO दत्ताशीर्वादा । ५) CC₁ °ब्रवीदिति । om. विप्राव ।
LO स्वयैवंविधं हास्यं मत्स्यानां । ६) O om. वा । CC₁ सामव-
नाज्जनं पृच्छन्निलज्जसे । ७) CC₁ °रूपभृत् । ८) CC₁ LO पर-
तपः । AMM₁ HG om. इतरो° । ९) O पंचमी वासपंडिताकदा
उक्तं च वगवत्करवंडानां गृहीत्वा प्रथममापरं धृष्टा रासभमूषेण
देवगङ्गारः धृतः statt उक्तं च । CC₁ कौपं यमात् । L क्रोधं हराट् ।
AMM₁ H om. इन्द्रा° । ११) om. LO. १२) LOAMM₁ HG om.
मा वृकोदर° । १३) CC₁ पञ्चानामपि यो भर्ता नासाप्रकृतिमा-
निनी । १४) LO विचारयसे यतस्त्वं स्वयमेव सर्व° । १५) LO
अद्यान्वेवाचाकीतुकं तर्हि शृणु । CC₁ तद्विशृणु ।

इयं राज्ञी न स्पृशति ह्यस्मान्कत्यामहासती ।

पुरुषास्त्रानती राजन् हसिताः शफरा ध्रुवम् ।

परिभावस्त्वया राजन् श्लोकार्थो ऽयं सदा हृदि ।

मूढधीरन्वया देव यदि पृच्छसि मां पुनः ।

५ राजपुत्रपत्न्याः सूर्यमपश्यन्त्यास्तत्कथमसतीलशङ्का स्थात् ।

श्लोकार्थे प्रस्तुतार्थे च मत्स्यानां हसनं नुधाः ।

सनुषा न विजानन्ति अपि सर्वार्थकोविदाः ।

ततः सद्दो मूढं दृष्ट्वा बालपण्डिता उत्थाय ययौ । शुको ऽप्याह ।

अहं प्रातः कथयिष्ये । इति कीरोक्तिं श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ।

१०

इति शुकसप्तमी पञ्चमी कथा ॥ ५ ॥

अथापरस्मिन्दिवसे प्रभावती शुकं प्राह । शुक स मत्स्यहास्यवति-
करो राज्ञा ज्ञातो न वेति । शुक आह । स नृपः श्लोकार्थमजानन्न
निद्रां लेभे ।

१) CC₁O om. इयं । CC₁ राज्ञी स्पृशति नो मत्स्याया कापि
महासती° । L °ह्यस्मान्कापि महासती । O राज्ञी न स्पृशत्यस्मा-
न्यक्तानपि महासती । MM₁H राज्ञी नाह [H नाहं] स्पृशत्यस्मा-
न्यक्तानपि महासती । २) O om. शफरा । MM₁ °नसतू शफरी
ध्रुवं । H °शरीरं च असत् ध्रुवं । A om. इयं° । ३) CC₁ श्लोका-
धार्थ्यं सदा । ४) CC₁ पुच्छति । AMM₁H om. परिभाव° ।
५) CC₁ सूर्यमपश्यत्तत्कथमसती° । L राजपत्न्यो ह्यसूर्यं पश्चास्त-
त्कथ° । O राजपुत्रो ऽसूर्यं पश्चास्तत्कथ° । °शक्यं । ६) AMM₁H
om. श्लोकार्थे° । ७) CC₁ °कोविदः । LO °शब्दार्थकोविदाः ।
८) CC₁ तत्सदो । LO ततः सद्ः संशयमापन्नं दृष्ट्वा । ९) O₁ om.
इति । CC₁ कीरोक्तिं । मुग्धा प्रभावती । १०) CC₁ इति वा-
लपण्डितकथा पञ्चमी । LO om. इति° । ११) CC₁ om. अथा ।
अपरस्मि° । LO प्रत्याह । om. स । CC₁ om. हास्य । १२) CC₁
राज्ञा । LO कथं ज्ञातः । O nur यः । LO om. शुक आह । CC₁ om. स ।

उक्तं च । निद्रा भद्रे कुतस्तेषां ये क्लृप्ताध्वान्निपीडिताः ।

अविधेयकलवाश्च ये चान्ये छतवैरिणः ॥

राजा निद्राभावे कष्टेन निशा नीत्वा प्रातर्बालपण्डितामाकार्यं ग्राह ।

बालिके द्योकार्थो न ज्ञातो मया । तस्मान्नस्त्यहास्त्रकारणं निवेदय ।

सा साह । राज्ञां मा पुच्छ ।

५

यतः । पञ्चात्तापो ऽव भविता भार्याया वणिजो यथा ।

आमहेण छतः पत्नौ मण्डवानमनं प्रति ॥

राजा । कथमेतत् । शुकः । अस्त्यत्र जयन्ती नाम नगरी । तव

वणिक्पुत्रः सुमतिर्नाम । तस्य प्रिया पद्मिनी नाम । तस्य च वणिजः

पुण्यचयादने चीणम् । स च जनेः परित्यक्तः । यतो जनो धनमिवः । १०

उक्तं च । यस्मार्थास्तस्य मित्राणि यस्मार्थास्तस्य बान्धवाः ।

१) MM_1H गुरुवाधि° । २) CC_1 °कलवाणां । A °कलवांश्च । MM_1H अस्त्राधीनकलवा [M₁ आ°] ये [M₁ ये] ये [H यैर्] जि-
ताश्च न वैरिणाः [M₁ वैरिणः] । LO add अट्ट महीपति [O °पति]
निद्रं न लहति पावासुत वाहिउ [O वाहिको] जे च ते च अमरि-
सुवेहेतउ [O अमरीसुवहंतउ] नियकलत्तवित्तोहिउ [O °होहिउ]
परकलत्त [O °कमलत्त] जो न [O रन] आसउत्तउ [O आसत] वि-
ज्जाकंखिउ [°कंखिलत्त] धणरहिउ निय [O नीज्ज] सयसिंहिं [O स-
यसीहिं] परिचतु [O °तु] आयहअउह निद्रं कउ जाव [O अट्टनि-
जाउजाव] न कच्चसमत्थ [O °मत्थ] । ३) L om. राजा—पुच्छ ।
 CC_1 om. निशा । om. प्रातरु । O वाक् । ४) O om. मया ।
om. तस्मान्नस्त्य । ५) O साह । राजन्ना मां । ६) AMM_1H om. पञ्चा-
त्तापो° । CC_1 कुतः statt यतः । L भवतो । ७) CC_1 कुतः ।
C₁ °गमने । ८) CC_1 om. राजा । om. शुकः । LO om. राजा—
शुकः । om. अत्र । MM_1 उज्जनी । H उज्जैन । G *Uḁḁḁayivṇ*.
LO पुरी । CC_1 °नीमा । L सुमतिनामा । ९) LO om.
नाम । CC_1 om. च । १०) CC_1 जनैश्च त्यक्तः । यतो ऽधनो न
मिव । LO om. स च ।

यस्वार्थाः स पुमांलोकं यस्वार्थाः स च पण्डितः ।

तथा च भारते ।

जीवनो ऽपि मृताः पञ्च श्रूयन्ते किल भारत ।

दरिद्रो व्याधितो मूर्खः प्रवासी नित्यसेवकः ।

५ तथा च । इह लोके हि धनिनां परो ऽपि स्वजनायते ।

स्वजनो ऽपि दरिद्राणां तत्त्वज्ञादुर्जनायते ॥

सो ऽपि च तृणकाष्ठादिकमानीय पुरीमध्ये विक्रीणाति । अन्यदा
अनेन तृणकाष्ठादिकं किमपि वने न प्राप्तम् । दृढकाष्ठमयो ऽपि वि-
घ्नविनायकः प्राप्तः । ततश्चिन्तितम् । किमसौ मम विधास्यति ।

१० तत्र च । बुभुक्षितः किं न करोति पापं क्षीणा नरा निःकरणा भवन्ति ।

प्राणार्थमेते हि समाचरन्ति मतं सतां यत्र मतं तदेवाम् ॥

१) MM₁H zweimal यस्वार्थः । LO स च जीवति । O add
त्वजंति मिचाक्षी धनैर्विहितः । २) CC₁ इत्यादिः तथा° । LO
om. च । ३) CC₁ श्रूयते । L श्रूयते । O om. श्रूयन्ते — धनिनां ।
H श्रूयतां । CC₁LO भारते । om. G. ४) CC₁A दरिद्रो । जी-
वनो° und दरिद्रो° umgestellt in A. ५) LO om. तथा च ।
CC₁ ऽपि für हि । AMM₁H om. इह लोके° । CC₁ add पूज्यते
यदि पूज्यो ऽपि इत्यादि । A add No. 4160 von Böttlingk's Ind.
Spr. ७) CC₁ om. च । LO तृणकाष्ठादीनि समानीय तेन वनमध्ये
तृण° । ८) CC₁ om. न । LO दृढः काष्ठमयो° । C₁ om. ऽपि ।
९) O om. मम । LO करिष्यति । १०) CC₁ विभुक्षितः । O om.
न । CC₁ जना । P निष्करणा । L vor बुभुक्षितः — त्वजित्बुधार्त्ता
महिलापि पुंश्च खादेत्बुधार्त्ता भुजनी स्वमदं । ११) CC₁L om.
प्राणा° । A प्राणार्थमने° । सतीयत्र चतां च तेषां । P प्रा-
णार्थमने° । यत्र मतं तेषां । MM₁H om. बुभुक्षितः° । CC₁
आस्वाहि भद्रे प्रियदर्शनस्व न मङ्गदत्तः पुनरेति कूपम् statt
प्राणा° ।

यावत्स तस्य विनायकस्य पाटनयोत्तिष्ठति तावत्तुष्टः सन् जनाद ।
अहं तव प्रतिदिनं पञ्च पञ्च मण्डकान्दाख्ये खण्डघृतयुतान् । ममालये
प्रातर्यायाः । परं कस्यापि इदं रहस्यं न कथनीयम् । कश्चित् तु
मद्वचो वित्तवं भविष्यति । सो ऽपि च तथेति प्रतिपद्य नित्यं मण्ड-
कपञ्चकं भार्याया समर्पयति । तद्देवं मण्डकपञ्चकं घृतखण्डयुक्तमादाय ५
तद्भार्या निजकुटुम्बं तृप्तीकरोति । नित्यं च तावन्मण्डकान् गोत्रिणां
गृहे वाहयामास । निजसखा मन्दोदर्यासृज्यर्थं नित्यं प्राहिणोत् ।
अन्यदा सा सखी तां प्रपच्छ । पत्निन्यपि मण्डकानमनमिदं न जानाति ।

१) LO om. स । P om. विनायकस्य । CC₁ विनायकस्या ।
L °त्तिष्ठेत् । LO तावद्विदिनायकलुष्टो जनाद । २) CC₁ om.
तव । LO प्रति° तव । मण्डकपञ्चकं । CC₁ मोदकान् । °घृ-
तान् । PLO om. खण्ड° । CC₁ ममालयात् । LO ममालये प्रा-
तर्यायाः । P मम आलये प्राप्ताः प्रातर्यायाः । ३) P परं पि ।
CC₁ कथं । कश्चित् च । P कश्चित् च । ४) L मद्वचो निष्पत्ती° ।
O निष्पत्तनी° । CC₁ om. तथेति प्रतिपद्य । LO तदा प्र° । CC₁
मोदक° । P स सुमति वनिक् नित्यं° । ५) P भार्याख्ये समर्पयति । CC₁
तद्देवं । P तद्देविकं । CC₁ मोदक° । LO खंडामृतसंयुतं [O °घृत°]
समादाय । ६) LO om. तद्भार्या । P °सहितमादाय निजकुम्भि-
तृप्तीचकार । CC₁ °युक्तमादाय नित्यं च तद्भार्या गोत्रिणां गृहे
वाहयामास । LO om. नित्यं च । तद्भार्या तावन्मण्डकान् गोत्रिणां
वाहयामास [O वाहयामास] । P नित्यञ्च तद्भार्या प्रियदर्शनसंके-
तगृह वाहयामास तावन्मण्डकान् गोत्रिणां गृहे वाहयामास । ७) LO
तृप्तिपर्यंतान्नित्यं प्राहिणोति । P तृप्तिपर्यंतं नित्यं प्राहिणोत् । ८) LO
om. सा । P अनेदा सा सखीं प्रपच्छे । C मोदका° । LOP
मण्डकानमननिदानं । CC₁ कथं कस्यादिति किं समाचष्टे, P कथं
स्यादिति किं साचावष्टेत् hinter जानाति ।

ततस्तस्याः पुरः सा सखी कपटाव्रूते । सखि यदि त्वं मम पुरतो
गुह्यं न कथयसि तत्कः स्नेहः ।

उक्तं च । ददाति प्रतिगृह्णाति गुह्यमाख्याति पृच्छति ।

भुङ्क्ते भोजयति चैव षड्विधं प्रीतिलक्षणम् ।

५ ततः पद्मिन्वाह । मदीयः पतिरिदं गुह्यं ममाग्रे कथमपि न ब्रूते
मया शतशः पृष्टो ऽपि । तयोक्तम् । तर्हि त्वदीयं जीवितं रूपं यौ-
वनं सर्वमपि निरर्थकमेव यदिदं नाज्ञायि । ततः पद्मिनी पतिं
पृच्छति । कथं मण्डकप्राप्तिः । पतिराह । विधेः प्रसादात् ।

उक्तं च । द्वीपादन्यस्मादपि मध्यादपि जलनिधेर्दिशो ऽप्यन्तात् ।

१० आनीय झटिति घटयति विधिरभिमतमभिमुखीभूतः ॥

किं च । सुत्यामस्य करण्डपिण्डततनोर्मानेन्द्रियस्य सुधा
छत्वासुर्विवरं स्वयं निपतितो नक्तं मुखे भोगिनः ।

गृह्णन्त्यग्निशितेन सत्वरमसौ तेनैव यातः यथा

१) CC₁ om. सा । L ततः सा सखी तस्याः कपटेन । O om.
सखी — विधेः प्रसा । P ततस्तस्याः पुरस्त्री । om. सा सखी । CC₁
यदि सखि त्वं मे न गुप्तं कथयसि । L सखि त्वं यदि । P सखि
त्वं यदि न मया कं कथयसि । २) L(O) om. तत्कः स्नेहः ।
P तत्कः स्नेहः । ३) L(O)MM₁H om. ददाति° । CC₁ जल्पति
fir पृच्छति । ४) CC₁ भङ्क्ते भुञ्जापयति च षट्विधिः° [C₁ °विधि]
P भोजयते । ५) P मम पति° । कथ° ममाग्रे । ६) P पृष्टः ।
CC₁ om. मया — ऽपि । L(O) om. ततः — तयोक्तम् । L(O) रूपं जी-
वितं° । P रूपयौवनमपि । ७) P om. सर्वमपि । L(O) om. एव ।
मयेद् नाज्ञायि । P इदमपि नो ज्ञापितं । ८) CC₁L(O) om. कथं
म° । P कथं प्राप्तिः । L(O) प्रसादतः । ९) A चारिधेर्दिशो ।
LOMM₁HG om. द्वीपा° । ११) P भपाशस्य करण्ड° । स्ताने° ।
१२) P छत्वासु° । १३) CC₁P यातो यथा ।

स्वस्वास्तिष्ठत देवमेव हि गृणां वृद्धौ चये कारणम् ।

यदा न कथयति तदानशनं चक्रे । पतिराह । अस्मिन्कथिते महती
हानिः पश्चात्तापश्च भविष्यति । एवं बोधितापि सा यावन्नाग्रहं मु-
ञ्चति तदा तेन देवोपहतचित्तेन कथितम् ।

उक्तं च । यस्मै देवाः प्रयच्छन्ति पुरुषाय पराभवम् ।

५

बुद्धिं तस्मापकर्षन्ति न स वेत्त्यात्मनो हितम् ।

तेन च राजन्विक्रमार्कं बुद्धिमुक्तेन गुह्यं कीर्तितम् । यतो हीनपुष्पो
बुद्ध्या मुच्यते ।

उक्तं च । रामो हेममृगं न वेत्ति नङ्गुषो याने युनक्ति द्विजा-

न्विप्रदेव सवत्सधेनुहरणे जाता मतिश्चार्युने ।

१०

ब्रूते भ्रातृचतुष्टयं च महिषीं धर्मात्मजो दत्तवा-

ग्रायः सत्पुरुषो ऽप्यनर्घसमये बुद्ध्या परित्यज्यते ।

सा च पतिमुखात् श्रुत्वा सखीपुरो जगाद । तथा चात्मपतिः कुठा-

- १) CC₁ °स्तिष्ठन्तु । A °स्तिष्ठतु । P स्वस्वा तिष्ठत । CC₁ चा-
कुलाः, A चाकुलं für कारणम् । LOMM₁ HG om. पुत्रवामस्त° ।
२) LO पश्चिन्नाह यदि [O यदा] न कथयसि तदा अनशनं [O
नसनं] करिष्यामि । P यदि न कथयति तदा अन्नशनं चक्रे ।
३) P पश्चात्तापो भ° । प्रबोधिता । CC₁ P om. अपि । LO °पि
कदाग्रहं न मुच्यते । P स न आग्रहं । ४) LO om. तदा । P
तेनैव । LO देवोपहतेन । ५) L यस्मिन् देवाः । ६) H सिद्धिं ।
P तस्माः प्र° । H स वत्स्यात्मनो रघं । ७) LO om. तेन च ।
राजन्बुद्धिमुक्तेनोक्तं । P विक्रमा । L हीनपुष्पाः । OP हीनपुष्पा ।
८) LO मुच्यते । ९) O om. उक्तं च । MM₁ H om. रामो° । LO
पौलस्त्यः कथमन्यदारहरणे दोषं न विज्ञातवान्° । P भुनक्ति ।
१०) CC₁ विप्रदेशवशात्सधेनु° । P मतिश्चार्युनः । ११) A स
महिषी । P महोषी । १२) P विनाशनसमये । परित्यजेत् । १३) P
सा न पत्न्यस्वाशान्तत् कृत्वा सखीपुरो जगाद कथितवती । CC₁
तथा स्वपतिः । LO तथा सख्या आत्मपतिः । P भयाव्यात्मपति प्रे°
कुठारहस्तं । LO om. कु° ।

रहस्यः प्रेषितो विनायकपात्रे । सो ऽपि पद्मिनीपतिश्च प्रातस्तत्र
 जगाम । विनायको ऽपि तौ द्वावपि मयूरवन्ध्वेयध्यामास । सो ऽपि
 च पद्मिनीपतिरुक्तः । रे त्वदीय एवायमनर्थः । ततस्त्वथैव दण्डो
 युज्यते । ततः सखीपतिर्यथाचे । तान्पञ्च मण्डकान्तस्त्री स प्रददी ।
 ५ तौ द्वावपि स्वं स्वं गृहं जग्मतुः । ततः पत्न्या पद्मिनी जल्पिता ।
 तया ते पञ्चापि मण्डका जप्साकं स्फेडिताः एतस्मिन् दापिताः । पञ्चा-
 न्नापं च कुर्वते । ततस्त्वमपि राजेन्द्र मां मा पृच्छ । तव पञ्चात्तापो
 भविष्यति । इदं श्लोकं स्वयमेव विचिन्तय । इति कथयित्वा बाल-
 पण्डिता उत्थाय स्वगृहं गता । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥
 १० इति मुकसप्तती षष्ठमी कथा ॥ ६ ॥

१) CC₁ °पार्श्वम् । LOP om. च । L add उक्तः । २) O om.
 ती । CC₁ मयूरपात्रे° । P तं मयूरेर्वन्ध्वेयध्यामास । LO पद्मि-
 नीपतिरुक्तः fār सो ऽपि च प° । P स पद्मिन्या उक्तः । CC₁ om.
 सो ऽपि च । ३) CC₁ पद्मिन्याः पतिमाह त्वदीय एवायं दोषः
 त्वथैव° । LO तथैव दण्डो । P स पद्मिन्या उक्त स्वदीय एव अय-
 मतर्थः ततस्त एवं दण्डा युक्तः । ४) CC₁ P om. सखी° — जल्पिता ।
 O तस्मै तेन प्रदत्ता । ५) O om. तौ । L °द्वावपि रुष्टरिष्टौ । LO
 om. ततः । ६) LO om. ते पञ्चापि । L फेडिता । O पेडिता ।
 LO एतस्मै । P °मण्डकाय तस्मै दापिः । ७) LO om. च । L कुर्वते ।
 P स पञ्चात्तापं कुर्वते । LO om. ततस्त्वमपि । राजन्त्वमपि मा
 पृच्छ तद्वत्पञ्चात्तापो भविता । C मा मा । P तत्त्वमपि हे रा-
 ज्ञ्या मां पृच्छ पञ्चात्तापो भविष्यति । ८) CC₁ इति मण्डकान-
 मन्कथा fār इदं श्लो° । P इति श्लो° । LO एवमुक्ता । P इत्यु-
 क्ता । CC₁ om. बाल° उत्थाय । ९) LO om उत्थाय । om
 स्वगृहं । P गृहं । LOP जगाम । CC₁ om. इति कथां । LO om.
 इति — कथा । P om. इति — सुप्ता । १०) CC₁ om. इति° ।
 P षष्ठमन्कथासंग्रहः ।

अन्यस्मिन्दिने प्रभावती मुक्ं पप्रच्छ । कीर पुनस्तस्यहास्यकारणं
राज्ञा श्रुतं न वा । मुक्ः प्राह । प्रातः पुनर्वालपण्डिताभाकार-
यित्वा राजा प्राह । किं तस्यहास्यकारणम् । ब्रूहि शीघ्रं वा-
लिके । सा चाह ।

देवायहो न कर्तव्यः पञ्चात्तापो भविष्यति ।

५

स्वगिकासक्तचित्तस्य विप्रस्त्राभूत्पुरा यथा ॥

अस्मि धरणीतले वसोननाम पट्टनम् । तत्र वीरास्त्री राजा । तत्र
च केशवो नाम ब्राह्मणः । तेन कदाचिदिति विनितम् । यदहं पि-
तृधनं न भोक्षे ।

१) LO राजान्वदा पृच्छति वालपण्डिता ब्रूते । P अन्येहि प्रभा-
वति मुक्ं प्रपच्छ अग्रे कीदृशी वार्त्ता मुक्ः प्राह राजा यदा
पृच्छति तस्यहास्यकारणं कथय वाले वालपण्डिता ब्रूते । २) CC₁
पुनर्वलिमण्डितामा० । ४) LOMM, HG om. देवा० । LOP निर्वन्धि-
नामुना देव रतिः प्रीतिश्च ते नहि । भविष्यति द्विवस्त्रेव सिंदूर
स्वगिरौ यथा [O भविता इदं सोवस्त्रेव सींदूरस्वगिरं यथा । P
०स्वगिकां सिंदूरं यथा] dann LO wie folgt: राजा । रतिः प्रीतिश्च
को भेद [O भेदः] इत्याह । मनीनुकुलेष्वात्मानः [O मनोनु०] सुखा-
नुभावो रतिः । रतिरेवातिरिक्ता संपृक्ता प्रयोजना प्रीतिः । अस्मि
धरणी० [O प्रीतिः सन्नती सींदूरककथा] । P राजाह रतिः प्री-
तिश्च को विशेषकश्च स द्विव । वालपण्डितायाह । मनोनुकुले चा-
त्मानसुखानुभावो रतिः । रतिरेवातिसंपृक्तप्रयोजना प्रीतिः नृणु ।
अस्मि० । A वचसाव प्रयोक्तव्यं यवोक्तं सभते फलं । स्वायी भवति
चात्वं तं रावः मुक्तु पाटमथा । MM₁ H beginnen: पुंसः स्त्रियो रति
प्रीतिरधिका वर्तते खलु । एतस्मैद्वयि तत्खेदं [M तत्खेदं] यासि त्वं
ब्राह्मणो यथा । ७) CC₁ एकस्मिन् यामे एको ब्राह्मणः प्रतिवसति
तेन० । P चत्साम् । MM₁ बच्छीजन । H मच्छीजन । G *Barga-
varta*. LO पत्तनं । Cf. Götting. gel. Anz. 1884, p. 303, Anm. 4.
P वीराभिधानो । H वीरसेन । G hat diesen Namen nicht.
O नाम statt राजा । ८) LOP om. य । ९) O om. न ।

उक्तं च । उत्तमाः स्वगुणैः स्वाता मध्यमाश्च पितृगुणैः ।

अधमा मातुलैः स्वाता अगुरेष्वाधमाधमाः ॥

किं च । पिच्छर विदत्तह दृढदह चट्टिरि को ण करेह ।

सह विदवह सह भोजवह विरला जणणि जणेह ॥

- ५ इत्यवधार्य स मेदिन्या बन्धाम देवतीर्थम्मशाननगरेषु धनार्थम् ।
अन्यदा स निर्जने प्रदेशे प्रसिद्धे शिवचत्वरे करालायाः मशाने च
परिभ्रम्य परित्रान्तः कपिलकमठमपश्यत् । तत्र च पर्यङ्कासनस्थं ता-
पसं ददर्श । स च विप्रस्तस्याग्रे छताञ्जलिपुटस्तस्थौ । तापसो ध्यानं
शनैर्मुक्ता एवमुक्तवान् ।

१) A मध्यमा पितृवांधवैः ।

२) MM₁H मातुलस्वापि अगु-

रस्वाध० । CC₁ अगुरे० । A स्वगुरे० । L om. उत्तमाः । ३) LO

यतः für किं च । P अन्यच्च । CC₁ पिच्छरि विदत्तह दृढदह ।

टिट्टिरिको न करेह सह विदवह सह भोज [C₁ भोजवह] विराला

जणणि जणेह [C₁ जनोह] ॥ LO पिच्छरि विदत्तह दृढदह [O रद

पीयरी विदत्तह दृढदह] चट्टिरिको [O चट्टीरीको] न करेह [O

करोह] सह विदवह [O सह विदव] सह विदवह [O दृवह] वि-

रला जणणि [O जणह] जणेह ॥ P वच्छर विधत्ते हि उम्मदुहिठि-

ठिरिको णा करह । सर विदवह सह विलोत्ता जानणि जणेह ॥

उक्तम् ॥ अजणणिधन पाये कह को ण हि भोज कर । सर वि-

दवह सह विरलशो जन अय्यगुणे जो जग कित्ति महर ॥ जनकज-

ननिधनं प्राप्य कोणभोगं करोति विरलः । स जन आपगुणीर्थो ज-

गत्कीर्त्त्या पूरयति ॥ AMM₁BG haben den Prakrt-Vers nicht.

४) LO विचिंत्य । P इत्यविधार्य । LOP om. स । L भूमि ।

O भूमि । P मेदिनी । L *नगरारामेषु । O *नगरामेषु । P देव-

तीर्थे मशाने नगरे । LO धनार्थी । P धर्मीर्था । ६) L निर्जले ।

O निर्जलप्रदे । L प्रदेशे प्रदेशे । CC₁ शिवचत्वे । P प्रसिद्धशिवचरे ।

परिभ्रामपरित्रातः । ७) P कापिकमपश्यत् । L कापालिकमठ० ।

O कालीकमपश्य । CC₁LO om. च । P om. तत्र च — एवमुक्त-

वान् । ८) CC₁ तत्र स विप्रस्त० [C₁ *विप्रः त०] । LO om. च ।

छताञ्जलिस्त० । C₁ शनैः २ । LO ध्यानं विमुच्य ।

किं कस्य दीयते लोके चायते को भवार्थवात् ।

असाध्यं साध्यते कस्य काले क्षिप्रततिधेरहो ।

ततः स ब्राह्मण ऊर्ध्वनाड्यर्जगाद् । तवाहमतिषिर्धनार्थी । तापसो
ऽपि तं विप्रमत्ययाचकं दृष्ट्वा मनसि दुःखीबभूव ।

उक्तं च । लोकार्थप्रार्थनान्दीनान्दृष्टोदारान्हि याचकान् ।

खिद्यन्ते ऽतीव मनसि अपि प्राणप्रदायिनः ॥

किं च । अहिङ्गश्चो वि च विवक्षा करेत् सुखयो परस्त् उपचारं ।

ओखेर अणदायं चन्दनतरुश्चो सहस्रखण्डो वि ।

१) L शयते को । P भवानपि । २) P केन für कस्य ।

AMM₁H om. किं कस्य° । ३) C₁ तदाहम् । ४) CC₁ om. तं ।

विप्रं याचकं । P दृष्ट्वा याचकं । O om. दुःखी° — मनसि अपि ।

५) LOP om. उक्तं च । CC₁ °प्रार्थनादी° । CC₁LO °द्वारा ।

६) CC₁ खिद्यन्ते । O प्राणः । P लोकार्थनादिनो दृष्ट्वा दूरेपि या-

चकान् । खिद्यन्ते ते स्वमनसि येषु प्राणप्रदायिना ॥ AMM₁HG om.

लोकार्थ° । ७) P उक्तं च । L किंचियमितं च धरामि तं च धरा-

मुह वणिगी विचं पल्लमाणसा । अप्यानकेवचिय अहं लज्जदकदकन्ह ॥

O किंचिय मीचं च धरामुह वणिगी विच पल्लमाणसा । अप्यानके-

वतंचीप अहं लज्जदकदकन्ह ॥ P किञ्चियमिचचराम हि वलिनं उज्ज-

नत्वमानस अप्यानकेवलविपहविलहडी चिह्ना ॥ किञ्च ॥ तावत्त्व-

त्वयोदुष्टेणदायणवज्जिनेकस । असंससिषणदृही विहरिचं सुरपुत्तया ॥

अहिङ्गश्चो विच विचदा करेत् सुखयो परस्त् उपचारं । आनेह

खनदायं चन्दनतरुश्चो सहस्रखण्डो वि । अभिभूतोपि विपदा करोति

सुखनः परस्त् उपचारं । अपनयत्वत्वतापं चन्दनतरुः सहस्रखण्डोपि ।

CC₁AMM₁HG om. अहिङ्गश्चो° ।

ततो योगीन्द्र यदा स्वमेतत्स्पर्शनं करिष्यसि तदा हेम्नः पञ्चशतानि
नित्यं दास्यतीत्युक्ता विप्राय पर्यङ्कीकृतं सिन्दूरमर्पयामास । उक्तञ्च ।
एतत्त्वयान्वक्ष्ये न दातव्यं न कथनीयं च । अन्यथा मम समीपे व्या-
वृत्त्य समेष्यति । तदर्पितं यदा स द्विजः प्रातः स्मृशति तदा सुवर्ण-
५ शतपञ्चकं ददाति । स च रत्नावतीं पुरीं गतः । तत्र स्लगिकां नाम
वैशां नित्यं कामयते । सा च तद्द्रव्यागमनं न जानाति । कुट्टिनी
पृच्छति । हने एष विप्रः किमपि व्यवसायादिकं न विधत्ते । परं
द्रव्यं कुतो ऽस्माकं वितरति कस्माद्विलसतीति । ततो वैशा तं पृच्छ-
ति । स विप्रः सर्वथा न कथयति । ततो वैश्या स्वकलया भक्त्या

१) CC₁ ततो योगीन्द्रो हेम्नः पञ्चशतानि दास्यति विप्राय
इत्युक्ता पर्यङ्की° । L ततः स यो° । O ततः स यो° हेम्नः पञ्च-
शतीं नित्यमेव दास्यतीत्युक्ता पर्यङ्कीकृतमुदकमर्पयामास । L तदा
इदं हेम्नः पञ्चशती° । P ततः स योगीन्द्रोऽपि प्राह एतत्सिन्दूरं अर्प्य-
यामास परं एतन्नान्वक्ष्ये दातव्यं अन्यथा मां समेष्यति इत्युक्ता अर्पितं
यदासी स द्विजः सिन्दूरं स्मृशति तदा हस्ते सुवर्णपञ्चकं ददाति ।
२) LO om. विप्राय । °सिन्दूरकं । L तस्मै ददौ । LO om.
उक्तञ्च । ३) C₁ om. च । ४) LO सोऽपि यदा तत्स्मृशति° । O
महिपञ्चपरमेतन्नान्वक्ष्ये दातव्यं अन्यथा मम समीपमागमीष्यति यदा
च स द्विजः प्रातः सोदूरकं [CC₁ सिन्दूरं] स्मृशति । ५) P सा
च रत्नावतीपुरीमागतः । LO om. तत्र । LOP om. नाम । ६) CC₁
कामयति । P कायते । द्रव्यगमनं । C कुट्टिमिनी । LC₁ कुट्टिनीं ।
O कुतीनी । ७) P हे वाच । L एको, O एव für एष ।
LO कमपि । C₁ व्यवसादिकं । CC₁ विवते । LO कुशते । ८) CC₁
om. वितरति । LOP om. कुतो ऽस्माकं । O विवसति für वित-
रति । P वितरते । LOP कस्मादिति ततो वैशा° । CC₁ LOP
om. तं । P पृच्छति कुतो धनागमनं तेन तस्मै कथितं दम्भं च ततो
द्रव्याभावे कुट्टिना गृहान्निस्सारितः । ९) LO om. विप्रः । LO
om. सर्वथा । C वैशा कलया च आरा° । C₁ वैश्याभवजा?
कलया च ।

चाराधितः । ततः पृष्ठः सन्वद्यथामास यत्सिन्दुराङ्गवानमः । तथा च सुप्तस्य सिन्दूरं गृहीतम् । ततो द्रव्याभावे कुट्टिन्वा गृहान्निःकासितः ।

उक्तं च । विश्वासप्रतिपन्नानां वक्षणे का विदग्धता ।

अङ्गुमावह्य सुप्तं हि हनुं किं नाम पीरवम् ।

५

स विप्रस्यत्सिन्दूरमपञ्चन्पूत्कुर्वन्नाजदारं ययी मुषितो ऽहमिति वदन् । ततो विवादः संजातः । कुट्टिन्वाह ।

धूर्तो ऽसौ मत्सुतानुव्यो धनहीनो भवत्वसौ ।

मनोभवयहयसो असमञ्जसमीदृशम् ।

अनैर्गुणैरसंभावं राज्ञा कथं संभावते ।

१०

परं सत्वमिदं जातं सिन्दूरं धनदं यतः ॥

स च अनैर्वेदेशिको ऽयमिति ज्ञात्वा निर्वासितः । तस्य सिन्दूरं

१) LO om. ततः । LO तथा चान्वदा [० तथा तां चा°] प्रसुप्त स्नास्य सिन्दुरकं नीत । २) CC₁LO om. ततो । निद्राभावे । CC₁ om. कुट्टिन्वा । LO om. गृहान् । ४) LO om. उक्तं च । CC₁O °प्रतिप्रन्नानां । P वक्षणे का विदग्धता । O °प्रन्नानां च चेनेका विदग्धताः । ५) CC₁ सुप्तानां । P सुप्तस्य । LAMM₁HG om. विश्वास° । A रोदयति न रोदति दुःखयति न दुःखतः । मोहयति न मुह्यति स्त्रियः स्वार्थपरायणाः ॥ ६) LP om. स । LOP om. विप्रस्य । CC₁LOP तदपञ्चन । P पर्वटन्नाज° । CC₁ °हं वदत्वतः । ७) CC₁ om. ततो — धनहीनो भवत्वसौ । P विवादस्स-मृतः । ८) L °हीनो वदत्वदः । O वदः । ९) L °यसो ह्यसम° । O मनोभवयसो असम° । P °यस्य । AMM₁H om. धूर्तो° । १०) CC₁LO अनैरसंभावं राज्ञिः कथं । P राजा । ११) L सिन्दुरकं । AMM₁H om. अनै° । १२) CC₁LO स च वेदेशिको अनैर्निर्वासितः [L निर्घाटितः । O निर्धारितः] । P °वेदेशिको । निर्घाटित । LO सिन्दुरकं ।

योगीन्द्रमेव ययौ । ततो राजन्विक्रमादित्य स्वगिकाप्रीतिनिबन्धना-
त्तेनाख्याति च सिन्दूरे स्वगिका नैव विप्रसन्न बभूव न च सिन्दूरम् ।
एवं तवापि राजनृतिः प्रीतिश्च न भविष्यति । एवमुक्त्वा बालपण्डिता
गृहं जगाम । इति कथां सुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

५

इति मुकसप्तती सप्तमी कथा ॥ ७ ॥

अद्यापरेक्षुः प्रभावती मुकं पृच्छति । मुक उत्तरं ददौ । देवि बाल-
पण्डिता द्वितीये ऽहि संयाति राजानं प्राह । देव नाग्रहः कर्तुं युज्यते ।
यतः । राज्ञा नैवाग्रहः कार्यः मुमे वायुभकर्मणि ।

तदङ्गानि हि भूतानि राज्ञा हि महती तनुः ॥

५०

आख्याति च तव मया वशिकपुत्र्या यथाभवत् ।

न बहिर्न गृहं राजन्नाथा ते ऽपि भविष्यति ॥

१) L योगीन्द्रपार्थिवं गतं । O om. योगीन्द्र* — L एवं ते रतिः ।
CC₁P om. राजन् । LO विक्रमार्क । LOP *प्रतिनिर्वंधात् । P स्वगि-
कां प्रतिनिर्वंधात् गतं तस्यापि तेनाख्याति च सिन्दूरस्वगिकाया
नैव* । २) CC₁ सिन्दूरं । ३) CC₁ एवं तत्तथापि । L एवं ते
रतिः । P एवं तथापि । O om. न । C भवतः । C₁ भवति ।
P भविष्यति न । एवं कथयित्वा । ४) LO ययौ । L om. इति —
कथा । O वाणीपुत्रानृहज्यासनकथाष्टमी । CC₁ सिन्दूरकथा ।
५) CC₁ om. इति* । P *संयहः । ६) LOP om. अथा । CC₁
मुकः किमुत्तरं* । LO nar मुकः । P मुकः कथयति । ७) LO द्वि-
तीये दिने । CC₁ बालपण्डिताया द्वितीये । P गृहं जगाम नृती-
याहि । LOP om. संयाते । CC₁ om. राजानं । LOP रा-
जानमाह । CC₁ देव प्रग्रहं कर्तुं न यु* । ८) O om. यतः ।
९) L अनुगानि हि भूतानि । O तदनुगानि* । P तदनुग्रहनीभूता
राज्ञी* । LO राजा । १०) P मया तुभं । ११) CC₁ तथा तेन ।
P तथा तव । Beide Strophen fehlen in AMM₁H. M [om.M₁H]
मित्रं नास्ति गृहं नास्ति च आतं स्वमनोहितं । पश्चात्प्राप्नोति यक्षापो
मुभयेव महाम ते ॥

राजा पृच्छति । कथमेतत् । बालपण्डिता प्राह । अस्मि पृथ्वीतले
विपुरं नाम स्थानम् । तस्मिन्निविक्रमो नाम राजा । तत्र सुन्दरा-
भिधानो वणिक् । तद्वार्धो सुभगा नाम अतीव कुलटा । सा च
भर्वा गृहान्निर्व्यान्ती प्रयत्नेन नियन्त्रिता । तां च नियन्त्रणात्पूर्वमेको
वणिग्यचगृहे स्थितः सकामामभजत् । यदा च बहिर्निर्गच्छन्ती पतिना ५
निवारिता तदा सखीं प्राह । सखि अद्य त्वया स मानवो यथा-
यतने आकारणीयः यथाहं तत्र गत्वा तं रमे । त्वया च मयि गता-
यां पञ्चादस्रद्रुहं ज्वालनीयं यथा गृहकार्यासक्तो जनो मां गतां न
जानाति । अचान्तरे अहं तं स्वेच्छया भुक्त्वा समुपागच्छामि । ततः
सखीवचनात्स पुमान्तवाधातः । साध्यागता । तदा च गतायां तस्यां १०

१) CC₁ om. राजा पृच्छति । LO om. राजा — प्राह । P
ब्रूते । CC₁ LO om. अस्मि पृ० । २) LO om. तस्मिन् । P तत्र । AP
विक्रम । CC₁ P om. नाम । CC₁ सुन्दरो । P तत्र वनिकसुन्दरो
नाम । ३) LO om. नाम अतीव । P नात्रि । om. अतीव । LO
सा च [O add भर्त्ता] गृहाद्विहिर्यान्ती भर्वा प्र० नि० [O om. नि०]
४) P भर्त्तुगृहाद्विहिर्यान्ता प्रयत्नेनाभिमन्त्रिता । C यवनेन für प्रयत्नेन ।
C₁ प्रयत्न । P तां मन्त्रणापूर्वं । LO om. तां च । ५) P गृह ।
add तां । CC₁ तां स कामयामास । LO तां सकामा० । CC₁ P
om. च । LO बहिर्यान्ती । भर्वा । P पत्न्या । ६) CC₁ सखी । P
सखीश्चाह । हे सखी । LO om. अद्य । om. मानवो । P पुरुष ।
७) O यतनं । O om. आकारणीयः — यथायतनं । CC₁ om. अहं ।
L om. गत्वा तं । P रमे हं । om. तं । ८) L om. पञ्चाद् ।
गृहानचलनीयं । गृहासक्तो । P शक्तो यं जनो । CC₁ om. जनो ।
L मामागता । P गताम्वा कश्चिन्न जानाति । CC₁ add आगता
च । ९) L om. अचान्तरे । यावदहं यदृच्छया तं । P तं पुरुषं
भुक्त्वा यद्० । CC₁ स्वेच्छया भुक्त्वा यदृच्छया । C₁ LP समाग-
च्छामि । CC₁ P om. ततः — तदा च । १०) LP om. गतायां
तस्यां सा ।

सा सखी तद्गृहं प्रज्वालितवती । स पुमान्प्रज्वलने कुतूहली यथा-
यतनं मुक्ता तवावलोकनाय गतः । सा च तत्र स्निग्धासमाप्तात्मप्रयो-
जना यावता गृहमागता तावता गृहं दग्धम् ।

न गृहं न बहिर्भूतं वणिक्कुप्या यथाभवत् ।

५ तथा तत्र महाराज भविष्यति मुनिश्चयम् ॥

अथ चेत् ज्ञातेन श्लोकार्थेन प्रयोजनं तदा कस्ये स्वयमेव ज्ञापयि-
ष्यामि । इत्युक्ता सा गृहं ययौ । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति मुकसप्तमी अष्टमी कथा ॥ ८ ॥

अथापरेणुः सविस्मया प्रभावती मुकं पृच्छति स्म । मुकं किं विज्ञातं

१) L शोकसंयुक्ता गृहं ज्वालितवती । om. स । प्रज्वलद्गृहं दृष्ट्वा
यथा° मु° कुतूहली तवाव° । P शोके संयुक्ता दग्धं गृहं तत्र तस्मि-
न्मुसि आयाते कथिते च सख्या सा निर्व्वगाम सखी तदानीमेव
गृहां ज्वालितवती स पुमान् ज्वलनकुतूहली यथा° मुक्ता अवलोक-
नाय गतः । २) CC₁ om. तत्र । L स्निग्धा [om. O] LO तस्मादप-
प्रयोजना । P °समाप्तप्रयोजना । ३) CC₁ °प्रयोजना दग्धं गृहमाज-
गाम । LOP om. यावता । P गृहं जगाम दग्धे गृहं यता । LO
गृहमागता । ४) P बहिर्भूतं । वनिक्कुप्या । ५) P °राज स
भविष्यति निश्चितं । LO विनिश्चितं । AMM₁H om. न गृहं° ।
६) LO om. चेत् । P श्लोकार्थेन वा प्रयोजनं । कस्ये । LP ज्ञा-
स्मि । O ज्ञास्मि । ७) LO अभिधाय । om. सा । P बाल-
पण्डिता । जगाम । C₁ गृहे । A तथा त्वमपि कस्यापि कुत्र
निद्रां सखीयुतां । श्रोतव्यं यन्पुनः प्रातः स्वयं ज्ञास्मि भूमिपः ॥
LOP प्रभावत्यपि कथा° । CLO सुखाप । ८) CC₁LO om. इति° ।
P °संग्रहः । ९) O अथापरेणुः । LO प्र° सविस्मयात् ।
[O समीप्यया] P om. सविस्मया । LOP om. स्म । LO om. मुक ।
P हे मुक । LOP ज्ञातं ।

षिक्रमार्केण मत्स्यहसनकारणम् । मुक्कः प्राह । देवि न किमपि राज्ञा
स्वयं ज्ञातम् । ततो राजा प्रातर्द्विजमुतामाह्वय बालपण्डितां प्राह ।
त्वया इत्युक्तं यत्त्वं स्वयमेव ज्ञास्वसि । मया तु किमपि न ज्ञातम् ।
बालपण्डिता प्राह । यदि राजन्नेवमपि मया कथ्यमानं न वेत्सि
ततः शृणु । पुण्यहासो नाम मन्त्री सर्वमन्त्रिणामग्रणीर्निर्दोषो गुप्तः । ५
किमिति नियन्त्रितो ऽस्ति । राजा प्राह । अन्वर्थो ऽयं पुण्यहासः ।
यतः । यदासौ मदीयायां संसदि हसति तदास्यास्वात्पुष्पप्रकरो
निपतति । इयं च कक्षापरराज्यमण्डलेषु स्थाताभूत् । ततस्तैः प्रेषिताः
स्त्रीयपुमांसः कुतूहलान्वेषणाय । तेषु समायातेषु तेन न हसितं पुष्प-
प्रकरो ऽपि नाभूत् । इति कारणात् गुप्तिबन्धः । बालपण्डिता प्राह । १०

१) LO om. मत्स्य° — प्राह । L add न वेदम्यहं कारणं ।
LO om. प्राह । तदेवं देवि [O न चैदं देवि] L किमिति । P हे
देवि । २) LO स्वयमेव । L न [om. O] ज्ञाते । C विज्ञाते ।
P om. न । LOP om. प्रातर । CC₁ om. द्विजमुताम् । LO
आकार्यं । LOP om. बालपण्डिता । ३) LO त्वयोक्तं । P om.
यत् । LO om. एव । L ज्ञास्वसि । CC₂ न मया । om. तु ।
P मयापि । om. तु । O om. मया तु । LO om. किमपि । ४) L
प्रोवाच । O प्रोते । CC₁ यदि च । LO यदा । om. राजन् ।
LO आनासि । ५) LO तदा । LOP om. नाम । O मन्त्रीणामन्त्रि-
णीनि° । P om. मन्त्री सर्वं । CC₁ om. सर्व° । किमिति निर्दोषः
किमिति गुप्तः किमिति नि° । ६) P राजह । LO om. प्राह । LOP
om. अन्वर्थो ऽयं पुं यतः । P सो य पुण्यहासः यदासौ । ७) LO
मदीय । P सभायां । LOP तदास्व हास्वात् । LO पुण्योत्करो ।
८) LO om. च । वार्त्ता । अरातिमण्डलेषु चिरस्थाताभवत् । P
om. पर । राज° । प्रेषितो स्त्रीपुमान् । ९) LO स्त्रीयाः ।
कुतूहलावलोकनाय । समामायातेषु । CC₁ om. तेन । P अनेन
हसितं । १०) P ति नाभूत् । P कारणा कृतबंधः । LO बालप-
ण्डिताह ।

केनापि कारणेन मन्त्रिणा न हसितम् । राजन्तत्कारणं त्वया ज्ञातं
न वा । राजा प्राह । मया किमपि न ज्ञातम् । बालपण्डिता
प्राह । तर्हि कथमिदं दण्डं कुर्वन्पापभाक् न भवसि ।

उक्तं च । धर्मेण राष्ट्रं विन्देत् धर्मेणैवानुपालयेत् ।

५ धर्माच्छरणां याति राजा सर्वभयापहः ॥

यथा आद्यहास्यां मत्स्यहासकारणं पृच्छसि तथा तमपि पृच्छ हास-
कारणम् । स एवात्मीयहासस्य मत्स्यहासस्य च कारणं वक्ता । रा-
जापि तद्वचनात्पुष्पहासं मन्त्रिणं वस्त्रदानपूर्वं मन्त्रिपदे प्रतिष्ठाप्य
मत्स्यहासकारणं पप्रच्छ । मन्व्याह । यद्यपि गृहदुश्चरितमकथ्यम् ।

१० यतः । अर्घ्यनाशं मनस्कारं गृहे दुश्चरितानि च ।

वस्त्रं चापमानं च मतिमान्न प्रकाशयेत् ॥

- १) LO om. केनापि — प्राह । P om. राजन् । तत्त्वया ।
२) CC₁ om. प्राह । न ज्ञातं किमपि । P न च । om. मया किमपि ।
न ज्ञातः । CC₁ बालपण्डिता । ३) L इयं । LO add एव ।
P om. दण्डं । CC₁P om. न । CC₁L भवति । ४) P किं च ।
राज्यं । *पालयेत् । A *नुलेपयेत् । ५) P धर्मिणः सज्जनाराय
राज्यं सर्वभयापहः । A धर्मात् राजरक्षां । LOMM₁H om. धर्मेण ।
६) LO अज्ञायं । P *त्वममत्स्यं । om. मां । LP *हास्यं । CP
पृच्छति । LOP तदा । LO तमेव । P त्वमेव । L हास्यं । O
पुष्पहासं । L संपृच्छ । ७) LO स एव [O add स] हास्यकारणं
वक्ता । P स एवात्मीयहासमत्स्यकारणं वक्ता । CC₁ वक्तुं । LO रा-
जा । ८) LOP पुष्पहासमन्त्रिणं । P वस्त्रयानिपूर्वकं । LO संस्थाप्य ।
P प्रतिस्थाप्य । CC₁ प्रतिष्ठाप्यात्महास्य [O *हास्यस्य] कारणं ।
९) LO हास्यकारणं । P अत्रहास्यं । मन्त्री प्राह । LO न कथं ।
P न कथनीयं । १०) CC₁ उक्तं च यतः । P उक्तं च । L अर्घ्य-
नाशं । ११) P सज्जनज्ञापमानस्य । प्रकाशयेत् । O om. अर्घ्यनाशं ।
CC₁ add folgenden Vers: सिद्धमन्त्रीपथं धर्मं गृहच्छिद्रं च मेषुन ।
कुमुतं कुमुतं यैव स्वप्नं नैव प्रकाशयेत् ॥

तथापि तु राजाज्ञा महती ।

यतः । प्रभुः प्रीतिस्त्रिधां दृश्यमपि न पापेषु विस्त्रे-

त्कुतः श्लाघ्यामाज्ञां प्रणयरससाद्रेण मनसा ।

अतीत्यादित्वापिप्रभृति भुवि धर्मेन्द्रियमयं

नृपाख्यं हि ज्योतिः प्रसभमिदमेन्द्रं विजयते ॥

५

ततो राज्ञ्ये कलत्रं नरान्तररतं जातं तच्च मया ज्ञातम् । तेन च

दुःखेन न हसितः । राजापीदमाकर्णं पुष्पहस्तके राज्ञीमाहृत्य संमु-

खमवलोकयामास । सा च तेन प्रहारेण कपटमूर्च्छां नाटयति स्म ।

पुष्पहासो ऽपि तामवलोक्य सहासो बभूव पुष्पोत्करश्च समञ्जसि ।

राजापि तामाश्वास्य छतकोपो द्विजात्मजास्त्रं विलोक्य भक्तिशमवा- १०

दीत् । कथमस्मदुःखे सहासो ऽसि । मन्त्र्यपि सभयमज्जलिं बद्धाभा-

१) P यथा । om. अपि तु राज । LO om. तु । २) L प्रीतः । LOP पापेष्विति [O *पि] कजे° । ३) L प्रणयतिरसाद्रेण । O प्रण-
यरसारसाद्रेण । P *साद्रेण । ४) L अतीतादित्वापि° । O अती-
तादीत्यापि° । P शशांकादित्वापिप्रभृति विवधानिन्द्रियमयं । LO
धर्मेन्द्रियमयं [O धामि°] । ५) LO नृपाख्यं तज्ज्योतिः [O तज्ज्यो-
तिः] । CC, ज्योतिः । L प्रसभमिह° । P प्रसभयिदमेन्द्रं । O
विजये । AMM, HG om. प्रभुः° । ६) O om. राजन् । CC, LO om.
जातं । LO om. तच्च । P हे राज्ञ्ये । नरांतरे । om. च । ७) LO
दुःखेनाहं । P om. न । प्रहसितः । हस्तपुष्पी । राज्ञीमाहृत्य ।
संमुखः । CC, संमुखमालो° । ८) LO om. च । P सा राज्ञी ।
प्रकारेण कपटयति । CC, om. कपट । LOP om. स्म । ९) LO
तामालोक्य । O om. सहासो — विलोक्य । L तामपुष्पोत्करः
स° । P om. च । १०) LP om. अपि । L *सस्य । CC, छत-
कोपाद्विजा° । L *कोपोपि । अवलोक्य । P om. विलोक्य ।
भक्तिशमकथयेत् । ११) P om. कथं — ऽसि । CC, स्वमस्मदुःखेन
सहासो बभूव कथं । O *दुःखेन । L सभयं दृष्टिहस्तं याचयित्वा
बभाषे । O समयं दृष्ट° । P मन्त्र्यपि स भयं वलं याचित्वा अभायत ।

यत् । राजपोटकजनैस्त्वदीया राज्ञी राज्ञी नाटिकाभिराहतापि न
 मूर्च्छिता अधुना मूर्च्छितेति हास्यम् । राजापि सकोपो मन्त्रिभिर्दं
 तया दृष्टं युतं वेति पप्रच्छ । मन्त्र्याह । स्वामिन्दृष्टमेवेदम् । यदि
 स्वामी न प्रवेति तदा कञ्चुकमुत्तार्यावलोकयतु । एवं कृते राजा
 ५ सर्वमज्ञासीत् । मन्त्रिणो द्विजमुतायाश्च मुखमवलोक्य किमिदमित्य-
 वादीत् । मन्त्र्याह । स्वामिन्यदिदं द्विजपुत्र्या गूढार्थं मत्सहास्यकारणं
 निवेदितं तन्नया प्रकटीकृतम् । इत्येवमुक्तो राजा आस्थानं वसर्ज-
 यत् । अथ द्विजमुतापुण्यहासावपि भीतहृष्टौ स्वं स्वं गृहं जग्मतुः ।
 तेन च राज्ञा तस्या मञ्जूषास्त्रितो नरो दृष्टो विनाशितः । सा च
 १० निजवासाद्विसर्जिता । मुकः प्रभावतीमाह ।

तथा त्वमपि कलाणि मा कुरुष्व वृषाग्रहम् ।

१) CC₁ राजपोटिकाज त्वदीय° । LO स्वामिन्नेषा राज्ञी रा-
 ज्ञी° । P स्वामीन्त्वदीया । राज्ञो für राज्ञी । CC₁ नाटिका° ।
 O नाडीभीरा° । CC₁ °मिहता । CC₁P om. अपि । २) P om.
 अधुना — हास्यम् । LO अतिमूर्च्छितेति । CC₁ मूर्च्छितेति स हास्यं ।
 ३) CLO वा । LO om. अपि, तया und पप्रच्छ । P राज्ञापि
 सकोपेन कथितं हे मन्त्रि तया इदं दृष्टं युतंवा इत्युक्तः । LO
 om. आह । P मन्त्र्युवाच । om. स्वामि° । LO राजन् für स्वा-
 मिन् । CC₁ om. एवेदम् । ४) CC₁ °लोकयन्तु । LO विलोकयतु । P
 कञ्चुकमवतार्य स्वयमेव अवलोकयतु तु देवः । कृते सति । ५) LO
 °ज्ञासीत् राजा । किमितीत्यवादीत् । ६) L om. मन्त्र्याह । O
 om. आह । P प्राह । L तदिदं । O तदीत् । P यदिदं स्वा-
 मिर्दिन्द्रिज° । CC₁P मत्सहास्यं । ७) LOP चत्ता । O आस्था-
 नमसर्जयत् । ८) CC₁ om. अथ — जग्मतुः । P निजराज्ञी गृहं जग्मतुः ।
 ९) LOP om. तेन — °विसर्जिता । CC₁ om. च । १०) LO प्र-
 त्वाह । P प्राह । ११) P तदा ।

यदाग्रहपरी लोके विलची विक्रमार्कवत् ।

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति मुकसप्तती नवमी कथा ॥ ९ ॥

अन्यदा समुद्गारा प्रभावती मुकमाह ।

किं कर्तव्यं मया कीर त्वं वदाद्य प्रियंवद ।

4

यदि ते ऽस्ति सखी याहि मुद्गारीव सहायिनी ।

प्रभावत्याह । कथमेतत् । मुक आह । अस्ति राजपुरं नाम स्थानम् ।

तत्र देवसाख्यः कौटुम्बिकः । तत्कलत्रे मुद्गारवती सुभगा च । पर-

स्परपरिचाणकृतवन्धपरायणे परपुरुषसम्पटे प्रसिद्धे रतिकर्मणि । अन्य-

दा यावत्सुभगा उपपतिना सह गृहान्तर्विबधे तावद्बहिःस्थानात्प- १०

तिर्दिष्टहस्तो गृहद्वारि समाययी । तदा सा कथं भवत्विति प्रश्नः ।

१) CC₁LO लोको । AMM₁H om. तथा° । २) CC₁LOP om. इति° । ३) L इति कथानकं । O इति पुष्पहासकथा च नामो २ इति कल्याणानकं । P °संयः । ४) P add मुक प्राह vor यदि ते । CC₁P सुखी । P स्वाग्ना für याहि । LO सहायिनी । AMM₁H om. किं कर्तव्यं । ५) LOP om. प्रभा° — आह । LO om. नाम । L नगरं । MH राजपुर । M₁ राज्यपुर । ८) CC₁ देवसाख्यः । LO देवसाख्यः । P देवसाख्य । A देवसाख्यो नाम । MM₁H देवल । G *Δαδοαδας*. CC₁P कुटु° । LO कौट° । CC₁ तत्कलत्रं परस्परं परिचाणकृतवन्धपरायणं परपुरुषसम्पटं प्रसिद्धे रतिकर्मणि । P तत्कलत्रं परस्परपरिचाणकृतवन्धपरायणं कुटुम्बिकः तत्कलत्रं परपुरुषप्रशक्तं संपटं रतिकर्मणि । A तस्य द्वे कलत्रे मुद्गारी सुभगा च तयोः परस्परं प्रीति परिचायपरायणा च निवृत्त्यं परस्परं । O परनरे संपटे च । १०) P स्वगृहातदिव्येति । CC₁ °बहिः पति । P बहिस्त पतिर् । CC₁ भिष्ट° । L भिट° । O भिट° । P भट्ट° । A डिभ° । ११) CC₁ द्वारि भिष्टहस्तः । P om. गृहद्वारि । LOP ततः । L किं कथयति इति मुकप्रश्नः । O किं कथयतु प्रश्नः ।

उत्तरमाह शुक्रः । ततः मृङ्गारदेव्या सा नप्रीकृत्य गृहाद्वहिर्निष्का-
 शिता । पतिरपि किमिदमिति ब्रुवाणो ऽत्यादरात् मृङ्गारदेव्या उक्तः ।
 यत्त्वया एतानि झिष्ठानि देव्या उपवनादानीतानि तत इयं यद्विला
 संवाता । ततो यथास्थानं गत्वा मुञ्च यथा प्रगुणा स्वात् । ततः स
 ५ मूढो यावदेवं कर्तुं बहिर्जगाम तावत्तथा गृहादुपपतिर्निष्काशितः ।
 इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति मुक्सप्ततौ दशमी कथा ॥ १० ॥

प्रदीपसमये ऽव्यस्मिन्कामिनी काममोहिता विनयेन मुक्तं प्राह । ग-
 च्छामि यदि मन्वसे । शुक्रः प्राह ।

१०

अवशमेव गन्तव्यं त्वयेत्वं मम निश्चयः ।

१) P उत्तरमाहः शुक्रः प्राह । CC₁ om. शुक्रः । तव für ततः ।
 CC₁P नप्रीकृता । CC₁ निष्कासिता । LO निष्का° । २) L om.
 इदम् । त्यादरेण । O व्यादरेण? P आदरे । ३) P यतस्त्व-
 या । CC₁ भिष्ठानि । L भिटानि । O भीटानि । P भिष्ठानि ।
 CC₁ देव्योप° । CC₁P अतः । ४) LO जाता । P ईदृशी संवाता ।
 CC₁ तद् यथास्थानं । P तद्यथास्थानं । O ततो स्थायथास्थानं । LO
 om. गत्वा । P om. मुञ्च । CC₁ प्रगुणं । P प्रगुण । ५) CC₁ om.
 बहिर । LO ततः स मूढ एवं कर्तुं बहिर्जगाम तावता तयोपप-
 तिर्गृहान्निष्काशितः । P ततः स एवं मूढ एवं कर्तुं बहिलो जगाम
 तदनन्तरं तथा गृहादुपपति निष्काशितः । CC₁ निष्कासितः ।
 ६) CC₁LO om. कथा । ७) CC₁LO om. इति° । P °कथासंग्रहः ।
 ८) LO अन्यदा सा मुकमाह । O add भाविभुक्तकवलकथा एकाद-
 शमी । CC₁ ऽस्मिन् । L यदि मन्वसे तदा गच्छामि । O om.
 गच्छामि — प्रतिवारयेत् । ९) CC₁LO om. शुक्रः प्राह । १०) L
 त्वया गन्तव्यमवशमेवापि मम निश्चयः । P त्वयासि कृतचिन्ता ।

मनोऽभीष्टे पयो निवे गच्छत्कः प्रतिवारयेत् ॥

गतयापि लया तत्र कर्तव्यं किञ्चिदद्भुतम् ।

यथा रश्मिकया पूर्वं ब्राह्मणार्थे ऽद्भुतं कृतम् ॥

प्रभावत्वाह । कथमेतत् । मुक् आह । अस्मि दाभिलाख्यो यामः ।
तत्र विलोचनी यामणीः । तद्वार्या रश्मिकाभिधा परनरप्रिया । ५
तां च तद्भर्तृभयात्र को ऽपि कामयति । ततः सा जलव्याजात् घट-
मादाय वापीं ययौ । दृष्ट्वा च तत्र स्वरूपं पक्षिकं भद्रपुत्रं कीडाद्यं
दृष्टिसंज्ञया बभाष । सो ऽपि कामिनीदृष्टिसंचारचतुरो विवेद
तदाकृतम् ।

उक्तं च ।

१०

उदीरितो ऽर्थः पशुनापि गृह्यते हयाय नागाय वहन्ति नोदिताः ।

अनुत्तमपुहति पण्डितो जनः परेद्धितज्ञानफला हि बुद्धयः ॥

१) P यथा निवे गच्छ को वारिवारयेत् मृगः । CC₁ प्रति-
पालयेत् । AMM₁ HG om. अवश्यमेव । A क रस्मितार्थः स्मिरनिर्णयं
मनः पयस निष्ठाभिमुखं प्रतीपयेत् । २) P गतयासि । यत्र ।
३) CC₁ ब्राह्मणार्थाद्भुतं । P ब्राह्मणाद्भुतं । MM₁ H ब्राह्मणार्थं
महद्भुतं [M₁ महा°] । A om. गतयापि° । ४) LO om. प्रभा° —
आह । P स पृच्छति । CC₁ किमेतत् । P मुक्ः प्राह । CC₁
दाभिलाख्यो । O दाभीलाख्यो । A डाभिलाख्यो । H दाभिल ।
MM₁ दाभोक्त । ५) C₁ विलोचनया° । LO add नाम । P
यामितः । LO रश्मिका । P रतारश्मिका । LO अन्यनररता ।
६) O om. च । P om. तद् । भर्तृय । ७) P om. च । दृष्ट्वा
hinter भद्रपुत्रं । CC₁ तत् für तत्र । CC₁ P स्वरूपं । LO स्वरूपं ।
C₁ LO पक्षिकभद्रपुत्रं । C भद्रपुत्रं । LO add ब्राह्मणं । ८) P दृक्संज्ञ-
या । C₁ ऽपि च । CC₁ °दृष्ट° । LO कामीदृष्टिचतुरो । ९) CC₁ P om.
तदाकृतम् । १०) P om. उक्तं च । ११) P पुहति für गृह्यते । १२) C
बुद्धयः । O om. हयाय — किं च । AMM₁ HG om. उदीरितो° ।

किं च । लक्षणम्भन्तरघोलन्तीए हभरमणरासदिद्वीए ।

पुणरुत्तपेच्छिरीए बालक किं किं न भणियो सि ।

अच्छीहिं चिय भणियं हियसत्थं ओ जणो न लक्खेइ ।

तेण पडिनोहिएण अ किं कीरइ न कसु यत्तेण ।

५ ततः स तदनिकभागत्वं जगद् । भद्रे किं विधेयम् । साह । तया
मम पृष्ठलपेन अस्मद्गृहं समागतत्वं मम पत्युश्च नमस्कारो विधेयः ।
सर्वमन्यदहं करिष्ये । तया तथैवेति वाच्यम् । एवमुक्त्वा सा गृहं
प्रविष्टा । सो ऽपि गृहं प्रविष्टस्तत्पत्युरग्रे तस्थौ । पतिरपि विक्षितः ।

१/२) CC₁ नयणम्भन्तरघोलन्तवा हभरमंभराइ हि [C₁ दि] द्वीए ।
पुणरुत्तपेसिरीए बालक ता किं न भणिक सि । P अन्वे च ।
लक्षणं अमन्तरघोलन्तयाहभरमंभारापदस्त्रीए । पुनरुत्तपिच्छराए बालक
किं किं न भणियो सि । उलत्थ । नयनमत्यन्तधूर्णितं तथा हुतर-
मणरागद्वया । पुनरुत्ताचरया बालक किं किं न भणितो सि ।
LOAMM₁HG om. लक्षण° । ३/४) CC₁ अन्नं ध । अच्छीहिं तेहि
भणियं [C₁ भणियां] मए [C₁ मये] वि हियए तातस्स [C₁ तातस्स]
पडिवणं । आरुत्ति पंचवार्यकुण्डलिकं [C₁ °णिय] ताहयग्गामे ।
LO अच्छीहिं चिय भणियं [O भणीयं] हियसक्क [O °स्त्व] ओ जणो
न लरक्खेइ [O लरेक्ख] तेण पडिनोहिएण य किं कीरइ न खु
यत्तेण । PAMM₁HG om. अच्छीहिं° । LO add आसितणा [O
°तरणा] आग्गरड्डु [O आगराक] पाड्या ते हि ड्डु [O हिनउ]
लक्खा । ताहंतणी [O °त] किरतारक्या [O °का] हुंकाभडंठी पड्या
[O पडियं] । P add अन्वस । इसीसवंकालोचनकुक्षिदहुभंगसंडाए ।
आमलिदो हरसिदो कया खकीदीं । ईपदीषड्जेचोचनकुक्षितधूमं-
गिसंघथा । आमंचितो हर्षितः कयापि नागरिकया खकीन्ति ।
५) CC₁P om. ततः स । CC₁ जगाम । P समागत । स पचिको
बूते हे भद्रे किं विधेयमेहि । CC₁ om. साह । P सा रंभिका
बूते । ६) LO पृष्ठत एव । CC₁LO om. अस्मद्गृहं । P °गृहमागतत्वं ।
L मत्पत्युश्च । O भद्रश्च । ७) LO अन्वत्सर्वमहमभिधास्से । तथेति ।
LOP om. सा । P तद्गृहं । ८) O om. सो — प्रविष्टः ।

ततः सा कुर्वे मुक्ता पत्युः सकाशमागत्यात्रवीत् । नाथ उपलक्ष्येनम् ।
 स आह । न वेत्सीति । ततः सा प्राह । अथ मातृस्वसुः सुतो यो
 मया शिशुत्वे मुक्तः । स धवल्लो नाम मम मिलनार्थं समागतम् ।
 ततो मया आलिङ्ग्य सर्वापि स्वजनवार्त्ता पृष्टा । स च ब्राह्मण एव-
 मिति जल्पति । ततः पतिना सानुज्ञाता तं महानसं नीत्वा भो- ४
 जनच्छादनसंस्कारिस्तोषयामास । पतिरपि तुष्टः प्राह । भद्रे त्वया
 निजबान्धवस्य महती भक्तिः कार्येत्युक्ता सुप्तः । तदा च रश्मिका
 ब्राह्मणखट्वामुपाविशत् । ततस्तेनोक्तम् । त्वया पत्युरग्रे इत्युक्तं यक्ष-
 दीयो धाता समागतः । तत्त्वं मे प्रतिपन्ना भगिनी प्रतिपन्नं च
 निर्वाह्यते ।

१०

१) P ततः सा रंशिका । हे नाथ उपलक्षसि एनं कुरुषं ।
 L उपलक्ष्येनम् । O उपलक्ष्येनम् । २) P स विलोचन आह । CC₁
 om. इति । P वेदम्यहं । CC₁ om. ततः सा प्राह । P साह ।
 CC₁ मातृस्वसुः । L मातृस्वसुसुतो । O मातृस्वसुसुतो । P मा-
 तृस्वसु वालकत्वे मुक्तः । ३) LO बाल्ये । om. स । नामाधुना
 मिलनाय मामागतम् [O om. माम्] । P om. मम । मिलनाय ।
 O मित्रवार्त्तम् । ४) LO om. आलिङ्ग्य सर्वापि । P सर्वामपि ।
 पृष्टः । CC₁ om. च । P सा च एव ब्राह्मणमिति जल्पति ।
 ५) CC₁ LOP om. ततः । LO भर्त्ता । P पत्या । CC₁ महा-
 निधं । LO सानुज्ञाता भोजनादिभिरसं [O °दिस्ते] तोष° । P
 सा अनुज्ञातान पचिक्वमदालयं नीत्वा भोजनाद्व्यादन° । ६) CC₁ om.
 तुष्टः । ७) LO विधेया इत्यभिधाय । ८) O ब्राह्मणखट्वा° । LO
 तदा च ब्राह्मणखट्वामासीना रंशिका । P ततः दाना रंशिकया
 ब्राह्मणः खट्वायामुपवेशितः । LO om. इति । ९) LO om. समा-
 गतः । CC₁ om. मे । LO om. च ।

उक्तं च । द्विज्जउ सीसं वह होउ बन्धणं चञ्चउ सव्वहा लच्छी ।

पडिवत्सपालणे सुपुरिसाणं जं होउ तं होउ ॥

लज्जिज्जइ जेण जणो मरुलिज्जइ शिञ्चकुलकमो जेण ।

कण्डद्विए वि जीए मा सुन्दरि तं कुणिज्जासु ॥

५ रक्षिका प्राह । मा एवं वद ।

यतो ऽतिदुर्लभा रामा पितृमातृपरायणा ।

पितृमातृमयैर्भूत्वा भोक्तव्या कामिनी नरः ॥

उक्तं च । कामार्ती स्वयमाद्यातां यो न भुङ्क्ते नितमिनीम् ।

सो ऽवश्यं नरकं याति तन्निश्चासहतो नरः ॥

१/२) LO द्विज्जउ [O विज्जउ] सीसं पुट्टं [O फलं] तुलोअणा होउ
[O होतु] अज्जवा भरणं । पडिवत्सपालणे सुपुरिसाणं जं होउ तं होउ
[O nur जं होउ] ॥ CC₁ पडिपणं । C सुपुरिसाणं । P
द्विज्जउ सीसं वह होउ बंधनं जाउ सव्वलच्छी । पडिवत्सपालणे
सुपुरिसाणं जं ॥ AMM₁HG om. द्विज्जउ । ३) CC₁ मयलिज्जइ ।
४) CC₁ जीवे । कुणिज्जासु । P लज्जिज्जइ जेत मणे मिइ शिञ्च
जोण । कण्डद्विए वि जीए मां करिज्जसु ॥ उक्तत्वं ॥ लज्जते यम
मनः मल्लिनयति निजकुलकमो येन । कण्डस्थितेपि जीव मा सुन्दरि
तं करिष्यामि ॥ LOAMM₁HG om. लज्जिज्जइ । ५) LO om.
रक्षिका प्राह । P रक्षिकाप्राह । ६) CC₁ यतो ऽपि । भक्ति-
परायण । LO मीयते अति [O यतोति] दुर्लभापि रामा ।
P यतोपि दुःखं भविता पितृभर्तृपरायण । भानिनी नरः ॥ CC₁
पितृमातृमहिर्भूत्वा । AMM₁H om. यतो । ८) P स्वयमा-
यति । ९) A स एव नरकं । MM₁H om. कामार्ती । P
add सुणह सहे संसारे सडं पिववसादतारहसपूज्जाह । जाइ कुव-
इकुवयहपीडन किचिहाण्डनिज्जाह ॥ उक्तत्वं ॥ जानिहि सखे सं-
सारे सखदिवसानि सपूजानि । यानि युवतिकुवयहपीडन किचि-
दानुविडानि ॥

सो किंव माणइ पर महिल जो णवि जंपइ एम् ।

*

जो णवि माणइ.... सो किंव माणइ थो चवरा इ ।

*

..... मा करि रोह अम्हइ भङ्गु ।

श्रूयते रुक्मिणी पूर्वं कृष्णेन मदनातुरा ।

५

गृहीता भ्रातृजायापि कः काममतिलङ्घयेत् ॥

विरक्षिरपि कामार्तः स्वसुतामभिलाषकः ।

दृश्यते ऽद्यापि वियति हारिणीं तनुमाश्रितः ॥

विवाहे पार्वतीं दृष्ट्वा हरस्व हरवल्लभाम् ।

चस्कन्द रेतसस्त्रापि बालखिल्लासदुद्धवाः ।

१०

तथैवं बोधितो मूर्खः स यावद्रमते न ताम् ।

पूतकृतं मुषितास्मीति चायतां चायतामहो ॥

१२) CC₁ सो किम माणइ परमाहिल जो ण विजंपइ [C₁ वि-
जंपइ] एम् । आहवाइ विणयपुसपलहधुतहसीम ॥ A °परमहिला
जो न विजंपइ ईम । आईवाई विणु परसइलखं धलह सीम ।
om. LOPMM₁HG. ३/४) CC₁ जो ण विमाणई आई वार्ड सो
किम माणइ धीपराइ [C₁ धीपपराइ] दसउ आणितु करजहि संसंगु
मा करि रोह अम्हा भंगु ॥ A भोजनभणे सर आई वार्ड सो
किम माणइ धीरूपराई ॥ om. LOPMM₁HG. ६) CC₁ कः
कामतिलंघयेत् । P कृष्णामामतिलंघयेत् । LOAMM₁H om. श्रूयते° ।
७) CP विरिद्धिरपि । P °भिलाषकः । ८) P हरिणीतनु-
माश्रितः । LOAMM₁H om. विरक्षिरपि° । ९) CC₁ हरव-
ल्लभं । १०) C₁ बालखिल्लास° । LOAMM₁H om. विवाहे° ।
११) C तथैव । C₁ तथैवा । CC₁ तं । LO न यावद्रमते च
[O स] तां । १२) LO पूतकृतं । P एवं बाधितो मूर्ख यदा
न रमते तदा । पूतकृतं मुखिता चायतां जनाः ॥ AMM₁H om.
तथैवं ।

तथा च फूत्कृते किमिदमिति कुर्वाणो बान्धवैः सह धावितो भर्ता ।
 स च कथं मुच्यते । इति प्रश्नः । उत्तरम् । एवं च स ब्राह्मणः
 सभयः सन्तत्पादयोः पतितो जगाद् । स्वामिनि प्राखानुच । तवेहितं
 करिष्यामि । एवं स्थिते सा दुग्धसहितं भक्तमण्डोलयत् चन्तिके
 ५ ज्वलनमज्जालयत् आगतं च पतिं जगाद् । अस्त्र विषूचिका उत्पन्ना ।
 ततो मया फूत्कृतम् । एवमुक्त्वा दुग्धभक्तं प्रदर्शितम् । पतिरपि
 मूर्खो बृह्म ययौ । ततः सा पत्नी सुप्ते यदृच्छया सुरतं चकार ।
 सो ऽपि च मान्दव्याजान्वासमेकं स्थितः पञ्चाज्जगाम । इति श्रुत्वा
 प्रभावती सुप्ता ॥

१०

इति मुकसप्तती एकादशी कथा ॥ ११ ॥

१) O तथा । LO फूत्कृते । P फूत्कृते सति । CC₁ LO om.
 इदम् । P कीं किमिति बान्धवैः । CC₁ धावितो मुच्यते स कथ-
 मिति प्रश्नः । २) LO इह [O इति] मुच्यते स कथमिति पृष्टं मुक्तेन ।
 P स च कथं भवत्युति प्रश्न । LO उत्तरं तु । om. च । CC₁
 om. स । C ब्राह्मणं । P एवं सदा ब्राह्मणः सभय तस्याः पादयोः ।
 ३) L तत्पादपतितो । O स पत्पादपतितो । P हे स्वामिनी । C
 प्राणिनि । C₁ प्राणिन । L मे प्राखानुच रच । O मे प्राखरचहन
 वेहिन । CC₁ P तव हितं । ४) LO करिष्ये । P om. सा ।
 उत्तरं दुग्धसहितं । CC₁ भक्तमण्डालयत् । L भक्तमण्डालयत् ।
 O भक्तमण्डालयत् । P °डोलयत् । L चन्तिकेपि प्रज्जालयत् । O
 चन्तिकेति ज्जालयत् । ५) P ज्वलनमज्जालयेत् । CC₁ पतिं वद ।
 विषूचिका उत्पन्ना मृते चापरधस्ततो मया पूतं । LO समुत्पन्ना ।
 P च विषूचिको अज्ञा अंगार मया ततो° । ६) LO फूत्कृतं । L
 °भक्तमदर्शयत् । O °भक्तकं ददर्श । P दर्शितं । ७) CC₁ °मूर्खो
 ब्राह्मण ययौ । L पतिरपि तथा बृह्म बाटीं प्रतिजगाम । O nur
 रेवायच जगाम । P °मूर्खसंघेवावुडतः ततः सुप्त पती सा रंभिका° ।
 CC₁ om. ततः । ८) P om. च । CC₁ मन्द° । P रोमवाजं ।
 स्थितं पञ्चानुहं° । १०) LO om. इति° । P °संयहः ।

अथान्यदा सा चक्षिता । मुक्तः प्राह ।

विपरीते समाधत्ते यदि वेत्ति त्वमुत्तरम् ।

यथा शोभिकया प्रोक्तं वज्रुले चटिते सति ।

अस्त्यत्र नलउडायामे कुलात्तो महाधनः । तस्य भार्या शोभिका
नाम परं कुलटा नरलम्पटा च । सा च पत्नी बहिर्गते उपपतिस- ५
हिता गृहान्तः क्रीडति । तस्याश्विवं स्त्रिताया भर्ता गृहं समागमत् ।
तदनन्तरं सा कथं भवत्विति प्रश्नः । मुक्तः प्राह । यदा च तथा स
आनन्दन् धातस्तदा उपपतियुक्तः । चट त्वं वज्रुलवृक्षम् । एवं च स
तथा प्रोक्तस्तथा चकार । तस्य च वृक्षे चटतः परिधानवस्त्रं विलपं
नयो ऽपि वृक्षमारूढः । तस्मिन् वृक्षमारूढे पतिः प्राह । किमिदमिति । १०

१) LOP om. अथ । P अन्वेषुः । LO om. प्राह । २) O
om. समाधत्ते । L यदि चेत्सत्वमुत्तरं । ३) CC₁ पूर्वं वज्रुले ।
LO जारे [O जारो] वज्रुले चटने कृतं [O वज्रुल] । P प्रोक्तं
वज्रुले चटिते कृतं । MM₁H जारो वृक्षस्य विटपे कृतः । A om.
विपरीते* । ४) LO om. अस्त्यत्र । सुधान्ययामे । P वनलनु-
डायामे । A तलुडायामे । MM₁ लगुडयामी । H काम्मीर-
देशमें । G *Nalayouða*. LO तद्वार्था । ५) CC₁ om. नाम । P
नाम्नी । LO om. नर* । O सहिताः यथा शोभिकानामपरं यथा
शोभीकलोजारिगतेफलपतिनामन für कुलटा । CC₁ om. च । P
परं वलतालतानं पट । L om. च । P स च पत्नी । LP add सति ।
L उपपतिना सह । ६) O भार्या für भर्ता । L समागतः ।
O आगतः । P आश्रयाम । ७) LO तदन्तरे । P तदनन्तरे ।
CC₁ om. सा । P कथं स भवतु इति । LO प्रश्ने मुक्तः । om.
प्राह । CC₁ om. स । P om. तथा । ८) O om. उक्तः — वृक्ष-
मारूढः । L चट । वज्रुल* । P वितपिन । L om. च स तथा ।
९) L प्रोक्तः स तथा । P एवं तथा प्रसभं प्रोक्तः यथा । In P ist hier
eine Lücke von यथा bis सव्यक्तं जानाति (nächste Erzählung).
१०) CC₁ om. ऽपि । LO om. च । तवारूढे । CC₁ add सावो-
चत्, LO सा अवदत् hinter *मिति ।

सा आह । अथ शत्रुभिरभिभूतो ऽधो वस्त्रमपि त्यक्त्वा ववूलमधि-
कृतः । ततः समागत्य तस्याः पतिना वृचाबन्धं मन्दमुत्तार्य स स्वगृहं
प्रेषितः । तथा धूर्तया च सह हस्ततालं हसितम् । इति कथां श्रुत्वा
प्रभावती मुग्धा ।

५ इति मुकसप्तती द्वादशी कथा ॥ १२ ॥

अथान्येषुः प्रभावती मुक्ं पृच्छति । मुक् आह ।

व्रज देवि सुखं भुङ्क्ष्व अर्धभुक्ते पती यथा ।

कृतं राजिकया चित्रमुत्तरं धूलिसंयुतम् ।

अस्ति नागपुरं नाम स्थानम् । तत्रैको वणिक् । तत्पत्नी राजिका-
१० नाथी सुरूपा परं दुश्चारिणी । वणिक्सुतश्च तां नरान्तरासक्तां न
जानाति । ततश्च एकदा स भोजनाय यदोपविष्टस्तदा उपपतिः कृत-
संकेतो मार्गे गच्छन् तथा दृष्टः । तं च दृष्ट्वा गृहे ऽथ घृतं नास्ति इत्युक्त्वा

१) LO om. सा आह । CC₁ add vor सा आह — अहं वद-
राशी ववूलमाकृतः ततः स भार्या पप्रच्छ किमिदमिति । अधः
शत्रु° । add इत्यन्योऽन्यं जल्पति hinter ववूल° । LO मुक्त्वा वृचमा-
कृतः । २) LO ततस्तेन वृचादुत्तार्य । CC₁ उत्तीर्य । CC₁L om. स ।
३) CC₁ धूर्तया । CC₁LO om. च । LO हस्ततालं दत्त्वा [O add हसन]
जगाम । CC₁ om. कथां । ४) LO om. इति° । CC₁ om.
मुक्° । ५) LO अन्वदा सा मुक्ं । om. आह । ६) C₁ भोक्तुं ।
C अर्थ । C₁ अर्थ । LO वरं यानं अर्द्ध° । ७) CC₁ धूलिसंयुतां ।
A om. व्रज° । MM₁H वरं जारं यव ते रमते मनः । यथा रा-
जिकया पूर्वं धमभुक्तपती [M₁ अर्ध°] कृतं । ८) CC₁O om. नाम ।
L नगरं । A नागपुरं । MM₁ हस्त । H हस्तिनापूर । १०) C₁ ना-
मा । om. LO. CC₁ पुनर्र für परं । LO पतिसामन्वासक्तां । CC₁P
add सव्यक्तं । ११) LO om. ततश्च । P यदा उपविष्टः पतिः ।
LO om. स — तदा । एकदा तथा पत्ये भोजनं ददत्वा । १२) O
मार्गेन । LO om. तं च दृष्ट्वा । अथ गृहे । P गृहे धनस्तेहो नास्तीत्युक्त्वा ।

द्रव्यं तत्सकाशादादाय धृतानयनदक्षेन वेम्मतो निर्गत्य च सा च-
हिर्जारेण सह चिरं स्थिता । पतिस्तु गृहे बुधार्तः क्रुद्धश्च । ततः सा
कथं गृहं गन्तुमर्हति । इति प्रश्नः । उत्तरम् । ततः सा हस्ती पादौ
मुखं च धूलिधूसरं विधाय सद्रम्भां धूलिं गृहीत्वा गृहमागता ।
पतिः क्रुद्धो रक्तैश्चक्षुः किमिदमित्याह । सा च सनिःश्चासं रुदती ५
धूलिपुञ्जं दर्शयित्वा रुदमुवाच । यत्कृते त्वं क्रुद्धः स ते द्रव्यो ऽत्र
धूस्त्रां पतितः । एनामुत्तिष्ठ्य गृहाण त्वम् । एवमुक्तः स विलचः
तदङ्गानि वस्त्राञ्चलेन समार्ज्यं सान्त्वयामास विविधलालनैः । इति
कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति मुकसप्तमी त्रयोदशी कथा ॥ १३ ॥

१०

सा जितम्बिनी चन्द्रेणुयुजिता । मुक्तेनोक्तम् ।

युक्तमेव विशालाचि परं रत्नं यदृच्छया ।

१) L द्रव्यं । O द्रसां । O om. दक्षेन । P *द्रव्यं । LO
om. वेम्मतो । P om. च । LO निर्गतो सा च-जारेण [O add
सह] वज्रकालं । P add रमणायः । २) CC₁ om. तु । बुद्धश्च । P
क्रुद्धः । LO तत्कथं सा । ३) O om. गृहं — गृहीत्वा । P गृहं कथ-
मर्हतीति प्रश्नः । CC₁P om. गन्तुम् । LO om. इति प्रश्नः । P
स । ४) L om. मुखं च । धूलिधूसरी कृत्वा । CC₁P रम्भां fir
सद्रम्भां । L गृहीत्वा । ५) P पतिः क्रुद्धैश्चक्षुः । CC₁P निःश्चासं ।
LO रुदती । P रुदती । ६) LO om. रुदम् । LO रुदः स द्रव्यो ।
om. ऽत्र । ७) P तच्चैतमव । पतितः । LO तं गृहाण । om.
त्वं । एवमुक्तो विलचः स । ८) P वस्त्राञ्चलेन । L समार्ज्यं । O
सन्वार्ज्या । P समार्ज्यं । LO विविधिर्विलसिः [O लालनैः] । P वि-
विधालापनैः । ९) LO om. कथां । P ततः प्रभावती सुप्ता ।
१०) LO om. इति* । CC₁ om. मुक्* । P *संयह । ११) LO
चन्द्रेण सा मुक्ते पृच्छति मुक्तेः । O मुक्तेनोक्ता । १२) P युक्ता
तव । MM₁H युक्ता बुद्धिर् ।

यच्छायाति पती वेत्ति धनश्रीरिव भाषितम् ॥

प्रभावत्वाह । विमेतत् । मुक्कः प्राह । अस्ति पद्मावती पुरी । तत्र
धनपालो नाम वणिक् । तस्य भार्या प्राणेश्वी ऽपि प्रिया धन-
श्रीर्नाम । तस्य मिथुनं परस्परं स्नेहनिर्भरं कीडति । अन्वदा तु
५ वणिग्द्रव्यसारमादाय तामापृच्छ देशान्तरं जगाम । सा च तस्मिन्
मते संस्थितेव गृहस्थिता ।

न स्थाति न च सा भुङ्क्ते न ज्ञायति सखीसमम् ।

निरस्ताशेषसंस्कारा स्वदेहे ऽपि पराङ्मुखी ॥

मलयानिलमारूढः कोकिलालापडिण्डिमः ।

१० मलिकामोददूतश्च मधुपारवमङ्गलः ॥

अन्वदा तु समायातो वसन्तः कालराट् चिती ।

मनो ऽपि विक्रियां यस्मिन्वाति संयमिनी किल ॥

तस्मिन्वसन्तोत्सवे गृहोपरि स्थिता नगरीरमणीयकमालोक्य यौवनं

१) CC₁ गच्छयेतिः पती । LO गच्छायाति । भाषितं । MM₁H
गच्छ त्वं यदि वा वेत्ति । A om. युक्तमेव* । २) LO om.
प्रभा* — प्राह । अस्ति पद्मावती पुरी धनपालो नाम [om. O]
वणिक् महाधनी । ३) M₁H प्रधानपाल । LO om. तस्य ।
प्राणेश्वी ऽप्यतिवल्लभा । CC₁MM₁H इक्षिणी । LOP इक्षिणी ।
धनश्री ist der Name der Freundin von इक्षिणी in MM₁H. ४) P
om. स्नेह* । LO स्नेह* पर* । LOP om. तु । ५) O om. च ।
६) LO मते सति । om. संस्थितेव । CC₁ om. गृह । P संस्थिता ।
७) P नास्तीति । CC₁LO न स्थाति न भुङ्क्ते [O भुङ्क्ते च न] ।
८) LOAMM₁H om. मलया* । P *रूढा । *पण्डितः । ११) AMM₁H
om. अन्वदा* । १२) C₁ om. याति । LOP याति यस्मिन् ।
१३) P गृहोपरि । LO नगर* । P नगरी* । CC₁ रामणी* । LOP
*वल्लोक्य । LO स्वरूपं यौवनं ।

रूपं च निनिन्द । सखी च तदिङ्कितञ्चा जगाद । भामिनि रूपं
पयस्य मा वर्धं विधेहि ।

यतः । वाक्ये गृणु रश्मोर कोकिलारावडिण्डिमः ।

मदगच्छ गृपस्त्रेव वसनेन धरातले ॥

मुञ्चन्तु मानिनः सर्वे मानं सेवन्तु वज्रभाः ।

4

गत्वरं यौवने लोके जीविते च तथा चक्षम् ।

ततस्त्वमपि कुरु वयःसाफल्यमित्युक्ते धनश्रीर्वगाद । नाहं विलम्बितुं
सहामि । यत्त्वया भवति तत् शीघ्रं विधेहि । ततस्तया सा नरान्त-
रेण योजिता । यदा च सा तेनात्मासक्ता ज्ञाता तदा तदीयशिरो-
वेणी हिन्ना । तत्काले च पतिर्देवान्नरादावनाम । तदा सा कथं १०
भवत्विति प्रश्नः । शुकः प्राह । यदा च पतिर्गृहद्वारमाययी तदा

१) LO om. च । P इङ्कितञ्चा सखी । om. च । O सखि ।
P हे भामिनि । CC₁ यस्माद्रूपं । P तस्माद्रूपञ्च । LO रूपं यौवने
च । २) LO वर्धं मा । ३) P विल für गृणु । CC₁ कोकिलारवः ।
४) CC₁P द्विपस्त्रेव । MM₁HG om. वाक्ये । ५) ALO कामिनः ।
L वनं, O मा für मानं । LO वज्रभा । ६) P सत्वरं । यथा-
वत् । MM₁H om. मुञ्चन्तु । ७) LO वयः सफलं कुरु । सा
जगाद । P add कञ्चित्कवती । LO विलम्बं । ८) CC₁ सहा । P
वितुमुत्सहे । यज्ञवत्या श्रेयते तच्छीघ्रं । add सख्या । LOP om.
सा । CC₁L नरान्तरे । ९) LO संयोजिता । O तदा । LO
om. सा । CC₁ तेनात्मासक्ता । P यदा च तिन उपपतिना सा
नस्त्री आत्मशक्त्य ज्ञाता तदा या शिरो । CC₁P om. तदीय ।
L शिरसो । O om. शिरो । १०) LO तत्समय एव । om. च ।
तत्पतिः । CC₁LO om. तदा — प्राह । P जगतो भर्ता तदा कथं
भवत्विति प्रश्नः शुकः प्राह त्काले च पतिर्देवान्नरादावनाम तस्माच्च
पतिर्गृहद्वारं समाययी । ११) CC₁ द्वारि । LO द्वारमागमत् ।
LOP om. तदा ।

तथोत्तरं विचिन्वोक्तम् । नाथ त्वया तावद्गृहद्वारि स्वीयतां यावत्सर्वं
सज्जं विधीयते । तेन चैवं प्रतिपन्ने सा मध्ये गत्वा भट्टारिकां पूज-
यित्वा पुरतो वेशीं स्थापयामास । एवं कृत्वा बहिर्निर्वृत्य चरण-
मण्डकैः पतिं गृहान्तर्देवीपुरतो नीत्वा अगाद । नाथ पूजय गृहा-
५ धिदेवताम् । तेन पूजयता वेशीं दृष्ट्वा उक्तम् । किमिदमिति ।
तथोक्तम् । मयोपयाचितमासीत् । यदा मे पतिः समेष्यति तदा
स्वामिन्यहं तवाग्रे वेशीं केत्स्यामि । तदधुना मया कृतम् । स च
मुग्धो देवीं नमस्कृत्य तां वज्रमाजयामास । इति श्रुत्वा प्रभाव-
ती मुग्धा ॥

१०

इति मुकसप्ततौ चतुर्दशी कथा ॥ १४ ॥

अन्यदा सा चञ्चिता ।

इसन्नाह मुको याहि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् ।

वेत्सि यथा त्रियादेव्या नूपुरे पश्यते कृतम् ॥

१) P विचिन्व उक्तं । LO om. नाथ । CC₁ om. त्वया ।
P om. नाथ त्वया । २) LOP सज्जी । LO क्रियते । OP om.
तेन । P रेवं । add सति । ४) CC₁P गृहान्तरं । नीत्वा देवीपु-
रतो गृहाधिपामेनां पूजयित्वा [P पूजयती] वेशीं । ५) P वेशीं
दृष्टोक्तं किमिति । ६) P मयोपयाचितमासीददा । LO यदा
च मे । L om. तदा । ७) LO om. स्वामिन्यहं । P स्वामि-
ग्रहं । केत्स्याति । तदाधुना । CC₁ तथा, P मया, O तथा für
मया । CC₁P om. च । ८) P om. तां । १०) LO om. इति ।
CC₁ om. मुकः । ११) P अन्वेष्टितु । CC₁P add मुक्तां इसन्नाह ।
LO add मुकः । १२) CC₁P मुक्तां तु याहि कर्तुं त्वमुत्तरं ।
१३) CC₁LOP यथा वेत्सि । CC₁ नूपुरो पश्यते । L नूपुरे पश्यते ।
O नूपुरे पश्यते कृतम् । P नूपुरे प्रकृतं । MM₁H याहि चेद्यातुमिच्छा
ते रंतु कुत्रापि वेत्सि चेत् । श्रीदेवीव वरं कर्तुं अभिचारस्य गो-
पनम् ॥ A om. इसन्नाह ।

अस्ति शालिपुरं नाम नगरम् । तत्र शालिगो वणिक् । तत्पत्नी
अयिका । तयोः सुतो गुणाकरो नामाभूत् । तद्गार्था श्रियादेवी ।
सा चापरेण सुबुद्धिनाम्ना वणिक्का सह रमते । ततो लोकापवादे
ऽपि संजाते ऽनुरक्तस्तदीयः पतिर्न किमपि कर्णे करोति ।

उक्तं च । रक्ता पिच्छन्ति गुणा दोसा पिच्छन्ति जे विरक्तं त्ति । ५

मज्झत्वा उण् पुरिसा दोसा वि गुणा वि पिच्छन्ति ॥

किं च । महिलारक्ता पुरिसा हेत्वा वि न संभरन्ति अप्पाणं ।

इत्थरे उण् तरुणीणं पुरिसा सल्लं य इत्थगच्छं ।

१) CC₁P विशालं । A शालपुरं । MM₁H विमलं । H वि-
जय । G *Σαλιπούρα*. LO पुरं । LO शालिगो । P शालिगो ।
MM₁ शालिगोद । H सालीगोद । G *Σαλιγόπας*. LOA om.
तत्पत्नी अयिका । MH अया । M₁ ज्या । २) LO तस्स für तयोः ।
LO om. अभूत् । P om. नाम । ३) LO om. च । CC₁ सु-
द्धिना । P बुद्धिनाम्ना । समं तत्र । तदा । ४) LO संजातेपि ।
om. किमपि । P कर्णे न । ५) C गुणदोषा । C₁ गुणा दोषा ।
O दोषा । CC₁ केवलं विरक्ता । LO जे [O ति] विरक्ताया ।
P ज विरिक्कंति । A ये विरक्ता । ६) LO मत्तवष्ठा पुण् । O
मसदत्वा विदे । L पुरिसा । O पुरसा । L दोसे वि गुणे ।
O दोसा गुविणा वि । P सस्सत्तत्तादन पुरिसा दोसगुणे पिक्कंति ।
A यमज्झत्वा? उण् परि दोसे वि गुणे वि पुक्कंति ॥ P giebt dazu
folgende Uebersetzung: रक्ता पुक्कंति गुणा दोषा पुक्कंति जे विरक्तं ।
सत्त्वत्ता पुनः पुरसा दोषे पि गुणे पुक्कंति । MM₁HG om. रक्ता° ।
७) CC₁ महिलारक्ता । हेत्वा वि न संभरन्ति । P महिलारक्ता
पुरिस हेत्वा वि न° । ८) CC₁ इत्थरे [C₁ इत्थरे] उण् तरुणीणां
[C₁ °नं] । P इत्थेते उण् तरुणीणं । वहिक्कंजेण । ALOMM₁HG
om. महिलारक्ता° ।

अन्यदा सा अशुरेण वरान्तरसहिता सुप्ता दृष्टा । ततश्चरणात्पुनरं
 अशुरेण चोत्तारितं तथा च ज्ञातम् । ततः सा तं जारं प्रस्थाप्य
 भर्तारं तजानीच तेन सह सुप्ता । निद्रान्तरे च पतिवत्पापितः क-
 षितं च । त्वदीयेन पित्रा नूपुरमस्त्यदादवतार्य गृहीतम् । एवंविधं
 ५ च पातकं क्वापि न दृष्टं यद्वधूपादात् अशुरो नूपुरं गृह्णाति । ते-
 नोक्तम् । प्रातः पितुः सकाशात्स्वयमर्पयिष्यामि । तेन च गुणाकरेण
 पितरं निर्मत्स्यं तत्सकाशात्पुनरं याचितम् । पित्रा चोक्तम् । यदियं
 परपुरुषेण सह सुप्ता दृष्टा अतो भया नूपुरं गृहीतम् । तयोक्तम् ।
 त्वत्पुत्रेण सह सुप्ताहमासम् । इत्यर्थे दिव्यं करोमि । अचैव यामे
 १० उत्तरस्थां दिशि यद्यो ऽस्ति । तस्य अहान्तरान्निर्ममिष्यामि । यः
 कश्चित्सत्यो भवति स अहयोरन्तरान्निष्काम्यतीति प्रसिद्धम् । एवं

१) P एकदा सा त्रिषादेवी जारेण सुप्ता° । LO वरान्तरेण
 सहिता । P om. अशुरेण । LO सहिता अशुरेण । CC₁ दृष्टा ।
 ततो नूपुरं चोत्तारितं अशुरेण च ज्ञातं तथा चेति । LO om.
 ततश्च und अशुरेण च । २) L ज्ञातं च । O om. च । P स्वशु-
 रेण नूपुरं उत्तार्य गृहीतः । om. ततः । O om. ततः सा तं
 जारं । L om. तं । ३) CC₁ निद्रामरे । O निद्रामरणे ।
 CC₁ LOP om. च । ४) P om. च । C एतावदीयेन । C₁ एत-
 त्वदीयेन । LO त्वदीय । अस्त्यदात्पुनरमुत्तार्य° । P °त्पादा-
 दव° । ५) LOP om. च । L नाक्वापि दृष्टं । O न क्वापि न
 दृष्टं । P तेन पतिना उक्तं । ६) CC₁ om. पितुः — गुणाकरेण ।
 LO om. प्रातः । P om. स्वयम् । समर्पयिष्यामि । LO तेन च
 प्रातः पितरं निर्मत्स्यं नूपुरं मोचितं । तत् युत्वा प्रभावती सुप्ता ।
 A hat wie LO. CC₁ प्रातः पितरं निर्मत्स्यं तत्सकाशात्मोचितं ।
 P तेन गुणा° प्रातः पितरं तिभत्स्य । CC₁ P om. नूपुरं । ७) CC₁
 om. पर । P om. सह । CC₁ P om. नूपुरं । ८) P अहं आसं तं दिव्यं ।
 om. एव । १०) P om. यद्यो ऽस्ति । ११) P कश्चिदसत्यो । C अंधा-
 नरा° । P अंधयोर्मध्यान्निष्काम्येति प्रसिद्धं । CC₁ °निष्काम्यतीति ।

अशुरेण चाङ्गीकृते सा कुलटासति दिने आरस्व गृहे गत्वा तमुवाच ।
 भोः कान्त प्रातरहं दिवार्धं यच्चस्व जहान्तरात्रिर्गमिष्यामि । त्वया
 तव समागत्य वातुलत्वमाश्रित्य मम कष्टयहो विधेयः । तेन च
 तद्योक्ते सा स्वगृहमावगाम । अथ प्रातः समस्तमहाजनं मेलयित्वा
 पुण्याचतादिकमादाय यथायतने गत्वा समीपसरसि स्नानं कृत्वा यच्च- ५
 पूजार्धं समागच्छन्त्यासन्त्याः पूर्वसंकेतितो आरौ यहिलीभूतस्तत्कष्टे
 निजबाहुद्वयं योजयामास । तत आः किमेतदित्यभिधाय सा पुनः
 स्नानार्धं ययौ । सो ऽपि यहिली लोकेः कष्टे गृहीत्वा तस्मात्प्रदे-
 शाहूरीकृतः । सापि स्नानं कृत्वा यच्चसमीपमान्त्य पुष्पगन्धादिरभ्यर्च्य
 सर्वलोकानां मृष्टतामुवाच । भो भगवन्वच निजभर्तारमेनं च यहिलं १०
 विना यद्यन्यपुरुषः स्पृशति कदाचन मां तदा तव जह्नाभ्यां सका-
 शात्सम निष्क्रमणं मा भवत्वित्यभिधाय सर्वलोकसमक्षमेव जह्नुयोर्मध्ये
 प्रविश्य निष्क्रान्ता । यद्यो ऽपि तद्वृद्धिं मनसि ह्याचमान एव स्थितः ।
 सापि सतीति समस्तलोकेः पूजिता स्वभवनं जगाम । एवं चेत् त्रि-
 यादेवीवत्कर्तुं जानासि तदा ब्रज । इति श्रुत्वा प्रभावती मुप्ता ॥ १५
 इति मुक्तसप्तती पञ्चदशी कथा ॥ १५ ॥

- १) P °कृतं । CC₁ कुलटय शनि दिने । P om. असति — त्वया ।
 ३) CC₁ बावूल° । P वातुलत्व समाश्रित्य । add मिलिते लोक
 त्वया । ४) P तद्योक्तेन । CC₁P om. सा । P जगामः । समस्त ।
 ५) P पुण्याचताय । समीपे । C यचार्धं । C₁ पचार्धं । ६) C₁ ग्रही-
 ति° । P आर अयलीभूत तंठे । ७) P तत दाः किमित्यभि-
 धाय । CC₁ °दिति अभि° । om. सा पुनः । P om. सा ।
 ८) P पुष्पधूपदीपगन्धेनाभ्यर्च्य । १०) P om. यच्च । CC₁ निज-
 भर्तारमन्तरेण । P °भर्तारं । ११) CC₁ तदाचन । om. तदा ।
 P अघेभ्यः सकाशात्सम निष्क्रमणं । १२) CC₁ om. मा । १३) CC₁
 सद्वृद्धि । P om. मनसि । CC₁ ह्याचयमाना । P ह्याचयामास एवं
 स्थिता । १४) P om. इति । १५) P जानाति । १६) CC₁ इति
 मुक्तकथा षोडशी । P °संयहः ।

अन्यदा सा चलिता मुक्ं प्राह । मुक्काहं नरान्तरं गमिष्यामि ।
मुक्ः प्राह ।

सत्यमेव त्वयाभाणि कर्तव्यं यत्ननोऽनुगमः ।

मनसु मुग्धिका यद्वदशक्यान्वेदयत्यलम् ।

५ तच्छ्रुत्वा प्रभावत्याह । कथमेतत् । सो ज्ञवीत् । अस्ति विद्दिशा नाम
पुरी । तस्मां जनवल्लभो नाम वणिक् । तस्य भार्या मुग्धिका नाम
चपला खैरिणी । यदा च तयातिशयेन विदूषितो ऽयं तदा बन्धूनां
कथयामास यद्विद्यं बहिःशायिनी । यदा च तैरेवमुक्ता तदा तया-
सुत्तम् । अयमेव बहिःशायी सदैव । मां मुधापवादयति । तत-
१० क्षीर्मिलित्वा निर्वन्धः कृतः । यः को ऽपि अद्यप्रभृति बहिःशायी सो
ऽपराधी । एवं निर्वन्धे कृते ऽपि सा सुप्तं पतिं विहाय बहिर्गता ।

१) P अन्यदा प्रभावती । LO om. मुक्ं — गमिष्यामि । P प्रत्याह
हे मुक् नरान्तरं । २) LO om. प्राह । ३) P *भाति । MM₁H
त्वया भद्रे । CC₁P ज्वननो । MM₁H स्वमनोहितं । ४) P नमोस्तु ।
मुग्धिकायद्वादशक्यान्वेदयत्यलम् । L मुग्धिकां यद्वदशकां खे० । O
मुग्धिकायां द्वादशकां । MM₁H चपलेव विज्ञानासि यदि कर्तुं प्रभा-
वति । A om. सत्यमेव० । ५) LO om. तच्छ्रुत्वा — ज्ञवीत् ।
P प्राह । L विशदा । om. नाम । O विशादा । P दिशो ।
MM₁ विषाद । H विशाल । G *Biśāḍā* । ६) P जनवल्लभो ।
LO om. नाम । CC₁LOP om. मुग्धिका नाम । MM₁H चपला ।
७) P om. च । CC₁ विरोषितं । P भूषितायसंघ्याया । L विदूष-
तो । O विदूषतो । P तथा । ८) P यदि इयं । LO om.
यदा च । तैरुक्ता एवं । CC₁ om. एवम् । P सानुक्ता । LOP
om. तदा । om. अपि । P तथा युक्त । ९) CC₁ अयमपि । P
*शायिनी । LO बहिःशायी सदैवायं । CC₁P om. मां मुधा० ।
L ततः समसौ । O तत समसयेर्मिलत्वा । १०) LO अद्य [om. O]
प्रभृति यः । स अपराधी । P सापराधिनी । ११) CC₁P om.
एवं । P ब्रंध कृते । CC₁P om. ऽपि । P सा चयला सुप्तं । LO
पतिं सुप्तं मुक्ता ।

तस्मां च बहिर्गतायां स पतिर्द्वारं दत्त्वा सुप्तः । यदा च बहिः क्रीडां
कृत्वा समागतायाः पतिर्द्वारं नोडाटयति तदा सा कूपे दृषदं विप्ला
द्वारदेश एव स्थिता । पतिरपि कूपे पतिता भविष्यतीति ज्ञात्वा
द्वारमुक्त्वा बहिर्निर्गतः । तदा सा द्वारं पिधाय मध्ये स्थिता । सो
ऽपि च बहिः स्थितो हा प्रिये एवं वदन्महता शब्देन रोदितुमारब्धः । ५
सापि विगोपकभयाद्बहिर्निर्गत्य पतिं मध्ये विनाथ । ततस्तन्मिथुनं
परस्परं निर्वन्धं चकार । यदबप्रभृति मया त्वया च विसंवादो न
विधेयः । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति मुक्सप्ततां बोद्धशी कथा ॥ १६ ॥

अन्यदा सा हसन्ती नरान्तरगमनाय मुक्तं पृच्छति । मुक्त आह । १०
यदेव मनसो ऽभीष्टं तदेव कार्यम् ।

उक्तं च । दृष्टिपूतं न्यसेत्पादं वस्त्रपूतं जलं पिबेत् ।

सत्यपूतं वदेद्वाक्यं मनःपूतं समाचरेत् ॥

१) P om. च । add स्त्रियां । LO om. स । CC₁ om. स
पतिर् । LO यावत्सा बहिः समागता तावत्पतिः । २) P add
स्त्रियाः । om. पतिर् । नाघाटयति । सा उपप्ला । पाषाणं बिद्वा
द्वारदेशे अवस्थिता । ३) PO om. पतिरपि — स्थिता । LO देशे ।
om. ज्ञात्वा द्वारः । ४) LO निर्गतो वलोकयति । तावत्सा । वि-
धाय । P सापि बहिःस्था । ५) CC₁ om. च । LO प्रियेति ।
P प्रियं इदं प्रलपत्वृहता । LO om. वदन् । आरब्धा । P आरभत् ।
६) P विगोपनः । LO om. बहिर्निर्गत्य । ७) CC₁ परः तन्मिः ।
P ततस्तत्परं मिथुनैर्विधसकार यत्त्वयाबप्रभृति मया न विसंवादे ।
CC₁ यत्ताबप्रभृतिः । ८) LO om. इतिः । CC₁ om. मुक्तः ।
P संसहः । १०) P अन्येषु प्रभावती नरन्तरं प्रति पृच्छति सः ।
प्राह । LO अन्यदा सा पृच्छति मुक्तः । १२) O om. उक्तं —
अलि । A पिबेज्जलं । LOMM₁H om. दृष्टिपूतः ।

मनोऽनुकूलं कुर्वन्तु तन्वि ते दुःखमागतम् ।

सौहृं शक्तास्तथा वक्तुं गुणाढ्यो ब्राह्मणो यथा ।

प्रभावती पृच्छति । कथमेतत् । शुकः कथयति । अस्ति विशाला पुरी ।
तत्र यायजूको ब्राह्मणः । तस्य पत्नी पाहिनी नाम सुकृपा अति-
५ वक्त्रमा । तत्पुत्रः पित्रा सर्वामपि क्रमाद्विद्यां ग्राहितः । अन्वदा स
पितरौ मुक्ता देशान्तरे गतः । गुणाढ्य इति विद्युतो बभूव । जयन्ता
च गगर्था बुद्धिजीवनं अचिन्तयत् । ततः षण्डं यवकाशादिभिः पु-
१० षोष । सो ऽपि षण्डस्तमनु परिभ्रमति । अन्वदा सवन्धनं षण्डं वि-
धाय वणिजारकवेषधारी मद्नाया वेस्त्रायाः कुट्टिनीं जगद् । अस्म-
दीया बलीवर्दाः सवसुकाः प्रातरेष्वस्ति । अद्याहं तुलानयनार्थमा-
गतः । तद्वच अस्मदीयस्य बलीवर्दस्य स्नानं भवति तत्राहं स्वपिभि ।

१) CC₁ कुर्वन्त्वा । P कुर्वन्त्वो । L तन्वि ये । २) CC₁ शक्ता
जैव । L शक्तास्तथात्किं गुणा° । P शक्ता तदा । MM₁H विधेहि
सुन्दरि तथा योजितं [H जोतियं] वर्तते यथा । कर्तुं शक्तासि चेद्योग्य° ।
A om. मनो° । ३) LOP om. प्रभावती — कथयति । PNM₁ वि-
शाल । H बिलन । A विदिशा । G *Evocalá*. ४) O यायजूको ।
C₁ जायजूको । L याय्वुको । O यायूको । P यायूको । MM₁
add विक्रम, als Name des Königs von विशाला । LO विप्रः ।
तत्पत्नी । CC₁ जाहिनी । P याहिनीतीनास्त्री । MM₁HG om.
पाहिनी । CC₁ स्वतिवक्त्रमा । ५) CC₁P add कुटिला [P कुटिरा]
च । CC₁P तत्पुत्राः । सर्वे पि । LO om. पित्रा । सर्वा अपि
विद्या ग्राहितः । CC₁ ग्राहिताः । P ग्राक्षिताः । om. स ।
६) LO देशान्तरे । CC₁P गतो । P om. बभूव । ७) CC₁LOP om.
च । L बुद्धा° । O बुद्धी° । P °जीवितं । शण्डं । LOP यवका-
दिभिः । LO तुतोष । ८) P शठस् । °भ्रामति । सठं । ९) P
मद्नाशक्तः परिभ्रामति वेस्त्रायाः° । १०) P om. प्रातर् । समेष्वेति ।
LO अद्याहं रात्री । CC₁P गुणदानार्थं । P समागतः । ११) CC₁
तद्वच यवका° । L तस्माच्च बली° । LO om. अस्म° । P तत्रा
मदीयबलीवर्दस्य यदि स्नानं । CC₁P तदाहं । O तदहं । P स्वपिभि ।

इत्युक्ते सा कुट्टिनी बलीवर्द्धनैविणी तं स्थापयामास । सो ऽपि तं
षण्डं बद्धा विलासिनीपार्श्वे ययौ । तथा च स्थापितो भोजितश्च
गुणाढ्यो रजन्वा मृङ्गारितः तत्सकाशे स्थितः । सो ऽपि च प्रभा-
तायां निशि प्रथममेवोत्थाय स्वर्णमृङ्गलं गृहीत्वा जनाम् । गते च
तस्मिन्नेका चेटी उत्थिता षण्डमदृष्ट्वा कुट्टिनीं प्रत्याह । आउए कि- ५
मिदम् । ततस्तं विलासिनीपार्श्वान्नतं ज्ञात्वा मौनं विधाय स्थिता ।
उक्तं च । अर्चनाशं मनस्वापं गृहे दुस्करितानि च ।

वञ्जनं चापमानं च मतिमान्न प्रकाशयेत् ॥

अन्वदा गुणाढ्यो वृत्तनिर्जितः खटिकाहस्तो वेष्टया धृतः । तेनोपा-
यचिन्तितः । शम्बली शम्बलीति जनाद् । ततस्तया राजभयाकुतः । १०
ततस्तस्यां चलितायां पृष्ठलग्न एव शम्बलीति वदन् गच्छति । तत-
स्तया विजने नीत्वा हस्ताभ्रसाद्य स्वर्णाभरणं दत्तम् ।

२) P शठं बन्ध । LO बन्धयित्वा । P तथा यावत्स्थापितो ।

३) P रजन्वां शति मृङ्गारे । CC₁ तथैव मृङ्गारितः । LO वि-
भातायां । ४) LO om. निशि । प्रथमे चात्वाय । CC₁ *मृङ्गलां ।

P *मृङ्गरं । LO सुवर्णमृङ्गलकं । ५) LO om. एका । समुत्थिता । P

*तस्मिन्नेदिको स्थितो पश्चात् कूर्तं दृष्ट्वा । CC₁ उत्थिता बलीवर्द्ध-
नसहितो गुणाढ्यो पश्चाद्गता षण्डं दृष्ट्वा । LO आउने । P अउप ।

६) CC₁P तं सुप्तं । L विलासिनीपश्चात्ततं । O *पश्चात्ततं । P पा-
श्चात्ततं । om. ज्ञात्वा । चलिता । ७) LO यतः अर्चनाशमित्यादि ।

O *अर्चनाशं मनस्वापं इत्यादि । ८) P गञ्जनं für वञ्जनं । MM₁H
om. अर्चनाशं । ९) LO गुणा* राजमर्गे । om. वृत्तं । L तेन

अपायपतितेन । O तेनापायपतितेन । १०) L विचिन्तितं । O वि-
चिन्तितं । CC₁ समली समली इति । L ततो सीवलि सीवलि

इति । O सीवली सीवलीति । P *विन्तिता सिमलीमे वदन्
गच्छति । om. ततस्तया — गच्छति । CC₁ om. ततस् । ११) CC₁

सीमे वदन् । L सीवलि इति । O सीवलीति । १२) LO हस्तं प्रसार्य ।

सोढुं त्वक्तुं च यः शक्तो मनसा छतमन्यथा ।

मनोऽनुकूलतां कुर्वन्न स निन्द्यः सदा सताम् ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति मुकसप्तती सप्तदशी कथा ॥ १७ ॥

५ अन्यदा सा चलिता मुकेनोक्ता ।

गच्छ देवि न ते दोषो गच्छन्त्याः परवेष्टमनि ।

यदि काचिच्छरीरे ते बुद्धिः सर्पपचीरवत् ॥

अस्ति मुमक्षानं नाम नगरम् । तत्र दरिद्रो नाम वणिक् । तस्य

गृहे चौरः प्रविष्टः । सो ऽपि च तत्रान्यत्किमप्यलभमानः सर्वपात्र

१० गृहीत्वा निर्गतो राजपुङ्गवैः प्राप्तः । सर्वपात्रं गले बद्ध्वा भ्रामितो

राजकुलात्स कथं मुच्यते । उत्तरम् । यो यः पृच्छति तस्य तस्याग्रे

वदति । अहो सर्पपाशां मध्ये न किञ्चित् । ततो राज्ञा सभाया-

भाकार्यं पृष्टः । तत्र वचोऽभिप्रायं न जाने । स प्राह ।

१) CC₁ ते शक्तो । P सोढुं त्वक्तवतः शक्तो । LO छतमित्यहो
[O °त्यथ] । २) L कुर्वन्न निन्द्यः सर्वदा सतां । O मनोक्ता गच्छ
देवी न ते दोषो यद्य सर्वदा शता । AMM₁H om. सोढुं° ।

३) LO om. कथां । ४) LO om. इति° । CC₁ om. मुक° । P
°संग्रहः । ५) LO om. सा । L मुकः । O अन्यदा मुकेनोक्ता ।

६) P परे° । ७) P काचिच्छरीरेभ्यो । om. ते । MM₁H यदि
बुद्धिर्वास्त्वत्र भद्रे सर्वेऽपि चौरवत् । A om. गच्छ° । ८) LO om.

अस्ति । A देवस्थानं । LO स्थानं für नगरम् । MM₁H दरिद्री ।
A मादको नाम निर्धनी वणिक् । G *Maṇḍapāg.* LO om. नाम ।

P तद्गृहे । ९) P om. तत्रान्यत् । °लभमान । ११) P om. स ।
तचीनारं । om. यो । om. तस्य । १२) O अस्त्रापीवचसेर्मध्ये ।

P अद्यापि वचसो मध्ये किमपि नास्ति । OP om. अहो । P रा-
ज्ञा आह्वय ष्टः अस्त्रं तत्र वचसो ।

बलेर्वर्षदिने लोकः सर्वपान्थस्य रचवान् ।

हस्ते बध्नाति तत्पुत्रमप्रमाद्यमतः परम् ॥

यतो ऽहमेतावन्निरपि गले बलीर्बलः । राजापि तदाकर्ष्य हसंस्ते सु-
मोच । इति सुखा प्रभावती सुप्ता ॥

इति मुक्तसप्तती अष्टादशी कथा ॥ १८ ॥

५

अन्वदा प्रभावती चक्षिता । मुक्तः प्राह ।

कुत्र यद्गोचरे भीरु यदि कर्तुं त्वमीश्वरा ।

यथा सन्तिकया भर्ता स्वच्छन्दा च विमोचिताः ॥

अस्ति करहडाभिधे पुरम् । तत्र राजा गुणप्रियो नाम यथार्थः ।
तत्र च सोढाको नाम श्रेष्ठिः । तज्जाया सन्तिकया नाम पति- १०
व्रता । तत्रैव चान्यो वणिक् । तज्जाया स्वच्छन्दा नाम पुञ्जली ।

१) O पञ्च सर्वपरचकाम । P जाने रणे दिवस यत्र सर्वपरचिकं
हस्ते । AMM₁H om. बलेर्वर्षदिने* । ३) P यद्गहम् । LO om.
अपि । P गल । LO गजः । O om. राजा । P सहतं सुमोच ।
L om. तं । O हसंस्ते तं । ५) LO om. इति* । P *संयह ।
६) CC₁ om. प्रभावती । चक्षिता । LO अन्वदा वा चक्षिता । P
सुकेनोक्ता । ७) CC₁P त्वमुत्तरं । ८) O सन्तिकभार्या । CC₁
स्वच्छन्दाय । L स्वच्छंदस्य । O स्वच्छंद । P स्वच्छन्दाती । CC₁LOP
विमोचिताः । MM₁H *मद्रे कर्तुं प्रवेत्ति चेत्तथा । यथा सन्तिकया
भर्ता स [M₁H स्व] बुद्ध्या च विमोचिताः । A om. कुत्र* । ९) LO
करहडाभिधे पुरे राजा । P कुलहडाभिराक्षर* । M कट्टाड ।
M₁H कराड । G *Kourovxada*. P पुजःप्रियो । om. A. M पु-
जाकर । M₁ *कार । H *मय । १०) LO om. तत्र च । CC₁
om. च । सोढाको । P ततः सको नाम श्रेष्ठिः । MM₁ कामा-
विष्ट । H काम* । G *Seramas*. CC₁ तन्तिकया । P om. नाम ।
११) CC₁P चान्यस्य वणिजो भार्या । LO om. स्वच्छन्दा । CC₁LOP
om. नाम ।

5

सा च सोढाकं नित्यमिच्छति परं सोऽभिवाञ्छां न विधत्ते । अन्यदा
च मनोरथाभिधं यत् नमस्कृतुं जगाम सः । ततः स्वच्छन्दा पृष्ठलपा
तव प्रविष्टा । स च हावभावाविरनुकूलितो भुक्तः ।

युक्तमुक्तं च । सन्मार्गे तावदाप्ते प्रभवति पुष्पलावदेवेन्द्रियाणां

५ लज्जां तावद्विधत्ते विनयमपि समालम्बते तावदेव ।

भूचापाकृष्टमुक्ताः स्रवणपञ्चजुषो नीलपद्मान एते

यावल्लीलावतीनां न हृदि धृतिमुखो दृष्टिबाणाः पतन्ति ॥

तच्च मिथुनं तथा दृष्ट्वा राजपुरुषैः तद्वन्धनाय यच्चगृहं वेष्टितम् ।

सन्तिका च मुष्टिं ज्ञात्वा रात्री महता तूर्यशब्देन यच्चगृहं गता ।

१० तेषामारचकानां पुरत उक्तम् । अहमद्यदिनव्रता यत् दृष्ट्वा भोजनं

विजने विधास्ये । मां च किञ्चिदनं गृहीत्वा मध्ये प्रवेशयेत् । तैरपि

तथैव कृतम् । ततस्तथा स्वच्छन्दा स्वेषां कारयित्वा बहिर्निष्कासिता ।

१) P सा सेःकं नित्यं । CC₁ स [C₁ सो] वाञ्छां । P सो-
पि* । LO करोति । P धत्ते । LO अन्यदासौ । २) LOP om.
च । P *भिधेयं । LO om. सः । P स्वच्छन्दा च । LO ततः पृष्ठ-
लपा सा स्वच्छन्दा गता तव । ३) CC₁P om. तव । CC₁LOP om.
स च । LO हावभावाविरनुकूल्य बुभुजे । CC₁ *कूलितः । om. भुक्तः ।
४) LOP om. युक्तम् । ५) P *पञ्चपूजो । नीलवस्त्राल यते ।
६) CC₁ धृतिमुखो । A धृतिमुखो । LO धृतमुखो । P सपदि
धृतिमुखा । A om. न । MM₁H om. सन्मार्गे* । ७) LO तन्मि-
थुनं । O om. तथा । LO om. तद्वन्धनाय । यचायतनं । P प्रवे-
ष्टितं । ८) LO शंकिता [O add शा] संतिकास्वा भार्या मुष्टि* ।
L om. रात्री । LO यचायतनं । ९) CC₁P om. आरचकानां ।
P तेषां पुष्पलादुक्तं । L om. पुरत । O अये । LO प्रोक्तं ।
CC₁ *दिना* । P om. अहम् । अद्य मद्यदिनव्रता यच्चगृहं दृष्टौ ।
L *दिनवयाद् । O *दिनवाद् । ११) LOP om. विजने । P
om. च । CC₁P om. मध्ये । P प्रवेशयेत् । १२) CC₁P तयोरपि मध्ये
स्व* स्वेषां । L स्वच्छन्दः स्वेषां । O स्वं वेशं । P स्वच्छन्दां स्ववे-
शां । LO निष्काशितः ।

स्वयं तु मध्ये स्थिता । तं च प्रातर्निजकान्तासहितं दृष्ट्वा आरचका
विलम्बीबभूवुः । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुप्ता ॥

इति मुक्तसप्तमी एकोनविंशतितमी कथा ॥ १९ ॥

अन्यदा प्रभावती मुक्तं पप्रच्छ । मुक्तः प्राह ।

गच्छ देवि मनो यत्र रमते ते नरान्तरे ।

केलिकावददा वेत्ति पतिवध्ननमद्भुतम् ॥

अस्ति साधमत्वा नद्यालटे शङ्खपुरं नाम स्थानम् । तत्र च कर्षुकः
सूराख्यो धनी । तस्य केलिका भार्या परं कुटिला कुलटा च ।
सान्त्वस्मिन्नदीतीरे सिद्धेश्वरपुरस्थं ब्राह्मणं कामयते । तदासक्ता च

१) P आत्मना für स्वयं । LOP om. तु । P स्थिता ताव
प्रातर्निजप्रातां सहितां । LO om. च । *समं । CC₁P om. आर-
चका । २) LO विलम्बा । P लम्बी० । LO om. कथां । O सा
für प्रभावती । ३) LO om. इति० । P *संयहः । CC₁ *विंश-
तिमी । ४) LO अथ तस्यां चलितायां मुक्तः प्राह । P अन्यद्युः ।
५) LO रमते च । P नरांतरं । MM₁H ते प्रभावति । ६) L
कोकिलाव० । O कोलीव० । P ककिकाव० । MM₁H कालिकाव० ।
CC₁ वेत्ति यदि । H om. वददा । A om. गच्छ० । ७) CC₁P
अस्ति शङ्खपुरं नाम नगरं [P स्थानं] तत्राधो नद्याः साधमत्वाकटेव
कर्षुकः० । P तत्राधो नद्याः साधमत्वाकटे तत्र कर्षुकः । A सम-
मती । M धमवती । M₁H प्रभावती । G Σαβανή. MM₁
शेषपुर । H *पुर । O om. च । ८) CC₁ सूराख्यो नाम । L सू-
राख्यः कर्षुकः धनवान् । O सूराख्यः । P पुराख्यो । A सूराको ।
MM₁ सुरावस । H सुराव । G Σούρας. L कोकिलाया ।
P तस्य च कालिका । MH कालिका । M₁ कालिका । G Ka-
lixa. ९) CC₁LOP om. सान्त्वस्मिन् । CC₁ *पुरस्थं पुरास्थं
नाम । LO सिद्धे [om. ०] श्वरपुरास्थसंस्थं दिवं । P सिद्धेश्वरं
पुरास्थं पुरास्थानं ब्राह्मणं कारयते । O स तदासक्ता । LO
om. च ।

रात्री प्रातिवेशिकादूतिकासाहाय्यान्नदीं तीर्त्वा तदन्तिकं प्राप्नोति ।
 खन्वदा भर्वा ज्ञातम् । स च तत्र गतस्तच्चरित्रमवेषणाच्च । यावत्सा
 नदीतीरे तत्र समानता तदा स तावद्दृष्टः । ततश्चरणघटं पानी-
 यभृतं विधाय प्रातिवेशिमिकगृहमध्ये भट्टारिकां मण्डयित्वा तेन पयसा
 ५ स्नापयित्वा प्रलुवाच प्रथमसंकेतितां दूतिकामुद्दिश । स्वामिनि पुरा
 त्वया उक्तम् । यदि त्वं सिद्धेश्वरीं च स्नापयसि ततः पञ्चानां दि-
 नानां मध्ये त्वद्भर्तुर्मरणं भविष्यति । ततो यदि त्वद्भवनप्रमाणं तदा
 मम पतिश्चिरं जीवतु । प्रातिवेशिमिकयोक्तम् । एवमस्त्विति श्रुत्वा
 स पतिसुष्टो भूत्वालक्षित एव जगाम । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती
 १० सुप्ता ।

इति मुक्तसप्तमी विंशतितमी कथा ॥ २० ॥

१) LO प्रातिवेशिमिक° । CC₁ °दूतिक° । P प्रवेशिकादूति-
 कासाहाय्यान्नदीतीर्त्वा । L °साहचर्या° । तदन्तिके । LO प्रयाति ।
 २) CC₁ LOP om. च । LO गतस्तत्र । CC₁ °चरित° । ३) P नदी-
 तीरं । om LO. LP om. तत्र । LOP गता । LO तावन्नदीती-
 रभागतः स दृष्टः । P तदा स तत्र दृष्टः । C नायभृतं । C₁
 नीयभृतं । LO जलभृतं । ४) CC₁ प्रातिवेशिमिकपुत्तिकामध्ये । LO
 °गृहपुत्तिकामिडिकामध्ये । P प्रवेशिकापुत्तिकाघटिकामध्ये । CC₁ मं-
 डित्वा । P मण्डलपीत्वा । ५) LO स्नापयलुवाच । P स्नापयित्वा
 हलुवाच । L प्रथमसंकेतिका इति तामु° । स्वामिनः पुर । O
 सामीनी पुरोक्तं । P पुरोक्तं त्वया । ६) CC₁ P सिद्धेश्वरं ।
 LO तदा । ७) LO त्वद्भर्तुर्मरणं । O om. ततो । CC₁ त्वद्-
 वनं° । LO त्वद्वचः° । ८) P प्रवेशिकयोक्तं । om. इति ।
 ९) CC₁ LOP om. स पतिस । LO चदृष्टो भूत्वालक्षित । P °लक्षित
 एव । LO सा सुप्ता । ११) LO om. इति° । CC₁ om. मुक्त° ।
 विंशतितमी । P °संयह ।

अन्वस्मिन्दिने प्रभावत्वा पुष्टः शुक्रः प्राह ।

व्रज देवि न दोषो ऽस्ति व्रजतां सर्वकर्मसु ।

बुद्धिरस्ति यदा येषां मन्दोदर्याः सहायिनी ।

प्रभावत्वाह । कथमेतत् । शुक्रः । अस्ति प्रतिष्ठानं नाम नगरम् ।
तत्र हेमप्रभो नाम राजा । श्रुतशीलो मन्त्री । श्रेष्ठी यशोधरः । ५
मोहिनी भार्या । तयोस्तनया मन्दोदरी । सा श्रीवत्साय वणिजे
कान्तिपुरीसमानताय दत्ता । तस्मिन्नुनमतीव स्नेहलम्पटम् । सा च
प्रातिवेश्मिकया पितृभार्यया कुटुम्बा दंष्ट्राकरालया योजितमन्त्रं रा-
जपुत्रसुपभुङ्क्ते । सा चापन्नसत्त्वा भूता गर्भसंभवात्संजाते दोहदे रा-
जवज्रभं मयूरं मारयित्वा भक्षितवती । राजा तु तस्मिन्मयूरे समागते १०

१) LO om. अन्व° — प्राह । P अन्वदा प्रभावती शुक्रं पुष्टि
स्म नच्छामि निवेष्टां पूरयितुं शुक्रः प्राहः । २) P om. व्रज —
सर्व° । MM₁H निवेच्छापूरणार्थाय तर्हि नच्छ यद्यासुखं । ३) L
यहा येषां । O अस्मिन् चहा । P यथा । MM₁H बुद्धिर्यदि यथा
तस्या । A om. व्रज° । ४) CC₁ om. प्रभावत्वाह । LOP om.
प्रभा° — शुक्रः । CC₁ प्रतिष्ठं । P प्रतिस्तिन्नम । H प्रतिष्ठा ।
५) LO om. तत्र । C₁ हेममावी । H हेमदत्त । CC₁ om. नाम ।
P श्रुतिशीलो । A गुणकारो । ६) P मोहिनी नाम । LO
मन्दोदरी [L °रा] नाम । G nennt keinen Namen ausser *Xepa-
πράξββας* und *Σονβάρσας*. ७) CC₁MM₁H कान्तिपुरी° । om. A.
LO कान्ति° वणिजे । प्रदत्ता । स्नेहलं मित्रः । P स्नेहपरं ।
८) CC₁ प्रातिवेश्मिकपितृ° । L प्रातिवेश्मिकभार्यया कुटुम्बा ।
P प्रातिवेशिकया पितृभार्या कुटुम्बा । CC₁P अन्व° । LO योजि-
तान्त्रं । ९) LO भुङ्क्ते । P सा च संपन्न° । CC₁OP भूत । LO
गर्भवासात् । L संजातदोहदा । O संजातेनोदा । P संजातो दो-
हदयो । CC₁P स [om. P] राजवज्रभो मयूरः स मारयित्वा भक्षितः
[P भक्षिते] । १०) CC₁P om. तु । राजा hinter समागते । LO
om. तस्मिन् । समायाते ।

मुक्ते इति स्थितिः । तस्मिन्दिवसे तु भोजनवेलायां न लब्धः । द्वि-
ष्टिमघोषणे कृते कुट्टिन्वा पटहः स्पृष्टः । तथा च ज्ञातं यत्कयाचि-
दापन्नसत्त्वया मयूरो दोहदाञ्जितः । ततः सा गर्भवती पृष्टा ।
तथा कुट्टिनी गृहमागता संमानिता ।

५ उक्तं च । माधुर्यं प्रमदाजने सुललितं दाक्षिण्यमायं जने
शौर्यं शत्रुषु मार्यं गुरुजने धर्मिष्ठता साधुषु ।
मर्मज्ञेष्वनुवर्तनं बहुविधा मानं जने गर्विते
श्राद्धं पापजने नरस्य कथिताः पर्यन्तमष्टौ गुणाः ॥

तथा च सर्वो ऽपि मयूरवृत्तान्तो निवेदितः । सा च कुट्टिनी वि-
१० श्वासघातिका ।

उक्तं च । न विश्वसेदविश्वसे विश्वसे ऽपि न विश्वसेत् ।
विश्वासाद्ब्रह्ममुत्पन्नं मूलादपि निरुत्तति ॥
दारेषु गोष्ठं पुरुषस्य किञ्चिन्नोष्ठं वयस्त्रेपु सुतेषु किञ्चित् ।

१) O om. मुक्ते । CC₁ LOP om. तु । P इति स्थिति स्मिन्दि-
वसे । LO दिने । P *वेलायामलब्धः । २) CC₁ द्विष्टिमा° ।
P द्विष्टिमघोषणे । CC₁ P om. पटहः । धृतः । CC₁ om. च ।
CC₁ LOP om. यत् । LO कदाचि° । P कथंचि° । ३) CC₁ LOP
om. मयूरो । P दोहदाञ्जितः । ४) LO सा कुट्टिनी । CC₁ P तथा
[P add च] कुट्टिनी गृहमागता । ५) LO om. उक्तं च — तथा च ।
P कुट्टिन्वा उक्तं । C प्रमादा° । P दाक्षिण्यमायं । ६) P
धर्मज्ञेष्वनुवर्तना । A मर्मज्ञेष्वनुवर्तिना । CC₁ *वर्तना । ७) CC₁ PA
कथितं । CC₁ P पर्याप्तम् । A पर्याप्तचातुरी । MM₁ HG om. मा-
धुर्यं । ८) P सर्वं । CC₁ P om. ऽपि । L निरूपितः । CC₁ P
विश्वास° कु° । LO om. च । १०) LO *घातिनी । ११) LO add
न विश्वसेत्पूर्वविरोधितस्य hinter उक्तं च । P om. विश्वसे । A
विश्वसे च । १२) P मूलानपि । A मूलवपि । MM₁ H om. न वि-
श्वसे° । १३) O om. सुतेषु ।

युक्तं न युक्तं मनसा विचिन्त्य वदेद्विपश्चिन्नाहतोऽनुरोधात् ॥
किं च । सोपचाराणि वाक्यानि श्रूयामिह लभयेत् ।

अविचारितगीतार्था मृगा याति पराभवम् ॥

किरातेऽप्युक्तम् ।

व्रजन्ति ते मूढधियः पराभवं भवन्ति मायाविषु ये न मायिनः । ५

प्रविशन्ति हि घ्नन्ति शठास्तथाविधानसंवृताङ्गान्निशिता इवैवः ॥

कुट्टिन्वा तत्सर्वं ज्ञात्वा मन्त्रिणे निवेदितम् । मन्त्रिणापि राज्ञे ।
राजा प्राह ।

मा होहि सुहृन्गाही मा पत्तिहि जं न दिदुपञ्चकखं ।

पञ्चकखमि वि दिदु कुत्ताकुत्तं विद्यायाहि ॥

१०

तद्विजो नगरप्रधानस्त यथा भैतन्निष्पद्यते । यावदात्मना न दृष्टं
तावदसौ न विडम्ब्यः । तच्च कुट्टिन्वा ज्ञेये मन्त्रिणा निवेदितम् । कु-

१) LO युक्तं न वा युक्तमिदं विचिन्त्य [O चिन्त्य] । AMM₁H
om. दारेषु° । २) L सोपरोधानि । O सापराणि । A साप-
चाराणि । P लभयेत् । ३) P °मंचार्था । A °गीतार्थो मृगो
याति । MM₁H om. सोपचाराणि° । ४) P किञ्चिद्वीपयुक्तं कि-
राते । ५) LOAMM₁H om. व्रजन्ति° । ६) P निवेदयामास ।
मन्त्रिणा परि राज्ञो । LO om. अपि । ७) CC₁ मा होह सुप-
गाही मा पत्तिज्जह [C₁ पत्तिज्जह] ज्ञं दिः पञ्चकखं । LO मा होह
सुहृन्गाही मा पत्तिज्जउ [O पत्तिज्जतु] जं न दिदु [O दीह] पत्ति-
चरके [O पञ्चरेका] । P मा होह सुहृन्गाही या पत्तिज्जह संमुदि
दं पत्तिचरका । १०) CC₁ पञ्चकखं मि वि दिदु कुत्ताकुत्तं वि-
द्यायाहि । LO पञ्चरेके [O पञ्चरेक] विद्या [O वीद्या] दिदु [O दिदु]
ज्जत्ताज्जतं [O जं] विद्यायाहि [O वियायाहिर] । ११) CC₁
तद्विजो नगरप्रधानस्त । L ध्वनिः पद्यते । O नतीः पद्यते । LO या-
वत्सम्यय ज्ञापते [O °सम्यजनज्ञापते] तावन्न विडम्ब्यते । १२) CC₁LOP
om. तच्च । CC₁ कुट्टिन्वाये । CC₁ om. मन्त्रिणा । P कुट्टिन्वा स
निवेदितं ।

टिनी च मन्त्रिणं घेटायां निशिष्य तद्गृहे न्यासव्याजेन मुमोच ।
स्वयं च तत्र गत्वा तामभाषत । मुग्धे यक्षयूरभक्षणं कृतं तत्त्वं मे
याध्या ।

उक्तं च । एषः कुरङ्गो हरिणस्तित्तिरिखीव एव च ।

५ मयूरचर्मिकूर्माश्च श्रेष्ठा मांसगणेष्वपि ।

पुनरपि समग्रो वृत्तान्तः पृष्ठः । कथ्यमानस्य घेटाहननकृतसंज्ञेन मन्त्रिणा
श्रुतः । तत्त्वार्थं सा श्रेष्ठिवधूस्तपिता यमुरश्च मुच्यन्ताम् ।

उक्तं च । न नीचजनसंसर्गात्तरो भद्राणि पश्यति ।

दर्शयत्वेव विकृतिं सुप्रियो ऽपि खलो यतः ॥

१० नाशयितुमेव नीचः परकार्यं वेत्ति न प्रसाधयितुम् ।

पाटयितुमेव शक्तिर्नाखोरुद्धर्तुमन्नपिष्टम् ॥

१) LO om. च । P पट्टालकायां । तद्गृहं । CC₁ निःशिष्य
तद्गृह । LO निशिष्य प्रत्यायनाय तद्गृहे न्यासव्याजेनामुचत् । २) LO
om. च तत्र । CC₁P om. तत्र । मत्वा । P नामाभाषतो । LO
om. मुग्धे — मांस° । P हे मुग्धे । CC₁ यं यक्षयूर° । P om.
यन् । CC₁ मे च । P तत्त्वमेव । om. मे । ३) CC₁ add यतः ।
P एनः कुरङ्गा । A पापाः कुरङ्गो । C₁A हरिण° । P त्वि ।
CC₁A श्वाव । ४) CC₁ मयूरचर्मिकूर्मश्च । P °चर्मिकूर्मश्च । A
मयूरचर्मिकर्मा च । CC₁ °गणेष्विव । P °गुणेष्विह । A गणेष्विद् ।
LOMM₁H om. एणः° । ५) LO समग्रोपि । P समग्री वृत्तांतं
पुष्ठाः कथ्यमानस्य पट्टाहनन° । CC₁ °संज्ञे । ६) CC₁ स श्रेष्ठः ।
PO om. सा । LOP श्रेष्ठी । LO om. तपिता यमुरश्च । ७) O
°सर्गात् । LO जनो । ८) CC₁LOP सुप्रियो । LOA यतः खलः ।
C यथा für यतः । P सुप्रियो टखलो । MM₁H om. न नीच° ।
A flügt मञ्जति दोषमुद्ग्रे लोकः सर्वः कुससर्गात् । संभसरीतुमिह-
न्पाषाणस्रो यदा मूर्धः ein vor न नीच° । १०) CC₁LOP विघट-
यितुमेव । CC₁ यकार्यं । P परकार्यं वेत्ति । ११) CC₁ शक्तिर्न-
खो° । °मुत्तिपिष्टि । L °मन्नपिष्टी । O °मन्नपिष्टी । P °सक्तिं
नखोभूधर्तुमन्नपिष्टि । AMM₁H om. नाशयितुमेव° ।

दुज्जलजलसंगे कायसागो वि होर विवुहाणं ।

पेच्छह तिलेहि पत्तं खलसङ्गे पीडणं जंतो ॥

यावत्सा कुट्टिनी पेटां हस्तेन हन्ति तावत्सा वल्लिपुत्री सवितर्कम-
वादीत् ।

विभाता रजनी तावत्तावदेवं कृतं मया ।

५

प्रबुद्धं च तदा मातर्नये किञ्चिद्वृक्षते ॥

मातर्नया एवंविधः स्वप्नो दृष्टः । यः कश्चिदर्धप्रमाणो मे भवति स
कथ्यताम् । एवं ब्रुत्वा मन्त्री द्वारमाहूय बहिर्निर्गतः । ततः सम्भा-
निता वल्लिम्बूः । सा तु कुट्टिनीति निर्वासिता । इति कथा ब्रुत्वा
प्रभावती सुप्ता ॥

१०

इति मुक्सप्तती एकविंशतितमी कथा ॥ २१ ॥

१) C कापसो । C₁ कायसो । CC₁ om. वि । होयइनेय वि-
बुहेहि । २) C पिच्छह । C₁ पिच्छह । P दुज्जलजसंगाकाय-
सागो पि होइ विवुहाणं । पिच्छनीलपपातो खलसंगे पीडणं जंतो ॥
उक्तम् ॥ दुर्जने जनसंसर्गं कायत्यागापि भवति विवुधानां । पिच्छ-
नीरपाताः खलसंगे पिडनं जंतो ॥ LOAMM₁HG om. दुज्जलं ।
३) P यावत्तसा । LO om. सा । पुनः पुनः पेटां । P पेटी ।
सवितर्कुमवादीत् । ४) P विभीतो । L त्वया । ६) CC₁ प्रबुद्धे ।
P तथा । मातस्सदये किञ्च दृक्षते । LO किञ्चन दृक्षते । AMM₁HG
om. विभाता° । ७) CC₁ चर्धः । LO चर्ध [O चर्ध] परिणामो ।
P °परिणामो । LOP om. मे । CC₁ भवति इति तत्कथ्यता ।
८) P द्वारमुच्चवि । CC₁P om. बहिर । CC₁LOP om. ततः । CC₁
तस्याता वलि° । P तस्याइनिम्बूः सा च कुट्टिनी । ९) CC₁P
om. तु । P om. निर्वासिता । LO निर्वाटिता कुट्टिनी । P
om. कथा । ११) CC₁ om. इति मुक्सप्तती । LO om. इति° ।
P °संयहः ।

पुनः प्रभावत्वा पृष्टः सुकः प्राह ।

याहि देवि पुनर्याहि मदीयं मतमीदृशम् ।

यदि वेत्सुत्तरं किञ्चिदेषा मादुकया कृतम् ।

तच्छ्रुत्वा प्रभावत्वाह । कथमेतत् । सुकः प्राह । दाहिलायामे सो-

- 4 डाको कर्षुकः । तज्ञार्था मादुका नाम । तां च भक्तहारिणीं पश्चि
गच्छन्तीं एको बहिः सूरपालाख्यो नरो मुङ्गे । सा कदाचिन्मार्गे भक्तं
मुक्त्वा तेन सह स्थिता । ततो मूलदेवेन धूर्तेन तस्मिन्भक्ते उद्भिका
कृता । तथा च एवंजातं भक्तमनुत्पाटयित्वा नीतम् । यावच्च भर्ता
उद्भिका दृष्टा तावत्किमिदमिति सा पृष्टा । ततस्तथा तत्कालोत्तरं

9) LO om. पुनः — प्राह । P अन्येद्युः प्रभावती सुक प्रपृकति
स्व सुकः प्राह । 2) L मदीयमतिरीदृशी । O मदीयमीदृश ।
P मदीयमतिमीदृश । 3) CC₁ मानुकया । L मादुकया । O मा-
दुकया । P बह्वतया मृतं । MM₁H *यदि गंतुं त्वदाश्रयः [M₁
*यहः । H तवायहः] यदि त्सुत्तरं कर्तुं यथा मुंडिकया कृतं ।
A om. याहि* । 8) LO om. तच्छ्रुत्वा — प्राह [O — यामे सो] ।
P प्राह । L एलापुरे । P दाहिलायामे । A डाभी । MM₁
एकपूर । H एकपुरन । G *Sapilá*. CC₁ सोटाको । LO सौ-
धाकः । P सोदुकः । A बोसाको । MM₁ साठिकी । H टेकि ।
G *Sodoínas*. 4) C₁ कर्षुकः । P कामुकः für कर्षुकः । CC₁
मानुका । P कर्षुतुका । MM₁H मुंडिका । G *Βαχονά*. CC₁
भुक्ति* । 6) P मूलपालाख्यो न भुक्ति । MM₁H मूलपाल । L नृपो
für नरो । O नारो । P om. सा । om. भक्तं । 7) CC₁ मुक्त्वा ।
P मूलदेवे । CC₁P om. धूर्तेन । CC₁ भुक्ति । C) CC₁ ज्ञा-
तमेव भुक्तिसमयो ज्ञातः । L तावत्तथा जातं भक्तमुत्पाद्य नीतं ।
O तावत्तथा ज्ञातं एव भक्तमुत्पाद्य नीतं । P तथा च ज्ञातमेव भुक्तिः
समुत्पद्यती तावत्तावत्तथा उद्भिका दृष्टा किमिदमिति पृ तत्कालो-
त्तरं कृतोक्तं । LO यावत्तथा [O यावत्तथा] भुक्ति उद्भिका दृष्टा
किमिदमिवाह सा पृष्टा तत्कालोत्तरं कृतं । 9) CC₁ दृष्टः । om.
तावत् und सा । om. ततस्तथा ।

कृतोक्तम् । नाचाय राची स्वप्ने उद्विक्ता भवितो दृष्टस्त्वम् । ततो
मया विघ्नापहाराय विपरीतमिदं कृतम् । विशब्दं भवय यथा विघ्नो
नशति । इति श्रुत्वा रतात्मना तेनोद्विक्तापि भविता । इति कथां
श्रुत्वा प्रभावती मुक्ता ॥

इति मुकसप्तती द्वाविंशतितमी कथा ॥ २२ ॥

५

अन्यदा सख्यक्षां पुष्पाक्षराभिसरणाथैवमूचुः ।

यच्च त्वेदलवेरलं विलुलितैर्बालुष्यते चन्दनं
सच्छेदैर्मणितैश्च यच्च रक्षितं न श्रूयते नूपुरम् ।
यथायान्त्वचिरेण सर्वविषयाः कामं तदेकाग्रतः
सख्यसात्पुरतं भणामि रतये श्रेया च लोकस्थितिः ॥

१०

१) P त्वच्च für नाचाय । CC₁ om. चय । L त्वमुद्विक्ता ।
O त्वमुद्विक्ता । CC₁P उद्विक्ता [P उद्विक्ता] । CC₁ भवितः । P
दृष्टा । २) CC₁ विघ्नापोहाय । P विघ्नायोहाय । विशब्दं भवा-
या । L तथा । O वा । ३) L विनशति । CC₁P om. इति —
भविता । LO रतात्मना । om. कथा । ४) LO सा मुक्ता ।
५) LO om. इति° । CC₁ द्वाविंशतिमी । P °संयहः । ६) O om.
सख्यक्षां । LO °भिसाराथै° । P °भिसारणथै° । MM₁H ब्रज देवि
मनो यच्च रमते पुष्पाक्षरे । कुण्डिकाक्षरितं श्रुत्वा चातुर्यं त्वयि
तादृशं ॥ ७) LO °जलेरलं । [O om. जलं] विलुलितै° । A वि-
लुलितं । AL मण्डनं für चन्दनं । O मण्डनं । ८) LOP सच्छेदै° ।
CC₁AP रक्षितं für रक्षितं । LO रक्षितैर् । श्रायते । A मिद्रूयते ।
९) CC₁A याचायान्त्वचिरेण [C₁ °त्वचिरेण] । L °चिरंचिरेण ।
om. सर्व । CC₁P तदेकाग्रतः । LO तदेकाग्रतो । A तदेकाग्रतो ।
P सख्यसात्पुरतं । O भरणामी रतत । C₁P भणामि लितये ।
CC₁A श्रेयावलोक° । P श्रेयावक° । MM₁HG om. यच्च° ।

- तथा च । संसन्नतुल्य अहिं चडह तस्स ज जीविउ धणु ।
 आह परा अहि लहिज्जह तं जि भण्णिज्जह पेम्मु ॥
 आरोग्यं परमानन्दः सुखमुत्साह एव च ।
 ऐश्वर्यं प्रियसंभोगं विना सर्वं निरर्थकम् ॥
- ५ उक्तं च । आत्मानमालोक्य च शोभमानमादर्शविम्बे क्षिमितायतापी ।
 हरोपयाने त्वरिता नभूव स्त्रीणां प्रियालोकफलो हि वैवः ॥
 मुक्तः प्राह । सुलभाः पुरुषा राजन्सततं प्रियवादिनः ।
 अप्रियस्तु पण्यस्तु वक्ता श्रोता च दुर्लभः ॥
 ततः किं वज्रनोत्तेन त्वं चेताः कृत्यकोविदाः ।

१) CC₁ यथा च । LO om. तथा च । CC₁ संसय [C₁ संशय]
 तुलहन अहिं चडहन सुजीविउ धणु जस्स । आह वराहन लज्जिअह
 तं [C₁ नं] जि भण्णिज्जह पिम्मु ॥ LO संसल [O संसय] तुलन [O
 तुलभ] अहिं चडह [O चड] ज सजीवियधनु [O जीधानधक]
 आह वराहन लज्जिअह [O लज्जीअह] तं जि भणवह पिम्मु [O जीमत
 पिम्मु] ॥ P संशयतुलहनवहिवडिवजसुजीविउ धनजग्मु । अहि वरा-
 हन लज्जहतं भण्णिज्जह पिम्मुः ॥ उक्तं ॥ संशयप्राप्तं सर्वं सजीवितं
 धनजनप्रमुखं । सत्युन सफलतो तज्जानोहि प्रितितमेव ॥ AMM₁HG
 haben die Prākṛt-Strophe nicht. ३) CC₁ परामा° । A प्रमदा-
 नन्दः । MM₁H om. आरोग्य° । ४) CC₁ add यतः । P °लोक-
 नशममानमादर्शविम्ब क्षिमिरा° । ६) CC₁ हरोयवान । P प्रि-
 याभिसारे । CC₁ नभूवुः । LOAMM₁HG om. आत्मान° । P add
 तथा च । किं मेयरं गविहिना किमु चावलीयधूपेन किं अमरणा
 किमु कुंकुमेन भित्ततमेन महिपले पि न किं पि यं तं दसतयस्स
 पुरिसा रिउपुण्डमानुः ॥ ७) CC₁LO om. प्राह । CC₁ °राजन्
 इत्यादि । ८) P श्रुता । LOMM₁H om. सुलभाः° । A fügt vor
 सुलभाः° ein: दश धर्मे न जानति धृतराष्ट्र निबोधि तान् । मत्तः
 प्रमत्त उन्नतः शीतः कुधी बुबुधितः । त्वरमाणश्च भीरुश्च लज्जकामी
 च ते दश ॥ ९) CC₁ तत्किं° । P किमेव° । लाञ्छ ताः °को-
 विदः ।

कुट्टिनीचरितं श्रुत्वा तद्विचार्य त्वरान्विता ।

प्रभावत्याह । कचमेतत् । मुको ज्ञवीत् । अस्मि पद्मावती पुरी । यच्च

मलिकुट्टिममार्गेषु शोभते रविविस्तरः ।

शेषफलमलिरावो वसुधामिबोपागतः ।

तच्च सुदर्शनो नाम रावो ।

4

शशिना हरिणा चैव बलिना कुशभुभुजा ।

कुशशक्तिच्छलत्वात्संपद्यस्व न खण्ड्यते ॥ (१)

किं तस्य वर्ण्यते राक्षः प्रयापालनशालिनः ।

यस्मिंस्तोत्रे न दृष्टा हि दोषा रविकरैरिव ।

तस्य मृडारसुन्दरी नाम भार्या । तस्य नृपतेस्तथा सह क्रीडतो यी- १०

प्यकाशो ज्वातरत् ।

यच्च सूरः खरो यस्मै यच्च दीर्घो जितदुःसहः ।

१) CC₁ त्वरान्वितः । O त्वरान्वितः । P त्वद्विपर्यन्तरा-

न्विता । AMM₁H om. ततः* । २) CC₁LO om. प्रभा* —

ज्ञवीत् । M प्रभावती । G *Madmaṣṭarī*. LO om. यच्च — *वतः ।

P om. यच्च । ३) P मलिकूटममार्गेषु शोभते । CC₁ सहतो वा-

रविस्तरः । ४) CC₁ *फलमलिरावोभित्वा वसुधाधिपोहतः ।

P *फलमलिरावो भीत्वा वसुधामिबोगतःसतः । LOAMM₁HG om.

मलि* । ५) LOP om. नाम । MM₁H सुंदरसेन । ६) LOAMM₁HG

om. शशिना — रविकरैरिव । P शशिनी । च कुशभुजा । ७) CC₁

कुशा* । P *काशाल्यागः । om. न — तस्य Zeile c. ९) CC₁ जो-

र्वर्ण्यते । P om. हि । CC₁ दीर्घैरविकरैरिव । १०) CC₁ om. तस्य । P

तस्य नृपते भार्या मृ* नाम विवितलङ्कारितविभुवनं सुन्दरी तथा

सह क्रीडतो स्य यीप्यकरो ज्वातरत् । L तथा सह क्रीडतो* ।

LO om. तस्य नृपतेस् । O तथा स । om. ह — तेषां ।

१२) LOAMM₁H om. यच्च — गान्धरा । P यच्च यीप्यसमये प्रवृत्तः

सूरः खरो खरो यस्मै । CC₁ यच्च सूरः खरो यस्मै यच्च

[C₁ यच्च] ।

खरश्च पवनो भीरु ग्रीष्मे सर्वमिदं खरम् ।

चन्दनं शुचिवस्त्रं च पानीयं शुचिशीतलम् ।

सेव्यमानोऽपि मधुरः शुचिर्ब्रूयति नान्यथा ।

मध्याह्ने चन्दनं येषां साद्यं मज्जनसेवनम् ।

५ रात्रौ व्यजनवातश्च तेषां ग्रीष्मोऽपि किंकरः ।

एवंविधे ग्रीष्मे च चन्द्रनामा वक्षिकप्रभावतीभार्वासमेतो गृहोपरि-
भूमिकायामाकूटः । करैर्युक्तोऽपि निरालम्ब आदित्यः पश्चिमाश्वो-
निधितटं गतः ।

उक्तं च । प्रतिकूलतामुपगते हि विधौ विफलत्वमेति चङ्गसाधनता ।

१० चवलम्बनाय दिनभर्तुरभून्न पतिष्यतः करसहस्रमपि ।

तचक्षः स तथा भानू रागशेषो गतांगुकः ।

भातीव विद्रुमघटः स्रजः संध्यावधूकरात् ।

अचान्तरे विशालाक्षि चन्द्रो हन्तुं तमोरिपुम् ।

उदयाद्रिशिरः स्नातुमुखतोऽगुभटैर्वृतः ।

१) CO_1 भीरुग्रीष्मे । ३) C_1 सेव्यमाने । P सिञ्चमानोति ।
शुचिं । ४) L तत्र मध्याह्ने° । ५) L °वायुश्च । P किंकर
उच्यते । AMM_1H om. मध्याह्ने° । P add पेक्कह तस्य सुहावर चंद-
नपको वि कामिमिङ्गणान् । ऐम्मविसंमि मिश्रुविय हिक्कअ अह अने-
लं घतालिनो । उल्लत्थ । पञ्चत तथा सुखयतु चंदनपंकोपि कल्लना-
ना । प्रेमविलम्बिन हृदयं यथा अन्योन्यधनानिङ्ग । किञ्च । मच्चं
शेसिरिखण्डपंककल्लानां स्वायंकमोलं स्वयं लीलामंघरमानसं रहहेसा-
पंसुरासीयत्ता । गिम्फे पंघिआनिखी निज्जयणं किं पि पंसुणे । एते
पञ्चमिलीसुहाविकयिनो सेवा सरावज्जरा । ६) CO_1LO om. च ।
 AMM_1H nennen चन्द्र und प्रभावती nicht. ७) CO_1 °भूमिकायामाकूटः ।
LO सूर्यः पश्चिमांशोर्धो पपात । ८) P °तटे । ९) $LOAMM_1H$
om. उक्तं च — छप्पाशिरःस्नितः । P प्ररिकूलमुपगते । ११) CO_1
तचक्षः स तथा भानु रागशेषो गतांगुकः । P मगलखलदा भानू ।
१४) P उद्यतः सुमटै वृतः ।

प्राचीमुखे विभातीन्दुवदयाद्रिशिरःस्थितः ।

दीपस्त्रिभुवनस्त्रेव प्रच्छन्नस्य तमिस्रया ।

उदयाचलमारुढो भाति चन्द्रो निशामुखे ।

यामिनीवनितोत्सङ्गः मुक्तः छण्णशिरःस्थितः ।

एवंविधे निशामुखे स वणिक् विक्रीडितया तथा सार्धं क्रीडितः । ५

चस्य रामनामा सुतः संजातः । तस्यै पित्रा विद्यावाशिष्या साहिताः ।

तस्य मातान्यदा चन्द्रं प्राह । मम एक एव पुत्रः । ततो ऽहमतिशयेन
कुःखाती । चन्द्रः प्राह । एको ऽपि स्वदीयः सुतः साध्यः ।

उक्तं च । चतुरो मधुरस्त्यागी गम्भीरश्च कलाकथः ।

गुणयाही तथा चैव एको ऽपीदृश्वरः सुतः ।

१०

तथा च । किं जातिर्वज्रभिः पुत्रैः शोकसंतापकारकैः ।

१) P प्राचीमुखे । *द्रिकटिस्थितः । २) P *भुवनस्त्रेव प्रय-
च्छन्नसमिश्रया । CC₁ तमःश्रिया । ३) P यानावपततोसंश सूक्त-
छण्णनिरस्थितः । CC₁ छण्णः । P add उदयकुम्भतश्चन्द्रं तमो मुहि-
तवस्थितं । उदासितस्तदा कुम्भं प्राच्या सेतुं जगवसं ॥ क्रमेण कि-
रणैश्चन्द्रो मृणालैरिव वारिवत् । पिवन्तीव तप्तः सान्द्रं तैलौक्या-
तगतं धनं ॥ ४) LO रचन्वा तथा समं क्रीडतोः कियद्दिनैः सुतः
संजातः । P om. स । CC₁ विक्रीडितया । C₂P om. तथा । CC₁
क्रीडतो । ५) CC₁P स्य । P रोमो नाम सुतो जातः । LO
रामेति नाम कृतं । CC₁ सुतः संजा । CC₁P om. तस्यै । O
तस्य । CC₁LO om. पित्रा । CC₁ साहितः । LO साहिताः सकलाः
कलाः । P सा पित्र विद्याय साहितोशेषा । ६) LO अन्यदा प्रभा-
वती चन्द्रमव्रवीत् । P सा चन्द्रमव्रवीत् । CC₁P मम पुत्र एक एव ।
O om. एक । CC₁ ऽहमतिशुः । P महतिशयदुः । ७) LOP
प्राह । LO स्वदीय एवं [O एव] । om. सुतः । P स्वदीय ।
८) LO यतः für उक्तं च । १०) CC₁ गुणयाही लक्ष्मी चैव ।
O गुणयाही वुवुडीमंत । L परः । AMMH om. चतुरो* । ११) P
om. तथा च । CC₁ किं जातिर्वज्रभिः पुत्रैरित्यादि ।

वरमेकः कुलात्मनी यत्र विनूयते कुलम् ।

इत्युक्त्वा धूर्तमायां कुटुम्बीमाकर्षेदमब्रवीत् । तत्र कनकसहस्रं दास्ये ।
मम पुत्रं स्त्रीमायावह्मनदंष्ट्रं कुरु । तथेति तथा प्रतिज्ञाते पुत्रं
ससाचिकं तस्यै दत्त्वा यदास्तपुषः क्वापि वेश्यायाः कपटेन जितो
५ भवति तदाहं दिगुणं कनकं ग्रहीष्ये । तथोक्तम् । एवमस्त्विति लिख-
यित्वा पुत्रं तद्वृद्धे प्रेषयामास । स च तत्रस्थो वेश्याजनोद्भवान्विकार-
ान् गृह्णाति ।

तद्यथा । वैशिकीं छचिमीं वाणीं बलीकान् प्रपद्यालया ।

कौटिल्यं छचिमं भावं छचिमं ददितं तथा ।

१० हासं च छचिमं दुःखं सुखं चैवमपार्थकम् ।

१) P वरमेकः । विनूयते । LOAMM₁H om. किं* । २) L
धूर्तमाया । P धूर्तमयी । MM₁ मंतर माया नभिं एक [om. M₁]
प्रसिद्ध कुटीर [M₁ add लाच] नगरात् होती । H मया । CC₁P
om. इदम् । P कनकमल* । ३) LO *वचना* । CC₁OP om.
तथेति । P प्रतिज्ञयाचसाचिकं कृत्वा । CC₁ पुत्रं सासाचिकं कृत्वा ।
४) CC₁ om. तस्यै दत्त्वा । O पुत्रे । L दत्त्वा तथोक्तं । O यदि für
तस्यै । छतम्भदि । P यदास्तपुषः । L मम पुत्रः । O मत्पुत्रः ।
LP वेश्या । O वेश्या । LO न जीयते । ५) P भविषति ।
CC₁ om. तदाहं । O दिगुणतरं । C₁ दिगुणनरं । O दिगुणं तदा ।
CC₁P ग्रहीष्ये कनकमिति । L ग्रहं [O om.] दास्ये । O आदा-
स्ये । CC₁P om. तयो* एवमस्त्विति । L लिखित्वा । O खिलत्वा ।
६) CC₁ तद्वृद्धे । LO om. स च । P वेश्याजातभयादिविकारान् ।
७) MM₁H om. वैशिकीं — तं तस्य । CC₁A वैशिकं । L वैशिव ।
O वैशिकः । LO बलीकान् । P बलीकपचकसत्वा । ८) P कौ-
टिल्यं । O कौटिल्यं । CC₁A छचिमी भावः [A भावो] । LO
छचिमोद्भावः । P छचिमाभाव । १०) P छचिमं दुःखं चैवमपार्थकम् ।
A चैवमुपाधिकम् ।

याचनं विनयोपेतं स्नेहभाषो निरीहता ।

समत्वं सुखदुःखेषु धर्माधर्मसमक्रिया ।

भुजंगपुरतश्चैव कौटिल्यक्रमदर्शनम् ॥

तथा च । अहरं करं कवोलं यक्षमुच्यते शाहिमण्डलं रमणं ।

इति च जलसामर्थं हि च यं जलं तं तलम् ॥

५

इत्येवमादि समर्थं वेक्षानुगं चरितं शिचितम् । ततः स पुत्रः प्रति-
ष्ठापूर्वं वणिजे समर्पितः । पितुर्वाक्येन च सुवर्णदीपे वाणिज्याय
प्रेषितः । तत्र च कलावती वेष्टा । तया सह वर्षमेकं स्थितः । तां
वैशिकानि कुर्वन्तीं स ग्राह । विशेषं षट् । एवं ममानुजापि वदति ।
ततो बह्वभिरपि वैशिकेन तत्सर्वस्वं गृहीतुं शक्नोति । ततस्तथा १०

१) P याचनं विनयोपेतं । LOP स्नेहो । CC₁ om. हास्यं ।

२) P धर्माधर्मेषु सक्रिया । LO समक्रियाः । ३) भुजंगमित्र-

संबन्धि व्यवहारप्रवीणता । add स्वद्रव्यव्ययनं काले याचायाव्यव-

क्रिया । भुजंगपुरतश्चैव कौटिल्यक्रमविकारः ॥ ४) CC₁ अहरं करं

करं कवोलं । ५) C₁ इति च । CC₁ *सामर्थं । LOPAMM₁ HG

om. अहरं । ६) LO om. इति । CC₁ वेक्षानुगं । LO वेक्षानु-

रामं [O वेक्षानुगं] शक्तित्वं शिचितः । P वेक्षान्तरं । CC₁ P om.

चरितं । L om. ततः । सततं स पुत्रः । P ततः स्तया पुत्रः ।

७) O *सपूर्वं । P *पूर्वकं । LO add च । P वणिजेन । LO

पित्रा च । P पुत्रा च । CC₁ om. च । om. वाणिज्याय । P

वानिज्य आप्रेषितः । ८) LO om. च । L कलावतीवेष्टया सह ।

P तत्र च रासुतवेष्टा मया सह एकं स्थितः । ९) CC₁ वैशि-

की । P वैशिकी । L वैशिकान् । O वैशिकान् । P om. स ।

CC₁ कुर्वन्ती प्रसाद । मम मानुजापि वदति । P om. ममानु-

जापि । बह्वभिरचितकेकेन तत्र सर्वस्वं गृहीतुं शक्नोमि । १०) LO

मत्सर्वस्वं । CC₁ न शक्नोति । CC₁ LOP om. ततस् ।

सर्वमपि मातुर्निवेदितम् । मातापि प्राह । निश्चितमेव वेद्यामुतः । नेदु-
 शिर्गृह्यति । प्रपञ्चेनैव साह्यः । ततो यदायं स्वदेशं गन्तुकामस्त्वामुत्क-
 लापयति तदा त्वया वाच्यम् । अहमपि तत्र यास्यामि । यदि न
 नयसि तदा मरिष्यामीत्युक्त्वा कूपे झम्पा देया । ततो ऽसौ प्रीतस्त्व
 ५ प्रति सर्वं दास्यति । तथोक्तम् । मातर्मौ विना तद्व्येष किम् ।

उक्तं च । अतिल्लेशेन ये ह्यर्था धर्मस्मातिक्रमेण च ।

शत्रूणां प्रक्षिपतिन मा स्य तेषु मनः कृपाः ॥

माता आह । भीरु मा मेवं वद । मृत्युदो र्यैः प्राणदश्च ।

उक्तं च । नासाहसं समालम्ब्य नरो भद्राणि पश्यति ।

१) CC₁ ससर्वमपि मातुरपि । P सर्वमनितुनिवेदितम् । LOP
 माता । CC₁ om. प्राह । LO विचिंतयति für प्राह । L निश्चि-
 तमयं । O निश्चीम । L न वैशिकीर्याह्यः । O न वैनीवीकरीर्याह्यः ।
 P नदुशीरवगृह्यः । २) P om. प्रपञ्चेनैव साह्यः । LO प्रपञ्च-
 साधो [O °स्वाधौ] यं । O om. ततो । LO om. अयं । स्वं ।
 O देशे । ३) L त्वयेत्यं वाच्यः । P वाचं । LO om. तत्र । L
 सत्यमेष्यामि । O समेष्यामि । P यामि न यदि नयसि । ४) CC₁
 ततो । वद्वौ प्रवेष्टव्यं । LO वटे für कूपे । P अथ कूपे जलपरि-
 क्षिते वटे । LO त्वयि । ५) LO add इति । CC₁P om. मातर ।
 LO om. तद् । P तत्र द्रविणेण । ६) P om. उक्तं च । अस्ति-
 ल्लेशेन । CC₁ ये अर्था । P ये चार्था । O ये र्थाः । L ये धर्मा-
 तिक्रमेण च । O om. ये । °क्रमति न चे । P धर्म्यस्माति° । CC₁
 °क्रमेण ये । ७) L प्राक्षिपतिन । O °यातिव । CC₁ ते अर्था
 मा भवन्तु मे । LO कृताः । AMM₁H om. अतिल्लेशेन° । ८) P
 माताप्राह । CC₁ मा भीरु एवं वद । P भीरु मेवं वद । CC₁
 add यावदायुस्तिष्ठति तावत्प्राणिनां मृत्युर्नहि hinter प्राणदश्च ।
 ९) CC₁ om. उक्तं च । LO तवया । MM₁H om. नासाहसं — या-
 चितारं च । LOA न साहसं [L अनालम्ब्य] । P नासाहसं ।
 भयङ्गानि ।

साहसी सर्वकार्येषु लक्ष्मीभाजनमुत्तमम् ॥

नाभित्वा परमर्माणि नाकृत्वा कर्म दुष्करम् ।

नाहत्वा मत्स्यघातीव प्राप्नोति महर्तो श्रियम् ॥

कालः समविषमकरः परिभवसम्मानकारकः कालः ।

कालः करोति पुरुषं दातारं याचितारं च ॥

५

अहं च तवाधो जालं विरचयिष्ये । इति कुट्टिनीवचनमाकर्षं तथा
तथा कृतम् । तथा च कृते तेन सर्वस्वं हृतम् । कोटिसंख्यां च द्रव्यं
गृहीत्वा मानरहितो निष्काशितः ।

उक्तं च । वेसा वि रमन्ति जणं पित्रं पि वञ्चन्ति अत्यलोहेण ।

ताण लमी वेसाणं अप्पा वि ण वल्लहो जाण ॥

१०

१) LO सहसी । A °भोजन° । २) P add किञ्च । परकर्मा-
णि । न कृत्वा । ३) P न हत्वा । CC₁ कर्मघातीव । P मत्स्य-
घातीव । A om. नाभित्वा° । ४) P °विषमकरः । CC₁ परभव° ।
P परिभावसमान° । LOG om. कालः° । ६) P अहं बोधो
जाला । CC₁ om. तव । LO om. च । CC₁ विचरिष्ये । LO धा-
रयिष्ये । P विचारयिष्ये । LO °वचः श्रुत्वा । CC₁P om. तथा
तथा कृतम् । P चकार कृतेनानेन° । ७) CC₁LOP om. च । LO
सर्वं । P कृतेनानेन सर्वस्वं त्वदीयं सर्वं च द्रव्यं च गृहीत्वा मान-
रहितो निष्काशितः । L कोटिसंख्यां । LO om. च । ८) O गृ-
हीतो । ९) LO यतः für उक्तं च । C पित्रं । C₁ प्रियं । CC₁
पि वर्यति अत्यलोहेण । L वेसाय । O वेसाय । L पित्रं । O प्रियं ।
LO om. पि । L वञ्चन्ति अत्यलोहेण । O विवर्जं वि अहं° ।
१०) LO लमी । L वि न । O वि लमी जण । LO fügen vor
वेसा° ein: महिदु ण सलयमच्छं मुखं जायन्ति भगममयणाउ [O
महीगु ण सयनमत्स्य° भयाममणेउभ] मुणिवनतरित्ता [°सरिक्का?]]
वेसा निञ्च विपक्वलीया हक्का [O मुणीजणीसरीसविट्ठा निञ्च वि-
पक्वलीयाह] । P उक्तं च यतः धत्ता गनिआवणिआ जा परि-
सानं मणौहववसानं । गृह्णति सञ्च पित्रं मित्रं जीवनं गृह्णति ॥
उक्तम् ॥ धाँवा मणिआवणिआवणिता या पुरुषाणां मनोभववसानं ।
गृह्णति सर्ववित्तं मित्रं जीवं न गृह्णति ॥ AMM₁H om. वेसा° ।

स च तथा धनमानपरिभवं प्रापितः परपोतमाह्वय स्वगृहमागमत् ।
एकाकिनं सुतं धनपरिजनवर्जितं दृष्ट्वा पिता सबाप्यं धनव्यकारणं
पृच्छति । सो ऽपि स्वयं जञ्जनं गृहमन्त्रिमुखेन निवेदितवान् । पि-
त्रोक्तम् । वत्स मा विषादं विधेहि । विपदः संपदो ऽपि पुंसः
५ संपद्यन्ते ।

उक्तं च । चिन्तामिमां वहसि किं मज्जयूषणाद्य
यूषादियोगविनिमीलितनेत्रयुग्म ।
पिण्डं गृहाण पित्र वारि यद्योपनीतं
देवाङ्गवन्ति विपदो किल संपदो वा ।

१० किमनेन धनेनापि सत्त्वरेण मनस्विनाम् ।

१) C तथा । LO *अंशं प्राप्तः । L यथा पर° । O यथा
यथा पर° । P यतारं योतमाह्वय स्वगृहमागत् [om. स — प्रा-
पितः] । C जनमत् । LO आगतः । २) P सुतं hinter दृष्ट्वा ।
L धनपरिवर्जितं । P परिवजनरहितं । CC₁P om. पिता । L सु-
दुःखं für सबाप्यं । O nur सु । P om. सबाप्यं । ३) LO om.
स्वयं । जञ्जमानः । CC₁ *मुखे । L निवेदयति । O निवेदितं ।
P बलासी पि स्वजनलज्जां नाटयति मन्त्रिमुखेन नि° । O पि-
त्रो । ४) LO मा विधेहि विषादं । CC₁ ऽधि für ऽपि । L पुंसः
समुत्पद्यन्ते । O पिण्डं समुत्पद्यन्ते । P विपदा संपदापि पुंसः संप-
दातेः । ५) CC₁ संपद्यन्ते । ६) CC₁ चिन्तामिमां वहसि किमिच्छादि ।
P जनयूष° । ७) P योगविद्योग° । ८) P गृहान । यद्योपनीतं ।
९) P देवाङ्गवन्ति विपदो वा । add सत्त्वसानं पिविहीज अभर्तवि-
शारकारजो नूनं धीरापसन्नवदनाः सुदयेपि तत्र तिष्ठति । LOAMM₁H
om. चिन्तामिमां° । १०) P किमनेनापि सत्त्वरेण । CC₁ बधनेन
für सत्त्वरेण ।

गते न जायते खेदो हर्षश्चैवागते न च ॥

एवं सुतं समाश्वास्व धूर्तमायामाकार्य इदमब्रवीत् । मृणु यदत्र कौ-
तुकं संवृत्तम् । लब्धधुषितो ऽपि सुतो गतसर्वस्वः समाययौ । साह ।
स्त्रीभिः को न खण्डितः ।

उक्तं च । को ऽर्थान्माष्य न गर्वितो विपक्षिणः कस्यापदो ऽस्ते गताः ५
स्त्रीभिः कस्य न खण्डितं भुवि मनः को नाम राज्ञां प्रियः ।
कः कालस्य न गोचरान्तरगतः को ऽर्धो गतो गौरवं
को वा दुर्जनवागुरासु पतितः चेमेव यातः पुमान् ॥

१) P दोषो für खेदो । LOMM₁H om. किमनेन° । LO add
zwei Prakṛt-Strophen: L जिमजिम [O जीमर] वायइ विही विस-
रसरखेहि निदुरं [O निदुरं] पडहं । धीरापसत्त [O °त्ता] वय-
सस्सच्चतितहातचेव [O °वयसा निखंति तहारचेव] ॥ तंगिउ तं नमार
सो दज्जर अं होसि इवउ [O इतिमु] आसन [O आस] किज्जर
[O adds तसुआसनदज्जर] पासा [O पाषा] वडणुजिमजोइज्जिजो-
गिमपडइहाउतिमदिज्जउ ॥ [O वडणुजीमजोइज्जइजोजीमपइहाउमी-
तदिज्जइ] । २) P एवं समाययौ सा ग्राह ततः आश्वास्व ।
CC₁ om. सुतं । L [om. एवं] जायामाश्वास्व । O एवं सुतमा-
श्वास्वा । CC₁ धूर्तमानमा° । L धूर्ततमासुतमाकार्यं । P धूर्त-
मायाकार्येदमब्रवीत् । LOP om. अत्र । LO कौतुकं यत् ।
३) L लब्धहाधिष्ठितो । O °ध्वचितो । P तद्द्वेषितपोषितो । om.
ऽपि सुतो । गतः स सर्वस्वः । om. समाययौ — उक्तं च । O
°सवस्वमाययौ । CC₁ अथवा für साह । ४) LO विहम्बितः ।
५) LOP om. उक्तं च । P कस्यापद् स्ते गतः । ६) C₁ om. कः ।
P चीनगतो । ८) CC₁ दुर्जनवागुरीं न । A दुर्जव° । P जातः ।
LOMM₁HG om. को ऽर्थान्° ।

रमणसिंहिणंतराले बङ्गलचरे रोमराइतङ्गहणे ।

हरिहरनरगोविन्दा विडम्बिन्ना मयणचोरेण ॥

तत्त्वं पुनः पीतं भृतं कृत्वा मां पुत्रान्वितां तत्र प्रेषय ।

उक्तं च । कृते प्रतिष्ठतं कुर्यां हिंसिते प्रतिहिंसितम् ।

५ लया लुब्धापिताः पद्मा मया लुब्धापितं शिरः ॥

मयाप्युक्तम् । यदि त्वदीयपुत्रः क्वापि स्त्रिया वक्ष्यते तदा मम दूषणम् ।

उक्तं च । दिग्गजकूर्मकुलाचलफणिपतिविधृतापि चलति वसुधेयम् ।

प्रतिपन्नममलमनसां न चलति पुंसां युगले ऽपि ॥

१० तथा च । अचला चलन्ति पलए मज्जायां सायरा विलङ्घन्ति ।

गश्वा वि तह विकाले पडिवणं ण स सिडिलेन्ति ॥

१/२) CC₁ रमणसिंहिणंतराले बाहल एव रोमराइतङ्गहणे । हरिहरनरगोविन्दा नमविद्या मयणचोरेण ॥ LO रमण [0 *णे] मुहिणं [0 *णे] तराले बङ्गलतररोमरायि [0 *राइ] तङ्गहणे [0 तङ्ग] हरिहरनरगोविंदाण [0 *म] गविद्या मयणचोरेण ॥ P रा-वणकिहिणंतराले बाङ्गलया रामराइतङ्गहणे । हरिहरहिरण्यमर्भा न विडम्बिन्ना मयणचोरेण ॥ AMM₁HG om. रमण° । In P ist hier eine Lücke bis ततो वेक्षामातापि । ३) CC₁ om. तत्र । LO तत्त्वं तथा भृतं पीतं कृत्वा पुत्रेण समं मां । ४) LO om. उक्तं च — मयाप्युक्तम् । C₁ प्रतिष्ठते । LOPAMM₁HG om. कृते° । ६) LO त्वदीयः । om. क्वापि । ८) LO यतः für उक्तं च । LOPAMM₁HG om. दिग्गज° । LO अङ्गुत ताइअरजणो विय आयपंचभूयाइ ताइ विय लज्जिअइ पाइ परिहरंते इ [0 अङ्गुतत्ता अरजणे अणे विय आइयं व भूयाइ ताइ चीयवीअइपाइइपरीहरंतेहि] । १०) CC₁ अचला चलन्ति पलए मज्जायां सायरा [C₁ सायरा] विलङ्घन्ति । गश्वा वि तह विकाले पडिवणं णे य सिडिलन्ति ॥ LOPAMM₁HG om. अचला° ।

धीरा ज्ञाण पमाणं जिमिञ्छे तह वि जंपिञ्छे य ।

अइजिमिञ्चजंपिआइं पच्छा वच्चे अपच्छाईं ॥

ततः श्रेष्ठी तं पुत्रं प्रेषयामासांस्तु तथा समं सुवर्णदीपि । ततस्सस्मिन्सर्वो
ऽपि पीरञ्जनः प्रीतो बभूव । सा च कलावती सानुकूला तं विनये-
नाब्रुवाव । तथा च स तथावर्जितो यथासी आत्मायत्तः कृतः । ५
द्रव्यं च सर्वं गृहीतम् । ततः सा धूर्तमाया कुट्टिनी किं करोतु ।
इति प्रश्नः । सा प्राह । शुक न जाने । त्वं वद । शुकः । यद्यद्य न
यासि तदा कथयामि । सा आह । न यास्यामि । शुकः । यदा
तस्य सर्वस्वं गृहीतं तस्मिन्समये कैचिद्दिनेश्वारे ऽपि चण्डालरूपधारिणी
धूर्तमाया नित्यं नित्यं श्लेषमाश्रित्व किञ्चित् । अन्यदा स कलावत्या १०
सहितः खट्वायामुपविष्टस्तथा दृष्टः । तां द्वारि दृष्ट्वा सहस्रीत्याय ना-
शयितुमुद्यतः पूर्वमेव संकेतितम् । तमुत्तिष्ठन्तमनु कलावत्यपि उत्थिता ।

१/२) CC₁ जीहे ज्ञाण पमाणं जिमिञ्छे तह व जंपिञ्छे य ।
अइजिमिञ्चजं पियाइं [C पाच्छा वच्चे] अपच्छाईं ॥ LOPAMM, HG
om. diese Prākrit-Strophe. ३) LO om. तं । om. आसु । CC₁ om.
तथा समं । A hat hier folgende Strophe: प्रारब्धते न खलु विघ्न-
भयेन जीवैः प्रारब्ध विघ्नविहिते विरमन्ति मध्याः । विघ्नैः पुनः पुन-
रपि प्रतिहन्यमाना प्रारब्धमुत्तमगुणा न परित्यजन्ति ॥ LO गते für
ततस् । O om. सर्वो । ४) CC₁ कलावती तथा कलावत्या तं
विनयेनाकार्यं । LO om. तं । ५) CC₁ LO om. च स । C तथा
तथा । CC₁ om. तथा । L अपवर्जितो । LO om. कसी ।
L आत्मपक्षः । ६) LO om. च । CC₁ धूर्तकुट्टिनी । L धूर्तमा ।
LO om. कुट्टिनी । L करोति । ७) LO om. सा प्राह — या-
स्यामि । CC₁ om. त्वं वद शुकः । ८) L सर्वं । तत्समये । LO
om. च । C पिडाचल° । १०) L धूर्तमा । O नित्यं । CC₁ मात-
श्लेषमश्रित्व किञ्चिद्वदा स क° सहितः तां च द्वार वीक्ष्यमाणं
दृष्ट्वा । In CC₁ ist hier eine Lücke bis तथा दृष्टः nächste Seite, Z. २.
११) LO om. तथा । पूर्वमेव सं° vor तां द्वारि° । १२) O om. अपि ।

उक्तञ्च । किमिदमिति । रामसामुवाच । भद्रे । इयं मम जननी ।
अहं च इतार्थको वज्रदिग्बो न तथा दृष्टः । धूर्तमायापि तं संके-
तस्य दारस्त्रीव सशङ्का हस्तसंज्ञया आवुहाव ।

जगदिति चिरादन्वो वेष्ठागृहगतो भवान् ।

५ स्नेच्छी भूता इयं वेष्ठा सर्वस्वं मे त्वया हतम् ॥

यावदेवं गृहाङ्गणगता शपति तावत्स वणिक् चण्डालरूपी समागत्य
तत्पादयोः पतितः । एतच्च दृष्ट्वा कलावती कुट्टिनीसहिता तां गृहमध्ये
नीत्वा पृच्छति स्म । अस्म्य को ज्यम् । किञ्चातीयः । त्वं का । तयो-
क्तम् । पद्मावतीपुरीनाथस्य राज्ञः सुदर्शनस्य मातङ्गी गायित्री अहम् ।

१० अथ च मदीयं द्रव्यं हत्वा दहागतः । तच्च त्वयाप्तम् । तन्मया ज्ञा-
तम् । परमधुना स समानच्छतु । ततः कुट्टिनी कलावतीसहिता
तत्पादयोर्लपा उवाच । गृहाणेदं द्रव्यम् । धूर्तमाया प्राह । नाहं

२) L om. च । LO न या दृष्टः । L धूर्ततमया । LO
च für अपि । ३) CC₁ दास्त्रीव । ४) LO जगद च । चिराद-
न्वो । ५) LO स्नेच्छ स्नेच्छीकृता वेष्ठा । इतं त्वया । PAMM₁H
om. जगदेति* । ६) L एव । O om. एवं । CC₁ संपतिता für
शपति । यावत्स । दशाङ्गुलिमुखः für चण्डाल* समागत्य । ७) CC₁
पतति । LO add वत्स दिष्ट्वा चिराददृष्टोसि hinter पतितः । LO
om. एतच्च दृष्ट्वा । *सहिता तावत्स्वरूपं दृष्ट्वा । CC₁LO om. तां ।
CC₁ गृहमर्थः । ८) CC₁ om. पृच्छति स्म । ज्ञातीयः । LO किञ्चा-
तीयः । का त्वं इति पृष्ट्वा जगद सा । ९) CC₁ मोतंगा गाय-
त्री । O om. अहम् । १०) O om. च । LO तन्मयाख्यातं ।
११) CC₁LO om. स । CC₁ समानच्छतु । LO गच्छतु । CC₁ कला-
वती कुट्टिनीसहिता । १२) CC₁LO om. तत् । LO अनिलोवाच ।
CC₁ गृहाणीन् । LO add मा मैवं पुनर्वद [O चिद्वचस्य] hinter
द्रव्यं । L धूर्ततमोवाच । O धूर्तामाणा उवाच ।

गृहकोणे गृहीष्ये । राजविदितं गृहीष्यामि । ततो वेष्टामातापि अति-
शयेन भीता तां मातङ्गीं प्रतिजगाद । इमां मत्सुतां रच रच ।
पारंपर्यागतं द्रव्यं गृहाण सर्वस्वम् । परं मां मैवं विडम्बय । धूर्त-
माया आह । गृहीष्ये । ततः सा वेष्टया कुट्टिन्वा सह हस्तपादौ
गृहीत्वा संमानिता । धूर्तमायापि निजं तदीयं च द्रव्यं सर्वस्वं गृ- ५
हीत्वा रामेण सह पीतमावृह्य स्वगृहभागवत् महोत्सवमकारयत् ।
इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ।

इति मुकसप्तमी चतुर्विंशतितमी कथा । २३ ।

अथान्यस्मिन्दिने प्रभावती मुकुं पप्रच्छ । मुको ज्ञ्याह ।

याहि देवि विज्ञानासि यदि जारसमन्विता ।

१०

१) ० कोणं । CC₁ गृहकोणे अराजविदितं गृहीष्यामि । L
ततो वेष्टा ततो तिश्येन । ० ततो वेष्टामोक्षातिश्येन । P om.
अपि । २) LOP om. तां मातङ्गीं । LOP ग्राह । LO रच ।
३) L अपरं पर्याप्तं । ० अपरं पद्यागतं । LO धनं । CC₁ P om.
सर्वस्वम् । om. परं । CC₁ मा त्वं विडम्बय । P मामैवं विड-
म्बया । LOP om. धूर्तमाया आह — संमानिता । ४) CC₁ om.
वेष्टया । ५) L धूर्तमया । P धूर्तमायया । LOP om. अपि ।
P om. निजं । CC₁ तदीयं चायेतनं सर्वस्वं । LOP om. सर्वस्वं ।
LO आदाय । ६) LP om. सह । LO स्वं । [CC₁ lesen so: *परम-
धुना समगच्छतु । ततः कलावती कुट्टिनीसहिता पादयोर्लेपा उवाच ।
गृहाणैनं द्रव्यं । धूर्तमाया आह । गृहीष्ये । ततो वेष्टामातापि
अतिशयेन भीता । तां मातङ्गीं प्रतिजगाद । इमां मत्सुतां रच रच
पारम्पर्यागतं द्रव्यं गृहाण मा त्वं विडम्बय । धूर्तमाया ग्राह ।
ग्राहं गृहकोणे अराजविदितं गृहीष्यामि । ततः सा कुट्टिन्वा सह
हस्तपादौ गृहीत्वा सम्मानिता । धूर्तमायापि निजं] । ७) LO
एवं बुद्धिविभवं युत्वा* । ८) LO om. इति* । CC₁ चतुर्विंशतितमी ।
P *संग्रहः । ९) LO om. अथा* — आह । P om. अथ । सो-
ज्याह । १०) P जारे समन्विते ।

सज्जनीव पुरा वर्तु भर्तुरथे कचयहे ।

प्रभावत्वाह । किमेतत् । कीरो ऽब्रवीत् । अस्ति चन्द्रपुरं नाम नगरम् । तत्राभूद्वर्धकिः सूरपालाख्यः श्रीमान् । तस्य सज्जनी नाम भार्या अत्यन्तं परपुरुषलम्पटा । तां च तद्गृहस्थां देवकी नाम रमते ।
 ५ इति लोकादेतदाकर्ण्य वर्धकिः कपटेन गृहान्निर्गत्य प्रातः संध्यायामाच्छन्नः समागत्य तत्पत्न्याधोभागे स्थितः । सा च वारेण सह तत्राकृष्टा पत्न्या केशेषु गृहीता कथं मुच्यते । उत्तरम् । सा पत्न्या धृता सती द्वितीयपतिमुखमालोक्य प्राह । मया तव कथितं यद्द्रव्यकारो मम पतिर्गृहे न विद्यते । स चागतस्तव तदेव औचित्यं विधास्यति ।

१) P सज्जनीव पुरा वर्तु । MM₁H पुनः वर्तु भर्वा निजकचयहे । A om. याहि° । २) LO om. प्रभावत्वाह — ऽब्रवीत् । P om. किमेतत् । CC₁ चन्द्रपुरी । LO om. नाम । CC₁ नगरी । ३) LO पुराभूद् । CC₁ immer वर्धकिः । P वादिकः । मूलपालः । CC₁P om. आख्यः । A पूर्णपालो । LO om. श्रीमान् । om. नाम । ४) CC₁P om. अत्यन्तं । LO परमत्यंतनरलंपटा । C परं पुरुष° । C₁ परं पर° । P परनर° । om. च । CC₁LOP om. तद्गृहस्थां । LO देवकी । P देवकी नामतो । A दोदाकी । MM₁H देवल । om. G. P om. रमते । ५) LO om. इति । लोकोक्त्या । P लोकादेवकर्ण्य । O om. गृहा° — केशेषु । CC₁ संध्याम् । LP om. आच्छन्नः । P स वर्धकिः समागत्य । ६) L तत्पत्न्याधोभङ्गः । CC₁L(O)P om. वारेण सह । C यत्राकृष्टा । C₁ यत्रा° । L जन्वाकृष्टा । ७) L भर्वा । LO मुच्यतां । P तच्चोत्तरं । पतिना । LO भर्त्वा । L गृहीता । ८) CC₁ द्वितीयातिमुख° । P द्वितीयाभिभवलोका । L पति [O दीनी°] मुखमालोकाह । CC₁LOP om. तव । LOP om. यद् । CC₁ द्रव्यकारो । P द्रव्यकारो । L हे रव्यकार । ९) CC₁OP om. मम पतिर् । LO नास्ति । P न वर्तते । CC₁ °मतस्तविव औचित्यं [C₁ °वौचित्यं] । P मतस्तदेव । LO om. तदेव ।

यद्यपि पूर्वं पत्न्या त्वदीयं द्रव्यमपहृतं तथापि चन्तव्यम् । रथकृति
समागते तव गृहं गमिष्यामि युवयोः संगतिं वा करिष्ये । नात्र
संशयः । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ चतुर्विंशतितमौ कथा ॥ २४ ॥

अन्यदा प्रभावती शुकं गमनाय पृच्छति । शुकः प्राह ।

५

कुरु यद्गोचरे कर्तुं यदि चेत्सि प्रतीक्षितम् ।

श्वेताम्बरेण रुद्धेन यथा पूर्वं कृतं तथा ॥

अस्ति चन्द्रपुरी नाम नगरी । तत्र सिद्धसेनो नाम चण्डको जनपू-
जितः । तस्मिन्नेव नगरे ऽन्यः सितपटो गुणिनां मुख्यः समागतः ।
तेन च गुणिना सर्वो ऽपि जन आवर्जितः यावका अथात्मायत्ताः १०

१) CC₁ त्वं पतिस्त्वदीयं । P यद्यपि प्रतिष्ठापूर्वं त्वदीयं । द्रुतं
fir अपहृतं । CC₁ रथकृतिना । om. L. P एषकृतिसमये समागते ।
LO उमायति पत्नी । २) CC₁P गृहमेष्ट्यामि । L गृहे । O
गृहीष्ट्यामि । om. युवयोः । LO संगतं । P संगतिं वा नरः न
संशयः । LOP om. अत्र । ४) LO om. इति० । CC₁ om. शुकः ।
०विंशतिमी । P ०संशयः । ५) C प्रभाति, C₁ प्रभातःपुनः fir अन्य-
दा । LO om. अन्यदा — प्राह । P om. गमनाय । CC₁ गच्छति ।
P प्रयच्छति । ६) L प्रतीपमं । O प्रतीयमं । ७) CC₁ श्वेता-
म्बरेण । LO सिताम्बरेण । PA om. कुरु० । MM₁H कुरु चेद्गोचरे
भीरु यदि चेत्सि प्रतीपताम् [M₁ प्रदिपदाम्] । सिद्धचण्डको यद्गु-
हपूर्वं समाचरेत् ॥ ८) CC₁ om. अस्ति । P तवास्ति । LO चन्द्र-
पुरी नगरी । P चन्द्रपुरं नाम नगरी । M चन्द्रवती । M₁
चन्द्रपूर्वी । H चन्द्रपूर । M(M₁H) सिद्धचण्ड [M₁ चण्डक] गमिं
जैन । C यमपूजितः । P om. जन । ९) P तस्मिन् नगरे । LO om.
एव । O om. अन्यः । LO सिताम्बरो । L गुणिमुख्यः । समागतम् ।
P समागतः । १०) P तत्र गुणिना । CC₁LOP om. च । L आत्मा-
वशीकृतः । O आवर्ज्यति । CC₁OP यावको ऽन्यो ऽथात्मायत्तः
कृतः [P ०प्यात्मायत्तः] ।

कृताः । स चपलको ऽपि तस्मै पूजां क्रियमाणामसहमानः स्वयं तदी-
योपात्रये वेष्टां प्रेषयित्वा असी वेष्टालुब्धो न सुशील इति श्वेता-
म्बरस्व लोकप्रवादमकरोत् । तद्दर्शनाय जनमाकारयामास । ब्रूते च ।
चपलका एव ब्रह्मचारिणः श्वेताम्बरास्तु विमुक्ताः । सो ऽपि श्वेताम्बरो
॥ दीपापिना उपाधिं प्रज्वाल्य प्रभातप्राप्तायां रजन्वा नयीभूय वेष्टाया
दत्तहस्तो निर्गतः । ततो लोकापवादः संवृत्तः । यदसौ चपलको न
सितवस्त्रः । इति श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति मुकसप्तती पञ्चविंशतितमी कथा ॥ २५ ॥

अन्यदा सा चलिता । मुकः प्राह ।

१० याहि देवि न ते दोषो यदि जानासि भाषितुम् ।
रत्नदेवीव पत्न्या तु प्राप्ता आरद्वयान्विता ॥

१) LOP om. स । P om. क्रियमाणाम् । स्वयं वेष्टा तदी-
यात्रयेष्वेषयित्वा वेष्टालुब्ध न शीलः इति* । २) LO om. श्वेता-
म्बरस्व लोक । ३) P om. तद् । ४) CC₁ एवं । P चपलकः एते
च ब्रह्मचारिणः श्वेताम्बरस्तु वेत्सित् । LO सिताम्बरास्तु । सिताम्बरो ।
५) CC₁ उपाधिं । L उपधिं । O उपधी । P श्वेताम्बरो प्राप्ति-
मुपाधिं । LO विभातायां निशायां । P प्रात्यभातायां । om.
रजन्वा । CC₁ वेष्टया । LO हस्ते तालं दत्वा । P वेष्टा । ६) L
लोके । CC₁ यतो ऽसी । नाशितवस्त्रः । LO om. यद् । अयं
दिनम्बरो न श्वेताम्बर इति कथा । ७) P सितवस्त्री । ८) CC₁
om. मुक* । पञ्चविंशतितमी । P *संग्रह । ९) CC₁ अन्यदा चलि-
तां तां मुकः प्राह । LO om. प्राह । १०) P दोषसे ।
११) LOPMM₁H immer रत्नदेवी । LO पतिना प्राप्ते । P यथा
तु । आरद्वयान्विता । MM₁H याहि देवि स्वदोषं यदि जानासि
भाषितुं । स्वपती रत्नदेवीव प्राप्ता [M₁H प्राप्ती] आरद्वयान्विता ॥
A om. याहि* । ४

अस्ति जलवदामिधानो यामः । तत्र राजपुत्रः चेमराजः शूरः ।
रत्नादेवी तस्य भार्या । तत्रैव यामर्षीर्देवसाख्यः । तस्य सुतो धवलो
नाम । तौ द्वावपि रमेते रत्नादेवीं परस्परमञ्जातौ । अन्यदा पितृ-
पुत्री तद्वृहस्त्री यदा तदा राजपुत्रः समागतः । तदा किमुत्तरम् ।
शुक आह । ततस्तथा कृतसंज्ञो गृहादङ्गुल्या तर्जयन्नयात् । तस्मिँश्चैव ५
गच्छति भयात्पतिः किमिदमित्वाह । ततः सा हसन्ती प्राह । अस्म्य
पुत्रस्त्ववृहे शरणागतः । मया च धर्पितः ।
यतः । स षचियस्त्राणसहः सतां यस्तत्कामुर्कं कर्मसु यस्य शक्तिः ।

- १) LO जलवदामिधे [O जलवला°] यामे रा° । P जल-
दामिधानो । A जलुद्र । MM₁H जलोद । G *Zalaouda*. M₁
मोविचेमराज । H मोविचेम । G *Σομαρδῆς*. LOP om. शूरः ।
२) LO तस्य भार्या र° । P प्रिया । G *Patvaβarḡ*. L तत्र च ।
O तस्य सुतोः कपतिना प्राप्ति आरब्धयान्वितासुतातश्च für तत्रैव ।
P om. तत्रैव । CC₁ देशसाख्यः । P देवसवः । A देवसख्य ।
M देवराज । M₁ वेदराज । H चेदराज । G *Βαλλαβῆς*.
L(O) तत्सुतश्च धवलनामा । P सुतः गदीयो धवलः । MM₁H धव-
लाव । ३) CC₁P रमेते । LOP add गृहे hinter रमेते । LO om.
रत्नादेवीं । CC₁ पितृपुत्री । P पुत्रपितरी । ४) CC₁ गृहान्त-
स्त्री । P तद्वृही तस्त्री । om. यदा । LOP समागमत् । LO
om. तदा । ५) P प्राह । LO om. शुक आह । कृतज्ञयां-
शुल्या गृहान्तर्जयन्निःकाशितः । P कृतः संज्ञा गृहादङ्गुल्या तर्जयैत्
नःकाशितः । CC₁ ङ्गुलतर्जयत् निष्कासितस्तस्मिँश्चैव । L °शिवं ।
६) LO भयात्किमिदमिति पतिरित्वाह [O om. इदम्] । P किमिद-
मित्यतः सा संति प्राह । LO उवाच । ७) CC₁ पुत्रः शरणागतः
त्ववृहमागतः । LO शरणागतो निजगृहमागतो । om. च । P मया
च धर्पितः । ८) L om. यतः । P सख्यःस्त्राणसह सता । CC₁
यः तत् । L किंवरः für कामुर्कं ।

वहन्द्दयीमप्यफले ऽर्थंजाते करोत्यसंस्कारहतामिवोक्तिम् ॥

अतो दष्टो व्रजति । गच्छ त्वं समर्पय सुतम् । तेन च तथा कृतम् ।

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति मुक्सप्तती वट्टिश्रुतिमी कथा ॥ २६ ॥

५ अन्यदा प्रभावती गमनाय मुकं पृच्छति स्म । मुकः प्राह ।

रक्षोर गच्छ कामिनां को विघ्नं कर्तुमर्हति ।

मोहिनीव समर्था चेद्विचारीकर्तुमीश्वरि ॥

अस्मि शङ्खपुरं नाम नगरम् । तत्र आर्यो वणिग्भूत् । तस्य मोहिनी

नाम भार्या । तां च बहिर्गतां कुमुखो नाम धूर्तो रमते । तत्पतिना

१० चाभिज्ञायि । तत्पतिज्ञातिशयेन भोरः । ततो ऽसौ तां बहिर्धानीं

१) P वदायीयासु फलेर्थंजाते करोति तत्करणमासंयुक्तां । Alle MSS. lesen *सत्कार* । AMM₁HG om. स चविव* । २) CC₁ अतः संतुष्टः व्रज । P अतः संतुष्टा व्रजति गच्छन् । om. त्वं । तेनैव कृतम् । L चैव । ३) P om. कथां । LO sur इति कथा । ४) CC₁ om. मुक* । वट्टिश्रुतिमी । P *संयहः । ५) CC₁ अन्यदा गमनाय प्र* मु* पु* । om. स्म । C अक आह । LO अद्यापरदिने मुक-धामुवाच । ६) CC₁ कामानां । LOP गन्तुकामानां । ७) CC₁ मोहिनीव । L रोहिणी । O मोहिणी । C शमर्था । O सव-सर्था । CC₁ विचारी* । L विचारी । O वीचारी । CC₁ ईश्वरी । LO ईश्वरा । P मोहिनी च समर्थया विज्ञानं कर्तुमीश्वरी । M *गच्छ कामं त्वं न ते विघ्नं करोम्यहम् [M₁H *कामस्य न विघ्नं कर्तुमर्हसि] मो* आरगोपनकर्मणि । ८) CC₁ अत्र शङ्खपुरे पुरा आर्यो* । LO शङ्खपुरे आर्यो वणिक् । om. अभूत् । M शङ्करपुर । M₁ *पुर । H शङ्कर । P अर्या वनिग्भूत् । G *Aplag. MM₁H अहि । LO om. तस्य । भार्या रोहिणी [O मोहिणी] । A मो-हिणी । G *Ροινη*. ९) LO om. च । A सुमुखो । MM₁H कुमुख । G om. कुमुख । LOP om. नाम । LO om. तत्पतिना चा* । P तत्पति-ज्ञात भीतस्ततसौ बहिर्धानीं तां । १०) CC₁ भीरस्ततो । LO *र्यानीं तां ।

निवार्य पार्श्वस्थित एव तिष्ठति । तथापि तथा धूर्तस्य कथापितम् ।
मां रात्रौ भर्तृखट्वास्त्रितामर्वाकुसुमां भज त्वम् । तेन तथा कृतम् ।
तच्च कुर्वन्भवांसौ पुंश्चिद्रे धृतः कथं गच्छतु । उत्तरम् । धृत्वा च
पतिः प्राह । प्रदीपमानय मया चौरौ धृतौ ऽस्मि । तयोक्तम् ।
बहिर्यान्ती विभेम्यहम् । एनं ग्रहीष्ये त्वं दीपमानय । तेन च तथा ५
कृतम् । सा च जारं मुक्ता गृहान्तर्बद्धस्य पट्टकस्य (१) जिह्वा गृहीत्वा
तथैव सुप्ता यावत्पतितर्लकुटहसो दीपं गृहीत्वा समायातः पृच्छति ।
किमियं पट्टकस्य (२) जिह्वा । कथमत्र । तयोक्तम् । बुधातीं ऽयम् ।
अनेन मुक्ता लाला कृशा स्थिता । उक्तिप्रत्युक्तिवादेन निर्जितः ।
उक्तम् । हतक अनेन पीरुषेण कथं ब्रजसि । इति निर्भर्त्सितो लज्जि- ५०
तश्च सुप्तः । इति कथा श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति मुकसप्ततौ सप्तविंशतितमौ कथा ॥ २७ ॥

१) LO पार्श्वस्थ । P पार्श्वे स्थित । CC₁ तथापि धूर्तः । om.
तथा । LO तथा च । P तथा धूर्तः कथापितरं । २) CC₁ खट्वा ।
P om. मां । धात्रिखट्वास्त्रितां अर्वाकुसुमां गृहीत्वा तेन तथा कृतम् ।
LO om. त्वम् । ३) LO स पुंश्चिद्रे भवांसौ धृतः । P तच्च कुर्वन्भवांसौ ।
गच्छति । CC₁ दत्त्वा च पतिः प्राह । L om. च । ४) LO प्रिये
प्रदीपः । ५) LO अहं वहिः । P एनञ्च गृहीष्ये । LO प्रदीपः ।
om. च । ६) CC₁ बद्धकस्य पट्टकस्य । O पट्टकस्य । om. P. ७) CC₁
तथैव । C लुटकुहसो । P लगुडः । LOP समागतः । CC₁P om.
पृच्छति । ८) CC₁ पट्टकस्य । LO बट्टकजिह्वा । P किमिदं पट्ट-
कजिह्वः । कथमत्र बुधातीं यमेतेन पीरुषेण कथं ब्रजसीति निर्भ-
त्सितो । L धूर्ताशोयं बुः । ९) L अनेन लाला मुक्ताः ।
O om. मुक्ता । LO om. कृशा स्थिता । CC₁ उक्तिवादेन । १०) LO
हतकानेन । ११) LO om. च । CC₁ om. च सुप्तः । L om.
इति — कथा । O om. इति — सुप्ता । १२) O इति कथा ।
CC₁ सप्तविंशतितमौ । P संयह ।

अन्वदा प्रभावती गमनाय मुक् पप्रच्छ । मुक्ः प्राह ।

छशोदरि व्रजासि त्वं यदि जानासि भाषितुम् ।

जारसयुक्तया पूर्वं यथा देविकया छतम् ।

असि कुहाडाख्यो महायामः । तव जरसाख्यो कुटुम्बिको महामूर्खः ।

- ५ तन्नार्या देविका पुञ्चली । तां च प्रभाकरो ब्राह्मणः चैवमध्ये वि-
भीतकवृषसमीपे गुप्तस्थाने मुदा रमते । ईदृशं व्यतिकरं जनाच्छ्रुत्वा
तत्पतितश्चावलोकनाय स्वयं गतः । तेन च वृषाच्छेदेन तत्तथैव दृष्टम् ।
इहा तवस्तेनापि अल्पितम् । धूर्तिके वज्रदिनेभ्यो ऽयं संप्राप्ता ।
इत्युक्त्वा कथमित्यं भर्तारं प्रत्याययतु । तथोक्तम् । नाहं जाने त्वमेव
१० कथय । यदि न यासि तदा कथयामि । तथा तथेति प्रतिपत्ते
मुक्ः प्राह । सा च तद्वचः श्रुत्वा तं जारं प्रेषयामास पत्न्या चाव-
तीर्य समागतेन उपालब्धा । साह । हे प्रभो । ईदृश एव वृषः ।

- १) LO om. अन्वदा — प्राह । P प्रातः für अन्वदा । २) P
व्रजसि त्वं । ३) O om. यथा । LO देविकया । P तथा für
छतम् । MM₁H छशोदरि प्रयाहि त्वं कर्तुं जानासि वा यदि ।
जरसे भर्तरि पूर्वं [M₁ पूर्वं । H पुरा] यथा° । A om. छशोदरि° ।
४) P कुहाडाख्यो नाम यामः । O याम । M कुडाच । M₁H कु-
डाच । G *Kouzañā*. L जसराजः । O जसराम । P कुं जरा-
ख्यो । A जसराख्यो नाम । ५) L देविका भार्या । O om. तन्ना-
र्या — रमते । LA देविका । P देवी । L चैवमार्जि । ६) P
मुदा । इत्थं व्यतिकरं । ७) P आगतः । LO om. तेन च । P
om. च । LP om. तत् । P om. दृष्टं । ८) LO om. अपि ।
धूर्तं क्व यासि वज्रदिनेभ्यो [O °जनेभ्यो] च संप्राप्तः किमुत्तरं । P
मूर्त्तिके अद्यापि संप्राप्ता वभ्यो दिनेभ्ये इत्युक्त्वा मुक् प्राह कथमीयं ।
९) LO om. तथोक्तम् — प्राह । १०) P यदि यासि । ११) P
°वचन । O om. श्रुत्वा । LO समागतेन भर्ता उपा° । P पत्न्या
उत्तीर्य समागतेन । १२) P om. साह । LO om. साह — अव-
लोकय । P ईदृश एव वृत्तः हे प्रभो यवचारदृ° ।

अचाकूटेर्मिषुनं दृश्यते । तेन पतिना उक्तम् । त्वमाकूट्य चवनोक्तम् ।
तथा तथा कृतम् । वृषाकूटया च तथा प्रोक्तं कपटेन । वज्रदि-
वसेभ्यो ऽन्यां नरीमभिगमन्दृष्टो ऽसि । तेन मूर्खेन ज्ञातम् । सत्व-
मिदम् । स च तां शान्तयित्वा गृहं निनाय । इति कथां श्रुत्वा
प्रभावती सुप्ता ॥

4

इति मुक्तसप्तती अष्टाविंशतितमी कथा ॥ २८ ॥

अन्वेयुः प्रभावती गमनाय मुक्तं पृच्छति स्म । सो ऽप्याह ।

व्रज देवि विचारं चेत्कर्तुं जानासि भामिनि ।

समं वारेण संप्राप्ता सुन्दरीव यथा गृहे ॥

कथमेतत् । सो ब्रवीत् । अस्मि सीङ्गली नाम ग्रामः । तत्र महा- १०
धनो वणिक् । तज्जार्या सुन्दरी । तां च मोहनो नाम उपपतिर्नित्यं

२) P तथा कृतं । तत्रल्लया प्रोक्तं । LO वृषाकूटया तथा च
उक्तं [O add च] । L कपटेन । P अन्यां नारीं रमयन्वकुम्भी
रिनेभ्योसि प्राप्तम् । ३) LO om. तेन । P तेन मूर्खेन तथा तनुः
शान्तयित्वा । ४) LOP om. च । L शान्तयित्वा । O शान्तयि ।
P गृहीहं नीता । ५) L सा सुप्ता । O इति धूषा । ६) LO om.
इति° । CC₁ °विंशतिमी । P °संग्रह । ७) CC₁ प्रातः स्मि
अन्वेयुः । LO om. अन्वेयुः — ष्याह । P प्रयत्नः । मुक्तः प्राह ।
८) CC₁ कथोदरि व्रजाय स्वं यदि° । O गच्छ । LO विचारं [O
वारं] स्वं । P च वारेण कर्तुं । ९) P सुन्दरीव । MM₁H व्रज
देवि परं वारं कर्तुं जानासि चेत्तथा । निजवारस्य गुप्त्यर्थं यथा
सुन्दरीया कृतं ॥ A om. व्रज° । १०) LOP om. कथ° — ब्रवीत् ।
CC₁ om. अस्मि । साकुली । LO सेङ्गलीग्रामे । P असीङ्गली नाम
ग्रामः । M शिह । M₁ शिङ्ग । H शिङ्गरपूर । G Σιγγουλή.
CC₁P वणिक्प्रहाधनः । ११) P अतिसुन्दरी । A प्राञ्जली नाम
व्यवहारी । CC₁ तां च नित्यं । P om. नित्यं । मोहन-
नामा ।

गृहमागत्य भुङ्क्ते । अन्यदा यावत्सा तथा तिष्ठति तावत्तत्पतिः समागतः । सा कथं भवतु । उत्तरम् । सा पतिमागच्छन्तं दृष्ट्वा जारं विवस्त्रं शिक्रे कृत्वा मुक्तकेशा गृहाभिर्गत्य दूरस्था पतिमाह । अस्मद्गृहमध्ये नयं भूतं शिक्वाकृढं विद्यते । मान्त्रिकानाकारयितुं गच्छेत्युक्ते ५ स मूर्खसादर्थं जनाम । तदा च तदनन्तरे तथा उत्सुकं हस्य कृत्वा उपपतिर्निष्कासितः । पत्यौ च आगते सा जगाद । यदुत्सुकेनापि भूतं गृष्टम् । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ।

इति मुक्तसप्तमी एकोनविंशत्तमी कथा । २९ ।

अन्येद्युः प्रभावत्या पृष्टः मुक्तः प्राह ।

१० गच्छ देवि विरुद्धं ते गमनं न मतं मम ।

विषमे यदि वेत्सि त्वमुत्तरं मूलदेववत् ।

१) LO यावत्स । P अन्यदा च स तथा तिष्ठति । LOP om. तत् । P समागतम् । २) P सा सुन्दरी प्रतिमागच्छन्तम् । ३) P om. शिक्रे कृत्वा । L शशिक्रे । O शक्त्रिक्रे । om. मुक्तकेशा । LP om. दूरस्था । ४) LO *गृहे नपीभूतं भूतम् । P नरं नयं भूतं भिक्षाकृढं वर्त्तते । L शशिकाकृढं । O शक्त्रिका° । L मांत्रिकमागच्छेत्युक्ते । O मांत्रिकमाकायान्च्छे° । P मन्त्रिका° । CC₁P om. इत्युक्ते । ५) CC₁P om. तदर्थम् । CC₁ तदा तथा उत्सुकम् । LO तदनन्तरे च तथा [O om. तथा] । P तदनन्तरे । om. तथा । उत्सुकं हस्य कृत्वा तन्निःकाशयामास । ६) CC₁ तं निष्काशयामास । CC₁LOP om. उपपतिर् । om. च । LO समागते । CC₁P om. सा जगाद यद् । LO सा इति कथयति । CC₁ उत्सुके किं केनापि भूतं गृष्टम् । O om. अपि । ७) L दृष्टम् । P तद्यौ । om. कथा । LO सा मुग्धा । ८) LO om. इति° । P *संयद् । ९) CC₁ om. मुक्तः प्राह । LO om. अन्येद्युः — प्राह । P अन्येदा प्रभावती मुक्तं प्रयच्छती मुक्तः प्राह । १०) P गमनं गम मया । O ते न अन्नं न मतं मम । MM₁H विरुद्धार्थम् । M₁ गमनं न मतम् । H गमनं गमनम् । ११) PMM₁H विषमे । P देवि त्वम् । A om. गच्छ° ।

अस्तीह पृथिव्यां भूतवासं नाम स्मशानम् । तत्र द्वौ पिशाचौ करा-
लोत्तालनामानी । भार्ये च धूमप्रभामेघप्रभाख्ये । तयोश्च भार्यारा-
मणीयकले विवादः संवृत्तः । अन्यदा च ताभ्यां भार्यासहिताभ्यां
मूलदेवो दृष्टो बाहुभ्यां विधृत्य पृष्टः । का अनयोर्मध्याद्रमणीया ।
अनृतं वदन्त व्यापादयिष्यामः । तत्कलत्रे विरूपे भीषणे वृद्धे पिशा- ५
चिनी । स च यद्यार्थवादी भवितः किमुत्तरं कुर्यादिति । उत्तरम् ।
तेनोक्तम् ।

या यस्य वज्रभा लोके रम्या सा तस्य नापरा ।

गदिते धूर्तराजेन ताभ्यां मुक्तश्च तत्पश्चात् ।

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ।

१०

इति मुक्तसप्तमी विंशत्तमी कथा ॥ ३० ॥

१) LO om. इह । P om. इह पृथिव्यां । LOP भूता° । A
भूतानां स्नानं । M भयंकर । M₁ भूतावाधास स्मशानावेठार्यो ।
H एक स्मशानम् । G *ἐν τῇ νεκρῶν τόπῳ*. CC₁P द्वौ तत्र ।
L करालोत्तरताल° । O करालोत्तलताल° । P करालोहार° ।
२) LO धृतप्रभा° । P °मेघप्रभाख्या । O तयोभयोश्च । LO रम-
णीयकलेन । P °रमणीयले । ३) L संप्रवृत्तः । O संवृद्ध । P om.
अन्यदा — तत्कलत्रे । CC₁ om. भार्या । ४) CC₁ तेर्मूलदेवो । LO
मध्ये । ५) L खादयिष्यामः । O खादृष्याः । CC₁ om. वृद्धे ।
पिशा- भीषणे । LO विरूपे भीषणे वृद्धे तत्कलत्रे [O ल°] पिशा-
चिनी । P विरूप भाखने वृत्ते तत्कलत्रे पिशाचिनी । ६) P om.
च । पर्यार्थवा । CC₁ यद्यार्थसंवादी । om. भवितः । L भविते ।
O भवतो । P भवता । LOP कथं भवतु [P भवन्तु] । CC₁P om.
उत्तरम् । ८) O यो । om. सा । P नोपरा । ९) P मुक्त ।
सत्पश्चात् । AMM₁HG om. या यस्य° । १०) CC₁ om. कथां ।
L सा मुग्धा । O *dur* इति कथा । ११) LO om. इति° ।
P °संयहः ।

अन्वदा च प्रभावता पृष्ठः मुक्तः प्रोवाच ।

यवेष्टं ब्रज कलाणि केलिं कर्तुं लघोदरि ।

शशकस्त्रेव ते बुद्धिरस्ति चेत्सुसहायिनी ।

मधुरास्त्री वने पिङ्गलनामा सिंहः । स सत्त्वानि बहूनि हनन्सर्वैः
५ पशुभिर्विचार्य प्रतिदिनमेकैकसत्त्वपरिक्लृप्त्यन्यवस्थया निवारितः ।
अन्वदा शशकस्त्रीवत्स्य वारकः संज्ञातः । स च न याति आपदे-
भङ्गितो ऽपि । मच्छ स्वमन्वद्या पूर्ववत्सर्वाणि भूतानि भक्षयिष्यति ।
स चाद्यप्रभृति तदन्तिके सत्त्वानि न यास्यन्ति । इत्युक्त्वा बह्मका-
लक्षेण चकार । मध्याह्नसमये एव च मन्दं मन्दं सिंहस्याग्रे गन्तुं

१) LO om. अन्वदा — प्रोवाच । P प्रभावती ग्राह हे मुक्त
यवेष्टं गलाणि मुक्तः कथयति । २) LO यवेष्टं । MM₁H *यवे-
ष्टसि लघोदरि । ३) C₁ सुसहायिनी । L शशकस्त्रे च ते बुद्धि-
रस्ति तेव सहायिनी । O शशकस्त्रे वारको जात च ते बुद्धिरस्ती
तेषां । MM₁H शशकस्त्रे वने बुद्धिरस्ति चेदात्मरवणे । A om.
यवेष्टं । ४) L मधुरावने । O मधुरास्त्रवने । M मधुर । M₁
मधूर । H मंदरगिरिपर्वतपर । G *tr* *id*g. CC₁ पिङ्गलकः । LO
पिङ्गलसिंहः [O om. सिंहः] । A पिङ्गलास्त्री नाम । H दूरदंत ।
LOP om. स । LO सत्त्वान्बहून् । C घ्नन् । P सत्त्वां च निहंति
तेन कारणे सर्वैः । ५) CC₁ *सत्त्वं परिक्लृप्त्य [C₁ *कल्प] तस्या
अवस्थाया [C₁ तस्याव*] । P एकैकं सत्त्वं परिक्लृप्त्यैर् दत्तं व्यवस्था-
या निवारितः । ६) LOP om. एकस्त्र । L वारको । P शशकपा-
रकः संज्ञातः । CC₁ संज्ञातः । LO जातः । CC₁ om. च न
याति । वनस्यापदे* । P om. च । O स च न जातिज्ञायदेभो-
क्षितो । ७) CC₁OP om. ऽपि । L स्वमन्वदा । CC₁ om. भूतानि ।
L सत्त्वानि । om. O. P अन्वद्या स पूर्ववत्प्राणिनो भक्षयति । ८) LO
om. अन्व* — उक्त्वा । P om. तदन्तिके । सत्त्वानि तदनन्व* इत
एवेत्याह शशकः गन्तुं व्यवसितः अन्तेन यास्यतीत्युक्त्वा तेषापि सहसा-
ज्ञातः । LO om. जान । ९) LO om. एव च । सिंहसन्निधि ।

व्यवसितः । तेनापि सहस्राक्रान्तः कथं मुच्यते । उत्तरम् । शशकः
सिंहं प्राह । स्वामिन्नहं शशकचतुष्टयेन सह आगच्छन्मार्गे तव शत्रुणा
धृतो ऽतो वेलातिक्रमो बभूव । तेनोक्तम् । स शत्रुः काले । ततः
स शशकेन धूर्तेन वाटीं नीत्वा तस्मैव प्रतिविम्बः कूपे दर्शितः ।
सिंहो ऽपि मूर्खस्तं जले दृष्ट्वा कुपितो दम्प्यामदान्मृतम् ।

५

बुद्धिर्वलवती भीरुसत्त्वानां न पराक्रमः ।

शशकेनाप्यसत्त्वेन हतः सिंहः पराक्रमी ।

उक्तं च । एवं हन्यात्त वा हन्यादिपुर्मुक्तो धनुष्मता ।

सराष्ट्रं सप्रजं हन्ति राजानं मन्त्रिनिश्चयः ।

इति कथा युत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

१०

इति युक्सप्तती एकविंशत्तमी कथा ॥ ३१ ॥

१) LO व्यवस्थितः । L सहक्रांतः । CC₁ उक्तं च उत्तरं ।
सिंहं शशकः । २) P आह हे स्वा० । LO om. शशकं सह
आगच्छन् । P गच्छन् । ३) CC₁ धृतो । P मार्गे भूतो वेला महती
बभूव । L ऽतो वेला अतिक्रान्ता । O अतिका । P तेन सिंहे-
नोक्तं । कः शत्रुः । CC₁ LOP om. ततः । ४) P om. स । तेन
शशकेन । LO शशकधूर्तेन [O शशधू०] ततो वटं । P कूपमेक-
नीत्वा । LO तस्मैव जले प्रतिविम्बितो [O *विम्बो] । P तस्मै सिं-
हस्य प्रतिविम्बो जलमध्ये दर्शितः । C₁ दर्शितवान् । ५) CC₁ स
स्वस्य प्रतिविम्बं [C₁ *विम्बो] दृष्ट्वा । P तज्जले । CC₁ P om. कुपितो ।
C₁ om. दम्प्या । P रूपमदात् हिहो मृतः यतः । ६) AMM₁ HG
om. बुद्धिः । LOP add किं च [P उक्तं च] यस्य बुद्धिर्वलं तस्य
[O यस्य] निर्वुद्धेस्तु कुतो बलं । वने सिंहो [P सिंह] मदोन्मत्तो
[P *मत्त] शशकेन निपातितः ॥ [O वलपरिकुटीबगउली निरु-
द्धेस्तु — निपातितः] । ७) CC₁ धनुष्मतां । ८) CC₁ सप्रभं । रा-
जानमिति निश्चयः । P एवं हन्यानिपुर्मुक्तो धनुष्मता । बुद्धिबुद्धि-
मतोष्टा नृपं हन्ति सराष्ट्रकं । Stellt यस्य बुद्धिं and एवं om.
LOAMM₁ HG om. एवं । १०) LO om. इति । ११) LO इति
कथा । P *संयह ।

अश्वान्वेद्युः प्रभावती चलिता युक् पप्रच्छ समनाय । युक् प्राह ।

याहि देवि मनो यच्च गन्तुं ते कमलानने ।

राजिनीव विश्रानासि वक्तुं धूलिविपर्यये ।

अस्ति शान्तिपुरं नाम नगरम् । तत्र माधवः श्रेष्ठी । तस्य मोहिनी
५ भार्या । तयोस्तनयः सोहडाभिधः । तस्य भार्या राजिनीनाम्नी
रूपसंपन्ना चतुरा पुंचली । सान्यदा द्रुममर्पयित्वा श्वशुराद्यान्ना गो-
धूमान्दृष्टे गृहीत्वागच्छ । सा च हृष्टे गता । कीर्यत्वा चोपपतिर्दृष्टः
संक्षिप्तश्च समीपमाययौ । गोधूमान्मोटायां बद्धा हृष्टे मुक्त्वा तेन

१) LO om. अश्वान्वेद्युः — प्राह । P अश्वान्वेद्युः समना प्रभा-
वती युक् प्रयाह । २) CC₁ यदि देवि । LOPMM₁H रमते für
गन्तुं ते । ३) P धितं für वक्तुं । CC₁ कुलि० । P ०विवर्चये ।
MM₁H धूलिप्रदर्शने । ४) CC₁ शान्तपुरं पुरं । LO अस्ति शान्ति-
पुरे नगरे माधवश्रेष्ठी । P शान्तिपुर । A पुरं नाम नगरं । M
शान्तपुरी । M₁ शान्तिपुरी । H ०पुरी । G *Σαντιπούρα*. P मा-
नव, MM₁H केशव für माधवः । मोहिनी nicht genannt in P.
G om. माधव und मोहिनी । ५) LO तयोः सुतः सोमको नाम ।
P तचनय सुहाडाभिधः । A सोहडु । MM₁ सोमक । H सो-
मदत्त । G *Μουχάδας*. LO राजिनी तस्य वल्लभा । P तस्य
राजिनी भार्या । A रजिनी । G *Ραζινί*. H सच्चनी ।
६) P पुंचली च । सा सान्यदा । LO श्वशुरा द्र० प्रोक्ता । P द्रव्य-
मर्पयित्वा श्वशुराद्यान्ना गो० गृ० वासोगतः । ७) CC₁ गोधूमा-
नटहीत्वा आगच्छ । LOP om. हृष्टे । समागच्छ । P om. सा —
गता । LO om. च । गता हृष्टे । CC₁ कीर्यत्वा । LO कीर्यत्वा ।
P कीर्यत्वा । om. च । O om. पतिर् । P तचोपपति० । ८) LO
संक्षिप्तः [om. O] समीपमागतः । P om. च । सा गोधूमान् ।
CC₁LOP om. मोटायां । P om. बद्धा । O बद्धो । om. मुक्त्वा ।

सार्धं सा ययौ । वणिजापि गोधूमानुत्सार्य मोटायां धूलिर्वडा ।
सापि तेन सह चिरं खिला आगत्याकुला मोटामनुत्पाटयित्वा गृहं
ययौ । तां छोटायित्वा यावत् शत्रूः पश्यति कीदृशा गोधूमा इति
तावदूलिं पश्यति । अत्र किमुत्तरम् । शुकः । किमिदमिति यदा
शत्रूणां पृष्टा तदा तथोक्तम् । मातर्मेम हस्ताद्भूमौ हट्टपि भूमौ प- ५
तितः । ततो मया धूलिराहता । ततः सा शत्रून्द्रम्ममवलीकमाना
विकलीभूता । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति शुकसप्ततौ द्वाविंशत्तमौ कथा ॥ ३२ ॥

अथान्येषुः प्रभावती गमनायोत्सुका शुकं पप्रच्छ । शुकः प्राह ।

को दोषो गम्यतां देवि यदि कर्तुं त्वमीश्वरा ।

१०

१) P om. सा । LO वणिजा तु उत्सारिताः [O om. उत्सा-
रिताः] । L संघौ fir मोटायां । O om. मोटायां — कीदृशा ।
P om. वणिजापि — ययौ । २) L खिलाकुलैव तन्ममेदमु-
त्पाद्य गृहं ययौ । CC₁ मोटामनुत्पाटयित्वा । om. गृहं । ३) L
छोटायित्वा । कीदृशाः संति । LO om. इति । P क्षौरखिला
कीदृशा धूमः यावच्छत्रुः पश्यति । ४) LO धूलिर्वडा । P दर्श ।
CC₁ यदा — तदा तावत् । P शुकः प्राह । LO शत्रून्वदति कि-
मिदमिति । P किमिदमिति यदा वदति शत्रुः । ५) CC₁P om.
मातर । CC₁ मे द्रुमा भूमौ पतितः । LO om. भूमौ । P मे
द्रुमे कटि पतितो मया धूराहतो । ६) LO अतो । आनीता ।
P om. शत्रून् । CC₁ द्रुममवलीकमाना । LO द्रुवं विलीक्य ।
P द्रुममवलीक्य । ७) L विलज्जा । O विलज्जा । LO बभूव । P
विलकीभूता । LO om. इति — मुग्धा । ८) L इति कथा-
नकं । O इति कथा । P संयह । ९) LO om. अथान्येषुः-
प्राह । P अथान्येषुः प्रभावती गमनाय शुकं शुकः प्राह
पृच्छति स शुक उवाच । CC₁ om. प्राह । १०) CC₁P त्व-
मीश्वरी ।

विषमे मालिनी यद्वृश्चिका पतिसंनिधौ ॥

कथमेतत् । मुको ज्ञवीत् । अस्ति शङ्करपुरं नाम नगरम् । तत्र
शङ्करो नाम मालिकः समृद्धिमान् । तस्य रश्मिका नाम भार्या
वज्ररतिप्रिया सुभगा मूर्ध्ना वज्रभर्तुका च । अन्यदा शङ्करगृहे पि-
५ तृकार्यमागतम् । तस्मिन्दिने तयोपपतयच्चत्वारो निमन्त्रिताः । पु-
ष्पाणां विक्रीणाय गतया चतुष्पथे ग्रामणीर्वणिक्कुलस्तलारश्च बला-
धिपश्च प्रत्येकं ते ते पृथक्पृथक् आकारिताः परस्परमज्ञानतः ।
मदीयं भवन् प्रति प्रागिव समागतवमिति । द्वितीये ऽहि

१) LO मोहिनी यद् । P विषमे यक्षकार सु मारिक पतिः ।
MM₁H *ममनादेवि वेत्ति चेतुर्तुमुत्तर । अतीव जारिणी यद् ।
A om. को । २) LOP om. कथमेतत् — ज्ञवीत् । CC₁ ग्रामः ।
LO अस्ति शङ्कपुरे शङ्करो । A अस्ति धरातले यथास्थानं नाम
नगरं । MM₁ शङ्करपुर । H शङ्करपूर । ३) CC₁ शङ्कराभिधौ ।
समृद्धः । P सुवृद्धिमां । om. तस्य । मुरभाभिधा भार्या च ।
LO तस्य भार्या रश्मिका वज्ररतिप्रिया । ४) LO om. च । P सु-
रतिप्रिया । ५) P तस्मिन्नहति । om. तया । पुष्पाणि विक्रीणाय
गता । ६) L विक्रयं । O विक्रयणाय । CC₁P गता । P च-
तुष्पथा । L चतुःपथे गतया । O *पथ गतया । L ग्रामणी
वणिक्कुलस्तलारश्चः बलाधिपः । O ग्रामीणी वणिक्कुलस्तलारः
बलाधिपः । P *बलाधितं । ७) LO प्रत्येकं ते आकारिताः पृथक्पृ-
थक्परस्परं ते अज्ञानतः [O ज्ञानतः] । P पक्षात्येकं ते पृथक्समा-
गताः परस्परम् । ८) P om. प्रति । CC₁ om. प्रागिव । LO
मदीये भवने प्रागे [O प्रागे] ।

मालिके वाटिकां गते वणिक्सूनुः स्नात्वा भुक्त्वा च तया सह रन्तुं
समाययौ । वणिक्चि अर्धस्नाति ग्रामकूटो गृहद्वारं समापतन्दृष्टः ।
ततः स्नानं कुर्वन्वणिक्त्वाभूतो वंशमये कोष्ठे खलियुक्ते विप्रो भय-
युक्तश्च । ग्रामकूटे ऽप्यर्धस्नाति बहिस्रलारः समायातः । तं दृष्ट्वा सो
ऽपि तस्मिन्नेव कोष्ठे विप्र उक्तश्च यदधः सर्पिणी प्रसूतास्ति । ततो ५
ऽप्यलारो एव स्नातव्यमिति तलारो ऽप्यर्धस्नातो बलाधिपं दृष्ट्वा
भाण्डसमूहे विप्रः । बलाधिपो ऽप्यर्धस्नातो मालिकं दृष्ट्वा तथैव
विप्रः । ततो मालिको लोकश्च तस्मिन्पितृकार्यं यदुक्त्या भोजिताः ।
एवं कृत्वा तेषां चतुर्णामपि परस्परमलक्षितानां पृथक्पृथक् भोजनं
परमात्माभूतं समर्पितम् । वणिक्चा तु भुज्जानेन बड्ढं पूज्यतम् । तदो- १०

१) L मालि । CC₁ वालिका । LO [om. वणिक्सूनुः]
स्नातुं भोक्तुं चागते वणिक्चि अर्धस्नाति पट्टकिलो गृहमाययौ । दृष्ट-
स्नातो [O add तश्च] वंशमये कोष्ठे खलियुक्तरहितः उक्तश्च [O खलिके
वाटिकं गते स्नातुंश्च] यदधो विभानि सर्पिणी प्रसूता ततोतराले
[O ततो ऽराले] स्नातव्यमिति तलारचं दृष्ट्वा पट्टकिलं तद्यार्धस्नातं
विचेप तलारबोर्धस्नातो भाण्डसमूहे विप्रः बलाधिपं दृष्ट्वा बलाधि-
पोऽप्यर्धस्नातो मालिकं दृष्ट्वा तथैव विप्रः [O om. बलाधिपं — विप्रः] ।
P वणिक्स्नातुं भोक्तुं रन्तुं तया सह ययौ । वानिज्यपि स्नाति यदि
द्वारसमापं दृष्ट्वास्तथा वनिक्तया भूतवंशको पृथ्वीयुः तत्त्वित्वा भय-
मुक्तश्च ग्रामकूटैर्दक्षैव बहिरंतरालः समायातः । तं दृष्ट्वा तस्मिन्नेव
कोष्ठे ग्रामणीः विप्रः । उक्तश्च । तराला इमे भाण्डसमूहे विप्राः ।
बलाधिपं दृष्ट्वा तथैव विप्रः । मालिको* । २) CC₁ समापतत् ।
३) CC₁ om. ततः । खली* । ४) C तद्दृष्ट्वा । ६) CC₁ om.
इति । ८) P om. ततो । मालिको जितश्च । LO om. तस्मि* ।
CC₁LO भोजितः । ९) L om. तेषां । P तेषाश्च । L लक्षितां ।
P तूष्णीमपञ्चदक्षितानां । पृथक् । LO भाजनं । १०) C₁O पर-
मात्माभूतं । L *भूतं । P परसंज्ञधृतं सर्पिंसवज्जिवभुजानेन बड्ढ-
पुषत । LO समर्पयामास । CC₁ om. तु । LO om. बड्ढ । पूत ।
C₁ पूतं । CC₁P om. तदा ।

परिस्थितेन च सर्पिणो शङ्कमानेन सूचितम् । वणिजा तु घृतमिति
ज्ञात्वा भाजनमुत्तिष्ठन् । उपरिस्थितस्य मुखे लपम् । ततः स श-
ङ्कितः । सोऽपि च लपं लपमिति वदन्तस्तस्मै निर्ययी । अन्ते
ऽपि लपावरभयाकुला यावन्निर्गताः शङ्करेण जनैश्च दृष्टाः सविस्मयं
५ खलिखरदिताः । ततः सा कथं भवतु । उत्तरम् । यदा सा पत्न्या
पृष्टा किमिदमिति तदा तथोक्तम् ।

अद्याहीनं हतं आहमिदं नूनं त्वया प्रिय ।

अतोऽमुक्त्वा बुधाक्रान्ताः पितरसौ विनिर्गताः ॥

ततः स पुनः आहं चकार रश्मिकावचनात्ते न निर्गताः । इति कथा
१० श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति शुकसप्ततौ चयस्त्रिंशत्तमी कथा ॥ ३३ ॥

१) P शङ्कमानेन च सूचितं । CC₁O om. तु । P च für तु ।
धृतिरमिति । L घृतमिव । २) P भाजनमुक्ते लपं उपरिस्थितस्य
शङ्कितः सोपि च० । LO °त्तिष्ठन् मुक्ते लपं उपरिस्थितस्य शङ्किनः
सोपि च० । CC₁ om. ततः । ३) P °इति चन्दनजपो निर्ययी ।
L श्रृपां दत्वा । O श्रृपांपां दत्ता । ४) CC₁ यावत् निर्गताः ।
LOP om. यावत् । CC₁ शम्बरेण । P दृष्टा । खलिखरदिताः ।
५) CC₁ om. ततः । कथं सा० । LOP यदासी । ६) CC₁ om. तदा ।
LO भर्वा दृष्टाः तदा पृष्टा । ७) P आहमिदमूढतया प्रियः ।
C) LO अतो कथाः( ) । पितरसौ निर्गताः । P अतः सायात्बु० ।
AMM₁H om. अद्याहीनं० । OPA add उक्तं च । अद्याहीनं क्रिया-
हीनं दंभमाश्रित्य यत्कृतं [O दंतमाश्रित्य] भवेत्तद्विषयं आहं पितृणां
नोपयुज्यते ॥ [O om. तद् । A पितृणां O रोप्रतिष्ठति । A नो-
पतिष्ठति] । P add एकमेतद्वारेण निर्गता । O add एवमेते मत्वा ।
८) L om. ततः — निर्गताः । OP om. स । P °वचनेन ते नि-
र्गताः । O ते निर्गताः । CC₁ om. कथा । १०) LO सा मुग्धा ।
११) LO om. इति० । P °संयह ।

अथान्यस्मिन्दिने गमनार्थं प्रभावती मुकुं पप्रच्छ । मुकुः प्राह ।

याहि देवि गता वेत्सि भङ्गुरं यदि भाषितुम् ।

कुमार्यै पारङ्गी(?) दत्त्वा यद्योक्तं शम्भुना पुरा ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । मुकुः प्राह । पुरा कस्मिंश्चिन्नगरे शम्भुनामा
विप्रो ऽभूत् । ब्रूतकृत्तानादेशपरिभ्रमणशीलो मार्गे गच्छन् सेवर- 4
चिकां सुरूपां बालिकां दृष्ट्वा ताम्बुलं दत्त्वा साम्त्वयन्निदमुवाच ।
यन्मत्सम्भोगकरणे इमां मदीयां पारङ्गी(?) गृहाण मया सह रतं कुब ।
सुखान्नयं तथा तथा विहितम् । स च सिद्धे कार्ये तां याचते ।
कथं लभते । उत्तरम् । यावत्तेन याचिता तावत्सा चलिता गृहं
प्रति । सो ऽपि च पञ्च कणिशानि गृहीत्वा पृष्ठे लपः । तेन च 90

१) LO om. अथा० — प्राह । C गमनार्थे । CC₁ om. मुकुः
प्राह । P अन्यदा प्रभावती गमनाय मुकुं । २) C यदि देवि ।
C₁ यादि देवि । P गतं । ३) L कुमारी पारङ्गी । P कुमार्या
पारङ्गं दत्त्वा यद्योक्तं भना पुरा ॥ MM₁H याहि देवि गते वेत्सि
यदि भामिनि भाषितुम् । कुमार्यै [M₁H कुमार्यै] स्वपठं दत्त्वा० ।
४) LOP om. प्रभावत्याह — प्राह । LO om. कस्मिंश्चिन्नगरे । P om.
चिन् । H नर्मदानदीके तीरे पटना नाम नगरवहां शंकर नाम
ब्राह्मण रहताच । ५) LOP om. ऽभूत् । CC₁ मार्गे । P ध्वनि ।
CC₁ ०रचिकीं । L ०रचकान् । OP ०रचकां । ६) OP बालिकां
सुरूपां । L सुबालिकां सुरूपां । तां तांबूलं । P अत्रवीत् । ७) LOP
om. यन् । L त्वं भोग० । O त्वं संभोग० । CC₁ पारङ्गी ।
LO पटीं । P om. इमां । पारङ्गी । सुर कुब । ८) CC₁
तथा तथा । O om. तथा । P यथासुखं तथा कुलिकया तथा वि-
हितं करणीयं । CC₁ om. स च । LO om. च । L सिद्धका-
र्यम् । O सिद्धाकार्यम् । P सापि शम्भुना ब्राह्मण सिद्धे कार्ये तां
बालिकां प्रति पारङ्गीं याचिता तावत्सा गृहं प्रति चलिताः ।
९) CC₁P उत्तरं hinter गृहं प्रति । om. सा । १०) P om.
च । L om. पञ्च । P कसानि । O पृष्ठः । P पृष्ठ । CC₁ लपे ।
LOP om. तेन च । CC₁ om. च ।

यामगतेन फूत्कृतम् । अहो याममुखाः पशन्त । यामे ऽस्मिन्महद्भुतम् ।
पञ्चकणिशकारणेनानया मदीयं वस्त्रमपहृतम् । याम्यैस्तसमर्पितम् ।
तथा च न किञ्चिदुक्तं लज्जया । इति कथा सुप्ता प्रभावती सुप्ता ॥

इति मुकसप्ततौ चतुस्त्रिंशत्तमी कथा ॥ ३४ ॥

५ अपरे ऽहि सा शृङ्गारान्विता मुक् पप्रच्छ । मुकः प्राह ।

गच्छ देवि न ते दोषो यदि तव गता सती ।

स्वार्थं कर्तुं विजानासि तिलकयकरो यथा ॥

कथमेतत् । मुकः प्राह । पुरा कस्मिंश्चिद्वामे शम्भुकनामा वणि-
क्तिलयाहकः । स च सरयामं ययौ । तवस्तस्य भाण्डशालि-

१० कस्य गृहे गतः । स गृहे नास्ति । तस्य भार्यास्ति परं कुलटा ।

१) L यामासन्ने च । O यामशा च । P यामे गत्वा । LO
पूत्कृतं । CC₁P यामणीमुखाः [P *मुख] । LP पशन्तु । O पशन्ति ।
P सहमद्भुतं । २) P पञ्चकनसं । om. अनया । LO मम वस्त्रं ।
CC₁ आहृतम् । P याम्यैर्जने ब्राह्मणाय वस्त्रं समर्पितः । ३) CC₁
om. च । LO लज्जमानया । P सं वालिकया किञ्चिदुक्तं न लज्ज-
या । LO om. इति — सुप्ता । ४) L इति कथानकं । O इति
कथा । P *संश्रुह । ५) LO om. अपरे — प्राह । CC₁ om. मुकः
प्राह । P शृङ्गारा प्रभावती । ६) O om. तिल । P तिलविक-
मको । A om. गच्छं । ७) LOP om. कथमेतत् — प्राह । LO om.
कस्मिंश्चिद्वामे । P पुरा पुर्वे । CC₁ वंशकनामा । LO शम्भुकनामा ।
P संधानकनामा । A om. MM₁H सांन । G *Σαυβίνας*. LO
वणिकश्च तिलयाहकः [O *हः] । ८) CC₁P om. सर । L सारं ।
MM₁HG om. सरं । CC₁ कूडभाण्डं । L तवस्तस्य । LOP
भाण्डशालिकस्य [P लज्जभाण्डं] पार्श्वे तिलप्रसृशतं यथाचे [P याचते] ।
तेनार्पितमंगुलीयकं [P तेनार्थार्पिते सम्बंधः संजातः । om. von hier
bis दत्ता] यथाकथं यथामूलं कल्पे [O कलसे] दास्यामीत्युक्ता नि-
जमंदिरं नीत्वा भोजितः । स च भुजानलत्पत्नीं मगोरमां वृद्धा सा-
भिलाषोभूत् । तं च सकामं सांगुलीयकं यथाचे । तेनार्पितमंगुली-
यकं । सम्बंधः [O बंधः] संजातः ।

नेत्रसंज्ञया परस्परं प्रीतिरुत्पन्ना । तत्रैव सा भुक्ता अङ्गुलीयकं दत्त्वा ।
संवन्धादनन्तरं स तदङ्गुलीयकं विधृवति । अनेन विधिना दत्त-
मङ्गुलीयकं स कथं गृह्णात्विति प्रश्नः । मुक्ः प्राह । तिलयाहवसद-
लभमानो विपणिसं भाण्डशालिकमाह ।

देहि मे तिलप्रस्त्रशतं यत्सत्त्वं कारितं मया । (!)

५

एवमुक्तः स आह ।

के तिलाः कथं वक्ता त्वं सत्यंकारश्च कीदृशः ।

१) CO_1 °दत्त्वा सुरतं कृत्वा स्थितो गृहदारे । तेन चिन्तितं
किं कृतं मया यदङ्गुलीयकं दत्तं । विरूपं कृतं कथं गृह्यते । मुक्-
प्रश्नः । तस्य स्थितस्य गृहदारे पतिनागतं उत्थाय प्रणम्योक्तं देहि मे
तिलप्रस्त्रशतं । स आह । के तिलाः कस्य । त्वन्नार्थ्याधुना तिल-
प्रस्त्रशतप्रदानोपरि ममाङ्गुलीयकं गृहीतं । याहि पृच्छ स वंशनामा
वणिक् रुडभाण्डशालिकश्च तौ द्वौ गृहमध्ये गतौ गृहपतिना भार्या
चैवाकारिता । केन कथितं तव यदङ्गुलीयकमस्य गृहीतं तत्कथय
गृहीतमस्यद्वाष्टे तिलका वर्त्तन्ते । त्वदीयेनेदृशेन व्यवहारेणास्यगृह
वृद्धिमास्ते । तथापि न चाङ्गुलीयकं प्रदत्तं न किञ्चिदुक्तं तस्माद्ये
पश्चादुक्तं तत्पार्श्वतिलप्रस्त्रपातं यद्यपि तेनाप्यर्पितं संवन्धः संजातः
संवन्धादनन्तरं । २) LO om. संवन्धादनन्तरं । L तवः सां-
गुलीयकं । O ततः सांगुलीयकं । P om. स । शतंगुलीयं वि-
धति गृह्णाति । दर्शनंगुलीयं । ३) P गृह्णादिति प्रश्नः । LO गृह्णी-
यात् । om. इति प्रश्नः । CLO om. मुक्ः प्राह । LO तिलयाहस ।
 P तिलक° । ४) L विपणिसं । O विपणीसं । P पालिसं । O
भाण्डशालिक° । LO °शालिनं प्राह । ५) P चास्तीकारितं ।
६) P प्राह । om. के तिलाः । कथं । LOP om. त्वं । P सत्यं-
कारश्च । LOP कीदृक् ।

तेनोक्तम् । प्रस्थं प्रति द्विक्प्रवृद्धा त्वद्भार्यया सत्त्वकारे ऽङ्गुलीयकं
गृहीतम् । ततो वष्टेन वणिजा भार्यापार्श्वे निजं सुतं प्रेषयित्वा इति
कथयामास । त्वदीयेनेदृशेन व्यवहारेणास्मद्गृहं वृद्धिमाप्स्यति । पुत्रो
ऽप्यङ्गुलीयकमादाय तिलघाहकस्त्वार्षयामास । सो ऽपि यथागतं तथा
५ ययौ । ततो यदि प्रभावति तवाप्येवं बुद्धिरस्ति तदा गम्यतां ना-
न्यथेति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति मुक्कमप्यती पञ्चविंशत्तमी कथा ॥ ३५ ॥

निशामुखे ऽन्येद्युः प्रभावती मुकं पुनराह । हे कीर गमिष्यामि चि-
रकाङ्क्षितं सुखं भोक्तुम् । मुक आह ।

१० सुखमेवानुभोक्तव्यं संसारे सुन्दरि ध्रुवम् ।

नायिनीव विजानासि यदि वक्तुं त्वमुत्तरम् ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् ।

१) P प्रष्टप्रतिद्विकाप्रत्ययात् । LO *प्रत्या । P तद्भार्यया
सत्त्वकारे । C सत्त्वकारं । L ऽङ्गुली गृहीता । P om. ऽङ्गुलीयकं —
ऽप्यङ्गुलीयकम् । २) L भार्याया । ३) L त्वदीयेनेदृशव्यव* । CC₁
वृद्धिमाप्स्यति । ४) CC₁ यथागतं । LOP om. तथा । ५) LO गतः ।
P तथोर्ध्वदि । LO भवत्या अपि । P सती für तदा । ६) P ना-
न्यथोक्तुं मुक्तेन सा सुखाय इति श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा । LO ना-
न्यथा इति श्रुत्वा सा मुग्धा । ७) LO om. इति* । P *संयह ।
८) CC₁P om. मुकं । LO अन्यथा सा निशामुखे मुकमाह । प्रभा-
वती निशा* अपरेद्यु पुनराह । CC₁ om. हे । LO गच्छामि । CC₁P
om. चिर । ९) LO om. आह । P आह । ११) CC₁ जानासि
त्वं नाहनीव । immer नाहनी । O नाद्रषीव । LO त्वं चेद्वक्तुं
समुत्तरं । P जानासि चेन्नायिनीव । CC₁ स्वमुत्तरम् । MM₁H
त्वया सुखेन गतव्यं तं चारं प्रति सत्वरं । जानासि त्वं जयंतीव
यदि वक्तुं समुत्तरं । A om. सुखं । १२) LO om. प्रभावत्याह —
मुक आह ।

का कीर नायिनी कुव तथा किं कृतमुत्तरम् ।

कथां कथय कल्पाणीं कौतुकं मे कथाक्रमे ।

शुक आह । अस्मि सरडाख्ये ग्रामे ग्रामणीः सूरपालः । तस्य भार्या

नायिनी । सा आत्मपतिं निधं पटुसूचकशुकं याचते । स आह ।

वयं कर्पुकाः कर्पासचीवराः । अस्मद्गृहे पटुसूचवान्तामपि को ऽपि ५

न जानाति । अन्यदा सा तं ग्रामसंसदिस्थं जगद् । गृहमेहि गृहा-

धिप । रावडीं भुङ्क्तु । स च तद्वचनं श्रुत्वा भार्यामाह गृहगतः ।

भद्रे त्वया निन्दितं वचो लज्जाकारकं समाप्रियं संसदि किमित्य-

मुक्तम् । तयोक्तम् । त्वया मम प्रियं कथं न कृतम् । ग्रामणीराह ।

दास्वामि कशुकं ते ऽद्य । निजं वाक्यं वृथा कुर्व । तयोक्तम् । १०

१) P क्कार का नायिनी शुक तथा° । २) P कल्पा । कथा-
यां । AMM₁H om. का कीर° । ३) P शुकः प्राह । CC₁ सर-
डाग्रामे । L विण्डकाख्ये । O भी° । P ग्रामभिधाग्रामे । H शि-
खानगरमे । G *Sala*. LO शूलपालाभिधो या° । P शूलपालः ।
A सूरपालाख्यो नाम । MM₁ शूद्रपालः । LO तद्ग्रायां । ४) O
नाद्रणी । P नायिनी भार्या । A तस्यापि नाम भार्या । MM₁H
वयंती । G *Nayivā*. LO add नाम । सात्म° । CC₁ पटसूच° ।
LO पटसूचं पटसूचं । L अंशुकं für कशुकं । P पटसूच° । स पति-
राह । ५) LO om. वयं । कर्पुकाः । CC₁O कर्पास° । P om.
वयं — °चीवराः । add सहर्षकथा hinter स आह । CC₁ न को
ऽपि । ६) O om. न । P तद्ग्राम° । LO स्थितं । CC₁ रा-
वडीं भुङ्क्तु स्वगृहमेहि गृहाधिपेति । ७) L भुङ्क्ता । P रावडीं/
भुङ्क्ता गृहमेति गृहाधिपस् । om. स च । LO ततः स । om. च
तद्वचनं श्रुत्वा । गृहमागत्य भार्या प्रत्याह । ८) P हे भद्रे । LO
लज्जा° निन्दितं वचनं किमर्थं [O किमीर्थं] । P त्वया कथितं वच
लज्जाकारकमेव मम अप्रियं संसदि किमित्युक्तं । ९) LO मम
प्रियं त्वया न कृतं कथमिति । P विहितं । LO स आह ।
१०) CC₁ तद्वत् । LO om. निजं — कुर्व । P तयोक्तः ।

कञ्चुके दत्ते उत्तारयिष्ये । दत्तः कञ्चुकलेन । तद्वचः कथं वृथा भव-
त्विति प्रश्नः । शुकः ग्राह । अन्यदा नायिनी जनाद । यदाव त्वां
संसदिस्त्वं पूर्ववदाकारयामि तदा त्वया संसदा सह गृहमागन्तव्यम् ।
तेन च एवमेव कृतम् । तथा च गृहागतायाः संसदो भवरीत्या
५ भोजनं दत्तम् । ततो ग्रामजनो वदति । शूरपालः समुद्रः । परं
तद्वार्यां ऋद्धत्वपरिहारेण एवं वदति । इति वचनमुत्तारितम् ।
इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति शुकसप्ततौ षट्त्रिंशत्तमी कथा ॥ ३६ ॥

अद्यापरे ऽङ्गि प्रभावती गमनाय शुकं पृच्छति स्म । शुको ऽप्याह ।
१० यद्येष्टं ब्रज कन्याणि न ते दोषो ऽस्ति कश्चन ।
लाङ्गलीव विवाजासि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् ॥

१) L कञ्चुकं । CC₁ कृते । P त्वया कञ्चुके दत्ते । LO उत्ता-
रयिष्यामि । om. तेन । तद्वस्तु । P ते तद्वचनं । LO वितथं ।
२) LO om. इति — ग्राह । P कथयति । LO add उत्तरं । O
अन्यदा नद्वणी । CC₁ यद्वचः पूर्ववाचा यदाहमाकारयामि तदा
त्वयं संसदागृहमा । LO यदाहं त्वां पूर्ववत्संसदिस्त्वं [O घंसदीस्त्वं]
माकारयामि । ३) LO सह समानंतव्यं । P यदाव त्वा संसदिस्त्वं
पूर्वं त्वां संसदो वाच आकारयामि तदा त्वया गृहमागन्तव्यं ।
४) CC₁ एवमेव । LO om. एवमेव — तथा च । CC₁ *गताय ।
P *गतया । भवरीत्यादि । ५) P तत्र für ततो । CC₁ om.
शूरपालः — परं । P om. शूरपालः समुद्रः । CC₁ ऋद्धत्वपरिहारेण ।
L तद्वार्याप्रपरिहारेण । O तद्वार्यां यद्वत्परिहारेण । ६) P om.
एवं । O om. इति । LO वचनमुत्तीर्णं [O वचमुं] । P इदम्वचनमु-
त्तारयति । ७) L सा मुग्धा । O इति कथा । ८) LO om.
इति । P *संयह । ९) LO om. अद्यापरे — ऽप्याह । P अन्यदा
अपरेणुः । प्रयक्तः für पृच्छति स्म । CC₁ ऽप्याह । १०) L यद्येष्टं
वक्तुं । O ह ब्रज । LO सुश्रोणि । P न तेन । ११) CC₁ ला-
गलीव । LO वक्तुं । A om. यद्येष्टं ।

प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुको ऽप्याह । संगमाख्ये यामे शूरः कौ-
टुम्बिकः । तस्यास्ति पूर्णपालस्तु हालिकः । सर्वत्र च तस्य शूरप-
तेर्वैष्मनि चेवे खले प्रमाणम् । तस्य च हालिकस्य चेवखस्य शूरप-
तिसुता सुभगा नाम नित्यं भुक्तिं नयति । स तां कामयते चेवगङ्गरे
शूरपालान्निःशङ्कितः । तं च वृत्तान्तमसमञ्जसमिति कृत्वा प्रतिवैष्म- ५
हालिकासस्य कथयामासुः । अन्यदासौ शूरस्तयोर्हालिकसुतयोः संबन्धं
प्रत्यचीकर्तुं चेत्वं गत्वा गङ्गरस्यादूरसमन्ते ऽलवितस्तस्यौ । तन्निघुनं
रतस्यं दृष्टं कथं भवतु । उत्तरं च किमिति प्रश्नः । शुकः प्राह । यावत्स
हालिकस्तां भुक्तोत्थितः तावत् शूरपतिं ददर्श । तदा स निःशसन्नाह ।

१) LO om. प्रभावत्याह — प्याह । P किमेतत् । कथयति ।
CC₁ संगमाख्ये । P संगमाख्यायामे । A सांगम । AO शूरः ।
CC₁ कुटुम्बिको दुर्वलश्चैव । LO कौटुम्बिकः [O कौ°] । P कुटुम्बिका
दुर्वलश्च । २) LO तस्य पूर्णं [O पूर्वा] पालाख्यो हालिकः । P
तस्यास्ति पूर्णपालीस्तु हालिकाः । A पूर्ण । CC₁P om. सर्वत्र ।
स च तस्य [P om. तस्य] । LO om. च तस्य शूरपतेर् । CC₁ सी-
रपते° । P शीर° । ३) CC₁ चेवहालिकेषु । P शीरपतेर्वैष्मचेवख-
लेषु । CC₁LOP om. तस्य च । CC₁ सीरपति° । P सीरपती° ।
L तस्य शूरपतेः । O तस्य सीपति । ४) P नास्ती । AMM₁H जान-
की । LOP भक्त । LO तां स । P नयति सुताङ्कामयते । CC₁
°गाङ्गरे । ५) CC₁P सीरपाला° । L शीरफला° । O शीरपालाधीः-
शंकः । P °शंकः । तस्य । वैष्महारिकास्त । ६) LO अन्यदा
शीरपालो जनमुखात्तं वृत्तान्तं श्रुत्वा [O ज्ञात्वा] समञ्जसमिति कृत्वा
तयोः सुताहालिकयोः संबन्धं° । CC₁ शूरस्त° । P शूरो । हारि-
कसुतायाः । CC₁ °सुभयोः । ७) LO °ङ्गरे । P गङ्गरस्य हलसी-
मन्ते । CC₁ खलचित° । ८) CC₁ तत्स्यं । CC₁P दृष्टा । CC₁ स
कथं । LO om. च — प्राह । P om. च किम् । प्रश्नः । CC₁ om.
प्राह । ९) CC₁ भुक्त्वा उत्थितः । P °तामुत्थोदिष्यत । CC₁ सी-
रपं । P सीरयं । LO शीरपतिं । CC₁ om. स । LO तदा स
शसन्नाह । P यदा न खसन्महव । CC₁ add च ।

धिद्वे कर्मार्जनां च यन्मया हलखेटनं विधेयं इयं च यन्विरोहिणी ।
 अतो द्वयोरपि जीवितं रसातलं यातु । मया तु नित्यं हलखेटनं
 यन्नेराकर्षणं च द्वयमपि विधेयम् । तदहं किमर्थमस्य मूरपालस्य
 हासिको भवामि । इत्यमेवाहं जयं यास्यामि । इति हासिकवचनं
 ५ श्रुत्वा निर्दोषो ऽयमिति लोकाश्च वचनं वितर्हीकृत्य मूरपतिर्लज्जितो
 गृहं ययौ । सा च प्रभावती मुकोत्ता कथां श्रुत्वा मुग्धा ॥

इति मुकसप्ततौ सप्तविंशत्तमी कथा ॥ ३७ ॥

अपरेद्युर्ध्यामिनीसमये प्रभावती गमनाय मुकं पप्रच्छ । मुकः ।

वाञ्छितं कर्तुकामानां नानाराजं लशोदरि ।

१० यदि कर्तुं विजानासि यथा विप्रः प्रियंवदः ॥

- १) LO धिग्मे । CC₁ कर्म आर्जनाह । L कर्मार्जनं । P धि-
 म्यकथयामानं । L om. खेटनं । CC₁O om. च । CC₁ यन्म° ।
 २) P इतो वयोरपि । O om. जीवितं — गृहीत्वा वणिजः [nächste
 Erzählung]. P यातु । om. मया तु । L हरचोढनं । ३) P अक-
 र्षणं च तिकस्य । om. von द्वयमपि bis °वचनं । CC₁ द्वयमपि
 कर्म° । CC₁ मूर° । L शीरपतेः । ४) L इदमेव वयं कुर्वन्नहं । हा-
 सिकवचनं । ५) P om. श्रुत्वा । CC₁ निर्दोषो ऽयमिति लोकं च
 वितर्हीकृत्य सीरपतिस्तर्जितो° । L निर्दोषोयमिति जनश्च वितथा
 इति कृत्वा स शीरपति° । P निर्दोषोयमिति जनस्य वचनं निर्दो-
 षोयमिति जनस्य वितथा इति कृत्वा सीरपति तं ततो गृहं ययौ ।
 ६) L गतः । CC₁ om. च । P मुकोत्ता । L इति श्रुत्वा सा मुग्धा ।
 ७) L om. इति° । P °संयह । ८) L om. अपरे — मुकः । P
 दिवसे । प्रयच्छति स्य । मुकोप्साह । ९) C वाञ्छितं । CC₁ कुह
 कामानां लशोदरि सदोमुका । P गंतु° । कोत्तराय लशोदरि ।
 १०) CC₁ गच्छ कर्तुं । L यथा भोक्तापि कामुकः । P यथा मेव-
 ककामुकः । MM₁H ववेच्छसि ततो गच्छ विप्रस्तेव प्रभावति [MH
 °ती] स्वहितं कुर्वतो देवि को विघ्नं कर्तुमहंती [M₁H °हंसि] ।
 A om. वाञ्छितं° ।

प्रभावती प्रपञ्च । कथमेतत् । मुकः । पुराभूदेवि प्रियंवदो नाम
विप्रः पथिकः । एकदा मार्गे गच्छन्सुदर्शनयामे कस्यचिद्वणिजो गृहं
ययौ । तत्पत्नी च पुंचली । स च ब्राह्मणस्य दूता आत्मानं सुखा-
नलतवासकं मेने । स च रानी सकामसां प्रार्थयामास । अङ्गुली-
यकदानेन च हृद्भूमौ वणिक्कुते गते रेमे तथा समम् । प्रातः सो ५
अङ्गुलीयकं याचते । सा नार्पयति । अनेन विधिना दत्तमङ्गुलीयकं
स कथं गृह्णातु । इति प्रश्नः । उत्तरम् । यदा तु याचिता न ददाति
तदा स ब्राह्मणः खट्वाचरणं गृहीत्वा वणिजः सन्निधिं ययौ । खट्वा-
चरणं दर्शयित्वा फूत्कृतम् । वणिकप्राह । भो द्विज किमेतत् । स
आह । भये अस्मिन्त्वदीयभार्यया मदीयमङ्गुलीयकं जगृहे । स च १०
वणिकवचनं श्रुत्वा कुपितो भार्यामाह । अनेन प्रमादेन चक्षुर्गृहे

१) L om. प्रभावती — मुकः । P ततः प्रभावती कथां प्रपञ्च
मुकः कथयति हे देवी पुरा पूर्वं । L om. देवि । om. नाम । P
नाम विप्रोभूतकथभूतपथिकः । AG om. प्रियंवद । २) L यामे für
मार्गे । P मार्गे । P सुदर्शननाम* । G 'Adarśanānam. P कस्य-
चिज्जनस्य । ३) P तस्य गृहपतेः पत्नी चतुरा पुंचली । L तत्पत्नीच ।
४) CC₁ P *वासकं कृतार्थं । P स च विप्रो । CC₁ अङ्गुलीयकदा-
नविधिना । P अङ्गुरीयकप्रदानेन वणिकपत्न्य सह रेमे प्रातरसौ
ब्राह्मणः अङ्गुरीयकं दत्तं कथं गृह्णातीति प्रश्नः । ५) CC₁ om. च
हृद्भू* — अनेन विधिना । L om. च । ६) CC₁ तदत्तमङ्गुलीयकं
कथं गृह्णातु स इति प्रश्नः । ७) L om. इति प्रश्नः । P मुकः प्राह für
उत्तरम् । CC₁ om. यदा — ददाति । P om. तु । ८) L om. ब्रा-
ह्मणः । P om. स ब्राह्मणः । CC₁ खट्वा* । L वणिकसन्निधिं । P
खट्वाचरणं । निजसन्निधिं । ९) CC₁ om. फूत्कृतम् । LO फूत्कृ-
तम् । LOP om. वणिक — आह । १०) CC₁ *भार्या । P om.
मदीयम् । LO सम । P अङ्गुरीयकं । L om. च । P om. स च ।
११) P तस्य ब्राह्मणस्य वचनं । LO om. तद्वचनं श्रुत्वा । प्रमादेन ।
P अनेन वचनेन चक्षुर्गृहे । CC₁ प्रिये अनेन । LO *गृहं ।

को ऽपि पथिको न समेयति । इत्युक्त्वा निष्ठुरं वचसत्कुण्डादुत्तीर्य
अङ्गुलीयकं पथिकाय समर्पितम् । स च यथागतं ययौ । इति
कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति शुकसप्ततौ अष्टाविंशत्तमी कथा ॥ ३८ ॥

५ अपरे ऽहि संघासमये पुरुषान्तरगमनाय प्रभावती शुकं पृच्छति स्म ।

हे शुक । अहं गमिष्यामि । शुकः प्राह ।

व्रजं देवि वरं यानं त्वं भोक्तुं शुभयं नरम् ।

वक्तुं चेद्विषमे वेत्सि तुलायाहीव भामिनि ॥

प्रभावती प्राह । कथमेतत् ।

१० कस्तुरायाह्वः कीरं गृहीता च तुला कुतः ।

विषमं च किमायातं कथां कथय शोभनाम् ॥

१) CC₁P om. को ऽपि । P न समेयति त आगमिष्यति इति
निष्ठुरवचनंमुक्त्वा पठ्या कराकरादुत्तार्य । O इति इत्युक्त्वा । L(O)
तत्करादुत्तार्य । O *करादन्ताभार्यामर्पितमंगुलकं पथिकाय । L स-
मर्पितमंगुलीयकं पथिकायादात् । २) P अंगुरीयकं । स च
ब्राह्मण । CC₁ तथागतं । O om. इति — मुग्धा । L इति श्रुत्वा
सा मुग्धा । ३) P add शुकैर्नोक्ता । ४) L om. इति । O इति
कथा । P *संग्रहः । ५) LO om. अपरे — प्राह । P दिवसे ।
CC₁ om. संघा° पुरुषा° । ६) om. हे — गमिष्यामि । CC₁ om.
प्राह । ७) LO वरं जारं तं । L जरमुत्तमं P व्रजं देवि वरय
त्वं तं भोक्तुं शुभयं नरं । ८) CC₁ वक्तुं । LO सुन्दरि । MM₁H
याहि देवि परं जारं कुशं वाङ्कितमादरात् । यदि वक्तुं विजानामि
तुलाह्वधरो यथा [MM₁ तुलाह्व°] । A om. व्रज° । ९) LO
om. प्रभावती — शोभनाम् । १०) P कस्तुरायाह्वः शुकः कथयति
गृहीता च तुला कुतः । ११) P विषमेव । शोभिनि für शोभ-
नाम् । AMM₁H om. कस्तुरायाह्वः° ।

अस्त्यत्र कुण्डिनं नाम नगरम् । तत्र भूधरो नाम वणिकपुत्रश्चया-
त्वीरधनो जनैस्त्वक्तः ।

उक्तं च । विद्वान्वनी धनी दाता धनी साधुर्गुणाययीः ।

सर्ववन्दुर्धनी पूज्यो धनहीनो गतप्रभः ।

यदा तु स तुलामावधनो ऽभवत्तदान्ववणिग्गृहे तुलां मुक्ता देशान्तरं ५
गतः । तत्र धनमर्जयित्वा निवननगरमागत्य तं वणिजं तुलां ययाचे ।
वणिकपार्श्वान्तुला न लब्धा । तुलायां तु लुब्धो वणिकमुखं उत्तरं चक्रे
यत्तदीया तुला मूषिकैर्भञ्चितेति श्रुत्वा भूधरसूयणीं स्थितः । स च एक-
दा तस्य वेन्मनि भोजनाय गतः कीडनं बालकं दृष्ट्वा प्रवृत्तं गृहीत्वा

१) CC₁ कुण्डिनं । P कुण्डिनपुरं । LO अस्ति कुंडपुरे नगरे ।
MM₁ कुंठिणी । H कुंठिलपूर । P भूधरो वामा । L om. पुण्य ।
LO तस्य धनमपि [O धन्यं] वीर्यं । अतो जनैस्त्वक्तः । ३) P
विद्वानपि धनी । LAP साधुगुं । ४) L सर्वदेव धनी । O सर्व-
वंधनी । P सर्वे वंधुः । °प्रभुः । MM₁ HG om. विद्वान्वनी° । O
add यस्यास्ती वीर्यं नरः °आलस्यस्त्रीरता° ३ अर्थो नराणां पतिर-
गनानां ४ त्वजंति मीवाणी° ५ । ५) LO यदा च । CC₁ भवतु ।
L अभवत् । O भवतो । P अपा तुलामावधनः अभवत्तदा अन्ये
वणिकपार्श्वं तुलामुक्ता देशान्तरे । O om. तदा । LO वणिजो
गृहे । L उक्ता । LO गतो देशान्तरे । ६) P तत्र देशान्तरे किञ्चि-
दनं अर्जयित्वा । LO तवार्जित्वा धनं किञ्चित्स्वनगरमागत्य तुलां
[om. L] याचति । P ययाच । ७) C वणिकपार्श्वान्तुलां । न लब्धा ।
C₁ तुलामलब्धा । LO वणिजा तु नार्पिता । LOP om. तु ।
P तुलावर्जो । CC₁ लब्धौ । LO om. मुखं । P वनिकपूर्य ।
L उत्तरे । LO करोति । °) P om. यत् । LO मूषिकै° । P मू-
षिकै° । om. इति — स च । LO भविता इति । तस्यौ । LP om.
स च । CC₁ om. च । O एकदा च । om. स । ९) CC₁ P
om. दृष्ट्वा । CC₁ P गृहीत्वा प्र° [P प्रवृत्तो] ।

निजगृहं ययौ । बालकपिता च दुःखपूरिताङ्गो ररोद सकुटुम्बः ।
तं च रुदन्तं दृष्ट्वा प्रतिवेश्मिको जगाद । रे त्वदीयः सुतो भूधरेण
गृहीतः । ततो ऽसौ तद्गृहं गत्वा भूधरात्सुतं याचितवान् । भूधरे-
णोक्तम् । मित्र त्वत्पुत्रो मत्सङ्गे स्नानार्थं नदीतीरे गतस्त्वञ्छेनेना-
५ पहतः । इति श्रुत्वा तेन वणिजा राजकुले गत्वा पुत्रहरणवृत्तान्तो
निवेदितः । भूधरो ऽपि राजकुलं ययौ । तत्कथय । स बालहर्ता
कथं मुच्यतामिति प्रश्नः । युवः । यदा भूधरो राजसमक्षं मन्त्रिणा
पृष्टस्तदा एवं जगाद ।

१) O निजं । CC₁ बालकः पिता । P बालकस्य । om. च ।
पुत्रदुःखस्वपरिताङ्गः सकुटुम्बो विचारणाय गतः । L दुःखेनोपपीडितो
हा रोदति सकुटुम्बोपि । O दुःखपरीतो रु रोदति सकुटुम्बोपि ।
२) P om. तं च रुदन्तं । L तं च बालकं रुदन्तं । LO प्राति-
वेश्मिको । P प्रतिवेश्मिको जनो जगा । LOP om. रे । O यत्त्व-
दीयः । P त्वदीयसुतो भूधरेण वानिज्या । ३) C गृहीतं ।
LO जगृहे । भूधरगृहं गत्वा याचितवान्सुतं । P तस्मै गृहङ्गत्वा भूध-
रेण । om. सुतं — राजकुले गत्वा । CC₁ सुतो याचितः । LO
तेनोक्तं मम पश्यतस्त्वत्पुत्रो [O पुत्रः] शेनेना° [O शेनोपमहतः]
ततस्तेन° । CC₁ शेनेन पचिणा भवितः [C₁ भवित] इति इति
श्रुत्वा स आह । मूर्ख कुत्रापि शेनो बालं खादेत्तेनोक्तं [C₁ ख°]
मूढ कुत्रापि तुलाः मूषिकाः खादन्तीति श्रुत्वा तेन° । ४) LO राज-
कुलं । CC₁ भूधरस्य पुत्र° । C₁P वृत्तान्तं निवेदितं । LO सुतहरण-
वृत्तति भूधरोपि राजकुले समाकारितः । ६) LOP om. तत्क-
थय । P स भूधरः कथं बालकहर्ता उच्यतामिति । ७) CC₁
मुच्येतेति । LO om. इति प्रश्नः । P om. युवः । LO उत्तरं
für युवः । CC₁ राजसभासदमन्त्रिणा च । P om. राजसमक्षं
मन्त्रिणा । ८) P तदैव । L om. एवं ।

तुलां लोहमयीं यत्र खादन्ते देव मूषकाः ।

गच्छ तत्र हरितं श्लेष्मो दारुको को ऽत्र विस्मयः ॥

श्रुत्वैतद्वचनं भन्विषोक्तम् । यदायं धूर्तस्तत्र तुलां समर्पयति तदा दारुको ऽपि दातव्यो नान्यथा । तेन दारुकः समर्पितः । तुलायाही दृष्टितः सन्तुलां समर्पयामास । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥ ५

इति मुक्सप्ततौ एकोनचत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ३९ ॥

अन्वेद्युः सा प्रभावती गमनाय मुक्तं पृच्छति स्म । मुक्तः ।

गच्छ त्वं सन्तुकामानां गमनं च शुभं भुवि ।

सुबुद्धिरिव चेद्वक्तुं विज्ञानासि कृताकृतम् ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । मुक्तः । नगराभिधे पत्तने सुबुद्धिः कुबुद्धिचेति १०

१) P तुलां रोहसस्य खादयन्ते यत्र मूषकाः । कथां तत्र हर श्लेष्मो वालके कोत्र संशयः ॥ A लोहसहस्रस्य खादन्ते यत्र मूषकाः । राजन् तत्र हरितं श्लेष्मो वालकं को ऽत्र विस्मयः ॥ MM₁H om. तुलां । ३) LO एतद्वचनं निश्चय [O निश्चय] । P एतद्वचनं श्रुत्वा । om. तत्र । LO समर्पयति ते तुलां । ४) LOP om. ऽपि । LO ऽर्पणीयो । P वालकः समर्पयितव्यः । LO नान्वयेति । P om. नान्वया । ५) CC₁ om. तुलां । LO om. सन् । O अर्पयामास । P भूधरेण वालके समर्पयति सति तुलायाही दृष्टिः सन् तुला समर्पयामास । CC₁ om. कथां । LO om. इति — सुप्ता । ६) C₁ om. इति* । L इति कथानकं । O इति कथा । P *संशयः । ७) P om. अन्वेद्युः — वैदूरसाधित्युक्ता [nächste Erzählung]. LO अन्वेदा । CC₁ om. सा । om. मुक्तं । LO om. स्म । ८) O om. च । C₁ शुभे । ९) LO विज्ञानंति । MM₁H गच्छ त्वं कुक्ष्यामीष्टं [M₁H वामीष्टं] नांतरायं [M₁ *रामं] करोम्यहं । *स्वकार्यतः ॥ A om. गच्छ* । १०) LO om. प्रभावत्याह — मुक्तः । C om. मुक्तः । नगराधिपे । LO नगराख्ये । MM₁H om. नगर । A *Siṣayayapāṇi*. LO कुबुद्धिसुबुद्धिचेति ।

मित्रद्वयं जने प्रसिद्धम् । अन्यदा सुबुद्धिदेशान्तरं ययौ । कुबुद्धिस्तु
 मित्रस्त्रियं रमते । सुबुद्धिश्च धनमर्जयित्वा देशान्तरात्समागतः । ततः
 कुबुद्धिः सुबुद्धेः कपटस्नेहं दर्शयति । सुबुद्धिनापि संमानितः कुबुद्धिस्तं
 प्रत्याह । भवता क्वापि किञ्चित्कौतुकं दृष्टम् । तेनोक्तम् । सरस्वती-
 ५ नदीतीरे कूपमध्ये तरमाणमकालजमाश्रफलं दृष्टं मनोरमनाम्नि ग्रामे ।
 कुबुद्धिराह । मिथ्येदम् । सुबुद्धिराह । सत्यमेतत् । तेनोक्तम् । यदि
 सत्यं भवति तदा यदस्मद्गृहे द्वाभ्यां हस्ताभ्यां ग्रहीतुं शक्यते तत्त्वया
 ग्राह्यम् । अलीके त्वदीयगृहादहं गृह्णामि । इति पणवन्धं कृत्वा
 कुबुद्धी रात्रौ कूपात्तत्फलं जघाह । फलाभावे तु सुबुद्धिना हारि-
 १० तम् । अथ स तद्गार्थं ग्रहीतुकामः पणवन्धं याचते । तदत्र सुबु-
 द्धिर्निजभार्यारचणे कमुपायं करोत्विति प्रश्नः । उत्तरं शुक आह ।
 सुबुद्धिस्तं दुष्टाशयं ज्ञात्वा निजगृहवस्तुजातं निजकलत्रं च प्रासादो-
 परि बिप्त्वा आरोहणिकां पातयामास । कुबुद्धिः समायातः । सुबु-
 द्धिराह । एवं यद्गोचरे तदस्मद्गृहाद्गृह्यताम् । स च कलत्राहरणाय

१) L मित्रद्वयं । CC₁ om. जने । LO विश्रुते । CC₁ om. अन्य-
 दा । २) CC₁ om. मित्र । स्त्रियां । LO कुबुद्धिर्देशान्तरे गते मित्रे
 मित्रपत्नी [O om. मित्र] रमते । सुबुद्धिर्धनमुपार्थं [O °र्ज] समागतः ।
 om. ततः । ३) LO वृत्त्वा कुबुद्धिः स्नेहं । CC₁ ततः सुबुद्धेः
 कुं । ४) CC₁ भवतापि । LO om. किञ्चित् । ५) L om. नदी ।
 om. कूपमध्ये । LO तरंतम् । मनोरम । om. नाम्नि । ६) LO
 अपरस्त्वाह सत्यमेव ततो वादः संजातः । एकेनोक्तं । CC₁ यद-
 सत्यं । ७) O om. हस्ताभ्यां । LO शक्नोसि । CC₁ om. त्वया ।
 ८) CC₁ त्वदीये गृह्णामि । LO पणवन्धे । om. कृत्वा । ९) LO रात्रौ
 गत्वा । om. तत् । अगृहे । om. तु । १०) LO अपरस्तु für अथ स ।
 पणं याचते । तदत्र सुबुद्धिर्निजभार्यारचणबुद्धिः कथमिति प्रश्ने उत्तरं ।
 ११) C₁ प्राह । १२) CC₁ om. गृह । LO कलत्रं । CC₁ om.
 च । तदालोपरि । O मन्त्रलोपरि । १३) LO स एवमुक्तः । १४) LO
 यत्नय रोचते । गृहे । add द्वाभ्यां कराभ्यां । कलत्रग्रहणाय । CC₁ om. च ।

निःश्रेणिकां कराभ्यां हस्ताभ्यां जग्राह । तदा सुबुद्धिनोक्तम् । मयैवं
पूर्वं गदितं च । यद्वाभ्यां हस्ताभ्यां यहीष्यसे तव तदेव नान्यत् ।
ततः कुबुद्धिर्विलम्बो भूत्वा बहिर्ययी जनैश्च निन्दितः । एवं कथां
श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति सुकसप्तमी चत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४० ॥

५

अन्यदा वणिग्वधूः प्राह । कीर यदि त्वं मन्त्रसे तदा गच्छामि ।
शुकः प्राह ।

युक्तं ते गमनं देवि यदि तव गता सती ।

संकटे खलु वेत्सि त्वं किञ्चिद्भक्तुं द्विजो यथा ॥

प्रभावती प्राह । कथमेतत् । शुकः । अस्ति पञ्चपुरं नाम नगरम् । १०
तत्र शुचिर्मर्दनो नाम राजा । तत्सुताया मदनरेखाया गले यन्त्रिबन्ध-
भूव । वैशिरसाधेत्युक्ता परित्यक्ता । ततो राज्ञा डिण्डिमाघोषणं

१) LO आरोहणिकां कराभ्यां जगृहे । तव एतदेव यत्त्वया हा-
भ्यां कराभ्यां गृहीतमावयोः पणवन्ध एष एव ततः* für मयैवं* ।
२) CC₁ om. यद्वा । om. तव । तदेव त नान्यत् । om. ततः ।
३) L विलम्बो । O om. भूत्वा । LO जनैरपहसितो निन्दितश्च ।
om. एवं — सुप्ता । ४) CC₁ om. इति* । L इति कथानकं । O
इति कथा । ६) LO om. अन्यदा — शुकः प्राह । ८) CC₁
प्रोक्तं ते । LO नूनं तव । ९) L संकटे यव । O संकटे यदि ।
LO त्वमुत्तरं तु* । M गमने । संकटे वेत्तुं वक्तुं किञ्चिद्विप्रवरो
यथा ॥ M₁H वेत्सि कत्तु [H वक्तु] त्वं किञ्चित् विप्र* । A om.
युक्तं । १०) LO om. प्रभावती — अस्ति । L पंचपुरं नगरे ।
O पुरनगरे । ११) L राजा अरिमर्दनः । O इरितामर्हणः । H
पंचपुर । शुचिर्दर्शन । M मदनलतिका । M₁H मदनलतिका । LO
यन्त्रिबन्धिता । १२) O उक्ता । P त्वा सुप्ता । om. ततो । राज ।
LO पटहघोषणं ।

कारितं यथा यः को ऽपि मत्सुतां गतरोगां करोति तमहं दारि-
 द्यरहितं करोमीति श्रुत्वा परग्रामादागतया कथाचिद्विजभार्यया द्वि-
 ष्ठिमः स्पृष्टः । तस्मिन्स्पृष्टे तयोक्तम् । यक्ष्म पतिमान्निकः । स रा-
 जसुतां प्रगुणां विधास्यति । ततो राजपुरुषैः समानीतः । तस्य च
 ५ नीयमानस्य भार्या जगाद । नाथ गच्छ नगरम् । राजसुतायां प्रगु-
 णीकृतायां तव बड् फलं भावि । स च मण्डलोपविष्टो मन्त्रादिक-
 मजानन् कथं भवत्विति प्रश्नः । शुक उत्तरं प्राह । स मान्निक
 आचार्यवित्तारं कृत्वा मन्त्रमित्युच्चारयामास ।

हउं जीवणु आणउं कारैं चहुइ वावइ सारैं ।

१० घञ्जिउ बन्धणि वीसासु परैं भुजसु सुकससुहारैं ॥

॥

वणं इह आणुरिअदन्तपहसनाचं ।

कहि पि ऊउरन्ताअमेहि सिद्धुरिअं ॥

सरसखीरमालिअफलभारणामिअं ।

१५ कहि पि टिम्बुरिणिजम्बुइणिअअसोहिअं ॥

१) LOP छतं । LOP om. यथा । LO नीरोगां । गतदारिद्र्यं
 करोमि इति श्रुत्वा कथाचिदपरग्रामागतया । २) CC₁ om.
 अपर । P करोमि ग्रामया द्विजभार्यया । CC₁ द्विष्टिमी पृष्ठः कि-
 मिदं तेन तद्वृत्तं निवेदितं उक्ता चास्ति कश्चित् इति तथा च पृष्ठया
 उक्तं । ३) O स्पृष्टे । om. तस्मिन्स्पृष्टे । P पृष्टे । LOP om. यन् ।
 मत्पतिः । om. स । ४) CC₁ समाहृतः । CC₁P om. च । P
 जगाम राजसनगरं । ५) CC₁ om. नाथ । यद्वच्छ । L om. गच्छ
 नगरम् । O om. नगरम् । om. प्रगुणीः — फलं । ६) L फलं सो
 मस । LO भविष्यति । O च स । LOP om. मण्डलोपविष्टो ।
 C मन्त्रीः । P मण्डलोपरिकमजानन् । LO मंडलमंत्र्यादिकम् ।
 ७) LO om. इति प्रश्नः । om. प्राह । उत्तरं शुकः । P om.
 उत्तरं । मातृकाचार्यः । ८) LOP वित्तारं । LO विधाय ।
 L उपचारयामास ।

कहिं पि करवन्दाहजालसंराहयं ।
 कहिं पि कप्पूरकङ्कोलनगन्धवहं ।
 देवदारुपिच्छङ्गुचूचमल्लेलयं ।
 कहिं पि सिरिखण्डचरुगन्धरुमण्डयं ।
 शाचपुन्नायदाडिमवरणाडम्बरं ।
 मऊरवोरीहिं कविवीहिपीनुघणं ।
 दीहघणवासजालीहिं अरुखोहियं ।
 कहिं पि रत्त . . . . . डम्बरं ।
 पोप्फलीविडवघणकम्मरुडम्बरं ।

4

CC₁ हज्जो अजीवन जाणंजो कार्दं जटुचटुदिवहदि वावउ सार्दं
 खिलिज्जो वंभणि विमुवइ क्कमइ भुञ्जइ जमुकघमुखहउ ॥ मूर्चउर-
 खाउचकौरुखाउआमिनपाउउकाचउखाउदरीखाहा ॥ आखुरियदल-
 पहसंतप कहिमि ऊउरंतअवेहि सिंगरियं सरसखीरामानियफलभा-
 रनामिय कहिमि टिबुरिणिअंवरुणिअयंसोहियं कहिमि करवंदीया-
 जालसंराहयं कहिमि कप्पूरकङ्कोलनगन्धवहं देवदारुपिच्छङ्गुचूचमल्लेलयं
 कहिमि सिरिखण्डचरुगन्धरुमण्डयं शाचपुन्नायदाडिमवरणाडम्बरं म-
 ऊरवोरीहिं कविवीहिपीनुघणं दीहघणवसजालीहिं अरुखोहियं क-
 हिमि रत्त दणावामकपडंवरं फोफलीविडवघणकम्मरुडंवरं ॥ किं च ।
 रत्तकणवीर कणवीरियं फलियं । अन्नवसंमि सेवत्तिया मुत्तियं ।
 अन्नवसंमि कारंदयावच्छयं । अन्नवसंमि सिंदूरयं फुत्तियं । अन्नवसंमि
 फुल्लंतमंदारयं । सिरिसउत्तुंगमंधोहवरमायं । अन्नवसंमि सिंदूरपा-
 तोरणं फुल्लियं मनोहरं जणियपरिसोहियं । अन्नवसंमि जुत्तंदयं कुदयं
 मल्लिनोमल्लियाकुसुमा घणपुप्पिया ॥ रे सुणकुमुहारीकोटीविचिहितुं
 ऊरीमारी खाहा ॥

L हडहुजीन जाणडं कार्दंमंजमदिवडसार्दंखलीउवंभणिविसासि
 कूपइ भुञ्जउ मुकेहेवमि मूर्चउडंडखाडंछडावडंखाडं । आमिनपावडका-
 वडंखाडं सुंदरीये खाहा ॥

0 कूडं जीवजाणउकार्दंमंजमदीवउसार्दंखं वंभलीसमर कुयइ

किं च । रत्नकणवीरे कणवीरिचं फलिचं ।
 अणवच्छमि सेवन्तिआ फुलिआ ॥
 अणवच्छमि कारन्दआवच्छं ।
 अणवच्छमि सिन्दूरचं फुलिचं ॥
 ५ अणवच्छमि फुल्लमन्दारचं ।
 सिरिसउत्तुङ्गगन्धोहवरमारुचं ॥
 अणवच्छमि सिन्दूरिआतीरणं ।
 फुलिचं मणोहरं जणिअपरिसोहिचं ॥
 अणवच्छमि जुत्तइचं कुन्दचं ।
 १० मल्लिणोभालिआकुसुमा घणपुप्फिआ ॥

*

*

भुञ्ज उसुरकहेवमइमूहं हालीभाभोतुघरीआइया० २ आगीनपावडंखाडं
 खाडं उंदीरीए खाहा ॥

P को जानउ को जानउ वड्डीववनवत् । अंघलिपठवंभनोवि-
 पम इहकपटै भुञ्जडमुकिदपुल्लं वर्ण इह विरामाणिअ कलवंभणाणो-
 मिचं । कहिपि चारुययववणीसोहिवां कहिं कहिपि करिनन्दिआ
 जालिराइआसयं हिपि कळूरककोलगन्धवहं देवदारुप्रियंगुतपालकं का-
 पि अलेवत्रीखण्डतइमण्डपकं सिकुरमव्वअरोषीअम्मडरपवणं दीहत-
 रवंशजालीनिविउतरं कहिपि तुंगणारमणसुंदरं । योरनिविउवच्चन-
 समवरुचं? वर्ण रत्नकरवचीरकणावत्तिचं फूलिचं । अत्त विभेमि से-
 वन्तिआभालि अत्त विभेमि सिंदुवारचं फूलिआ अत्त विभेमि फूल-
 मन्दारचं सिरिसकर्पासदामकन्दारचं शणिआज्जो मालिआ कुसुम-
 कुसुमारसुवर्णगंभारी कुसुमगन्धं गृह्णन्तु खाहा ॥

उल्लस्य ॥ को जानातु को जानातु वड्डीवजीवनवात्तां घात-
 यित्वा पतत्राद्वणो विषमे इह पटै भुञ्जन्तु मुकतफलं वल्लमिह वीरा-
 मालिफलभरेण मामितं । क्वचिदपि च चारुवधवनीशोभितं सौ-
 गिहं क्वचिदपि करवन्दिता चारिराजिकामयं क्वचिदपि कर्पूरकको-

इत्थेव ब्राह्मणस्य वदतो राजपुत्र्या हसितम् । हास्यातिरेकेण गल्य-
न्यद्विधावभूव । द्विधावाते च तस्मिन्नावसुतायाः सुखमुत्पन्नम् । नृ-
पेन च छतार्थोछतो विप्रः स्वसदनं गतः । इति कथां श्रुत्वा प्रभा-
वती मुग्धा ॥

इति मुकसप्ततौ एकचत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४१ ॥

५

अपरेणुः प्रभावती गच्छामीति मुकं प्रत्याह । मुकः ।

मुखोपभोगः संसारे सारः सर्वाङ्गसुन्दरि ।

ब्रज चेद्वाघ्रमारीव वेत्ति वक्तुं त्वमुत्तरम् ॥

लग्नवेधे देवदारुप्रियंगुतमालकं । क्वचिदपि अभिनवश्रीखण्डत-
मण्डुपकं मधुरमधुश्रोणीतसमधुरपवनं दीर्घतरवंशजालीविविडनं कु-
चापि रक्तागसनैवदः रकोपनिद्रेण वचनसमुवहवं वनं रक्तकरवीरक-
णावहृतं अथ विभेमि सेनलिकामालिकं अथ विभेमि सिन्दुवारिकं
फूलितं अथ विभेमि फूलं मन्दारकं शिरीषकर्पासदामकङ्गारकं अथ
विभेमि मतं कुदकुमलकं गणिकाजनी माणिका कुसुमारसुवर्णगंभारी
कुसुमगन्धं क्वातु स्वाहा ॥

१) CC₁ ब्राह्मणस्य गदतः । LO तस्य वदतो । P वदतो ब्राह्म-
णस्य राजपुत्री हसिता । CC₁ हास्य° । LO हासा° । P हास्या-
तिवेगेन । LO राजसुतायाः] यन्विद्विधाभूत् [O °द्विजा°] । P
यन्विद्विधा अभूत् तस्या राजपुत्र्याः सुख° । २) LO यंघी स्फुटि-
तायां तस्याः सुख° । CC₁ om. राजसुतायाः । om. नृपेन च ।
विप्रो ह्य इति° । ३) P om. च । L छता° विप्रो भूपेन स्व° ।
P विप्र छतार्थो छतः । om. स्व° । LO add एवं बुद्धिः । om.
इति — मुग्धा । ४) L इति कथा । O इति कथा मुग्धा । P
°संग्रह । ६) LO om. अपरेणुः — मुकः । P °गच्छामीति मुकः
प्राह । ७) O संसारः । L सर्वेण सुन्दरि । ८) P ब्रज च वा-
घ्रमारीव वेत्ति त्वं वक्तुमश्रुत । MM₁H मुखेन याहि भोगाय जारं
सर्वाङ्गसुन्दरी [M₁ °रि] वेत्ति चेद्वाघ्रमारीव शार्दूले वक्तुमश्रुतम् ॥
A om. मुखोपभोगः° ।

तच्छ्रुत्वा प्रभावत्वाह । सुखोपभोगः संसारे । कीर कथां कथय ।
 शुक्रः कथां ग्राह । अस्ति देउलाख्यो ग्रामः । तत्र राजसिंहो नाम
 राजपुत्रः । तद्वार्या कलहप्रियेति विद्युता । सा अन्यदा भर्ता सार्धं
 कलहं विधाय पुत्रद्वयोपेता पितुर्गृहं प्रति चलिता । सा च कोपव-
 ५ शात्यत्तनानि वह्नानि वनानि च वह्नयतिक्रम्य गता मलयपार्श्वस्थं
 महाकाननम् । तच्च कथं भूतम् ।

चन्दनसत्तच्छासकञ्चं सरलवरतुङ्गतदसाहसंक्षयञ्चं
 कहि पि सहआरखजूरिञ्चं फणसञ्चमन्तालिविहंगभरिञ्चं ।
 कहि पि सेलुपीलुफूलपूरिञ्चञ्चं सरसवोरवज्रतिनिडीकृञ्चं
 १० दाडिमीफलविल्लफलसुगन्धिवाञ्चञ्चं ।

१) LO om. तच्छ्रुत्वा — ग्राह । C प्रभावतो आह । CC₁ सु-
 खोपभोगे । P हे शुक्र कथा कथयः । २) P शुक्र आहः । CC₁ om.
 अस्ति । उदलाख्यो ग्रामः । L देलडाख्ये [O देरउलाख्ये] ग्रामे ।
 P देवलाखो ग्रामोस्ति । A देउलाख्यो ग्रामः । MM₁ देवग्राम ।
 H देवनगर । LO om. नाम । P सिंहो राजपुत्रो बभूव । A राज-
 सीह । MM₁H सिंह । G *śiḥ Śarpīḥ*. ३) LO सह । ४) LO
 छत्वा । om. प्रति । चचाल । CC₁ पितुर्वैष्म । P सा अन्यदा
 कलहं विधाय पुत्रद्वयेन सहिता पितुर्गृहं प्रचलिता । LO सा को-
 पवशाद्वह्नि पत्तनानि समतिक्रम्य गता मलयपार्श्वस्थं काननम् । ५) P
 पदनानि वह्नानि अतिक्रम्य गता मलयमहावनं प्राप्ता तच्च* । LO
 om. तच्च — °वाञ्चञ्चं । ७) CC₁ जच्छ [C₁ यच्च] चन्दनवणं अस्ति-
 आसन्नं सरलवरतुङ्गतदसाहसं क्षयञ्चं । कहि मि विच्छारखजूरवि-
 खरयं । फणसनालिवरनारंगजवीरयं । कहि मि वरकलिफललुंविहं-
 वतयं [C₁ °यं] । सरसवरदखवत्तत्तिवाञ्चयं दाडिमीफलसुगं [C₁
 °जुपं] सिसिरसुगंधवार्यतववज्रपणं । P चन्दनसत्तच्छासकञ्चं सरल-
 वरतुङ्गतदसाहसञ्चं कहि पि सहआरखजूरिञ्चं । फुलिसञ्चमन्तालिवि-
 हङ्गभरिञ्चं । कदि पि सेलुपीलुफलपूरिदत्तञ्चं । सरवद्रज्रतिनिडी-
 कृत्तञ्चं । दाडिमिफलविल्लफलसुगन्धिवाडं । P fügt folgende Sanskrit-

एवंविधे गहने गता सा कलहप्रिया व्याघ्रं ददर्श । स च व्याघ्रस्य
सपुत्री दृष्ट्वा पुच्छेन भूमिमाहत्य धावितः । ततः सा कथं भवतु ।
इति प्रश्नः । उत्तरम् । मुक्तः प्राह । सा व्याघ्रमागच्छमानं दृष्ट्वा
धार्थात्पुत्री चपेटया हत्वा इति जगाद । कथमेकैकशो व्याघ्रभक्षणाय
कलहं कुरुषुः । अयमेकसावद्विभज्य भुज्यताम् । पञ्चादस्यो द्वितीयः ५
कश्चित्पच्यते । इति श्रुत्वा व्याघ्रमारी काचिदियमिति मत्वा व्याघ्रो
भयाकुलचित्तो गष्टः ।

निजबुद्ध्या विमुक्ता सा भयाद्वाघ्रस्य भामिनि ।

Uebersetzung hinzu: चंदनं सप्तकदासन्नमांसलवरतुङ्गसहस्रकर्म क-
चिदपि सहकारखर्वूरिकं फलिशतमत्तालिविहङ्गमभरितं । कचिदपि
शैलुफलपूरितांतकं सरसवदरवज्रतितिनीकतकं दालिमीफलविल्लफल-
सुगन्धिवाडं । A महावनं वज्रवृक्षमालाचक्रतं । गजसिंहसरभवाघ्र-
चिचकादिवज्रदुष्टसत्ताकीर्णं अनेकविहिमाकुलं । LOMM₁H om.
चन्द्रण* ।

१) P एवंविधेन गहनेन । om. सा । ताकहप्रिया । LO तत्र
व्याघ्रं ददर्श । P om. च । CC₁ स च व्याघ्रस्य दृष्ट्वा सपुत्री पुं
भू* धावितो व्याघ्रः । LO om. स च — प्राह । ३) C om. प्रश्नः ।
P om. उत्तरं । LO सा च । *गच्छतं । P *दृष्ट्वा दावपि पुत्री
चपेटया हत्वा जगाद । ४) LO om. धार्थात् । CC₁ कथमा-
यामे* । LO कथं वत्सी एकै* । P व्याघ्रीभक्ष* । ५) CC₁ कलहं ।
P कलहः कृतः । LO कुरुषुः । om. अयमे* — इति श्रुत्वा । P अय-
मेव । भुज्यते । *द्विजोय कश्चित्पच्यते । ६) CC₁ काचिदिदं
मत्वा । LO अहो व्याघ्रमारीसि [O *ति] काचिदियं [O om. इयं]
मत्वा व्याघ्रो भयाकुलो* । P इति श्रुत्वा व्याघ्रो व्याघ्रस्य मालिका
च इयमिति मत्वा व्याघ्रो भयवाकुल* । ७) O भयाकुलित* ।
८) CC₁ LO भामिनी ।

अन्यो ऽपि बुद्धिर्मान् लोके मुच्यते महतो भयात् ॥

इति कथां सुता प्रभावती सुप्ता ॥

इति मुकसप्ततौ द्विचत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४२ ॥

अन्वेयुः मुकमापृच्छति स्म कामिनी । मुकः प्राह ।

५ ब्रज देवि न ते ऽयुक्तं व्रजनं गजगामिनि ।

व्याघ्रमारीव बुद्धिमे द्वितीयापि यदि स्थिरा ॥

प्रभावती पृच्छति । कथमेतत् ।

व्याघ्रमारीकृतां बुद्धिं द्वितीयां विवदाधुना ।

महत्कौतुकमवाच्यं विद्यते मे प्रियंवद ॥

१० मुकः । तं वृद्धा कानने व्याघ्रं जष्टं यातं भयाकुलम् ।

मृगधूर्तौ हसन्नाह व्याघ्रो जष्टः कुतो भयात् ॥

१) P किमन्यो । CC₁LO बुद्धिमान् लोके । LO निश्चितं
für महतो । AMM₁H om. निजबुद्ध्या° । २) L om. कथां ।
सा सुप्ता । O om. इति — सुप्ता । ३) L om. इति° । O इति
कथा । P °संयहः । ४) LO om. अन्वेयुः — प्राह । CC₁
om. स्म und प्राह । ५) P न युक्तं व्रजने । L वर्जनं ।
°यामिनि । ६) L द्वितीया यदि निश्चला । P भवेत् द्वि-
परिस्थिरा । MM₁H सयुक्तं ते गमनं राजगामिनि [MM₁ °नी]
यथा प्रसंगे [MH °गते] बुद्धिर्व्याघ्रमार्या यथास्ति चेत् ॥ A om.
ब्रज° । ७) LOP om. प्रभावती° । ८) P हि für मे ।
AMM₁H om. व्याघ्र° । १०) LO om. मुकः । C तद्गृहा ।
P न च für जष्टं । L यातं । O यातं । ११) LQP व्याघ्र ।
P कुलाभयात् ।

व्याघ्रः । गच्छ गच्छ अमुक स्वमपि किञ्चित्पुत्रप्रदेशम् । यतो व्याघ्रमा-
रीति या शस्त्रे श्रूयते तथाहं हनुमारव्यः परं गृहीतकरजीवितो
नष्टः शीघ्रं तदयतः । मृगधूर्तः । व्याघ्र त्वया महत्कीतुकमावेदितं
यन्मांसपिण्डान्मानुषादपि विभेदि । व्याघ्रः । प्रत्यक्षमेव मया सात्त्व-
पुत्रावेकैकशो मामनुं बलहायमानो चपेटया घ्नन्ती दृष्टा । अमुकः । ५
स्वामिन्यवासे सा धूर्ता तत्र गम्यताम् । यदि व्याघ्र तव तत्र गतस्व
सा संमुखमपीचते तदा मम त्वदीया विला स्मरणीया । व्याघ्रः ।
शृणु यदि त्वं मां मुक्ता यासि तदा विलापविला स्यात् । अमुकः ।
यदेवं तर्हि मां निजगले बद्धा चल शीघ्रम् । स व्याघ्रस्तथा कृत्वा
काननं ययौ । व्याघ्रमार्यपि प्राप्ता पुत्रसहिता । तेन अमुककृतोत्सा- १०
हाद्व्याघ्रात्सा कथं मुच्यताम् । इति प्रश्नः । मुकः । त्वया व्याघ्रमार्या
तदा चिन्तितम् । यदयं मृगधूर्तेनानीतस्तस्मादमुमेव अमुकमाचि-
पन्त्यङ्गुल्या तर्जयन्त्युवाच ।

रे रे धूर्त त्वया दत्तं मह्यं व्याघ्रवचं पुरा ।

विश्वस्वादीकमानीय कथं यासि वदाधुना ॥

१५

१) P व्याघ्र आह । LO om. किञ्चिद् । P bricht hier ab mit
स्वमपि कि । L मूढ° । LO °मारोक्षि । २) C गृहीतकर ।
C₁ °करजीवितो । CC₁ om. तदयतः । ३) LO व्याघ्रपते त्वया ममेह
कौ° । ४) LO यतो für यन् । om. मया । CC₁ सा आत्म° ।
५) CC₁ मां मत्वा für मामनुं । LO °पुत्रौ ए° । चपेटयित्वा नि-
घ्नन्ती । ६) LO om. व्याघ्र तव । ७) CC₁ सामुखम् । स्म° विला ।
LO om. स्म° । ८) LO अमुक । L add यदि hinter मुक्ता ।
९) CC₁ बला für चल । LO शीघ्रं चलसे । om. स । १०) LO
पु° प्राप्ता । ११) L °त्स स्त्री कथं मुच्यते । LO om. इति प्रश्नः ।
°मारिकया । १२) CC₁ om. यदयं । LO अनुकेनानीतस्तदा-
मुमेव अनुकसंगुल्या तर्जयन्त्याचिप्यते । १३) CC₁O विश्वास्वा° । L
विश्वासा° । AMM₁H om. रे रे° ।

इत्युक्त्वा धाविता तूर्णं व्याघ्रमारी भयंकरा ।

व्याघ्रो ऽपि सहसा नष्टो गलवद्गृगालकः ॥

निजबुद्ध्या पुनर्मुक्ता व्याघ्रजादेवि सा भयात् ।

बुद्धिबलवती तन्वि सर्वकार्येषु सर्वदा ॥

५ इति कथां सुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति मुकुमप्रती चित्रत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४३ ॥

अथाश्वेबुर्दिनावसाने प्रभावती मुकुं पृच्छति । मुकुः ।

आत्मानं संकटादेवि याहि चेद्वेत्ति रक्षितुम् ।

यथात्मा संकटात्तेन जम्बुकेनापि रक्षितः ॥

१० स च जम्बुको गलवद्वो निघृष्टपृष्ठचरणो गलवृद्धिरप्रवाहो मुमूर्षुरिव
देशान्तरं गन्तुमिच्छता व्याघ्रमारीभयाद्वाघ्रेण नीयते । ततो महतो
ऽपायात् गृगालः कथं मुच्यते । इति प्रश्नः । उत्तरं प्राह मुकुः ।
ततस्तं व्याघ्रं बह्मनदीकाननविषमसमप्रदेशपर्वतानुलङ्घयन्तं सत्वरं दृष्ट्वा

२) O om. ऽपि । AMM₁H om. इत्युक्त्वा° । ३) L निजबु-
द्धिबलामुक्ता । ४) LO तावत्सर्वकार्येषु [°कार्यसु] सर्वदा ।
AMM₁H om. निजबुद्ध्या° । CC₁ add उक्तं च । एकं हन्यात्त वा
हन्यादित्यादि । ५) L nur कथा । O इति कथ सा सुप्ता ।
६) LO om. इति° । ७) LO om. अथा° — मुकुः । CC₁ अथा-
श्वेबुर्दिनकथां सुत्वा प्रभावती सुप्ता इति खं छत्वा दिनावसाने प्रभा-
वती° । ८/९) MM₁H गच्छ देवि न ते विघ्नं कर्तुं योष्योमि [M,
°सि । H °सि] भामिनी । संकटे समनुप्राप्ते जंबुकक्षेत्रे चेक्षतिः ॥
A om. आत्मानं° । १०) LO गले बहो । CC₁O °पाणिचरणो ।
CC₁ om. इव । १२) LO जंबुकः । om. इति प्रश्नः । CC₁LO
om. प्राह । १३) CC₁ बह्मदा [C₁ बह्मदा] काननविषमपर्वतानुलं-
घयन्तं । LO बह्मनि काननानि नदीप्रदेशात् [O दीदेशात्] विष-
मसमपर्वतान् [O विषमपर्वतान्] । om. सत्वरं ।

आत्मानं मोचयितुकामः शृगालो भृशं ब्रह्मास पीडितो ऽपि सन् ।
 व्याघ्रलोक्तम् । कथं हसितम् । स आह । देव सा मया व्याघ्रमा-
 रीति धूर्तिं चा ज्ञाता । स्वप्नसादाच्च दूरदेशमागतो ऽहं जीवितः ।
 परं यदि सास्यद्रुक्त्वावसंलप्या पापिनी पृष्ठतः समेति तदा कथं
 जीवितव्यम् । अतो ऽहं हसितः । व्याघ्रस्वामिन्स्त्रीभूय विचारय । ५
 अथ तृष्टो व्याघ्रस्तेन वाक्येन तथेत्युक्त्वा जम्बुकं मुक्त्वा सहसा गच्छ ।
 शृगालो ऽपि सुखं तस्यै ।

बुद्धिर्वरं वरारोहे धनमानमुख्येपिणाम् ।

बुद्धिहीनाः परं लेशं प्राप्नुवन्ति कशोदरि ॥

बलं प्रज्ञाविहीनस्य परकार्याय केवलम् ।

१०

गिरिकूटोपमाङ्गस्य कुञ्जरस्येव दृश्यते ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुकवाक्यविस्मिता सुप्ता ॥

इति मुकसप्तती चतुश्चत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४४ ॥

अन्वेद्युः सा कामिनी संध्यायां मुकं पप्रच्छ । गमिष्यामीति । शु-
 कः प्राह ।

१५

१) LO आ० मो० । LO जंबुको । C कृताद्रुहाम् । C₁ अद्रुह-
 हाम् । LO om. पीडितो ऽपि सन् । २) C₁ हसितः । LO हस-
 सि । om. देव । CC₁ सा माया । L om. सा । O स । LO
 व्या० धू० मया ज्ञाता । ३) CC₁ देशमागतो । LO स्वप्नसादात्
 दूरदेशमागतो । ४) CC₁ सा अस्मिन्नुक्तप्रवि । LO संलप्या । om.
 पृष्ठतः । ५) L अहं । CC₁ विचारय । ६) CC₁ LO om. अथ ।
 LO वचनेन । L हसति für सहसा । ७) L मुखं । LO स्थितः ।
 C) CC₁ बलं । मुखेपिणं । AMM₁H om. बुद्धिर्वरं । १०) LO
 प्रज्ञाविहीनस्य । AMM₁HG om. बलं० । A यस्य बुद्धिर्वलं
 तस्य तस्य सर्वाय सिध्यति । १२) LO om. इति कथां श्रुत्वा ।
 CC₁ om. प्र० मुक० । १३) LO इति कथा० । १४) LO om.
 अन्वेद्युः — प्राह ।

समयो ऽयं प्रियं भोक्तुं तव भामिनि संप्रति ।

वक्षिता वेत्ति चेत्कर्तुं किञ्चिद्विष्णुः पुरा यथा ।

प्रभावत्वाह । कथमेतत् । शुक आह । अस्ति विलासपुरं नाम नगरम् । तत्र अरिन्दमो नाम राजा । तत्र च विष्णुनामा ब्राह्मणो
 ५ रतिलोलुपः कुटुम्बवर्जितो रतिकर्मणि सर्वनारीदुःसह इति नगरे प्रसिद्धो बभूव । वेष्ठाभिरपि न शक्यते जेतुं किं पुनः कुलाङ्गनाभिः । तत्र रतिप्रिया नाम गणिका । [यतो गणिकादीनां नहवो भेदाः परं पञ्च प्रसिद्धाः । तेषु संलीनाः सर्वे ऽपि भवन्ति । ते चेमे पञ्च गणिका विलासिनी रूपाजीवा अर्थवृत्तिका दारिका चेति । एतेषां
 १० भेदानां सा सर्वोत्तमा गणिका ।] अथ सा षोडश द्रुम्भान् गृहीत्वा तमाबुहाव । तमायान्तं दृष्ट्वा सा चादृक्किभिः परिचर्यां चकार । सो ऽपि चान्यकार्यनिवृत्तस्तस्मिन्नेव रतिकर्मणि दत्तमनास्ता रन्तुं जेतुमारेभे ।

१) C₁ सुखं भोक्तुं । LO संप्रति भामिनी । २) CC₁ LO चेदक्तुं । LO किञ्चिद्वक्तुं [om. O] यथा पुरा । MM₁ H सुखं भोक्तुं तव भा० सुन्दरि । तथा त्वं वेत्ति चेत्कर्तुं विष्णुश्चर्मा द्विजो यथा । A om. समयो० । ३) CC₁ om. प्रभावत्वाह । LO om. प्रभावत्वाह — अस्ति । CC₁ om. अस्ति । LO विलासपुरे [O पुर] पत्तने । MM₁ H विशाल । ४) LOAH अरिन्दमो । LO om. नाम । CC₁ om. तत्र च । LO om. च । विष्णुर्विप्रः । MM₁ H विष्णुश्चर्मा । ५) LO रतिलोलुपः । रतिकर्मणि । ६) LO शक्यते नो विजेत । ७) CC₁ ततश्च für तत्र । LO रतिप्रिया । M₁ प्रिया । G *Πρα.* MH om. L गणिका अस्ति । O गणिकास्ति । CC₁ याता für यतो । LO गणिकानां । ८) CC₁ om. प्रसिद्धाः । O om. ऽपि । CC₁ इमे ते पञ्च । LO om. पञ्च । ९) LO *वित्तिका । CC₁ *वृत्तिः । C एषा । CC₁ add सर्वेषां । १०) CC₁ om. सा । LO सा वेत्ति मर्माणि । CC₁ LO om. अथ सा । ११) CC₁ om. तम । O₁ गृहीत्वा आ० । L मत्वा । O स्ता । L सदुक्तीभिः । O चादृक्कीभिः । LO परिचर्यां । १२) LO रतिकर्मणि । दत्तमानस० । जेतुं रन्तुमा० ।

तथा च स रतिचोलुपः द्रव्यार्थं वा पराजयार्थं वा प्रहरद्वयं याव-
त्सोढः । निशीथे चाधोभूमिकामागतं कुट्टिन्यायतो निवेदितं बहु-
सहो ऽयं द्विजः । पञ्चबन्धं समर्पयित्वा तमुत्कालय । मयि जीवन्त्यां
प्रागेव वज्रत्वं भविष्यति । कुट्टिन्याह । अस्मद्गृहे न को ऽपि कामुको
गणिकां जित्वा पञ्चबन्धं जग्राह । ततो ऽहमेनं यावत्प्रपञ्चेन निःसा- ५
रयामि तावत्सोढव्य इति । यदा चाहं पिप्पलमाकृष्टं सूर्पद्वयेन पञ्च-
शब्दं कुवाणां कुकुटध्वनिं विद्धामि तदा विभातमिति कृत्वा निः-
सारणीयः । इत्युक्त्वा प्रेषितोपरिभूमौ गणिका । यद्योक्तं च कुट्टिन्या
तावत्कृतम् । तस्मिन्कृते विभातमिति कृत्वा निःसारितो द्विजः । या-
वद्बृहदारक्षो व्योममालोकयति तदोपरि निशीथो वर्तते । तदा स १०
विप्रः कुट्टिनीपराजितो जनमध्ये पराजयं कथं बहनु । इति प्रश्नः ।
मुकः । यदि विप्रः कुकुटध्वनिस्त्वनमवलोकयति तावत्सूर्पद्वययुतां
कुट्टिनीं ददर्श । तेन च सा लोष्टेनाहत्य भूमौ पातिता प्रमदाजनैश्च

१) CC₁ LO om. च । LO om. च स । सुरतचोलुपतया ।
द्रव्यार्थं परा० । CC₁ पराजयार्थं । LO प्रहरद्वयं वा । om.
यावत् । २) L सोढं । LO om. च । समागत्य । कुट्टिन्याये ।
३) CC₁ om. ऽयं । O om. द्विजः — वज्रत्वं । CC₁ मुक्तालय । L तं
विसर्जय । ४) L प्रागे मयि जीवन्त्यां वज्रतरमपि द्रव्यं । ५) LO
om. जित्वा । यावदेनं । L om. प्रपञ्चेन । LO निःकाशयामि ।
६) LO तावत्सोढः । L यावदाहं । LO om. च । CC₁ सूर्पद्व-
येन । पञ्चशब्दं । ७) L कुकुटशब्दं । O कुट्टं । L करोमि ।
O करोति । L निष्काशनीयः । O निष्काशनीद । ८) CC₁ om.
च । ९) LO इति कृत्वा [O कृत्वा] निःकाशितो [O निःसारितो]
द्विजो [O add पावद] आकाशे दृश्यं [O दृश्ये] ददाति द्वारिस्थितस्तदा
निशीथो [O निशी] वर्तते । ११) LO कथं पराजयं । CC₁ कथ-
यतु । LO प्रश्ने । O add उत्तरं । १२) LO यावद् । आलोकते ।
१३) O दर्शयामास । LO पतिता ।

धिक्कुता । स च ब्राह्मणो यद्वह्मकं दिग्गुणं गृहीत्वा पुरमध्ये गणिकां
विहन्म्य स्वगृहं ययौ । इति श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्तती पञ्चचत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४५ ॥

अथान्येद्युः प्रभावती शुकं पृच्छति । शुकः ।

५ याहि देवि गृहं मुक्ता यदि वेत्ति त्वमुत्तरम् ।

यथा करगरानाथः कृतवान्भूतनिग्रहे ॥

कस्मि देवि वत्सोमं नाम नगरम् । तत्र विद्वान्दरिद्रो ब्राह्मणः ।
तस्य प्रिया च करगराभिधाना यथार्थनाम्नी सर्वजन्तून्वेगकारिणी यत्त-
द्द्वारदेशवृक्षस्थितो भूतसंस्थाः करगराया भयात्पलाय्याटव्यां गतः ।
१० ब्राह्मणो ऽपि तस्या उद्दिगाद्देशान्तराभिमुखो ऽभूत् । सो ऽपि च तेन

१) C (C₁ ?) विस्मितं für धिक्कुता । L om. च । LO दिग्गुणं
द्रव्यं । २) CC₁ om. स्व । O om. ययौ । LO om. इति — सुप्ता ।
३) L इति कथानकं । O इति कथा । ४) CC₁ शुकं पृच्छति
प्रभावती । LO om. अथान्येद्युः — शुकः । ५) C₁ LO यद्य ।
MM₁H यद्येच्छं ब्रज भद्रे वै यदि° । यथा कारगरानाथः° । A
om. याहि° । ६) LO om. देवि । L वत्सनगरे । O वसे° ।
CC₁A वत्सोमं । M वत्सनगर । M₁ वच्छोनगर । H वनका-
नगर । G Βαρομάρ. L दुर्गती नाम ब्राह्मणः । O दूर्गती ना
बाढवः । om. CC₁A. MM₁(H) शतधर्म दरिद्री ब्राह्मण । G Καρ-
σάβας. ७) LO तस्य भार्या करगरास्या यथार्था । सर्वज-
नोद्देग° । om. यत् । CC₁ °कारिणी सा निवृत्तं भर्तारं सप्तेरपा-
नहान् मारयति । ब्राह्मणसंस्था उद्दिगाद्देशान्तराभिमुखो ऽभूत् । यथा
पृष्ठो ऽहं उपानहान् कस्य मारयामि तेनोक्तं द्वारसंस्थ वृक्षस्य मार-
येत्युक्ता गतः । सापि तं वृक्षं प्रत्यहं मारयति । तद्वृक्षस्यो भूतः
तस्माद्वृक्षाद्देशान्तरं [C₁ °नगर] गतः । गतः सन् चिन्तयन् तच्चाहं
नमिष्यामि यथास्या भर्ता वर्तते । तमहमानयामि तमेवेयं मार-
यिष्यति । संस्थो ऽहं संस्थानि तिष्ठामि । इति निश्चित्य गतो भूतः ।
सो ऽपि च° । १०) LO तदुद्दिपः सन्देशान्तराभिमुखो बभूव ।

भूतेन दृष्टो जल्पितश्च । मार्गश्रान्तस्त्वम् । तेन स्वयाच्च ममातिथिना
भाज्यम् । विप्रेण भीरुणोक्तम् । यदातिथ्यं करोषि तद्विधिं शीघ्रम् ।
भूतेनोक्तम् । न त्वया भेतव्यम् । त्वं मम स्वामी । यतो ऽहं त्वद्वृ-
द्धारवृक्षस्यो भूतः करगराभयेनेहागतः । ततस्तव निजस्वामिनो गुण-
वदुपकर्तव्यमेव । तस्मात्त्वं द्विज मृगावतीं राजधानीं मद्वनभूपतिसनाथां ५
गच्छ । तत्र चाहं तत्पुत्रीं मृगलोचनां यहीषि । सा चास्मिन्मान्निषैनी-
रुजा न भविष्यति । तत्त्वयि समागते तव दर्शनादेवाहं त्वच्छामि ।
ततः परं तु मन्त्रवादो न विधेयः । इति भणित्वा सो ऽपि भूतो
मत्वा तां राजपुत्रीं जग्राह । विप्रो ऽपि तत्र ययौ । तेन च द्विष्टिमः
सृष्टः । ततो राजकुलं गतो विप्र आचार्यविकारं विदधे । भूत १०
आचार्यविकारे घावन्न मुञ्चति तावत्किं करोत्विति प्रश्नः । मुक्तः ।
भूतग्रहे ऽनिवर्तिते विप्रेणोक्तम् ।

१) LO दृष्टा उपलब्धितः पृष्ठश्च [O °त दृष्टश्च] । om. मार्ग° ।
om. तेन । यत्त्वया । om. ज्ञाय । CC₁ ममातिना भव्यं । ३) LO
त्वया न । CC₁ om. त्वं मम स्वामी । LO om. यतो ऽहं । त्वद्वृ-
द्धारवृक्षस्यो अहं करगराभयान्नष्ट इहागतः । ४) LO om. निज ।
C गणव° । L मुणवत् उप° । O मुणवत् उप° । ५) LO om.
एव । पुरीं । CC₁ मृगावती । CC₁LO °सनाथे । ६) LO
स । ७) LO om. तत् । तत्त्वयादेव भोच्छामि für तव° । add
त्वया [om. O] सुवर्णपंचशती [O °ति] ग्राह्या । ८) CC₁ om.
ततः — विधेयः । LO om. तु । CC₁ इति भणित्वा तां राज-
पुरीं सो° । LO इति भणित्वा स मूतसां राजपत्नीं जग्राह [O
भूतसां राजपुत्रीं] । ९) C₁ om. ऽपि । पापौ । CC₁ om. च ।
LO तावता द्विष्टिमी [O द्विष्टिमी] वाचमानो तेन सृष्टः [CC₁O
पृष्ठः] । १०) LO om. ततो । गतो राजकुलं आचार्यविकारो वि-
दधे । CC₁ भूतः ।

करगरणाहउ आइअउ भूअ एउ वीससिउ ठिउ धुत्त ।

आपणि बोलिउ संभरि रे कूडउं किं मई देव जुत्त ॥

उत्तं च । मनुष्याः सुकुलोत्पन्ना अपि च ब्रह्मचारिणः ।

न भवन्ति मृषावाचः किं पुनर्देवयोनयः ॥

- 4 ततो भूतः त्वत्का जगाम । इयं मुक्तेत्युक्ता ब्राह्मणाय राज्ञा सुता
राज्यार्धं च प्रदत्तम् । विप्रो ऽपि पूर्णमनोरथो जगाम । इति कथा
श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति मुकसप्तती षट्चत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४६ ॥

9) CC₁ करगरनाठउ आअउ भूत यइ [C₁ पइ] वसासि उआअ-
उधूत [C₁ •अडकता] आपुलु [C₁ आपु] वीलिउ सांभरि रे कूडउ वो-
लिउ किं मइ किमन देव ॥ A करगरनाठउ । आई भूतउ । एउ वि-
सासी घाठउ धूत्तउ । आपणि बोली सांभरि हेठ । कूडउं किं मइ नहीं
देव । LOMM₁H om. कर° । 3) CC₁ मनुष्या कुलुप्पन्ना अपि
सद्व्रचारिणः [C₁ सद्व्रचारिणः] । O सकुलो । L अपि स । O
अपि च स त्रा° । A मनुष्याः सकुलो° अपि सधृतचारिणा ।
8) O om. न । मष्टावाचः । A किंमु न देवयोनयः । LO hinter
°विस्तरं विदधे— भूतस्मा गतः । सा राजपत्नी [O पुत्री] नीरजा
जाता [O निरुजाता] विप्रस्य राज्ञा प्रसादो विदधे । मनुष्याः° ।
अवापरस्मिदिने [O •न्दि] अवहारिपुत्रस्य स [O om] भूतो विजयः ।
तवापि स द्विव आहूतः । तं दृष्ट्वा भृकुटी [O •टि] भीषणो बभूव
[O बभू] तं भूतं विकरालरूपे विजोक्त्य विप्रेण कथं जगित्वा एव-
मुक्तं । यस्याः करगरायाः [O करगरा] भयान्नष्टस्त्वं [O भयन्नष्ट त्वं]
चाहं चाचागहावः स [O सा] करगरा अवागता [O करगरावा-
गता] आस्ते [om. O] अहं [O आहं] यास्यामि । स [O ष] भूतस्तं
देशमपि विहाय नष्टः । विप्रः सन्मानितः । एवं विप्रबुद्धा देशे
सौख्यं जातं [O देशोक्तं संपन्न] इति श्रुत्वा सा प्रभावती [O •ति]
सुप्ता । इति [om. O] कथा ॥ 4) C जगाममया । C₁ जगम-
मया । ब्राह्मण । ६) C₁ जयाह ।

दिनमतिवाह्य प्रभावती मुक्तं पृच्छति । मुक्तः ।

गच्छ देवि गता वेत्ति यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् ।

यथा करगरानाथः कृतवान्भूतसंकटे ।

स करगरापतिः राजकन्यया सह राजलक्ष्मीं भुङ्क्ते । अचान्तरे स
भूतः कर्णावतीं गत्वा राज्ञो भार्यां सुलोचनां जग्राह । सा मदनस्य ५
पितृष्वसा । सा चात्यर्थं पीडिता जीवितशेषाभूत् । सापि शत्रुघ्न-
रपतिर्भार्यां मातुराज्ये केशवमानिकमाकारयामास । स च निजदू-
तान्निषयित्वा केशवो ऽपि राज्ञा प्रियवाक्यैः प्रहितो ऽप्यगन्तुकामुकः ।
तदा स करगरापतिर्भार्यानुरोधतो जगाम । तत्र गतः सन्धानितो
महीभुजा शत्रुघ्नेन गतः सुलोचनावेष्मनि । स च भूतसमायान्तं दृष्ट्वा १०
परिवर्वाक्यैस्तर्जयन्नित्याह । मया प्रतिपन्नमेकदेशे कृतम् । अधुना तु
विप्र त्वया आत्मा रक्षणीयः । स च द्विजो न मन्त्रं न तन्त्रं विज्ञा-
नाति । कथं भवत्विति प्रश्नः । मुक्तः । तदा तं भूतं ज्ञात्वा काल-
वेदी कृतान्जलिर्भूत्वा तत्कर्णमाश्रित्वेति जगाद् द्विजः ।

प्राप्ता करगरा भूतं पृष्ठलप्राच मे ऽधुना ।

१५

यद्गतां चात्र संप्राप्तस्तद्वाख्यातुमिहागतः ।

श्रुत्वैतद्वचनं भीतो भूतो विस्मितमानसः ।

यामीति ब्राह्मणं प्रोक्ता (!) पात्रं त्यक्त्वा जगाम तत् ।

२) MM₁H गच्छ देवि परं वेत्ति° । ३) MM₁H कारानरा-
नाथः । A om. गच्छ° । ४) CC₁ om. सा । मदनस्य कुबेरस्य । C₁
add च । ६) CC₁ पीडिता सा° । ७) C मातृ° । CC₁ om. च ।
८) CC₁ ऽप्यगामुकः । ९) C₁ °निरोधतो । १०) CC₁ om. च ।
११) CC₁ मया प्रतिपन्नं एकदेशे । om. तु । १३) C om. मुक्तः ।
१४) CC₁ तत्तत्कर्ण° । १५) A om. प्राप्ता° । १७) A om. श्रुत्वा-
तद्वचन° । १८) CC₁ याहीति । प्रोक्ता ।

तदा पात्रे स्वस्तीभूते शत्रुघ्नराज्ञा सत्कृतो ब्राह्मणो मृगावतीनगरं
ययौ । इति कथां श्रुत्वा प्रभावतो मुक्ता ॥

इति मुकसप्ततौ सप्तचत्वारिंशत्तमौ कथा ॥ ४७ ॥

अद्यान्वेष्टुः प्रभावतो मुकं पृच्छति । गच्छामि नरान्तरमिति । मुकः ।

५ संभोगसुखमेवात्र परमं ब्रज मुन्दरि ।

विषमे निर्णयं कर्तुं वेत्ति चेच्छकटालवत् ॥

पाटलीपुरपट्टने सार्वभौमो गन्धो नाम राजाभूत् । शकटालसख
नृपतेः सचिवाग्रणीरभूत् । तद्वद्विविधवाक्रान्ताश्च भूपालाः सर्वे ऽपि
करदा अभवन् ।

१० उक्तं च । अप्राज्ञेन च कातरेण च गुणः स्वात्मानुरागेण कः

प्रज्ञाविक्रमशालिनो ऽपि हि भवेत्किं भक्तिहीनात्फलम् ।

प्रज्ञाविक्रमभक्तयः समुदिता येषां गुणा भूतये

ते भूत्वा नृपतेः कलत्रमितरे संपत्सु चापत्सु च ॥

किं च । प्रज्ञागुप्तशरीरस्य किं करिष्यन्ति संहताः ।

१५ हस्तीपधृतच्छत्रस्य वारिधारा इवारयः ॥

४) LO om. अद्या° — मुकः । ५) L कामिनि । O का-
मीनी । ६) L चेच्छकटालवत् । O चेत्सीकता । MM₁H सं-
भोगमाप्नुहि सुखं वारेण सह भामिनी [H °नि] °संकटारिवत् ॥
A om. संभोग° । ७) CC₁AMM₁H om. पाटली° । O पाटली-
पुरे । LH गन्धो । LO om. नाम राजा । तस्य नृपतेः शकू-
टालिः [O शकटालो] सचिवाग्रणीः । MM₁H संकटारि । G Sav-
ralis. ८) LO तद्वद्विराक्रान्ताः सर्वे भूपालाः कदाभूवत् [O भू-
पाला अभूवन्] । १०) C₁ अप्राज्ञेन । A अच° । L न गुणः ।
om O. C₁ गुणाः । CC₁ स्वानुरागेण । O सुनुरागेण । १२) LO
°विक्रमसन्धयः [O °विक्रल°] । CC₁ भूतले । १३) CC₁ कलत्र-
मपरे । A चापत्सुपि । MM₁HG om. अप्राज्ञेन° । १४) CC₁
प्रज्ञायुक्त° । LA करिष्यति । MM₁H om. प्रज्ञा° ।

स च राजा धर्मनाशकं कुर्वन्निर्द्रव्यां च मेदिनीं विदधानो निषिद्धो
मन्त्रिणा । ततस्तेनापि मूर्खेण राज्ञा सचिवो ऽवटे निषिप्तः । स
च सपुत्रस्तत्र चिरं तस्यौ । ततः शकटाले महामात्रे तत्रस्थे सर्वत्र
मृतो मृत इति वार्त्ताभूत् । ततो वङ्गालनाथेन तत्परीचार्थं आत्मी-
यपुरुषा घोटिकादयं समर्थं नन्दपार्थं प्रेषिताः । यदेतयोर्मध्यात्का ५
माता का च पुत्री इति ज्ञात्वा समागतवन्तम् । सर्वलक्षणसंपूर्णे सदृशे
घोटिके तानि च लक्षणानि शालिहोत्रज्ञातव्यानि । यदा च को
ऽपि नन्दराज्ये घोटिकानिर्णयं कर्तुं न समस्तदा नन्दराजा व्यचिन्त-
यत् । शकटालं विनाहं परिभवास्तदं जातः ।

उक्तं च । भूमेऽ देशस्य गुणान्वितस्य भृत्यस्य वा बुद्धिमत्तः प्रणाशे । १०

भृत्यप्रणाशे मरणं नृपाणां नृणां भूमिः सुलभा न भृत्याः ॥
विचिन्तयेवं दण्डपाशिकमब्रवीत् । यच्छकटालकुले कश्चित्पूगतो विद्यते
न वा । तेनोक्तम् । कश्चिदस्ति परं व्यक्तितो न ज्ञायते । यतः

- १) LO om. च । CL °जाणकं [L चर्म°] । O चर्मनारायणकं ।
LO om. च । चकार für विदधानो । ततो मन्त्रिणा निवारितः ।
२) C मन्त्रिणं । LO ततश्च तेन राज्ञा मू° सपुत्रः सचिवोऽवटे निषिप्तः
चिरं तस्यौ । ततो महामात्रेण [O °त्रे] तत्र तस्ये । ३) LO सर्व-
तोपि । ४) LO वभूव । बंगालदेशाधिपेन । सर्वलक्षणसंयुक्ते [O °संपूर्णे]
सदृशे द्वे घोटिके प्रहिते [O घोटिकादयं । Von hier bis L घो-
टिका om.] für आत्मीय° — प्रेषिताः । ५) L मध्ये । ६) L om.
च । पुत्रीति । L[O] तत्रागतास्ते द्वे घोटिका दर्शयन्ति [O सर्वयन्ति]
für सर्व° — ज्ञातव्यानि । ७) CC₁ LO om. च । ८) CC₁ om.
नन्दराज्ये । LO लक्ष्मस्तदा । नन्दो राजा । CC₁ नन्दराजो ।
९) LO शकटालिमन्त्रिणं । परा [O य] भवास्तदं जातोहं ।
१०) C भूमेः सदेशस्य । O om. वा । बुद्धिमत्तः राज्यं तेषां मरणं° ।
L प्रणाशः । ११) L °प्रणाशो । AMM₁H om. भूमेऽ° । १२) LO
इति विचिन्तय । दंडिमन्त्रिणं [O दंड°] यदा शकटालि° कोपि रु-
पगतो [O रूपे] विद्यते कश्चिन्न वेति पृष्टे । १३) LO सम्यप ज्ञायते ।

पूर्वोद्दिष्टं भक्तं कश्चित्पूगती गृह्णाति । तं च कूपादाळ्य संमान्य
च एवमुक्तवान् ।

मान्यस्त्वं मम मित्रं च गुरुः स्वामी नियोगिकः ।

आश्रयस्व सदा दाता किं किं न त्वं सदानघ ॥

५ उक्तं च । स्वामी दुर्णयवारणव्यतिकरे शास्त्रोपदेशे गुरु-

र्विश्वे हृदयं नियोगसमये दासो भये चाश्रयः ।

दाता सप्तसमुद्रसीमरसनादानान्तिकायाः चित्तेः

सर्वकारमभूत्स्वयं वरसुहृत्को वा न कर्णो मम ॥

मन्त्रिणोक्तम् । स्वामिन्किं विधेयम् । तदादिश । राज्ञोक्तम् । अस्व
१० वदवायुगलस्य मध्ये का माता का च पुत्री । इति संदेहममीषां
कृत्वात्मना दूतानां शीघ्रं क्षिन्वि । स कथं क्षिन्तु तत्संदेहमिति प्रश्नः ।
शुकः । ततो मन्त्रिणा तद्वदवायुगं सपर्याणं कारयित्वा बाह्यान्ध्याम-
तिबाह्य पर्याणरहितं विधाय आन्तं संमोक्षितम् । तदनु तदनुमत्तं च
मातृमुताविचेष्टितं चकार । माता जिह्वया सुतां लिलेह सुता च तां

१) LO पूर्वादिष्टं । om. कश्चित् । L सन्मान्यमेव एवमुक्त-
वान् । O सन्मान्यमेव मान्यमेव । ३) L नियोगिकः । O नि-
योगिकः । ४) CC₁ अवाश्रयः सदा । LO आश्रयस्व च दाता
च । L किं न कर्णं सदानघ । O किं क न त्वं । AMM₁H
om. मान्यस्त्वं । A नीतिमार्गप्रवीणस्त्वं वेत्सि धर्मानुशेषतः । सर्व-
शास्त्राणि तत्त्वज्ञो राजविद्यापि चक्षणः ॥ ६) O om. दासो भये ।
LO वाश्रये । ८) LO add तथा मे त्वं hinter मम । AMM₁HG
om. स्वामी । ९) CC₁ विधेयमित्यादि । १०) L *युगल । O
यज्ञ वसवोपुत्रस्य । CC₁ om. मध्ये । LO om. च । ११) C om.
दूतानां । om. स । LO संशयं क्षिन्तु [O क्षीन्न] । om. इति
प्रश्नः । १२) LO उत्तरं शुकः । om. तद् । L बाह्यान्ध्यामति* । O
बाह्यान्ध्यामति* । १३) CC₁ om. तदनु । LO om. च । १४) CC₁ LO
सुतामातृ* । L सुतो प्रति । O सुता तु तां ।

प्रति अतिवत्सलाभूत् । ततः सुमन्त्रिणा मातृमुताविशेषो राज्ञो ऽप्ये
निवेदितः । ततश्च शकटानः परां लक्ष्मीं प्रसिद्धिं च लेभे । इति
कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति मुकसप्ततौ अष्टचत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४८ ॥

अथापरैर्युः दिनकृत्वं सा विधाय मुकमापृच्छते । मुकः । ५

संभोगमुखमेवाय भोक्तुं ते देवि युज्यते ।

विषमे ऽपि प्रवीणासि पुनश्चेच्छकटानवत् ॥

यथा पूर्वं तथैव वङ्गालनाथो यष्टिकां सुवृत्तां ध्वजाच्छिद्रिणीमयीं
जीवत्शकटान्तपरीचायितेरेव पुंभिः प्रेषयामास । यथा युष्माभिर्नन्द-
राज्ये गत्वा अस्या यष्टिकाया रत्नसुवर्णवच्चैरवचिताया आदिमनं १०
ज्ञात्वा समागन्त्यमित्यादेशान्ते पुमांसो नन्दपार्श्वभागत्वं यष्टिकां तत्पु-
रतो मुक्ता आदिमनं च पप्रच्छुः । तच्छ्रुत्वा प्रधानैः कलाभिश्चैव-

१) LO om. अति । C₁ प्रति प्रतिवत्सला । CC₁ लुलत् für
भूत् । LO om. सुमन्त्रिणा । *निर्णयो । L राज्ञे । O राज्ञो ।
२) LO om. च । शकटानिः । समृद्धिं für लक्ष्मीं । om. इति —
मुग्धा । ४) L इति कथानकं । O इति कथा । ५) LO om.
अथा* — मुकः । ६) L *मुखमेवाय । ७) LO *लिवत् ।
MM₁H कर्तुं संभोगमेवायि [M₁ *ची] ब्रज ते यव रोचते । वि-
षमे त्वं शकटारिवत् ॥ A om. संभोग* । ८) LO om. पूर्वं ।
तथैवांगनाथो [MM₁H मंगळपुरचे राजानि] सुवृत्तां चिंचिणीमयी
[O चीचिमायी] यष्टिकां [O om. यष्टिका — अस्या] । C ध्वजा-
च्छिद्रिमयी । C₁ ध्वताच्छिद्रिणीमयी । ९) L *शकटानिः परीचायं
तेरेव । १०) LO रत्नखचितायाः । आद्यंतं । ११) LO om. इति ।
L राजादेशान्ते । O राजादेशति । LO पुमांसः प्रचलिता नन्द-
राज्ये समागताः । CC₁ om. तत् । LO अथे । १२) LO आद्यं-
तविभागं [O आद्यंवि*] । om. च । ततः für तच्छ्रुत्वा ।

णिम्बरसोलिता अन्यैश्च कोविदैरवलोकिता परं केनापि आद्यन्तवि-
भागो न ज्ञातः । ततो राजा शकटाक्षमादिशत् । यत्त्वां विना
आद्यन्तविभागं न को ऽपि जानाति । ततस्त्वया निर्णयो विधेय एव ।
ततो मन्त्री वदति । स्वामिन्मुष्मत्कृता संभावनापि न निष्फला ।

५ उक्तं च । सुवंशस्त्रावदातस्य शशाङ्कस्यैव नाञ्छनम् ।

कृच्छ्रेषु वर्धयथा यत्र भूपतेर्भर्तुराश्रया ॥ (?)

ततश्च स मन्त्री संभावितो ऽपि कथं ज्ञास्यतीति प्रश्नः । उत्तरम् ।
शुकः प्राह । ततो ऽसौ बुद्धिमायन्त्री यष्टिकां जले चिन्तयेत् । ज्ञातं
च । यतो यन्मूलं तदीषज्जले मयम् । तच्च नृपतेर्निवेदितम् । तेन
१० च तेषां दूतानामपि कथितम् । ततस्ते श्रुत्वा स्वराज्ञे व्यवदयन् ।
ततश्च ते राजानो नन्दाधिराजस्य पूर्वजन्तं करं ददुः । इति कथां
श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति शुकसप्तमी एकोनपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ४९ ॥

१) CC₁ *रैस्तोक् नन्दपार्श्वमालिता । कोविदैः किञ्चिद्विरवलो-
किता । २) CC₁ om. न । LO परं न कोपि निर्णयं कृतवान् । शक-
टाक्षिमा° । CC₁ om. यत्त्वां — एव । ३) O om. ततस् । ४) O
om. मन्त्री । CC₁ om. वदति । L om. अपि । LO निष्फला
नैव । CC₁ निष्पन्ना । ५) LO सुवृत्तस्त्रा° [O om. वदातस्य]
शशङ्कस्य च । ६) CC₁ कृ स्त्रियुर्वर्धयथा । CC₁ भूयतेर्भर्तु° ।
AMM₁ HG om. सुवंशस्त्रा° । ७) LO om. स । CC₁ कथं च ।
LO शुकः उत्तरं वदति । ८) CC₁ जले निविष्य यष्टिकां ज्ञा-
त्वा । ९) LO om. यतो । CC₁ om. यन् und तद् । L तदी-
षज्जले यन्मूलं जपं । LO om. तच्च । सारतप्तनृपते° । om. तेन च
तेषां । १०) CC₁ om. च । om. ततस्ते । LO गत्वा [O स्व-
गत्वा] für श्रुत्वा । ११) LO om. च । नन्दस्य पूर्वोक्तं । L इति
कथां श्रुत्वा सा मुग्धा । O om. इति° । १२) L om. इति° ।
O इति कथा । O om. शुक° ।

अन्यदा प्रदोषे प्रभावती चलिता मुक्ं पप्रच्छ । मुकः ।

गच्छ देवि न ते दोषो गमने को ऽपि दृश्यते ।

विषमे यदि वेत्ति त्वं धर्मबुद्धिरिवेहितम् ॥

कथमेतत् । मुकः । अस्मि देवि धरापृष्ठे जाङ्गलामिधो यामः । तत्र
मित्रद्वयं वर्तते धर्मबुद्धिदुष्टबुद्धिश्चेति । अन्यदा तौ द्वावपि धनाश्रया ५
देशान्तरं गतौ । कियद्भिर्दिनैः प्रचुरं धनमर्जयित्वा स्वयामागतौ
परस्परं मन्त्रं चक्राते । यत्पिप्पलाधो धनं किञ्चित्पिप्पलान्बुद्धे नी-
यते । पश्चात्क्रमेण विभज्यते सप्तम् । इति कृत्वा तौ निजगृहं जग-
तुर्द्विपुष्टौ सुखास्वादतत्परीं स्मिती । अचान्तरे यत्कृतं दुष्टबुद्धिना
तन्निश्चयताम् । न च युज्यते वक्तुम् ।

१०

यतः । न वक्तव्यं ध्रुवं देवि पापं दृष्टं श्रुतं मया ।

कदापि खलु पापानामलमश्रेयसे यतः ॥

तेन च दुष्टबुद्धिना तद्व्यमुत्पाद्य गृहीत्वा निजगृहमानीतम् । काल-

१) LO om. अन्यदा — मुकः । C₁ प्रदोषे स । २) O om.
दोषो । MM₁H वर्तते । ३) MM₁H °रिवेप्सिते । A om. गच्छ° ।
४) LO om. कथ° मुकः । CC₁ अस्मि देवि धरापृष्ठे यामी वै ला-
ङ्गलामिधः । तत्र मित्रद्वयं धर्मदुःखधीरिति विश्रुतं ॥ LO om.
देवि धरापृष्ठे । M मलगयाम । M₁ मंगळ° । H मंगलपूर ।
G *Bailaykala*. LO धनद्विवान् तत्र । ५) LO धर्मधीः दुष्टधीश्चे-
ति । CC₁ om. अन्यदा । तौ तु देशान्तरं गतौ धनाश्रया अर्जयित्वा
धनं प्रभूतं स्व° । LO धनाय । ६) O देशान्तरे । प्रचुरं । LO नि-
जावासमागतौ । ७) LO परस्परमिति [O °मीति] कुतः [L कु-
दत्त] । CC₁ गन्तव्यं für नीयते । LO यत्किञ्चिद्वनं पिप्पसस्त्राधो
निचिष्या° । ८) CC₁ पाया° । L निजनिज° । O नीजं निजं° ।
CC₁ जगमत्तुः दृष्टपुष्टौ [C₁ °पृष्टौ] । LO गतौ । ९) O दृष्ट° । L
°स्वादे तत्परी । O °स्वादी तत्परी । ११) CC₁ उक्तं च für यतः ।
O देवी । L पाप । AMM₁H om. न वक्तव्यं° । १३) L तद्वनं ।
O दुष्टबुद्धनं । LO om. उत्पाद्य गृहीत्वा । CC₁ om. निज ।

क्रमेण च संमीलितौ पिप्पलाधःस्थितं द्रव्यं गृहीतुं गतौ यावदालो-
कयतः तावद्द्रव्यं नास्ति । धर्मबुद्धिसतो गत्वा मन्त्रिणो ऽप्ये आचख्यौ
धनवृत्तान्तं हतं चापि कुबुद्धिना । कुबुद्धिनाहतेन उत्तरं कृतम् ।
सहस्रस्य पणो मुक्तः । एतदर्थे शपथं दापयिष्यामि । मन्त्रिणोक्तमेव-
५ मेवास्ति । द्वितीयेनापि प्रतिपन्नं यदा तदा मन्त्रिणा प्रतिभुवौ गृही-
त्वा मुक्तौ गतौ गेहं पृथक्पृथक् । ततो दुष्टबुद्धिर्निजं पितरं विदि-
तार्थं कृत्वा वृषकोटरे चिचैप । प्रभाते सचिवस्त्री च वादिनी की-
तुकी लोकश्च तं पिप्पलं ययुः । दुष्टबुद्धिः स्नातः कृताञ्जलिः सत्वं
कृत्वा जगाद् । इदं सत्वं ब्रूहि नगोत्तम । यदि मया द्रव्यमपहतं
१० तदानेन हतमिति वाच्यम् । यदि न हतं तदानेन न हतमिति
वाच्यम् । इति श्रुत्वा तत्पित्रा नहीति जल्पितं सर्वलोकप्रत्यक्षम् ।

१) CC₁ LO om. च । CC₁ om. संमीलितौ । LO पिप्पलस्थाधुः
चिप्रे । CC₁ om. गृहीतुं und याव° । LO चवलो° । २) LO
मन्त्रिणोक्तिकं । L आचखे । O आचख्ये । ३) O धनवृत्तां । CC₁
om. कुबुद्धिना । O om. कुबुद्धिना — द्वितीयेनापि । CC₁ सम्रति
कुबुद्धिनाहतेन । L om. आहतेन । उक्तं । ४) CC₁ सहस्रस्य
च । O पणो । CC₁ add इत्यर्थेहं न गन्तव्यं hinter मुक्तः । om.
एतदर्थे शपथं । LO om. एत° — दाप° । CC₁ add यतः दुष्टबुद्धि-
ना द्रव्यं हतं hinter दापयिष्यामि । LO मन्त्रिणा उक्तं । ५) CC₁
om. एव । CC₁ LO om. मन्त्रिणा । ६) LO गेहं गतौ । O पु-
थक् । दुष्टबुद्धी । ७) LO °कोटरं । om. च । O om. वा-
दिनी । ८) CC₁ ययौ । दुष्टबुद्धिना कः कृताञ्जलिः सत्वं कृत्वा
जगाद् । ९) O कृत्य गाज । इति für इदं । CC₁ ब्रूहि सत्वं ।
L वृचोत्तम । O नागोत्तम । भव्यमहतं । १०) LO तदा न कि-
मपि वाच्यं । CC₁ तदानेन हत° । ११) LO तदा वाच्यं । CC₁
om. इति श्रुत्वा । LO तत्पित्रा जल्पितं नहि ते च सर्वलोकसमचं
[O नहीति । om. च] ।

ततो धर्मबुद्धिः कथं भवतु । इति प्रश्नः । तत्संदिष्टः मुकः प्राह ।
धर्मबुद्धिस्तं शब्दं तत्पितृर्ज्ञात्वा कोटरे बह्विं ज्ञानं । तं पितरं को-
टरात्पूत्कुर्वन्तमर्धज्वलितं च पतितं दृष्ट्वा दुष्टबुद्धेर्निग्रहं विधाय मन्त्री
धर्मबुद्धिमानन्दयामास । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ।

इति मुकसप्ततौ पञ्चाशत्तमी कथा ॥ 40 ॥

4

अन्यदा सा बाला मुकं पप्रच्छ । मुकः ।

याहि देवि रतास्वादकुब्जे कामिनि तं नगरम् ।

गाङ्गिलवद्विजानासि विषमे यदि भाषितुम् ॥

प्रभावती ब्रूते । नाहं वेदि । तत्कथय । मुकः । अस्मि चमत्कारपुरं
नाम नगरम् । तच्च चतुर्वेदचतुर्वर्णचतुराश्रमसमाकुलम् । ततः कदा- 90
चित्तवस्था ब्राह्मणा वल्लभीनाद्यथाचायां चलिताः गन्त्रीभिरश्वाहनेः
सकौतुका बुद्धिमन्तः पूर्णपाथेयादिसामयीकाः सारनेपथ्याः सपुत्रक-

१) CC₁ कथं मुभमिति । LO om. इति — प्राह । उत्तरं
मुकः । A bricht hier ab mit धर्मबुद्धिस्तु पितु शब्दः परिश्राय ।
२) CC₁ बह्विं कोटरे । तं दृष्ट्वा कोटरात्पतितं दुष्टम् । ३) O *ध-
ज्ज्ञानं । LO om. च पतितं । कुबुद्धे । CC₁ om. मन्त्री । ४) CC₁
धर्मबुद्धिरनन्दयत् । L om. कथा । O om. इति — मुग्धा ।
५) L om. इति । O इति कथा । ६) CC₁ प्रातः für अन्य-
दा । LO om. अन्यदा — मुकः । ७) L *स्वादि कुब्जा । O र-
तास्वा कुब्जा कामी । om. तं — भाषितुम् । MM₁H सत्वरं für तं
नगरं । ८) C गाङ्गिला । L गाङ्गिलिव । M गान्गलीव । M₁H
गाङ्गलीव । ९) LO om. प्रभावती — मुकः । MM₁H चमत्कार-
नगरी । १०) LO om. नाम — तच्च । C om. नाम नगरम् । O₁
om. नाम । LO *संकुलं । ततः एकदा तत्रत्याः [O om. तत्रत्याः]
११) CC₁ वल्लभा । L *वाहिः । १२) L कौतुकादृ । O कौतुका
वृ । CC₁ बुद्धिमन्तं पूर्वम् । LO om. सारम् ।

लवाः । मां चौरैर्गृहीतुमारब्धाः । ते ऽपि सर्वे भयाकुला नष्टाः ।
 गाङ्गिलनामा विप्रसौर्विप्रैः सह गन्तुमशक्तः खड्गः सन्समन्ततो गन्त्या-
 रुडो धृतः । ततः स कथं भवत्विति प्रश्नः । शुकः । ततः सर्वेषु दि-
 वेषु नष्टेषु स शकटस्थः उद्भ्रान्तं भ्रातरं साहसिक इव जगाद् । भ्रातः
 ५ कियन्तो गणाः कियन्तश्च वाजिनः सन्ति । इति कथय सतूर्णं च त्वं
 धनुरर्पय यथैतान्दिव्यास्त्रेण युगपत्कारयामि । इति वचः श्रुत्वा ते
 तस्कराः सर्वे ऽपि नष्टाः ।

तस्माद्यो भाषितुं वेत्ति धर्मे वार्षे स्मरे तथा ।

कस्तं धर्षयितुं शक्नो नरेषु कमलानने ।

१० इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्तमी एकपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५१ ॥

अतिक्रम्य दिवं प्रभावती चियामासमये द्विजं प्राह । ब्रजामीति । शुकः ।

ब्रजाभीष्टं नरं देवि यदि कार्यं निजं गतां ।

अयथीरिव जानासि कार्यं कर्तुं निजं हितम् ॥

- १) L तेन सर्वे भयाकुलाः नष्टाः । O ते सर्वे कुले नष्टाः ।
 २) C स गांगिल* । C₁ स गांगिल* । L गांगिलो नाम । O
 गांगी नाम । CC₁ om. विप्रस् । O om. तैर्विप्रैः । CC₁ LO om.
 सन् । ३) L वेष्टितः, O वेष्टितः für धृतः । L प्रश्ने । O मस्ते ।
 ४) LO add सत्सु । om. स । L शकटमुद्भ्रातंभ्रातरं । O शक-
 टमद्भ्रात* । C₁ सहसिक । O सहसीक । CC₁ इति für इव ।
 ५) LO कियन्तः [O *तां] चौराः संति इति कथय । CC₁ शत्रूणां
 त्वं धनुः । LO om. च । om. त्वं । ६) L दैविकास्त्रेण ।
 O देवीका* । LO om. युगपन् । CC₁ om. वचः । ७) LO om.
 सर्वे ऽपि । ८) MM₁H om. तस्माद्यो* । १०) LO om. इति—
 सुप्ता । C om. कथा । ११) LO इति कथा । C om. शुक* ।
 १२) LO om. अतिक्रम्य — शुकः । CC₁ om. प्रभावती । १३) L
 नरं गता । १४) MM₁H *कर्तुं परमसंकटे ।

कथमेतत् । युक्ः । गृणु देवि । अस्मि धरापृष्ठे प्रतिष्ठानं नाम पत्त-
नम् । तत्र सत्त्वशीलो राजा । तत्पुत्री दुर्दमनी नाम । तेन इति
चिन्तितं यद्यथा स्वमुजोपार्जितमेव भोक्तव्यं न तु पितृकमिति संचिन्त्य
निजनगरं त्यक्त्वा समशीलैर्मित्रैः ब्राह्मणकाष्ठतड्डुषिकपुत्रैः समं निर्ययी
देशान्तरोपरि । ततश्च तैर्मिलितैश्चिन्तितं यदस्याकं रत्नभूमिर्महोदधिः ५
सेवितुं युज्यते ।

उक्तं यतः । विद्यावता कुलीनानां शौर्यसंपत्तिशालिनाम् ।

स्थानं नरेशभवनमधया यत्ततो ऽधिकम् ।

उक्तं च । सन्न एव सतां नित्यमापत्तरणहेतवः ।

गजानां पङ्कमयानां गजा एव धुरंधराः ।

१०

विचार्यैव सेवितः पयसा पतिः त्रिःसप्तकल उपोषितैः । ततस्तुष्टो
ऽक्षोनिधिः तेभ्यश्चतुर्भ्यश्चत्वारि चिन्तामणिगुणानि रत्नानि ददौ ।

१) CC₁LO om. कथमेतत् । LO om. युक्ः — देवि । CC₁LO
om. अस्मि । LO om. धरापृष्ठे । H प्रतिष्ठा । २) LO om. तत्र ।
MM₁ सप्तशाल । H सप्तशाल । G Σαττιδσήςλας. L दुर्दुरो ।
O दुर्वनो und दुदुनो । MM₁H चातुर्यं । G Δουρδοάμας. LO स
च मया* । ३) CC₁ om. तु । LO add स्वं hinter पितृकं । ४) LO
निजपुरं । *शीलिभिरु । CC₁ *काष्ठत्वट् । LO *तट्* । ५) CC₁
तत्र für ततश्च । O om. च । CC₁ मिलितं । रक्त* । LO *भू-
मिमहोदधिं । ६) LO om. उक्तं । O om. शौर्यं । ७) CC₁
वस्तुतोदधिः । LO यस्ततोधिकः । MM₁H om. विद्यावतां* । ८) CC₁
आपत्तरण* । LOMM₁H om. सन्न* । MM₁H मेदिनी वसनी [M
वसती] भूते बध्नीवीव [H बद्धां] पयोनिधी । रत्नान्यर्पयितुं [M
रत्नात्त्व*] तानि पुरः स कुर्वते मुञ्जान् [M मुञ्जात्] । ११) O वि-
चार्यैव । CC₁ *छता उपोषिताक्षैः । L पाण्डसांपतिं त्रिःसप्तकल उपो-
षितैराराधितः । O यादसां पतिः त्रीसप्तकल* । १२) LO
om. चतुर्भ्यश्च । L प्रत्येकं प्रत्येकं चत्वारि चत्वारि* । O प्रत्येकं
चत्वारि । CC₁ रत्नानि ददौ चिन्तामणिगुण [C₁ om. गुण] ।

निवृत्ताः छतछत्वास्ते सञ्ज्वा रत्नचतुष्टयम् ।

विश्वस्ता वणिजः पार्श्वे सर्व एव समर्पयन् ॥

ततो दुष्टेन तेन लोभाभिभूतेन तद्रत्नचतुष्टयं जहान्तरे क्षिप्त्वा सी-
 वितम् । एवदा अन्यदा च मार्गे पूकृतं पश्चाद्दूरस्थितेन वणिजा
 ५ मुषितो ऽस्मीति वदन्तः । तैरुक्तम् । केन हेतुना । स आह । मम
 मूचोत्सर्गार्थं पश्चात्स्थितस्य चौरिण माचापहता विश्वापि । एवं च
 निवेदिते तैर्ज्ञातं पञ्च धूर्तं ऽयम् । नूनमनेन वणिजा किमपि कूटं
 छतं भविष्यतीति मन्यमाना विवदन्तः शिरावर्तो पुरीं ययुः । तत्र च
 नीतिसार इत्याख्यातो भूपतिः । तस्य च मन्त्री बुद्धिसारो नाम
 १० जनद्विस्वातः । तस्मै च प्रसिद्धिदेशे देशान्तरे च यद्विवादिनां वचनमुक्त-
 माचं जानाति । ततस्ते राजपुत्रावास्तस्यै मन्त्रिणे आचक्षुः निजं रत्न-

१) LO °सञ्ज्वरत्नचतुष्टयाः । २) LO परस्परं विश्वस्ताः सर्वेपि
 वणिजः पार्श्वे एव तानि समर्पयन् । MM₁H om. निवृत्ताः° ।
 ३) LO om. तेन । CC₁ om. लोभा° । LO तानि रत्नानि । अ-
 धामध्ये । CC₁ सीवितम् । ४) CC₁ वदा । च hinter °छतं । L
 पश्चाद्वणिजा दूरस्थेन । O पश्चाद्दूरस्थेन वणिजा । ५) CC₁ वदन् ।
 L वदानिर् । O वदतातिर् । LO om. तैर् । L हेतुना केन ।
 CC₁ om. स आह । ६) LO मू° पश्चात्स्थितस्य मम रात्री चौरि-
 पहता [O माचा für रात्री] । om. विश्वापि । O माचापहरता
 विश्वापि । ७) CC₁ om. ऽयम् । C₁ यदर्थं für पञ्च । LO °निवेदि-
 तैर्ज्ञातं यदर्थं धूर्तः । om. नूनम् । ८) LO छतमिति मन्य° । CC₁
 रति रति । om. विवदन्तः । LO om. पुरीं । ९) LO नी-
 तिसारो भूपतिः । CC₁ om. च । om. नाम । MM₁H नि-
 त्वशानि [H °शाली] बुद्धिसारः । G Ἰσαβάρη. Νηυσίαρα.
 Βουδδισάρα. १०) CC₁ वा für च । पश्चादीनां वचनमुक्तमाचं ।
 LO नन् देशान्तरे । विवादिना प्रोक्तमाचं । ११) O om. ते । CC₁
 तस्यै आचक्षुः मन्त्रिणे । L निज ।

गमनवृत्तान्तं यथा ज्ञातम् । तथैव निरीक्षास्माकं मध्ये रत्नवातं वध-
 वन्धं विना पृथक्पृथक् एकैकं समर्पय । यदि च नार्पयसि तानि
 ज्ञात्वा तदा प्रसिद्धिर्भुवि ते व्यर्थतां याति । बुद्धिसार इति मुत्वा
 चिन्तावष्टयः स्थितः । स च राजा नीतिसारः कथं स्थादिति प्रश्नः ।
 मुक्कः प्राह । यदा स मन्त्री रत्नचतुष्टयं तन्मध्ये स्थितं न जानाति ५
 तदा विषण्णो गृहमाययी । अचान्तरे मन्त्रिपुत्री प्राप्तनवयौवना पार्वतीं
 गत्वा पितुर्गमस्फुरणाय गता जयश्रीनामधेया । पितरं तादृशं सचिन्तं
 दृष्ट्वा विषादकारणं पृच्छति स्म । ततो मन्त्री यथास्थितमाचष्टे ।
 मुता प्राह । तात मा विषीद । तेषां निर्णयमहं करिष्ये । ते वि-
 वादिनः पुमांसो यदा कारणाद्यागच्छन्ति तदा नृहे प्रेषणीयाः यथाहं १०
 तन्मध्याद्रत्नवातहर्तारं समर्पयामि । स आह । पुत्रि यन्मया न ज्ञातं
 तत्त्वं कथं ज्ञास्यसि । सा आह ।

न चैतज्ज्ञातं वक्तव्यं भिन्ना बुद्धिर्हि देहिषु ।

- १) CC₁ तथा निरीक्षी अस्माकं । LO तथैव च निरीक्ष ।
 २) L एकैकं रत्नं । CC₁ यदि नार्पयसे तानि ज्ञात्वा तन्मध्यतो ऽपि
 तदा । LO यदि च मन्त्री ज्ञात्वा नार्पयति तदा भुवि प्रसिद्धिर्-
 व्यर्थतां न [O om. न] याति । ३) LO om. मुत्वा । ४) CC₁ om.
 चिन्ता° । L चिन्तावष्टयः स्थितः । O चिन्तापृथक्स्थितः । L रा-
 जा नीतिसारोपि किमुत्तरं करोतु प्रश्नोत्तरे स्वयं मुक्कः । O om.
 स च राजा — स्थितः । ५) L च für स । तन्मध्येस्थं । ६) CC₁
 ततो । LO प्राप्तयौवना । CC₁ °यौवना पितरं दृष्ट्वा विषादका-
 रणं पृच्छति । स यथा स्थितमाचष्टे गत्वा पितुर्गमस्फुरणाय समा-
 गता जयश्रीरिनामधेया दीनं तादृशं पितरं मुता आह मा° ।
 ७) LO जयश्रीनामा । ८) CC₁ om. तेषां । करिष्ये इति वादिनी ।
 १०) CC₁ कारणाद्यानि । LO कारणाद्य गच्छन्ति । CC₁ om. चाहं ।
 ११) CC₁ रत्नज्ञानं । स चाह । LO यत् मया । १२) O om. कथं
 und सा । LO प्राह । १३) LO तव für तात । L येषु सर्वेषु
 देहिषु । O om. भिन्ना बुद्धिर्हि । MM₁H om. न चैतज्ज्ञातं° ।

को ऽपि किञ्चिद्विजानाति जगत्पत्र कलापरः ॥

किं च । मुण्डे मुण्डे मतिर्भिन्ना कुण्डे कुण्डे नवं पयः ।

तुण्डे तुण्डे नवा वाणी गेहे गेहे पतिप्रता ॥

प्रज्ञाविस्फारिताचाणां विद्रवन्ति विपत्तयः ।

५ हसोद्यतप्रदीपानामन्धकार इवाद्यतः ॥

तस्मात्तात नात्र कापि चिन्ता कार्या । प्रस्त्राप्याले ऽन्वदेशिनः यथा
तान्प्रबोधयामि । प्रस्त्रापिताले मन्त्रिणा तद्यापि स्त्रापिता भोजिताश्च
पृथक्पृथक् शायिताः । ततः सा मृङ्गारं विधाय प्रधानं राजपुत्रं
प्राह । अहं रत्नार्धिनी तव पार्श्वे समागता । त्वं च मह्यं काश्चनशतं
१० दत्त्वा मां मुञ्च । तेनोक्तम् । अहं तव द्रव्यं राज्यं चोपार्ज्यं दास्या-
मि । परमधुना न किञ्चन विद्यते । इति तं निर्द्रव्यं ज्ञात्वा ब्राह्मणं
गता । ब्राह्मणमपि पूर्वोक्तमेवोक्तवती । ब्राह्मणो जगद् । यदस्मत्पितुः
पार्श्वे द्रव्यं शासनबद्धा भूमिरपि तत्सर्वं तुभ्यं दास्ये । तमपि निर्धनं
ज्ञात्वा परित्यज्य मूत्रधारं ययौ । आह च सः । सांप्रतं मम पार्श्वे
१५ किञ्चिन्न विद्यते परं पश्चाज्ज्ञात्वा दास्यामि । तमपि निर्द्रव्यं परित्यज्य

१) O कापि । L छते परः । २) L मुदे । कुंदे । तुंदे ।
ययः । CC₁MM₁HG om. मुण्डे° । ३) O om. तुण्डे — विपत्तयः ।
४) CC₁ प्राज्ञाविस्फारिताचानां । ५) LO °कारमिवाद्यतः । MM₁H
om. प्रज्ञा° । ६) LO om. तस्मात् । कर्तव्या तात नात्र चिन्ता ।
CC₁ प्रस्त्राप्या ते । LO om. प्रस्त्राप्याले — शायिताः । ७) CC₁
प्रस्त्रापिता ते । ८) LO om. सा । ९) LO रत्नार्धिनी । O पार्श्वे ।
LO मां für मह्यं । १०) LO दत्त्वा मुञ्च । om. अहं तव । राज्यं
द्रव्यं । ११) CC₁ om. न । LO न किञ्चिदस्ति । O om. इति ।
CC₁ ब्राह्मण गता । १२) LO ययौ । तथैव मदितवती । L स प्राह
दिवः । O विप्रो न जगद् । CC₁ यथा मत्पितुः । १३) CC₁
om. द्रव्यं । °वद्धा भूमिं । om. अपि । L om. तत्सर्वं । CC₁
om. तुभ्यं । १४) LO om. परित्यज्य — परित्यज्य । १५) CC₁ °ज्ञात्वा ।

वर्णिकसुतं ययौ । तथैव गदितवती । स आह । स्वामिनि रत्नच-
तुष्टयं गृहीत्वा मां भुङ्क्ष्व । ततो जहायाः समाकृष्य रत्नजातं समर्प-
यामास । ततः सा सञ्चाक्रमुत्याय शीलरचां कुर्वन्ना जयश्रीगृहमा-
ययौ । रत्नचतुष्टयं पितुरर्पयामास । मन्त्र्यपि तानाकार्यं निजं निजं
रत्नं समर्पयामास । ते ऽपि स्वरत्नलाभात्कृतकृत्या निजं निजं गृहं ५
ययुः । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति मुकसप्ततौ द्विपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५२ ॥

अथापरेणुः प्रभावती गमनाय मुकं पृच्छति । मुकः प्रोवाच ।

वत्स रञ्जोऽहं युक्तं ते गमनं विषमे सति ।

चेत्कर्तुमुत्तरं वेत्सि चर्मकारकलचवत् ॥

१०

प्रभावती पृच्छति । कथमेतत् । मुकः । चर्मखतीनदीतीरे चर्मकूट
इति ग्रामः । तत्र च दोहडो नाम चर्मकारः । तस्मै देविका नाम
भार्या परंपरपुङ्गवसम्पदा । ततः स चर्मकारश्चर्मणां क्रयणाय यदा

१) CC₁ om. तथैव गदितवती । LO प्राह । २) CC₁ गृहाण
त्वाहं भुङ्क्ष्व । LO जंघामाकृष्य रत्नचतुष्टयमर्पयामास । ३) CC₁ om.
ततः — पितुरर्पयामास । ४) CC₁ ततः [O₁ ततो] काञ्चीत्तामीयं
रत्नं । LO रत्नं समर्पयति । ५) CC₁ *कृत्या गृहं ययौ । LO रत्न-
लाभान्निरजं निजं गृहं ययुः कृतकृत्याः । ६) LO om. इति —
मुग्धा । ७) LO इति कथा । ८) LO om. अथा° — प्रोवाच ।
१०) LO कर्तुं स्वमुत्तरं वेत्सि° । MM₁H उत्तरं वेत्सि कर्तुं चेच्चर्म° ।
[M₁H चेत्कर्म° । H कर्मकाल° ।] ११) LO om. प्रभावती —
मुकः । CC₁ चर्मवती° । O चर्मवतिनदितीरे । LO चर्मकूटो
[O *कूटो] ग्रामः । MM₁ चर्मकटग्राम । H चर्मखतीनगरीर्मे ।
१२) LO om. च । L द्रुहडो । O दूमोड । MM₁H होहा । LO
चर्मकृत । L देदिका । O देहीका । LO om. नाम । १३) LO
om. परं । ततश्च । CC₁ om. चर्मकारश्च । C₁O चर्मणां । CC₁
विक्रयणाय ।

बहिर्निर्गतः तदा तथा उपपत्तिः समानीतः । तयोश्चान्तः सुरतसे-
विनीः पतियुग्मसमायुक्तो बहिरागतः । ततः स उपपत्तिः सा च कथं
भवेताम् । इति प्रश्नः । तत्पृष्ठः सुकः प्राह । यदा च तथा पति-
ज्ञातः समागच्छन्नादा इति वाक्यं वदति त्वरितं निःसृता ।

५

*

*

ततस्तद्वाक्यं श्रुत्वा भीतो मान्त्रिकमाकारणाय स मुखीं धमितुं गतो
यामे यावन्तावत्तया च निःसारितो जारः स्ववेम्भ गतः । ततस्त्व-
मप्युत्तरं विषमे यदि वेत्ति तदा गच्छ । अन्यथा शयनं कुरु । इति
१० कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ।

इति सुकसप्ततौ विपश्चाश्रुतमी कथा ॥ ५३ ॥

१) LO गतः । CO_2 तथा च तदा उप० । LO आनीतः ।
 CO_2 तयोश्चान्तं । २) LO *युक्तो । CO_2 ततः स कथं उपपत्तिः
सा च कथं भवत्विति । O तदातो für स । LO om. च ।
३) O भवती । LO om. इति — प्राह । nur सुकः । यदा पति-
ज्ञया ज्ञातः । ४) C वदती । LO वदती । L om. त्वरितं ।
LO बहिर्निर्गता । ५/६) CO_2 रुहं चुचुडंचूकरजं आश्रुतचलिहं नाव-
हंमद्रं [C मद्रं] उवाहपा [C या] उ चलिचउफिरियाखंलिगावह ॥
LO रुह [O रुह] चुचुड [O *रु] चूकर । तुतुहआरुवलि [O
*ली] हउंभाचह । मयिआरुवोलिउफिरियाखंलिगावह ॥ O om.
भाचह — L गतो याम । ७) CO_2 ततस्तद्वाक्यं । L इति
तदाक्वाकुर्षीं धमितुं गतो यामपाखं । C गतः । C) LO om.
यावत् । तदा च तथा । O निःसारितः । LO स्ववेम्भतः ।
om. ततस् । यदि त्वमपि विषमे उत्तरं वेत्ति [O उत्तरं वि-
षमे] । १०) LO om. कथा । सा सुप्ता । ११) L om. इति० ।
O nur कथा ।

अथातिवाह्य दिनं प्रभावती गमनीत्युक्ता पुनः शुक्रं पृच्छति । स ग्राह ।

को दोषो गम्यतां देवि यदि त्वं वेत्सि भावितुम् ।

दूतेन भाषितं यद्विषये नृपतेः पुरः ।

प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुक्रः । अस्मि शक्रावती नाम पुरी ।

तस्यां धर्मदत्तो नाम राजा धर्मादिगुणोपेतः । तस्मात्मात्रः सुशीलो ५

नाम । तस्य च सुतो विष्णुनामा संधिविग्रहिकः पूर्वमासीत् । तस्मा-

त्पदावदा भट्टो द्रव्यहीनः कुलामात्रो ऽहमित्वहंकृतः कर्मशय । ततो

राजा न किञ्चिद्वदति । मन्त्री च कदाचिद्वृत्तमाह । देवास्त विष्णो-

रपरि किमिति को ऽपि प्रसादो न विधीयते । राजा च तस्योपरि

विमुखस्ततो न किञ्चिद्वदति । पुनरप्युक्तं मन्त्रिणा । स्वामिन्नयं विष्णु- १०

भक्तो रक्तः प्रवीणो दूतकर्मणि । तद्देवपादैः क्तापि प्रेषयित्वा

१) LO om. अथा° — ग्राह । २) MM₁H गमने । ३) MM₁H विषये विष्णुनामेव [H °न] राजदत्ते हि वेत्मनि [M₁H भस्मात्] ।

४) LO om. प्रभा° — शुक्रः CC₁ अस्मि शक्रपुरीसमाना शक्रावती

नाम पुरी । LO om. नाम । MM₁ शक्रवती । H शक्रवतीन-

दीकेतीर सुशील नाम राजा राज्य कर्ताया तिस्रै प्रधानता पुत्र

विष्णु । G *εν πόλει Σανερσβατῆρ*. ५) CC₁ तस्यां इतो नाम

राजा । O तस्यां पुण्या । दूतो । MM₁H सुशील । G *Σοφίλας*.

LO om. नाम । धर्मिकादिगुणोपेतः । MM₁H सुशील । G *Σοφο-*

σῆλας. ६) LO om. च । विष्णुनाम [L °नाम] संधिविग्रहकरः

[O संधीवी°] । CC₁ तस्मात्पदा भट्टो । LO तस्मात्पदभट्टो [O

°भट्टो] द्रव्यहीनो । ७) C कुलमानाभ्यामहद्वृतः । C₁ कुलमाना-

त्त्वामहंकृतः? कुलमानत्वोम°? LO कर्मशय । ८) LO न किमपि प्रा-

दात् । तस्यैवी । O व für च । om. कदाचिन् । LO नृपतिम् ।

९) CC₁ किमपि प्रसादं । LO om. च । १०) L विमुखो भूतो । O

विमुखभूतो । LO om. ततो । CC₁ न किञ्चिद्वदति । O वदती-

ति । LO add यतः आपन्नपेश [O °च] नास्मापो [O °लो] मान-

हारिरदर्शनं [O °हारीनीरदर्शनं] दोषोक्तिरप्रधानं [O °दानं] च

विरक्तप्रभुलक्षणं ॥ ११) O om. रक्तः । CC₁ तद्देव । LO ततो देव ।

परीचक्षीयः । ततो राजा तदाकं श्रुत्वा तत्प्रतिकूलः सन्भस्मप्राभृतं
मुद्रया मुद्रितं समर्थं शत्रुदमननृपपात्रं विदिशायां नगद्यां तं प्रेष-
यामास । सोऽपि च तत्र गतस्तत्प्राभृतं भस्ममयमजानन्मुद्रितं राज्ञः
पुरो मुक्तवान् । तस्मिन्नामङ्गलकारिणि प्राभृते राज्ञोऽपि मुक्ते राजा
५ कोपाटोपसहितो बभूव । ततः स दूतस्तस्मिन्प्राभृते समानीति कथं
चेममवाप्नोतु । इति प्रश्नः । मुक्त उत्तरं प्राह । स विष्णुस्तं कुर्वं
दृष्ट्वा बुद्धिमानिदमुवाच । स्वामिन्मदीयेन नाथेनाशमेधो यज्ञः कृतः ।
तस्य कुण्डस्य चैतापिसंभवं पवित्रं श्रेयस्करमघापहं भस्म वन्दनाय
समर्पितवान् ।

१० यतः । गवाः सन्ति हयाः सन्ति विचित्राः सन्ति संपदः ।

१) CC₁ निरीचक्षीयः । L तं प्रति प्रतिकूलः । O तं प्रति-
कूल । CC₁ *प्रावृतं । २) LO शत्रुदमं । L om. नृप । CC₁
om. नगद्यां । CC₁O om. तं । MM₁H प्रतापशंकर । G *ἐγγει-
ριστον τοῦτο τὸ δῶρον τῷ Βασιλεῖ τῆς χώρας Ἀρχαῶς* . ३) CC₁
om. भस्ममयम् । तस्मै अज्ञानात्मुद्रितं मुक्तवान् । P beginnt hier
wieder mit *भस्मप्रावृतं मुद्रितमुक्तवान् तस्मिन्निव मंगलकारिणि प्रभा-
तराज्ञो । ४) CC₁ प्राभ्यां für प्राभृते । ५) O *हसितो für
*सहितो । P कोपात्सहितो । LO ततश्च । P om. स दूतस् ।
LO तस्मिन्प्राप्तश्च भस्मनि समानीति । CC₁ प्रभृते । समासीने ।
६) P चमं । CC₁ *प्रोति । L आप्नोति । O आप्नोतु ।
L om. इति प्रश्नः । O om. इति । LO उत्तरं मुक्तः । P मुक्तः
प्राह । om. उत्तरं । om. तं । LO add नृप । सकोपं । P
सक्रुवं । ७) P इदमित्याहः । L इदमाह । O इदं प्राह । LO
मम नाथेना । P *नाथेन अश्वमेधयज्ञ कृतः । ८) L यत्तस्य । कुं-
दस्त्रापीध्यापिसंभवं । O कुंदस्त्राचापिसंभवं । P चैतापिसंभवं ।
O सधपरिचं । CC₁P पवित्र । P अघापहं । LO अघापहं [O
om. प] । P वन्दायनाय समर्पितवान् । ९) LO ग्रहितं । १०) CC₁
नृप für यतः । P om. यतः ।

लदीये च मदीये च दुर्लभं भक्ष्यं यज्ञिकम् ॥

इत्युक्त्वा सहस्रीत्याय करे भक्ष्यं कृत्वा राज्ञे समर्पयामास । स च तेन वचसा तुष्टिपरो बबन्धे । तेनापि तुष्टेन प्रतिप्राभृतं महत्प्रेषितम् । स च विष्णुः संमान्य विसर्जितः । ततस्त्वमपि भामिनि विषमे उत्तरं जानासि यदि तदा गम्यतामन्यथा तिष्ठ । इति कथां श्रुत्वा प्रभा- ५ वती सुप्ता ॥

इति सुकसप्ततो चतुःपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५४ ॥

अन्यदा यामिनीसमये प्रभावती गमनाय सुकमापृच्छति । कीर उवाच ।

गच्छ रभोर गमनं युज्यते गजगामिनि ।

१०

यदि चेत्सुत्तरं कर्तुं श्रीधरो ब्राह्मणो यथा ॥

१) P लदीयराज्यसंभारे दुर्लभं भक्ष्यं यज्ञिकं । MM₁H सचः पापहरं राजन्बुर्लभं भक्ष्यं यज्ञिकं । G om. गजाः* । २) LO इत्युक्ते [O *क्तः] स दूतः । P इत्युक्ता । CC₁P om. राज्ञे । LO स च राजा । ३) CC₁P om. तेन वचसा । L बन्धे । O बन्धे । P तुष्टाचरो च न एतेनापि* । O प्राभृतं । C₁ प्राभृतं । O प्रतिभृतं । P मृतं जहत्समर्थं प्रेषितं । ४) P सन्मान्ये विसर्जितः । LO om. च । सन्मानितो [O *नीतोपि] विसर्जितश्च । ततः स [O om. स] स्वस्थानमायातः [O स्वनाथ*] तत्रापि सन्मानितः । यतो यदि भामिनि [O भामीनि] त्वमपि* । ५) CC₁P om. यदि । CC₁O तथा fir तदा । L add त्वमपि । LO गच्छ नान्यथेति । L om. इति — सुप्ता । ६) L इति कथानखं । O om. इति* । P *संयहः । ७) LO om. अन्यदा — उवाच । P om. यामिनीसमये । CC₁ om. गमनाय । P प्रपच्छ । सुकः प्राह । १०) CC₁ युक्तं ते fir गमनं । LO रंतुं त्वं । P गमने । LO गजगामिनि । ११) P यदि चेदुत्तरं । M गच्छ देवि न ते दीपो गमनं गजगामिनी* । M₁H गच्छ रभोर युक्तं ते* ।

प्रभावत्वाह । कथमेतत् । शुको ब्रूते । चर्मकूटे ग्रामे द्विजः श्रीधरो
 नाम । तत्रैव चन्द्रनाल्यश्चर्मकारः । तत्पार्श्वे श्रीधरेणोपानहयुगलं
 कारितम् । चर्मकारो ऽपि नित्यमेव द्रव्यं याचते । विप्रो ऽपि वद-
 ति । त्वां हृष्टचित्तं करिष्ये । एवं सुमहान्कालो ययौ । स विप्रो
 ५ अन्यदा चर्मकारेण विधृतः । धनं विना स विप्रः कथं मुच्यते । तत्क-
 थयेति प्रश्नः । उत्तरम् । शुकः प्राह । एतस्मिन्नन्तरे ग्रामपालस्य गृहे
 सुतो जातः । ततो द्विजः प्राह कलान्वेषी सन् । चर्मकन्याया पूर्व-
 मुक्तम् । त्वां हृष्टचित्तं करिष्यामि । तदस्मिन्सुते आते त्वं हृष्टचित्तो
 न वेति । यदि स ब्रूते नाहं हृष्टचित्तं इति तदा राज्ञा ग्राह्यः
 १० स्यात् । अन्यथा च द्रव्यं याति । ततस्तेनोक्तम् । हृष्टचित्तो ऽहं जातः ।

१) LOP om. प्रभा० — ब्रूते । P चर्मैकूटग्रामे । G *ép zava*
zoupej. LOP श्रीधराख्यः [P *ख्ये] । २) LOP om. एव । LO *भि-
 धश्चर्म० । P चन्द्रनाल्यश्चर्मकारः । तत्पार्श्वे । O तत्पार्श्वे । L om.
 श्रीधरेण । LO उपानहयुगलं [O *कं] । P *पानययुगलं । ३) LO
 om. ऽपि । P वनिक् für नित्यमेव । LO om. एव । LOP om.
 ऽपि । ४) CC₁ रत्निकावित्तं für हृष्टचित्तं । P महाकाली ।
 LO अन्यदा स विप्रश्चर्म० । P द्रव्यं याचते कथं वदति प्रश्न
 द्रव्यं विना एतस्मिन्नन्तरे ग्रामपालस्य सुत संजातः प्राह कलान्वेषी
 für स विप्रो० । ५) CC₁ धनं विना यथा स विप्रो मुच्यते । LO
 om. तत्क० प्रश्नः । ६) LO om. प्राह । add द्विजेनोक्तं । एतस्मिन्नन्तरे ।
 om. गृहे । ७) LO संजातः । om. ततो — सन् । CC₁ LO चर्म-
 कन्याया [O धर्म०] । LO पूर्वमित्युक्तमासीत् । P om. पूर्वं । ८) P
 प्रोक्तं । CC₁ om. त्वां । रत्निकावित्तं । O हृष्टचित्तं । P हृष्ट-
 चित्तं त्वां करिष्ये त्वमिदानीं हृष्टचित्तोऽसि वेति । LO करिष्ये ।
 संजाते । CC₁ om. त्वं । रत्निकावित्तो न भवूव । L हृष्टो । O हृष्टा ।
 ९) LO न वा । स यदि नैव [O नैवेति] ब्रूते । राजनियहः । P स
 वदति चेन्नात्राहं हृष्टचित्तस्तदा राजपुरुषैर्विधेति । CC₁ रत्निकावित्तं ।
 १०) CC₁ P om. च । P याचति für याति । CC₁ रत्निकावित्तो ।
 L अधिकहृष्टचित्तो । O अधीकावित्तो । LO संजातः । P om. ऽहं । स्मि ।

ततो द्विजम्हजेनात्मानं विमुञ्च गतः । ततो भामिनि यत्नेवमुत्तरं
जानासि तदा गच्छ । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति मुकसप्ततौ पञ्चपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५५ ॥

अथापरिदुः प्रभावती गमनाय मुकं पृच्छति । मुकः ।

याहि देवि गता वेत्सि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् ।

५

विषमे सान्तको यद्वद्विष्णुः पुराकरोत् ॥

अस्त्यत्र विषयो नाम यामः । तत्र सान्तको नाम वणिक् महाधनी
छपणो दुष्टशीलो यामान्तरप्रियश्च । ततश्च यामान्तरादुद्वाहणिकां
लुप्त्वा आगच्छन्पथि चौरैर्धृतः स भामिनि कथं चौरभयाकुच्यते ।
इति प्रश्नः । उत्तरम् । मुकः । स वणिक्पुत्र आत्मानं चौरैर्धृतं ज्ञा- १०

१) CC₁P om. ततो — गतः । LO om. ततो — सुप्ता । P यदे-
व° । २) P गम्यतां । om. कथां । ३) LO इति कथा । P °सं-
यहः । ४) LO om. अथा° — मुकः । P अथ प्रभावते प्रभा-
वती° । प्रयच्छ । मुकः प्राहः । ५) P वेत्सि । तमुत्तरं । MM₁H
कर्तुं प्रभावति [M₁ °ती] । ६) L संतुको । O संतुके । P शा-
निकायन्द्विष्णुः पराकरोत् । MM₁H °शान्तिको नाम वणिक्पुत्रो
यथाकरोत् । ७) CC₁LO om. अस्त्यत्र । LO विषये यामे । P
विषया । MM₁H आनन्दयाम । C सान्तको । LO संतुको ।
P शान्तिको । MM₁H शान्तिक । G *Sarrizax*. LO धनी । P
सधनी । ८) L om. छपणो । LOP दुःशीलो । O यामान्ते उत्तरं
मुकः वणिक्पुत्रः आत्मानं für यामान् । P om. च । L ततः
स । O om. स । द्वाहणिकां । P यामान्तरा धनं गृहीत्वा ।
९) LO कुर्वन् । P गच्छन् । O अगच्छन् । चौरौ । P om. पथि ।
चौरैर्धृतः । हे वातिनि चौरिभयात्कः मुच्यतामिति प्रश्नः । LO स
कथं मुच्यतां । १०) LO प्रश्ने । P मुकः प्राह । वणिक् । O
वणिक्पुत्रः । चौरैः । P चौरैर्धृतः ।

त्वा गजग्रहणाद्यो यच्चस्य समीपवर्तिनो ऽनिकं ययी । तस्माद्यतश्च
द्रव्यं मुक्ता हस्ते च घटिकामादाय यचाधीशमिदमब्रवीत् ।

धनोद्गाहणिका देव कृतेयं तव सर्वतः ।

इदं द्रव्यं मया लब्धं तिष्ठत्यन्यच्च वृद्धिमत् ।

५ तं लेखकं च दृष्ट्वा यच्चधनमिति ज्ञात्वा तं प्रणम्य ते गताञ्चौराः ।

स च द्रव्यं गृहीत्वा चेमेण गृहं ययी । इति कथां श्रुत्वा प्रभा-
वती सुप्ता ॥

इति मुक्सप्ततौ षट्षाशत्तमी कथा ॥ ५६ ॥

प्रदोषे ऽन्यत्र सा बाला पुनः प्राह विहङ्गमम् ।

१० सुखं भोक्तुं ब्रजाम्यद्य नरान्तररतोद्भवम् ।

शुकः । याहि देवि यदा ज्ञाता भर्त्ता त्वं वेत्सि भाषितुम् ।

१) L धनग्रहं । O गजग्रहं । P समीपस्थस्य यच्चस्य समीपे
द्रव्यं मुक्ता । LO यच्चस्य समीपवर्त्तिकं यचाग्रतो द्रव्यं । CC₁ यस्मा-
द्यतश्च । २) LO विमुच्य । om. च । C यष्टिकामादाय । C₁
घटिकामादाय । O षटिकामादाय । P om. हस्ते च । घटिका° ।
३) L °याहिणिका । O धनोद्याहीका । om. देव । देव fir
तव । P धनोद्याहका दे तावद्भूमिति पदेतं लेखकं° । ४) LO
ममालब्धं । O वृद्धिमत् । ५) C इमं तं । C₁ इदं तं । P om.
च । दृष्ट्वा ज्ञात्वा लेखधनं च तत्प्रणम्य । om. ते । C₁ तत्प्र-
णम्य । LO तदस्य [O दंदं ततो] लेखकं दृष्ट्वा ज्ञापय स्वधनं
[O च°] कृ [O च] तत्प्रणम्य ते गताञ्चौराः स चेमेण गृहं ययी ।
६) CC₁ P om. च । P चमेण । गतः । LO om. इति — सुप्ता ।
८) L इति कथान्वयं । O इति कथा । P °संग्रहः । ९) LO
om. प्रदोषे — शुकः । १०) P भाक्तुं । °रतोत्सवः । ११) P शुकः
प्राहः । CC₁ ज्ञात भर्त्तारं । C₁ भाषित । O भर्त्ते । P याहि
याहि यदा ज्ञाता भर्त्तारं तेत्सि° ।

यथा ज्ञातः पुरा राजावद्विद्वान् शुभंकरः ॥

अवन्तीपुर्या विक्रमाकीं नृपः । तस्मै चन्द्रलेखानास्त्री राज्ञी । सा
रात्रपण्डितं शुभंकरनामानं कामार्ता इत्येष रमते च दूतीदासीवि-
पर्ययात् । नित्यं तद्गृहं गत्वा यदृच्छ्या क्रीडते । एवं च विलसतो-
न्मयोः पण्डितराज्योः प्रावृट्कालः समाप्यते । यत्र च

५

तद्विनिर्घोषपटहो घनगर्वितगीतकः ।

शिशिररज्यध्वजः प्रावृट्कालनृपो ययौ ॥

१) CC₁L °वदन्ति° । O वद । शुभंकरः । CC₁ शुभंकर ।
P यथा ज्ञातः पुरा भिन्न विद्वान्नामः शुभंकरः ॥ MM₁H याहि देवि
यथेच्छ त्वं यदि जानासि भाषितुं । पण्डितो नृप आयाति चंद्ररेखां
[H °लेखां] यथावदत् ॥ २) CC₁ अवन्ति° । LO अवन्त्यां [O अव-
त्यां] नमर्या । P अवन्तीपूजां विक्रमाङ्गी राजा । H उज्जैन ।
MM₁H विक्रम । CC₁ राज्ञी विश्रुता । LO तद्वाङ्गी चंद्रलेखेति
[O °लेखेति] । P तस्मै राज्ञी चन्द्रलेखातिविश्रुता । M चंद्ररेख ।
P सा च शुभंकरं पण्डितं कामार्ता° । ३) M शुभंकर । M₁H शुभ-
कर । G Συμβαρύμας. L add कामार्तं । O कार्ता । LO का-
ममिव इत्येष [इत्येष] रमते [O रमेते] । LOP om. च । P om.
दूती° । CC₁ दूता° । O दूतिवीपर्ययात् । ४) P नित्यं च
तद्गृहे । om. यदृच्छ्या क्रीडते । O क्रीयते । P om. च । वि-
लोमतोन्मयोः । ५) P om. पण्डितराज्योः । प्रावृत्समाप्यते । O
om. प्रावृट्कालः — L कूलकसायक । L समागतः । P add तस्मिन्नु-
निना समपि मध्येष्ठां नावलंबयति hinter समाप्यते । L om. यत्र
च । P उक्तं च für यत्र च । ६) CC₁ तद्विनिर्घोष° । °गीतः ।
७) CC₁ °अज्यध्वाः । LOMM₁HG om. तद्वि° । LO गर्जति घणा
नर्हति सिंहिगणा लवर विज्जला गणे । कूलकसा य कलुसं वहति
[O वहति] वसरति [O वरीसंति] वारिधारा [O वारीधरा] ।
P नगरं चक्षरि विज्जुलिआ वर्ज्जद जलधरमण्डलिआ विज्जुद बुक्-
बुक्कजनआ उममुम्मदमदणसिलीमुहआ ॥ उलत्व ॥ नृत्यति चक्षला विज्जु-
शब्दायते जलधरमण्डली । विध्यति युवतिजना उम्मदमदशिलीमुखः ॥

दुर्दिन वेगवृष्टिः पङ्क्त्य तद्धितः प्रभा ।

सदाभिसारिकाणां च स्नेहव्यतिकराणि ह ॥

उक्तं च । अहं ससिन्धेही तउ मई अहं जीवर ससिन्धेह ।

दुहिअ पराअहिं गच्छधर किं गच्छसि खलमेह ॥

५ किं च । *

*

एतस्मिन्समये रात्री रात्रीं शुभंकरगृहं चलितां ज्ञात्वा पृष्ठतो अज्ञा-
तचर्यया हस्ते खड्गमादाय नीलवासाः सन् कौतुकी विक्रमाकौ रा-
जा तामनुचलितः । शुभंकरोऽपि तां रात्रीं गृहद्वारसमागतां दृष्ट्वा

१० जगाद ।

१) ० दुर्दिनं । LO वेगवृष्टिः [० *वृष्टिः] । CC₁ प्रभाः ।

२) LO सदाभिसारिकास्त्रीणां । CC₁ च für ह । L हि
PMM₁HG om. दुर्दिनं । ३) LO om. उक्तं च । CC₁ अहं ससि-
न्धेही तउ मई अहं जीवर ससिन्धेह । दुह्यया [C₁ दुह्यपरा] रि-
हिं गच्छधर किं गच्छसि खलमेह ॥ LOPMM₁HG om. अहं । LO
इकुञ्जधारीरतस्त्रिदीरिभिरिवरिसह मेह । आडंतु भीजरकप्परहडंतु-
तुडुर नेह ॥ [० इकञ्जधारीतडीडमरि वरसह मेह । आडंत भीसजर
कप्पडारडंततशहेन ॥] ५/६) CC₁ मुख्य [C₁ *यं] परंपर [C₁ परंय]
याससिगजसिमहिरंपिदंससैआसं । संखोहितोलोयं जडाहर किं जलच-
नेयं ॥ LOPMM₁HG om. LO add सा रात्री चिंतयति ।
[० *चिंतयति स तु चिन्तयति] गवजलभरिआ [० *भर्या] मगाडा-
सघण [० *सघं] घडडर [० धडु] मेह । तद्वरिसंतआ वि दसेर
ता आणी सिनेह [० वरितंसंतइयावसीताओ [० *जी?] रारी सी-
नेह । ७) LO तस्मिन्समये सा रात्री शुभंकरगृहं [० *करं] प्रति
चलिता । नृपतिर्ज्ञात्वा । ज्ञातं । ८) LO om. नीलं — राजा । P
तस्मिन्नेति वरे रात्री शुभंकरगृहं चलिता राजापि विज्ञाय पृष्ठलपः
समुद्ययी । CC₁ नाम राजा । ९) P मुकरोपि । L *द्वारमा-
गता । ० गृहीद्वारज्ञातां जगाद । P om. रात्रीं । द्वारि समागतां ।
CC₁ om. दृष्ट्वा ।

उन्नादाम्बुदवर्हितामृतमसि प्रभट्टदिक्षुषडले

काले यामिकवागङ्कसुभट्टाकीर्णकोलाहले ।

भूपस्त्रासुहृदर्शवाम्बुवडनावहेस्त्वमन्तःपुरा-

दायातासि यदम्बुवाचि कृतकं मन्त्रे भयं योषिताम् ॥

इदं वचनं श्रुत्वा नृपतिः स्वं प्रासादमाजगाम । सुभंकरो ऽपि भो- ५
गसंस्कारैश्चादृक्तिभिश्च महिषीं तोषयामास ।

उक्तं च । न कुणन्ति जे पङ्क्तं कुवियं दास व जे पसायन्ति ।

ते सिञ्च महिलाण पिआ सेसा सामी चिञ्च वराया ॥

नायकेषूत्तमः सो ऽथ महिषी नायकामु च ।

शयनं चोत्तमं निम्ने विधामेदविकल्पनात् ॥

१०

१) LOP om. उन्नादा° — यदम्बुवाचि । MM, H om. उन्ना-
दा° । २) C₁ यामिका° । CC₁ °वागङ्ग° । ४) P add अवे
राष्ट्री सुभमिति hinter योषिताम् । ५) LO वचः । OP इति
für इदं । P सुभंकरस्व वचः । राजा संप्रसादमा° । L संप्रसा-
दमा° । LO अगात् । P सुभंकरोपभोजं कारयन्ती । Darauf
folgt तेन दृष्टा पुनर्वाच° — मूलं हि योषितः [nächste Erzählung].
Dann संयोरैश्चादृक्तिभिर्महिषीं तोषयामासः° । ७) CC₁ शूमन्ति
[C₁ ण°] जे पङ्क्तं कुवियं दासं च जे पसायन्ति । तिस्रिय महि-
लाण पिआ सेसा मित्तिय वाराया ॥ L शूति जे पङ्क्तं कुवियं
दास जे पसायन्ति । तिस्रिय महिलाण पिआ सेसा सामि चिय
वराय ॥ O शूमन्तिः जे पङ्क्तं कुवियं दासव जे पसायन्ति । तिस्रिय
महिलाया पिआ सेसे सामीक्षीय वराया ॥ P न कुणन्ति जे पङ्क्तं
कुवियं दासव जे पसायन्ति ते सिञ्च महिलाण पिआ सेसा सामा
चिञ्च वराया ॥ उक्त्य ॥ न कुणन्ति ये प्रभुत्वं कुपितं दास इव ये
प्रसादयन्ति । ते केवल महिलाणां प्रिया शया स्वामिनकेवल वरा-
का ॥ MM, HG om. न कुणन्ति° । ९) CC₁ सौ च । CC₁ O
नायकामु । P चे । १०) CC₁ °भेद्यं । LO वित्तल्यगात् ।
MM, HG om. नायकेषूत्तमः° ।

उत्तमाधममधैः भेदैः स्वात्रायकस्त्रिधा ।

नायिकाश्च तथा ज्ञेयास्तयोश्च श्रयणं विधा ॥

तत्र नायकगुणाः ।

हृतो मनुसहसैर्यः संतप्तो मदनाग्निना ।

५ रक्तञ्च यो विरक्तायां सो धमः परिकीर्तितः ॥

कामिनीभिः स्मरार्ताभिः सततं काम्यते हि यः ।

न ताः कामयते नम्रा मध्यमो नायकः स्मृतः ॥

रक्तां यो भामिनीं देवि सक्तां कामयते सदा ।

तथापि काम्यते उत्तममुत्तमः सोऽभिधीयते ॥

१० नायिकास्त्रिधा ।

कार्ये गृह्णाति रीषं या गतरोषा प्रियानुगा ।

रसज्ञा कृत्स्नकुशला सौत्तमा नायिका स्मृता ॥

१) L नायिका विधा । O नायकासु च । P उत्तमाधममधैः नायकस्य नायिकाया श्रयणस्य विधा । २) O नायकाश्च । C₁ नायकश्च । CC₁ ज्ञेया । L नायकोपि तथा ज्ञेयः । O श्रयणं सौत्तमं निवे विधा मध्विकल्प । MM₁HG om. उत्तमाः । ३) P त्वं für तत्र । गृह्णे यो नायिका वेत्ति स तामयते सदा । कामिनी कृष्णयज्ञयो सौत्तमः परिकीर्तितः ॥ ४) O रक्तयोश्च । om. यो । add संयुक्तो hinter विरक्तायां । C मध्यमः । MM₁HG om. हृतोः । ६) C₁ कामिनी । CC₁ स्मरार्ताभिः । P स्मर-क्ताभिः । ७) P न तां । सोऽय मध्यमं नायको मतः । L नायकः स तु । O नायकः सु । MM₁HG om. कामिनीभिः । ८) O रक्तां गुणाः यो । LO वाहिनीं । O देवीनां । ९) CC₁ रत्नैः । O विधीयते । PMM₁HG om. रक्ताः । १०) CC₁ नायिका विधा । L नायकगुणाः । O नायकाः गुणाः । P नायिकापि विधा । ११) O कार्येती यः । LO गते रीषे । P कार्त्तया तद्देशेऽपेद्रियानुरामा रसज्ञा कृत्स्न कुशला सौत्तमा परिकीर्तिता । १२) O कृशला । C₁ सो उत्तमा । O नायका । MM₁HG om. कार्येः ।

अस्त्रानि कोपमाना या या दुःखानुनयना तथा ।
 मानिनी मानहीना च चणात्सा मध्यमा स्मृता ॥
 लुब्धा यातीव चपला चरने नीरसाचरा ।
 दुःखप्रसाधनाभिज्ञाकृतज्ञा साधमा मता ॥

तयोच्च शयनं विधा ।

५

पार्श्वयोश्नति नीतं निखमध्ये प्रियस्य तत् ।
 विमर्द्दं सहते त्वर्थं सुरतासक्तयोः ॥
 मध्यमस्य पुनः कार्यं शयनं समभूमिकम् ।
 प्रविरलाङ्गसंस्पर्शा नित्यं याति निशा यथा ॥
 द्वेषस्य तुल्यमुत्तुङ्गं मध्ये नीचं च पार्श्वयोः ।

१०

१) LO कोपना या च [O चा] दुःखानुनयना [O om. दुःखा]
 तथा । CC₁ *यास्यथा । २) L नायिका für चणात्सा । O
 चणा । om. सा । स्मृतुः । P अस्त्रान् । च für या । दुःखना-
 यतनानुया । रक्ता सा मध्यमा मता । stellt अस्त्रानि° and लुब्धा°
 om. MM₁HG om. अस्त्रानि° । ३) C स्वपा यातीव । C₁ सपा-
 यातीव । L कटुभाषिणी । O किटुभासीली । P लब्धा या नीच
 चपला । ४) C₁LO *प्रसादना । L विज्ञा । O वि । LO ना-
 यिकाधमा [O नाय°] । P दुःखप्रसादनी विज्ञा । साधमाधमाः ।
 MM₁HG om. लुब्धा° । ५) LO चिविहं । P शयनंमपि चिविहं ।
 ६) LO उन्नतं । नीचं । मध्ये नीचं । यत् । ७) L नारी, O
 नाथ für त्वर्थं । LO *शक्त° । O om. तयोः । P पार्श्वयोश्नति
 नीचं विमर्द्दं सहतेत्वर्थं सुरता° ॥ MM₁HG om. पार्श्वयो° । ८) LO
 साधमस्य [O सो°] । LO आयतं सम° । P मध्यमं स्थायुनः° ।
 ९) L विरलाङ्गस्य । O प्रविरलाङ्गस्य । LO संस्पर्शात्मकं । यथा
 निशा । P चन्वपरससंयुक्तं मध्यमं परिकीर्तितं । MM₁HG om.
 मध्यमस्य° । १०) CC₁ द्वेषस्य । L द्वेषस्य । O द्वेषस्य । LO
 तल्यमु° । O *तल्यं । L नीचं तु । P द्विभागे समपार्श्वं च मध्यमं
 नीचमुच्चकं । न योज्यं सुरतस्य स्वाद्धमं तं प्रकीर्तितं ॥

न शक्नोत कलाकल्यो यत्र रत्नं निरन्तरम् ।

इत्यनुन्नततल्पस्या मुक्ता मुक्ता विपश्चिता ।

महिषी रतिसंतुष्टा प्रहृषे स्वगृहे ययौ ।

राजा च प्रातः सर्वावसरानन्तरं पण्डितं राज्ञीं चाबुहाव । सिंहा-
५ सने च पण्डितमुपवेशयामास । मुभंकरं प्रति हसन्वात्ताप्रबन्धेनेति
जगद् । कृतकं मन्ये मयं योषितामिति वचनं युत्वा स्वदोषविक्षि-
तमागसः संजातः । स राज्ञा ज्ञातः कथं भवत्विति प्रश्नः ।

यतः । दीनस्यापि गृहे दोषे कृते भवति नियहः ।

किं पुनः पृथिवीपालगृहे दोषो विमुच्यते ।

१० उत्तरम् । मुकः प्राह । ततश्च स बुधो राज्ञा ज्ञातो ऽहमिति सं-
चिन्त्येति वाणीमुदीरयत् ।

उग्रयाहमुद्वततो जलमतिक्रामत्यनालम्बने

- १) LO न शक्नोति [O *पी] तत्र । MM₁HG om. द्वेषस्व* ।
२) CC₁ इत्यनुन्नत* । O इत्यनुन्नतपस्या? ३) LO रत* । O सं-
तुष्ट । महृषे । LO गृहमाययौ । PMM₁HG om. इत्यनुन्नत* ।
४) C₁ राजाय । L राजापि । O राजपी । CC₁ om. प्रातः ।
LO चबुहाव । CC₁ add स्वभाष्यो विसर्जितायामिव । ५) CC₁LO
om. च । P तत्रानुय सुरतं राज्ञाति प्रश्नः । मुकः प्राह । ततस्तयोः
पत्नुरयं कधरो परिरोतिका धृत्वा चर्द्धशाब्दात्रेन सखाक संयुक्तस्थितं ।
काको रोटिका गृहोत्था ययौ । सा मुमूर्खाममकाकनक्षघातो जात
ईदृशीत्यादि । इति कथां युत्वा प्रभावती मुक्ता । इति मुकसंप्रती
पक्षपक्षाशक्तमीकवासंयहः für इत्यनुन्नत* । ६) O ईता यूत्वं चनं ।
LO सदोषी । ७) LO om. प्रश्नः । ८) CC₁ उत्तरं मुकः प्राह
vor यतः । LO दानस्यापि । ९) L दोषे । O दोषी । LO वि-
मुच्यति । PMM₁H om. दीनस्यापि* । १०) LO इति प्रश्ने [O प्र]
उत्तरं मुकः । om. च । पण्डितो । CC₁O om. राज्ञा । ११) LO
ज्ञात्वा इति वाचमु* । CC₁ *दीरयत् ।

बोधिस्त्रापि च दुर्गमचितिभृतां मूर्धानमारोहति ।

व्याघ्रं याति विषाकुलैरहिकुलैः पातालमेकाकिनी

कीर्तिष्वे मदनावतार छतकं मन्त्रे भयं योषिताम् ॥

इति पण्डितपठितं श्रुत्वा राजा तं बुधं तां च राज्ञीं ब्रूया इति
चिन्तयामास । दुर्लभो ऽयं बुधः । सुलभाः खलु नार्य इति विचिन्त्य ५
महिषीं हस्ते धृत्वा तस्मै विदुषे ददौ । उवाच च । गृहाणैमां महि-
षीम् । परितोषितः पण्डितो ऽपि महाप्रसाद इत्यवोचत् ।

उक्तं च । गुणदोषी न शास्त्रज्ञः कथं विभजते जनः ।

किमन्वस्त्राधिकारो ऽस्ति रूपदोषोपलब्धिषु ॥

पण्डितो ऽपि राज्ञः प्रसादात्सुखं भुङ्क्ते तथा समम् । यत्नेन प्रभावति १०
त्वमपि समये वक्तुं जानासि तदा गम्यताम् । अन्यथा स्वीयताम् ।
इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति मुकसप्ततौ सप्तपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५७ ॥

१) LO बोधि भ्राम्यति । प्राक् [O प्राग्] भारमारोहति ।

२) O व्याघ्रि । विषावकु पाताल* । ३) L मदनाभिराम । O

तिराम । PMM₁HG om. उग्रयाह । ४) CC₁LO om. राजा ।

५) LO अचिन्तयत् । C दुर्लभः खलु बुधः । LO om. खलु । नार्यः

इत्यवधार्य । ६) L धृत्वास्त्री । O वृत्तास्त्री । CC₁ om. च ।

O om. गृहाणैमां । ७) LO परितोषिते । CC₁ om. परितो-

षितः । LO प्रसादोक्तु इत्यवोचत् । CC₁ add वग्ने [C₂ चमे?]

गुणी राजा गुणवत्सलश्च । LO add स तु गुणी राजा [O राजा]

तु गुणवत्सलः । C) LO om. उक्तं च — रूपदोषी* । C₁ *दोषी ।

PMM₁HG om. गुण* । १०) CC₁ om. पण्डितो — समम् ।

LO om. ऽपि । L मुक्ते । ११) O त्वमपि स्मिन् त्वमपि । LO वेत्ति ।

CC₁ भान्यथा । L om. अन्यथा — सुप्ता । O अन्यथा स्वीतां ।

१२) CC₁ इति इति । O स सुप्ता । १३) L इति कथानकं ।

O om. इति* ।

अन्वदा प्रदोषे वलिता प्रभावती मुक्तं पृच्छति । मुक्तः ।

रत्नचिंनि ब्रजाय त्वं रत्नं चेतसमयोचितम् ।

दुःशीलापतिवद्वेत्ति कर्तुं गणपतिः पुरः ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । मुक्तः । अलि लोहपुरी नाम नगरम् ।

- ५ तस्मिंश्च राजहो नाम पामरः । तस्यापि पत्नी परपुरुषवत्प्रमत्ता दुःशी-
लेत्याहुया । सा च सूचविक्रयार्थं सखीभिः समेत्य पद्मावतीं पुरीं
प्रयाति । ततश्च यामसमीपस्थस्य गणपतिस्त्राभिः पृथक्पृथक् उपया-
चितमुक्तम् । तथा तु चुम्बनमुपयाचितमुक्तं मदनाक्रान्तादेहया । स
च तासां प्रभूतं लाभं वक्त्रे । ततः सर्वाभिरन्वाभिरात्मीयात्मीयमुप-
१० याचितं तस्मै गणेशाय प्रदत्तम् । तथा च नप्रीभूय चुम्बनं कृतम् ।
ततः केलिप्रियेण तेन सा अधरे धृता । तस्मिंश्च धृते सा कुङ्कुटीव
तत्र स्थिता । तं च वृत्तान्तं तन्मोक्षलाय तद्गतुः सख्योऽपहसमाना जि-

- १) CC₁ om. प्रदोषे । O सा प्रदोषे । LO om. वलिता ।
L[O] सा für प्रभावती । २) CC₁ रत्नचिंनी । LO रता-
चिंनी । ३) O दुःशीलो । ४) CC₁ om. प्रभा° कथ° । LO
om. प्रभा° — मुक्तः । अलि सुधान्वे यामे । ५) LO om. अपि ।
दुःशीलेति । ६) L सान्वयनामा । O सान्वयगभास । LO om. सा
च । सह für समेत्य । C₁ प्रभावतीपुरीं । O पद्मार्थं पुरी ।
७) L ययौ । O ययो । LO om. ततश्च । एकयाम [O °दान]
समीपस्थगणपतये त्राभिः पृथक्पृथक् । CC₁ उपायाचित° । ८) L
तदा तु । LO चुम्बनं नप्रीभूय कृतम् । CC₁ add नष्टतया vor
मदना° । C₁ मदना° । ९) LO om. अन्वाभिरु । CC₁ °भिरा-
त्मीयोपयाचितं । १०) L °याचितां । LO om. तस्मै । गण-
पतये । दत्तं । L om. तथा — कृतम् । O तथा तु । CC₁ om.
नप्रीभूय । ११) CC₁ केलिःप्रियेण । LO तेन गणपतिना । साधरे
नाडतरं [O नाडत] धृता । om. तस्मिंश्च धृते । सा च तत्र
तत्रैव [O तत्रैव] स्थिता [O स्थित्वा] । CC₁ om. सा । कुङ्कुटीव
यस्त्रसंयाता [C₁ °ता] । १२) LO om. च । तद्गतुः सख्यसन्मो-
क्षनाय कथयामासुः ।

वेद्यामामुः । सो ऽपि तद्वचनं श्रुत्वा तत्रागमत् । तां तत्राविधां
दृष्ट्वा स त्वचिन्तयत् । कथमियं मुख्यत इति प्रश्नः । शुकः । तां
तत्रास्थितां दृष्ट्वा सकामः सन्नासभं रन्तुमारभे । ततश्च स गणपति-
स्तत्राविधं कौतुकं दृष्ट्वा जहास । हसतस्तस्य शीघ्रं शिबिलो जातौ ।
ततः सा मुक्ता सती प्रथम्य निजं नाचं तर्जयन्ती गृहं ययौ । ५

कृतं तेन रतं देवि समयोचितमीदृशम् ।

स्वकार्यं मोचिता सापि दुःशीला विघ्ननायकात् ।

समयोचितमारब्धं कुरुते यस्तु हृत्त्ववित् ।

सर्वदा तु फलं तस्य समयतो हि शिष्यते ।

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

१०

इति शुकसप्ततौ अष्टपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५८ ॥

अथ दिनात्ने सा शुकं गमनाय पृच्छति स्म । शुकः ।

गच्छ देवि स्वकार्यं च कुरु चिन्तितमद्भुतम् ।

इक्ष्मीवद्विजानासि पतिं यद्विदुमुदतम् ॥

१) LO तद्वचनात् । om. तां — शुकः । २) C₁ मुख्यतेति ।
CC₁ om. तां — रन्तुमारभे । ३) O दृष्ट्वा सकामः । रासभे । LO
ततो गच्छ । CC₁ गणपतेस्त । ४) LO तत्कौतुकं । O हसतश्च
उद्ग्री शीबिलो । CC₁ तं हसन्तं दृष्ट्वा विघ्नाधीश्वरो ऽपि यावद्व-
सति तावदोष्ठो ऽपि शिबिलो ऽभूत् मुक्ता च सा तत्राविधापि सती ।
५) CC₁ निज । L तर्जयन्ती सती । LO गता । ६) CC₁O स्वकार्यं ।
CC₁ विघ्नकारणत् । ८) CC₁ कुरुते ऽन्यो ऽपि । ९) LO सर्वदा
सफलं । L शस्यते । O सस्यते । १०) LO om. इति — सुप्ता ।
११) L इति कथानकं । O इति कथा । C om. शुकसप्ततौ ।
१२) LO om. अथ — शुकः । P प्रभावती für सा । om. गमनाय ।
शुकोप्याहः । १४) L इक्ष्मीव । O इक्ष्मीव । P इक्ष्मीव ।
LO पतिवंचनमुदतम् । P पतिवंचनमद्भुतम् । MM₁H याहि देवि यतो
यानं रोचते तव [M तत्त्व] भामिनि [M₁ ०जी] यदि कर्तुं विजाना-
सि [M ०सी] यथा दीवननर्विता ॥

प्रभावत्वाह । कथमेतत् । मुक्कः । अस्ति संगमो नाम ग्रामः । तत्र
 राहडो नाम राजपुत्रः सकोपः । तस्य भार्या इक्षिणी नाम । स
 च तया सार्धं देवयाचायां चलितः । सा च नरान्तरं कटाक्षयन्ती
 तेन दृष्टा पुमांस । ततः स तन्निघुनं तथाविधं ज्ञात्वा तां तदनु-
 ५ रक्ता मेने ।

उक्तं च । बडभणिआइ कन्तो तहेअ अडक्खिपिक्खिआ धारं ।

ऊससिअं पि मुणिव्वइ करलज्जणसंकुले गमे ।

१) LOP om. प्रभा° — मुक्कः । LO om. अस्ति । G *May-
 xáka*. MM₁H om. संगमो । २) LO राहडोखो । G *'Paxá-
 das*. MM₁H om. राहडो । CC₁ सकोपच । om. P. इक्षिणी-
 नासी । G *'Povbivá*. om. MM₁H. L add कुटीला कुलटा च ।
 O add कुटीला कुटीला च । ३) LO om. च । समं नगरयचस्य गृहे
 याचायां । P देवयाचां । CC₁LO om. च । O नगरान्तरं यव-
 र्थति । P om. सा च न° क° । ४) P दृष्टा । LO om. पु-
 मांस — ततः । P om. ततः स । LO om. तन्निघुनं । तथाविधां ।
 LOP दृष्टा für ज्ञात्वा । O om. तां । CC₁ तां च । ५) LO ता-
 ममंस । P तापदगुरक्ता समंता उक्तं पुंश्ली नामिहित । ६) P
 om. उक्तं च । CC₁ बड [C₁ बड] भाणिआइ कन्तो अडक्खिपिक्खिआ
 धार ऊससिअं पि मुणिव्वइ करलज्जणसंकुले गमेयं । L अड्डन-
 नयणकयं व पणकयं अंगसंजीअं । ऊससिअं पि मुणिव्वइ करलज-
 संकुले गमे । O अड्डनयणकयं व यल° । ऊससिसियां पि मुणी
 वरवरलज्जणसंकुले गमे । P रक्कं को पुल्लजाउकस्य कहिउसुहं
 च दुःखं आ । केन समं विहसिज्जउ पामलपउ रेहआगामे ।
 उल्लव । रंग कः पूरयतु कस्य कयविषति दुःखस्य दुःखस्य केन
 समं विहसति पामलपपुल्लहतयामे । MM₁H om. die Präkrit-
 Strophe.

तां तथाविधां विहतां ज्ञात्वा च राहडो गृहमागमत् । धिक्कृत्य पशु-
पाशैर्गृहान्तरे यन्त्रितां धारयामास । सा च चिन्तयति । मम जन्म
जीवितं यौवनं च तदा सफलं यदा एतस्य प्रत्यक्षं नरान्तरमुपभोक्ष्ये ।
प्रतिज्ञातं च मनसा दृढम् । तत आत्मीयप्रतिज्ञां कथं निर्वोहयत्विति
प्रश्नः । शुकः । ततः सा कदाचित्तं हृदयस्थं नरं गृहपार्श्वे गच्छन्तं ५
दृष्ट्वा तं प्रत्याह । अद्य रात्रौ त्वयास्यगृहाङ्गणस्थचिच्छिनीमूले निज-
कायाकारगतायामूर्ध्वलिङ्गिना शयनं विधेयमिति । स तथेति प्रति-
ज्ञाय रात्रौ तथा भूत्वा स्नितः । सा च कामार्ता सर्वकरण-
चतुरा तत्र ययौ । अचारभूमिमुद्दिश्य भर्तारमाह्वयति स्म । सा

१) CC₁ om. तां । LOP om. तथाविधां । om. च । LO
गृहमागमत् । P रोहटो गृहमागमत् स तां पुरुषरहिते अगारे स्ना-
पयामास । २) CC₁ यन्त्रितायां । om. O. P om. च । चिन्त-
यती जगाद् । LO om. जन्म । ३) CC₁ जीविजीवितं । P om.
यौवनं च । O om. सफलं तदा । ४) CC₁ om. च । om. दृढम् ।
P प्रतिज्ञाश्चकार मनसा । om. दृढम् । LO ततः सा निज० ।
P तदा आत्मीयां । CC₁ निर्वोहयतीति । P निर्वोहयत्विति ।
LO om. इति । ५) P प्रण्य । शुकः आहः । LO om. ततः ।
सा एकदा । LOP om. तं । LP हृदयेप्सितं । O हृदयेष्पीनरं ।
P नरं दृष्ट्वा गृहपार्श्वस्थं तं जगाद् । O गच्छन्तं । ६) P om.
अद्य । त्वया रात्रौ । L *गृहे अंगन० । O *गृहेगण० । P अस्स-
गृहाङ्गणचिच्छिनी० । O चिच्छिनी० । LOP *मूलसन्निधौ [O *स-
न्निधौ] । ७) CC₁ *गर्ता । O verbessert dies in *गर्तांतरे । O
*कर्त्तायां । P निजकायास्यगतायामूढे लिङ्गेन । CC₁ om. शयनं ।
LO om. इति । P ज्ञाया । ८) P भूत स्नित । LO om. च ।
९) LOP तत्राययौ । CC₁ आचारभूमिमुद्यतस्य भर्तारमा० । LO
उच्चारभूमिमुद्दिश्य । L भर्तारमवाह्वयत् । O भर्तारं तथा-
ह्वयत् ।

चिह्निणीकायायां गत्वा तस्य लिङ्गस्योपरि उपविश सतूणधनुषं
तमब्रवीत् ।

धानुष्को ऽसि प्रधानो ऽसि लोके ख्यातिं गतो ऽसि च ।

क्षिप्वि मे चन्द्रिकामस्य पीरुषं गणयामि ते ॥

५ स च मूर्खसद्वचनमिदं श्रुत्वा सशरं धनुरादाय चन्द्रिकां लक्ष्मीकृत्य
बाणं मुमोच । तेन मुक्तो ऽपि बाणो नाकाशगतो चन्द्रिकां भि-
नत्ति । अधः स वेध्याद्गुष्टः । तस्मिंश्च पत्यावपरादिषी सति सा वि-
परीतरतचमा सहस्रतालं तमिदमाह ।

*

१०

*

१) LO *कायां । P चिह्निणीकायधी । L लिंगस्योपविश ।
O लिंगस्योपरी पश्यण धनुस्कं । L सतूणधनुष्कं भर्तारं बभूवि ।
P सधनुष्कं भर्तारमिदमब्रवीत् । ४) L मिंधीमां । O सी-
दीमां । P क्षिप्वि मा । कांत für अब । CC₁ LO मत्पुरो ऽसि
मम प्रिय । [LO मत्पुरासि [O *सी] । C₁ प्रिया । L प्रियं ।
O प्रीय] ५) CC₁ om. च । P om. इदं । सश धनुष्कानि-
रादा । CC₁ चन्द्रिका लक्ष्मीकृता । P चन्द्रिका । OP लक्ष्मी-
कृत । ६) CC₁ LO om. बाणं मुमोच । P बाणांमुमोच । LO
नो गगनगता [O कारणे für बाणो] । ७) L अतः । O अपः ।
CC₁ वेधा० । L पक्षी । O पक्षी । LO अपरादिषी । om. सति
सा । ८) CC₁ सहस्रता । LO om. तम् । ९/१०) CC₁ ह राहड
भूलचवादिणि [C₁ *मि] याहंरूपुविदीसर नि [C₁ ति] अउउ-
ताहवन्धिकीजउताहरीवाहमपिराखिज्जहिधरवेडीकाह ॥ L रा-
हड भूलड चाद्रणीयाहं रूपवदीसर नीयडडं । ताहंवलिकीजिहूं
ताहरीवाहं मइ राखज्जवेड्डीकाहं । O bat our मइ राखीव-
रडीकं ।

राहडो ऽपि तामेवं जञ्जन्तीं युत्वा तं शरं गवेषयन् चिरं बभाम ।
ततस्तथा यदृच्छया विपरीतं विहितम् । एवमुक्तश्च पतिः ।

यदृच्छया रतं मूर्खं ते पुरो ऽथ मया उतम् ।

शूरो हि कुहितो ऽसि त्वं यास्यामीति जगाद तम् ॥

इत्युक्तोपपत्त्या समानीतं इयमावृह्य जगाम । गच्छन्तीं च तां ततो ५
दृष्ट्वा राहडो ऽपि लज्जितो विगुप्तश्च । ततः स्त्रीणां वशगः को न
विदम्बितः ।

यतः । आननर्तं पुरा शंभुर्गोविन्दो रासकृतचा ।

ब्रह्मा यमुलमापन्नः स्त्रीभिः को न विदम्बितः ॥

संसारवृक्षमूलं याः पापकन्दलभूमिका ।

१०

संतापफलपुष्पाणि योषितः किं सुखावहाः ॥

मायामूलमिदं सर्वं तस्या मूलं हि योषितः ।

संयोगो योषितां मूलं तं त्वत्का च सुखानि नः ॥

१) CC₁ राहरो ऽपि । om. तामेवं — युत्वा । O राहवीपी
तामीवं जञ्जन्ती । LO तस्य भूतस्तथा [O भतसा] विपरीतं रतं
यदृच्छया विहितं । P किन्धि मां चन्द्रिका किन्धी स वाणाकुमोच
सा जगाद । उक्तश्च ॥ भिज्जको भिज्जको चन्द्रिणीया भिज्जको नाह
गमार । पेक्खको पेक्खको हक्को धणिआ जादको जहमार ॥ देश-
भाखा ॥ विदतां विदतां चन्द्रिका विध्यातु नाको विदग्धः पञ्चामि
हितं ॥ für तेन मुक्तो — विहितम् । २) P एकमुक्तश्च पतिः ।
CC₁ om. एवमुक्तश्च — वाग्यासु । ३) O मूर्खं । P *पुरो मूर्खं
सुरतं ते मया उतम् । ४) P शूरा । PO सि für हि । P त्वं
कुलीनोसि । O कुहितं सी त्वं । ते für तम् । MM₁H om. यदृ-
च्छया* und alle folgenden Strophen. ५) P इत्युक्ता उपपत्तानीतं ।
LOP om. च । OP om. ततो । ६) P रोहडो विगुप्तो लज्जितश्च ।
L वशगो । P को न वशगो विदम्बितः । ७) P om. यतः —
विदम्बितः । L अननर्तं । O आननर्तं । १०) P *मूलं या ।
LO या । P *कन्दलं । ११) P संतोषः । १२) P साननरं
वाटागा योषितां मूला त्वत्का मां वैमुखीजन für संयोगः । LO तां ।

तस्मैद् वचः श्रुत्वा प्रभावती प्राह ।

उत्पत्तिकारणं तन्वी तन्वी वृद्धयः कारणम् ।

सुखस्य कारणं तन्वी सा कथं कीरं दुष्यते ।

विना ताभिर्न संभोगो विना ताभिः सुखं न च ।

५ विना ताभिर्न चात्मानं छतार्थं मन्वते जनः ॥

उक्तं च । अमृतस्त्वैव कुण्डानि सुखानामिव स्थानयः ।

एतेरिव निधानानि योषितः केन निर्मिताः ।

प्रियादर्शनमेवास्तु किमन्यैर्दर्शनान्तरैः ।

प्राप्यते यत्र निर्वाणं सराज्ञेष्वापि चेतसा ॥

१० इति तस्मा वचः श्रुत्वा मुकः प्राह ।

वाञ्छिवारणलोहानां काष्ठपाषाणवाससाम् ।

नारीपुरुषतोयानामन्तरं वज्रं विद्यते ।

एतत्त्वयोक्तं पतिव्रताविषयं नान्वासु । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति मुकसंप्रती एकोनषष्टितमौ कथा ॥ ५९ ॥

१) P प्रभावताहः । २) P *करणं । वृद्धयः । ३) P *तत्र
मा करां कारयिष्यते । ४) P सीमास्यं für संभोगो । LO न
हि । ५) O om. ताभिर्न — सुखानां । P ताभिर्न आत्मानं ।
जनः । L चात्मापि सा कथं दूषयामासद् । ६) P om. उक्तं च ।
O स्थानयः । P राशयः । ७) P विधानानि । O योषिता ।
P निर्मिता । ८) P om. प्रिया° । O किमन्यैर् दर्शनान्तरैः । ९) O
यत्र । चेतसा । १०) LO मुकः für इति° । मुमुक्षोश्च [O मुमु°]
मार्गद्वयमिदं [O मार्गय°] जनो कस्मिन्कोपि समाशक्तो भित्तो [O
भीष्टो लोके] गतिर्यत्रः । तद्देव [O तद्देश] पातु [O यातु] सर्वोपि
कार्यं [O कार्यः] कर्तुं समीहितं [O समीहीतुं] छलैव चकिन्वी जा-
ता यथा पूर्वं समीहितं । [O om. छलैव — समीहित] । १२) P
नारा° । वाक्तरं वज्रं विद्यते । १३) LO om. एत° — मुग्धा ।
P पतिव्रताविषयः । १४) L इति कथान्तः । O इति कथा ।
P *संयहः ।

अन्वदा सा प्रभावती गमनाय मुक् पप्रच्छ । मुक् प्राह ।

गच्छ देवि यदा वेत्ति संशये कृत्यमागते ।

वीरस्य नृपतिर्यद्वत्समायां नृपदूतकः ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । मुक् ।

कक्षाधिपतिना देवि तस्य राज्ञः सभा श्रुता ।

4

विचित्रा देवनिर्मिता सर्वरत्नविभूषिता ॥

तां द्रष्टुं प्रहितो दूतो हरिदत्त इति श्रुतः ।

सहस्रप्राभृतो भीरु सुरजहयहस्तकः ॥

स दूतस्तत्पुरीं गत्वा नृपं दृष्ट्वा तं जनाद् । सत्स्वामिनाहं सचिवां
तव सभामवलोकयितुमुत्कण्ठितः । राजा प्राह । प्रातर्दर्शयिष्ये । १०

१) CC₁ om. सा प्रभावती । LO om. प्रभावती गमनाय ।
पृच्छति । CC₁L om. मुक् प्राह । O om. प्राह । २) CC₁P गता,
L यथा für यदा । P संशयं च समागते । ३) O वृत्त für वी-
रस्य । C₁ नृपति° । MM₁H गच्छ चेद्यदि वेत्ति त्वं उक्ति [M₁H
मुक्ति] संशय आगते । सुधर्मनृपतिर्य° ॥ ४) LOP om. प्रभा° — मुक् ।
५) C श्रुता । C₁ श्रुता । O om. [श्रु]ता — श्रुतः । ६) CC₁
°निर्मिता । L निर्मिता देविः । °विचित्रिता । ७) CC₁ सहस्रप्रा-
भृता । L खड्गस्य प्रा° । O खस्य प्रा° । CC₁ °सूचकः । O सुवत्र° ।
LO चयहस्तकः । P अस्ति शंखपुरं नाम नगरं तव जाया वीरो नामा
तस्य देवनिर्मिता सभा तत्र कक्षाधिनी तां सभां द्रष्टुं दूरतः हरि-
दत्तनामा तस्य राज्ञः सभां निखेतुं न श्रौति जलमयी खलमयी
वा für कक्षाधि° — °हस्तकः । [G Συγχανοίρα. om. MM₁H.
Bήρας. MM₁ सुधर्म । H धर्मराजा । ó Βασιλεύς τῆς χώρας
Κασοίνος. om. MM₁H. G om. हरिदत्त] । ८) P स दूत स्य
राज्ञः पुरं ययौ । LO तां पुरीं । राजानं । om. तं । CC₁
जगाद् तं । P ययौ रत्नचहस्त जगाद् चर्त्रीरौनं हे राजन्ना सभा-
यां राज्ञादर्शयोक्तं प्रातर्दर्शयिष्ये । CC₁ om. मत् । LO om. अहं ।
१०) CC₁ om. तव । O विलोकयितुं न प्रेषितः । L °यितुमहं प्रे-
षितः । L राजा आह । O राजाह ।

ततो राज्ञा द्वितीयदिने दूत आकारितः । स च सहस्रागतस्य सभां
विचित्ररत्नचरितां दृष्ट्वा जलमयीं स्खलमयीं वेति निश्चेतुमशक्तः कथं
भवत्विति प्रश्नः । मुकः । ततः स पूगीफलं पुरः विष्ट्वा स्खलं ज्ञा-
त्वा गृहं ययौ । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ।

५

इति मुकसप्तमी पठितमी कथा । ६० ।

अन्यदा सा मुकं पृच्छति स्म । मुकः प्राह ।

गच्छ देवि गता वेत्सि रन्तुं वेत्सि निजं वरम् ।

यथा तेनुकया पूर्वं कृतं चिरमाकाङ्क्षितम् ।

१) LO स दूतो द्वितीयदिने आ० । P ततः प्रातर्दूतमाकार्यं
सभां दर्शयामास । LO समागतः । २) CC₁ विचित्रचरिता । L
जलस्खलमयीमिति । O जलस्खलमीति । CC₁ LO om. वा । LO
निश्चितमुत्सुकः [O *मुत्सुः] । P स दूतः सभां दृष्ट्वा निश्चेतुमशक्तः ।
LOP किं करोत्विति [P *तु इति] । ३) LO संशयः । P प्रश्नः ।
मुकः प्राहः । CC₁ add प्रियासुखे मनोनुना राज्ञा नाकारः सं-
वृत्तः । CC₁ LO om. ततः स । P om. ततः । स दूतः पूवाकुलेन
तत्र पूगीफलं निविष्टम् । CC₁ P om. पुरः । ४) CC₁ ततो ययौ ।
LO ज्ञात्वागतो ययौ । P गृहं जगामः । LO om. इति — मुग्धा ।
५) L इति कथानकं । O इति कथा । P *संयहः । ६) LO
om. अन्यदा — प्राह । P अन्यतुः प्रभावती मुकं प्रपद्य । CC₁
om. प्राह । ७) LO याहि । P *वे त्वं रन्तुं वेत्सि निजं वरं ।
८) CC₁ *प्रियं यं चिरकांचितं । L तेज्जकया । LO प्रियमाकां-
चितं चिरं [O वितं] । P यथा ते पूर्वं प्रियं हि चिरकचितं ।
MM₁ H गच्छ देवि यतो गन्तुं वाञ्छसि त्वं प्रभावति । यदि कर्तुं वि-
जानासि यथा तनुकया कृतं ।

प्रभावत्ताह । कथमेतत् । मुक्कः कथयति । अलि खोरसमामिधानो
यामः । तत्र वक्षिक्पुत्रः पार्श्वनागनामा । तस्य भार्या रूपसंपन्ना रत-
लोत्पुपा कुलटा तेजुका नाम । सान्त्वदा सखीभिर्वृता देवयाचलोक-
नाय गता सुहृदपस्त्रैक पुंसः रूपं प्रेक्ष्य संयमाय भगवन्ने ।

यतः । विवाहे देवयाचायां राजवेम्भनि संकटे ।

५

परमेहे विवादे च देवि नारी विगच्छति ॥

उक्तं च । गृहे ऽरस्ते तथा देवे हृत्वे तीर्थे जलाशये ।

विवाहे चोत्सवे निष्ठं मास्तिनीनिलये तथा ॥

याचायां स्त्रीसमूहे च निर्जने जनसंकुले ।

पत्तने च तथा यामे स्वहृन्दा द्वारवर्तिनी ॥

१०

१) LO om. प्रभा° — कथयति । CC₁ om. कथयति । L खो-
रसमामाभिधो । O खोरसः यामाभिधो । P अवालि रेवाखो
यामसत्वं । MM₁ धान्यकूट । H धायकूट । G 'Peßá. २) LO
पार्श्वनागनागनामा । MM₁H नाम । O तत्र für तस्य भार्या ।
३) O om. कुलटा । L कुलटा रत° । P तस्य भार्या भूपसंभं यवाहः
रतिलाकुपा कुलता पूमाकाम । L तेजुका नाम । O तेजुका मा ।
om. P. MM₁H तनुका । G Tēzouká. LO सा सान्त्वदा । P om.
सा । LO सखीवृता [O °जा] । CC₁ °याचा आ° । LO °या-
चावलोकनाय । P देवावलोकता जगता तत्र पुत्रं सुन्दरपुत्रं
हृदा चकमे । ४) CC₁ प्रेक्ष्य रूपं पुंसः । LO सुहृदपस्त्रैक प्रेक्षकं
[O °व] पुंसः । ५) CC₁P om. यतः । ६) CC₁P परिग्रहे । LO
परमेह । P नारी नूनं । ७) LOP om. उक्तं च । LOMM₁H
om. गृहे° । CC₁ ऽरस्ते । P गृहे रस्ते तथा हृत्वे तीर्थे शिवजल्य-
शये । पत्तने च तथा यामे भीरु नारी विगच्छति । सिरे हृत्वे
प्रवासे च मार्गं वेम्भनि चत्तरे । प्रवेशे निर्गमे रक्षां भी नारी
विगच्छति । शोको वसने भर्तुः स्वहृन्ने प्रवासे च मार्गं वेम्भनि
चत्तरे । प्रवेशे निर्गमे रक्षां भीरु नारी विगच्छति । शोके वसने
भर्तुः स्वहृन्दा स्त्री विगच्छति ॥ sic! १०) O पन्ना । LO °या-
परयामे स्वहृन्दा चारचारिणी [O चारीचारीणी] ।

खले जेने प्रवासे च मागें वेम्मानि चत्वरे ।

प्रवेशे निर्ममे राज्ञां सदा या कौतुकप्रिया ॥

प्रतिवेम्मगृहे शून्ये रजकीसूचिकीगृहे ।

दिवाराची च संध्यायां दुर्दिने राजचत्वरे ।

५ शोके च वसने भर्तुः स्वच्छन्दा स्त्री विनश्यति ॥

तेजुका च तं दृष्ट्वा भूसंज्ञया आह्वयेदमब्रवीत । अहं तवासक्ता परं
मदीयो भर्ता दुःसहो निष्ठुरश्च गृहाद्वहिर्निर्गन्तुं नोत्सहे । अतो यस्मिं-
सस्मिन्दिवसे स्मृगृहद्वारि घटे चिप्त्वा वृश्चिको मोक्तव्यः । तदाहं
वृश्चिकदष्टा भविष्यामि । त्वयास्मृगृहद्वारि वेशेन भाव्यम् । इति संकेतं
१० विधाय स्वगृहं जगमतुः । तेनापि तथा कृतम् । सापि घटं खट्टो-
त्कीर्षके चिप्त्वा इति जगाद् । अहमनेन वृश्चिकेन घटस्त्रेन दष्टा ।

१) LOMM₁H om. खले — विनश्यति । CC₁ खल । C₂ प्र-
विशे । ६) LO तेजुकया [O तेजुकया] स आह्वतो दृष्टिसंज्ञया
[O दृष्टीसंज्ञया] इदमुक्तवान् । P om. तेजुका च । CC₁ om.
च । P तं कालं । कुदसंज्ञया आह्वय इदन्वासक्ता । ७) L
अतिदुर्दुष्टो । O अतिदूरलो । CC₁P om. निष्ठुरश्च । O दी-
निष्ठश्च । LO ततो गृहा° । गंतुमचमाहं । P दुःसहः वहिर्न
निगति । तस्मात्काररण्यादानामिदिवसे मया वृश्चिकदस्त्रीसीति क्त्वा-
त्यतिव्यामि त्वयापि विषवैद्येन भूल आगमंतव्यं इति संकेत° für
अतो° । LO ततो für अतो । CC₁ यस्मिंश्च दिवसे । ८) LO om.
स्मृगृहद्वारि । घटे वृश्चिकः चिप्त्वा । CC₁ घटिके । LO तदा
चाहं । १०) LO कृत्वा । P ततःस्त्रेनापि तथा कृतं तथा वसा
घटं मुक्ता जगाद् वृश्चिकेन दृष्ट्वास्मि रे वृश्चिकेनेति रारसीति ।
CC₁ स घटं खट्टोत्कीर्षके । ११) LO मुक्ता । om. इति । घट-
स्त्रेन वृश्चिकेन ।

इति रारटीति । सो ऽपि च पुष्यसदा वैवो भूत्वा तद्गृहदारि
तस्वी । ताडं बन्धु पोटुं मल्लं मूलं फेडुं विसं हरुं इति जल्पति ।
तदा च सा भर्तारं जनाद् ।

देहि काष्ठानि मे नाच मरिष्यामि न संशयः ।

आह्वय मान्निवानीवान् गतार्तिं वा कुर्वन् माम् ॥

५

ततस्तद्वर्ता गृहाद्वहिःस्थितं तमाकारयामास । वैवो ऽपि तां दृष्ट्वा
तत्पतिं जनाद् । यद्येषा कालदृष्टा जीवति ततस्त्वं भाग्यवानहमपि
यशःपात्रं भवामि । वणिगाह । वैव प्रसादं विधाय एनां विषरहितां
कुर्व । ततः स वैवः केनापि कटुकमीषधेन वनिताशूमासिष्य तत्पति-

१) LO इत्युक्ता रा° । OP सापि । CC₁P om. च । LO प्रेक्ष-
कपुष्य° । तद्गृहदारि । २) CC₁ वाच बंधु पोटुं मल्लं उ मूलं फेडुं विसं
हरुं । L तावा धडं सीसक फेडुं पेट मल्लं मूलं फेडुं एवं जल्पति ।
O ताव बंधु सीसक फेडुं पेट मल्लं मूलं फेडुं एवं जल्प । P ताव
बंधु पोटुं मल्लं फलं फेडुं विसुं हरुं । उत्पत्य । तासं वधातु माटं
मारयतु भमं स्फेतयतु विषं हरेतु । इति जल्पति स्म । ३) P om.
तदा च । LO om. च । भर्तारमिति । P भर्तारमिद् । add
अहमनेन घटस्तेन वृद्धिनेन दृष्टा । ४) P मे काष्ठानि । ५) CC₁
मान्निवो । P मन्वीषो विवाहार्तिं । CC₁ गतार्तिं । LO कु-
र्वन् । MM₁H om. देहि° । ६) LO ततो भर्ता । P om.
ततस् । L गृहाद्वहिः । O °वहीसं । P गृहद्विहं । CC₁
om. तम् । LO तत्पतिं दृष्ट्वा तामिति जनाद् । P तां दृ त्यति ।
७) CC₁ यद्येषा । LO एषा का° यदि । P om. कालदृष्टा । CC₁
ततो ऽधिको पुष्पा? हमपि° । LO तदा भवाभाग्यवान् [O पुन्य-
वान्?] । P ततस्त्वं पुष्पाधिकं अहमपि । ८) CC₁ om. भवामि ।
P भवति । हे वैव । एनां मम स्त्रि विषमविरहितां विवेहि ।
LO निर्विषां । ९) CC₁ करोतु । O om. ततः — तत्पतिमाह ।
P स च विषक केनापि कटुकमीषधेन वनिताशूमासिष्य । L कटु-
मीषधेन वनिताशू ।

माह । अहो वणिक्सर्वेषामपि विषाणां समधिकं मानुषविषमेव ।
ततो विषस्य विषमौषधमिति कृत्वा त्वमस्मा ओष्ठं धाव । ततो
वणिक्तया कर्तुमारंभे । वणिक्मात्रेण तस्य वणिजः कटुकौषधमिश्रीष्टा-
स्वादेन मुखं कटुकं संजातम् । ततो वणिगाह । त्वमेवौष्ठं धावेत्सुक्ता
५ वणिविस्त्रतः । वणिजो ऽपि विषशङ्काकृष्टा । ततो वहिर्गते वणिजि
वैद्येन सा कामार्ता यथेच्छं भोजिता । तदनन्तरं सा मायिनी स्व-
स्त्राभूत् । वणिगपि वणेन स्वस्त्रो बभूव । उपकृतस्य वैद्यसेन चरणीः
सृष्ट्वा त्वदीयो ऽस्मीति । ततः स वैद्यच्छयना गृहमायाति सततं

१) LO om. वणिक् । P सर्वेषाम् । LOP om. अपि ।
LO मानुषं । २) LO om. ततो । C₁ विषमेवौषधमिति । L
विषमेव औषधमिति । O विषमेव औषधमिति । P विषाणां
शान्तिकरणे मानुषविषमेव औषधमिति । ओष्ठो याधर । LO om.
त्वम् । ओष्ठे धावस्व । LOP om. ततो । ३) P कर्तुर्मात्रमे ।
O वणिक्मात्रे । P वणिक् । वणिजः । CC₁ कटुकौषधीस्वादेन । P
कटुकौषधस्वास्वादेन । ४) LO °स्वादेन । LP कटु । O ककु-
जतोवणिनवणीनाह fir मुखं — वणिगाह । L जातं । LOP om.
ओष्ठं । LO धावस्व । P धय इत्युक्ता । ५) P om. वणिक् ।
CC₁ वणिजस्त्रापि । P वणिजो । CC₁LO शंका [CC₁ शङ्का ।
O शंक] विषमाकृष्टं । P विषसंशङ्का । CC₁LOP om. वहिर्गते
वणिजि । LO om. ततो । P ततो वैद्येन । ६) CC₁P om.
यथेच्छं । O यथेष्टं । CC₁ उपभोगिता । P दष्टा । LO ततः
सा मायाविनी स्वस्त्रा अभूत् । O ततः मायाविनी स्वस्त्राभूत् ।
P ततो सा मायाविनि स्वस्त्रा बभूव । ७) P om. वणिगपि —
वैद्यसेन । L वणिकेन । O पण्यीकेन । L om. तेन । O तेन
जः स वैद्य । CC₁LO om. चरणीः — ऽस्मीति । P वणिजा शान्ति-
तो वैद्ये चरणीः° । ८) LO om. ततः स वैद्य । P स च वैद्यच्छ-
यना । L नित्यं गृह° । O नृत्वं गृह° । om. मायाति — गति ।
L(O)P om. सततं ।

वणिजि बहिर्गते भुङ्क्ते च तां नित्यम् । ततो भामिनि एवं कर्तुं वक्तुं
च यदि जानासि ततो याहि ।

एवं कर्तुं च वक्तुं च यो जानाति क्लृप्तप्रियः ।

स करोतु स यात्येवं कर्तुं भोक्तुं निजं हितम् ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

५

इति मुक्तसप्ततौ एकषष्टितमौ कथा ॥ ६१ ॥

अन्यदा सा प्रभावती मुक्तमापृच्छति । मुक्तः प्राह ।

प्रियमेवानुभोक्तव्यं याहि देवि तदर्चिनी ।

कुहनस्र यथा कान्ते संकटे ऽसि चमोत्तरे ॥

१) P om. वणिजि व० । CC₁ om. बहिरु । om. तां नि-
त्यम् । LO स तां नित्यं भुङ्क्ते [O भुङ्क्ते] । P त्वमपित्यादि für
तां — हितम् । CC₁ om. एवं — याहि । २) O om. च । ३) O
om. वक्तुं च । ४) C यात्येव । L पात्येव । O याचैव । L
वक्तुं वर्तुं । O om. वर्तुं । LO गृहं für हितम् । MM₁H om.
एवं० । ५) LO om. इति — सुप्ता । ६) L इति कथानकं ।
O इति कथा । P ०संय । ७) LO om. अन्यदा — प्राह ।
CC₁ मुक्त० प्रभावती । om. सा । P मुक्तमवीड्रन्तुं । CC₁ om.
मुक्तः प्राह । ८) O प्रीर्यमवामानुभोक्तुं । om. देवि । P
रतार्चिनी । ९) CC₁ मुहनस्र । P कुहरस्र यथा भार्या
चक्रतु संकटेऽनुतं । L ०संकटेभवदुत्तरं । O कुहनस्र कोते स निजं
गृहं für संकटे० । MM₁H याहि देवि प्रियं भोक्तुं तथा [H यथा]
कर्तुं प्रवेत्ति चेत । धनिकस्र प्रियाभ्यां वि [M₁ धनिकेन प्रि-
या तस्य । H धनिकेन प्रियं तस्य] कुमारेण [M कुमारेण]
यथा छतं ॥

अस्मि गम्भीरास्त्रो यामः । तत्र कुहनी नाम राजपुत्र ईर्ष्यालुः शूरो
 बडः स्त्रीप्रियो दुर्धरश्च । तस्माभूता द्वे कसचे श्रीभिकातेजिकास्त्रे
 रतसोलुपे परपुत्रवल्मटे सुख्ये । तद्गता तद्रक्षाय यामाद्वहिर्नदी-
 तीरे गृहं चक्रे । द्वारस्त्रो रचयति । अन्यदा स ताभ्यामुक्तः । यदा
 ५ कश्चिन्नापितः समभ्येति तदा भवं भवति । ततस्तेनापि धामको ना-
 पितः प्रेषितः प्रतिसीरान्तरेत्ययोर्नखकर्त्तनाय । ततश्च तथोच्चरणा-
 निरस्तरिहीवहिःस्त्रान्नापितः प्रक्षालयति । पतिद्यादूरे पञ्च निविष्टः ।
 ताभ्यां च स नापितः सुवर्णकटकमर्पयित्वा प्रच्छन्नमेवमुक्तः । एतद्वचं
 गृहीत्वा आवयोः केनापि सार्धं संयोजं विधेहि । दिवाकीर्तिरपि
 १० तथेति प्रतिज्ञाय राजपुत्रमापृच्छ्य जगाम । अन्यदात्मनिचं नवयौवनं

१) LO आभीरास्त्रो । P रात्रो नामस्त्रव° । H गभीर ।
 CC₁LOMM₁H कुमारो । P कुहनास्त्रो । G *Kovzávas*. P शू-
 लो दुर्धरश्च । २) CC₁P om. द्वे । CC₁ सोऽतिक्तावजिवे । L सो-
 भिका । २ । वद्रवुकास्त्रे । O सोभीकाश्च विद्रवुकारस्त्रे । P शा-
 भिकातेजिवे । om. MM₁H. G *Σοββιζα* und *Peζιζα*. ३) LO रत-
 सोले । O om. पर । P om. पर° । स्वरूपेः । रचयति । ४) P
 द्वारस्त्रो रचयति । LO ताभ्यां स प्रोक्तः । LOP यदि । ५) LO
 कोपि । P om. समभ्येति — नापितः । CC₁O om. भवति ।
 O सतप्रोक्त für तत° — प्रेषितः । CC₁ om. ततस् । धामुको ।
 ६) P प्रेषितः प्रेषितः प्रेतीशिरांतरि तथोर्नखकर्त्तनाय । L प्रति-
 मांतरितथोत्ययोर्नख° । O प्रतिमातरितथोर्नख° । LO om. च ।
 CC₁ ततश्च यः [C₁ यो] चरणात् । P ततस्त प्रेतो नापितः वहि-
 स्त्रक्षरणात्प्रक्षालयति । ७) L प्र° नापितः । O om. नापितः — L
 प्रच्छन्न । LP पतिश्च दूरे । ८) L om. च । P om. स । L[O]
 प्रच्छन्नसुवर्णकटकमर्पयामास एवमुक्तश्च [O om. एव°] । P सुवर्णकटकं
 दत्तोक्तः । CC₁ एतद्वचं च । ९) P केनापि सह सह संयोजनका-
 रयेत् । LO om. अपि । P इति वाकीरपि तथेत्युक्त° । १०) L
 राज्ञः पुत्र° । O om. राज्ञः । P गृहं जगाम । LO निजं मित्रं [O
 मंत्रं] om. नवयौवनं । P अन्यदा आत्मायामन्ययौवनं कलापाचं स्त्रीवचं ।

कलापात्रमनुव्रतम्भुं स्त्रीविषं कारयित्वा तयोः पत्युः पार्श्वे तेन सह
समागत्य नापित इदमाह । ममेयं वक्षमा । अहं च यामानरं वि-
गमिष्युष्यन्नुहं विनान्यत्र भोक्तुं न शक्नोमि । यतो भवतां गृहे स्त्री-
यन्त्रणा भव्या । इत्युक्ते तेन प्रतिपन्नं मुञ्चेति । ततश्चण्डालो ऽपि तं
मुक्त्वा तयोः पार्श्वे गतो जगाद यदियं युष्माभिरात्मीया करणीया । ५
ततस्ते तं चण्डालानीतं ज्ञात्वा वज्र मेनाति । स च दिवा स्त्रीरूपी
रात्रौ च कामुकः राजपुत्रकलत्रे प्रतिवारं भुङ्क्ते । स च राजपुत्रः
स्त्रीलोलुपस्तत्सङ्गमाय सृहयति । ययाचे च तां नित्यम् । सा तु
कपटस्त्री नेति जगाद । ततो राजपुत्रस्य स्त्रीलि भान्निरुत्पन्ना । तद्वा-
न्तिमपनेतुं निजकलत्रे जगाद । देव्यादेशान्नया प्रातर्महोत्सवो विधेयः । १०

१) C तयोपपत्युः । LO पतिपार्श्वे गतः [O om. गतः] ।
CC₁ LOP om. तेन सह । २) LO om. नापित इदमाह । P om.
नापित । इदमुवाचत् । O मागत्य इति जगाद नापीताः । L
om. ममेयं — मेनाति । O ममेय । C₁ P अयं । P om. च ।
O जीगमसीर्युष्यन्नुहं । ३) P भवतां विना नान्यत्र भोक्तुमुत्सहे । om.
यतो । भवन्नुहं यचना भव्या । O यतोमुखगृह विनान्यत्र भोक्तुं न
शक्नोमि युष्मद्गृहे स्त्रीरचा भव्या । CC₁ om. स्त्री । ४) C च-
चण । P मुञ्चेति । O इत्युक्ते प्रतिपत्नी मुञ्चेति तां तता नापीत
तमीत्युक्ता तयोः पार्श्वे गतः इत्युक्ते तौ स स्त्रीरूपी समर्पितः । P
om. चण्डालो — मेनाति । ५) CC₁ om. गतो । जगाम । °त्मीयः
करणीयः । ६) CC₁ ज्ञात्वा पति [C₁ पति] स्त्रा ऽपि पति वज्र° ।
LO स्त्री । ७) LOP om. च । CC₁ राजपुत्रः° । P राजाक-
लत्रद्वयं भुङ्क्ते ततो राजपुत्रस्य कटस्त्रीस्य कमसाममीयं नायाति ।
om. — जगाद । ८) LO स्त्रीलोलस्य । ययाचेति संनित्यं
[O om. सं] । CC₁ om. तां । L om. सा । CC₁ LO om. तु ।
९) CC₁ जगाम । L om. ततो — जगाद । O तौत राजपुत्र । समु-
त्पन्ना । P तदास्य स्त्रीलि भान्नि संजाता तवपनेतु° । O तां
धाति तपनेतुं जवजचे इति जगाद । १०) LO om. मया । P
मया चण्डिकया । om. प्रातर् ।

तत्र भवतीभिर्विस्त्राभिस्त्रिभिरपि नर्तितव्यम् । ततः स स्त्रीच्छन्ना
कथं नृत्यतु । इति प्रश्नः । उत्तरम् । मुक्तः । तत्कथा लिङ्गायं नियम्य
गुदमध्यगमानस्य स्फुटी भगाछतिं छत्वा पत्नी समागते सहस्रतानं
सर्वा एवं वदन्त्यो ननृतुः ।

५

*

*

राजपुत्रो ऽर्थं पश्यच्छ । ताभ्यामुक्तम् । मर्कटी कटिसंधिश्च्यते । ततः
सखां वृटितायां राजपुत्रो ऽन्यत्कलत्रं कुर्यादित्यर्थः । ततो राजपुत्रः

१) CC₁LO om. तत्र । L भवतीभिर्भूत्वा नृत्यं विधेयं । O
भवतिभीक्षीतृभीरपी वस्त्रोभी भूत्वा नृत्यं विधेयं । P भवन्ति ।
om. ततः । CC₁P स कथं स्त्री* । LO ततः कथं* । O
om. स । L स्त्रीच्छन्ना । O *च्छन्ना । P *च्छा पुरुषो नि-
त्यतु । २) LO om. इति प्रश्नः । P प्रश्नः । om. उत्तरम् मुक्तः ।
LO om. उत्तरं । O om. मुक्तः । P तं आलिङ्गायं निनाय गुदमध्ये
समानभमवाछति* । ३) L स्फुटीभगाछतिं । O समान । P सह-
स्रारं ननृतुः एवं वाक्यो निजगदुः । ४) LO एवं वाक्यं । L ननर्तुः ।
O ननर्तुः । ५/६) CC₁ तिममुहन्सहसंतदीयिमनहितुदरवंमंकडिया-
मंकडितुदीधरणिनहोसह । राउमुचन्नकलत्रककरेसह । L तिमतुह-
निहिंसंतदीयिमनहतुदुहमंकडीय । मंकडितुदीधरणिनहोसह रा-
उउ अन्नकलत्रककरेसिह । O तिमतुहन्निहिंसंतदीयिमनहतु-
हदमंकणीय । मंकडीतुदीधरणीनहोसीराउतु अन्नकलत्रककरेसी । P
निमुहर णसरसंकलिदं चं मनसि किदं मङ्कटीजालं । णहि णहि
पुक्कह अत्य धरेह शाद भिन्नकलत्र करेह । उज्जत्य । निशामय
नृत्वाति सकलितं यक्कनसि छतं मङ्कटीजालं । नहि नहि पुक्क अची
धियते घातं भिन्नकलत्रं करोति । MM₁H om. ७) P राजपुत्र
चर्च । मङ्कटी । om. कटि । O कटी । LO om. ततस् । ८) P
ताभ्यां वृटिताभ्यां राजपुत्रः अन्य* । LO न्यत्कलत्रं । CC₁ ऽन्य-
त्कलत्रं क्रियादि* । P om. इत्यर्थः ।

स्त्रीचरित्रपराङ्मुखो मूढधीः प्रतीतः । इतरस्तु तथैव स्त्रीविषयेष्व
कचवे भुङ्क्ते ।

तस्माद्यः संकटे वेत्ति कर्तुं यत्तुं च भामिनि ।

स यात्वय यथाकामं यथाकालं यथासुखम् ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

4

इति मुक्सप्तती द्विषष्टितमी कथा ॥ ६२ ॥

अन्यस्मिन्प्रदोषे प्रभावती यामीति मुक्ं प्रत्याह । मुक्ः प्राह ।

याहि देवि न दोषो ऽत्र मनोदुःखे समागते ।

तद्दुःखशमनं कर्तुं वेत्ति चेच्छकटालिवत् ॥

यथा शकटालेन निजकुटुम्बमरणाय समुद्भवदुःखं चाणक्यपात्रात् न-१०

दकुलमुच्छेद्य दुःखशमनं कृतं तथा त्वमेव . . . . .

. . . . . तस्मात्तव परगृहं गन्तुं न युज्यते ।

१) C₁ °चरित्रो । LO °चरित्रपराभूतो । P °चरित्राभि-
भूतो । O इतरस्तु । C₁ इतरइतरस्तु । P इतरंत । CC₁P om.
तथैव । ३) P तस्माद्यदीत्यादि । ४) C स यात्वयं । C₁ स
यात्वयं । O स त्वय । MM₁H om. तस्माद्यः° । ५) LO om. इति —
सुप्ता । ६) L इति कथानकं । O इति कथा । P °संग्रहः ।
७) LO om. अन्य° — प्राह । CC₁ om. अन्यस्मिन्प्रदोषे । P om.
यामीति । प्रपक्वः । CC₁ om. प्राह । ८) LOP न ते दोषो ।
९) P तद्दुःखशमनं । CC₁L चेत् श° । LOP शकटालिवत् । १०) O
om. यथा । LP शकटालिना । O शकटालागिनापीवकु° । L
निजं कुटुंबं । LOP मरणसमुद्भवं । L चाणक्य° । O चारणक्य° ।
P चानक्या । ११) CC₁ °मुत्सेव । P °मुत्सेवे । L तत्तद्दुःख° । O
तद्दुःख° । १२) LO om. तथा त्वमेव । १३) O om. तस्मात् । P
ज्ञाता परगृहे प्रजते नान्यं काचन वर्जते । तयोक्तं । कापि न तर्हि
सेवकाः पश्यन्त ततः सर्वं गृहं विश्रब्धे अथ कोपि नास्ति रात्रा वि-
द्यासावि सर्वदृष्टं कुत्रापि कोपि न दृष्टः ततो विचारितं इयं सती
सा नष्टा इती माताह्वय तस्मा नासिकाह्वेदः का für तस्मात्तव° ।

उक्तं च । उडुगणपरिवारो नायको ऽप्यौषधीना-
 ममृतमयशरीरः कान्तियुक्तो ऽपि चन्द्रः ।
 भवति विकल्मूर्तिर्मण्डलं प्राप्य भागोः
 परसदननिविष्टः को न धत्ते लघुत्वम् ॥

५ इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति मुकसप्तती विषष्टितमी कथा ॥ ६३ ॥

अन्यदा प्रभावती मुकमापृच्छति स्म । सो ऽप्याह ।

गच्छ चेद्विषमे वेत्सि कर्तुं किञ्चित्कृशोदरि ।

कृतं देविकया यद्वत्सखीवारविमुक्तये ॥

१० प्रभावती प्राह । कथमेतत् । मुकः । अस्मि कूटपुराभिधो यामः ।

१) CC₁ उडि° । P तडु° । CC₁ LOP ऽप्यौषधी° । २) O om. अमृत° — लघुत्वम् । ३) P तदपि मलिनयतो मण्डलं । ४) P परसदननिविष्टः को लघुत्वं न याति । MM₁H om. उडु-
 गण° । ५) CC₁ इति श्रुत्वा मुग्धा प्र [C₁ प्रभावती] । LO om.
 इति — मुग्धा । ६) इति कथानकं । O इति कथा । P °सं-
 यहः । LO add अस्माः कथायाः [O कथाः] संप्रदायो [O संप्रदा-
 दायो] महाम्पुस्तकांतरादवसेयः [O महाम्पु°] । P add विशिष्टो स्त्राः
 कथायाः संप्रदाय पुस्तकांतराद्विदितव्यः । ७) LO om. अन्यदा —
 ऽप्याह । P अन्यदुः प्रभावति मुकं पृच्छति स्म । मुकः प्याहः ।
 ८) LO किञ्चिद्वक्तुं [O °कर्तुं] । ९) CC₁ कृतं । L देविकया ।
 O आपान्तभयां कदाजीवीदत्ततत्तेनेतिथी यन्मे दासेनका इमे दासे
 स्वका श्वेतपट्टा यथाकालं यथालापं यथोदितं सिक्खराचितं दृष्ट्वा तेन
 तत्त्वोक्तरा इमे २ आसदो दूहणयैव पुनः उः रेकदा° für कृतं — तत्प-
 तिर । cf. nächste Erzählung! MM₁H यदि कृशोदरि । सखी-
 जन° । १०) LOP om. प्रभावती — मुकः । CC₁ om. प्राह । L
 कूटपुरास्त्री यामे । P कूटपुराभिधा । MM₁ कूटंदरयाम [M₁
 कूट°] । H कुडावनगरमे ।

तत्र राजपुत्रः सोमराजः । तस्य मण्डुका नाम पत्नी प्रियदर्शना
नरान्तरलोया । तां चैको नरः कृतसंकेतः सघण्टको रात्री गृहाङ्गणे
भुङ्क्ते । तत्पतिर्घण्टाशब्दं शृण्वन्नेकदा जगुडमादाय प्रधावितः घण्ट-
शङ्कया । ततः घण्टवेधधारी उपपतिः कथं भवत्विति प्रश्नः । शुकः ।
देविका नाम सखी मण्डुकायाः पतिं घण्टाशब्दानुसारिणमामच्छन् ५
दृष्ट्वा आरस्य नञ्जतो घण्टालालां हृसे धृत्वा तं प्रति जगाद । भा-
वुक कांदिशीको वृषो नष्टः । ततः स व्यावृत्त्य निजपीरुषं पत्न्यै कथ-
यामास । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ चतुःषष्टितमौ कथा ॥ ६४ ॥

१) CC_1H सोमराजः । L सोमराजराजपुत्रस्य मादुका नाम
राजपुत्री सुभगा° । P मण्डुका । MM_1H मण्डुका । CC_1P om.
नाम । २) P नरान्तरलोया । L नरो नित्यं । गलबद्ध-
घंटो । P घण्टको । गृहाङ्गण रात्री भुङ्क्ते । ३) LO तत्प-
तिरेकदा । P तत्पतिर्घण्टाशब्दं नित्यं शृणोति एकदा° । LO
om. घण्टाशब्दं शृण्वन् । सकुट° । धावितः । किंदिण [O °णी]
शङ्कया । P om. घण्टशङ्कया ततः । ४) L ततश्चिह्नरेवेधधारी ।
O ततः विषधारी । P शोधवेधधारि भूपतिः । LO om. इति ।
O प्रश्नः । P प्रश्नः । wiederholt तत्पति° — प्रश्नः hinter प्रश्नः ।
add कथयति । ५) L देदिका । O देदीका । LO मादु-
कायाः । P माण्डुकायाः । LO घंटानुसारिण° । P घंटा-
शब्दानुशरिणं गच्छन् । ६) O आरस्यतो । P आरस्य घण्टा
हृसेन । L हृसे । P गृहीता । om. तं । L भावुकः । O
भावुकः । ७) L कांदिशीको । P कांदिसीको । om. ततः —
कथयामास । CC_1 स व्यावृत्त्य । L सो व्यावृत्त्य । O सौ व्यावृत्त्य ।
LO om. पत्न्यै । ८) om. इति — सुप्ता । O om. कथा । ९) L
इति कथानन्तं । O इ कथा । P °संग्रहः ।

अन्यदा प्रभावती मुक्तं पृच्छति । मुक्तः ।

युज्यते गमनं देवि तव तत्र प्रभावति ।

वेत्ति चेद्विषये वक्तुं सितवस्त्र इवाकुलः ।

अस्ति देवि जनस्थानं नाम पत्तनम् । तत्र नन्दनी नाम राजा
५ यथार्थः । तत्पत्तने श्रीवत्सो नाम आवकः परं महेश्वररतः । तेन
अन्यदा वाराणसीं नगरीं प्रति प्रस्थितेन सशिष्येन पक्षि गच्छता एकः
शिष्यः मांसहरणाय स्थापितः । अन्यथावकैर्दृष्टः स कथं भवत्विति
प्रश्नः । मुक्तः प्राह । यथा सर्वथावका आगत्योपविष्टाः तदाट्टहासं
ब्रूयुः । पृष्ठः सर्वजंगाद । ईदृशो ऽयं शिष्यः । मयोक्तं मां संवर्तत
१० अनुज्ञा अनेन मांसस्य . . . . । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति मुक्तसप्तमी पञ्चपष्ठितमी कथा ॥ ६५ ॥

१) P अन्यदा प्रदोषे । प्रपच्छः । O मुक्तं । P मुक्तः कथ-
यति । २) O युज्यते । P यदि तत्र गता सती । ३) P वेत्ति
च । LO कर्तुं । L सितस्त्र । O सितवस्त्र इवाकुलः । ४) LO
देव । L जनस्थानं पाटलीपुरनाम पत्तनं । O जनस्थानं वसुनाम
पट्टनं । P तत्रा । L नन्दो । O तदो । P om. नन्दनी नाम ।
O om. नाम । ५) LOP तत्र statt तत्पत्तने । LO श्रीवत्सो ।
P श्रीवत्सा । O आवकः । CC₁ om. परं महेश्वररतः । P महे-
श्वरतः । Von hier an geben CC₁ LO eine mir durchaus unverständ-
liche Erzählung; Abdruck am Schlusse der Varianten von P!
६) प्रस्थितां statt प्रस्थितेन । तेन एक शिष्यः । ७) अन्यथावकैः ।
कथ । ८) प्रपद्य । सर्वथावका आगत्योपविष्टाः । ९) ब्रूयुः । पृष्ठः ।
ईदृशो । मा । संवर्तत । १०) अनुज्ञा । मांसस्य वाग्विन्धः । मुग्धाः ।
११) *द्विपष्ठितमीकथासंयहः । CC₁ *आवकः । यथाक्रियं यथाकालं
यथाकामं यथोदितं सितवस्त्रानिर्वितान्दृष्ट्वा तेन तत्किंकरा इमे ।
असज्जो ब्रह्मदेव पुनः सोहृदस्तथा । जनवापारनिर्विनाशे कूटाः
सितवाससः ॥ भूत्वा ब्रह्मः स्वरूपः परं जयः स सूरिरभूरिरभूत् ।
अन्ते वसिष्ठा मुनिव्रताचारद्वयाः । सूरिः विजयभट्टनेमिभट्टसर्वतो-

अन्यदा सा प्रभावती चलिता मुक्तं पृच्छति । मुक्तः ।

गच्छ देवि न कर्तव्यो विलम्बः पुष्पकर्मणि ।

यदि वेत्सि भये कर्तुं सुबुद्धिहंसराटिव ॥

भद्रश्चेति नामान विधाय नेमिभद्राख्यं नगरं ययुः कपटसाधवः । ततश्च स मौनव्रती भूरिक्षत्र संधेन सम्मानितः चतुर्मासिकं स्थापितः । धर्मलाभं हस्तसंज्ञया ददाति । अतो ऽतिशयेन वङ्गमानः संवृत्तो जगत्स्य शिष्या एवमभिदधाति । यत्पूज्याद्यातुर्मासानन्तरं वचनेन धर्मलाभं दास्यति । वृत्ते च चातुर्मासिके देविपूजायां (C₁ पूजारतां) चित्ते धर्मश्रवणाश्रवणोक्तुत्वे विन्ने ऽपि अने शिष्या स्वं दृष्ट्वा ययुः । ततश्च स कथं भवत्विति प्रश्नः । उत्तरं मुक्तः प्राह । सूरिसु धैर्ययुक्तो देवश्रवणाभरणं जगद् । देव भराडा देवउ स्थाधउ तुह्य पसार । काख हच्छुदइ पर पर नासउ (C₁ तानउ) कवणउ (C₁ कवणउ) पार । इति मूर्खवचनं श्रुत्वा व्यंतरो विगतश्रमः । जहास च जगादोक्षिः साधु साध्विति सोरसत् ॥ ततो व्यन्तरवचनमाकार्यं जिनेन्द्रकृतं तं मन्यते स्म । सो ऽपि च रात्रौ जगाम । इति श्रुत्वा सुप्ता ॥ मुक्तसप्ततौ चतुःषष्टितमौ कथा ॥

LO °माहेश्वररतः । श्रीवत्सेन जनवाक्पालापात्सभायां ततस्तेनेति कथितं (O कदाचीत्तस्तेनेति कथि) यन्ने दासेरका इमे । दासेरका श्वेतपटाः (O °पटा) यथाकिञ्च (O add यथाकालं) यथाकालं यथोदितं । सितवस्त्रार्चितं (O om. सित) दृष्ट्वा तेन तत्किंकरा इमे ॥ आसडो दूहडश्चैव पूनडः सोहडसाधा । जनवापारनिवृत्तास्ते कूटा सितवाससः ॥ (O अवनवापारनिवृत्तास्ते कूपाः सीति°) भूला दूहडो (भूदूहडो) सुरूपः (O सुरपः) परं जडः (O जडुः) । स सूरिरभूत् । (O सूरि°) अन्य च शिष्याः (O शीशाः) मुनिव्रताचारदशः (O °दशा) । सूरैर्जिनभद्रशिष्याः (O सूरैर्जनभद्रशिष्या) भद्रनेमिभद्र-

[Fortsetzung vorstehender Anmerkung siehe nächste Seite.]

१) CC₁ om. सा प्र° । LO om. सा und चलिता । P अन्यस्मिन्दि । om. चलिता । मुक्तं पृच्छति स्मः । मुक्तोप्याहः । ३) LO भयं । L तर्तुं । P शुभं कर्तुं । CC₁ सुविधिं सन्निराटिव । MM₁H °सुखकर्मणि । यदि जानासि कर्तुं [M₁ कर्तुं] त्वं प्रसंगे हंसराजवत् [H राजहंसवत्] ।

अस्मि देवि धरापृष्ठे रम्यं चीणनराकुलम् ।

दशयोजनविस्तीर्णं वनं विहगवह्नभम् ।

तत्र गन्धर्वविस्तीर्णं शीतच्छाये जलाशयतीरस्थिते वटे शङ्खध्व-
जो नाम हंसराट् सकुटुम्बो मेदिनीं धाम्ना दिनात्यये शेते ।

सर्वतोभद्र (० भिद्रमिभद्रसर्वतोसः) इति नामानि विधाय हेमपु-
रास्थं नगरं ययुः । कपटसाधवः । ततश्च (० तश्च) स मीनव्रती
(० व्रति) मूरिस्तवत्संघेन सन्धानितः । चतुर्मासिकं स्थापितः । धर्म-
लाभं हस्तसंघया ददाति । अतो अतिशयेन बहुमानसंवृतोपि (०
तिशयेन बहुमानसंवृतोपि) जनानि शिष्या (० जनेषु शिष्या) एवम-
भिदधति यत्पुण्याश्चतुर्मासकानन्तरं (० अतुमसिका) वचनेन धर्म-
लाभमभिधास्यन्ति (० अभधास्यन्ति) । निवृत्ते (० नवृत्त) चतुर्मासके
देवपूजायां चैत्रे (० चैत्र) धर्मदेशनाभयवशोमुखे (० धर्मदेशनाभ-
यवशो) जने शिष्यादिभिः (० शिष्या) संयुतः कथं भवतु । उत्तरं ।
(० om. संयुतः — उत्तरं) गुरुः (० गुरु) कथयति । देव भरडा देव-
नी षट्पदं तुल्य पसारं । कायहकूट्र पादपद् । एवज्जनसकटं कट-
णिहिं गर । भोटउ मोटउ धसमुसलत्कपापनं कुशल । पाधं पीधं
तुल्य पसारं हिवडोसिह केण उपाह ॥ (० देव भरणा देवनी
यतं पयपाह हीवकुटीसी केण उपाह इति मूर्ख कायहकूट्रपा-
पपद्एवज्जनसकुंक्कोही ठाह दोटउ मोडुमघसमूष ॥) इति मूर्खवचः
(० वचनं) श्रुत्वा व्यनारो ब्रह्मास (० व्यनारो अस) जनादीर्घैः
(० दीर्घैः) साधु साति साहसिन (० साहसीन) ततो व्यनारवच-
नमाकर्ष्य निजेन्द्रकल्यं (० कचिनेन्द्रकं) मन्वते स्म तं । सोपि (० सापि)
च राची (० रौ) नष्टः ॥ इति कथानकं (० कथा) ६६ ।

१) LO देव । P अपृष्ठ रम्यं नराकुलं दशयोजनविस्तीर्णं श्रिय-
हसितकल्पवृक्षः वटवृक्ष द्विती । MM₁H om. अस्मि । ३) CC₁
विस्तीर्णं शीतच्छाये यत्ने वटं । L तत्र गन्धर्वविस्तीर्णं शीतच्छाये
शलाशयतीरस्थितवटे । ० विस्तीर्णं शीतच्छाये जलशये वटे । C
immer संखध्वज । om. MM₁H. P तत्र शंखध्वजो नाम हंसराट्-
कुटुम्बो । ४) ० सकुटुम्बो । CC₁ तस्मिन् शेते । LO शेते तस्मिन्
[० स्त्री] ।

अन्यदा तेषु हनेषु भ्रमणाय गतेषु पापर्विना जालं बद्धम् । प्रदोषा-
गताः पतिताः सर्वेऽपि कथं मुच्यन्ते । इति प्रश्नः । मुक्कः । ततस्तु
स्वं कुटुम्बं तद्या बद्धं जाला रानी शङ्खधवलः प्राह । रे रे पुत्रा
यदासौ लुब्धकः प्रातर्भूयः समावह्य युष्मानवलोकयति तदा भव-
न्निर्मृतकलीरच्छासनिःश्वासरहितैः स्नातव्यम् । सोऽपि युष्माकृता- ५
निति जाला यदा भूमौ सर्वान् विपति तदा सर्वैरप्युद्धीय वन-
व्यम् । इति कृते लुब्धकः प्रातः समाययौ । तेन ते मृता इति
जाला भूमौ विप्राः । तदा ते उद्धीय वाङ्मितं देशं ययुः । इति
कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति मुकसप्तती षट्षष्टितमी कथा ॥ ६६ ॥

१०

१) P एकदा एकेषु । CC₁LO om. भ्रमणाय । CC₁ om.
गतेषु । P भ्रमणाय । जालिकीर्जनीर्जालकं स्थापितमागत्य पतिताः
सर्वे । L पापनुहिना । O पापर्विना जालं बुद्धीनामा । CC₁
बद्धं जालं । L दोषागता । O add पतिता । २) LO om.
अपि । O मुच्यता । P मुच्यते । LO प्रश्ने । P प्रश्नः । मुक्क-
कथयति । LO add उत्तरं । LOP ततः स । ३) [O स कुटुम्बं]
CC₁P om. स्वं । LO om. तद्या । P तद्या । LO om. रा-
नी । P संवधवरः । रे पुत्रा । LO पुत्रा । ४) O om. यदासौ ।
CC₁ प्रातः भूयः हंसमावह्य [C₁ प्रातर्भूयः] । P वृषमानकृति ।
om. युष्मा । ५) P om. उच्छ्वासः । स च लुब्धके । मृता ।
६) P om. इति । सर्वान्यदा भूमौ । LO सर्वानपि । P सवि-
रुद्धीय । O उद्धीय । ७) P om. इति — ययुः । CC₁ इति
तद्या । om. ते । LO कृत्वा । ८) CC₁ om. तदा ते ।
O उद्धीय । LO वाङ्मितं । om. इति — सुप्ता । CC₁ इति श्रुत्वा
सुप्ता । १०) C₁ om. मुकसप्तती । L इति कथानकं । O इति
कथा । P *संसहः ।

अन्यदा चलिता प्रभावती शुकं पृच्छति स्म । शुकः ।

अथ चेद्यासि कामार्ता याहि भीरु गता सती ।

स्रवंगम इवात्मीयं वक्तुं वेत्ति यथाहितम् ॥

अस्ति पुष्पाकरं नाम वनम् । तत्र वनप्रियो नाम वामनवानरः ।

५ स कदाचित्समुद्रान्तर्मर्यादाजले लुठन्तं मकरं दृष्ट्वा प्राह । मित्र किं जीवितनिर्विण्णस्त्वं यदद्य धराभूमौ समागतः । इति वचः श्रुत्वा मकरो ऽप्राह ।

यस्य यद्विहितं स्थानं यस्य यदेतन् कृतम् ।

तत्रैव रमते चित्तं तस्य नान्यत्र वानरः ।

१० उक्तं च । सर्वस्वार्णमयी लङ्का न मे लक्षणं रोचते ।

पितृकृमागतायोध्या निर्धनापि सुखायते ॥

१) CC₁ om. प्रभावती । LO om. चलिता und स्म । P अन्येद्युः प्रभावती शुकं प्रपृच्छः । शुकः कथयति । २) O कारं नामव für कामार्ता याहि । सति । ३) LO इवात्मीयं । L यदा हितं । O सदा हितं । P गच्छ देवि समाभोक्तुं सुखं कामसमुद्भवं । स्रवंगमसिवात्मानं वेत्ति भोक्तुं यथाहितम् ॥ MM₁H स्रवंगवत्स्वमात्मानं [M₁ स्व°] यदि त्वं वेत्ति रचितुं ॥ ४) P अस्त्येका पुष्करिणी तत्समीपवृत्ते° । MM₁H om. पुष्पाकरं । वचनप्रिय । LOP om. वामन । ५) L स एकदा समुद्रतीरे स्वस्वजलप्राप्तिं । O स एक समुद्रान्तर्मर्यादा । P स कदाचित्समुद्रतीरे लुण्ठतन्त्रेकं मकरं ददर्श न मर्ज्जटः प्राहः । LP om. मित्र । ६) O °निर्णस्त्वं । C यथाधरभूमौ । C₁ यथाधभूधरमौ । O यथाधभूमौ । L[O] om. धरा । P किमत्र जीवितरसं करोषि कथं तिष्ठति । om. इति — श्रुत्वा । CC₁ om. वचः । ७) P कमर प्राह । LO मकरः प्राह । ८) O यस्य यद्विहितं स्थानं य । om. स्म — मां तत्र वृष्टा । P यद्वदनं । ९) CC₁ लसन्नन्वव वानरः । P वानरः । MM₁H om. यस्य° । १०) P राम स्वार्णमयी । CC₁ लक्षण । ११) LOP पितृपर्यागता° । L सुखावहा । P सुषावहा । MM₁H om. सर्व° ।

जणणीजम्मणभूमिं पिक्कसङ्गं जीविच्च धणासंघं ।

पक्खिमणिद्वाविरिकामिणिं च दुक्खेहि मुञ्चन्ति ॥

तदहं सफलजन्मा संवृत्तस्त्वदीयदर्शनेन ।

उक्तं च । साधूनां दर्शनं पुण्यं तीर्थभूतं हि साधवः ।

तीर्थं फलति कालेन सद्यः साधुसमागमः ॥

4

तस्मात्स्वलोत्पन्नः प्राणिवर्गस्तु धन्यो यत्र भवादृशाः प्रियवादिनो वर्तन्ते ।

इति श्रुत्वा वानर आह । अहो मकर । त्वमवप्रभृति मे प्राणाधिकं मित्रम् । त्वमेव सौहृदवचसां वक्ता ।

उक्तं च । यतः सतां संनतयाचि संगतं मनीषिभिः साप्रपदीनमुच्यते ।

इत्युक्त्वा पुनः प्राह । मित्र त्वमवातिथिरस्माकं भव । इति भणित्वा १०

१) CC_1 जणणीजम्मणभूमी पिसंसगं जीविय धणासाय । पक्खि-
मणिद्वाविरिकामिनि ध दुक्खेहि मुञ्चति [C_1 मञ्चति] । L जणणीजम्-
णती पियसंगो जीविच्च धणासाय । पक्खिमनिद्वापियकामिणीं च दुरकैहि
मुञ्चति ॥ $POMM_1H$ om. जण० । ३) L संजातो भवदीय० ।
P अहं सप्ततलजन्मा संवृत्तं त्वदीयालोकेन । ४) L यतः fir
उक्तं च । ५) L तीर्थं पुनाति० । P कालेन फलते तीर्थं ।
 MM_1H om. साधूनां० । ६) CC_1 तस्मात्स्वल् उपेत्य न प्राणिसं-
घातो धन्यो० । P तस्मात्स्व मदीयमीच । इतो कर्णा श्रुत्वा प्रभा-
वती मुग्धा । इति शकसप्तती चतुषष्ठितमीकवासंयह ॥ अन्वदा प्रभा-
वती शुकं पृच्छति स्म । शुकः प्राह । पुनर्हीनरोपि वृषातरमारुह्य
स्वादूनि फलानि चदात् । L वृष्यते fir वर्त्तन्ते । ७) L
प्राह । अद्य० त्वं । प्राणाधिको । ८) L सौहार्द० । CC_1 ०वचसा ।
९) L यतः fir उक्तं च । CC_1 om. यतः । सतां पुनः । C सन्न-
तयाचि । C_1 सप्ततियाचि । CC_1 संगितं । $LOPMM_1H$ om.
यतः० । L प्रियवाक्यप्रदानेन सर्वे तुष्यन्ति अंतवः । तस्मात्तदेव वक्तव्य
वचने का दरिद्रता ॥ १०) L om. मित्र । भव मम । CC_1 om.
भव । om. भणित्वा ।

अमृतसदृशानि पक्कफलानि ददौ । ततः प्रभृति प्रतिदिनं कदलीफ-
लानि यच्छति । मकरो ऽपि निजदयिताया अर्पयति । सा च पतिं
तत्फलवृत्तानं पृच्छति । स च सर्वं यथास्मितं निवेदयति । ततः सा
गर्भानुभावतश्चिन्तयामास । यो वानरो निलमीदृशानि फलानि भुङ्के
५ तस्मीरस्त्वं मांसममृतोपमं खात् । इति विचिन्व पतिं प्राह । मम
गर्भानुभावतो वानरहृदयपिशितभक्षणे दोहदो विद्यते । तद्यदि पूर-
यसि तदा जीवामि । अन्यथासंशयं मम मृत्युर्भविष्यति । इति श्रुत्वा
दयिताग्रहाच्च समुद्रतटभागत्वं वानरं प्राह । मित्रं त्वदीयभ्रातुः प्रि-
या त्वामाकारयति । अस्मदीयो गृहोपचारो विलोकनीयः । इत्युक्त्वा
१० विन्वास्त्वं पृष्ठे चारोष्य प्रचलितः । वानरस्त्वं गच्छन्तं शङ्कितः प्राह ।
तत्र गतेन मया किं विधेयम् । इत्याकर्षं मकरेण चिन्तितम् । वा-
नरो ऽसौ तस्मात्स्नानात्प्रया नीतः कथमस्योनिधितटं यास्यति । तस्मा-
त्कथयामि । इत्यवधार्य यथास्मितं जगद् । ततो वानरः कथं

१) CC₁ nur फलानि ददौ । om. ततः प्रभृति । L प्रवहं ।
add स अनेकधा । २) L ददाति । CC₁L om. ऽपि । C निजदयि-
तायै । CC₁L om. च । CC₁ तं पतिं । ३) CC₁ om. तत् ।
सर्वं vor पृच्छति । CC₁L om. च । L om. यथास्मितं । CC₁ जगद् ।
om. सा । ४) CC₁ om. भुङ्के । ५) CC₁ तस्मीरस्त्वं । add
सदैव । ६) CC₁ om. हृदय । °भक्षणे । L वर्त्तते । यत्नेत-
होहदं । ७) C अन्यथा असंशयं । L अन्यदा निश्चितं । CC₁
om. मम und भविष्यति । om. इति श्रुत्वा । ८) L om. च । समु-
द्रांतरागत्य । om. मित्रं । त्वदीया भ्रातृजाया । ९) L अस्मद्गृ-
होपचारो । CC₁ इत्युक्त्वा पुच्छमारो ऽप्य प्रचलितः । १०) L
चलितः । CC₁ om. शङ्कितः । ११) C तत्रगमने । L वर्त्तन्तं । CC₁
om. इत्याकर्षं । १२) CC₁ नीतो ऽसौ । कथमस्योतटं । C यास्यति
इति । C₁ यास्यतीति । L वानरो यत्तस्मात्स्नानात्प्रया नीतोभो-
निधितटं न यास्यति तदा ममायं प्रयासो वृत्तेत्यवधार्य पश्चिस्मितं
मित्रं त्वं मुहुर्योसीति जगद् । ततः स वानरः कथं ।

भवत्विति प्रश्नः । शुकः । वानरः प्राह । भो मकर । तर्हि त्वं मां
तत्र वृक्षा नवसि यतो ऽहं हृदयहीनो भवामि । मम हृदयं मम
पार्श्वे नास्ति । मकरः । क्व मुक्तं त्वया । वानरः । मित्रं किं न
श्रुतं त्वया ।

सर्वदोदुम्बरे वृक्षे हृदयं वटभूषणे ।

५

चित्तमस्ति गृहीत्वा तदागच्छामि पुनर्वज्रम् ।

इत्युक्ते तदा मकरो मूर्खः समुद्रान्तमाययी । वानरो ऽपि तत्पृष्ठतः
समुत्तीर्य शाखिनमारोहति स्म । ततो मकरं जगाद । गच्छ गच्छ ।
नाहं भवादृशैरवस्थो गहीतुं शक्यः ।

जलजन्तुचरैर्नित्यं जलमार्गानुसारिभिः ।

१०

स्वजज्ञैः संगतिर्न स्थातुं ध्रुवेति मुनिभाषितम् ।

१) L प्रश्ने । om. वानरः — भो । C मा मां । C₁ मां
मां । CC₁ om. त्वं und तत्र । २) CC₁ LO om. भवामि । CC₁
अस्मत् हृदयं । ३) CC₁ om. मकरः — शाखिनम् । O क्लमनरः ।
मीची । P hat wie folgt: सोऽपि भवयित्वा जगाद । मित्र
आगच्छ मदीयगृहे तार्थी कुरु । तद्वचनात्पृष्ठमारुह्य प्रचलितो वा-
नरो दृष्ट्वा तत्कथं वानरो वचिंतयत्सोद्विग्नः । मकरः प्राहः । हे
मित्र किमिति उद्विग्नमनाः । वानरः प्राहः । मया हृदयं वृक्षशा-
खायां स्थापितं । मकरो मूर्खो चिंतयेत । हृदयं किमर्थं नीयते ।
हे वानर हृदयं गृहीत्वा त्वया समानंतव्यं । पुनरवागत्य वानरः
शाखायां निर्भस्मितो । ४) O add मीत्तफूनावुद्धीर् रेजलचर-
निर्वृद्धीयत् vor सर्वदो° । MM₁H om. सर्वदो° । ७) O om.
तदा । L om. मकरो । O तत्पृष्ठतः जलजन्तुच समुत्पतिर्य ।
C) CC₁ तत्वावत्य समारोहति स्म तत्रस्थेनोक्तो मकरो गच्छ गच्छ इति
नाहं° । ९) L भवादृशाहं गहीतुं न शक्यः । O भवादृशैरवस्थ न
गृहंतुं शक्य । ११) L जज्ञैः । O जलजैः । मनुभाषितं । add
आश्चात्युलशीलस्व प्रीतिं कुर्वति येन रातिदाहं रोदयीषामी आत्मापै
नैव रोदति । MM₁H om. जल° ।

इति निर्भर्त्सितो वामरेण मकरः स्वगृहं ययौ ।

उक्तं च । उत्पन्ना युक्तिकार्येषु बुधिर्यस्त न हीयते ।

स एव तरते दुर्गे जलानो वामरो यथा ।

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

५ इति मुकसप्तमी सप्तषष्ठितमी कथा । ६७ ॥

अचान्नेषुः मुकं ग्राह प्रभावती । मुकः ।

याहि देवि सुखं भुञ्ज यदि ते ऽस्मि सहायिनी ।

वितर्कसदृशी काले विषमे वरवर्णिनि ।

अस्मि विद्यास्थानं नाम ग्रामः ब्राह्मणानाम् । तत्र केशवो ब्राह्मणः ।

१० तेन च स्नानाय गतेन तटाके रम्या पश्चिक्पुत्री दृष्टा । स च तां
रनुमिच्छति । अन्यदा तथा प्रोक्तो द्विजः स्नानादुत्थितः । यत्नं मम

१) CC₁LO om. इति — यथा । २) P उत्पन्ने युक्त° ।
MM₁H om. उत्पन्ना° । ४) LO om. इति — सुप्ता । CC₁ om.
कथां । ५) LO इति कथानकं । O इति कथा । P °संग्रहः ।
६) LO अन्यदा सा मुकमाह । P अन्यस्मिद्धिने प्र° मुकं प्रपक्कः ।
मुकः ग्राहः । ७) P भीतुं । CC₁P सहायकं । O सहायिनी ।
MM₁ सहायकः । H सहायतः । ८) CC₁ °सदृशं । P सदृशं ।
MM₁H वितर्कसदृशः [M₁ वितर्क°] । P मित्रं विषमे वलवर्णिनी ।
M काले विषतिर्मनु । M₁H विषमे सुमतिर्मनु । O °वर्णिनि ।
L °वर्णिनी । O °वर्णीनि । ९) CC₁LO om. अस्मि । H वि-
द्यास्थानं । LO स्नानं । P नगरं । LOP om. ब्राह्मणानाम् ।
P केशवो नाम । MM₁H केशवशर्मा । १०) LOP om. च ।
P स्नानार्थं । LO तटानं गतेन । C तटाके । P तटाने ।
LO om. रम्या । P दृष्टा । ११) P गनु° । LO रनुमीहति ।
स्नाना° । CC₁ यतस्त्व ।

शिरसि द्वितीयं घटमारोपय । अतस्तेन घटमारोपयता तस्मा चोदयु-
मितः । स च तथा कुर्वन्पतिना दृष्टः । नीतो राजकुलं कथं मुच्य-
ताम् । इति प्रश्नः । उत्तरम् । मुकः प्राह । अथ तन्मित्रं वितर्कौ
नाम । स च तत्समीपमागत्येदमब्रवीत् । मित्र त्वया राजकुलगतेन
वचचेत्वेव वाक्यं जल्पनीयं नान्यत् । तथा कृते च मन्विष्योक्तम् । ५
नायं दोषभाक् । प्रकृतिरेवंविधिवाक् । तेनैव चोत्तरेण लोके सा-
धुतां गतो वितर्कसाहायिकबुद्ध्या । यदि त्वमपि तथा जानासि तदा
गच्छ । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति मुकसप्तमी अष्टपष्ठितमी कथा ॥ ६८ ॥

१) CC₁ घटमा° । P घटमर्पय । LOP om. अतस् । C घटं
च पपात । C₁ घटं च पयावा? L om. तस्मा । O ता तस्मा
उद्भृशुवितः । P तेनेति क्रियमाने तस्माकुष्ठिबुमितः । CC₁ तस्मा
कुष्ठबुमितः । २) L स च मर्वा । O कुर्वन्भतुदृष्टः । P स च तथा
कुर्वन्प्रत्या दृष्टो । LO मुच्यते । ३) LO om. इति प्रश्नः । P प्रण ।
om. उत्तरम् । LO om. मुकः प्राह nnd अथ । P कथं मित्रं
वितर्कौ नाम समागत्य इदमब्रवीत् । CC₁ यतर्कौ । ४) P हे
मित्र । O मित्रं । L राजकुले । O राजले । P राजकुले
गत्वेति वक्तव्यं तदा लोकेर्वक्तव्यं प्रकृतिरेव अस्मिन्विधा । तेन रा-
जकुले कृतं तथा तथैव वार्तं यदित्यादि । ५) L वचचेति । O वच-
चवेति । L वाक्यं । O चं । LO नान्यज्ज [O °ज] जल्पनीयं ।
मन्विष्या प्रोक्तम् । ६) O नायं । LO तेनैवोत्तरेण । ७) LO
गतः । °साहसिक° [O °सी°] । CC₁ om. यदि । तथा त्वम-
पि । ८) LO व्रज । L nur इति कथां श्रुत्वा । O add सा
मुग्धाः । C₁ मुग्धा प्रभावती । ९) LO om. इति° । P
°संयह ।

अन्वदा प्रभावती मुक्तं पृच्छति । मुक्तः प्राह ।

कुरु खारं विशालाक्षि विखारं कुरुषे यदि ।

यथा वैजिक्या पूर्वमर्धस्नाते पतौ कृतम् ॥

अक्षि स्नानं कलास्नानं नाम । तत्रैको वक्षिष्मृतः । तस्य भार्या च
५ वैजिका नामातिवह्मभा । अन्वदा च तं भर्तारं स्नापयन्ती उपपत्तिं
पूर्वकृतसंकेतं पश्चि मच्छन्तं दृष्ट्वा नात्र पानीयं प्रचुरमिति मिथान्तरं
कृत्वा पानीयामयनत्वाजानुहान्निर्गता आरेण साकं बद्धकालं च स्थिता ।

१) LO om. प्रभावती । P अन्वेद्युः । पृच्छति स्म । LO om.
प्राह । २) CC₁ कुरुं खारं । LO खारं [O खारि] कुरु । P
जानं । O विखारीं । CC₁P कुरुते । MM₁H *तथा कर्तुमलं
यदि । ३) C₁ इतिक्या । L वयजिक्या । O वयजीक्या ।
P दयिका । O *स्नासे पयो कृतं । CC₁ कृतं । P कृतौ कृतः ।
MM₁H यथा वैजिक्या कुपेधः पतत्या कृतं पुरा ॥ ४) CC₁LO
om. नाम । P अक्षि पिनिपिलाख्यो यामः । A कुलास्नानं ।
M कमलपटनगर । M₁ कमळ* । H कमलपटन । CC₁ तं
खराको वक्षिष्मृतः । LO वक्षिष्मृतः । P तत्र धीरो नाम वनिक् ।
A पासडो । om. MM₁H. LOP om. च । ५) LA वयजिका ।
O वयजीका । P दयिकाविधा । om. M. M₁ वैजिका । H
वैजिका । P om. अतिवह्मभा । एकदा । LOP om. च तं ।
P तथा पतिं स्नापयन्त्वा उपपत्तिं दष्टः पश्चात्पानीयं गृहे नास्मिति
कृत्वा वह्निर्गता सोईस्नातो स्निः सा पूर्वसंकेतितं स्नानं गत्वा उप-
पत्तिना संभूय स्थिता महती वेला सप्ता पतिरईस्नातोस्नि सा किं
करोत्विति प्रण्य । LO पति । O om. उपपत्तिं । ६) CC₁ नाडा
पानीयं । L मिषं । O मिष । ७) O रिणक, C₁ रिणक
für आरेण । LO सह । बद्धवेला । om. च । L add मन्त्रके
खनिखरं इति चतुर्निर्नीलिनि ।

ततो ऽर्धस्नातं पतिं मुक्ता तथा स्निता किमुत्तरं करोत्विति प्रश्नः ।
उत्तरम् । मुक्तः । ततः सा जारेण भुक्ता स्वपतिवध्नं विचिन्वात्मानं
कूपे चिचेप । ततः कोलाहलः संवृत्तः । कूपे कापि वराकी पतिता-
स्तीति प्रवादः संजातः । तेन तत्पतिस्तद्वध्नं युत्वा वचिन्तयेत् । नूनं
सा मत्पत्नी कूपे पतिता भविष्यति । इति द्रुतं गत्वावलोकयामास । ५
ततस्तं कूपादाह्वयानीयामानयत् । इति कथां युत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति मुक्तसप्तमी एकोनसप्ततितमौ कथा ॥ ६९ ॥

एतावतीनां कथानां पर्यन्ते तद्वर्ता मदनी देशान्तरादागतः । तस्मिं-
द्यागते सा तथैव तस्मिन्नेहलाभूत् । मुक्त एव मन्दं मन्दं पठति ।

चनुरागो वृथा स्त्रीषु स्त्रीषु गर्वो वृथा तथा ।

१०

१) O गृहे मुक्ता । CC₁ पति मुक्ता त स्निता । P प्रश्न । LO
°करोतु इति प्रश्ने प्रभावत्याह । मुक्त त्वमेव जानासि । २) LO om.
उत्तरम् und मुक्तः । P om. उत्तरम् । मुक्तः प्राहः । CC₁ om.
ततः — भुक्ता । P nur सात्मानं कूपे चिचेप । O जानास भक्ता ।
LO om. स्व । CC₁ °वंचितं । ३) CC₁ विचिचेप । P वलाकी ।
L om. अस्ति । ४) P om. इति — संजातः । LO ततस्तद्वध्नः
पति । P ततःस्तत्पतिस्तद्वध्नं वचिन्तयेत् । L विचिंतयन् । O
वचिंतयत् । ५) CC₁ सास्तपत्नी । P मम पत्नी । LOP om.
कूपे । O पतितास्ती इति प्रवादः संजा भविष्यति । CC₁P om.
इति । LO स्वरित । P दूरं? गत्वावलोकयामास । स ततस्तं
कूपात्समाह्वय । माययावदन् । ६) LO कूपादाह्वयानुनीयानया-
मास । CC₁ इति युत्वा मुग्धा सा । LO om. कथा । O सा
मुग्धा । ७) L om. इति° । O चतुर्दश कथानकं । P °स-
यह । ८) CC₁ पठति । LO मदनी भर्ता । O देशान्तरं ।
C₁ देशान्तरा । P देशान्तरात्यन्तिः समागतः । LOP om. त-
स्मिन् । ९) P स्नेहपरामभूत् । CC₁ मुक्तः अममदं पठति ।
P om. एव । O एवं । १०) O om. स्त्रीषु । गर्वो statt गर्वो ।
LO वृथेति च ।

प्रियो ऽहं सर्वदा ह्यस्मा ममेषा सर्वदाप्रिया ॥

परं मदनो न गृणोति । उपहास्य तदा चैवं वदति । यः कश्चित्तं
वाक्यं गृणोति करोति च स परचेह च शर्मभागभवति । इति मु-
ञ्जमुञ्जः पठितं मदनः श्रुत्वा पृच्छति । ततः सा स्वयमेव शङ्किता
५ कथयति ।

उक्तं च । सर्वत्र मुचयो धीराः सुकर्मवत्सर्गविताः ।

कुकर्मभयसंचलाः पापाः सर्वत्र शङ्किताः ॥

आर्यपुत्र त्वमेव बन्धो यस्य वेम्मणि विविक्रमानीतयुगमधादेकः मुकः
सर्वेषां लोकानां हितभाषको ऽत्र बन्धुपितृस्त्राणीयो विशेषतो मम ।
१० यथा यथा सा मुकं श्रौति तथा तथा मुको लज्जति ।

- १) O nar प्रयोहं सर्वदा प्रिया । P om. अनुरागो° । P
संसार तव संतारय वीर्यसी । अंतरादुर्ध्वरानिस्तुर्ध्वदि रेचनाः ।
२) P om. परं — वदति । L परं तु । प्रहास्य । C₁ उपहास्य ।
CC₁ O तथा । L तथा । CC₁ चेति । P मुकं प्राह यः
कश्चित्पदीयां वाचां गृणोति स परत्र रह च शर्मवान्भवति ।
३) CC₁ om. च । om. इति — पठितं । CC₁ पठति । L मुञ्जः ।
४) O मूहः पठीत्वा । LO श्रुत्वा मदनः । P मदन एतद्भुत्वा ।
CC₁ om. सा । P प्रभावती । LO शङ्किता स्वयमेव । ५) LOP
वदति । ६) P om. उक्तं च — शङ्किताः । CC₁ स्वकर्म° ।
७) L °विचलाः । O विचलां । ८) LO add तथैव च vor
आर्यपुत्र । P हे आर्यपुत्र धन्यस्त्वं । CC₁ बन्धो । LO धन्यो ।
P गृहे । CC₁ विविक्रममानीतं । LO विविक्रमानीतायुगमम-
धादेव [O °दिश] । P विविक्रमानीतं युगं तदाध्या° । ९) LO
सर्वलोकहितभाषको मित्रबन्धु° । P हितसाधकः सच । ध्रुवं
पितु° । १०) P सा प्रभावती यथा° । CC₁ om. सा । LO
लज्जते । P मुकस्तथा तथा लज्जते ।

उक्तं च । वञ्जं जह मारह मक्कली तो उणाउ करेह ।

सीऊ जु मारह मत्त गय णहचम्मिणा धरेह ।

ततो मदनसहचरं सुत्वाह । किं तव शुक्केनोपहतम् । कथमीदृग्गुणो
ऽसौ जातः । सा प्राह । स्वामिन् । सत्यस्य वाचो वक्ता श्रोता
च न लभ्यते ।

4

उक्तं च । सुलभाः पुरुषा राजन्सततं प्रियवादिनः ।

अप्रियस्य तु पथ्यस्य वक्ता श्रोता च दुर्लभः ॥

महिला चपला स्वामिन्निःस्नेहा गुणवर्जिता ।

कुविकल्पा तनुप्रज्ञा यद्योक्तं सत्यमेव तत् ॥

मन्यते सुकृतं नैव पतिपुत्रपराङ्मुखी ।

90

पूर्वस्नेहमयी मृद्वी कृतकार्यातिनिष्ठुरा ॥

9) O om. च । CC₁ वञ्जं जह मारह माक्कली तो उणाडि
करेह मारिसीकुजुमक्कली नहचंपिपा धरेह ॥ L वेगु जह मारह
मक्कली तो उणाडि करेह । सीऊ जु मारि मत्त गय नहचंपीया
धरेह ॥ O आर्यपुत्र । वञ्जं जु माह मक्की तो इन्नारी करेह । सीह
ज मारह मत्तं गय नहचंपीया धरेह ॥ P लोयो सुहचदि सुक्कणी
जह वोह्नेह भावियं लोक्कं । सुक्कणा वक्कणगहीदा दितं उण विन-
ज्जन्ति ॥ उज्जत्य ॥ लोकः सुखयति सुक्कणी यथा वदति भावितं
लोकं । सुक्कणी वचनगृहीता दृष्ट्वा तं पुनर्बिलज्जन्ति ॥ 3) P om.
ततो । तकुत्ता जगाद । O वचः । LO इति जमाद । P हे
प्रभावती शुक्केन उपहतं । *गुणः संजातः । 4) CC₁ सा आह ।
P सा प्रभावती । LO नाच । P हे स्वामिन्सत्यसे वक्ता श्रो-
ता । LO सत्यवचसो [O *नी] वक्ता श्रोता च दुर्लभः । 5) O
om. ष्या — L अयप्रभृति त्वं जीविते मर । 6) L च für तु ।
P om. तु । L तस्यस्य । P आता वक्ता । 7) L राजन् ।
LP विलेहा । 8) P यथाक्त । 90) L मन्वेस्साः । CC₁ प्रति-
पन्ना । L प्रतिपन्ने । P पतिपुत्रे । 99) L पूर्वा* । P तस्या-
द्ववहमने मया दुःखं तज्जं कृतं ॥ om. alle folgenden Strophen.

उक्तं च । कुर्वन्ति तावत्प्रथमे प्रियाणि यावन्न जानन्ति नरं प्रसक्तम् ।
 ज्ञात्वा च तं मन्त्रपाशवद् यस्मामिषं मीनमिवोद्धरन्ति ॥
 समुद्रवीचीव चलस्तभावाः संध्याधरेखैव मुहूर्तरागाः ।
 स्त्रियः कृतार्थाः पुरुषं निरर्थं निष्पीडितास्तत्कवच्यजन्ति ॥
 ५ संमोहयन्ति मदयन्ति विदम्बयन्ति
 निर्भर्त्सयन्ति रमयन्ति विषादयन्ति ।
 एताः प्रविश्य हृदयं सदयं नराणां
 किं नाम वामनयना न समाचरन्ति ॥

स्वामिन् । स्वयि प्रोषिते मया कंचित्कालं त्वद्वियोगः सोढः । पश्चाच्च
 १० कुसखीसंगता । पुरुषान्तरं रत्नकामया मया गमनविधातिनी सा-
 रिक्ता हता । अनेन मुक्तेन तु वचनप्रपञ्चेन सप्रति दिनानि स्थापि-
 ताहम् । अतो मया कर्मणा पापं न विहितं मनसा तु कृतम् ।

१) C कुर्वन्ति । योषेन्न [C₁ योषिन्न] für यावन्न । L जा-
 नाति । ३) C *वीचीव । C₁ *वीचिव । L *वीचीचपल* ।
 CC₁ *भावां । C *रागां । ४) C₁ कृतार्था । CC₁L निरर्थकं ।
 CC₁ निष्पीडितास्तत्कव* । ५) L om. संमोहयन्ति* । ७) C
 सताः für एताः । ९) P om. स्वामिन् — हता । L त्वत्प्रोषिते ।
 त्वद्विरहाः । १०) CC₁ पुरुषं । L यंतु* । om. मया । ११) CC₁
 om. मुक्तेन तु । P om. तु । darauf: वज्रप्रबोधिता एकदा मया
 भवत्कुलप्रणाय शाकुनि तस्मै गृहे प्रचक्षिता । मुक्तोक्तं । कुव या-
 सि ह हित्वा मोक्तं । परगृहे ततः अनेन पगृहगमने इति क । खां
 सुखा प्रभावति सुप्ता ॥ इति मुक्तसप्तती एकसप्ततिसमीकषासंग्रहः ॥
 एकसप्ततिकषाभिर्बहवो दोषा कृता अयमेवोपकारः । ततो मदनः
 सुखं गृहे वसति प्रभावत्यापि मुक्तं निर्वचनं कृत्वा तिष्ठति स्म ॥ इति
 कषां सुखा प्रभावती सुप्ता ॥ इति मुक्तसप्तती द्विसप्ततिसमीकषा-
 संग्रहः ॥ समाप्ता ॥ om. alles, was in CC₁LO folgt. L प्रपं-
 चेने धति दिनानि । १२) CC₁ om. अहम् । om. मया । L om.
 पापं । CC₁ न मनसा च । om. तु und कृतम् । L om. तु ।

अथप्रभृति त्वं मम जीवनमरणस्वामी । इति युत्वा मदनः मुकं
पृच्छति । स आह ।

प्रयोजनमविज्ञाय ज्ञात्वा चाथ मनीषिणा ।

सहसैव न वक्तव्यमचिन्त्यो विधिनिर्णयः ॥

विहिविहितं चिद्य लङ् प्रियसंगो जीवियं धनं धनं । ५

जुत्तं सत्तं जणवयणं विचयविडम्भणा विहिला ॥

स्वामिन् । यद्यपि कथयितुं न युज्यते तर्हि शृणु ।

मूर्खाणां मद्यपानां च नारीणां रोमिणामपि ।

स्वामिन्वामातुराणां च खिन्नाणां कोपिनां तथा ॥

मत्तप्रमत्तभीक्ष्णं बुधार्तानां विज्ञेयतः ।

१०

सुष्ठुतं स्थलितं चार्था न गृह्णन्ति समान्विताः ॥

उक्तं च भारते ।

दश धर्मं न जानन्ति धृतराष्ट्र निबोध तान् ।

मत्तः प्रमत्त उन्मत्तः आन्तः कुडो बुभुक्षितः ।

१) L[O] त्वं जीविते मरणे च [O om. च] स्वामीति । LO वचनं युत्वा । २) O om. पृच्छति — आह । L मुकः प्राह । ३) CC₁ प्रयोजनं विनाज्ञाय ज्ञात्वा चासौ । ४) O °चिन्त्या । LO देव निर्णयः । ५/६) CC₁ विहिविहितं चिद्य लङ् प्रियसंगं जीवियं धनं धनं । जुत्तमवुत्तसदं जणवयणविहङ्गणावज्जला ॥ L विहिविहितं चिद्य लभय प्रियसंगं जीवियं धनं चत्तं । जुत्तं सर्वं जणवयणवियण-विडम्भणा विहिला ॥ O किं च विहितं लिपनभहपितुंसगमं जीविय-अश्वरगवयणविचयविडम्बिहीला ॥ ७) CC₁ om. स्वामिन् । O om. यद्यपि । CC₁ कथितुं । LO शक्यते । तथापि । ८) L रा-मिणामपि । om. O. ९) O पि für च । ११) CC₁ om. सुष्ठुतं° । LO समान्वितः । १२) CC₁ om. उक्तं च भारते । १३) CC₁ इस्सु für दश । °जानन्ति आसेनोक्तं महात्मना । LO निबोधि । O ता । १४) CC₁ om. मत्तः — दश । O om. आन्तः — दश ।

लरमाण्य लुब्धः भीतः कामी च ते दश ॥

अस्त्राय कुलतं चम्यताम् । अत्रार्थे नास्त्रा दोषः । कुसखीसङ्गादिदम् ।

उक्तं च । असतां सङ्गदोषेण साधवो यान्ति विक्रियाम् ।

दुर्योधनप्रसङ्गेन भीष्मो गोहरणे गतः ॥

4) विवाधरेण तनया भुक्ता राज्ञः पुरा कलात् ।

पतिनापि सुभुक्तापि निर्दोषेति विचारिता ॥

शुकः कथां मदनार्थे कथयामास । अस्ति जगतीतले मलयो नाम

पर्वतः । तस्य शृङ्गे मनोहरं नाम गन्धर्वपुरम् । तत्र मदनो नाम

गन्धर्वः । तस्य भार्या रत्नावली । तयोः सुता मदनमञ्जरी । तस्या

90 रूपसंपदं दृष्ट्वा देवो वा दानवो वाधोमुखो मुह्यति । न कोऽपि

१) L भीरुश्च लुब्धः । २) CC₁ om. च । अस्त्रार्थे । O om. दोषः । L कुसखीसंगखीव । O कुसखीनां संगखीव । ३) CC₁ om. उक्तं च । LO om. असतां* । CC₁ nur असतां संगदोषेण-
त्वादि । LO add संगवसेणं [O *श्रेणं] आयर [O आर] धम्मं
पावं च नत्वि [O गन्धर्व] संदेहो । कश्च [O कुश्च] राय नेहवतो
गोहरणं कुण्डरं गमेतु [O *उ] ॥ O add चंवलवन्मयं कुसुंगदो-
षण* २ ॥ LO add न मन्तव्यस्त्वयाचार्थे दोषोऽस्त्रा मुणवत्तम ।
वणिकपुत्रस्य यद्वृत्तं तन्निग्रामय सांप्रतं ॥ 4) CC₁ हता für
भुक्ता । O om. राज्ञः — L भुक्ता । CC₁ पुराक्त्वात् । ६) L
पतिना पतिता भुक्ता । CC₁ निःशेषो ऽस्ति कृता पुरा । O नि-
र्दोशेति । ७) LO om. शुकः — कथयामास । C om. अस्ति —
गन्धर्वपुरम् । LO धरणीतले । L मलयपर्वतः । O मलय-
सर्वतः । ८) L पुरं । O मनोहरं पुरं नाम । ९) L प्रसिद्धः,
O सीढः für गन्धर्वः । O om. तस्य । LO रत्नावली प्रिया ।
CC₁ om. तयोः । १०) LO देवोऽपि दानवोऽपि तस्या* । L वि-
शोकः । O दृष्ट्वा । LO om. अधोमुखो ।

तदनु रूपो वरो लभ्यते यस्तु सा दीयते । अथान्यदा नारदः समा-
यातः । सो ऽप्यस्या रूपमवलोक्य मूर्च्छितः सकामो ऽभूत् । पञ्चाक्ष-
व्यसंज्ञेन चक्षिणा सा श्रुता ।

उक्तं च । तच्छयी रमणी रतिरम्यतरा प्रमदा सुखदा च सदा समदा ।

यदि सा सुभगा हृदये निहिता क्व जयः ॥ ५

यदेतस्या रूपे दृष्टे मे स्मरज्वरो जातः तदियं श्रीलखण्डम्ना प्रा-
प्स्यते । ततो राजा प्रणम्य ग्राह । स्वामिन्प्रसन्नो भूत्वा प्रसादं कुरु ।
नारद आह । नास्माः श्रीलखण्डने दोषो भविष्यति न च पति-
विरहः । मेरुपर्वते विपुलापुरीनिवासी कनकप्रभो नाम गन्धर्वः । स
तव पुत्र्या वरो भविष्यति । इत्युक्त्वा नारदो ययौ । ततो मुनिव- १०

१) O om. वरो — यस्तु । CC₁ om. वरो लभ्यते । L यस्मै ।
LO om. जय । २) L दत्तार्धस्तस्या रूपं विलोकमानो*, O
दत्तार्थी रूपं तस्या विलोकमानो* für सो* । CC₁ om. मूर्च्छितः ।
LO om. सकामो ऽभूत् । ३) CC₁ स । LO लब्धसंज्ञं श्रुता ।
४) CC₁ तच्छयी रमणी रतिरम्यतरा । प्रमदा सुखदा च सदा
समदा । यदि सा सुभगा हृदये निहिता क्व जयः । अधरदलेन
विडम्बितपितृच्छयी । LO सिद्धतमंतपारंगवाण [O सी*] जोर्दण
[O जोरण] जोरवंटाण । जाह [O जह] ताण न [O ण] मदकीमण
[O मह*] मिता [O तता] तस्मियमानं [O तच्छी*] लद्दुहविलयावि
[O *वी] लयणकड [O *वरकडा] विविजणिय [O वीरेकवजणीय]
संतावा [O संताऊर्द?] जिञ्चंति [O भंति] महासता [O *त्ता] किं
[O की] पुण विणया सहा होहि [O सहाही] ॥ ६) LO मम ।
L प्राप्स्यति । O प्राप्सति । ७) L प्रसन्नः । O प्रसतो । LO
प्रसन्नो भव । ८) L मुनिराह । O मुनीराह । LO om. खण्डने ।
O om. न । ९) CC₁ *विहरे । LO add तथा । मेरुपर्वते । CC₁
विपुलापुरी । om. निवासी । O *पुली* । LO om. नाम ।
CC₁O om. स । १०) LO ते । ततः स मुनिर्वयौ । CC₁ om.
ततो — ययौ । O om. ततो मुनिवचनेन ।

चनेन तेन गन्धर्वेण सोदाहिता । सो ऽन्यदा तां मुक्ता कैलासं ययौ ।
 सापि तद्वियोगार्ता शिलापट्टे लुठन्ती वस्त्रादिरहिता केनचिद्विषाध-
 रेण रूपातिशयमवलोक्य संयोगार्थं प्रार्थिता । सा तं न वाञ्छति ।
 ततस्तेन तद्गर्तुर्गन्धर्वरूपं कृत्वा सा भुक्ता । ततः कालक्रमेण तस्या
 ५ भर्ता गृहमागतः । तां सुरतमुच्चसंतुष्टामपश्यत् । परोपभुक्तदेहेयम् ।
 इति तां दुष्टां मत्वा सावश्यं वध्येति निश्चित्य चण्डिकालथं ययौ ।
 धावत्तद्वयतो मारयति तावदनया फूत्कृतम् । स्वामिनि मम त्वया
 वरो दत्तो यत्तव गन्धर्वचक्रवर्ती पुत्रो भविष्यति । तत्त्वथं पुत्रमुख-
 मकृष्ट्वा विपत्ये । एवं विलपन्वास्तस्याः पुरतस्तां प्रति देवी प्राह ।
 १० हे गन्धर्ववीर नास्त्राः को ऽपि दोषः । किं तु विषाधरेणेयं त्वदी-
 यरूपमयेन मायया भुक्ता । ततो ऽजानन्वा अस्त्रा न दोषः । अन्यच्च
 मुनिशापो विद्यते । तत इदं संजातम् । शापवृत्तान्तश्च निवेदितः ।

१) O om. तेनापी सा गन्धर्वदाहिता । मुक्ता । २) LO om.
 अपि । CC₁ शिलापट्टे । LO केनापि । ३) LO रूपमवलोक्य ।
 om. संयोगार्थं । सा नेच्छति । ४) LO om. तेन तद्गर्तुर् । वि-
 धाय । CC₁ LO om. सा । CC₁ भुक्ता । O मुक्ता । CC₁ O om.
 ततः । LO गन्धर्वो für तस्या भर्ता । ५) CC₁ om. गृहम् । तां परो-
 पभुक्तामपश्यत् [O पुरो°] तां दुष्टां दृष्ट्वा समवध्येति° । LO सुरत°
 तामपश्यत्परोपभुक्तदेहेयं दुःश्रीलां तामवश्यं वध्यां निश्चित्य [O °दुः-
 श्रीलां अवध्या°] । ६) O om. तद्वयतो — त्वया व । L ता-
 वत्तया । फूत्कृतं । add हरवज्रमे । ७) LO दत्तः । L
 दत्ते । om. O. L गन्धर्वचक्र° । LO वरो für पुत्रो । अकृष्ट-
 तनयमुक्त्वा विपत्ये [O विपश्ये] एवं तस्यां विलपन्वां देवी प्राह ।
 १०) LO om. हे । अस्त्राः कोपि न दोषः । CC₁ om. ऽपि । L
 दतो für किं तु । LO om. इयं । तव रूपं विधाय । ११) CC₁ om.
 मायया । L एषा भुक्ता । O वा मुक्ता । L om. ततो — दोषः ।
 O ततो नास्त्रा दोषा । १२) LO मुनिशापादिदं जातं । CC₁
 ततः इदं संजातं । LO om. शाप° निवेदितः ।

ततो मुनिवचनादित्यं निर्दोषा त्वया याह्या । इति गौरीवचनं युत्वा
स निःशङ्कं तथा सह स्वस्थानं नतस्तथैव सुखितो ऽभूत् । ततो वणि-
कपुत्र यदि मद्वचः प्रमाणं तदेनामकुष्टां प्रति प्रसादं कर्तुमर्हसि ।
इति कीरवचनाश्रदनेनानुगृहीता । ततो हरिदत्तो ऽपि पुत्रागमन-
तुष्टो महोत्सवं चकार । तस्मिन्महोत्सवे दिव्यमाद्या पतिता । तद्दर्शने ५
शुकसारिकात्रिविक्रमाणां शापमोक्षात्स्वर्गमनं बभूव । मदनो ऽपि
प्रियया प्रभावत्वा सह सुखानि भुङ्क्ते ॥

इति शुकसप्ततिः समाप्ता ॥

१) LO om. तत इयं । मुनिवचनादित्यं । om. त्वया याह्या ।
O om. इति । LO गौरीवचनं मन्वमानः स मन्धर्वस्तथा स्वस्थानं
[O मन्धर्वस्तथा समं स्थानं] । २) CC₁ om. स्वस्थानं नतस् । C₁
om. तथैव । LO om. तथैव — ऽभूत् । ततो हे स्वामिन् । ३) CC₁
पचितययि भद्रवचः प्रमाणं । LO तदेनां प्रभावतीं सप्रसादां कर्तु-
मर्हसि । ४) LO ततः कीरवचनं स [O सो] मदनोनुमेने ।
om. ततो — भुङ्क्ते । CC₁ हरिदत्तो । ५) CC₁ ऽष्टो । ६) CC₁
शापमोक्षात्स्वर्गमनं बभूव । ७) CC₁ ऽसप्ततिका । C add इति
हरये नमः । पुस्तिका लिखिता शाके ऋतवधसुचन्द्रमे । भिषजो
मेशचन्द्रेण पूज्यश्रीटनिनः कृते ॥ LO इति श्रीशुकसप्ततियंवे [O शु-
कसप्तरी०] मुक्तिप्रोक्तं सप्ततितमं कथानकं ॥ add पुरं चंद्रपुरं नाम
तत्प्राप्तस्तु महोदधिः । राजा विक्रमसेनाख्यो मन्त्रिवर्गपुरस्कृतः [O
०र्वपुरः०] ॥ हरिदत्तो वणिकपुत्रस्तस्मिन्नासीद्विचक्षणः । मृंगारसुंदरी
नाम भार्याभूद्रूपशालिनी ॥ तयोः कालेन संजातः पुत्रो वै मदना-
भिधः । दत्तो देवेन तुष्टेन मदनेन प्रसादतः ॥ [O om. भिधः —
देवेन] धर्मिष्ठः सत्यवादी च प्रियवाक्प्रियदर्शनः । मृंगारी रसिकः
मूरः कृतज्ञो जनवल्लभः [O कृतवल्लभः] ॥ सोमदत्तश्च तनयां रम्यां
देव [O दि] प्रभावतीं । प्रभावतीति विख्याता [O ०वति स्थातां]
नाम्ना नारीं गुणान्वितां ॥ तां प्रभावतीं हरदत्तनामापि तां विवा-
हयामास । ततो मदनोत्थं कामव्यसनी । पित्रा निषिद्धः [O नि-
शीद] । ततो देशांतरं प्रति प्रकृष्टवाहनेन [O om. कृष्ट] गतः । ततः

प्रभावती कामातुरा मुकराजेन स्वीकृता [0 श्लोकः कथा] ७० ॥
 [0 add निसीडा] सप्रति [0 ७०] दिनानि यावत्सुखं स्थापिता ततो
 अनंतरं [0 नंतरं] मदनः समायातः । इति मुकरावकृतमुक्तसप्रति-
 रोधः [0 °सप्रतिका°] समाप्तः [om. 0] श्रीसंवत् १८४५ श्रीशके
 १९१० ॥ ॥ फाल्गुनामलपक्षा रविवासरसंयुजि । श्रीवाराहेण लिखितं
 श्रीविश्वेश्वरसादतः । अदृष्ट भावात्मनसा भमत्वात् यदार्थहीनं लि-
 खितं मयाच । तत्सर्वमाद्यैः परिशोधनीयं कोपं न कुर्यात्स्वल्पं लेख-
 कोपरि ॥ [0 om. श्रीसंवत् — लेखकोपरि] । P add अद्रुशदोवा
 मतिभिः भमत्वा नुसादिसेया लिपणस्त वेगाय दत्तमुर्ध्वं तममुदवर्णं
 चमनु संत वलु लेपकस्त ॥ स्वस्ति श्रीसंवत् १८४२ सालपीषष्ठ्य-
 चतुर्थं बुधवारतस्त दिने सिद्धं भवति लेखक भक्तपूजवासि योगीन्द्र ॥
 स्वस्ति श्रीशारदादेवी नमः । श्रीगणपति नमः । श्रीगुरवे नमो ॥
 शुभं भवति ॥ अशक्तसर्वत साधू कुरुपा च पतिव्रता । आधितो
 देवभक्त्य निर्धना ब्रह्मचारिणः ॥

Versverzeichnis.

अचला चलन्ति पलए	86, 10	आख्याति च तव मया	36, 10
अच्छीहिं चिन्म भणिचं	46, 3	आत्मानमानोक्व	76, 5
अश्वक्छमि कारन्दआ°	124, 3	आत्मानं संकटाहेवि	130, 6
„ जुप्तहचं	124, 9	आननर्त पुरा शम्भु°	171, 8
„ फुलन°	124, 3	आरोमं परमानन्दः	76, 3
„ सिन्दूरिआ°	124, 7	आरोहन्ति शनैर्भूत्वा	21, 15
अतिज्ञेशेन ये ह्यर्थाः	82, 6	आसन्नमेव नृपति°	21, 11
अवान्तरे विशालाणि चन्द्रो	78, 13		
अथ चेद्यासि कामार्ता	190, 2	इतरो ऽपि न सामान्यो	23, 7
अथापि नोज्झति हरः	7, 7	इन्द्रात्प्रभुत्वं	23, 9
अनुरागो वृषा स्त्रीषु	197, 10	इत्युक्ता धाविता	130, 1
अन्वदा तु समायातो	54, 11	इत्यनुन्नततल्यस्त्रा	164, 2
अप्यत्यावे पडिचं	15, 3	इयं राक्षी	24, 1
अप्रधानः प्रधानः	21, 9	इह लोके हि	26, 5
अप्राज्ञेन च कातरेण च	138, 10		
अमृतस्त्रेव कुण्डानि	172, 4	उययाहमुदन्वतो	164, 12
अर्थनाशं मनस्तापं	40, 10; 63, 7	उडुमणपरिवारो	184, 1
अवशमेव गन्तव्यं	44, 10	उत्तमाधममधैश्च	162, 1
अविदग्धः पतिः स्त्रीणां	14, 13	उत्तमाः स्वगुणैः	32, 1
असतां सङ्गदोषेण	202, 3	उत्पत्तिकारणं तन्वी	172, 2
अलि देवि धरापृष्ठे रम्यं	188, 1	उत्पन्ना युक्तिकार्येषु	194, 2
अस्थाने कोपमाना या	163, 1	उदयाचलमारूढो	79, 3
अहरं करं कवोचं	81, 4	उदीरितो ऽर्धः	45, 11
अहिद्वयो वि अ	33, 7	उन्नादास्मुद्वर्हितान्धतमसि	161, 1

एकं हन्वाप्त वा	101, 8	को दोषो गम्यतां देवि	
एषः कुरङ्गो	72, 4	यदि त्वं	153, 2
एवं कर्तुं च वक्तुं च	179, 3	को ऽर्धाभ्याम्	85, 5
		कौतुकान्नेषिणो	6, 1
कक्षाधिपतिना देवि	173, 5	शुष्कामस्य	28, 11
कक्षयन्ति न याचन्ते	10, 10	खले चेत्ये	176, 1
कदां युत्वा युक्तेनोक्तां	8, 9		
करमरणाहृत आरब्ध	136, 1	गच्छ चेद्विषमे वेत्ति	184, 9
कस्तुरायाहकः कीर	116, 10	गच्छ त्वं गन्तुकामानां	119, 8
कहिं पि करं	123, 1	गच्छ देवि किमाश्चर्यं	11, 8
का कीर नायिनी	111, 1	गच्छ देवि गता वेत्ति यदि	137, 2
काके शौचं	20, 7	गच्छ देवि गता वेत्ति रन्तुं	174, 1
कामार्तां स्वयमायातां	48, 8	गच्छ देवि न कर्तव्यो वि-	
कामिनीभिः क्षराताभिः	162, 8	लम्बः	187, 2
कार्यं गृह्णाति रोषं	162, 11	गच्छ देवि न ते दोषो	
कालः समविषमकरः	83, 4	गच्छन्त्याः	64, 6
किमनेन धनेनापि	84, 10	गच्छ देवि न ते दोषो गमने	143, 3
किं कर्तव्यं भया	43, 5	गच्छ देवि न ते दोषो यदि	108, 6
किं कक्षी दीयते	33, 1	गच्छ देवि मनो यत्र	67, 5
किं जातिर्वज्रभिः	79, 11	गच्छ देवि यदा वेत्ति	178, 2
किं तस्य वर्ण्यते राज्ञः	77, 8	गच्छ देवि विजानासि	18, 12
कुशं चारं	196, 2	गच्छ देवि विशदं ते	98, 10
कुशं यद्रोचते कर्तुं	91, 6	गच्छ देवि स्वकार्यं च	167, 10
कुशं यद्रोचते भीरु	65, 7	गच्छ रक्षोर गमनं	155, 10
कुर्वन्ति तावत्प्रथमं	200, 1	गजाः सन्ति हयाः सन्ति	154, 10
कृतं तेन रतं देवि	167, 6	गतयापि त्वया तत्र	45, 2
कृतावज्ञः पुरा देवि	14, 3	गुणदोषौ न शास्त्रज्ञः	165, 3
कृते प्रतिकृतं कुर्या	86, 4	गृहे ऽरण्ये	175, 7
कृणोदरि वजाद्य त्वं	96, 2		
को दोषो गम्यतां देवि		चतुरो मधुरस्वागी	79, 3
यदि कर्तुं	103, 10	चन्द्रासजच्छासवार्थं	126, 7

चन्दन मुचिवस्त्रं च	78, 2	ददाति प्रतिगृह्णाति	28, 3
चिन्तामिमां वहसि किं	84, 8	दद्य धर्मं न जानन्ति	201, 13
क्षिज्जठ सीसं	7, 5; 48, 1	दारेषु गोषं	70, 13
अर ससिखेही	160, 3	दिग्गजकुर्मकुलाचलं	86, 8
जगादेति चिराद्भ्यो	88, 4	दिङ्गलोहसिङ्गलायं	7, 5
जगतीजम्भभूमिं	191, 1	दीनस्यापि गृहे दोषे	164, 8
जनैर्गुणैरसंभाव्यं	35, 10	दीहघणवासवालीहिं	123, 7
जलजन्तुचरैर्निव्यं	193, 10	दुज्जलजलसंसर्गो	73, 1
जीवन्तो ऽपि मृताः	26, 3	दुर्दिनं वेगवृष्टिश्च	160, 1
जो णवि माण्ह	49, 3	दृष्टिपूतं	61, 12
जगज्जम्भन्तरं	46, 1	देवदारप्यिच्छुं	123, 3
ज कुणन्ति जे	161, 7	देवाग्रहो न कर्तव्यः	31, 5
जाश्वपुण्याश्च	123, 5	देहि काष्ठानि मे नाथ	177, 4
तडिन्निघोषपटहो	159, 6	देहि मे तिलं	109, 5
ततः किं बज्जनोक्तेन	76, 9	दीपादनस्यादपि	28, 2
तं दृष्ट्वा कानने	128, 10	द्वेष्यस्य तुल्यमुत्तुङ्गं	163, 10
तवस्त्रः स तथा भानू	78, 11	धनोद्गाहणिका देव	158, 5
तथा त्वमपि कल्याणि	42, 11	धर्मेण राष्ट्रं	40, 4
तथापि कामिनी	18, 5	धवलान्वातपत्राणि	22, 11
तदेवि यः करोत्येवं	18, 7	धानुष्को ऽसि	170, 5
तथैवं बोधितो	49, 11	धीरा ज्ञाण पमाणं	87, 1
तरुणी रमणी रति	203, 4	धूर्तो ऽसौ	35, 3
तस्माद्यः संकटे वेत्ति	183, 5	न गृहं न बहि	38, 4
तस्माद्यो भाषितुं वेत्ति	146, 5	न चैतन्नात वक्तव्यं	149, 10
तां द्रष्टुं प्रहितो	173, 7	नदीनां नखिनां चैव	20, 9
तावन्पिता तथा	4, 9	न जीवजन्संसर्गा	72, 3
तुलां लोहमयीं यत्र	119, 1	न पूजयन्ति ये	3, 13
त्यज्यदेवं	21, 4	न वक्तव्यं ध्रुवं देवि	143, 11
		न विश्वसेद्विश्वलो	70, 11
		न सौहार्दं	20, 5

न स्नाति न च	54,7	प्रियादर्शनमेवास्तु	172,8
नाभित्वा परमर्माणि	83,3	प्रीतिः स्वादर्शनाद्यैः	16,3
नायकेषुत्तमः सो ऽथ	161,9	नठ चार मारद	199,1
नाशयितुमेव नीचः	72,10	नटभणिकाद	168,8
नासाहसं समालम्ब्य	82,9	नलं प्रज्ञाविहीनस्य	131,10
निजनुद्धा पुनर्मुक्ता	190,3	नलेर्वर्षदिने	65,1
निजनुद्धा विमुक्ता	127,8	नुदिरसि यदैषा ते	11,3
निषान्वयप्रणीतं	3,6	नुदिवर्षवती भीरु°	101,9
निद्रा भद्रे कुत°	25,1	नुदिवरं वरारीहे	131,8
निवृत्ताः कृतकृत्यास्तै	148,1	नुभुञ्जितः किं न	26,10
पप्रच्छ सा	6,3	भुमेष्ट देशस्य गुणान्वितस्य	139,10
परिभावस्त्वया	24,3	भोगिनः कङ्कुमासक्ताः	20,11
पश्चात्तापो ऽव भविता	25,4	मणिकुट्टिममार्गेषु	77,3
पाठसमञ्जसवासो	15,1	मत्तप्रमत्तभीरुणां	201,10
पार्श्वयोरुन्नतिं नीतं	163,6	मध्यमस्य पुनः कार्यं	163,3
पिच्छर विडत्तद	32,3	मध्याह्ने चन्दनं	78,4
पिचोले दुःखिनो°	2,3	मनुष्याः सुकुलोत्पन्नाः	136,3
पौष्पलीविडव°	123,9	मनोऽनुकूलं कुर्वन्तु	62,1
प्रजापीडनसंतापा°	12,13	मन्यते मुक्तं नैव	199,10
प्रज्ञानुप्रशरीरस्य	138,14	मलयानिलमारुढः	54,9
प्रज्ञाविस्कारिताचाणां	150,4	महिला चपला	199,8
प्रणम्य शारदां देवीं	1,2	महिलारत्ना पुरिसा	57,7
प्रतिकूलतामुपगते	78,9	माधुर्यं प्रमदाजने	70,3
प्रतिवन्मगृहे मूढे	176,3	मान्यस्त्वं मम मित्रं	140,3
प्रदोषे ऽन्वय सा	158,9	मादामूलमिदं सर्वं	171,12
प्रभुः प्रीतिस्त्रिधा	41,3	मा वृकोदर पादेन	23,12
प्रयोजनमविज्ञाय	201,3	मा होहि सुहृग्माही	71,9
प्राचीमुखे विभाती°	79,1	मुञ्चन्तु मानिनः	55,5
प्राप्ता करगरा भूत	137,15	मुण्डे मुण्डे मति°	150,3
प्रियमेवानुभोक्तव्यं	179,9		

मूर्खाणां मयपानां	201, 8	युज्यते गमने देवि	186, 2
यतः सतां संनतमाचि	191, 9	ये आत्मादिमहोत्साहा	22, 3
यतो ऽतिदुर्लभा रामा	48, 6	रक्तां यो भामिनीं	162, 5
यत्र सूरः खरो	77, 12	रत्नकणवीरे	124, 1
यत्र स्वेदलवैरलं	75, 7	रक्ता पिच्छन्ति	57, 5
यथेच्छं गच्छ मुञ्चोषि	9, 3	रत्यर्चिनी ब्रजालं त्वं	166, 2
यथेष्टं ब्रज कल्याणि केनं	100, 2	रमणसिंहिणन्तराने	86, 1
यथेष्टं ब्रज कल्याणि न	112, 10	रञ्जोर गच्छ कामिनां	94, 6
यदि ते कौतुकं	6, 3	राजयहे समायाते	22, 15
यदृच्छया रतं मूर्ख	171, 3	राजपुत्रं राजपुत्रीं	11, 1
यस्य देवाः प्रयच्छन्ति	29, 5	राजानमेव संश्रित्य	22, 9
यस्य यद्विहितं	190, 8	राज्ञा नैवायहः	36, 8
यस्त्वार्यासस्त्व निवाणि	25, 11	रामो हेममृगं	29, 9
यात्रायां स्त्रीसमूहे च	175, 9	रे रे धूर्त	129, 14
या यस्य वल्लभा	99, 3	रोमैर्यहि०	22, 6
याहि देवि गता वेत्ति		कञ्चिज्ज्वह्रेण जलो	48, 3
भङ्गुरं	107, 2	सुखा यातीव चपला	168, 2
याहि देवि गता वेत्ति			
यदि	157, 5	वर्णं रह	122, 12
याहि देवि गृहं मुक्ता	134, 5	वाञ्छितवारणलोहानां	172, 11
याहि देवि न ते दोषो	92, 10	वाञ्छितं कर्तुंकामानां	114, 9
याहि देवि न दोषो	183, 8	वाञ्छते मृगु रञ्जोर	55, 3
याहि देवि पुनर्याहि	74, 2	विबाधरेण तनया	202, 5
याहि देवि मनो यत्र	102, 2	विद्यावतां कुलीनानां	147, 7
याहि देवि यदा ज्ञाता	158, 11	विद्यावतां महेश्वरानां	22, 1
याहि देवि रतास्वाद०	145, 7	विद्वान्धनी	117, 3
याहि देवि विजानासि	89, 10	विना ताभिर्न संभोगो	172, 4
याहि देवि मुखं	194, 7	विपरीते समायाते	51, 2
युक्तमेव विशालाचि	53, 12	विभाता रञ्जनी	73, 5
युक्तं ते गमनं	121, 8	विरक्षिरपि कामार्तः	49, 7

विवाहे देव्याचायां	175,७	समत्वं सुखदुःखेषु	81,२
विवाहे पार्वतीं	49,७	समयो ऽयं प्रियं	132,१
विश्वासप्रतिपन्नानां	35,४	समयोचितमारब्धं	167,६
विहिविहिचं चिच	201,५	समुद्रवीचीव	200,७
वेसा वि रामनि	88,७	संपदि यस्य न	20,१
वेचं पानरतं	18,१	संभोगसुखमेवात्र	138,५
वेष्टिकीं कृत्रिमां वाणीं	80,७	संभोगसुखमेवात्र	141,७
व्याघ्रमारीकृता बुद्धिं	128,७	संमोहयन्ति मदयन्ति	200,५
व्याधेन बोधितलेन	४,३	सरसखीरमालिचं	122,१४
व्रज देवि न ते ऽयुक्तं	128,७	सपान्ध्याघ्रा०	22,७
व्रज देवि न दोषो	69,२	सर्वत्र शुचयो धीराः	198,७
व्रज देवि वरं यानं	116,७	सर्वदोदुम्बरे	198,५
व्रज देवि विचारं	97,७	सर्वस्वर्णमयी	190,१०
व्रज देवि सुखं	52,७	सा तथैव समं	9,१
व्रजन्ति ते मूढधियः	71,५	साधूनां दर्शनं	191,४
व्रज रम्भोर युक्तं ते	151,७	सुखमेवागुभोक्तव्यं	110,१०
व्रजाभीष्टं नरं देवि	146,१३	सुखोपभोगः संसारे	125,७
ग्रशिना हरिणा चैव	77,७	सुखभाः पुष्या 76,७; 199,७	
अहाहीनं कृतं आहं	106,७	सुवंशस्त्वावदातस्तु	142,५
श्रुत्वातद्वचनं भीतो	187,१७	सो किं माण्ड	49,१
श्रूयते शक्तिणी	49,७	सोढुं त्वक्तुं च यः	64,१
श्लोकार्थं प्रसुतार्थं च	24,७	सोपचाराणि वाक्यानि	71,३
संसक्तुस्त न जहि	76,१	श्लोकार्थप्रार्थना०	83,५
संसारवृक्षमूलं याः	171,१०	स्वामी दुर्णयवारण०	140,५
स चचियस्त्राणसहः	93,७	हउ जीवन्तु	122,७
स गृही स मुनिः	8,७	हतो मन्सुसहस्रियः	162,४
सत्त्वमेव त्वयामाणि	60,३	हसन्नपि गृपो हन्ति	20,१३
सन्त एव सतां नित्यं	147,७	हसन्नाह मुको याहि	56,१२
सन्नागं ताव०	66,४	हास्यं च कृत्रिमं	80,१०

Verbesserungen.

S. 23, = मयाभिधेयमिति statt मयाभिधेमिति । 25, 8 ist
 मुक्: । zu streichen. 29, 10 विप्रादेव statt विप्रदेव । 59, 1 चा-
 क्रीकृते statt चाक्री० । 73, 1 ०संसग्गे statt ०संसग्गे । 76, 1
 संसप्ततुल ण statt संसप्ततुलण । 82, 4 प्रीतस्त्वा statt ०स्त्व ।
 146, 5 सतूयं statt सतूयं । 151, 13 परं पर० statt परंपर० ।
 Hier und da sind einige Typen abgesprungen.

DIE
ĀVAŚYAKA-ERZÄHLUNGEN.

Abhandlungen

für die

Kunde des Morgenlandes

herausgegeben von der

Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.

X. Band.

No. 2.

DIE
AVASYAKA-ERZÄHLUNGEN

HERAUSGEGEBEN

VON

ERNST LEUMANN.

ERSTES HEFT.

Leipzig, 1897

in Commission bei F. A. Brockhaus.

Die Āvaśyaka-Erzählungen

nach der Cūrpi und nach Haribhadra's Tīkā
nebst den übrigen inhaltlich wichtigen Stellen
aus beiden Werken.

Die beiden Commentare weichen in der Wiedergabe der Erzählungen öfter sehr von einander ab. Wir legen Haribhadra's Fassung zu Grunde. Dabei setzen wir dasjenige, was in der Cūrpi fehlt, in runde Klammern und fügen andererseits Zusätze der Cūrpi mittelst Cursivschrift in den Text ein. Alle andern Abweichungen der Cūrpi sind in den Fussnoten vermerkt. Ebenso wie mit den Erzählungen verfahren wir mit den übrigen Partien, die wir aus den beiden Werken ansheben.

Gegenüber der Verschiedenheit von Cūrpi und Tīkā unter einander kommen die Textschwankungen innerhalb der einzelnen MSS. desselben Commentars kaum in Betracht. Einer Hervorhebung bedarf hier bloss die Thatsache, dass von H(aribhadra) drei unter sich selbständige Handschriften (B S Σ) zur Verfügung gewesen sind, die als solche, obschon alle einzeln unbrauchbar wären, einen genügend zuverlässigen Text herstellen lassen, während andererseits die beiden Handschriften der Cūrpi (α β) zwar gut, aber unter sich so verwandt sind, dass sie fast alle Fehler gemeinsam bieten und nicht mit voller Befriedigung benutzt werden können, ehe eine neue und unabhängige Handschrift zur Hand sein wird.

Schon aus diesem Grunde hätte H, obschon jünger als C(ūrpi), den Ausgangspunkt unserer Edition bilden müssen, selbst wenn nicht eine Confrontirung beider Commentare mit den entsprechenden der Kalpa-Tradition gezeigt hätte, dass sie in literarischer Hinsicht als unter sich ziemlich gleichwerthig gelten dürfen.

Da Jacobi bei seinem Bestreben, die Jaina-Erzählungen grammatisch und inhaltlich für die Indianistik zu verwerthen, begreiflicherweise von der in seinem Besitz befindlichen Uttarādhy-

yanaṭikā Devendra's ausging, dieser Schriftsteller aber als Epigone, dem das Sanskrit geläufiger ist, schon ein recht bedenkliches Prakṛt schreibt, so lag dem Herausgeber wesentlich daran, einen durchaus zuverlässigen und durch Zuziehung von Parallelstellen möglichst gesicherten Prakṛt-Text herzustellen, der im Stande sein soll, eine richtigere Beurtheilung und Verwerthung des mittelalterlichen Jaina-Prakṛt anzubahnen. Eben aus diesem Grunde sind Cūrpi und Ṭikā gleichmässig und vollständig ausgebeutet, nicht etwa bloss nach bequemen Varianten und ergänzenden Einlagen durchsucht worden. Desgleichen haben wir der Edition Alles einverleibt, was KalpaCūrpi und KalpaṬikā sowie Śilāṅka's Viśeśhāvaśyaka-ṭikā beizusteuern vermögen.

Um trotzdem die Fülle der Fussnoten nicht über Gebühr anwachsen zu lassen, haben wir einzelne Gewohnheiten und Zeichen von bestimmter Bedeutung eingeführt:

1. Eine Zahl bezieht sich immer nur auf das Wort oder Compositum, hinter dem sie steht, wenn nicht durch Abkürzungen (meist mittelst eines Kreischens) dem Leser gezeigt werden konnte, für wie viele Worte die in der Note vermerkte Lesart einzutreten hat. War diese Andeutung nicht zu geben, so musste die Summe der zu ersetzenden Worte eingeklammert und die Zahl hinter der Klammer angebracht werden, in welcher Stellung sie sich natürlich auf den ganzen Wortbestand der Parenthese bezieht. Auf diese Weise umgingen wir tausendfache Wiederholungen von Wendungen wie 'statt der Worte . . .', 'statt dieses Satzes', 'statt dieses Abschnittes' und dergleichen.

2. Fernzuhalten waren ferner die stereotypen Angaben, dass in dieser oder jener Handschrift ein Wort fehle oder umgestellt sei. Für diesen Zweck sind Sternchen und Kreuzchen verwendet worden, und zwar in folgendem Sinne: ein Sternchen besagt, dass das damit Versehene (Wort, Compositum oder Parenthese) in der Handschrift B fehle, zwei Sternchen lehren das Fehlen in S, drei das in Σ. Ähnlich konnten in Cursivstücken (die als solche von vorneherein die Cūrpi als ihre Quelle verrathen) ein oder zwei Sternchen zur Verwendung kommen um festzustellen, dass Etwas in α oder in β nicht vorhanden sei. Das Kreuzchen andererseits zeigt an, dass das betreffende Wort oder Compositum in der Cūrpi vor dem vorhergehenden Worte steht.

3. Die durch Verwendung von Cursivschrift und Klammer ermöglichte Vereinfachung ist als die fundamentalste schon gleich Eingangs dargelegt worden. Hier erübrigt nur zu bemerken, dass in Folge derselben das Zeichen C (Cūrpi) nie zur Verwendung kommt, indem alle in den Fussnoten angemarkten Varianten, hinter denen kein Buchstabe steht, eo ipso der Cūrpi entstammen. Da ferner für Haribhadra's Ṭikā das Zeichen H adoptirt worden ist, so konnten die Abkürzungen KC (KalpaCūrpi) und KṬ (KalpaṬikā) in den Varianten ohne Gefahr auf C und Ṭ reduziert werden,

worauf der Leser besonders achten möge. Auch ist schliesslich bei Cursivstücken das ohne besondere Angabe in den Noten Vermerkte ohne Weiteres als die gemeinsame Lesart beider MSS. (α und β) anzusehen, indem die Buchstabengruppe $\alpha\beta$ nur ausdrücklich hingesetzt zu werden brauchte, um beim Vorhandensein von Parallelstellen aus KC & KT anzudeuten, dass die Angabe sich auf jene beiden MSS. beschränke und nicht gleichzeitig für die Paralleltexthe mitzugelten habe.

4. Ganz dieselbe Methode, nach welcher so der Doppeltext $\frac{H}{C}$ vorgeführt wird, ist auch befolgt worden, wenn in den Fussnoten zusammenhängende Stücke aus KC & KT auszuheben waren. Nur ist in diesem Fall — weil KC in zwei sich gut kontrollirenden MSS. (B & P) zur Verfügung war und der KT-Verfasser ein später Autor von dem Schlage Devendra's ist — selbstverständlich KC zum Ausgangspunkt gewählt worden, so dass sich das Verhältniss $\frac{H}{KC}$ ergibt. Dasselbe Verfahren konnte bei Gelegenheit auch auf weitere Doppelquellen übertragen werden, wie zum Beispiel auf das zu II, 54, 3 angezogene Textpaar $\frac{H}{M}$.

Um ein Beispiel von der Anwendung und Tragweite dieser Abkürzungsprincipien zu geben, bitten wir den Leser, sich den Anfang der (ihm aus Pancatantra, Hitopadesa und Kathāsarisāgara bekannten) Erzählung II, 55, 3 ansehen zu wollen.

Die Worte *gāme vasai sū annayā kayāi* sind daselbst, wie die Schrift andeutet, nur in der Cūṛpī eingeführt; sie fehlen auch in KC und KT, indem diese beiden Werke nach der einleitenden Bemerkung zu II, 54 f. hier den Text Haribhadra's stützen. Bloss in KC und KT fehlt *jāyā*; dagegen *ceva* auch in der Cūṛpī, so dass sich dieses Wörtchen jedenfalls als ein Zusatz Haribhadra's erweist. Auch *nauliyā* dürfte, da KC (und wahrscheinlich auch KT) sammt der Cūṛpī *nauli* lesen, zu verwerfen sein, während dagegen das unmittelbar folgende Wort *gabbhīni* gegenüber der an sich auffälligen und zudem sonst nicht beglaubigten Cūṛpī-Lesart *gabbhīniyā* richtig sein wird. Beachtenswerth sind die folgenden beiden Varianten: dem *egāe* (oder *egīe*) rāte 'in einer Nacht' Haribhadra's steht in Cūṛpī sowohl wie KC & KT und bei Śil. die Wendung *ei ya jāi ya* 'kommt und geht' (d. h. geht ab und zu) gegenüber, deren erstes *ya* in der Cūṛpī jedenfalls nur vergessen ist. Wir ertappen hier den grossen Gelehrten über einer Unachtsamkeit. Bei der Aehnlichkeit der beiden Lesarten kann nämlich nur die eine, und zwar begreiflicherweise bloss die letztere, richtig sein. Um den Fehler leichter zu verstehen, müssen wir uns vergegenwärtigen, dass noch in den Bhāṣhyen statt der Endung *e* der Feminina sich häufig die ältere (mit dem Pāli gemeinsame) Form *ya* findet, eine Variante, die sich als Archaismus auch noch in den

Cūrpi-Texten und etwas seltener bei Haribhadra lebendig erhält. Sie bewirkt, dass in ältern Werken oft schwer zu erkennen ist, ob der Genetiv-Dativ-Locativ eines Femininums gemeint ist oder der Nominativ eines solchen in Verbindung mit ya (ca). Da ferner bei i Länge und Kürze öfter schwankt und g, k, d, t in der ältern Zeit im Allgemeinen als erlaubte Hiatusstilger (von vermuthlich nur orthographischer Bedeutung) gegolten haben, so lag nichts näher, als bei den Silben eiya jāiya an eine Zeit- oder Orts-Bestimmung femininischer Art zu denken, was denn auch Haribhadra bei anscheinend flüchtigem Lesen egiya rāiya hat vermuthen lassen, das er in seiner Weise mit egīe (oder egāe) rāie wiedergab.

Diese Variantenbesprechung zeigt nebenbei, dass wir durchaus nicht etwa das Ziel verfolgt haben, den muthmasslich ältesten Text der Erzählungen reconstruiren zu wollen. Wir hätten sonst in dem obigen Falle den Anfang der Erzählung vorlegen müssen in der Form:

egā cārabbhāḍiā gabbhiṇi (jāyā), annā vi nauli gabbhiṇi tattha (palihae) ei ya jāi ya;

wobei wir jāyā und palihae als zweifelhafte Bestandtheile eingeklammert haben würden. Ein eklektisches Verfahren dieser Art hätte sehr oft (wie gleich hier hinsichtlich der beiden Worte) keine Entscheidung zugelassen und jedenfalls der Willkür freiesten Spielraum gegeben. Es kann dasselbe aber überhaupt nicht in Frage kommen bei einem erstmaligen Versuch, die ältesten Quellen der jīnistischen Erzählungsliteratur auszubenten. Zudem wäre dabei für die Fixirung der Varianten keine irgend erhebliche Abkürzung zu gewinnen gewesen, was allein schon genügt hätte, um uns den unsichern Pfad des Arbitriums vermeiden zu lassen. Der Leser muss also wissen, dass die Fussnoten unserer Edition keine überflüssige Staffage sind, sondern dass sie oft das Richtige bergen und auf alle Fälle jederzeit Beachtung verdienen, selbst wo sie nur zeigen, wie an gewissen Stellen von dem einen oder andern Repräsentanten der Tradition neuere oder speziellere Synonyma und reichere Wendungen vorgezogen werden, weil die Originalausdrücke unverständlich geworden waren oder dem Wiedererzähler aus andern Gründen nicht mehr genügt hatten. Fast nie handelt es sich um Registrirung falscher Formen; im Gegentheil haben wir uns die grösste Mühe gegeben, solche trotz ihrer sehr grossen Anzahl stets mit dem gebührenden Stillschweigen zu behandeln; nur bei der Cūrpi und einige Male auch sonst gebot es selbstverständlich die Vorsicht, fehlerhafte Lesarten als solche anzumerken, da die gleichzeitig vorgeschlagenen Verbesserungen sich zum Theil als irrig erweisen mögen. Uebrigens ist selbst das, was Manchem auf den ersten Blick als bedeutungsloser Fehler erscheinen möchte, durchaus nicht immer so zu taxiren; zum Beispiel treten in Cūrpi-Werken Fehler wie die Ersetzung eines am Satzanfang oder in gewissen Wendungen stehenden Accusativs durch den Nominativ,

oder Femininbildungen wie niratthayā (statt °tthiyā), oder Formen wie śrotriṇāṃ statt °tṛṇāṃ, sāmāṇa statt sam° 'vergleichbar', jāṇi statt jāvaṇi 'Vorhang', und dergleichen mehrfach und zum Theil so gut beglaubigt auf, dass sie jedenfalls schon den Verfassern geläufig gewesen sein müssen und nicht etwa bloss den Abschreibern zugemuthet werden können. Ueberhaupt macht man in der Erzählliteratur die Wahrnehmung, dass je älter und rechter das Prakṛt ist, um so weniger eine grammatische Schulung hervortritt. Die Aeltern verfehlen sich gegen die Grammatik, die Späteren aber, welche unerhörte Sanskṛtismen wie tisa statt erisa (idr̥ṣa) und dergleichen construiren, sündigen an der Sprache.

I, Einl. (praṇipatyā jina-varēndraṃ Viram śruta-devatāṃ gurūn
sādhūn |

Āvaśyakasya vṛttiṃ¹ gurūpadeśād abhaṃ vakṣhye || 1

yady api mayā tathā 'nyaiḥ kṛtā 'sya vivṛtis² tathā 'pi
saṃkṣhepāt |

tad-ruci-sattvaṅgraha-hetoḥ kriyate prayāso 'yaṃ || 2

iḥ' Āvaśyaka-prārambha-prayāso 'yuktaḥ prayojan'ādi-rahitatvāt
kaṇṭaka-śakha-mardana-avad ity evaṃ-ādy-āśaṅkāpanodāya prayoja-
n'ādi purvaṃ pradarśyata ity, uktam ca:

prekṣhāvātāṃ pravṛtṭy-artham phal'ādi-tritayam sphuṭam |
mangalam caiva śāstr'ādau vācyam iṣṭārtha-siddhaye ||³

I, 4. (uktam ca: bahu-vayaṇaḥ du-vayaṇam, chaṭṭhi-vibattī bhag-
nai cauṭṭhi |

jaha hatthā taha pāyā, namo 'tthu devāhide-
vāṇam |)⁴

¹ vivṛttiṃ (statt vṛttiṃ) S; S fehlt. ² vṛtis S; S fehlt. ³ Auch in der Einl. von Malayagiri's Comm. zu Upāṅga 4.

⁴ Auch in der Einl. zu XIX und bei Śil. zu Viśeṣ. I 332 (thā'vāyā). Die Worte chaṭṭha-vibattī bhag-nai (cauṭṭhi) werden auch bei Haribh. zu Daśavalk-niry. 1 und in der Tika zu Kalpabh. peḍh. 1 erwähnt; die Anfangsworte (bahu-v' du-v') auch im letztgenannten Commentar zu peḍh. 2* Schl.

Die obige Gāthā ebenso wie die oben nachfolgende stammen anscheinend aus grammatischen Werken, welche die Pkt-Grammatik in Gāthā-Form behandeln. Spuren ähnlicher Art finden sich in Anuyogadv. d 1 23 (sechs Gāthas, 8 (zwei Pkt-Sloken), 10 (Gāthā-Zelle mit Sloka-Zeile und Gāthā). Von einer Gāthā steht das Pratika bei Śil. zu Viś. III 24 (Exc. p. 11^b). Zwei weitere Gāthas liefern die KalpaCūṇḍi und Śāntisūri's Uttarādhyayana-ṭīkā. Die erste davon (in KC peḍh. 2 Anf.) lautet:

e-o-kāra-pariṇāṃ aṃ-kāra-parāṃ ca pāyae n'atthi

va-sa-yāra-majjhimaṃ ya ka-ca-vagga-ta-vagga-nibhaṇṇiṃ |

Im Pkt fehlen die im Alphabet auf e o und aṃ folgenden (ai au ah), die zwischen e und s befindlichen (ś th) und die am Ende der Gutturale, Palatale und Dentale stehenden (ñ ṇ n) Laute. Die hiernach verlangte Vermeidung des dentalen Nasals wird in den Palmblatt-Handschriften noch ziemlich allgemein befolgt, während die Papier-MSS. ihn im Anlaut und oft auch bei der Verdoppelung bestehen lassen.

Die Stelle bei Śāntisūri (zu Uttar-niry. 55 Anf.) heisst: kvacit tu oḍaie tti pathyate; tatra ca padāvasāda-vartina e-kāraṃ gurutve 'pi vikalpato laghu-vṛṇṇāṇāt na chando-bhagaḥ; uktam hi:

i-hi-yārā bindu-juyā e o suddhā payāvasāṇammi

ra-ha-vanāṇa-saṃjoge paramm luhāṇo vibhāsā ||

⁵ i (im Neutrum Pluralis) und ai (im Instr. Pluralis) in Verbindung mit einem Anuvāra ebenso wie unnasalisiertes e und o können metrisch kurz gemessen werden am Schluss eines Wortes, selbst wenn die Consonanten-Verbindung rā folgt. Der Schluss dieser Regel ist ungenügend formuliert, indem tatsächlich ā mit vorübergehendem Consonanten (r l m n) anstehend prosodisch keine Position bildet.

I, 36. ('e' hoi ayār'ante payammi biyyāe bahusu pul-linge |
taiy'aisu chaṭṭhiḥi-sattamina egammi mahil'atthe |)

I, 38. *esā gāhā mah'atthā ya^a durahigamā ya, ao āyario ssa-*
hiy'atthayāe cauvihiāo vaggānāo darisei, tāhi ya padarisiyāhiṃ
eyassa gāhā-suttassa attho suham gheppikā. kham? tattha
dīṭṭhanto Kuiyanno.

¹jahā Kuiyanna-gāhāvaissa anegū goulāna vaggā, tesim puna
vaggānam² ekkekko vaggo pihap-piham² rakkhagānam² dīnno.
tao tesim ega-juttie³ carantānam anna-vagga-mīlanenam aṭṭa-
huyattanena ya goninam te govālā⁴ tāo⁵ gonio⁶ asamjānantā⁵
'mama esā, na esā tujjham' ti paropparao bhaṇḍanam kuvvanti.
tesim ca bhaṇḍana-pamādenam² tāo gonio siha-vagghāhiṃ kha-
jjanti, dugga-visamesu ya padīyāo bhajjanti maranti ya. tao
teṇa Kuiyannena eyam dosam nātina tesim govālānam asan-
moha-nimittam ego kāliyānam vaggo kao, ego nīliyānam², ego
lohiyānam, ego sukkiyānam, ego sabalānam vaggo kao. evam
sīg'akū-visese vi kāṇam pihap-piham samappiyā. pacchā te govā
na sammucchanti na vā kalahenti.

I, 46. (kai gei śabda [Dhātup. XXII, 19 f.] iti dhātupāṭhāt.)

I, 52. (sambhinna-loka-nāliṃ pāsanti Anuttarā devā || = Āv.-niry.
I, 50^b)

^a[Visesh. I, 863. atra ca hīp'akkhara avāya-damap'attham iṣam-o udā-
harānam: Bharahammi ya Kāyagīham. Sopiya-rāyā jīn'inda-bhatti-gao,
putte Abhaya-kumhro buddhū cauvihiā jao || 1
aha annayā jīn'inda Viro tatt' eva Gunasīl'ujjāse
sura-vijjāhara-cūraṇa-samphuvante samosario || 2
dhammakāhā, avasāno gacchantesu sura-cūraṇāṇi
egassa ega-akkhara-vissarāṇo na vahaṭ vijjā || 3
to tam mandukham pi va upphāsa-samphīḍanayam kareṇānam
dattūṇāṃ vijjāharam iṣam-o rāyā vicintei || 4
kīṃ manā esā evam? ahavā pacchāmi jīna-varaṇaṃ gantup.
Viroṇa vi se kahiyaṃ: pamhūṭṭham akkharāṃ a' egam || 5
tam ca sunettā Abhāso payāpusārī tayaṃ bhāṇai gantup:
bho vissariyaṃ tuham egam akkharāṃ, avahio sarasa || 6
jāi ya puno mama sūmanna-siddhim iha kuṇasi to tuham ahayaṃ
lahami tayaṃ. padivane kahio so sāhaṇḍvā || 7
to so tass' ev' eg'akkharassa lūbhāṇa Rayatagiri-sihare
sappatto vara-vijjāhar'angayā-kīḍaṇa-subhelliṃ || 8
atthōvaṇao u iṣam kāyavvo: avi ya akkhara ūge
hoi vipāso, sotte atthe kiriya' phaliya dikkhā || 9

anne bhaṇanti sa tāhā dīṭṭho, Abhāṇa pacchā, kahiyaṃ
'padhasu ya vijjāṃ', padhiyā, laddhaṃ ca tam akkharāṃ teṇa || 10
pūṭhakramam anikṛtyēdam pūrvam⁷ katham ity abhīprāyah.

Visesh. I, 861. ahio Kuṇāla-makkajā tam-jahā:

¹ Ein Hinweis hierauf in KC pedh. 57^b; jahā Kacikāṇassa gūvīṇam.
² 'a a. ³ juttie β. ⁴ 'vā β. ⁵ 'to a. ⁶ Aus Silāka's Comm.,
welcher die Reihenfolge aus der Kalpa-Tradition übernommen hat; es sind
nämlich Vis. I, 863. 861 f. = Kāpabb. pedh. 292. 293 f. In KC & KT steht
eine Pkt-Fraza-Fassung. ⁷ 'zuerst' d. h. vor den beiden folgenden Er-
zählungen.

rāyā ya Candautto Paḍaliputtammi pura-vare āsi,
 putto sē Bindusāro, tassa vi putto Asogasirī || 1
 niccam asogāhi tao visassa doli . . . . .
 rajjadhara-putta-rayan'ujjāhi sāha bhunjaī bhoe || 2
 tassa ya egūā suo bālo nūmepa puna Kupālo tū,
 dinnū sē bāla-bhuttā Ujjenī tassa rāpa || 3
 aha annayā kayāī Kupāla-bālassa mā . . . . .
 . . . . . kancūjjeṇa || 4
 bhagavaṃ, Kupāla-bālo . . . āroga-āṭṭha-vāso tti,
 tena vi lūho leho sayam eva 'adhiyāsa kumāro' || 5
 tte vi ya so gabho, nayaṃ'anjana-bhūdayam agūrassa
 uvaripa dinnam ranno chailayāo manam hariam || 6
 paḍiappio ya ranno, na : āvi aquvāso pamattapa,
 sapvattūpa muddā ākko, nā Ujjenipā || 7
 vāyāvio ya tena ya na leha kahai tam 'virohi' tti,
 sayam eva vāṭam cintiyāṃ Kupālo' imam tattha || 8
 Māriya-vapasaṃ' amham ānā appaḍihayā tihuyapammi,
 tā kiṃ tūtaṃ āpam paḍhamam langhejja aham eva || 9
 bho bho āpeha laham jalanta-jalapa-pphalinga-bhāccham
 tattam loha-salligam jēṇam anjemi acchāpā || 10
 to anjūpa tte bhūtrava-bhāriya dāsa-dā'bhoyam,
 jāo ya nayaṃ-virahepa sayala-āṭṭhami-jiyālo || 11
 to jāṭṭūpa rannā dinnā so tucchā-jivāso gūmo,
 gandharvavaya-nūpa ya tattha so bhunjaī bhoe || 12
 to tassa vi sapsāssa bhāva-dosepa dūro jāo,
 to so a-ṇajjamaṇṇo gūyanto vasmattāṃ bhamaī || 13
 Paḍaliputtam patto, kahiyaṃ ranno: im'āro koi
 uggaī kiṇṇaro iva, rannā hakkūro to so || 14
 ranno purāo gūyāī antaripa jamaṇiyā rammā,
 tūṭṭhepa ya so bhāṇo rannā: maggaī kiṇṇo demī || 15
 so bhāṇā: Candagutta-pavotto tu Bindusāssa natto
 Asogasirīṇo putto andho jāyā kaggaṇi || 16 (Viśeṣ, I, 861.)
 to āpa rannā puttā: ko vi tumam? tēga sābiyaṃ savvaṃ,
 oṣāriyā ya puttā, bhāṇo ya puṇo vi: kiṇṇo demī? || 17
 so bhāṇā 'kaggaṇi'. rāṇā vi 'tucchāṃ tī maggiyāṃ' bhāṇo,
 mantūhi ya so kahiyaṃ: rāya-suo kaggaī rajjāṃ || 18
 rāyā vi bhāṇā: andho karaṇā rajjēpa kiṇṇo? tao āha:
 mama putto appanno. sampā tī rāṇā bhāṇā || 19
 Sampā oṣāya so nūmam paḍiḍhiyaṃ tassa rāyaputtassa,
 tam eva ya so rajjāṃ rannā piti-santīyaṃ dinnam || 20
 so eva uvāso tti.

Viśeṣ, I, 862. ahavā bhūvāhī imam loṇyaṃ udāharāṇam:
 Kāmyasara-āsaṇṇo varjula-rukkho mahātao atthi,
 tattha ya caḍḍūpa jāle jo paḍāī tirikkhao santo || 1
 so hoi kīla manūso, āha manuo paḍāī hoi to devo,
 āha bittiyāṃ pi paḍejjā povvillo eva to hoi || 2
 evaṃ ca tte sāha vānarī tūṭ' eva vānaro āo,
 dūṭṭham ca tattha paḍiyāṃ nara-mibunam tū rukkhaō || 3
 jāyṃ ca deva-mibunam, paḍiyāṃ dū vi nara-joyam jāyāṃ,
 so bhāṇā: puṇa paḍāmo jā deva-joyam kīla bhavāmo || 4
 tte vara-juvate paḍā varentā so nara sāllo,
 jāo puṇo vi so oṣāya makkālo sirim aticchanto || 5
 nāri rannā gahiyā, so vi ya mā'indajāla-pariṇāṇi
 ranno purāo naccantāso so vānaro mukko || 6
 tam dāṭṭhūṇam varu-bāra-rayāpa-parimāṇi-nyam niyaṃ juyāṃ
 patthāī, tte bhāṇo ca ārogo tti nūṇā: || 7 Vid. I, 862. uvāso esa eva.]

Viśesh. I, 867. Vasantapuram nagaram, tattha gaccho agiyattha-samviggo viharai. tattha ya ego samviggo¹ samaga-guṇa² mukka-jogī so divasa-devasiyam uda'oll'āi-apesanā³ paḍigāhettā⁴ mahayā samvega(ṇa) āloei (tassa puṇa gaṇi agiyatthattanao⁵ pāyachchittam dento bhanai:)⁶ aho imo dhamma-saddho⁷ sabbu⁸ suham paḍiseviam, dukkham āloem; evaṃ pāma esa āloei agūhanto (ao esaḍhattanao suddho tti. e) tam (ca) daṭṭhūṇaṃ te anne⁹ (agiyattha-) samaṇā¹⁰ (pasamsanti) cintenti (ya): navaram¹¹ āloeyavvam, n'atthi ttha¹² kimpi paḍisevīṇaṃ (ti). tatth' annayā kayāi giyattho samviggo viharamaṇo āgao. so tam divasa-devasiyam (avihiṃ) daṭṭhūṇaṃ tattha udāharanaṃ dāei:

Girinagare nagare (rayana¹³)-vāṇiyao naga¹⁴ ratta-rayanāṇaṃ gharam bhareṇaṃ¹⁵ palivei. (tam pāsittā) tattha savva¹⁶-logo pasamsai: aho imo (dhammo) bhagavantaṃ Aggip tippai¹⁷ annayā kayāi teṇa ya¹⁸ paliviyam vāo ya pabalo jāo, savvam nagaram daḍḍham. (pacchā ya¹⁹ rannā paḍihaṇi²⁰ nirvisao ya kao). annahiṃ pi nagare ego evaṃ eeva karei. so rāṇā suo jāhā: evaṃ karei tti. so ya savvassa-haraṇo²¹ kāṇaṃ visajjio 'adavīe kisa na palivesi?

jahā teṇaṃ vāṇiya(g)eṇaṃ avasesā vi daḍḍhā²², evaṃ tumam²³ pi²⁴ eyam pasamsanto²⁵ ee²⁶ sāhuno savve pariccayasi²⁷. (jāhe na tṭhāi tāhe sāhuno bhaṇiyā:) evaṃ ca esa mahā-niddhammo (agiyattho, alam eyassa āṇe!) jai eyassa niggaho na kirai²⁸ tāhe²⁹ anne³⁰ vi viṇassanti³¹.

evaṃ davo'āvāsagāṃ. se kim tam bhū'āvāsagāṃ? āgamao ya no-āgamao ya. āgamao: jāṇao uranto. no-āgamao tivīham:

¹ agiyattho.

² 'Ila-asaṃpiddha-āhāsaṃ'āṇi. — 'gādi Śīl, im Uebrigen bei ihm hier einige Sätze mit H, aber am Anl. Vasantapure agiyattha-samviggo. . . . , nachher . . . . āloem, so as² suddho tti; imam ca daṭṭham anne mananti: ālojja eeva eyam, na ettha doko tti. vacca! kāle. annayā tattha giyattha-samviggo sabbu āgao, teṇa sū divasa-devasiyā avīhi dīṭṭhā, ciṇṭiyaṃ ca: aho 'eṇa ime viṇāsiya tti. tao teṇa kāṇaṇyaṃ kahiyam:

Girinagare Koḍisaro nāma vāṇiyao mahalla-molla-rayanāṇaṃ gharam bhariṇa palivei; tam ca logo pasamsai: Vāṇāṇaṃ tippai tti. evaṃ varāṇāṇi vacanti. annayā teṇa tam tāhā paliviyam, vāya-vaseṇa ya savvam nagaram daḍḍham. tao rāṇā hakkāriṇa savvassa-haraṇo kao, niddhāṇi ya sa-visayā tti. anno vi Mahurīe evaṃ eeva karei, so rāṇā suo, savvassa-haraṇo eeva kāṇaṃ visajjio, bhaṇi ya: adavīe kim na palivesi?

evaṃ bho jahā teṇa vāṇiṇa avasesā vi gahā daḍḍhā, evaṃ tumam pasamsanto ee sāhuno miga-samphāṇi savve bhāmento pariccayasi. jāhe ya so gaṇi na tṭhāi tāhe teṇa sāhuno bhaṇiyā; bho bho esa agiyattho niddhammo ya, alam eyassa vasavattitṭeṇa. so tehiṃ tao niddhāṇi.

³ 'disevittā. — 'uā rayanīe mahayā Śīl. (nachher 'geṇ' mit C). ⁴ 'eṇa

Ś. ⁵ te puṇa agiyatthā pāyachchittam ayūpanāṇa. — 'ato imam bh' Śīl.

⁶ 'saddho. ⁷ avasesā. ⁸ pavvayā. ⁹ 'rim Ś; 'ri. ¹⁰ 'tā' ettha

Ś a. ¹¹ bhā² B, pūr³ Ś; pūrāṇā. ¹² topp⁴ S. ¹³ palih⁵ B.

¹⁴ 'eṇa. ¹⁵ daḍḍhā Ś. ¹⁶ tabbha. ¹⁷ vi. ¹⁸ 'ā. ¹⁹ ime.

²⁰ 'yaha. ²¹ 'ham na kareha. ²² to Ś. ²³ savve. ²⁴ ddaḥ (fir

daḍḍhā?).

loiyam louttariyam kuppāvayanīyam. jahā Anuogaddāre¹. tassa nam ime egaṭṭhiyā nāmadhejjā tam²: āvassagam ti vā avassakāyavva-karanam ti vā avassa-karaṇijjam ti vā dhuva-kāyavvam ti vā niggaho tti vā. ettha gāhā phāseyavvā: samaṇeṇa sāvaneṇa ya³.

eyam niruttam āvassagassa. se tām āvassagam.

se kim tam suyam? 2 jahā Anuogaddāre⁴. khandho vi tah'eva⁵.

ettha sāmāy'āṇam suya-visesāṇam chaṇham khandho suya-khandho, āvassagam ca tam suyakhandho.

ettha ya cha atthāhigārā sāmāy'āṇam jahā-jogam anugantavvā, tam: Viśesh. I, 901. 903⁶. tattha paḍhamam ajjhayanam sāmāyīyam, tassa imāni cattāri anuoga-dārāni bhānantī, tam: uvakkamo nikkhevo anugamo na. kim-nimittam cattāri dārā kayā? egeṇ'eva anugamenam kisa nānugammai? tattha dīṭhanto ega-dwāreṇa nagareṇa samantao joyan'āyāmenam: jahā tattha egeṇaṇi ducāreṇam kaṭṭha-tona-pūṇiy'āi-kajjānam suṃkilesa bhavai suvo loḡassa jahā tam nagaram dun-nikkhamāṇa-pave-sam bhavai egeṇam ducāreṇam, evaṃ ceva sissassa dummehassa dukkham egeṇam dāreṇam atthāhigamo bhavai. teṇa cattāri dārā kayā uvakkamādao.

Viśesh. I, 927.¹ 1. (egammi payare)² egā maruṇi³. sā⁴ cinteī: kiha⁵ dhūyāo⁶ suhiyāo hojja? tti. ⁷tāe jetthiyā dhūyā

¹ Anuyogadv. a Schl. (Weber's Cat. II, p. 696).

² yap (für pannattā?). Statt der folgenden unvollständigen Aufzählung steht im gegenwärtigen Anuyogadv.-Text die Strophe Viśesh. I, 871!

³ "vagū (für "va gūhā?). Die Strophe ist Viśesh. I, 872 und steht ebenfalls im Anuyogadv.; die folgenden drei Wörter fehlen daselbst.

⁴ Anuyogadv. b (Weber, Cat. II, p. 697 f.). ⁵ Anuyogadv. c (Weber, Cat. II, p. 698). ⁶ Beide Strophen auch in Anuyogadv. d (Weber, Cat. II, p. 698 Mitte), wo kittalaṣāmi statt vannaṣa⁷.

⁷ Alle drei Erzählungen auch in Cūṇḍi & Tika zu Kalpabh. poṭh. 263 Anf.; die Varianten daraus im Folgenden in derselben Weise wie späterhin zu niry. II, 54 f. — Śīl's Version folgt auf p. 12 f. ⁸ nicht in CT. ⁹ bambhaṇi B; "ruī, auch T. ¹⁰ kahap B; kahap majjha CT. ¹¹ dhīy¹² CT. ¹³ etāe S, tāhe S. Von hier ab lautet CT: tāhe¹⁴ jā jāhe parinijjal tam tāhet nikkhāveī¹⁵: bhattārassa (hukka-mettā ca) antap (tam)¹⁶ paṇhiyā¹⁷ āhayejji¹⁸. tattha paḍhamāe āhao. pāyap maddim¹⁹ āreddho, paricumbai ya "hā dukkhāviya! tti, tte mūṇap²⁰ siṭṭham. māyāe bhāṇnai: dāsa-bhojja²¹ esa tava. bhīyāe²² āhao, so ruṇṇitā²³ avasanto. māne siṭṭham²⁴. so bhānai: tumap pi dāsa-bhogeṇa eyam (ceva) bhāṇjhi, parap mā siṭṭatam (nātyāyatap na siṭṭilam). taiyāe āhao. ruṇṇi, piṭṭiyā²⁵ (ya), uṭṭhetā gao. siṭṭham²⁶ māne²⁷, tte bhāṇiyā²⁸ (ya): esa uttamo, cangiyā²⁹ hojji³⁰, devayam ca³¹ (jahā) avacarejji³²(si), bhātiāra-devayā³³ nāri. pācchā kiha³⁴ vi gamettā passāo jahā³⁵ esa anhap kuladhammo, avāyakaṃ³⁶ vā icchīyam, kongā vā kayam³⁷.

¹ tao. ² "kkhav". ³ hīo. ⁴ an. ⁵ majj⁶ B. ⁷ māne. ⁸ so lbe jāo. ⁹ bhīy¹⁰ B. ¹¹ ruṇṇi¹² B, reddipittā P; samṇhittā (für ruṇṇi). ¹³ tte B. ¹⁴ piṭṭi¹⁵, auch B. ¹⁶ kahiyam. ¹⁷ māyāe B. ¹⁸ yap. ¹⁹ cakkiyā. ²⁰ etthējjā. ²¹ yam iva. ²² bhāty-devatāka hi. ²³ kahap kaha. ²⁴ avātak²⁵ P. ²⁶ yapk²⁷ B; avāik²⁸.

sikkhāviyā jahā: caḍanta⁷ matthae paṇhiyū⁸ āhagejjāsi. tae āhao bhattā. so tuṭṭho pāyap maddim⁹ āradhho, na bu dukkhāviyā tti. tie¹⁰ māyāe¹¹ kaḥiyam¹². tae bhaṇṇai¹³: jam karehi tam karehi, na esa¹⁴ tujiha kimci¹⁵ vi avaraṇṇhai¹⁶ (tti)^{***}. biyā sikkhāviyā. tie¹⁰ vi āhao. so jhinkhattā¹⁷ uvasanto. sā bhaṇṇai: tumam pi visattbā vibarāhi (navaram¹⁸ jhinkhapaṇo eso tti. taiyā sikkhāviyā. tie vi āhao, so) taio ruṭṭho. (teṇa) ghetum (daḍham) pittiya¹⁹ dhāḍiyā ya: tam akula-puttiyā¹⁹ jā evam tumam karesi. (tie māyāe kaḥiyam). paccā kiha(v)i (apu)gamio 'esa amba kula-dhammo' (tti). sū (dhūyā ya) bhaṇiyā: jahā devayassa (tassa)* tahā vattejjāsi, mā chaddehi²⁰ bahum kalam accchikisi tti.

2. (egammi¹ nagare² causatthi-kalā-kusalā³ gaṇiyā⁴. tie para-bhāvovakkamaṇa-nimittam rai-gharammi savvao pagāto niya^{***}. niya-vāvurap karemaṇto ālihaḍiyāo. tattha ya jo-jo ai vadḍhai-m-ai so^{***}. so niyayam sippam pasamsai, nāya-bhāvo ya^{**} su-ṇṇyatto⁴ bhavai, aṇuvattio ya uvayāra-gahio khaddham-khaddham dāvva-jāyam viyarei⁵ ti.)⁶

3. (egammi nagare koi rūyā assa-vāhaṇiyāe⁷ sahāmacceṇa niggao. tattha ya se asseṇa vaccantaṇam khaliṇe kāiyā vosiriya; khillaram baddham, tam ca puḍhaviṇe thirattapaṇo taba-tṭhiyam ceva. rannā paḍiniyattamāṇeṇa suiram nījjhāyam, cintiyam ca ṇeṇa 'iha talāgam sohanam havai' tti*, na uṇa vuttam. amacceṇa ya^{**} ingi-yākāra-kusaleṇa rūyāṇam aṇāpuechiya mahā-saram khaṇāviyam ceva, pālie āramā se pavarā kayā. teṇam kāleṇam rannā puṇar avi assa-vāhaṇiyāe gacchantaṇa diṭṭham. bhaṇiyam ca ṇeṇa: keṇa eyam khaṇāviyam? amacceṇam bhaṇiyam: mahā^{**} -rūya, tubbhehiṇ ceva. kaḥim ciya? avaloṇāṇe, kaḥie⁹ parituttṭheṇa samvadḍhaṇā¹⁰ kayā.)¹¹

⁷ var statt caḍ BS S; ⁸ tiyā. ⁹ hie. ¹⁰ dḍh° S. ¹¹ dḍh° oder ¹² tṭh° S; ¹³ yā matṭh°. ¹⁴ tie. ¹⁵ māṇṇ. ¹⁶ sippam. ¹⁷ bhaṇiyam. ¹⁸ eyassa S. ¹⁹ vor t° B. ²⁰ sakkei (vor t°) kām. ²¹ jhaṇk° B, jhikkh° S; jhaṇkk°. ²² ti S. ²³ tti S S. ²⁴ dḍitiyā.

¹ nicht in CT. ² paṇṇiyā CT. ³ ekkā g°, vor c° CT; statt des Folgenden in CT: tie citta-sabbhā savva-maṇisa-jāṭṭam jākamma(ṇa) sippaṇi kuviya-passāyanaṇ (sa) līhāviyam. tāhe jo koi meḥuṇatṭhi ei tam bhaṇai: citta-sabbham paccā (parap) najjanto²¹ kīṇ-jāto keriso vā esa. tāhe so tattha jā-dhamman²² sippāni kuviya-(p)passāyanaṇ ca dāṭṭham avassam eva bhaṇai jam tattha²³ sakayaṇ dukkayaṇ vā, tāhe sū jāṇai 'esa'²⁴ amaga-jāto, amagaṇ²⁵ sippam jāṇai, kuviya-passāyana²⁶ dāṭṭha-sabbhāve itthi-nījjo vā. evam nāṇam tahā avacarai. ⁴ sayam S. ⁵ viyā° B, viyā° S, viyatel S. ⁶ gaṇikā vi citta-sabbhā bhāvam parikkhittā tahā upacarati. ⁷ hāṇ° S. ⁸ sūmi S. ⁹ ahiya S; ¹⁰ yaṇṇāṇe k° S. ¹¹ dḍh° S. ¹² (amaceo)²⁷; Paṇṇoyassa²⁸ ranno āheḍaṇam²⁹ niggaṇyassa āṇeṇa muttiyam; paḍiniyatto rūpā teṇa eva maggaṇ(am) āgaṇ pāsaṇ muttam na ceva sikkhayaṇ³⁰; tae suḍam nikkhittā cintiyam aṇeṇa(m)³¹; jai ettha talāgam khaṇeṇā³² te (taṇ) suḍaram (hojja ti). amacceṇa(m) tassa bhāvam nāṇam³³ talāgam khaṇāviyam. tae vana-saṇ-

²¹ ccha jeṇa najjai. ²² kamm°. ²³ jattā. ²⁴ ga P. ²⁵ pp°. B; ²⁶ ga P. ²⁷ cce P. ²⁸ ogassa. ²⁹ ḍayam P. ³⁰ itam taba ceva ḍiyam. ³¹ yaṇṇaṇam P. ³² hoj. ³³ nūṇa.

¹ [Vāśeṣ. I, 927. 1. Pādāliputte Kavila tti māhaṇī, tte tinaḷ dhūyāo.

aṣ cinteī: kahaṇ paṇa eyāo hojja suhīyāo || 1
 nāo mao uvāo 'tha. tte pariṇāviyā padhama-dhūyā,
 . . . . . lammi jāiyā tho hoī || 2
 tuba bhattāro, tāiyā savv'āyāsepa kail vāro
 vara-neurepa calapepa matthaso dejja dajha-paṇhīm || 3
 tte vi tuba kae so 'hā hā dukkhāvīya' tti varaitto
 māhūpaṇ bhāhatto tte kamalāvama calape || 4
 to aṣ vasaṇ gese sāhaḷ mūāo pucchayantīo,
 tte vi nāo jāmāyassa bhāvo uvāpaṇ || 5
 bhāṇiyā ya: patti jan-jan kareṣi vinayaṇ va avipayaṇ vā vi
 tap-tap te bhattāro amayaṇ va gheyap ca mannehi || 6
 tte teṇa samap puttaya dālaha-lambhammi māpeṣe jamma
 bhunjaṇu saechandamaḷ bhoe, eso tuhaṇ dāo || 7
 biyye vi tuba cēiya bhāṇiyā khā-paṇḍi-dhikkāṭṭap
 pariṇittā bhattāro, khapa-mettap jhikkhūp thakko || 8
 aṣ vi ya tte bhāṇiyā japaṇṇo: puttā tujja bhattāro
 pariṇikkhapaṇo bohū kae 'kae vā vi kaḷlammi || 9
 jhikkhapaṇ cēiya navaraṇ na tu dhādehū tso varābo vi,
 bhunjaṇu tamaṇ pi bhoṇ nīyatavaḷaddhepa kantapa || 10
 tāiyā vi tuba cēiya bhāhappante kuṣṭha-dhūyāo
 . . . . . japa dinnā || 11
 tam bhīyā mahīvaṭṭho paṇiyā, sahaṇ paṇo vi nūṭheap
 bhāhatto dūpa-je paṇi bhattāro-sāmmi || 12
 tatto paṇo vi kakkāṣe tharahaṇanti mahīyale paṇiyā,
 japaṇṇe vayaṇ-kūri ta'eva kām samādhattā || 13
 to teṇa vi khara-bhūmi-bhīma-nīḷḷeṇa roṇa-taḷ'aeṇa
 nūpaṇ 'gaheṇa gaṇiyā' tti teṇa tte mamaṇ dinnā || 14
 to teṇa aṣ sayā roṇa-pa . . . . .
 . . . . . japa-maṇḍo bhūro thambyae baddhā || 15
 to sīra-māse-dūsa-āyā-tuṣṭāyā-bhūna-savv'angū
 heṭṭhina-narae vva kahaṇe jīviyā tattha rāyaṇṇe || 16
 mukkā ya āsēyāle dharījamaṇḍi vi roṇa-pasareṇa
 royaṇṇi japaṇṇe gayā samīvaṇmi. aṣ bhāṇai: || 17
 puttapa jai tae' uṭṭhiyā-nisappaṇaṇa' uṭṭhiyā nisannaṇ ya
 hohāṣi tamaṇ tao . . . . . || 18
 tā mama vayaṇḍo tamaṇ apyattaso dasavihāse juttīe
 mama jāmāyāṇ evaṇ apyattaso deva-dallahayaṇ || 19
 2. iyāṇaṇ ganiya tti.

Pādāliputte nagaraṇmi Devadatta tti dāriyā atthi
 vitthaḍa-bhitti-mahā-vimala-dhavaḷa-pāṇiyā-dallāṭṭiyā || 1
 savvāṇaṇkāra-dhārī nava-jovapa-māna-tihayaṇ'abbhahīyā
 koṇṭhiyā-kāpa-kūṇṭaya-sa . . . āro vva pariḷbhojja || 2
 tte ya cintiyāṇ idap: majja gīhaṇ vivīha-veṇa-parīḷḷaṇa
 aṭṭharaṇa-pagaḷ'abbhantaṇṇa ko so na jo cī || 3
 to nīya-nīy'ādī-jāṭi-maggohi samuvvareṇa-vap'addhā
 viddh'āḷḷhapa-saṇṭikkhiyā-cittakareṇaṇ sabhā-bhūti || 4
 cittaṇiyā maṇeṇṇ tte ghaḍakāra-loḷakāreṇaṇ
 tantāyā-kaṭṭhabhāraya-nīva-ṣeṭṭhī-suy'āḍi-carī'adāḷḷā || 5

dāḷi āroviyāṇi annayā rannā niggaṇaṇaṇ dīṭṭhaṇ; pucchīyaṇ 'kass' eyaṇ talā-
 gaṇ? amaccapa bhāṇiyāṇ 'tubbhaṇ' (B). kahaṇ? tao savvaṇ²² aṭṭhaṇ
 amaccapaṇ²³, amaccasa²⁴ rīyā tūṭṭho CT; amacce ṣa-muttapaṇ talāga-ārama-
 kaṇaṇ ca.

¹ Aus Silāka's Comm.

²² saccaṇ.

²³ vor sacco.

²⁴ hīnter °tho.

ak āgayaṣa taravanna-dāḷo paḍhamagāṃ payatthena
dāḷijai jena tao nājjai 'ko esa puriso' tti || 6
so vi ya tap dattāṇaṃ viṣesaṃ samesā niyaṃ jāṃ
'dattāṇaṃ dattāṇaṃ ti imo ghaḍakāro bhūma' cakkam || 7
iya tassa tā bhāvaṃ cindheṇaṃ imeṇa jāṇiṃ kusala
anuyattai taḥa cava ya jaha so tattho dhanam dei || 8

3. amacce tti.

..... || 1
tattā ya goppeya-majjhammi mattiyaṃ vesareṇa, tap ca tao
jhallā-melaṃ, tap dattāṇaṃ cira-kāḷaṃ cittaṃ inam-o || 2
'ho hi thirōdagam etthaṃ udaga-niddhāṇaṃ' ti, vāhiṃ taragāṃ
vallaṇṇa so rāyā, mantīpa³ vi tap viyāṇeṃ || 3
kāḍaviyaṃ talāyaṃ eṣa⁴ ambavaṇ'accharanta-pāḷiyaṃ
..... || 4
..... ya kayā kīṃ vā?
kahiyaṃ c' āgāringiya-kusaleṇa ya so amacceṇaṃ || 5
raṇṇā vi viṇiḥa-cintāpa-nāḍ'asankā bhīya-bhīyaṇaṃ
'pūy'atth'amale eciya avarūho so kao dhanīyaṃ || 6]

Viśeṣ. I, 942. (jahiyammī u nikkhittē puraso so cava anka-vinnāso⁴ |
so hoi samaya-bhedo vajjeyavvo payattienam |)
II, 8 (Viśeṣ. I, 1079). dāvva-paramparae imam udāharaṇam⁵:

[1. Sāgeyaṃ nagaraṃ. Jiyasattū rāyā sayala-rūyāṅga-paḍipāṇo. tassa ya
nagaraṣa paratthime disibhāe āṛāma-majjhe āyayaṇaṃ, tattāha Surappio nāma
jakkho vasaṃ sannhiḍya-pāḍiherattāṇeṇa maṇḍala-ppasiddho, so ya varise-varise
cittājjai, maho ya so kirai, cittaṃ ya cittaṃyaraṃ mārā, aha na cittaḷjai janaṃ
mārā, tao rāyā appa-bahayaṃ āleṇaṃ cittaṃvā, cittaṃyārā ya palāyantaṃ rana
nāya samkalāyā pāḍabuyā ya kīṃ ruddhā, nāmāni ya lhiṃ kalase pakkhi-
tāṇā, tao varise-2 jassa nāmaṃ utthallai so cittaṇaṃ mārā. tattāha ya oḡā theri,
tise putto Somadāso nāma sayala-vinnāni-ovvario⁶ tti. vaccei kūlo.

2. annayā ya Kosambio dūraṃ vinnāṇa-nhattam Somadevo nāma āgao,
tassa gibe eyario sikkhai, vaccei kūlo. annayā ya sū theri vāga-rakkhaṣa-
vāra'āgamaṇa-sankāe ruyanti teṇa bhāṇiyā: kīṃ ammo ruyasi? sū bhāṇai:
putta niya-vāṇaraṃ kuru. jo ya ṇa dūrie⁷ gāhā, tise kahiyaṃ, so bhāṇai: ahaṃ
cittisam. sū bhāṇai: sarisaṇa cava rodhagayaṃ, tamaṃ pi me putto si. tao
teṇa sū bohiyā: tāhā haṃ oḡe jattā cittaṃyaraṃ jahaṃ na marisaṇa ti. tise vi
paḍivannaṃ 'kayā eyaṃ pi bhāva' tti. tao tathā cava varise utthalliyaṃ
Somadāyassa nāmaṃ. khedā vāra. tatte Somadevo chaḷḷha-bhattaṃ kīṇa
gao jakkha-giḥaṃ. ḡhāya-sūbhāṇeḡhayaṃ vattha-juyalaṃ paritthiyaṃ, āḷha-guṇḡ
ya pottie muḥa-kamalaṃ āvāriyaṃ, navaḥim phavaṇa-kalasehiṃ majjā jakkho,
navaḥi ya kuccaḥim agghattho, sūle mallaṃ Poḍḍavaddhāṇiyā sadiyāe alisaṇa
dhavaliṃ, pavittāḍḍaga-rūya-vattha'āḍḍhiṃ vannaḥim cittaṇaṃ pissa padio, bhāṇio:
phoḍa-maraḡaya-dala-āmaḷa-vibuddha-vaṇa-kamala-patta-sarisaḥa
jakkha tume khamiyavvo temha kao jo me doso]

² Ueber der letzten Silbe eine 3, offenbar um anzudeuten, dass der dritte
Caus (Instr.) vorliegt. ³ 'yāth' MS. ⁴ 'tte puras ari so cava hoi
dāyavvo Sil. & (. . . . kāyavvo) Hemac. ⁵ Imam fehlt bei Sil.; das zu-
nächst folgende Stück in Kleindruck ist der Anf. seiner Fassung; im Verlauf
geht er mit H. anser in den Fällen, welche in den Fussnoten angemerkt sind.
Der von Paḷiya & Migāva handelnde Theil der Erzählung wird erwähnt von
Sil. im Aśāṅga I, 2, 1. 1. Ed. p. 110, 15 f. ⁶ Gl. pradhāṇa. ⁷ Die
Strophe, von der hier nur das prātika steht, lautet in Munipatīar. 264:

jo ya na dukkham patto jo ya na dukkhaṣa niggaḥa-samattho
jo ya na dohiḥa dohiḥa pa tassa dukkham kaheyaṃvvaṃ]

varam²⁹ (dehi) 'mā logam mārehi'. *taṃ* bhaṇai: eyam tava
 ṭhiyam eva, jam tumam³⁰ na mārio evam anne vi³¹ na māremi³²;
 annam bhaṇa! so bhaṇai: jassa *nam* ega-desam³³ avi³⁴ pāsami³⁵
 dupayassa vā cauppayassa vā apayassa³⁶ vā³⁷ tassa³⁸ tad-ā-
 gurūvam rūvam nivvattemi 'evam hoc' tī *teṇa* dinno³⁹ (varo).
 tao⁴⁰ so laddha-varo⁴¹ (rannā sakkārio sammāṇo) gao Kosambim
 nagarim.

3. tattha ya⁴² Sayāgio nāma rāyā. so annayā kayāi suhā-
 saṇa-*vara*-gao dūyam pucchai: kim mama *Devānuppiyā* n'atthi jam
 anna-rāṇam attbi? *teṇa* bhaṇiyam: citta-sa(b)hā n'atthi. mapasā
 devānam vāyā¹ patthivānam. tak-khaṇa(-metta)m eva āpatā citta-
 kāragā². tehi(m) sabhā-ovāsā³ vibha(i)ttā (pacittiyā)⁴. *tattha* tassa
 vara-dinna(ga)ssa⁵ jā⁶ ranno anteura-kiḍḍā sū paeso⁷ (-paeso)
 dinno⁸. *evam* *teṇa* tattha tad-āgurūvesu rūvesu nimmiesu⁹ *annayā*
 kayāi Migāvaie jā(a-⁹kaḍag)antareṇam (pāy'anguttḥao diṭṭho; uva-
 māṇeṇam nāyam jahū 'Migāvaie esa'¹⁰ tti. *teṇa*¹¹ pāy'anguttḥagā-
 ṇusāreṇa devie rūvam nivvattiyam¹². tise *puna* cakkhummi um-
 millijante¹³ ego masi-bindū¹⁴ ūrū¹⁵-m-anture paḍio. *teṇa* phusio¹⁶.
 puṇo vi jāo¹⁷. evam tinni vārā¹⁸. pacchā *teṇa* nāyam: eṇa
 evam¹⁹ hoyavvam eva¹⁹. tao²⁰ citta-sabhā nimmāyā. (tao) *annayā*
kayāi rāyā citta-sabbham paloento²¹ tam (pa)desam patto jattha sā
 devi²². tam nivvannanteṇa so bindū²³ diṭṭho. tam²⁴ datthūnam²⁵
 ruṭṭho²⁶, 'eṇa mama (patti) dharisiyā' tti (kāṇa) vajjo āpatto.
²⁴(cittakara-)seṇi uvatthiyā *bhaṇai*: sāmi²⁵, esa vara-laddhao tti.
rāyā bhaṇai: jai evam, t(a)o se khujjā²⁶ muham dāebi²⁷. *teṇa*
 tad-āgurūvam nivvattiyam²⁷. tahā²⁸ vi *teṇa* samḍas(a)o chindāvio
 ceva²⁹, nivvisao ya³⁰ āpatto.

4. so puṇo¹ jakkhassa uvavāseṇa ṭhio. *jakkheṇa* bhaṇio (ya):
 vāmeṇa cittehisi tti. so tassa ranno² (Sayāṇiyassa) pa(d)osam gao.
*teṇa*³ (vi)⁴ cintiyam: Pajjoo eyassa piṇṇ pi(v)ejjā⁵ tī *cintiyā*
 (tao *peṇa*⁶) Migāvaie citta-phalae rūvam citteṇa⁷ jahū *Mallī*
tahā Pajjoyassa uvatthaviyam⁸. (*teṇa* diṭṭham, pucchiteṇa⁹ si-
 tṭham¹⁰). *Pajjoteṇa*¹¹ dūo payatṭio¹² (: jai na patthavesi to¹³

²⁹ 'ro. ³⁰ tuham. ³¹ 'annam pi. ³² 'amo S. 'reti B. ³³ -pad³⁴ B.
³⁴ 'gam avi desam. ³⁵ 'seṇi B; 'sāmi. ³⁶ dup³⁷ &c. vor eg. ³⁷ 'annam.
³⁸ evam. ³⁹ vare laddha.

¹ vāyā. ² karā Sīl. ³ 'tagarā S; 'tagar. ⁴ sū S; -ogā. ⁵ cit⁶ Sīl.
⁶ jo B.E. ⁷ so Sīl. ⁸ so S. ⁹ laddho. ¹⁰ kiḍ¹¹ Sīl. kiḍ¹² S.
¹³ 'vāre Sīl. ¹⁴ tay-ang¹⁵ Sīl. ¹⁶ 'nam anguli diṭṭhā, *teṇa* anguli-sārikkheṇam
 devī sāvā tad-āgurūvā nimmaviyā. ¹⁷ 'lante Sīl¹⁸; 'tammi. ¹⁹ dūyao.
²⁰ rāy S. ²¹ ruy B. ²² pattiho a, phutṭo β; 'nam punchido na ya sā soḥai Sīl.
²³ . . . jantesa paḍio Sīl. ²⁴ 're. ²⁵ 'ya evam eva bhaviyavvam Sīl.
²⁶ paloento. ²⁷ 'vi lūhiyā Sīl. ²⁸ 'duko a, 'dakkho β ²⁹ sūn-ratto.
³⁰ tao c³¹ Sīl. ³² 'mi. ³³ dāeti B, dāhiyam S. dālam S; Sīl. fehlt;
 dājjan (jīan a). ³⁴ 'rūvā(ṭ) lūhiyā Sīl. ³⁵ 'ha Sīl. ³⁶ nicht in Sīl.

¹ 'po vi tas² eva Sīl. ³ tao so S⁴ Sīl. ⁵ 'ja. ⁶ 'nam S, *teṇa* B.
⁷ kāṇam. ⁸ 'ghāv⁹ Sīl. ¹⁰ 'echio t¹¹ S. ¹² 'echie oder ¹³ 'echio ohne *teṇa*
 sitṭham Sīl. ¹⁴ 'ṭṭhio MSS. (Sīl. fehlt). ¹⁵ tao Sīl.

emi). teṇa (asakkārio) niddhamagga nicchūḍḍho. teṇa siṭṭham.
imo (vi teṇa) dūya-vayaṇa ruṭṭho savva-baleṇa Kosambin ei.
taṃ āgacchantam soum¹⁰ imo (Sayānio) appa-balo aisāreṇa ma.
tāhe tae (Miyāvate) cintiyam: mā imo bālo mama putto vijassihiti¹¹.
(esa khareṇam na sakkai pacchā dūo paṭṭhaviyo). tāhe
Paṇḍoo bhaṇio¹²: esa kumāro bālo¹³ (amhehim gaehim) mā sāmanta-rāṇā (keṇai) anneṇa(m)¹⁴ pellijjīhiti¹⁵. (so bhaṇai: ko mamaṃ
dharamāṇe pellihiti¹⁶! sā bhaṇai: ūsisae¹⁶ sappo joyaṇa¹⁷-sae ve-
llo! kim kīrihiti? to¹⁸ nagarim daḍham karehi. so¹⁹ bhaṇai:
amam, karemi. tae bhaṇnai:) tamhā²⁰ nagari Ujjeniyāo ittagāo²¹
(baliyāo, tāhir) kirau. ('āmaṃ' ti.)

5. tassa ya¹ eodasa rāṇo² (vasa-vattiṇo, teṇa^{***} te) sa-
balā (thaviyā, purisa-)parumparaṇa tehim āṇiyāo³ ittagāo⁴. kayam⁵
nagaram⁶ (daḍham²⁰)^{***} jāhe tāhe tae^{**} bhaṇnai: iyāṇim dhanna-
ssa bharehi nagarim⁷. (tao neṇa⁸ bhariyā.) jāhe⁹ nagari robaga-
asajjhā¹⁰ jāyā tāhe sā paṇo visamvāyā. evaṃ abhisatthāe tae
cintiyam (ca ṇae): dhannā naṃ te gāmāgara¹¹-nagara-kheḍa-ka-
bbadā jāva saanivesā jāttha¹² naṃ (sūmi) samane bhagavaṃ
Mahāvīre viharai, pavvaejjāmi jāi sāmi eja¹³. (tao bhagavaṃ¹⁴
samosaḍḍho)¹⁵. tattha savva¹⁶-verāni pasamanti, Migūvate niggayāe
dhamme kahijjamāṇe ege purise dhammānurāga-ratte (esa savva-
nu¹⁷ ti kām)¹⁷ imam pacchanna-puccham maṇasā pucchai. tāhe¹⁸
sāmiṇā so bhaṇio¹⁹: vāyāo puccha Devānuppiyā²⁰, (varam)²¹ ba-
have satta sambujjhāsevanti (tti)*. evam avi bhaṇie teṇa bhaṇnai²²:
bhagavaṃ, jā sā sā sā? tattha (bhagavaṃ²³ 'āmaṃ' ti bhaṇie²⁴)
Goyama-sāmiṇā bhaṇiyam: kim²⁵ eṇam 'jā sā sā sa' tti²⁶ bhaṇi-
yam²⁷? ettha²⁸ tise utthāṇa-pāriyā(va)ḍiyam²⁹ savvam sāmi
(bhagavaṃ) parikāhe³⁰:

6. teṇam kuleṇam teṇam samaṇam Campā (nāma) nagari¹.
tattha ego suvaṇṇakāro² (itthi²-lolo). so³ panca³-panca suvaṇṇa-
sayāni dāḍḍam jā⁴ pahāṇā kannā⁵ taṃ pariṇe⁶. evam teṇa(m)

¹⁰ soṇṇa Sīl.; soṇṇam. ¹¹ viṇāse° (B.Z.) Sīl. ¹² 'ai ti B.Sīl. ¹³ ānatto.
¹⁴ apaduppanno. ¹⁵ 'eṇa vā p° Sīl. ¹⁶ 'hi Sīl. ¹⁷ 'hi ti B.Sīl. ¹⁸ 'ai
ti B.Z.?; 'nal: aham bhāṇāmi ko pellei Sīl. ¹⁹ use° Sīl. use° BS. ²⁰ 'ai
BS.Sīl. ²¹ ti B.Z. ²² to Sīl. ²³ tamhā a. ²⁴ 'āie ittagāo Sīl.; 'yāe 'gāe.
²⁵ 'raṇ, evam te. ²⁶ rūyāe. ²⁷ āṇiy° S.Sīl. ²⁸ 'hlo aā 'yā 'gā.
²⁹ nūmāyā. ³⁰ 'ri. ³¹ 'raṇ Sīl.; 'raṇ, samant bh° vor dh°. ³² 'ai
teṇa Sīl. ³³ jāva B. ³⁴ -sajjā, aach Sīl. ³⁵ 'ma B. ³⁶ 'esu
naṃ Sīl. ³⁷ 'ai jāi ya sāmi ihaṃ ejaṃ tao aham pavvaejjam geṇhejja Sīl.
³⁸ 'vam viharanto āgasthāna tatthi' eva bhāṇiyāo Sīl. ³⁹ samosaṇṇam.
⁴⁰ 'dho tao Sīl.; 'vāṇi. ⁴¹ 'ggayā abbhintariyāo, lo ya 'sāmi samosaḍḍho'
ti soum ego paccanta-māhāṇa-teṇa sampayāvaṇṇo āgasthāna Sīl.; 'ime savvaṇṇā,
na kīpeṇi so avidiyam, tamhā iha pucchāmi'. ⁴² tao Sīl. ⁴³ 'ṇai.
⁴⁴ 'pappiyā. ⁴⁵ nicht bei Sīl. ⁴⁶ bhaṇiyam Sīl. ⁴⁷ 'yā bhaṇiyam
Sīl. ⁴⁸ 'nā tattha Z. ⁴⁹ kim Sīl. ⁵⁰ 'ai stait sa tti. ⁵¹ vor ee°. ⁵²
tattha B.Z. ⁵³ 'yāp° Sīl. ⁵⁴ 'behi S, 'hai ti Sīl.; 'hi a.
⁵⁵ 'rie B, 'mā n° S, 'māe 'rie Sīl. ⁵⁶ itthi Sīl. ⁵⁷ nicht in a & Sīl.
⁵⁸ jāhā a; nicht in β. ⁵⁹ dāriyā. ⁶⁰ geṇhai.

panca sayā piṇḍiyā. ekk'ekkā⁷ tilaga-coddasa(ga)m alampkāram⁸ karei⁹. jad-divasaṃ¹⁰ (ca¹¹ jae samam) bhoge bhunjihii¹² tad-divasaṃ dei tise (alampkāram), avasesaṃ kulam na dei. so¹³ issā-luo¹⁴, tam gharāṃ na kayāi¹⁵ muyai na vā annassa-m-¹⁶alli(i)um dei. so annayā kayāi¹⁷ mitteraṃ¹⁸ pagae vāhito¹⁹ (apicchanto balā nio) jemeup²⁰. so²¹ tahiṃ guo tti nūṇa tahiṃ cintiyaṃ²²: kim eena(m)²³ amha²⁴ suvaṇṇaṇaṃ! ti, ajja ne pai-rikkam ṇhāmo²⁵ (samālabhāmo āvindhāmo²⁶ ya²⁷) tti, ṇhāyā²⁸ pairikka²⁹-majji-yavvaya³⁰-vihie tilaga-coddas(ag)enaṃ alampkārenaṃ³¹ appāṇaṃ alampk(ā)rēuṇaṃ addāyaṃ gahūya appāṇaṃ pehamāṇo³² ciṭṭhanti. so ya tao āgao³³. tam daṭṭhūṇaṃ āsurutto³⁴. teṇa ekkā gahiya³⁵ tāva piṭṭiyā jāva maya tti. tā³⁶ nam annāo bhaṇanti: evaṃ amha³⁷ (vi) ekk'ekkā eena (ni)hantavva tti, tamhā eyaṃ ettha ceva³⁸ addāga-punjaṃ karemo. tattha eg'ūṇehiṃ pancahiṃ mahilā-saehiṃ panca eg'ūṇūṃ addāga-sayāṃ jamaga-samagam eva pakkhittaiṃ³⁹. tattha so addāga-punjo jāo⁴⁰. pacchā puṇo (vi) tāsīṃ pacchātāvo jāo: kā gāi amhaṃ pai-māriyāṇaṃ (bhavissai), loe⁴¹ ya uddhamsaṇāo sahiyavvāo. tāhe⁴² ceva tahiṃ tam gharāṃ ghaṇa-kavūda-⁴³nirantara(m) nicchiddāṃ dārāṃ⁴⁴ ṭhavelūpa⁴⁵ aggi dinno savvao samantao⁴⁶. anne bhaṇanti 'ullambeṃ mayāo' tti.

7. teṇa pacchā⁴⁷ nūtaveṇa⁴⁸ sāṇukkosayāe ya tae⁴⁹ ya⁵⁰ akāma-nijjarāe maṇṇesēsvavannā⁵¹. (panca vi sayā corā jāyā egammi pavvae parivasanti.) so vi⁵² kāla-gao tirikkhesūvavanno⁵³. tattha jā sā paḍhamam māriyā sā vi⁵⁴ ekkam bhavaṃ tiriesu, pacchā ekkammi bambhaṇa-kule⁵⁵ ceḍo āyāo, so ya panca-variso (jūo)⁵⁶ so⁵⁷ ya suvaṇṇakāro tirikkhesu⁵⁸ uvvaṭṭiṇaṃ tammi kule⁵⁹ ceva⁶⁰ dāriyā jāyā. so ceḍo tise bāla-ggāho. sā ya⁶¹ niccam eva royai⁶². teṇa udara⁶³-poppayaṃ karenteṇaṃ kaha⁶⁴ vi sā joni-ddāre hattheṇa ūhayā⁶⁵. tah(a ce)eva⁶⁶ sā ṭhiyā (roviṇṇa)⁶⁷. teṇa nāyaṃ⁶⁸: laddho mae⁶⁹ uvāo tti. evaṃ so nicca(kāla)m eva⁷⁰ karei⁷¹. (so) tehiṃ⁷² māyā-pihiṃ⁷³ nāo. tāhe haṇiṇa⁷⁴ dhāḍio⁷⁵; sā vi apaḍuppaṇā ceva viddiā.

⁷ og'egāe. ⁸ sa-ang'ābharāṇaṃ Śīl; bhaṇḍāḷ. ⁹ dei. ¹⁰ sam param β. ¹¹ jai, auch Σ. ¹² eso Σ. ¹³ is^o Σ. ¹⁴ yāi vi Σ. ¹⁵ yāi mokkalap Śīl. ¹⁶ allūṃ Śīl. ¹⁷ ttehiṃ Śīl. ¹⁸ hitto Śīl. ¹⁹ tam ca vippagittāṃ tam Śīl. ²⁰ nāyaṃ. ²¹ ten^o Σ. ²² hāyaṃ, vor e^o Śīl. ²³ māṇemo. ²⁴ āviddh^o SΣ, āvinḍdh^o Śīl. ²⁵ yāo ya B. ²⁶ kkaṃ, auch (B?) Σ. ²⁷ jjaṇa BŚīl. ²⁸ deh^o. ²⁹ ratto. ³⁰ hāya. ³¹ tou (für to oder tto) Σ; tao. ³² he BΣ. ³³ ciṭṭhanti, so vi ya avara-tteṇa niyatto, pahāṇa-pattie so aggaḷa avāyā, tam paṇāhiyaṃ, daṭṭhūpa kaṇṇa-yāṇa-daḍḍhamāṇaṃ tilagaṇaṃ māriyā, tto annāo ya bhaṇanti: esa amha ekk'ekkiyaṃ mārehi tti, tamhā eyaṃ ettha Śīl. ³⁴ ttāsi Śīl. ³⁵ kao. ³⁶ loe vi B. ³⁷ taha. ³⁸ nicht bei Śīl. ³⁹ kāṇa. ⁴⁰ tto Śīl; tā.

⁴¹ vor t^o Σ; eehāyā^o Śīl. ⁴² nussesu āṇaṃ nibaddham. ⁴³ vi ya Śīl. ⁴⁴ appa-ṭhūl-tirikkhesu uv^o Śīl; su uv^o. ⁴⁵ ghare. ⁴⁶ kkhohimto Śīl. ⁴⁷ vor k^o Śīl. ⁴⁸ ggaḷi sā vi ya asuḷa-bhava Śīl. ⁴⁹ rūvai (oder ruv^o) tao Śīl; rūy^o. ⁵⁰ pad^o. ⁵¹ kih^o BΣΣ. ⁵² tūliya. ⁵³ ceva BŚīl; tāh^o. ⁵⁴ rei^o BΣ. ⁵⁵ yaṇa jāhā Śīl. ⁵⁶ me B. ⁵⁷ tālento. ⁵⁸ tāh^o. ⁵⁹ pich^o Σ. ⁶⁰ hantiṇa. ⁶¹ visajjio.

8. so (ya) ceḍo palāyamāṇo cira-nagara-viṇaṭṭha-duṭṭha-sil'ā-yāro¹ jāo. gao egam cora-pallip jattha tāpi eg'ūn(ag)āpi² panca³ cora-sayāpi parivasanti. sā vi pai-rikkam hiṇḍanti egam gāmaṃ gayā. so⁴ gāmo tehim (corehim) pellio, sā ya nehim⁵ gahiya. sā tattha (tehim) panca(hi vi)⁶ cora-saehim paribhutta⁷. tesim cintā jāyā⁸: aho imā varā ettiyāṇaṃ⁹ sahai¹⁰, jai annā (se) biṇṇiya¹¹ labbhejja¹² to se viṣṣāmo hojja¹³. tao¹⁴ tehim annayā¹⁵ kayai tise biṇṇiya¹⁶ āpiyā. jam ceva (divasaṃ)* ** sū¹⁷ āpiyā¹⁸ tad-divasaṃ (ceva) āradḍhā sā tise āyam ca uvāyam ca (chiddāim magga) keṇa¹⁹ uvāsa eyaṃ²⁰ mārejjā. tattha annayā kappā²¹ chinna-kaḍayaṃ gihaṃ (te ya²² annayā²³ odhāyā²⁴). to tattha tae²⁵ (sū bhaṇiya²⁶: peccaḥ? kuve kimpī dīsa). sā²⁷ dattḥum āradḍhā. tae²⁸ tatth' eva chūḍhā²⁹. tāhe (te³⁰ āgaya) pucchanti. tae³¹ bhaṇnai: appaṇo³² mahilara kīsa³³ na sāraveha? tehim nāyam jahā etāe³⁴ māriyā. (tao) tattha tassa bambhapa-ceḍa(ga)ssa hiyaṃ ṭhiyaṃ jahā: esā sā³⁵ mama pāv(n-kamm)ā (bhagini tti), suvvaṃ ya bhagavaṃ (Mahāvīro savvaṇṇū savva-darisi). tao³⁶ (esa)³⁷ samosaraṇa pucchai.

9. tāhe sāmi bhaṇnai: sa cceva sā tava bhagini. ettha¹ sam-vegam āvanṇo. so² pa(v)vaio. evaṃ soṇṇa³ savvā sā parisā pa-yapurāga⁴-samjuttā jāyā⁵. (tao) tattha sā⁶ Migāvaṃ devī⁷ jē⁸ eva samaṇe bhagavaṃ⁹ Mahāvīre (teṇ' eva uvāgacchai, uvāgacchittā samaṇaṃ bhagavaṃ Mahāvīraṃ¹⁰ vandai¹¹ vandittā¹² (evaṃ yayasi): jam navaraṃ¹³ Pajjoyaṃ āpuccāmi (tao tujja¹⁴ sagāse pavvayāmi tti bhaṇiṇaṃ), 'ahā-suhāpi, tae naṃ sā Migāvaṃ devī jē¹⁵ eva Pajjoe rāyā teṇ' eva uvāgacchai, Pajjoyaṃ kara-tala-pariggahiyam evaṃ (āpuccai¹⁶:) icchāmi naṃ Devāṇampiyā tu-bbhehiṃ abbhāṇunnāyā samaṇassa bhagavaṃ Mahāvīraṃ —. tao¹⁷ Pajjoe¹⁸ rāyā tise¹⁹ mahāimahāliyaṃ sa-deva-maṇuyāsura²⁰ parisā²¹ lajjā na tarai (vāreṇa²²) jahā 'mā pavvayāhi' tti, eyaṃ aṭṭhaṃ anujāṇai, (tāhe²³ viṣajjei²⁴. tao Migāvaṃ Pajjoyassa) Udayanaṃ ca se kumāraṃ nikkhevaṃ-nikkhattaṃ²⁵ kāṇa²⁶ evaṃ

¹ "ra-caritto (-cār' a). ² eg'ūna F; "āim. ³ so vi Sīl. ⁴ apah⁵ Sīl. ⁶ "hip vi BS, "hip mi Sīl. ⁷ j statt bh (zuweisen auch sonst). ⁸ sa-muppannā. ⁹ "pam dharisaṇaṃ Sīl. ¹⁰ "batū B, "hīd Z, "haratī (für "hai tī) S. ¹¹ "jāyā BS(β¹²). ¹² labh¹³ (C) MSS. (auch Sīl.). ¹³ bhavejja. ¹⁴ evaṃ. ¹⁵ "jāyā S. ¹⁶ "jāyā āpiyā, jad-divasaṃ ca sā āpiyā Sīl. ¹⁷ "ya pava Sīl. ¹⁸ anch in Sīl. ¹⁹ corā ann²⁰ Sīl. ²⁰ uddh²¹ Sīl. ²¹ tae vi Sīl. ²² "yā hālā Sīl. ²³ "sai tū tao sū ujjayāse Sīl. ²⁴ tte Sīl. ²⁵ bhaṇnai 'pecca imam mahā-damaṃ kusumiyā. tae dattḥum, tae nolliyā, paḍiyā. ²⁶ corā Sīl. ²⁷ appāṇo Z. ²⁸ "ā kim Sīl. ²⁹ ete, anch Sīl. ³⁰ bei Sīl, bloss sec. m. eingefügt. ³¹ tāhe. ³² "ā tū cinteṃ ya bh³³ M³⁴ s³⁵ s³⁶ ya tū vādo suvvaṃ tao esa ih' āgao Sīl.

¹ ettha so Sīl. ² vvaio eyaṃ ca kahāṇayaṃ soṇṇa Sīl. ³ vāyāpur'. ⁴ "āgā samvutta Sīl. ⁵ vor s⁶ S & ("vanta) Z. ⁶ "sī bhagavaṃ jayam rāyaṃ Sīl.; "tā ja navarim. ⁷ tuma Sīl. ⁸ pucch⁹ B.F. ⁹ tae nap. ¹⁰ so P¹¹ Sīl.; se (ss β) Pajjoe. ¹² "haim¹³. ¹⁴ "ra Sīl. ¹⁵ "sā, anch S. ¹⁶ reup ti Sīl. ¹⁷ "jāyā Sīl. ¹⁸ "va-nikh¹⁹ (-nīh²⁰ sec. m.) Sīl. ¹⁹ karei.

¹ *samvaddhohi*, *eram* pavvaiyā *Migāvaī*. Pajjovassa (vi ³⁷ya^{***}) attha Angāravai *Sivappamuhāo* devio ¹⁹ pavvaiyā[†]. tāni vi ³⁷panca cora ³⁷-sayāni teṇa^{**} gantūpa ³⁹ sambohiyāni ³¹ *pavvaiyāni*. — *eyam* pasangena bhaṇiyam²². ettha iṭṭaga-paramparaena adhiyāro, esa davva-paramparao ²³. *essa bhāva-paramparue sūhijjai jāhā Vaddhamāṇa-sāmiṇā Suhammassa Jambu-nāma jāva amha vā-yaṇ'āriyā ārupuvvāya kama-parivāḍiṇya āgayam suttao atthao karaṇao ya*.

II, 22. egammi mahā-nagare palivaṇagam samvuttam. tammi ya apāhā duve jaṇā pangulao andhalao ya[†]. (te) nagara-loe² jalāṇa³-sambham'ubbhanta-loyaṇe palāyamāṇe (pāsanto⁴) pangulao gamaṇa-kiriya⁵ bhāvā⁶ jānanto vi palāyana-maggam kam'āgaṇa agāṇiṇā⁶ daḍḍho. andho vi^{*} gamaṇa-kiriya-jutto palāyana-maggam aṇānanto turiyam jalāṇanteṇa gantum agāṇi-bhāriyāe khāṇe paḍi-ṇa daḍḍho. (esa diṭṭhanto, ayam atthōvaṇao:) *evam* nāni (vi^{*} ^{***}) kiriya-rahio na kam'm'aggīṇo palāiṇam samattho, iyaro vi nāṇa-rahiyattanao tti.

II, 23. egammi raṇṇe rāya-bhaṇa nagarāo uvvasiya⁷ logo thio. puṇo vi dhādi-bhaṇa pavahaṇāni ujjihiya palāo. tattha duve apāha-ppāyā andho pangū ya ujjihiyā. (gayāe dhādie) log⁷ ²-aggiṇā ya (vāṇa) vāṇa^{**}-davo laggo. te ya bhiyā. andho chutṭa-kaccho aggi'nteṇa palāyai. pangunā bhaṇiyam: andha, mā io nāsaṇam! io ppeva² aggi. teṇa bhaṇiyam: kuo¹⁰ puṇa gacchāmi? pangunā bhaṇiyam¹¹: aham (pi purao aidūre¹²) magga-desanāsamattho (jao)^{***} pangū, tā maṃ khandhe karehi jeṇa ahi-kaṇṭaka-jalaṇ'ādi-avāe parihaṇāvento suham (te) naguraṃ pāvemi. (to)^{***} teṇa 'taha' tti paḍivajjiyam¹³ aṇuttāhiyam pangū-vayaṇam, gayā ya khemeṇa do vi naguraṃ ti. (esa diṭṭhanto, ayam atthōvaṇao:) *evam* nāṇa-kiriyaṇiṇi siddhi-puraṃ pāvijjai tti.

II, 36. (parihāriyāna u tavo jahanna: majjho: ta'eva ukkoso s, s'ūṇha-vāsa-kāle bhaṇio dhiraḥi patteyyam || 1

1. tattha jahanno gimhe cauttā, 2. chaṭṭham tu hoi majjhimao,
3. aṭṭhamam iham ukkoso; etto sisire pavakkhāmi: || 2
- sisire u jahann'at chaṭṭh'at dasama-carimago hoi;
- vāsasu aṭṭham'at bārasa-pajjantago neo || 3
- pāraṇage āyāmaṃ, paṇcasu gaḥḍo dosu 'bhiggaho bhikkhe;
- kappaṭṭhiy'at¹ paidiṇa karenti em eva āyāmaṃ || 4
- evam cham-māsa-tavaṃ carimā parihāriṇā aṇucaranti
- aṇucarage parihāriya-pada-tṭhiḥ jāva cham māsā || 5

¹⁸ ²dhāhihi oder ²tīhi ('himp. /).

¹⁹ ²vai-pam² ²vto āpacchiṇṇa Sīl.

²⁰ ²ai teṇa akhūṇā gantum Sīl.; 'ai teṇ' āgitta. ²¹ ²boh² pavvaiyāni ya Sīl.; ²yāni. ²² ²pam bh² Sīl.; vani² (statt vappi²). ²³ ²rāo.

¹ ²dhao ya S.; 'ra-dāho andhalaga-pangulag do apāhā. ² ²japa. ² ²pam

S.Y. ² ²s² S., ante B. ² ²vao S. ² ²aggiṇā. ² ²yā. ² ²ga B.

² ²jeva B. ² ²gū so āha kao. ² ²gū bhaṇai. ² ²id² B. ² ²jī B.

¹ ²yā ya Sānt. and Bhag. Ed.! ²yā vi Sāhā. Ed.!

kappa-tthio vi evaṃ cham-māsa-tavaṃ karei, sesā u
 apunarihāriga-bhāvaṃ vayanāti kappatthiyattam ca || 6
 ev' eso aññhārasa-māsa-pamāṇo u vappio kappo
 samkhevno, viseso sutthā etassa nāyavvo || 7

kappa-samattāṇe tayam³ jīva-kappam vā uventi gaccham vā;
 paḍivajjamāṇagā puṇa jīva-ssagūse pavajjanti, || 8
 tittthagara-samivāsevagassa pāse va, no u annassa.

eesim jam caranap parihāra-visuddhigam tam tu || 9)⁴

II, 54 (Kalpabh. padh. 172)¹. 1. godobhao² (jai)³ jam⁴ pā-
 ḍalāe vacchayam⁵ tam bahulāe⁶ muyai bahuleram⁷ vā pāḍalāe⁸
 (muyai)⁹ evaṃ vitāha-karaṇam (to) aṇaṇogo (bhavai, tassa¹⁰
 ya¹¹ duddha-kajjassa appasiddhi¹² bhavai¹³). jai¹⁴ (puṇa) jam¹⁵
 jāe¹⁶ tam tās (ceva)¹⁰ muyai tayā tūhā-karaṇam bhavai (to) aṇa-
 ngo¹⁸ (tassa ya¹⁷ duddha-kajjassa¹⁸ pasiddhi bhavai¹⁹)¹⁶. evaṃ
 ihāvi¹⁹ jai jīva-dava-lakkhaṇepam²⁰ ajivam parūvei (ajiva-lakkha-
 ṇepa vā jivam²¹) to aṇaṇogo bhavai¹⁰. (tam bhāvaṃ annahā
 geṇhai), teṇa viśamvadantenam²² attho²³ viśamvadai, attheṇa vi-
 samvayantenam²⁴ caranap²⁵, caranepam²⁶ makkho²⁷, makkhābhāve
 dikkhā niratthiyā. (aha puṇa²⁸ jīva-lakkhaṇepam jivam parūvei,
 ajiva-lakkhaṇepam ajivam, to aṇogo²⁹; tassa ya³⁰ kajja-siddhi³¹
 bhavai¹⁰ tti³² avigale atthāvagamo, tao carana-vuḍḍhi, tao makkho
 tti. esa paḍhama-dittthanto)³³.

² *soso visesa-suttāḥ nay' Śānt.   * tao Śānt.   * Auch bei Śānt. zu
 Uttarādhy. XXVIII, 32^b, ferner in der Avacūri zu Karmagr. IV, 12 (MS. B
 690 fol. 7^b 24—28) und mit einigen weiteren Strophen (Nāi.-bh. X, 267. 274.
 278 f.) bei Abhay. zu Bhag. VIII, 2 Ed. fol. 570^b; bloss die vierte Strophe
 bei Abhay. zu Sūthā. III, 4 Ed. fol. 184^b; das erste Hemistich der achten =
 Viśesh. I, 1275^a. In der Vrtti eine kürzere Fassung in sechs Gūthās:

1 entspricht 2 f.   4. 6 — 6. 9.
 2 f. „   4 f.   5 entspricht 7 f.

¹ Alle zwölf Erzählungen zu II, 54 f. auch in Kalpa-Cūṇi & -Tikkā; die
 Varianten hieraus sind im Folgenden im Anschluss an den Text von H durch
 C & T charakterisirt; wenn nöthig, ist bei C beigefügt, ob die Lesart sich nur
 im Berliner MS. (B) oder nur in dem von Poona (P) findet.

Von Śīlaka's Fassungen sind die ersten drei zur Hälfte in Skt und dess-
 halb hier nicht berücksichtigt; ebenso die sechste nicht, welche ziemlich breit
 gehalten ist und keinen besondern Werth hat. Was übrigen in 1—3 & 6 an
 einzelnen Stellen Beachtung verdient, ist ins Glossar aufgenommen. Ueber die
 andern Erzählungen Śīlaka's gehen die Fussnoten und die (zu 5 & 11 C) bei-
 gefügten Textstücke in Kleindruck Anschluss; 7—10 gehen mit H.

² dohao C.   ³ vor g' T.   ⁴ jo, auch T.   ⁵ cchao, auch T.
⁶ bah' C.   ⁷ tayap Bf, bah' C in P; lagap.   ⁸ vacchagam p' T.
⁹ muncā B.   ¹⁰ nicht in T.   ¹¹ hinter āsa T.   ¹² as' C in B.   ¹³ jayā.
¹⁴ jo T.   ¹⁵ jāe vacchayam C, jāe vacchago T.   ¹⁶ go bhavai CT.   ¹⁷ nicht
 in C.   ¹⁸ tassa cārthasya prasiddhir bhavati; der ganze Satz (jai &c.) in CT
 erst später hinter niratthiyā.   ¹⁹ hā 2T; bhāpi, auch B.   ²⁰ aṇam dohaya-
 tūhāṇto sūhū CT.   ²¹ vāṃ parūvei C.   ²² vāṇam C.   ²³ attho vi C.
²⁴ vāṇa C, ²⁵ ithe viśamvade T.   ²⁶ aṇam pi viśamvayai C, aṇam viśam-
 vayai T.   ²⁷ na viśamvāṇam T; na-viṇṇāso.   ²⁸ kkhābhāvo, auch T.
²⁹ statt ab' p' in CT: evam bhāpi ('bhāvi) jai.   ³⁰ go bhavai CT.   ³¹ ya
 makkha-lakkhaṇassa T.   ³² āsa pas' CT.   ³³ tti av' &c. nicht in CT; bīle
 pasatthe samoyāro, evaṃ sarvatthā bhāṇiyavvaṃ.

2. (Paṭṭhāne nagare)¹ Sālavāhaṇa² rāyā. (so varise-varise) Bhaṇṇiyacche Nahavāhaṇaṃ³ rohe. *evam kalo jāi*, (jāhe ya) varisā-ratto⁴ (patto⁵ tāhe) sa(yaṃ) nagaraṃ (paḍi jāi⁶. *evam* kālō) vaccai. annayā⁷ teṇa (rannā) rohaṇaṇaṃ gaellaṇaṇaṃ atthāṇi-maṇḍaviyāe nitthāḍḍhaṃ⁸. (tassa ya⁹) paḍiggaha-dhāriṇi⁹ khujja, sā¹⁰ cinteī¹⁰: aparibhogā¹¹ esā¹², nūṇaṃ¹³ rāyā jāu¹⁴. kāmō. tise ya¹⁵ rūlao¹⁶ jāṇasālio¹⁷ paricio¹⁷. (tāe) tassa siṭṭhaṃ¹⁸. so pae jāṇaṇi¹⁹ pamakkhio²⁰, payattāviyaṇi²¹ ya²². tam²² daṭṭhūṇa²³ sesao²⁴ khandhāvāro paṭṭhio²⁵. rāyā ya rahasi²⁶ (ekallo dhūṭai-bhayaṃ gacchissāmi tti pae)²⁷ payattō²⁸ jāva (savvo) khandhāvāro²⁹ pae purao payattō³⁰ diṭṭho³¹. rāyā cinteī: na mae³² kassai kahiyaṃ³³, kham³⁴ (eehiṃ) nāyaṃ? (gaviṭṭhaṃ) paramparaṇaṃ jāva khujja tti. khujja³⁵ pucchiyā³⁶. tās³⁷ tabeva akkhāyaṃ. (esa anapaṇogo; tise maṇḍaviyāe khettaṃ ceva cinti-jjai³⁸. vivarito anuogo. *evam nippaesam eganta³⁹-niccām egam āgāsaṃ paḍivajjāventassa anapaṇogo, sappaesāi puṇa paḍivajjāventassa anuogo tti⁴⁰.*

3.¹ ekko sūhū pāsosiyaṃ pariyaṭṭento rahasaṇaṃ² kālāṃ na

¹ °gaṃ °raṇaṃ CT. ² °liv² B; Sātav², auch Z; °po nāma T. ³ Narav³ BT. ⁴ °te ya. ⁵ bhavaī C in P & T, patto bhavaī C in B. ⁶ sūi (für thāi?) C in B, hāi (für thāi?) T. ⁷ °yā ya C. ⁸ °ceh⁸ MSS.; °pāe m⁸ n⁸ S. ⁹ °āya-m⁹ u⁹ T. ¹⁰ °āya-m¹⁰ niṭṭh¹⁰ C. ¹¹ °ri, auch CT. ¹² auch in CT. ¹³ °go, auch BS. ¹⁴ esā bhūmi BZ, esā diṭṭhā T; ssa, auch C. ¹⁵ °gaṃ eso T. ¹⁶ jāu, auch CT. ¹⁷ nicht in T. ¹⁸ rāya-olaggā C in B. ¹⁹ °ājjīyo, auch CT. ²⁰ p²⁰ tte t²⁰ kahiyaṃ T. ²¹ °ājjīyo CT; °ājjīyo. ²² °khiṭṭā Z; °ājjīyo. ²³ °ājjīyo, auch CT. ²⁴ tam ca Z. ²⁵ °tham CT. ²⁶ °sao vi C, samatthago vi T. ²⁷ payattō CT; °sao vi loyāi (für loṇa) payattō. ²⁸ °hassī BS; °hassiyagāṃ, auch C. ²⁹ °li-bhaṇṇa T; in C fehlt Allee. ³⁰ padhāvio C; padhālo. ³¹ vor s³¹ C; logo. ³² paṭṭhiyaṇa BZ; gaellaṇa, auch C. ³³ ttiṭṭho C; diṭṭhā. ³⁴ mayā BZ, me S. ³⁵ °yaṃ ti mit Weglassung der folgenden vier Worte C. ³⁶ khaṇo (statt khaṇo?). ³⁷ nicht in CT. ³⁸ °āp³⁸ C, sū p³⁸ T. ³⁹ tte T, tūhe C. ⁴⁰ citti⁴⁰ BSZ. ⁴¹ eta S, egata Z, ogaṃ tu B. ⁴² °viyāe vivariyaṃ, *evam jāi gāṇiya-viṇaṇa-vāṇa pannavēi khettaṃ jivā-dhaṇapattāḍḍhiṃ to anapaṇogo bhavaī, tam kaṭṭhaṃ na sūhe, jāi puṇa avisaṇvūṇaṃ khaṇe to anapaṇogo bhavaī C; atra yaṃ maṇḍapi-kāyaṃ niddhatam (statt niddhāyātam) asho 'nannuyogaḥ, evaṃ yaḍi kshetrāṃ jivā-dhaṇapattāḍḍhiṃ gāṇita-viṇaṇvūḍena prarūpyaṭi tadā 'nannuyoga, yaḍā tv avisaṇvūḍi kathayaṭi tadā 'nuyoga yathā kuhjāyā 'aparibhogāṃ kshetrāṃ jātam' itī prarūpyantāyāḥ T; ettha khujjāe 'aparibhogā khettaṃ jāyaṃ' ti panna-vayante anuogo, annaḥ puṇa anapaṇogo, *evam samoyāro*.*

¹ H zu Dai-niry. 190, 1 und Malay. zu Vyavah-bh. poḍh. 63, 1 geben dieser Erzählung folgenden Wortlaut: ekko sūhū pāsosiyaṃ kālāṃ ghettaṃ akkantaṃ vi paḍhama-porise anapaṇogaṇa paḍhāi kālāya-suyāṃ. sammadiṭṭhi-devayā cinteī: mā annā¹ panta-devayā chalejja tti kām takkaṃ khaṇe² ghettaṃ takkaṃ! takkaṃ! ti bhāṇanti tassa purao (abhikkhaṇaṃ 2 āyaṇṇi) āyāṇṇi kareī. teṇa ya 'ciraṣsa' sajjhāyassa³ me⁴ vāghāyaṃ kareī ti bhāṇiya: āyāṇṇe! ko imo takkaṃsa (vikkhapaṇa) khaṇo? vetaṃ tī paloeḥa! triya vi bhāṇiyaṃ: aho! ko imo kālāya-suyāsa sajjhāya-khaṇo? tti. tao sūhūyā⁵ (nāyaṃ jāhā) 'na esā poga⁶ (thi) tti, uranto, nā⁷ 'adharatta'. diṇṇaṃ micchā-dukkaḍaṇa. devayāe bhāṇiyaṃ: mā evaṃ karejjāsi, mā panta chalejja. tao khaṇe sajjhāyavvaṃ, na u akhaṇe tti⁸. ⁹ rabb⁹ SZC.

¹ anna.² kka-khaṇaṃ.³ °es³ esā.⁴ °hū.⁵ nūṇaṃ.⁶ itī.

yāṇai. sammaditṭhigā ya¹⁵ devayā tam⁵ hiy'atṭhayāe bohei⁴. micchaditṭhigāe bhaṇṇam (sā) takkassa ghaḍayam bharenam⁵ mahayā¹⁵ (-mahayā) saddenam⁶ puṇo-puṇo (ugghosei 'mahiyam mahiyam'***). ti. so) tise kaṇ'āroḍayam asahanto⁷ bhaṇai: aho takka-vela⁸ tti. (sā paḍibhaṇai:) jāhā tuijham sajjhāya-vela tti⁹. (tao sāhū)¹⁰ uvu-jjiṇṇa⁹ 'micchā me¹⁰ dukkaḍam' ti¹¹ (bhaṇai)¹¹. devayāe apusāio: mā puṇo¹² (avam kāhisi), mā (micchaditṭhiyāe) chal(ij)jhihi tti¹². (esa) tassa akāle sajjhāyantaṭṭassa apānuḍo, devayāe kula-velam sāhantie ('kāle paḍhiyavvam' to) apuḍo (bhava).¹³

4. (egammi gāme bahira-kuḍumbayam¹ parivassai: therō therā ya¹⁴, tāṇam putto, tassa bhajjā. so² putto)⁵ bahiro halam vāhei. (panthiehim) pantham pucchio bhaṇai: ghara-jāyagā majjha (ea) baillā. bhajjāe (ya) se bhattam āṇiyam. tise⁴ kahei jāhā: baillā singiyā. sā bhaṇai: loṇiyam⁶ aloṇiyam vā, māyāe te siddhayam⁶. sā sāsūe kaḥiyam⁷. sā bhaṇai: thullam⁸ vā baruḍam vā, therassa

¹ tassa, auch C. ⁴ sambodhayati, auch C; sambodhi T. ⁵ °reṇa S; °kkaṇ viṭṭhe. ⁶ °ṇam C (°ṇa P) & T. ⁷ °hamāṇo, auch CT. ⁸ °hā, auch T. ⁹ uvantto, auch C & (°tā) T. ¹⁰ auch in S. ¹¹ nicht in C. ¹² °ṇo 2 S; nicht in T; biyam. ¹³ auch in C; der Rest lautet in T: tassa akāle sajjhāyantaṭṭassa apānuḍo, tamhā kale paḍhiyavvam, to apuḍo bhava.

¹ °bam CT; °damb° BSil. ² so tāṇam CT.

⁴ Alles Folgende mit Ausnahme des Schlußsatzes in CT & Sil. anzu-
föhrlicher. Indem wir C hersetzen, klammern wir ein, was in T fehlt und fügen
die übrigen Abweichungen von T cursiv ein oder vermerken sie in den Noten.
halam vāhei. annayā so khettam¹ vāheṇṇa gao, (so ya²) khette halam vāhei.
anno ya māṇṇo teṇa paṇṇam³ jhā, teṇa so pantham pucchio. iyaṇ⁴ cintei:
esa baillā⁵ singei. tāhe⁶ bhaṇai⁷: are mama ghare jāyagā⁸ baillā⁹, kaham
ce singei¹⁰ na jhāsihi¹¹. halam uvattam tassa (vāhe) pa(d)hāvio. iyaṇ
cintei 'gahillao esa', sampatthio¹² (ceva). tassa ya bhajjā bhattam ghetam āyā.
so bhajjāe kahei: baillā singiya tti, sā cintei: esa bhaṇai 'alopiyam bhattam'
ti. tao bhaṇai: loṇiyam (vā) bhava mā vā, māṇā¹³ te siddham. sā gha-
ram gayā sāsūyā¹⁴ kahei: 'alopiyam¹⁵ (ti)² tara putto bhaṇai. sāsū¹⁶ ya
(so) kattanāyā ciṭṭhai, tao cintei: sā bhaṇai 'aithūlam kattasi¹⁷. tō paḍi-
bhaṇiyam: thūlam vā bhava baruḍam vā, therassa pottam¹⁸ hohi¹⁹. sā theram
saddāvetā bhaṇai: saccam oyam aithūlam²⁰, to tara pottam²¹ hohi. tattha
(ya) tti viṭṭhi(ya)ṇā. so rakkhao āsi, so cintei: (ahaṇ bhaṇio) 'tome tti
khaṇi' tti²². (so bhaṇai: piṇṇam jīviyam ekkam pi ttiṇṇa na khāmi)²³. —
Sil.: . . . . . kahei ya so: halā ajja mama ime baillā addha-singiyā āsi tti.
sā vi ya oṭṭhe callante dattam bhaṇai: na yūṇṇo loṇam vā loṇam vā, māyā
te raddham ti. tao sā tam bhattaga-bhāṇam kankaḍayāpa bharetā āyā.
kattanā sāsūyā kaḥiyam: ammo, putto te bhaṇai ' . . . . . gāṇṇaya-
passā theram bhaṇai: suhiyā te sunhā, sā nēchai 'thūlam' ti. so vi bhaṇai:
piṇṇam te jīviya jai mayā ekko vi ttiṇṇa kapa bhakkhio tti. evam jai egavayanaṇ
parūveyavvam ti devayanaṇ parūve devayanaṇ vā egavayanaṇ ti to apānuḍo.
vivaṇṇa vivaṇṇa tti.

⁴ so so S.

⁵ °yam vā.

⁶ raddh°.

⁷ °hei.

⁸ thūlam.

¹ halam. ² nicht in B. ³ °ṇa B; pās°. ⁴ so bahiro. ⁵ baladdo.
⁶ nicht in B; tao. ⁷ jūṭa B, °ra-jūṭayā P; jūṭellagā. ⁸ baladdā. ⁹ bhavasi
tti. ¹⁰ °paḍio, auch B. ¹¹ māhe. ¹² °āhe. ¹³ °ṇayam. ¹⁴ māyā.
¹⁵ °tiṇṇā. ¹⁶ putt°. ¹⁷ °hā. ¹⁸ °thūlam. ¹⁹ esa bhaṇai. ²⁰ °hā
khāyā. ²¹ tao savaham kahei: piṇṇam va jīviyam jai apam pi ttiṇṇa khāsi.

pottam⁹ hohii. theram saddāvei¹⁰. thero bhaṇai: piṇṇ¹¹ (te) jienam egam pi tilam na khāmi. (evam jai egavayanam¹² parivēyavvam¹³ duvayanam¹⁴ parūvei¹⁵, duvayanam¹⁶ egavayanam¹⁷, to ananugo; aba tah'eva¹⁸ parūvei, ¹⁹anugo)¹⁹.

5. (egammi¹ nagare¹ egā mahilā². sā¹ bhattāre mae 'ka-tthāṇi vi tāva³ akkijjāni⁴ gheccāmo⁵ tti ajjivamāṇi khuddayam⁶ puttam ghetum⁶ gāme pavutthā⁷)⁸. so (dārao) vadḍhanto⁹ māy-aram¹⁰ pucchai: kahim mama piyā? *tūe sūttam jāhā*: mao¹¹ (tti¹². 'so¹³ kenam jiviyālo? bhaṇai:)¹⁴ olaggā¹⁵. '(to khāim) aham pi¹⁶ olaggāmi¹⁷. (sā bhaṇai:) *tumam tu na jānibisi*¹⁸ ('ola-ggiṇam¹⁹. 'to²⁰ kaham olaggiṇai? bhaṇio: viṇayam karejjāsi²¹. 'keriso viṇao? jokkāro kāyavvo, niyam cankamīyavvam²², chaṇḍanuyattinā²³ hoyavvam²⁴)²⁵. so nagaram pahā(v)io. (antarā²⁶ ṇeṇa vāhā miyānam²⁷ nilukkā diṭṭhā. vadḍeṇam suddheṇam 'jo bhaṭṭa' tti bhaṇiyam²⁸)²⁹. teṇa saddeṇa mayā³⁰ palāyā³¹. tehiṇ (ghettum pa)hao. sabbhāvo ṇeṇa³² kahio³³. bhaṇio *ya*³⁴ (tehiṇ)³⁵: jāyā erisam³⁶ pecchejjāsi³⁶ tayā nilukkantehiṇ³⁷ niyam³⁸ āganta-vvam³⁹, (na ya¹ ullāvijjai⁴⁰, sanīyam vā). tao teṇam⁴¹ rayagā di-ṭṭhā. tao⁴² nilukkanto (sanīyam)⁴³ ei⁴⁴. tesim ca (rayagānam) pottāsi⁴⁵ hiranti, (thāṇayam⁴⁶ baddham, rakkhanti)⁴⁷. (esa)⁴⁸ coro⁴⁹ tti⁵⁰ (bandhiṇ⁵⁰) piṭṭio⁵¹. sabbhāve kahio (mukko)⁵². tehiṇ¹) bhaṇiyam⁵³: *bhaṇejjāsi*⁵⁴ 'suddham⁵⁵ *nirayam nimmalam bhavau, āsam*⁵⁶ *ca padam*⁵⁷. *so*⁵⁷ *tao*⁵⁸ *ei*⁵⁷. *egattha*⁵⁹ *ucchi-*

⁹ putt⁹, auch B. ¹⁰ dāra, auch S.S. ¹¹ piṇ. ¹² oṇam T. ¹³ ṇeṇa vā T. ¹⁴ nicht in T. ¹⁵ oṇe vā C; nicht in T. ¹⁶ ha ceva T, tam ceva C. ¹⁷ to an¹⁷ C. ¹⁸ eṭṭha tesim tam vayanam annahā kabentāṇam ananugo.

¹ nicht in CT. ² nūgara-m² CT. ³ tiv³ B, ti CT. ⁴ akij⁴ T, akij⁴ C. ⁵ dālay⁵ C & (dd⁵) T. ⁶ tūna E. ⁷ pavutthā C. ⁸ ego bhagga-kulaputtso, so mao, tassa mahilā 'nagare dollabham teṇa-kaṭṭha-pattam' ti khaṇḍam gāman pattā, putto so dāharao. ⁹ dādh⁹ T, pav⁹ C; dādhio. ¹⁰ yam, auch C. ¹¹ tte bhaṇiyam mao T; maelao. ¹² nicht in T. ¹³ bhaṇiyam so C. ¹⁴ yūho sū bh¹⁴ S; kā pana tassa vittī. ¹⁵ sevīyālo. ¹⁶ ham avi CT. ¹⁷ sevāmī. ¹⁸ yū¹⁸ C, yūṇai T; ṇasi. ¹⁹ olaggiṇam E. ²⁰ ti E; tao pucchai T. ²¹ jāsai B. ²² cakam²² S.S., cakk²² T. ²³ ṇu-vati²³ S.C.T. ²⁴ bhaviyavvam so bhaṇai evam kahāmo²⁴ CT. ²⁵ kha sevījjai? viṇehim; nūgarum viṇayam na jānāsi. 'kha nagare viṇao? nte savvabim hejjāhi. 'ham niyam vandhesāmi tti gao. ²⁶ rālo E, rā ya CT. ²⁷ nicht in T; may²⁷ B.E. ²⁸ ṇi tū bh²⁸ S; yam ananam C in P, yam ṇeṇa C in B. ²⁹ ddeṇam jokkāro kao T; pecchai vāho, 'bhaṭṭi jlo' tū bhaṇai. ³⁰ mīgā, auch CT. ³¹ lāṇā C in B; m³¹ p³¹ vor t³¹ (wofür tassa) s³¹.

³² ya ṇeṇam C; teṇa, vor sabbh³², apch T. ³³ hio makko T. ³⁴ auch in CT. ³⁵ oṇe. ³⁶ eṇasi. ³⁷ teṇa T, 'kkaṇ³⁷ S. ³⁸ sanīyam C (sanīyam-sanīyam B) & T (m). ³⁹ kko ejjāsi. ⁴⁰ ullav⁴⁰ S.C.B. ⁴¹ ent⁴¹ CT. ⁴² tūhe CT; so ya. ⁴³ sanīyam-sanīyam B. ⁴⁴ so ya nī⁴⁴ hinter acchanti. ⁴⁵ tādā C, diṇo-diṇo pottāṇi T. ⁴⁶ thāp⁴⁶ C in B, tao thāp⁴⁶ T. ⁴⁷ oḍḍaga acchanti. ⁴⁸ ente core esa CT. ⁴⁹ coro nilukkanto ei CT. ⁵⁰ tao b⁵⁰ T; dhiṇa (S) & dhaṇa (B) für 'dhiṇa⁵⁰. ⁵¹ ggiṇam CT. ⁵² nicht in C. ⁵³ oṇo, auch CT. ⁵⁴ auch in C (jā, hinter, dādham B) & T. ⁵⁵ dādhap 2 P. ⁵⁶ khāro CT. ⁵⁷ auch in T. ⁵⁸ nagara-pattamaham T. ⁵⁹ pahāvio katthai C.

biyā(ṇi) vārijjanti⁶⁰. (tepa) bhaṇiyam⁶¹: bhaddi⁶² suddham⁶³ nira-
yam (bhavanu)⁶⁴ āso⁶⁵ ya paḍau⁶⁶. tehi⁶⁷ vi¹² piṭṭio. (sabbhāve) ka-
hie mukko, bhaṇio⁶⁷ ya⁶⁷: bhāṇa⁶² (erisaṃ) bahum⁶⁸ (bhavanu, bha-
ṇḍim⁶⁷ bhareha eyassa⁶. annattha⁶⁵ maḍayam⁶⁹ niṇijjantam⁷⁰ (da-
ṭṭhum)⁷¹ bhaṇai: bahum⁶⁶ bhavanu⁷² (erisaṃ, bhaṇḍim⁶⁷ bhareha⁶ 1
eyassa⁶. tattha⁶⁹ vi⁶² hao⁷³. sabbhāve kahie) tehiṃ bhaṇio⁷⁴:
erise⁷⁵ mā kayāi! (vuccai⁷⁰ accanta-viogo⁷⁷ bhavanu eriseṇam⁷⁸ 75.
annattha⁷⁹ vivāhe bhaṇai: (accanta-viogo bhe¹² bhavanu eriseṇam⁷⁸.
tattha vi hao⁸⁰. sabbhāve kahie bhaṇio⁸¹: erise⁸² bhaṇṇai⁸³) (ni-
ceam erisayāṇam peccaya⁸⁴ hoha, sāsayam ca¹² bhavanu eyam⁸⁵)⁸⁶.
(annattha⁸⁷ niyala-baddhayam daṇḍiyam⁸⁸ daṭṭhūṇa⁸⁹ bhaṇai: ni-
ceam erisayāṇi peccantao⁹⁰ hohi⁹⁰, sāsayam ca bhe⁹¹ bhavanu)⁹².
(tattha vi hao. sabbhāve kahie mukko⁹¹). tehiṃ bhaṇio: 'eyāo
bhe⁹³ 93 lahum mokkko bhavanu' evam bhaṇejjāsi⁹⁴. anne⁹⁵ mitta⁹⁶.
saṃghūḍam⁹⁷ karenti⁹⁸. (tattha bhaṇai: eyāo bhe lahum⁹⁹ mokkko
bhavanu.) tattha vi hao⁹⁹. (sabbhāve kahie mukko.) egassa¹ daṇḍi-
kulaputtagassa² allipo. tattha³ (sevanto accai. annayā dubbikkhe
tassa⁴ kulaputtayassa⁵ ambila-jāṇi siddhelliya⁶. bhajjā⁷ so bha-
ṇṇai⁸: jāhi, mahāyāna-majjhāo saddāvehi jā⁹ bhunjai¹⁰, siyalā ajo-
ggā¹¹. tepa gantum so¹² bhaṇio¹³: 12 ehi¹⁴, kirāim¹⁵ siyalā-hoi am-
belli¹⁶. so¹² lajjio¹⁷. gharam gaṇa¹⁸ ambāḍio, bhaṇio⁹³ 19;
erise kajje saṇiyam²⁰ kaṇṇe kahijjai²¹. (annayā gharam²² pali-
ttam²³. tāhe⁴ gantum²⁴ saṇiyam²⁵ kaṇṇe²⁶ kabei. jāva so taḥim²⁷

⁶⁰ niṇijjanti. ⁶¹ ṇai. ⁶² dḍhāni CT. ⁶³ 2vanta CT. ⁶⁴ tao
tehiṃ 'kim akāraṇe verio evam bhāṇai' tti T; tattha. ⁶⁵ erise kajje evam
bhaṇḍam T. ⁶⁶ 1n-saiyam. ⁶⁷ gaḍḍio T. ⁶⁸ tao vacanto egattha T.
⁶⁹ mayam P, mayagam T; mayae. ⁷⁰ niṇijjanti T; to. ⁷¹ 1tthūṇa T. ⁷² hou.
⁷³ nicht in C; piṭṭio T. ⁷⁴ mukko bhaṇio ya T; t⁶ bh⁶ hinter mā k⁶.
⁷⁵ 1sam, auch S & C in B; 1so kajje evam T. ⁷⁶ bhaṇṇai CT. ⁷⁷ 1go bhe C.
⁷⁸ 1sam kajjeṇam T. ⁷⁹ tao gacehanto egattha T. ⁸⁰ piṭṭio T. ⁸¹ mukko
bhaṇio ya T. ⁸² 1sam B.2(S?); 1so kajje T. ⁸³ evam bhaṇiyavvam T.
⁸⁴ 1pi peccantayā CT. ⁸⁵ nicht in C (B) & T. ⁸⁶ oriso bhe saṃjogo
thiro thāvaro ya bhavanu. ⁸⁷ tao vacanto egattha T. ⁸⁸ 1ttham C.
⁸⁹ 1to T; pekkhantayā C. ⁹⁰ 1ha CT. ⁹¹ 1yam C (vor ca P), evam T.
⁹² tam niyala-baddhaṇa kulaputtasā bhaṇiyam. ⁹³ te, auch T. ⁹⁴ ev²
bh⁶ vor eyāo, auch T. ⁹⁵ tao gacehanto egattha kai T. ⁹⁶ 1ttam BST.
⁹⁷ 1yam T; 1ḍim. ⁹⁸ 1to peccai T. ⁹⁹ piṭṭio, auch T.

¹ gantūṇam ('tup P) eg² ohne die vorhergehenden fünf Sätze (eyāo
&c.) C; gao nagara tattha eg² T. ² 1² S, daṇḍiya-k² S; khaṇḍayassa C;
khaṇḍayassa. ³ tam C; nicht in T. ⁴ nicht in T. ⁵ 1tassa S;
khaṇḍayassa C. ⁶ 1layā C. ⁷ 1jāso so BS(2P). ⁸ bhaṇio T, tti bhaṇio C.
⁹ 1japa T. ¹⁰ tam² T; tam jattā C in B, tam | ja ku- (für tam jāḍ?) P.
¹¹ 1ggā bhavissai T; acokkhā C. ¹² nicht in C. ¹³ 1ntāṇa mahāyāna-
majjhāo vadḍeyam saddaṇam bh⁶ T. ¹⁴ ehi ehi T. ¹⁵ kila C (hinter hoi)
& T (hinter 1t). ¹⁶ 1biri S, 1bila-jāḍ CT. ¹⁷ 1jio 1so C. ¹⁸ gao teṇam T.
¹⁹ 1cio ya CT. ²⁰ 1nyam S.2. ²¹ ambelli. ²² gham C, geham T.
²³ 1ttam, tassa bhajjāḍo bhaṇiyam: lahum saddāveha 1hakuram T. ²⁴ so g² T.
²⁵ 1yam-saṇiyam S und C in B. ²⁶ nicht in CT. ²⁷ tassa CT.

akkhāso²⁸ gao²⁹ tāva gharap savvam jhāmiyam. tattha vi ambādio bhaṇṇo ya³⁰: erise kajje na vi gammai³¹ akkhāyanehim³², appaṇā³³ ceva paṇiyam³⁴ āi-kāup³⁵ gorasam pi³⁶ chubbhai³⁷ 'jahā-tahā vi-jjhāo' tti³⁸ 37. (annaya pottam³⁹ 40) dhūventassa gobhattam chā-ḍham⁴¹. (evam jo annammi kaheyavve annam⁴² kahei tāhe⁴³ apa-ṇugo bhavai⁴⁴, sammam kahijjamāṇe aṇugo bhavai⁴⁵) 42.

¹[5. ekko nāgara-mahā bhāṭṭāre mae gāme pavuttā kaṭṭh'āi-sayam-gāha-bhāṭṭo, tise ya putto khaḍḍalao, so vaddhanto māyaram pucchai: kabbā me piya? tti. sā bhāṭṭai: mao, so kēṇōvāṇa jiviyāṇo? sā bhāṭṭai: olaggāṇo, so bhāṭṭai: tā 'haṇ olaggāmi. sā bhāṭṭai: na yāsa tumam olaggāṇa, so bhāṭṭai: kham pupa olaggijjai? sā bhāṭṭai: vipaṇa. so bhāṭṭai: kerise vhaṇo jo mae kāyavvo? tti. sā bhāṭṭai:

dippho jhārijjai, jam-jam so bhāṭṭai tam ca kāyavvam,
padiyāsūreyyam na kāyā vi pāṇa-cā vi || 1

tao so 'amam' ti bhāṭṭai paṭṭhā nāgarābhīmaho,

jhāḍ'antara-maya-līkko pucchai āgarisāhi dhaṇuḥhim
vāha, te dattbhūṇam mahayā saddeṇa jokkāre || 2

tao haripasu pallesu tehiṇ so baddho, piṭṭho, sabbhāve kahlē mukko, bhaṇṇo ya pēhim:

jai pucchai erisayam pupo vi to saplyagam allukkanto

oyaro vaccejjasu tūṇiṇo nīna-deseṇa || 3

so 'evam' hon' tti paṭṭhā nāgarābhīmaho. tattha ya purao rayagā vatthāṇi

dhovanti. harai ya divase-divase tesim vatthāṇi koī coro tti,

to khaḍḍā-slogesam tehi tayā thūṇayam dīnam || 4

so vi ya tah'eva khaḍḍāṇo entao tehi rayaga-cūḍehim

dippho, kahlē, baddho, kahlē mukko ya sabbhāve || 5

bhaṇṇo ya hiy'atthāḥ: jaiyā dīd' im'erisam taiyā

'hon' hē suddham, khāro paḍaḥ. 'evam' ti bhāṇiṇa || 6

pupo nāgarābhīmaho paṭṭhā,

pucchai ya mangala-saḥi vappiṇam karisagehi vappantam,

bhaṇṇiyam ca tahā, baddho, mukko kahlē ya param'atthe || 7

bhaṇṇo ya: bhaṇṇajasu erisammi bhaṇḍim bhareha eyassa,

bahuyam ca hon eyam pupo-pupo erisam tumham || 8

'evam' hon' tti pupo paṭṭhā,

pucchai nāgara-duvāro māyagam nīṇijjamāṇam, ti bhaṇṇo

baddho, kahlē mukko, bhaṇṇo ya: bhaṇṇijaso evam || 9

'esa erisam kajjeyam hon bho viogo tti,

mā erisayam kajjam pūvejjaha amma-jamā vi' || 10

tao 'evam' bhaṇṇiṇa nāgara-rachā

hatthi-kkhandha-vaṇa-gayam dattbhūṇam vahu-varam vibhūḥ

gacchantam jhāḍi-kāhala-saddeṇam so tayan bhaṇṇai: || 11

eyam ity-evam-ādi gāthā (= 10).

baddho, kahlē² mukko, bhaṇṇo ya hiy'atthāyā³ so tehiṇ:

mūḍha bhaṇṇajaso evam 'dipe-dipe hon bho eyam' || 12

²⁸ akkhāyā C, akkhāi T.

²⁹ āg² CT.

³⁰ 'yagaga T; akkhāḥ P.

³¹ 'no S.T.

³² 'gāga vā C;

³³ 'gāga vā gobhattena vā T.

³⁴ āp k²

B.T. & C in B; vijjavijjai T.

³⁵ 'so vi C. 'so vā T.

³⁶ 'bbhai ambili

('le T) vi palhatthijjai CT.

³⁷ jhāḥo tti S. jhāvijjai T.

³⁸ gharā-

palvaṇa.

³⁹ Dieser Satz lautet in C: annaya palite tell'āṇo vi chubbhai

pāṇo avijjamāṇe vatthosa vā dhūvijjantasa, in T: annaya tassa dāḍi-kulapatta-

gaṇa gāḥāna dhūventassa dhūmo niggaṇṇai, tao so gobhattam gomutt'āyam

ca chubbhai. ⁴⁰ annam ceva C.

⁴¹ tassa PT, tam C in B.

⁴² so T.

⁴³ tassa vāyana-vibhāḍippanassāṇaṇa-vaṇa-apaṇo aṇugo ya bhaṇṇo.

¹ Śālikā's Fassung; so auch die kleingedruckten Stücke hinter 55, 11 f.

und 57, 1—3. 8. ² fehlt im MS.

so 'evam' ti bhanittā pāṇo paṭṭhio. annayā rāyauttam niyalīyam pucchūṇ' aha:
jāvēha canda-sūrā tavanti gayan' angane gula-viāle
tāva tuha erisam bou nāha jam aham niyacchūmi || 13
baddho, mukko, bhaṇo ya: erise bhaṇṇae imam, mūṭha,
'tumha imam aṇṇa' cciya vihaḍaṇ! kim kālakhoveṇa! || 14
tāhe 'evam' ti bhūṭūṇam paṭṭhio.

pucchai ya doṇha subahaya-kāla-viroddhāpa nara-var'indāpa
sāhu-purisehi saddhīm niggaḥṭṭam kiramāṇam so || 15
so bhaṇai: tubbha eyam vihaḍaṇ aṇṇ' eva! kim 'tha' kālappa!
iya so kahimpei jto egas' olaggao jāo || 16

annayā dubbhikke tassa tas-sūmiṇo bhajjāe ambila-jāu siddhelliya⁶, so ya so tas-
sūmi olaggao gao. so tte bhaṇio: gacchāhi, bhoiyam bhaṇāhi 'ehi jāva am-
bila-jāu na siyalī-hohi' tti. so gao. toṇa ranno atthāyāe taḥ'eva mahayā sa-
dḍeṇa so hakkāro, vilakkho ya jāo. ghara-gaena ya ambādio, bhaṇo ya: erise
kaṇṇe sanīyam kamma-mūle ṭhaṭṭūṇam vihbūe kahijjai. to so annayā gharam
palittam, bhoiṭe paṭṭhavio: bhoiyam hakkārehi. so gao. paṭṭhāve laddhe cirko
kappa kabei. evam ea jāva so āgacchai tāva ghara-vāso jhāṇio. tattha vi ambādio
bhaṇio ya: ..... || 17

annayā bhoio pāvārayam oḍḍiṇa agarupā dhūvaḍ, dhūmo niggaḥ. toṇa se nda-
ga-takka-duddh'ki samnīhiyam apucchantaṇa koṭṭā⁶ kaṇṇiṇ' ārae so ukkiriya
'jābā-tābā vījjhāyo' tti. evam jo annammi vattavve annam kabei tassa aṇ-
ṇugo, ...]

II, 55 (Kalpabh. peḍh. 173). 6. sāvagena¹ niyaya-bhajjāe² vay-
aṇsiyā viuvviyā dīṭṭhā. aṇṇhovaṇno dubbalo³ bhavai⁴. (māhi-
lāe⁵ pucchie⁶) nibbandhe (kae)⁷ sītṭhe⁸ tae bhaṇiyam: āṇemi⁹.
tehiṇ¹ (eva)⁷ vatth'ābharapehiṇ¹⁰ appāṇam nevaccettā¹¹ (andha-
yā¹²) allāṇa¹², *divo na daravio*. acchio¹³. paccā¹⁴ (biyya-divase)
a(d)dhūm pagao *cira-rakkhīyam* vayam khaṇḍiyam¹⁵ ti¹⁶. tae¹⁷
sā(b)hinnāṇam pattiyaṇio¹. (evam jo sasamaya-vattavvayam parasa-
maya-vattavvayam¹⁸ bhaṇai odaiya¹⁹-bhāva-lakkhaṇepam uvasami-
ya²⁰-lakkhaṇam parūvei tāhe aṇṇugo bhavai, sammam parūvi-
jāmāṇe aṇugo tti²¹)²².

7. (egummi paccanta-gāme ego olaggaya¹-maṇṇso sāhu-māhaṇ'
āṇam na suṇei na vā alliyai na vā sejjam² dei 'mā mama dhammam
kahehinti, to 'ham mā sadao hobāmi' tti. annayā tam gāmam sā-
hūṇo āgayā, paḍissayam magganti. tāhe so³ goṭṭhillaahiṇ 'so

¹ aṇṇam MS. ² ttha soc. m.; pr. m. āsa(?) ohne den vorhergehenden
Anusvāra. ³ 'lāyā pr. m. ⁴ Glasse kathiā. ⁵ 'jīhāto pr. m.

⁶ saḍḍheṇa; das erste Satzchen in CT: ego sāvago annam mahīlam da-
ṭṭham. ⁷ niya-bh⁸ B. F fehlt; saḍḍhe. ⁹ 'ti CT. ¹⁰ āṇo
pariṇai. ¹¹ bhajjāe CT. ¹² acchio CT. ¹³ nicht in CT. ¹⁴ 'ṭṭham
SC. kahiyam CT. kabe. B. ¹⁵ 'mi tti C. ¹⁶ tāhe sā saṇṇhā-samāe tte¹⁷
avirāyāe taṇaahiṇ vatthahiṇ CT. ¹⁸ 'hiṇ appā nevaccchio. ¹⁹ āgayā.
²⁰ so tte samam acchio T. ²¹ to T; pāṇo. ²² bhaggaṇ. ²³ nicht
in T. ²⁴ tte bhaṇiyam 'mā addhūm paḥkarehi na khaṇḍijjai²⁵ aham eva
āgayā (so²⁶ na²⁷ pattiṇjai²⁸ tte) CT. ²⁹ 'yam ti C in B. ³⁰ ud³¹ Papier-
MSS. ³² 'ya-bhāva CT. ³³ bhavai C; nicht in T. ³⁴ ettha tassa tte
ya sammam sabbhippāya-kapaṇa aṇugo, evam annattha vi careā yathā-vidhīṇ.

¹ 'ggalaggaya B. 'gga'olaggaya F. ² vasahiṇ CT.

¹ tte.

² 'diyam.

³ nicht in B.

na dei' tti 'so vi eebim³ pavancio hou' tti tassa gharap ein-
dhiyam⁴ jahā⁵; eriso tāriso⁶ sāvago tti⁷, tassa⁶ gharap⁶ jahā⁶.
tam⁷ goyā pucchantā. dīṭṭho jāva na ceva ādhāi⁸. tatth⁹ ekkapa
sāhupa bhāṇiyam: jai vi¹⁰ na ceva so eso¹⁰, ahavā pavanciya mo
tti. tam soṇṇa teṇa¹¹ pucchiya. kahiyam jahā: amha kahiyam
'eriso tāriso¹² sāvago' tti¹¹. so bhāṇai¹²: aho akajjam! mamam¹³
tāva pavacenti¹⁴, to¹⁵ kim⁶ sāhupa¹⁶ pavacenti¹⁷? tti¹⁵. tāhe¹⁸
'mā 'sārata¹⁹ tesim¹⁸ hou¹⁸ tti¹⁸ bhāṇai²⁰: demi paḍissayam²¹
ekkae⁶ vavatthāe⁶ jai mama dhammam na kaheha. sāhūhim bha-
ṇiyam 'evam hou' tti. dinnam gharap²². varisa²³-ratte vatte²⁴
āpucchantehim²⁴ dhammo kabio²⁵. (tattha) na²⁶ kimci vi tarai²⁶
ghettum²⁷ mālaguṇa-uttaragu(nā)na(m) mahu²⁸-majja²⁸-(mamsa²⁸.)
viram vā. paccā satta-paiyam vayam dinnam ('māreū-kāmeṇam
jāvaṇam kāṇam satta payā²⁹ osakkijjanti evaiyam kūlam paḍi-
kkihūm³⁰ māreyyavam'. sambujjhissai tti kām³¹ gayā. annayā)
coro³² gao, avasaneṇam³³ niyatto. (rattim saṇiyam³⁴ gharap ei.
tad-divasam ca³⁵ tassa bhāṇi āguelliya³⁵)³⁶. (sā⁶ purisa-neva-
ccham kāmam³⁷ bhāṇijjāyā³⁸ samam gojja-pekkhiyā³⁹ gayā. tao¹⁵
ciraṇa āgayā⁴⁰. niddakkantāo. taheva ekkammi⁴¹ ceva⁶ sayāṇe⁴²

³ 'lāship 'eestip vasahim na dehi' tti 'eehim tu³ CT. ⁴ kahiy⁶ T.
⁵ ettha T. ⁶ nicht in CT. ⁷ te CT; nicht bei Śīl., ebenso nicht
die drei vorhergehenden Worte und das zwölffolgende. ⁸ ādhāyā C.
⁹ 'ettha CT; tao Śīl., dann: ekkepa a' bh': pavanciya vā tehiṇ: na vā so eso
tti. teṇa bhāṇiyam: kim 3 bhāṇa? tti. sāhūhim kahiyam jahā: tamam sāv-
ago eriso tāriso tti vasahim payacchāhi. teṇa cintiyam: bho mamāo vi tesim
apaṇṇiyā je esim pavancam paṇṇanti, tamā mā 'ham tesim avahāso homi tti
karemi imam kajjam ti tti (!). teṇa paḍissam bhāṇiyam: thāha bho oyāe sālāe jai
me dhammam na kaheha tti. tehiṇ paḍivannam, thiyā sajjhāyā-jjhāna-pariyyāṇā.
vāsā-ratte ya vatte gacchantesu ya anuvvayanteṇa bhāṇiyam: na me kimci vayeṇa
kahiyam. te kaheṇti, na ya mahu-majja-mamsa-pānava³⁵hāo viramiam uccahai.
tao so paccā sattavaiyam vayam dinnam jahā 'māru-k'. ¹⁰ esa, vor so C.
¹¹ Statt dieses Satzes in CT: (tehiṇ) jahā-vattam kahiyam. ¹² cintei CT.
¹³ mam T, mae G. ¹⁴ 'centi C in B und T. 'centi P. ¹⁵ nicht
in T. ¹⁶ 'go kham T. ¹⁷ 'go vi pavanciya ('centi für 'centi P) C.
¹⁸ nicht in C. ¹⁹ sā B; sato (B) oder sātā C; sāmā (statt samo?),
hinter i⁶ T. ²⁰ teṇa(m) bhāṇiyam CT. ²¹ vasahim CT. ²² pa-
vacanti, sāvā, āgamanam, goṭṭhiya paḍiṇiyayāya gharap darisayam, teṇa massā-
tiyāe dinnam, 'na kaheyyam' ti eṇam paḍiṇeṇam dinnam. ²³ vāsā CT.
²⁴ 'eehiā ('ā 'eehiā?) Z; 'eehanti 'viharāmo', tāhe payayā sāhogo 'natthā
viharim, teṇa anuvvayā, sāmā-pajjante T. ²⁵ 'eehanti, bhāṇio vāpaṇṇa-
odāharaneṇam jahā paṇṇa-phala-samiddham. ²⁶ vor k', auch Z. ²⁷ 'tā-
nam. ²⁸ vor majja Z. ²⁹ 'yāni Śīl., 'yāim T. ³⁰ 'kkihūti CT.
³¹ kām C. ³² 'reum C, 'hiye Śīl. ³³ 'saṇṇo tti. ³⁴ 'yam-
saṇiyam B. ³⁵ 'hiyā C in B & T; vor tad-d' schiebt Śīl. ein: tti paṇṇami
kariso mama ghara-pavanco tti. ³⁶ gharap appasāriyam ('sagar' β) attī.
bhāṇi vi so pāhupayā ('niyā β) āgayā. ³⁷ kām CT. ³⁸ 'hiye
Śīl., 'jāyā CT. ³⁹ 'kkihāyā Z; 'jāyā paccā Śīl.; 'eeh' C; naḍa-paccā-
ṇa T. ⁴⁰ 'yā B & T; 'yā tao tāo duo vi Śīl. ⁴¹ egammi BC; 'atā
taha ceva yagantassā⁴² T.

saiyā⁴². iyaro ya āgao. tāo¹⁵ peccai. 'para-puriso' tti asin
karisittā⁴³ āhaṇāmi tti⁴⁴. vayan samariyam⁴⁵. ihio sattapay'an-
taram⁴⁶. eyammi antere bhaginīe se⁴⁷ bāhā bhajjāe⁴⁷ akkantiyā.
tāe dukkhāvijjantiyāe⁴⁸ bhāṇiyam: balā⁴⁹, avanehi bāhā me⁴⁹ sisam.
tepa sarepa nāyā⁵⁰ 'bhaginī me' esā⁵¹ purisa-nevaṇṇhiyā' tti⁵².
lajjio jāo⁵³ 'aho manāga⁵⁴ mae⁵⁵ akajjam na⁵⁶ kayam' ti. vanao
jahā sāvaga-bhajjāe. sambuddho⁵⁶. vibhāsa⁵⁷. parvaio⁵⁸.

8. Konkanaga(visae ekko dārago, ta)ssa māyā¹ mūyā².
(piyā se annam mahiliyam³ na labhai)⁴ 'savatti-putto atthi⁵ tti⁶.
(annayā sa-puttao⁷ kaṭṭhānam gao. tāhe napa⁸ cintiyam: eyassa
tapaṇa⁹ mahilam¹⁰ na labhāmi, māremi tti¹¹. kaṇḍam¹² khittam¹³.
ānatto¹⁴: vacca¹⁵! kaṇḍam ānehi. so pahāvio. annenam kaṇ-
ḍenam viddho. ceḍeṇa¹⁶ bhāṇiyam¹⁷: kim te¹⁸ kaṇḍam khittam?
viddho mi tti¹⁹. puṇo vi khittam. raḍanto mārio. puvvam ayā-
nantena²⁰ 'viddho mi' tti āpaṇogo; 'mārijjāmi' tti evam nāe āpa-
ngo. ahavā 'sārakkhaṇijjam māremi' tti āpaṇogo, sārakkhaṇatassa
āpaṇogo. jahā sārakkhaṇijjam mārento vivariyam kare²⁰, evam
annam parūveyavvam²¹ annam parūvemāpassa viparitatvāt²² āpaṇ-
ugo bhavai; jahā-bhūyam parūvemāpassa āpaṇogo bhavai²³.

9. egā cārabhadīyā gāme vasai, sū annayā kayāi gabbhīṇi
jāyā¹. annā vi māliyā² gabbhīṇi³ (ceva)¹. tattha egā⁴ rāte⁵
tāo samiyāo⁶ pasūyāo. tāe⁷ cintiyam: mama puttassa ramanāo⁸
bhavissai tti⁹. tassa pī pihayam khiram ca dei¹⁰. annayā¹¹ (tise
avirūyāe kaṇḍentīe¹² jattha¹³ māculliyāe so ḍikkara¹⁴ oyārio¹⁵)

¹⁵ 'yā T; bei Sil. folgt: iyaro vi āgao, bhajjāe saha purisam pāsuttam
peccai tao asin k². ⁴² ukkar² CT. ⁴⁴ tti vavasio T. ⁴⁵ sasam²

B. smṛtam S. smṛtam tam Sil., sambhar² CT; 'mi tti vratam' S² BS Sil.
⁴⁶ 'ram acchāmi tti CT. ⁴⁷ bhāṇijjāyāe T. ⁴⁸ 'tīe CT&Sil.

⁴⁹ nicht bei Sil.; vor b² T. ⁵⁰ 'ro sannāo CT. ⁵¹ esa C. ⁵² ti
diṭṭhā CT. ⁵³ jāva T. ⁵⁴ 'pa Sil.; pāta, hinter mae 8; manenam CT.

⁵⁵ so samb² T; tao so a² Sil. ⁵⁶ tīe purisa-nevaṇṇa-karapaṇam, viddho taheva
suttā. avatthāseṇam aigao, peccai, asī anchio, vayan sariyam, niyatto, asīa

'khaṇa' tti kayam, paḍibuddhā, lajjāe pecchiṇnam visanno, samoyāro.
¹ mahilā. ² māyā, auch CT&Sil. ³ 'lam ST & C in B, 'layam S.

⁴ annā na labhai. ⁵ acchāi T. ⁶ tti kām T, tti kām tao so Sil.
⁷ 'tīe ST. ⁸ 'apa C, āpaṇa S. ⁹ 'nam C, bhāṇam T. ¹⁰ 'hiyam CT.

¹¹ vor mār² T; 'bhūmā tā imam m² tti Sil. ¹² nicht in FY. ¹³ lankhiyam C;
ghattiyam Sil.; nicht in T. ¹⁴ 'tīe ya Sil.; tao putto bhāṇio CT. ¹⁵ va-

echa T. ¹⁶ dārago CT. ¹⁷ lavī² CT. ¹⁸ ti C; nicht in T. ¹⁹ tti
tepa Sil.; nicht in CT. ²⁰ Dieser Vordersatz nicht in T. ²¹ 'mmi 'rve

CT. ²² 'rvād CT&Sil.; statt des Folgenden in T: annayogo, yathābhūtam
parūpeyato 'nyogah. ²³ peccā ādāvie kaṇḍam (kaṭṭham S) āne, viddho

bhāṇai 'utā! māreum techio; tassa dāragassa abbhippāyam nūpa bhāṇantassa
āpaṇogo; evam samoyāro.
¹ nicht in CT. ² 'ti, auch C; T unsicher. ³ 'piyā. ⁴ egā

BS. ⁵ 'tīe' sva ei ya jāi ya Sil.; 'tīe palhas ('tīe T) ei ya jāi ya
CT; 'tīe ei jāi ya. ⁶ dūve vi samiyāo Sil.; samagan T; sarisāyā B &

(vor tāo) S. ⁷ cārabhadīe T. ⁸ 'paṇo nūlo T. ⁹ auch in T. ¹⁰ vor
kh² T; dei nanassa C. ¹¹ annayā būre C, annayā dūvāre T. ¹² 'tīye

Sil.; 'dant² B (kh²) & ST. ¹³ tattha CT. ¹⁴ d² B, ddh² S; dārago CT&Sil.
¹⁵ 'riyao C(8?).

tattha sappesam eadittā khaio¹⁶, maṇ. iyareṇ(a nauleṇa) oyaranto¹⁷ diṭṭho mañculliyā¹⁸. (tao)¹ pacchā (neṇam)¹ khaṇḍakhaṇḍim¹⁹ kao. tāhe so (teṇa) ruhira²⁰-littenam tunḍenam tise²¹ (aviraiyāe) mūlam gantūṇa²² cāḍuṇi karei²³. tās nūyam²⁴; eṇa²⁵ mama putto khaio. khaṇḍantie musaleṇa āhaṇittā²⁶ (mārio. tāhe) pacchā dhāvanti (gayā puttassa mūlam, jāva sappam khaṇḍakhaṇḍi-yam²⁷ pāsai)²⁸. tāhe duguṇa(yara)m²⁹ (adhiim pakayā)³⁰. (tise aviraiyāe puvvim³¹ aṇaṇuogo) pacchā aṇuogo. (evam jo annam parūveyavvam annam parūvei so³² aṇaṇuogo, jo tam ceva parūvei tassa aṇuogo³³).

10. (Bāravate Baladeva-puttassa Nisēdhassa¹ putto¹ Sāgaracando² rūveṇam ukkiṭṭho savvesim Sambhūṇam iṭṭho. tattha ya³ Bāravate³ vatthavassa ceva annassa ranne Kamalāmelā nāma⁴ dhūyā ukkiṭṭha-sarirā. sā ya Uggasena-puttassa⁵ Nabhasenassa⁶ vurelliyā⁷. io ya Nārao Sāgaracandassa kumārassa sagūsam āgao. abbhutṭhio. uvaviṭṭham⁸ samāṇam pucchai: bhagavam, kipei⁹ accherayam diṭṭham? 'āmam, diṭṭham'. kahiṃ¹⁰? ih'eva Bāravate¹¹ Kamalāmelā nāma⁴ dāriyā. 'kassai dinniyā?' āmam¹². ka-ham mama tās samam¹³ sampaogo¹⁴ havejjā¹⁵? 'na yāṇmi¹⁶' ti bhaṇittā gao. so ya Sāgaracando tam soṇa¹⁷ na vi āsape na¹⁸ sayae¹⁹ dhiim labhai, tam dāriyam phalae lihanto²⁰ nāmam ca gaghanto acchai. Nārao vi Kamalāmelāe antiyam gao. tās vi¹ pucchio: kipei²¹ accherayam diṭṭhapuvvam²²? ti¹. so²³ bhaṇai: duve diṭṭhāni, rūveṇa²⁴ Sāgaracando, virūvattanēṇa²⁴ Nabhasenao²⁵. Sāgaracande mucchiyā, Nabhasenae²⁶ virattā. Nāraeṇa samūsāsiyā²⁷).

¹⁶ "na c° CT; Śil. fehlt: "ppo pavitṭho teṇa so khaddho dāro. ¹⁷ "tao C. ¹⁸ "yāo sappo S; vor d° C; "yāe, vor oy° T. ¹⁹ "di S, "di C; khaṇḍi T. ²⁰ teṇa nicht in Śil.T; "reṇa B. ²¹ tiya. ²² "tam C (T unsicher); gao. ²³ "rei jaha putto te mārio ti Śil.; "ḍagūl kām āradḍho. ²⁴ bhaṇiyam. ²⁵ bhūter putto S. ²⁶ "to tao anṭe musaleṇ āhaṇiṇi Śil.; āhao. ²⁷ "di-kayam S, "ḍip kayam Śil.; "di-kallayam CT. ²⁸ "ta-m° CTŚil.; gharap° pavitṭhā, tam pacchā sappam. ²⁹ "ram T, "rayam C ("m B). ³⁰ addh° BŚil.T; "g° SCT; royai. ³¹ "vram C & ("m T. ³² tassa CT. ³³ "go bhavai Śil.

¹ nicht in T. ² do nāma Śil.; "do nāma kumāro CT. ³ "vat C. ⁴ "meṇa B. ⁵ "pa-nattassa T. ⁶ Dhaṇadevassa T. ⁷ variō° CŚil. ⁸ "uvejj° P. ⁹ vor bh° CT; kipe S. ¹⁰ kumārēṇa bhaṇiyam k° so bhaṇai Śil.; "hiṃ kaheha S. ¹¹ "vate nagari (iham ceva) CT. ¹² "riyā, kumārēṇa bhaṇiyam: sā k° dinn°? iyareṇa bhaṇiyam 'āmam', Sāgaracandēṇa bhaṇiyam Śil.; 'āmam', kassai? kahiṃam C; 'āmam', kassai? Uggasena-nattassa Dhaṇadevassa, tao so bhaṇai T. ¹³ "ba mama tie saha Śil.; saha C. ¹⁴ aṇṇuogo T. ¹⁵ "jja BS, hojja Śil, hojja CT. ¹⁶ "mo T; "jja iyāṇpi ti rist vi na y° Śil. ¹⁷ soup CT. ¹⁸ nicht in C(B); na vi T. ¹⁹ "pe vā CŚil. ²⁰ pāsanto T; dikento (für lihanto, nicht für dikkhanto) C in B. ²¹ bhagavam k° Śil.; kipe S. ²² "gham CT. ²³ Nārao T; so bh° fehlt in C. ²⁴ "na ya C; "ḍhūl tie vi kōṭṭhalḍam pucchiyāṇi 'kissai?' ti Nāraeṇa bhaṇiyam: r° Sāg° vīe° Śil. (die Form kiṣāpi verrät den Einschub!) ²⁵ "no C; "go tao sā (sec. m) Śil.; Dhaṇadevo tao T. ²⁶ "no C in B; Dhaṇadeva T. ²⁷ Baladeva-putto Nisēdho, tassa Pabbhāvate devīe putto Sāgaracando kumāro. io ya Dhaṇadevao Uggasenassa nattuo, tassa Kamalāmelā nāma ruyadhiyā variyā. Nārado ya kalaha-daliyam vīmaggamāṇo Kamalāmelāe sagūsam

(tepa gantum²⁹ āikkhiyam jāhā 'icchai' tti. tāhe Sāgaracandassa māyā anue ya kumārā addannā 'marai' tti³⁰). *tao* Sambo āgao³¹. (Java pecchai Sāgaracandaṃ vilavamānaṃ tāhe pepa³² pacciao thāiūpa³³)³⁴ acchiṃ (dohi vi)³⁵ hatthehiṃ³⁶ thaiyūṃ³⁷. Sāgaracandega bhaṇiyam: *kā esā* Kamalāmala tti. Sambepa bhaṇiyam³⁸: nāham Kamalāmela³⁹, Kamalāmelō 'ham⁴⁰ *putto*. (Sāgaracandega bhaṇiyam: āmam, tumam ceva)⁴¹ mama(m vimala-kamala-dala-lola⁴²-loyanam) Kamalāmelam⁴³ melavehi(si) tti⁴⁴. (tāhe teliṃ kumārehim⁴⁵ Sambo⁴⁶ majjam pāetta abbhuvagacchāvio, vigaya-mao⁴⁷ cintei: aho mae ālo abbhuvagao, iyāṇim⁴⁸ kiṃ sakkā kūṃp⁴⁹? nivvahiyyavvaṃ⁵⁰ ti. Paṇṇam⁵¹ pannaṭṭim⁵² maggiṇṇam⁵³ jad-divasam⁵⁴ tassā⁵⁵ Nabhassepassa⁵⁶ vivāha-divaso⁵⁷ tad-divasam⁵⁸ te⁵⁹ Sāgaracanda⁶⁰ Samba-ppamuhā kumārū ujjāṇam gantum Nārāyassa sarahassam⁶¹ dāriyā⁶² surangā⁶³ ujjāṇam⁶⁴ neup⁶⁵ Sāgaracando parivāvio⁶⁶. te⁶⁷ tattha kiḍḍantā acchanti. ⁶⁸iyare ya dāriyam na peccanti. maggantehim ujjāṇe diṭṭhā vijjāhararūvam viuvviyā⁶⁹. Nārāyaṇo sa-balo niggaṇo, jāva apacchimam Sambavūveṇam pāesu padio. Sāgaracandassa ceva dinnā, Nabhassepataṇayā⁷⁰ aṇukhamāviyā⁷¹)⁷². ettha Sāgaracandassa (Kamalāmelam

uvagao. Hya pucchio: kiṃ tame abbhoyam diṭṭham? ti. tepa bhaṇiyam: dave abbhuyāṃ ih'eva Bāravālo jam ca Uggasapa-nattino rūveṇa parama-virūvo, Baladeva-putto Sāgaracando ukkiṭṭha-rūvo, tie bhaṇiyam: bhagavam, kiha mama so bhadda hejja? tti. tepa bhaṇiyam: aham karemi tepa te sāha saṃjogap ti. *tao* tise rūvam pattiyaṇe ihhiṇṇam gao Sāgaracanda-sagāsam. Sāgaracandega bhaṇio: *kā esā* evam ukkiṭṭha-sarīrā dāriya? tti. Nārāyaṇa bhaṇiyam: ih'eva Bāravālo sāya-duhiyā Kamalāmala tti, so tammi ajjhovavanno na khāl na pibai.
²⁹ *putto* Sāgaracandassa T & (mit kahiyaṃ statt ²⁹ Sīl. ³⁰ *māra* ādānā m³⁰ tti BŚil.; ³¹ *rai* nūṇam Sāgaracando T. ³² *avāg*. ³³ *ṇam* B. & C, *an* Z. T. ³⁴ nicht in C; bei Sīl. pāḍhino statt paccā. ³⁵ *tepa* so cin'āku-
 lepa na nāo anto, Sambepa saṇiyam uvallūpa. ³⁶ *samucchāy* B, *chāy* T, *muddiy* C; *muechiy* Sīl. ³⁷ *bo* hasiṇa bhāṇal. ³⁸ *ah*. ³⁹ Das Folgende bis *ṇayam* fehlt in T; so pāesu paḍiṇṇam bhāṇai 'tāta, ottsama-purissā sacca-paṇṇā', to. ⁴⁰ *ṇam* dāriyam T; *lola* nicht bei Sīl. ⁴¹ Der ganze Satz lautet in C: Sambepa (P B) abbhuvagayam 'āmam, aham ceva tumam Kamalāmelam dāriyam melaham'. ⁴² *bo* bhaṇio 'Kamalāmelam melahi Sāgaracandassa' ohne den Rest des Satzes (majjam . . . . . ti) C; *bo* bhaṇio 'Kamalāmelam melahi Sāgaracandassa', na manai, *tao* T (nachher pāḍiṇṇa). ⁴³ *o* ya SŚil.; *tao* vi⁴⁴ T. ⁴⁵ hinter *kkā* T.
⁴⁶ *hiṇṇam* T. ⁴⁷ *tāhe* tepa P C; *tao* P⁴⁸ Sīl. ⁴⁹ *tiṃ* vijjam CT. ⁵⁰ *ggim* SCSīl.; *ggai*, *tepa* dinnā, *tao* T. ⁵¹ *jam* d⁵² BS; *jammā* divaso T. ⁵² *ayassa* Sīl.; *Dhanadevassa* T. ⁵³ *bo* T. ⁵⁴ *tammā* divaso vijjāṇe paḍirūvam viuvviṇṇam Kamalāmela avahariyā Revase ujjāṇe nityā T. ⁵⁵ nicht in C (B) & T; *tepa* P. ⁵⁶ *rahassam* bhindittā T; *ya-rahassa-kassam* C (P B). ⁵⁷ *riyam* Sīl.; Kamalāmelam CT. ⁵⁸ *rung* S; nicht in CT. ⁵⁹ *ḍam* parivāvioṭṭā T. ⁶⁰ Das Sätzchen in C (B) vergessen; T hat im Vorhergehenden sich schon zweimal an die Av.-Cūṛṇā angelehnt (⁴⁶⁻⁵⁰), um erst den Schluss (ettha Sāgar . . . . .) wieder in der Fassung von Av.-Tikā & Kalpa-Cūṛṇā zu geben. ⁶¹ *va-v* S, S fehlt; *va-viuvvino* Sīl.; *vvitā* P, *vvitā* C in B. ⁶² *sen*-accayā ya C. ⁶³ *vitā* B. & C, *khāniyā* C.

⁶⁴ Sambepa abbhuvagayam. *tao* Paṇṇa-sagāsam paḍihāriyam pannaṭṭim vijjam maggai. *tepa* dinnā. *tao* Kamalāmelā vivāha-divaso vijjāṇe paḍirūvam

Sambam mannamāṇassa aṇaṇṇogo, 'nāham Kamalāmela' tti bhaṇie aṇṇogo)⁶¹. (evam jo¹ vivariyaṃ parīvei tassa aṇaṇṇogo, jahābhāvaṃ parūvemāṇassa aṇṇogo)⁶².

11. Jambavai (Nārāyaṇaṃ) bhaṇai: (ekkā vi mae puttassa¹ aṇḍiṇā na² diṭṭhā. Nārāyaṇaṃ bhaṇiyaṃ: aṇḍi dāemi. tāhe Nārāyaṇaṃ Jambavale ya³ 4³ Abhira-rūvaṃ kyaṃ appaṇo vi³ Abhira-rūvaṃ kyaṃ³. do vi takkaṃ ghettaṃ Bāravaiṃ oṇṇāpi)⁴ mahiyaṃ vi-
kkinanti⁵. iyareṇa (Sambhaṇa) diṭṭhā(ṇi). Abhira⁶ bhaṇiṇā: ehi⁷, mahiyaṃ kiṇāmi⁸ (tti). sū⁹ aṇḍacchai. Abhira⁹ maggeṇa¹⁰ (ei). so¹¹ ekkaṃ deniyaṃ¹² pavisai¹³. sū¹³ (Abhira) bhaṇai: nāham pavisāmi, kiṃ¹⁴ tu¹⁵ mollaṃ dehi, to¹⁶ etthaṃ ceva ṭhiya¹⁷ ta-
kkaṃ geṇhāhi. so bhaṇai: na¹⁸ vā¹⁶, avassa-pavisiyavvaṃ. (nē-

vivūṭṭhaṃ avahariyā Kamalāmela ceva, tae uṇṇe Sāgaracandassa tiya saha vivūṭṭhaṃ kūṇaṃ avakāntā acchanti. vijjā-paṭirūvaṃ pi vivūṭṭhaṃ vaṭṭamāṇe sṭaṭṭa-bhāṇaṃ kūṇaṃ uppalyaṃ. tae jō khobho 'na naṇṇa kopa¹ bariya² tti. Nārado pucchā bhaṇai: Revaya³ uṇṇe diṭṭhā⁴ ti⁴, kena vi vijjāharaṇa ava-
hiya ti⁵, tae sa-balarūhaṇa niggaṇo Kappa⁶. Sambo vijjāhara-rūvaṃ kūṇaṃ sampalaggo juddhaṃ⁷, savve⁸ parāṇi. Kappaṇa⁹ saddhaṃ laggo. tae jāhe geṇa nā¹⁰ 'ruffha tto' ti tae sa calaṇṇa paṭṭo. Kappaṇa ambāḍḍo. Sam-
bhaṇa¹¹ bhaṇiyaṃ: eṇā ambhāṇaṃ govakkhaṇaṃ appāṇaṃ moyaṇti khaṇi¹² sam-
bhāviya¹³. tae Kappaṇa uvagāmi¹⁴ Uggaseṇa. pacchā imāni bhoge bhāṇa-
māṇāni viharanti. Ariyāṇaṃ¹⁵ samosario. tae Sāgaracando Kamalāmela ya
sāni-sagāṇe dhammaṃ soṇṇa gahiyāṇavvayāṇi sāvagāni¹⁶ samvuttāpi. tae Sāga-
racando aṭṭhami-candassisaṃ¹⁷ sunnaghaṇe¹⁸ sūṇṇe¹⁹ vā oṇṇa-rāyaṃ²⁰ paṭi-
maṃ ṭhāi. Dhaṇadevaṇaṃ āgamaṇaṃ²¹ tambiyaṇa sūḷo²² ghaḍḍiṇiyo²³. tae
sunnaghaṇe paṭimaṃ ṭhiyaṇa tassa²⁴ viṇṇa vi aṇḍi-nahesa sṭhediṇiyo²⁵. sam-
maṇaṃ ahiyāsemaṇo pavayaṇa²⁶ bhikkhū²⁷ kāla-gaṇa, devo jō. tae bhiya-divase ga-
vaṇantehiṃ diṭṭho. akkando jō. diṭṭhā sū²⁸ tēhiṃ²⁹ gavaṇantaṇṇaṃ³⁰ tam-
bakuṇṇa-sagāṇe, uvaladdhaṃ 'Dhaṇadevaṇa kūrīyaṇo' ti³¹. rūsiyā kumārā, Dha-
ṇadevaṇaṃ³² maggaṇti. juddhaṃ³³ doṇṇa vi balāṇaṃ sampalaggaṃ. tae
Sāgaracando devo antaro ṭhāṇaṃ uvaṇṇe rohiṇi³⁴ paramparaṇa³⁵ pāḍeṇa³⁶. pa-
cchā Kamalāmela bhagavaṇa sagāṇe pavvaṇi. ettiyaṃ paṇaṇaṇa bhaṇiyaṃ.

⁶¹ 'Sambo Kamalāmela' tti mannatassa aṇaṇṇogo, 'Sambo so' tti aṇṇogo
Sīl; Samba-kumāre Kamalāmela⁶² bhikkhayaṃ sāhetassa aṇṇogo aṇaṇṇogo. ⁶² uva-
sambhāraṇaṃ prāgvaṭ Sīl.

¹ vor m² S. ² no C in B; 'ṭhiyā na B. ³ nicht in CT. ⁴ kiha
puttassa kiṇiyaṃ pucchāṇi? Vāsudevo bhaṇai: kiṃ te avvariddhāṇi, vari-
sijjhihi⁵ tti. sū bhaṇai: avassa-pucchiyavvāpi. 'evam hou' tti. govī jāyā,
iyaro govo jō. ⁶ akanti (statt 'kkanti?') CT; pavikkhiyā. ⁷ govī.
⁸ hinter tti CT. ⁹ hi, takkaṃ geṇhāmi. ¹⁰ govo. ¹¹ na se C, se
m¹² T. ¹² so Sambo T. ¹³ avinacchagaṃ (statt adhinatth¹⁴?). ¹⁵ vossā T.
¹⁶ nicht in T. ¹⁷ nicht in T; ti C. ¹⁸ so bhaṇai 'diṭṭai pavisāhi' sū
bhaṇai CT. ¹⁹ ṭhiya C. ²⁰ auch in C.

¹ Jai kopaṇi T. ² hār³ n. ³ diṭṭhā R⁴ T. ⁴ nicht
in T. ⁵ hāriyā T. ⁶ Nārāyaṇa, vor n⁷ T. ⁷ jujjhiṃ, vor
n⁸ T. ⁸ vve Dasā⁹ kipo T. ⁹ tae Nārāyaṇa T. ¹⁰ nāyaṃ T.
¹¹ tae S¹² T. ¹² diṭṭhā T. ¹³ aṇḍo, hinter Ugg¹⁴ T. ¹⁴ annayā bhaya-
vaṇa Ariyāṇaṇi-sāni T. ¹⁵ sū oṇṇa, nāyaṃ T. ¹⁶ re oṇṇa, re vā T.
¹⁷ oṇṇa T. ¹⁸ ya T. ¹⁹ āraṃ oṇṇa; eyaṃ nāyaṃ T. ²⁰ sū
oṇṇa. ²¹ dār²² o. ²² akko²³ (statt akkhod²⁴) tae T. ²³ vey²⁵ T. ²⁴ ṭṭhā
sūḷo T. ²⁵ te oṇṇa; nicht in T. ²⁶ tēh²⁷ T. ²⁷ vana kūrāviṇṇo T.
²⁸ vāp T. ²⁹ hinter Uṇṇaṇa T. ³⁰ fūr dhar³¹?

echai¹⁹. tāhe hatthe laggo. *ettha*²⁰ Ābhīro⁹ (utthāiṇa)²¹ laggo (Sambha¹⁴ samam. Sambo) jāhe na tarai kaḍḍham tāhe tam muitta²² hatthāo teṇa samam laggo, navarim egāe ceva hellāe āvihio²³. (Ābhīro)²⁴ Vāsudevo jāo, iyari vi²⁵ *** Jambava²⁶. angutthim kāṇa²⁷ palāo²⁸. biya²⁹ divase maḍḍāe āpijanto khilayam ghaḍanto ei³⁰. (jokāre kae)³¹ Vāsudeveṇa pucchio: kim eyam³² ghaḍijjai³³? so bhaṇai³⁴; jo pāriyāsiyam³⁵ bollam kahū³⁶ tassa mube khottijjihii³⁷. (paḍhamam āṇaṇogo, nāe āṇogo; evam jo vivariyam parūvai tassa āṇaṇogo, iyarassa³⁸ āṇogo)³⁹.

- [11. Jambava²⁶ āṇaṇa Vāsudeva Āhira-veṇa-kaḍḍhanaya²⁷ piṭṭha bandhana²⁸ niya-veṇa-dūyaṇā donha vi janāna]
Sambassa puvvaṇ āṇaṇogo, pacchā āṇogo.]

12. (Rāyagihe nayare Sepio rāyā)¹, Cellaṇā (tassa bhajjā², sā Vaddhamāṇa)³ sāmiṇ (pacchima⁴-tithagaram)⁵ vandittā veyāliyam⁶ māha-māse pavisai⁷. pacchā⁸ sāhū diṭṭho paḍimā-paḍivana(a)o⁹. tie¹⁰ rattim suttiiyāe hattho kihavi¹¹ lambio¹². jāyā sieṇam gahio tayā ceiyam. pavesio¹³ (hattho. tassa hatthassa tapaseṇam)¹⁴ savvam sariram sieṇam gahiyam. (pacchā) tāe bhaṇiyam: sa¹⁵ tavassi¹⁶ kim kariṇai¹⁷ (sappayam)¹⁸? pacchā rana¹⁹ (Sepieṇam) eintiyam: saṃgāra-dinnao²⁰ se²¹ kovi²². ruttheṇa²³ kullam²⁴ pāo Abhao bhaṇio²⁵: siggham anteuram palivehi. so vi (Sepio) gao sāmi-sagassam²⁶. Abhaṇa²⁷ vi sunna²⁸ hatthiṇṇā paliviyā²⁹. so (Sepio)³⁰ gantam sāmiṇ pucchai³¹: Cellaṇā (kim)³² ega-patti āgega-patti³³? sāmiṇā bhaṇiyam: ega-patti. tāhe³⁴ 'mā dajjihii' tti turiyam niggao³⁵. Abhao ya³⁶ nippiḍai³⁷. tenam³⁸ (Sepieṇa)³⁹ bhaṇiyam⁴⁰: paliviyam? 'amam⁴¹, sāmi'. (so⁴² bhaṇai:)' tumam kim⁴³ na paḍio⁴⁴? so bhaṇai⁴⁵: aham sāmiṇa mūle pavvaissāmi

¹⁹ sū d° S. ²⁰ agattha C. ²¹ oddh° B.S.P. ²² 'he tam mutitta a.β. ²³ archio Ābhīroṇam S, avasthito B, avasthito S; avasthito (ārigio B) C; juddham ābhīrio T. ²⁴ nicht in C. ²⁵ 'val tao lajjio CT; 'rim pi māyam pānd. ²⁶ kāṇam, auch C; vorher ung° β, egumtib° α, angumth° P. ²⁷ 'lao Sambo S; 'lao CT. ²⁸ biya SPT; biyo. ²⁹ 'danto a BSC(B); 'dei, auch T. ³⁰ nicht in T; jekk° S; 'ro kao C. ³¹ 'dehi (für 'desi). ³² Sambo bh° T. ³³ par° S, pāriyāsiyam S, parivā° T. ³⁴ karai. ³⁵ khod° B, koṇ° (koj° B, koḍ° P) C, koṇ° T; 'hi ti C, 'hi ti B.S.T; koṭṭijjai. ³⁶ 'go bhava¹ taha-bhāve C, taha-bhāvam parivemāṇassa T. ³⁷ samoyāro. ³⁸ nicht in C. ³⁹ bhāriyā T. ⁴⁰ nicht in T; 'mim ap° B.S. ⁴¹ 'ya-velio T. ⁴² nagaram p° T. ⁴³ antarā-pahe T. ⁴⁴ vor d° T. ⁴⁵ tūe. ⁴⁶ vor h°, auch T (kah°). ⁴⁷ vii° T. ⁴⁸ 'do saudi-majhe T. ⁴⁹ 'paṇ āṇam T. ⁵⁰ aṇa (für aṇa?) B. ⁵¹ tapasvi, auch CT. ⁵² 'roti, auch C; 'risiyati T. ⁵³ sāmpatam CT. ⁵⁴ auch in CT. ⁵⁵ 'hinter kovi. ⁵⁶ nicht in T; eṭisse (stasse α). ⁵⁷ kovi CT. ⁵⁸ 'gtho. ⁵⁹ pabbhā T. ⁶⁰ 'bhayam bhaṇai. ⁶¹ 'migo a° S; 'migo mālam, auch CT. ⁶² iyarapa. ⁶³ 'iv° C. ⁶⁴ nicht in CT. ⁶⁵ bhaṇai. ⁶⁶ nicht in S.N.C(B) & T. ⁶⁷ 'ti ti S.N.; 'ti vā T. ⁶⁸ tao T. ⁶⁹ nagaram pavissam ājhatto S.N.; niyatto, auch C (niyatto P) & T. ⁷⁰ ph° S.N.; 'dio B; niggacehal CT; 'dā°. ⁷¹ 'paṇ C. ⁷² Abhao bhaṇai 'amam° T. ⁷³ Sepio T. ⁷⁴ kim (seht in E) tatti° eva CT. ⁷⁵ pavijhe S, patijhe T, chijdo S. ⁷⁶ paḍibh° CT; so bh° S.N., dann aham pavvaissam, kim palivapeṇa! tao 'mā eṇa rāyā vādeṇa chiddijjihii' ti sabbhāvo kahio. ettha Sepiyassa puvvaṇ Cellaṇā āṇaṇogo, pacchā āṇogo tti; evam vivariyāvivariya-parivāṇe so so ya tti.

tti, kim mama⁴⁰ (aggañā)⁴¹ tūhe¹⁷ (pacchā)²⁷ neṇa⁴² cintiyam⁴³: mā chiddijjibhi⁴⁴ (tti)¹. pacchā¹⁷ bhaṇiyam⁴⁵: na dajjhai⁴⁶. (Seniyassa Cellaṇā⁴⁷ puvvim⁴⁸ aṇaṇuogo, pucchā aṇuogo. evaṃ vīvarte parūvie aṇaṇuogo, jāhā-bhāve⁴⁹ parūvie aṇuogo⁵⁰)⁵¹.

[12. Rāyagīha nagare Senio rāyā, Cellaṇā so bhajjā, sā sanjhā-samae MahāvīraVaddhamāpa-sāmaṇa vanditum māha-māso nagaram pavisai. diṭṭho ya nīravarano padimā-pallivannago aṇagāro tti. tso se rayapīe suttīyāse kambalā-rayando bhāḥā niggayā, sīṇa bhīṇā, celiyā, pavasiyā. tap-phūsepa savv'angio ukkampe samvutto tti. bhaṇiyam: sa tapasvī kim karishyatīti. tso Senīeṇa pallivehi tti. Senio vi gao bhagavat-samīpam, Abhaena vi sunna-hatthī-sālā pallivyā. . . . . wio H.]

II, 57. 1. (egammi nagare egeṇa kassai dhuttassa sagāsāo¹ gāvī rogiyā uṭṭhīrum pi^{**} asamatthā nivīṭṭhā ceva kiṇiyā. so tam paḍivikkīnai. kāyagā bhaṇanti: peccāmo se gai-payāram, tā kiṇ-lhāmo. so bhaṇai: mae vi uvavīṭṭhā ceva gahiyā, jāi² paḍihāi tā tubbhe vi evam eva geṇhaha³. evam jo āyario pucchio parihār'-antarām⁴ dānum asamattho bhaṇai: mae vi evam suyam, tubbhe vi evam sunaha tti tassa sagāsē na soyavvam samsaiya-pay'atthammi micchatta-sambhavā⁵. jo puṇa avikala-go-vikkīnago iṇa akkheva-ninṇaya-pasanga-pārāgo tassa sagāsē soyavvam. sisso vi jo avicā-riya-gāhi paḍhamā-gāvī-kiṇago vva so ajogo^{**}, iyaro jogo tti)⁶.

[1. egassa dhuttassa savvāyaya-sundarā gāvī, kahimēi bhaggā nivīṭṭhā ciṭṭhai. teṇa tīse siṅgo khaṇṇāso baddho, piṇṇhāse ciṭṭhai 'vikkīnāmi' tti. sā egeṇap taha-ṭṭhiyā ceva samāṇā . . . . . yāvio. tah'eva vikkīnai. āyayā kāyagā, te bhaṇanti: uṭṭhāveṇṇa gaipayār'āim so nīrikkhāmo. so bhaṇai: mā evam kahiha! mayā vi evam-ṭhiyā gahiyā. jāi paḍihāyai geṇhaha. eso ajogo vando. evam āyario aṇu-ogio sisso vicāriya geṇhanto 'mae vi avicāriyam eva gahiyam' ti bhaṇanto ajog- . . . . . samīpe na ārotavyam samāyāse mithyātva-sadbhāvāt.

⁴⁰ ma CT; vor kim und beides vor aham.

⁴¹ agga-pavesanam CT.

⁴² nicht in T; teṇa C; Abhaena.

⁴³ nicht in T; sāyam C.

⁴⁴ dālik^o.

SZ & C in B; jhijjhi T; vhaassihū.

⁴⁵ Abhaena bh^o T.

⁴⁶ jihai

tti C.

⁴⁷ ṇā SP.

⁴⁸ vvaṃ CT.

⁴⁹ vvaṃ T.

⁵⁰ go bhavai C.

⁵¹ esu savvesa aṇaṇuogo aṇuogo ya vibhāsīyavvam.

¹ sā SS.

² jāyā E.

³ ṇhata B, ṇha SE.

⁴ hāram E.

⁵ vāt S.

⁶ Die letzten zwei Sätze eine Umschreibung von Vīśekh. I, 1436 f. — egassa gāvī bhaggā, sā puṇa atīva khīṇā, tāha so cintoi: mā baham dukkhībhāmi kam-peci 'ttha' i chobhemi tti. teṇa sā tanassa ṭhāveṇṇam go-samghāso paṇa ceva uvāṭṭha-viṇyā. tathā kaṇo āgao. so bhaṇai: vikkīni gāvī? teṇa bhaṇiyam: vikkīni. kiha labbhāi? paṇcāsāse. teṇa 'addha' tti kām gahiyā. so vi peccāho. iyaro uṭṭhāvai; sā na tarei uṭṭheṇ. teṇa sāyam: 'aham pi 'ttha kampe' vaneṇ'. anno āgao. vikkīni? 'āmaṇ' ti¹ eṇa bhaṇiyam. 'cankamāveni' daddham eṇa jemo, tā geṇhāmi'. so bhaṇai: etiāho ceva uvāṭṭhā². 'taha vi jemo' tti bhaṇai. uṭṭhāveṇṇa āraddho. na dehi. bhaṇai: evam ceva ṭhiellagan geṇhāhi. iyaro na techai. so bhaṇai: mae vi evam ceta ṭhiyā gahiyā. iyaro bhaṇai: jāi tumam boddo aham na geṇhāmi. evam erisassa pāso na gahiyavvam jo akkhitto samāṇo bhaṇai 'em eva mae suyam' ti; jo attham gāhi savva-pajjavehiṇ tassa pāso soyavvam. evam³ tā āyariyassa udāharanam.

¹ nicht in B. ² kim^o aβ. ³ samkh^o β, cikh^o α. ⁴ uṭṭheṭṭhā a uvavveṭṭhā (für uvavīṭṭhā) β. ⁵ etam α.

anno vi gouda gupavatiṃ viśaravanto vikkhāṇi, sū uvaviṭṭhā, kayagā āgaya, te bhananti: parikkhāmo, so bhanatī: aṭṭhe parikkheha, na esa dambhaga-samvavāhro tī. evaṃ jo parikkhijjante vimaddap sahaḥ bhāṇai 'sarvajña-vacanam etat, sushtha parikkhātāṃ, kathayāmi yāvaj jānāmi' sa yogyaḥ, siso vi paḥama-go-heya vāyogyaḥ aviaṅka-grāhitvā dvitīyavac ca yogya itī.)

2. (60, 13 = Kalpabh. peḍh. 335, 13)¹. Bāravai(e) nagari(e) Kaṇho Vāsudevo, tassa² tinni bherio tam³ jahā⁴*: saṃgāmiyā dabbhūiyā⁵ komūiyā⁶, tinni⁷ vi⁸ gosāsacandaṇamaṇo⁹ devayā¹⁰. pariggahiyāo. tassa¹¹ cauttī bheri¹² asiva-ppasamaṇi¹³. tise uppatti¹⁴ kahijjai¹⁵:

¹ Hier geben KC und KT am Anfang und am Schluss mit der Cūṛṇī, deren Lesarten also den angemerkten Abweichungen zum Ausgangspunkt dienen.
² tattha aḇ. ³ nicht in CT. ⁴ a^o S, ubbh^o C in B; pāabbh^o Śīl.; ⁵ ya ya T. ⁶ vor a^o T; ⁷ modalyā, vor a^o C. ⁸ omāiyāo T. ⁹ ya C. ¹⁰ vōras^o; ¹¹ pa-bheri C in B; das Folgende in CT: sū jatta tālījāi tattha chaṃ māso savva-roḡa pasamanti jo tam saddap aṇṇa^o. (tassa ya sū devehiṃ dinnā, kahap^o neyate: peḍh. 358 f.¹⁶)¹⁷ Sakko sahhāe bhāṇai: Kesaṇi savve gupagāhiṇo nīya-juddham (ca) na kareṇi (tī). tattha ego devo asaddahanto bhāṇai: ahaṃ agūṇe guphāveṃ nīya-juddham (ca) kareṇi tī. Kaphassa (Ariṭṭha)nomi-vandayassa sa-khandhāvāraṇa¹⁸ paṭṭhiellayassa¹⁹ antari supaha-rūvaṃ kuhiyap²⁰ du(ra)bbhi²¹—gandham maṇḍalayam vīseviyaṃ dantā so ativa paṇḍarayā²² sobhamāṇā viuvviyā. tāhe so khandhāvāro jāhe tam passap patto tāhe uttarījjaehiṃ muhaṃ thaettā anuṇ^o antepaṃ pagao²³. Kaphaṇaṃ pucchao²⁴ antena(m)²⁵ pucchiyap²⁶ ('kim eyaṃ?'). aṇṇaḥo kuhio tī. tāhe so teṇa ceva antepa²⁷ āgao, mahap²⁸ (ca) pona na ceva (vikkapīyap²⁹) thalyap³⁰ (vā) na vi ya rūvaṃ kayap³¹ eyaṃ ca puṇo bhāṇiyap³² (ca) ponaṃ: ahe supayassa paṇḍarā dantā so(b)hanti (ya tī). jāhe na khobbiā³³ tāhe paḍentassa³⁴ āsa-rayaṇaṃ aṇṇa(m)³⁵ akkhi-tap³⁶. kahiyap³⁷ Vāsudevassa. Saṃb³⁸siyā kumārā niggaṇā, so juddhe bhaggā. tāhe³⁹ sayap⁴⁰ Vāsudevo niggaṇo, diṭṭhe ya pona(m)⁴¹ āso nījjanto, bhāṇio ya ponaṃ⁴²: kim āṇap harai⁴³? (tī). devo bhāṇai: (ahaṃ) amago vijjāhara, juddham maggāmi, Vāsudevo bhāṇai: bādham, jujjāmo. kerisenap⁴⁴? 3 (ju-dhāṇaṃ)⁴⁵ pucchio (devo) bhāṇai: (paroppapaṃ) pu(ya-ph)ea(m)⁴⁶hiṃ. Vāsudevo bhāṇai: nāham erisṇa jujjheṇa⁴⁷ jujjāmi (tī), parijjo 'haṃ, nahi āṇap (tī). tāhe devo sa-rūvaṃ kāmū bhāṇai: saccap Sakko bhāṇai⁴⁸ (, brūhi varuṇ⁴⁹!), kahiyap⁵⁰ ca pona⁵¹ savvap, bhāṇai: varap maggaṇa⁵²! (tāhe) Vāsudevo bhāṇai: mama asivavasamaṇip bherip⁵³ dehi jīe tālīyā⁵⁴ jatta (tise) saddo savvai tattha chaṃ māso roḡāyako ca bhavai puva⁵⁵uppannā (ya) khippāṃ eva uvasamanti. dinnā dhārī. gao devo. (peḍh. 360⁵⁶). tattha anu-deṇa⁵⁷ vāyo āgao⁵⁸ mah'iddhi⁵⁹ (tī) āro, so) sīsa-vayāṇo gahio. tassa veyjjeṇap gosāsacandaṇap uvvittap⁶⁰. ammattha alabbhamāṇe rahassīyap⁶¹ bahum mallaṃ dāṇap⁶² tao bherie khandap⁶³ eyaṃ dinnap⁶⁴. teṇa bheri-bāḍaṇaṃ tatth⁶⁵ annap⁶⁶ khandap⁶⁷ lāiyap⁶⁸. evaṃ am'oma-khandap⁶⁹ppayāṇa⁷⁰ sū teṇa⁷¹ bheri⁷² kanthā kayā. pucchā so thāro saddo n'atthi⁷³ na ya roḡa uvasamanti. tao loḡassa bahū roḡe jāpittā sa-ddap⁷⁴ ca thāriṇaṃ aṇṇamāṇeṇa⁷⁵ Kaphena bheri⁷⁶ joyāviyā jāva kanthā kayā. tāhe⁷⁷ so bheri-pālo⁷⁸ sa-kalo sechādīo. tāhe⁷⁹ (Vāsudevenap⁸⁰) puṇo tī aṭṭha-maṇap⁸¹ bhatteṇap⁸² tam devap⁸³ āruhetthā annā bheri⁸⁴ maggiyā⁸⁵ laddhā; anno (ya) bheri-pālo thavio, so āyaraṇa(m)⁸⁶ rakkhai.

(evaṃ) jo siso ālīvao nattho⁸⁷ samāṇo annap⁸⁸ lāi⁸⁹ loiyap⁹⁰ louttariyaṃ vō ālīvogaṃ (evaṃ) so vi kanthap⁹¹ kareṇi, tassa na dāyavvap⁹²; (jo) tāheva rakkhai tassa dāyavvap⁹³).

⁹⁴ upphāsa-pāṭṭiyāṇiyap⁹⁵. ⁹⁶ bhūṇijj⁹⁷ B; ⁹⁸ ggahiyāo ya, cauttī o (?) bheri asiva-passamaṇi tī, kā tise uppatti? bhāṇaṇe: Sohamma Śīl.; ⁹⁹ heyavvap¹⁰⁰.

¹⁶ kaṇap¹⁰¹.

¹⁷ tasyā utpattim āha: peḍh. 358—360.

¹⁸ dhav¹⁰².

¹⁹ paḍḍhiy¹⁰³.

²⁰ rahhi B.

²¹ tū annena pradeṣena gūyā.

²² echū.

tenaṃ kālenaṃ tenaṃ samaṇaṃ Sakko devēdo, so tattha deva-loge (sura-majjhe) Vāsudevassa gūpa-kittanaṃ kareḥ: aho uttama-purisaṃ (naṃ gūpa), ee avagunāṃ na geṇhanti (ntepa juddheṇa¹ ** ya na^{***} jujjhanti)¹. tattha ego devo asaddahanto āgao², Vāsudevo (vi) ya (jūpa-sagāssap vandaṃ) paṭṭhio³. so tattha (antarā)⁴ kāla-sunaga-rūvaṃ (mayayaṃ) viuvvai⁴ vāvanna (ṃ) dubbhi-gandham panth'abbhāse paḍiṃ. tassa gandheṇaṃ sarvo logo⁵ parābhaggo. Vāsudevo teṇa pantheṇa āgao. (Vāsudeveṇa diṭṭho, bhaṇiyaṃ ca neṇa) tassa sunayassa dante daṭṭhūnaṃ bhaṇai: aho imassa (kāla-sunagass' eyassa⁶) paṇḍarā dantā⁷ (sohanti) tti. tāhe so devo cinteḥ: (saccam gūpa-ggāhi), na sakka eṇa wāṇeṇaṃ ti. tao⁸ so Vāsudevassa jām āsa-rayanaṃ tam⁹ gahāya padhāvio. so ya⁸ bandurā¹⁰ pālāṇaṃ nāo jahā āso hirai. teṇa kūviyaṃ¹¹. tattha kumārā rāyāṇo ya niggaṃyā. teṇa¹² (deveṇa)^{***} te haya-(vihayā)¹³ kāṇaṃ dhāḍiyā¹⁴. tāhe Vāsudevo (vi)^{**} niggaṃ, so bhaṇai: mama kisa¹ āsa(-rayanaṃ)ṃ harasi? mama āso tujjha na hoī. devo bhaṇai: juddham mama dehi! jo baḷi¹⁵ tassa āso, (maṃ jujjhe parājūpa¹⁶ geṇha!) (Vāsudeveṇa bhaṇiyaṃ)¹⁷: bāḍham, kiha jujjhāmo? tumāṃ bhūmie¹⁸, ahaṃ ca raheṇaṃ, (tā) raho dīḍḍaḥ (rahaṃ geṇha. devo bhaṇai: tā^{**} *** alaṃ) n'atthi mama raheṇaṃ (ti. evaṃ tā^{***}) āsa¹⁹-hatthi (vi paḍisiddhā), pādehiṃ bāhujuddh'āyāṃ²⁰ (sāvāṃ paḍiseheḥ²¹), sāvhehi vi na kajjāṃ. (bhaṇai ya: abhiṭṭhāṇa-juddham²² dehi)²³. tāhe Vāsudeveṇa bhaṇiyaṃ²⁴: parājio 'haṃ, nehi āsa(-rayanaṃ)ṃ (nāhaṃ nīya-jujjheṇa jujjhāmi. tao) tattha devo tuṭṭho samāṇo sa-khinkhiṇi bhaṇiyāḥ: varehi²⁵ varuṃ²⁶! kim (te) demī? Vāsudeveṇa bhaṇiyaṃ²⁴: mama asivōvasamaṇiṃ²⁶ bheriṃ dehi. teṇa dinnā. es' uppatti tise bherie²⁷.

tāhe (sā) chaḥhaṃ 2^{***} māsāṇaṃ vajjai¹, paccuppannā² rogā (vāhi) vā uvasamanti, navagā (vi)^{***} vāhi cham māse na uppejjan-ti³ jo saddaṃ⁴ tie supei⁴. tatth' annayā⁵ kayā⁶ āgantuo vāpiya⁶,

¹ niyaṃ ca kammaṃ na karenti, auch Sīl. (der auch sura-majjhe nicht hat). ² nīl. ³ rāle B. ⁴ vvitā. ⁵ vor g. ⁶ gassa B.

⁷ gasse S. ⁸ rāo²⁷ dādhāo. ⁹ tāhe. ¹⁰ nicht in β. ¹¹ vaburā (bah²⁸ β). ¹² siṭṭhaṃ. ¹³ ta (für te?) S. ¹⁴ mahiya-vīraghāḍiyā.

¹⁵ viṇajjīyā. ¹⁶ babbhito β, vatito α. ¹⁷ jūḷūpa S; ¹⁸ oai mama jujjheṇa p²⁹ S. ¹⁹ iyaro bhaṇai. ²⁰ mīya. ²¹ aai S; āso. ²² jūḷū S; ²³ dādhāṃ.

²⁴ hai S. ²⁵ jūḷū S. ²⁶ Die folgenden beiden Sätze (bis demī) in S² vergessen; do vi adhiṭṭhāṇa³⁰ juddheṇa. ²⁷ vo bhaṇai. ²⁸ oai brūhi.

²⁹ va-ppas³¹. ³⁰ bh³² vor es³³.

³¹ anuogo (anu³⁴ α, anubh³⁵ β). ³² ovappa paṭṭhuppana (für paccuppanna mit v. l. paṭṭuppanna) S; puvv'upp³⁶. ³³ udhanti. ³⁴ pai S. ³⁵ ya B. ³⁶ van³⁷ S.

¹⁴ pattiṃ³⁸ B. ¹⁵ pasesa; in der folgenden Zeile wohl vi hinter ya zu stellen. ¹⁶ khubb³⁹. ¹⁷ vīṇiyatt⁴⁰ B. ¹⁸ yanam 'n⁴¹ P. ¹⁹ avahariyaṃ. ²⁰ tao.

²¹ tūhe an⁴², auch B. ²² glo an⁴³, auch B. ²³ avah⁴⁴ B. ²⁴ ddb⁴⁵.

²⁵ bhāsi. ²⁶ hiyam aṇa. ²⁷ ha jūle tūj⁴⁶. ²⁸ jūle. ²⁹ hinter bio. ³⁰ vor vāu⁴⁷. ³¹ gahiyam. ³² na hoī. ³³ v⁴⁸ P; ³⁴ ci-p⁴⁹.

³⁵ laddhe. ³⁶ hinter vāgan⁵⁰. ³⁷ rei tasmiṃ tasyāpi na dātavyam.

³⁸ dū⁵¹ β. ³⁹ jūbhavitt⁵² n⁵³ d.

so ativa dāha-jjareṇa abhihūo tam bheri⁷-pālayam bhaṇai: geṇha tumam saya^{***}-sa(hassaṇṇa, mama etto) pala(-metta)ṇ vā dehi teṇa lobheṇa dinnam. tattha annā⁸ candaṇa-thiggaliyā dinnā⁹. evaṇ (annaṇṇa vi 2* maggi, dinnam ca), sā savvā candaṇa-kanthā jāyā¹⁰. annayā kayā¹¹ asive Vāsudeveṇa taḍāvīyā¹². (jāva) tam ceva sa-bham na pūrei, teṇa bhaṇiyam: joeha (bheriṇ¹³! diṭṭhā kanthā¹⁴ kayā¹⁵). tāhe nāṇam (so bheri-pālo vavarovio)¹⁶. annā (bheri atthama-bhaṇṇa¹⁷ ārahaittā) maggiyā (laddhā). anno (bherivalao)¹⁸ kao^{***}¹⁹. so āyareṇaṇṇa rakkhai (so-pūio). (Viśeṣ. I, 1438 f.)¹⁸

⁷ °ri. ⁸ anna 2°; annam. ⁹ °pa-khaṇḍam chūḍham. ¹⁰ kayā. ¹¹ tñ°. ¹² °ri BZ, bho S. ¹³ °thi BZ. ¹⁴ mā bheri viṇḍīyā hojā jujjanti savvā viṇḍīyā. ¹⁵ tam parisaṇṇa jīya-danḍam āpavei (āpav° p). ¹⁶ °p° S, °lo S. ¹⁷ thavio. ¹⁸ evaṇ ihāpi sso āyariya-pālo niggaṇa samāṇa. tassa kiṇṇa pamhaṭṭham, so tammi ālāvaṇa natthā annam leiyam chubhai karoi vā Bhārabaḥmāyayūṭṭam, evaṇ teṇa kanthā-kayam suttaṇṇa attho ya, ārisassa na dāyavvaṇṇa suttaṇṇa attho vā; jo taheva rakkhai tassa dāyavvaṇṇa; esa tāva ānassa. Dieses Gleichnis also nur auf den Schüler und das vorhergehende nur auf den Lehrer bezogen, während II auf Grund von Viśeṣ. I, 1436—1439 jedes auf beides anwendet.

Hence, gibt zu dieser Viśeṣ-Stelle eine (von Srl. vorausgesetzte, also wohl aus Jinabhadra's Comm. übernommene) Versifikation der Erzählung:

kadācī Suddharma-devaloke samastimara-sabbā-purāṇaṇṇa abhihītaṇṇa Śakroṇa 'peecha, aho Hari-pamhā sap-purāṇa dosa-lakkha-majjhe vi geṇhanti guṇam ciya taha na nīya-jujjheṇa jujjanti' || 1
evaṇ saddahanto ko sūro cintao: kiha ṇu eyam sambhavaṇṇa jām agāhūṇṇa para-dosaṇṇa diṭṭhaṇṇa ko? || 2
iya cintūṇa thāṇa samāṇa to viṇvavaṇṇa eso bīḍhaecha-kasīṇa-vappaṇṇa aidaggandham mayaga-sunayam || 3
tassa ya muhe viṇvavaṇṇa kuṇḍ'ujjāṇa-pavara-dasaṇṇa-rinchollm, Nemijjāṇa-vandan'attham ealiyassa pahammi Hariṇo ya || 4
tam evadaṇṇaṇṇa sunayam. bhaggaṇṇa gandheṇa tassa Hari-senṇam sayalam pi uppeheṇam vaccaṇṇa; Kaphe ṇa sarūvam || 5
vivīhaṇṇa bhāvanto poggālāṇa vaccaṇṇa peheṇa teṇ' eva, daṭṭhūṇa ya sunaya-savaṇṇa pebhaṇṇa garuyattāṇṇa' evaṇ: || 6
simasiṇa-kasīṇa-vatth'āncala vva vayanṇa imassa peccaṇa aho motāvali vva rehaṇṇa nimmaṇa-joghā dasaṇṇa-panti || 7
aha cintiyam sureṇṇaṇṇa: saccaṇṇa jām amara-simhiṇṇa bhaṇiyam, nūṇa-guṇam ciya garayā pecehanti parassa na hu dosaṇṇa || 8
aha anna-diṇṇa devo turayam avaharai valīḥam Hariṇo, zannam ca tassa sayalam viṇḍīyāṇṇa teṇa kuṭṭha'-jaggam || 9
to appaṇṇa vi Viṇḍā turayassa kuṭṭhāvayammi paṭṭilleggo. aha devaṇṇa bhaṇiyam²: jīṇṇam gheppanti rayanāṇṇa || 10
'to jujjāmo' ti bhaṇai Kesavo 'kiṇṇa na rāha-vare aḥayam, tā geṇha tumam pi rāhaṇṇa joga samāṇam havi jujjhaṇṇa' || 11
nēcehaṇṇa eyam devo turāchi gayāṇṇi vi sa-juddham³, jā nēcehaṇṇa tā bhaṇio Hariṇā: to bhaṇasu tumam eva || 12
devaṇṇa tva bhaṇiyam: parammuhā de vi hoṭṭāṇa puṇa jujjāmo paya-gāhāṇṇa! bhaṇai to Kesavo devaṇṇa: || 13
jai evaṇ to viṇḍā aḥayam tumas, turapgamam nehi, jujjāmo puṇa kham avi, na hu orisa-nīya-jujjheṇa⁴ || 14
sappīya-paccaso so paccakkho hoṭṭāṇa to devo bhaṇai: amohaṇṇa devāṇa dāsaṇṇam, bhaṇasu kappi varam || 15

¹ °thi BS.

² °amam (für °glo) bPS.

³ °jha° PS.

⁴ °amam PS.

[2. Anf. wie H . . . . . paṭṭhio. so vi se antarā mayaga-kāla-saṃ-
gaṃ viśuvai, tassa gandhena aggaṭṭiyam annaṃ laggaṃ, Vāsudevena pucchiyam,
kaḍḍiyam, so tatthi¹ eva gaṃ, bhaṇai: bho bho pecca,

aimassaṃ-kasapa-vatthi² anesāḍvame ā . . yammi se vayaṇe
mutti³vali vva rehai savimāla-jophā dasaṃ-panti | (7 bei Homac.)

devaṇa cintiyam: saccaṃ guṇa-gūhi tti. tao se so āsa-rayanap gahāya pava-
kko. bandurāvalaṇa kaḍḍiyam. kumārā rāyāṇo ya niggaṇā devaṇa jūḷūṇa dhā-
diyā. Vāsudevo dhāvio, devo bhaṇai: maṃ parūjiam geḥha, kim va dhāvio si?
Vāsudevo bhaṇai: bādham, kim ta tumam bhūmīo aham raheṇa, ti reham geḥha.
deva nēcchai, āsa-hatthiyā vi nēcchai bāhujuddhā⁴iyāṃ ca, bhaṇai ya: jai saccaṃ
ti ahiṭṭhā-juddham dehi. Vāsudevena bhaṇiyam: parūjio 'ham, noli āsa-rayā-
ṇam ti. tao dasa diṣṭo ujoento tattho devo bhaṇai: varehi varap, kim demi?
tti. Vāsudevo nēcchai. teṇa bhaṇiyam: amoham devāṇa dāmasaṃp ti. tao
Vāsudevena bhaṇiyam: jai evam asivūvasamaṇip bherim deha. tao se dinnā.
eā se uppatti.

tāhe sā chaṇham-2 māsāṃp tādijai, tassa sadda-savaṇaṇa bāra-sa-joyaṇa-
bbhantarāo nagaṇe purv'uppannā roḡa avasamanti ahiṇvā ya cham-māṃp na
honti. tattha ya annayā ādāha-jara-gahya-vāṇiyasaṇa bherivāḷago tte karisa-
mettaṃ dīṇāra-lakkheṇa maggio, teṇa vi aṇḍolūṇa lobha-doseṇa dinnam. . . .
. . . . . dinnā. evaṃ annaṃ vi 2 maggio. sā bheri candaṇa-kanthā
jāyā, annayā sive tūḷaviyā. jāva tam eva sabham na pūrei — ciṭṭhaṇ nagaṇi —
joyāviyā jāva 'kanthi-jāyā'. so bheri-pāḷago niggaḥio, sā vi ujjiyā, annā bheri
aṭṭhamāvavā⁵ārūḥiṇa teṇa se dinnā. . . . . paramaya-candaṇa-kattaliyāḷip
jīṇa-gaṇhara-dinna-saya-bherim kanthi-karei so na joggio, itara eva yogyaḥ.]

3. Vasantapure juṇṇa-seṭṭhi¹-dhūyā navagassa² (ya) seṭṭhissa
dhūyā. tūsim pi. taha vi se³ atthi khūro⁴ jāha 'ambe eehip
u(v)vaṭṭiyāni'. tāo annayā kayāi majjiṇṇam gayāo. tattha jā⁵ sā na-
vagassa dhūyā sū tilaga-coddasa(g)eṇam (alaṃkāreṇam) alaṃkiyā.
sā ābharanāni⁶ taḍe thavettā oṇṇā⁷. juṇṇa-seṭṭhi-dhūyā tāni⁸
gahāya padhāviyā⁹. (sā varehi. iyari akkosanti gayā¹⁰)¹¹. tūe māyā-

aha bhaṇai Kesavo: asiva-pasamaṇip te payaccha maha bherim.

dinnā ya sureḥ, āgamaṇa-valiyam sūḷip ca gaṃ | 16

chaṇham-chaṇham māsāṇa eā ya vāṭṭiṇe tahiṃ bheri.

jo soṇai tte saddam purv'uppannā¹² vāḥio | 17

nassanti tassa, avarāḷ taha ya na bei honti jāva cham māsā.

aha annayā kayāi vāṇio āgantuo ko | 18

dāha-jāreṇa dhaṇiyam abbhūḥio bheri-rakkhayaṃ bhaṇai:

dīṇāra-sayasasasap geḥhasu, maha dasu palam egaṃ | 19

bheri¹³ chindīṇṇam dinnam teḡvi lobha-vasa-geṇam,

annaṇa candaṇaṇa ya bheri¹⁴ thiggaḷam dinnam | 20

iya annāṇa vi dentea teṇa kanthi-kayā lūḍ bheri.

aha annayā ya sive Hariṇā tūḷaviyā eā | 21

kanthattapaṇa tte saddo survai na Hari-sabbā vi,

kanthikaraṇa-valiyaro vinnāo Kesaveṇa tao | 22

māṇāvio ya so bheri-rakkhaḥ; teṇa aḷḷamaṃ kām

ārāḥio sā devo, annam bherim ca so dei | 23

anno ya Kesaveṇam kao tahiṃ bheri-pāḷaṇ, so ya

rakkhaḥ tam jatteṇam lahai ya lābham ca¹⁵ to Hariṇo | 24

Elne Skizzen des Inhalts in vier Gāthas ist enthalten in Visesh. I, 1476—1479.

¹ 'ṭṭhissa Z. ² navāg Z; navagayassa (für navagassa ya) a. ³ so.

⁴ verap Z, vero B. ⁵ tam. ⁶ uttiṇṇā S Z. ⁷ paṭṭh^o (statt pah^o).

⁸ āg^o Z. ⁹ imā jāṇai 'kheḍḍam ('dd^o a) karai tti.

piṇṇaṃ¹⁰ siṭṭhaṃ. tāṇi bhaṇanti: tuṇhikkā acchāhi. navaga¹¹.
 dhūyā nḥaittā niyayaṃ gharapaṃ gayā. amma-piṇṇaṃ sāhai¹². tehiṃ
 maggiyaṃ. na denti 'amhe ūseṇṭitāṇiṃ¹³ tī paribhūyāṃ. kām?
 ābharaṇagāṇi vi n'atthi, evaṃ kannakannā nātthāṇi. pacchā
 rāṇle vavahāro¹⁴. tattha n'atthi sakk(b)l. tattha kārapiyā¹⁵ bha-
 ṇanti: ceḍḍo vāhippantu¹⁶ (tti*, tehiṃ** *** vāhittā¹⁷ bhaṇiyā¹⁸.)
 jai tuṇḍ'accayaṃ¹⁹ (tā) āvinda²⁰. tāhe sū (jappa-setṭhi-ceḍḍi)
 āmuccai²¹, jaṃ hatthe taṃ pāe²² na yāpai, taṃ ca se asiliṭṭhaṃ.
 tāhe tehiṃ nāyaṃ jahā 'eise²³ na ho(nt)i'. tāhe iyari²⁴ bhaṇiyā
 (: tumāṃ āvinda²⁵. tās kameṇa āviddhaṃ, siliṭṭhaṃ ca se jāyaṃ.
 bhaṇiyā ya: mellehi²⁶). tās taḥa cceva niccāṃ āmuccanti²⁷ pa-
 rivāḍḍe āmuccaṃ, *siliṭṭhaṃ ca se*. tāhe so jappa-setṭhi daṇḍo²⁸.
 jahā so ega-bhaviyaṃ maraṇaṃ patto — evaṃ²⁹ āyario vi* jaṃ
 annattha taṃ annaṃ samghaḍḍei³⁰, anna-vattavvayāo annattha
 parūvei ussagga³¹ āyāo³², evaṃ so vi samsāra-daṇḍaṇaṃ daṇḍijjai³³
anegāṇi jāyavvaga-mariyavvagāṇi, tārissa³⁴ pāse na soya-
 vvaṃ³⁵. jahā sū ceḍḍi jaṃ patthā āvindhāṇa-suham ca evaṃ
 ceva āyario jo na visampvādei³⁶ *annamannāṇi* teṇa arahantāṇaṃ
 āṇā kayā bhavaṃ, (tārissa) pāse (soyavvaṃ) *sut'atthāṇi genhiyavva-*
ṇā. (ettha gāhā: Viśesh. I, 1440 f.)

[3. Vasantapure purāgābhilāṣa-setṭhi-dhūyāṇaṃ pī, egā khāro ya |
 mūrkhāṇaṃ paṇḍitā dveshyā, daridraṇaṃ tathāvarāḥ
 .....]

..... setṭhi-dhūyā ālaga-
 coddasagāṃ ābharaṇaṃ taḍḍo mottūṇa tīe saba jala-majjaṇa-kīla-viyappetiṃ
 majjal. iyari vi taṃ gahāya niyaṃ gharapaṃ patthiyā. iyari vāriyā, sā akko-
 santī gayā, bhaṇai ya:

Jai pīma maḍḍa mottā kīp vā tesip — ālaga.

..... amma-piṇṇa sāhiyaṃ, tehiṃ maggiyaṃ, tāṇi na
 denti. tās rāyaṇle vavahāro, tattha na kovi sakkhi, tattha kārapiyā uppattiyā
 buddhiṃ bhaṇanti: do vi ceḍḍo vāhippantu, taṃ o' ālajja. taḥi kayā, jappa-
 setṭhi-duhiyā bhaṇiyā: jai taḥa santayaṃ tā āvindaṇa. tāhe sū jaha .....
 ..... tti, tās iyari bhaṇiyā: tumāṃ
 āvinda. tīe vi āmuccameṇa savvaṃ jahā-setṭhāṇe āviddhaṃ, deveyāḍ ira dīsaṃ pa-
 māpoveyaṃ ca. tāhe mellehiyā, taḥ'eva ya jhāḍa tī parivāḍḍe oludhal tī, jappa-
 setṭhi deva-daṇḍo vi pupa vi daṇḍo, sā vi sikkhāṇaṃ patthā, iyari u jaja-vāyaṃ |
 evaṃ āyario vi jaṃ annatth'accaya-payaṃ joeyavvaṃ taṃ annattha joja-
 yanto apantap sapaṇḍa-daṇḍaṃ pāvai, iyari-dhūvamo u nevvaṇaṃ | *vīhi-bhaṇi
 vā atthāṇattha-nīso sīso jappa-setṭhi-dhūyā vājogo, iyari u Isara-dhūyā vva
 jogo tti.]

4. = 55, a. (Viśesh. I, 1442)¹.

¹⁰ -piṇṇa. ¹¹ vassa S, vassana S. ¹² yā pī-māṇaṃ kahiyaṃ.
¹³ ūseṇṭi B. ¹⁴ vāv. ¹⁵ rāntāṇi. ¹⁶ bahirahp' fūr rīṇi B. ¹⁷ bahirittā B.
¹⁸ bhāṇi S. ¹⁹ bbb' S; tumhaṃcay' (acc' S). ²⁰ dhā S; āmuc-
 caṃ ceḍḍi. ²¹ cavi aβ. ²² sa S. ²³ eā. ²⁴ dha S; dha B.
²⁵ lāhi B. ²⁶ āmucc' S. āmucc' S. ²⁷ d' S; da-pato (statt 'to)
 jūo. ²⁸ ev' S; evaṃ. ²⁹ sampad' S. ³⁰ gg'āy. ³¹ d' d', auch S.
³² sagassa S. ³³ ajjhāyavvaṃ. ³⁴ āghāḍi. ³⁵ cf. Boeckl. Ind. Spr.²
 4915, 4916, 5663 (& 5662). ³⁶ Paraphrase von Viśesh. I, 1440 f.

¹ sāvaga-samāṇassa ālāssa na kahayavvaṃ. jo savva-kāḷaṃ mahilāṃ bhottuṃ

5. = 54, 4. (Viśesh. I, 1443)².

6. uttarāvahe³ Tankaṇā⁴ nāma meeḥā. te suvaṇṇaṇaṃ⁵ da-
kkhināvahagāṃ⁶ bhaṇḍāṃ geṇhanti. te ya paropparam⁷ bhāsaṃ
na jāyanti. pucchā punje karenti, hatthanaṃ occḥāḍenti⁸, jāva icchā
na⁹ pūrai¹⁰ tāva na avapenti, punne¹¹ avapenti¹². evaṃ tesāṃ
icchīya-paḍicchio vavahāro. evaṃ (Viśesh. I, 1444)¹³.

II, 60 (Kalpabh. peḍh. 335. Nandi Einl. 1 Ed. p. 92¹⁴).
1.¹⁵ (Oghaniry. 829)¹. tattha² imaṃ kappiyam udāharaṇam
taṃ jāhā: mugga-seḷo pukkhaḷa-saṃvaṭṭao ya mahāmeḷo Jambu-
ddīva-ppamāṇo. tattha kila Nārāya-tthāṇṇo kalahaṃ āloei³, mugga-
selam bhaṇai: tujjha nāma-ggaṇaṃ kae pukkhaḷasaṃvaṭṭao bhaṇai

taṃ ceva ega-rūpi¹ na yāpaṃ anna-nevāccha²-nevācchiyaṃ evaṃ siso vi savva-
kāḷaṃ paḍhiṇṇaṃ suttam vā attham vā na yāpaṃ kīṃ imaṃ suttam sa-samāyāṃ
para-samāyāṃ assaggiyaṃ³ vā⁴ avavāyāṃ vā egavayaṇaṃ dāvaṇaṃ⁵ evaṃ-
āi, evaṃ ceva attho vi, tūrisagassa na dāyavvaṃ.

² bahira-gaḥa-samāyassa āyariyassa pāso na soyaṇṇaṃ jo annaṃ pucchio annaṃ
vāgareṃ jāhā⁶ sa-samāyāṃ⁷ pucchio⁸ para-samāyāṃ⁹ vāgareṃ¹⁰, annassa vā
suttassa attham pucchio to annaṃ ceva vāgareṃ, annaṃ vā abhippāsaṃ pucchio
annaḥā vāgareṃ, abhippāyaṃ vā pucchagassa nāvagaḇḇhai.

¹ p^o BS. ² T^o. ³ na BS. ⁴ anna-danta-m-āhiṇi. ⁵ p^o S. ⁶ hāṇi S. ⁷ avarepp^o. ⁸ neḥ^o MSS.; ⁹ d^o BS. ¹⁰ rei. ¹¹ sam na jāyanti, te punjeḥḥo
kāṇi hatthehiṇi ohāḍenti, jāva ya icchā na pūrai tāva hattho na avapenti, pu-
ṇṇā S. ¹² ceva āyariyassa sissaṇaṃ kīkammap kāyavvaṃ, teḇa vi vihiṇā
sut^oatthāpi dāyavvāṇi. eso ego āso. bho imo: āyariṇa tāva sissama¹³ attho
bhāṇiyavvo jāva tassa gahaṇaṃ, sissaṇa tva pucchiyavvaṃ jāva ogayaṃ¹⁴ ti.
esa tankaṇaṃ vavahāro. ¹⁵ In Malayagiri's Commentar Ed. p. 103—114

ohne Skt-Version aller 14 Stücke mit Gāthās aus Viśesh. (I, 1457 f. p. 105;
1463—1465 a p. 106; 1466—1468 p. 107; 1470 b, 1475. 1475 p. 108) & H
(p. 106, 9 f. bloss Paraphrase, 107, 2 f. [angeblich aus ĀvC!]) & f.).

¹⁶ C¹: muggaselaṃ ti mugga-ppamāṇo pūhāṇo¹⁷, (tassa ya) muggaselaṃ
pukkhaḷasaṃvaṭṭagassa ya mahāmeḥassa viṇaṇṇāo (jāo)¹⁸. muggaselaṃ bhaṇai:
jai tamaṃ mama tita-tassa-(ūbhāga-)mettam avi sakkeṃ khaṇḍiṇi to (si) saccā¹⁹
pukkhaḷasaṃvaṭṭao²⁰ ti. so paḍibhaṇai: (jai) tamaṃ (mama) ega-dhāt²¹-nivāyaṃ
avi sakkeṃ sabhūto to saccāṃ tamaṃ (si) muggaselaṃ²² ti. evaṃ paḍibhaṇittā
mutthi-(p)amāṇa-mettāhiṇi dhārāhiṇi varisūṇaṃ payattho, tao satta-rattaṃ vā-
sittā²³ cintet: so virūo bhoḷi²⁴ (ti). tao thio (avariṇa²⁵ jāo²⁶). tao muggaselaṃ
millimilento²⁷ acchāi. tāhe so muggaselaṃ tam gajjai²⁸ āgareṃ ya jāhā: jaṃ
taṃ bhaṇiyāṃ taṃ-taṃ kaḥiṇi gayāṃ? ti. meho lajjio (jāo) viakkhi²⁹-bhāso
(ya). eḇaṃ (erisaṃ) sela-samaṃ sissam ego āyariṇo gūheup na sakko (annaṃ
āyariṇaṃ na sakko gūheup). tāhe³⁰ anno bhaṇai: aḥaṃ gāheṃ (ti). so rā
kīlissittā³¹ nivvījaj, na (kīpeṃ) sakkeṃ³² gūheup. etad³³ ev³⁴ āha: Viśesh. I,
1455 f. imo ya doṇo: Viśesh. I, 1457. . . . . aya-paḍipakkhe sisse dāyavvaṃ.
keriso puṇa so³⁵? ucyaṇe: kaphabbhūmi-samāṇo³⁶ jo Viśesh. I, 1458. . . . .
annatto na paḷḷajai³⁷ . . . . .

¹ Auch bei Malay. (p. 103, 7 f.) & Hemac. (zu Viśesh. I, 1457); der
letzte fligt noch eine Adaptation von Utt-niry. 353 bei (mit muggasela-me-
hiṇaṃ statt kilaṃ-paṇḍupattāṇaṃ). ² th^o S. ³ ā^o S; āy^o.

⁴ rūyaṃ β. ⁵ vattha β. ⁶ sissam αβ. ⁷ avareḇ αβ. ⁸ pah^o
P; bis hieher in Skt nebst einer entsprechenden Definition von pukk^o.
⁹ sevam tama (statt saccāṃ tamaṃ). ¹⁰ pokkh^o. ¹¹ varis^o. ¹² hojja.
¹³ adhar^o P. ¹⁴ jāva P. ¹⁵ rigaviṇanto. ¹⁶ gaceḇ^o P. ¹⁷ kkh^o P.
¹⁸ tao. ¹⁹ suttā (für ssaṇṇo?). ²⁰ kkaḥ; hinter gāḥ^o Alles (ausser den
Strophen) in Skt. ²¹ sām^o B. ²² na . . . . . anyatra loṇate.

jahā 'ṇaṃ egāe⁴ dhārāe virāemi⁵. (selo uppāsio⁶) māṇeṇaṃ sihāvio bhaṇai: jai me tīla-tusa-tibhāgaṃ pi⁷ ullei to muggasela-nāmaṃ na⁸ vahāmi. pacchā mehaṣṣa māle bhaṇai muggasela-vaya-nāṃ. so ruttho savv'āyareṇa varisium āradddho juga-ppamāṇhiṃ dhārāhiṃ⁹. satta-ratte vutthe cinteī: *iyaṇiṃ gao*, virāo⁹ (hohii) tti¹⁰ thio. (pāṇie¹⁰ osarie) iyaro misimisento ujjalataro jāo *dippīṇum āradddho*. bhaṇai: johāro¹¹ tti. tāhe¹² meho lajjio gao.

evam ceva koi siso muggasela-samāṇo, egam avi payaṃ na laggai. anno āyario gajjanto¹ āgao 'ahaṃ ṇaṃ gāhemi' tti āha:

ācāryasyaiva taj jādyam yac chishyo nāvabudhyate,
gūvo gopālakenaiva (hy) atirthenāvatāritāḥ ||

tāhe paḍhāveum² āradddho. na sakkio³. lajjio^{***} gao^{***}. erisa-maiṣṣa⁴ na dāyavvaṃ. (kiṇ-kāraṇaṃ? Viśesh. I, 1457)⁵. *eyassa* paḍivakkho⁶ kaṇhāla⁷-bhūmi: (Viśesh. I, 1458)⁸.

2⁹. (kuṭā ghaṭā ucyante, te^{***}) *kuḍā* duviḥā: navā ya^{***} jupṇā ya. jupṇā duviḥā: bhāviyā abhāviyā^{***} ya. bhāviyā duviḥā: pasatthā-bhāviyā apasatthā-bhāviyā ya^{**}. pasatthā agaraturakkh¹. āhiṃ, apasatthā palaṇḍu-(lasuṇa-)m-āhiṃ. pasatthā²-bhāviyā *du-viḥā*: vammā ayammā ya. evaṃ appasatthā vi. je appasatthā^{**} avammā^{***} je^{**} ya^{**} pasatthā⁴ vammā te na sunderā, iyare sunderā. abhāviyā na keṇai bhāviyā, navagā āvāgāo⁵ oyāriya⁶-mettagā. evaṃ ceva sis(agā. navagā je micchādīṭṭhi⁷ tap-paḍhamayāe

⁴ ega S. ⁵ viḥāremi. ⁶ aluṇ S. ⁷ ga-mettam avi. ⁸ nāhaṃ, mit v^o vor m^o. ⁹ rāio S; var^o β. ¹⁰ oṭe S. ¹¹ jo bhaṭṭi. ¹² ha S. āva B.

¹ jāl. ² vium. ³ kkemi B, kinto oder kito S; kkato β, kkoto α. ⁴ sayassa S. ⁵ samoyāro. ⁶ p^o. ⁷ hā S, ha S. ⁸ jahā kaṇhālo jaṃ piṇiyam padai tam na kao vi olaṭṭai, savvam āviyai. erisa-ṣaṇa dāyavvaṃ. carā. ⁹ CT umschreiben und erklären (T in Skt) einfach Viśesh. I, 1459—1461 (. . . . . 'vammā' nāma je tam bhāvaṃ sakkenti chaḍḍāveṇiṃ . . . . . je avammā¹ to^o ācāryeṇa vi kāleṇaṃ tam bhāvaṃ na chaḍḍenti², pacchā te nissāṇa-payaṃ⁴ labhittā pāvatarā bhavanti³, ...) & 1462 (. . . . . chiddā-kudo nāma jaṣṣa vi^{**} chiddam heṭṭhā, tattha chū-dham ca gāliyaṃ ca; khaṇḍa-kudo⁶ nāma jaṣṣa kanyā voḍḍiyā⁵, so upayam paṇi-yaṃ geṇhai; bhinno⁹ nāma jaṣṣa pāse kavāla-bbeo, tattha vi thoṇaṃ thāi; sa-galo⁹ nāma sampapṇo ghaḍo, tattha jattiyam chubbhai tam savvaṃ thāi; . . . . . esūp sagala-sarisaṃ vajjettā je muggasela-sāmāṇa¹⁰ duṣā te ceva, ...). ¹ agur^o B, 'rakk' S, agarūkk' S; gulugulukka-m-. ² thā. ³ mma je appasatthā vammā α. ⁴ mma je apa^o S, mma je appa^o β. ⁵ v^o S; av^o. ⁶ uttar^o S; tar^o B. ⁷ chad^o.

¹ dh statt v stots P; vāmyā resp. avāmyā, auch Hemac. ² kkanti ch^o P; vāṃ vamaṃyitum śakyāḥ, auch Hemac. ³ ḍḍanti B; parityajanti. ⁴ nīrā-paḍam. ⁵ jayante (?). ⁶ In Uebereinstimmung hiemit liest Kalpabh. peḍh. 343^b (Viśesh. I, 1462^b) im Berliner MS. chiddā-kudo khaṇḍa bhinno; T setzt voḍe ein statt bhinno und erwähnt die Lesart 'ḍa voḍa khaṇḍe mit der im Viśesh. (ḍa bhinno khaṇḍe) vorgenommenen Umstellung von kh^o. ⁷ voḍan. ⁸ voḍa-kuto. ⁹ ḍ statt l (auch nachher einmal neben dreimal l) B. ¹⁰ Hier vorher -sām^o und nachher -sām^o, zu 3 f. -sām^o & -sām^o (. . . . . B, ... P), zu 1 cf. p. 39¹⁵.

gāhijanti junnagā (vi je) abhāviyā na egeṇa vi maṇṇa bhāviyā (te sundarā). (Viśesh. I, 1461)¹. je appasatthā vammā samviggā ya avammā ee laṭṭhagā, iyare adhammā².

ahavā kuḍā¹⁰ cauuvihā tam jahā: chidda-kuḍe boḍa-kuḍe khaṇḍa-kuḍe sampunṇe¹¹ tti^{***}. chiddo jo mūle¹² chiddo. boḍo jassa oṭṭhā n'atthi. khaṇḍo, egam se oṭṭhā^{**13}. puḍaṇṇ n'atthi. sampunṇo¹⁴ (s)avvango¹⁵ ceva. chiddo jam chuddham tam galai. boḍo tāvaiyam na ṭṭhāi. khaṇḍe egeṇa¹⁶ pūseṇa chaḍḍijjai, jai iecchā thoveṇa¹⁷ vi ru(bbha)i khaṇḍe. esa viseso boḍa-khaṇḍāṇaṃ¹⁸, sampunṇo savvaṃ dhareī.

evam ceva sisā cattāri samoyāreyavvā. savvattha virāhaṇā-carcā bhāṇiyavvā¹⁹.

3. (jaha cālāṇe udagaṃ chubbhantaṃ tak-khaṇaṃ aho nī taha sutt'attha-payāṇi jassa u so cālāṇi-samāṇo)²⁰ cālāṇi-samāṇo¹. udae cālāṇi bharitigū acchai, ukkatthiyāya n'atthi kiṃci vi maha.

(Viśesh. I, 1463 f.) annayā muggasela-chiddakuda-cālāṇi-samāṇā² mīliyā samlavanti: keṇa vo³ bho⁴ kiṃ gahiyam? tattha cālāṇi-samāṇo⁵ bhaṇai: jāva āyariya-sagāsāo na uṭṭhemi tāhe savvaṃ pi geṇhāmi⁶, jāhe uṭṭhio tāhe na kiṃci vi sarāmi. chiddo⁷ bhaṇai: dhanno tumam jassa tam pi kalam acchai, mama pavisaṇam ceva nū. selo⁸ bhaṇai: tubbhe⁹ do vi dhannā¹⁰, mamam na kiṃci parisaī. cesim asamattiya āyario attham guṇe-kāmo 'mā nāsikū' tti, tāhe te nisāe guṇeī.

(Viśesh. I, 1465^a). cālāṇe paḍipakkho tāvasa¹¹-kaṭṭhiṇayam¹².

4. paripūṇaḥ ghayapūṇa-gāḷaṇagaṃ kiṭṭimam¹³ laeī. evaṃ (vakkhāṇāsu doṣe hiyayammi ṭhavei, muyai guṇa-jālam, sīso so u ajoggo bhaṇo paripūṇa-samāṇo ||)¹⁴ (Viśesh. I, 1466).

¹ apasatthā asamviggehiṃ, pasatthā samviggehiṃ.

² acokkhagā.

¹⁰ ghaḍā. ¹¹ oṇṇa-kuḍe B.E; sagale.

¹² la. ¹³ oṭṭhā S. ¹⁴ sagalo

¹⁵ avv^o B. ¹⁶ teṇa. ¹⁷ thev^o S. ¹⁸ khaṇḍa-boḍāṇaṃ. ¹⁹ bhaṇ^o a.

²⁰ C (T in Skt): cālāṇe jam paṇiyam pakkhippai tam pakkhippantaṃ ceva heṭṭhegaṃ sarai nūai, evaṃ jo cālāṇi-samāṇo sīso, tassa ekkagaṃ kappoṇaṃ pavisaī bilēṇaṃ nūai, eṇi vi gāhijamāṇe muggasela-samāṇo jo doṣā te bhavanti. Nach dieser Stelle, auf der offenbar H's Versifikation beruht, folgen die beiden sich an's Viśesh. anlehnenden Stücke in einer abweichenden Fassung, aus der wir nur Einzelnes anmerken. ¹ -sām^o a. ² -sām^o aP. ³ nicht in βCT. ⁴ bhe C; nicht in T. ⁵ chiddakuda-sāmāṇo C. ⁶ sumarāṇo aham C. ⁷ cālāṇi-sāmāṇo C. ⁸ la-samāṇo (-sām^o B) C. ⁹ bbhehiṃ aβ.

¹⁰ oṇṇā sabhagā ya C; der Schlusssatz (cesim . . .) nicht in CT. ¹¹ oṣa-khaura C; sam aβ. ¹² kiḍḍ^o C (worauf noch: tam tāvasassa bhavai, tam ca khauram billagira¹-bbhāṇāyagarasehiṃ littam ghaṇam paṇiyassa vi bhariyam na galai; . . .).

¹³ ṭṭisam aβ. — C(T): paripūṇaḥ nāmam jeṇa ghaya-pūṇāṇaṃ sampūṇaṃ galijjai, tattha kiṭṭam ṭhāi sīro galai; . . . ¹⁴ sīso vi doṣesa laggai apābhogena apābhoga-pannavaṇṇe vā avavāda-payāṇi vā.

5. *tassa paḍipakkho haṃso.*

khīram eva rāyahaṃsā — gāhā¹.

tassa kira jibbhā ambā, to² duddham phattai³, tāhe sāram khāi, iyyoraṃ cāyāi tti⁴, carcā.

(mottūpa daḍham dose guruṇo 'ṇuvanta-bhāsiy'āle
geṇhai guṇe u jo so joggo samay'attha-sārassa ||)

6⁵. *mahiso purao jūhassa gantā savvaṃ pāṇiyam āduyālei, pacchā pīḍium ārabhai, na ya sakkā pāuṃ so vā anne vā. evaṃ siso kimpī taṃ pusārei karei vā jeṇa na vi tassa na vi annassa —.*

7. *tassa paḍipakkho meso, so avi-goppayammi vi jāṇū-pāda-paḍio pāṇiyam pibai sayam annāni ya.*

8. *masago. jahā masago ḍasai na kimci vi ruhiraṃ labhai⁶ dukkhāvei dukkhāvijjai pamārijjai ya, evaṃ siso vi tārisaṃ bhānai karei vā jahā na labhai nījūhijjai vā. carcā.*

[8. ḍaharo akulīno tti ya dommeho damaga mandabuddhi tti
avi y' appa-lābha-laddhī siso paribhavaṃ āyariyaṃ ||]

9. *paḍipakkho⁷ jalagā, bahutarayam pibai na ya dukkhā-vei. evaṃ siso vi sam kajjaṃ nipphādei anuyattai ya.*

10. *virālo. purvaṃ⁸ manñie duddham, tatthi⁹ eva na pibai, kim tu pāḍeṇa dhōlei¹⁰, pacchā annattha-gayaṃ līhai turyatta-*

¹ — Nandi Eini, 2 (Ed. p. 115 f. Weber Cat. II, 676, 1 f.) & Kalpabh. poḍh. 367. ² "vi" jibbho akkhāto³. ³ patit⁴ β. ⁴ Der Satz in Ct(7)

wie immer an das Versificat angelehnt: tassa jhā ambā, tāe khīraṃ vikkantā kuci-bhāvanti⁵, jāhe taṃ kuci-bhūyaṃ khīraṃ tāhe taṃ kuciyaṃ khāyāi.

⁵ Zu 6—11 bei H nichts weiter als die Strophen Vīśeṣ. I, 1468—1472. Ct(7): jahā mahiso taṇhālo pāṇiyam pīḍumi tti kāmā drahāṃ ayarittā paḍhamam ceva savvaṃ lolet jahā kaddamī-bhūyaṃ na vi appaṇo pibai na vi annam sakkei jūham pāuṃ, eriso jo siso paṇḍavo samāno viggahapaṇa jahā 'asuo bhikkhāo na gacchai, asuo eriso tāriso' tti vikahāhi ya atthakka-pucchāhi ya āyariyaṃ taḥā-tahā parisamei jahā na vi tassa kahijjai na vi annassa gapassa, eriso to ceva doṣā. . . . . goppa⁶ vi jannebhī⁷ nissūhittā⁸ tanuyattapaṇaṃ tūpāssa aloliyaṃ ceva pāṇiyam pīṇaṃ gacchai, eriso jo siso āyariyaṃ anuddorūseṇto⁹ geṇhai tārise dāyavvaṃ. . . . jahā maso leggantao¹⁰ ceva dukkhāvei, pacchā udāvijjai¹¹ mārījjai vā, evaṃ . . . . . pīcchubbhai, ārisassa dento¹² asamp-khād'āyao doṣā. . . . . sā 'adūmanti¹³ adukkhāventi¹⁴ tti bhāpiyaṃ hoi, leggitā ruhiraṃ pibai, uktaṃ ca:

damso tikkhā-nivāṇa(m) appaṇa vāham lochai¹⁵

jalligā vi tad ev' attham maddaveṇḍorāseppai¹⁶ ||

evaṃ jo siso āyariyaṃ aduhāvento geṇhai tassa dāyavvaṃ. . . . . evaṃ jo gāraṇaṃ na supei maṇḍalie, jāhe nīthiyā soyaṃ bhavanti tāho anubhāseṇto-ṇaṃ pāso iverittā supei tassa na dāyavvaṃ. . . . . virālle paḍipakkho . . . .

⁶ "bbh". ⁷ "v" α. ⁸ "vva. ⁹ dhoi¹⁰ β.

¹¹ "re β. ¹² "ti β. ¹³ vnti P, kūcika bh¹⁴ T & Hemac.; kūviyā honti (hoi Hemar.) Vīśeṣ.; kūgā honti Kalpabh. (kūyā hoi T); H, der einfach die Vīśeṣ-Str. [I, 1467] ansieht, gibt kūā hoi S, kūiyā honti S, kūiyā honti B.

¹⁵ Also das erste Wort der Str. im Sinn von api genommen! Ebenso T ('api sambhivānāyā) & Hemac. ¹⁶ "ā" B. ¹⁷ adho nipatya 'sūghio' tti sūgha

adito bhūtvā (?). ¹⁸ "ghuradato B; ¹⁹ ryaṃ anuttejayan. ²⁰ lubbh²¹ P; lagan. ²² khud'dāpyate. ²³ dinno B; dāno. ²⁴ "manti B. ²⁵ "ai.

neṇa, tam ca tassa appam āhāriyaṃ bhavaī maīlaṃ ca. evaṃ
siso vi āyariya-mūlāo ceva na suṇeī¹⁰, kiṃ tu anubhāsantūṇaṃ
annaṃ annaṃ ya turiyattaṇeṇa geṇhai; evaṃ tassa thoṇaṃ ava-
dhāriyaṃ bhavaī avisuddhaṃ ca pajjavehiṃ ti. carcā.

11. paḍivakkho jāhago. maṇḍie duddhaṃ, tatth' eva thoṇaṃ
pūṇaṃ pacchā pāsāṇi samūhai; tassa te dosā na bhavanti.
evaṃ siso vi āyariya-sagāsaṃ thoṇāthoṇaṃ geṇhiṇa su-parijjīyaṃ
kareī; evaṃ tassa anunnāyaṃ pariyaṭṭiyaṃ ca bahvaṃ thiraṃ
pajjave-suddhaṃ ca bhavaī. carcā.

12¹. goṇi durihā: pasatthā apasatthā ya. egeṇa (dhamma-
tthieṇa) cāuvvejjāṇaṃ² gāvi³ dinnā. te bhaṇanti⁴: parivādīe⁵ du-
jjhaṇ. (tahā kayapa). tattha ego (paḍhama-parivādigo) paḍhame
divase cintei: (sija ceva majjha duddhaṃ,) kallaṃ annassa bohī⁶.
(tā) kiṃ mama eyāe (tapa-pāṇieṇa iha hāravieṇa)! cari-m-āi na⁷
dinnam⁸. evaṃ sesehi⁹ vi*. sā (gāvi) acireṇa mayā⁹, tesim¹⁰
hāṇi ya¹¹ avappa-vādo ya (dhijjāiyaṇaṃ¹², taddavv'annadavva-vo-
cchedo) 'erisa' tti annāo vi na labhanti. evaṃ āyariyaṃ pi, sisā
'paḍicchagā karehinti', paḍicchagā 'sisā' tti. carcā. (Viśeṣ. I,
1473—1475 avinīyattapaṇo.)

biyā pasatthā. 'bambhaṇassa dujjhāhi' tti 'gāvi ya puṇo
majjha vi' tti. carcā. evaṃ āyariē, sisā cintenti: kiṃ amhaṃ
eehiṃ, amhaṃ esa bhāro nijjārā, āyariō ya sāhūṇa dāhi, puṇo
amhaṃ pi tti. carcā. evaṃ paḍicchagā vi.

13 = 57, 2. bheri. sa ccevu Vāsudevassa bhaṇiyā, jāhā
sā jāyā su-visuddhā guṇa-juttā āsi tayā mah'agghā ādhiyā ab-
bharahiya*, pacchā vicariyā. evaṃ sise vi samoyāro. ahavā
jāhā Vāsudeveṇa guṇehiṃ devā vi akkhittā bheri ya laddhā evaṃ
siso vi* guṇavaṃ guraṃ āraheī sa-kajjāṃ nippādeī tti. carcā.

¹⁰ 'pai β.

² C(T): egopap avirayaṇaṃ gāvi cāuvvejjassa dinnā. te tap vāraṇaṃ
dige-dige duhanti. jāhe jassa vāraṃ bhavaī tāhe so cintei: su-cāriyaṃ pi eyaṃ
kalle anno duhīhi¹ tti cāriya-phalaṃ na cevāhaṃ uvajjivīhāmi, to kiṃ niraṭṭha-
yaṃ se cāripa khāveṃ? tti kāmū duhittā svatāleṃ mayā. evaṃ sī mayā.
tāhe tesipa maruṇāṇaṃ avappa jāo 'go-vajjāṇa-aya'² tti, dāna-bhāṇi ya jāyā, 'mā-
renti' tti kāmū na koī vi dāṇaṃ deī. esa apasatthā. evaṃ goṇi-thāṇiyā āyariyā,
dhijjāiya³-thāṇiyā sisā, te cintenti: amhe dhaṃ, paḍicchagā sutt'atthāṇi ghetṭaṃ
ganṭu-kāmi, to se⁴ kūhinti paḍiccheṇa-bhikkha-pādaḍhovaṇ'āṇi paḍicchagā vi
cintenti: esa sīsaṇaṇaṃ se bhāro⁵, amhe sutt'atthāṇi geṇhāmo. pacchā āyariō
akajjamaṇe savvaṃ appaṇā kareī, tāhe vāiya-pottiya-sambhāhiṃ rog'āyanehiṃ
gahho kiṃ deo? evaṃ sutt'atthā-bhāṇi jāyā. pacchā to tapam daseṇaṃ annaṃ
pi gacche dhoyaṃ⁶ na lahanti. erisesu na dāyavvaṃ. biyā goṇi pasatthā,
egeṇaṃ tah'eva dinnā, te cintenti: Viśeṣ. I, 1474 tti kāmū nīsaṭṭhaṃ⁷ tana-
pāṇiyaṃ denti, erisesu āyariya-bhāttimānteso dāyavvaṃ.

¹ cauphaṇa vijjāiyaṇa.

² goṇi.

³ sampahārenti.

⁴ paḍiv'.

⁵ 'hi S; dujjhāhi.

⁶ deī.

⁷ iyare.

⁸ vīsaṭṭhā.

⁹ at' a.

¹⁰ nicht

in β. ¹¹ vīj' S; S' fehlt.

¹ dubit P; dhokshyati.

² go-baṇṭārāb.

³ vijj' P; dhigijāti.

⁴ som B; nicht in T.

⁵ 'pām bhāro.

⁶ sruṇajjāṇaṃ.

⁷ 'sadh' B.

14¹. (Ābhiraṇi ghayam gaddie² ghetṭuṇa peṭṭaṇam vikkiṇa-
gāṇi gayāṇi ādhatte mappe Ahiri heṭṭhao ṭhiyā³ paḍiechai, Āhiro
vi vāragana appiṇai. kham avi⁴ apuvantṭappiṇane gahane vā
antare vārago bhaggo. Ābhiri bhaṇai: āsavva gāmeḷḷaga, kim te
kayam! iyaro vi⁵ āha: tumam ummattā, annam paloosi, annam
geṇhasi. tāṇa kalaho. piṭṭā⁶ jāyā. sesam pi ghayam paḍiyam⁷.
usāre ya jantāṇa⁸ sasa-ghaya-rūvagā baladdā ya teṇehim haḍā.
anābhāgino⁹ sapvuttāṇi.

evam jo siso paccuccārāi karento annahā parūvento paḍhanto
vā sikkhāvie¹⁰ bhaṇai: tume ceva evam vakkhāpiyam vā¹¹ kabi-
yam vā. Viśesh. I, 1481.

paḍivakkhe kabāṇagam pūrvavat, nānātvam pradarśyate: bhaggo

¹ CT: (jahā) eḡā Ābhiri sagadāṇi ghayassa bhareṇa¹ nagaram vikkiyā² gayā
saman bhattāreṇa(m)³ annehim (ya) Ābhirehim ghaya-vikk(in)achheṇ saman.
tattha so Ābhīro avari(m) vilagg(a)o sagadassa heṭṭhā ṭhiyā⁴ tise Ābhīrie
ghaya-ghaḍae paṇāmeḷ; tattha teṇa(m) nāyam 'gahio'⁵, tā⁶ nāyam 'na tāva
muncaī (tī), tae ghaḍ(a)o paḍitā bhinnō. tāhe (sā) Ābhiri bhaṇai: tume aga-
hio ceva mukko. Ābhīro bhaṇai: tumā⁷ duggahiyam kayam. evam tesim
'tumam tumam' ū bhaṇantāṇam⁸ kalaho jāo. paccā so Ābhīro sagadāṇo oya-
ritā nīsattham⁹ piṭṭiyā¹⁰. jam pi cūṭṭhai ghayam tam pi chaddellayam
(ghaṭam¹¹ tesim bhaṇantāṇam samaya-jāṭṭheṇ caṭṭiyam bhūmie ya¹² pavittam.
tāva annehim ghaya-vikk(in)achheṇ ghayam vikkiyam¹³. tāhe talp pavikkiyāṭṭam
ū'aggheṇa¹⁴. tesu ya ghaya-vikk(in)agesu gassu sa-gāmanā¹⁵ (ūṭṭim) sāyam
ekkalayāpi (jāyāpi). corohim uddūdhāim¹⁶. evam (ceva)¹⁷ jo siso āḷvayam
vīccāmeḷento¹⁸ āyarehim bhaṇio 'ajjo mā evam bhaṇa'¹⁹ ūhe so bhaṇai:
(Viśesh. I, 1481*) tumā²⁰ ceva evam dinnam. āyario bhaṇai: na demi aham
evam, tume viḍḍāyam, siso bhaṇai: mā nīhāvāhi, na vuttai appaṇā ceva
(evam) dāṇam²¹, nvaṭṭim²² dehi, mā annam ceva cintehi, vīccāmeḷe dijjante
aham ca tumam ca kiḷḷasāmo, ceṇa kārāṇam uvavṭṭim²³ dehi, evam tesim
sammāḍam bhavai. erisassa na dāyavvam, annā²⁴ Ābhiri tah'eva nagaram
gayā, tah'eva ya bhinnam²⁵. tāhe Ābhiri (evam) bhaṇai: na tumam doṇo,
mama(m) esa doṇo. (bilo vi)²⁶ Ābhīro bhaṇai: na tumam, mama(m) ti. tāhe²⁷
sā vāḷayā (sam'gahiya, uḡhōdaṇa tāvettā sīyalam kām sarvam²⁸ ghayam ni-
ravayavam²⁹ gahiyam, satthellachhi saman gayā, na ya corohi . . . jū, na
ya ghayassa ūpo agghe jāo, evam jo siso 'mā vīccāmeḷe' tī bhaṇio 'mīcchā
(mī) dukkaḍam, mā vīṇāḍiyam' tī, jai vā āyarehim apuvantṭheṇ dinnam jam
tāhe bhaṇantī 'mīcchā (mī) dukkaḍam, mā ceva apuvantṭeṇ dinnam' tī,
ettieṇam ceva gayam bhavai, erisassa dāyavvam³⁰.

¹ "dd" Z. ² api S, "tham avi B, "tham api Z. ⁴ piṭṭi-
piṭi S. ⁵ "am B, "re jayant° S, "re yant° Z.

⁷ "gāṇi B.

⁸ "kkhav° S.

¹ "ritā. ² "kkayā. ³ bh° e° vor n°. ⁴ Ābhiri. ⁵ "hiyam B.
⁶ tīo. ⁷ sasse B. ⁸ bhaṇant° P. ⁹ "adh° B; nīsattham. ¹⁰ "piṭṭi.
¹¹ ghaḍayam B. ¹² vā. ¹³ "kkiy°. ¹⁴ ūpago P; jāo ūpo agghe.
¹⁵ sa-eg° P. ¹⁶ "jūbūdh° B; uccūdh°, das Folgende bis na "vram in Skt.
¹⁷ "te P, "lito B; vyatīṣṇredayan. ¹⁸ "paha B. ¹⁹ dattvā vaktum 'adyāpi
na kim api vinasham'. ²⁰ uvajj° BP; upayujya. ²¹ bhiyā. ²² ghaḍā-
bhāḷo bhinnō. ²³ biyam pi B. ²⁴ tah'eva P. ²⁵ sat. ²⁶ "ravasesam.
²⁷ Die ganze Periode in Skt (. . . . . tata etāvāṇi apāśāmyati . . .).

vārage)² oinno. dohi vi turiyam⁴ kapparehiṃ (ghayam) laiyam⁵,
 thevam⁶ nattham. so Ābhiro bhaṇai: mae na sutthū paṇāmiyam.
 sā (vi) bhaṇai: mae na su(tthū) gahiyaṃ tī. evaṃ āyariṇa vi
 ālāvage dinne (vināsento)⁷. pacchā āyario bhaṇai: mā evaṃ kuṭṭhehi,
 prāg⁸ eva mayā⁹ aṇuvantṭeṇa dinno (tti. si)so bhaṇai: mae
 na sutthū gahio tti. carcā. ahavā (jahā) Ābhiro¹⁰ jāṇai '(evaḍḍā)
 dhārā¹¹ ettūliya ghaḍae māhi¹², evaṃ¹³ āyario (vi) jāṇai: eva-
 ḍḍagāṃ ālāvagaṃ (sakkehii) geṇhiyaṃ tti¹⁴. evaṃ parikkhe sisussa
 deyyā, dusisassa vivega, carcā.

² Ābhiro bhaṇāṇa uvaṇṇa¹ tho ghayagga-kudam paṇāmai, beṭṭhā se mahi-
 lā paḍicchai; tīso iyarassa ya** antarā geṇhanta-muyantāṇaṃ kabam avi paḍi-
 o bhinno. tīṇi bhaṇantāṇi 'tame daggahiyaṃ' 'tame dutthū paṇāmiyaṃ' tī. tāva
 savvaṃ bhūmiyaṃ gayam**. paroppara-kova. vellā phittā akāle gacchantāṇaṃ
 sasa-ghaya-mollam¹ baillā corehiṃ gahiya, hūpi avappa ya. evaṃ cova ālāva
 āyariṇa dinne anasā² kuṭṭento⁴ bhaṇo 'na evaṃ' bhaṇai 'tame cova evaṃ
 dinno'. so bhaṇai: na demī, tumāṃ vināsenti tī. kalaho. evaṃ samoyāro. blio
 'dava' tti.

⁴ ravavavassa α, ravassa β.

⁵ rāṇi bhariyāṇi.

⁶ māpāgaṃ β.

⁷ 'soppi B, 'seto X, vināssento S; 'vao 'ano.

⁸ prāh.

⁹ mae.

¹⁰ vi.

¹¹ 'raṇi β, 'ra α.

¹² māi S.

¹³ evaṃ B.

¹⁴ 'bhihi tti.

¹ uriq.

² 'māll°.

³ anasāṃ vā.

⁴ 'tinto α, 'tito β.

⁵ 'pāmaṇa α.

II, 68. 67; avaraVidehe *tattha* egammi gāme¹ balāhio², so (ya) rāy³adesena⁴ saganāpi⁵ gahāya dāruṇa⁶-nimittam⁷ egam⁸ mahā⁹ḍavim⁷ apupaviṭṭho. io⁸ ya sāhuṇo (magga⁹-pavanna¹⁰ sattheṇa samam¹¹ vaccenti. satthe āvisie¹⁰ bhikkh¹²aṭṭham pavivṭṭhānam gao sattho. padhāviyā ayūnantā vi, bhullā¹¹, mudha-disā¹² pantham ayūnamānā teṇa aḍavi¹³-pantheṇa majjhaṇha¹⁴-desa-kāle taṇhāe chubhāe ya paraddhā¹⁵ tam desaṇ¹⁶ gayā jattha so saganā-sanniveso. so ya te pāsittā sāhuṇo mahantam¹⁷ samvegam āvanno (bhaṇai)¹⁸: aho ime sāhuṇo adesiyā tavassino aḍavim¹⁹ apupaviṭṭhā.

II, 69. tesim so apukampāe viulam anna¹-pāṇam dāṇam āha²: eha, bhagavam, jeṇa³ 10⁴ pantham⁴ avayāremi⁵. purao sam-patthio. tāhe te (vi) sāhuṇo tass⁶ eva magg(e)ṇam samānugacch-anti. *tattha ya* (tao) ego (guru) dhammakahiya-laddhi-sampanno tassa dhammam kabeum āradḍho, dhammakahā⁷ vasāṇe ya se uva-gayam sammattam (tassa so uvagao⁶. te pantham) samoyārettā tāhe niyatto^{***}. te pattā sa-desam. so ya puṇa aviraya⁷-sammad-diṭṭhi kāla-māse kalam⁸ kāṇa⁹ Sohamme kappe paliyama-ṭṭhiio devo jāo⁹.

¹tuo tuo samāno 71^b, ²Ikkhāga-kāle jāo. Ikkhāga-kulass¹ uppatti bhūṇiyavvā, ³tad-dāreṇa¹ kulagava-vamsātite kālo⁴ kulaga¹r¹uppatti, ¹Usabha¹o Bharaho, tassa suo Mīri¹ ttī¹ Usabhi¹uppatti. *tattha kulagar¹uppattie imā gāhā: purva-bhave⁶.*

II, 77. avaraVidehe¹ do mittā vapiyayā² vameyavvā; *tattha* ego māi, ego ujjuo. te puṇa egao ceva vavaharanti. *tattha* (ego) jo so māi so tam ujjuyam atisaṇḍhai vancei, iyaro saccam¹⁰ agūhanto³ samnam^{***} sammameṇam vavaharai. (do vi puṇa⁴ dāna-rui. tao) jo so ujjuo so kāla-māse kalam⁶ kāṇa⁸ imise osappiṇie susama-dusamāe samāe bahu-viukantāe paliyam¹aṭṭhabhāge sese ih¹eva Bharāhe vāse (dābiṇ¹aḍḍhe) aḍḍhaBharaha-majjhilla-tibhāge Gan-gāSindhūnam majjhe egassa manaya-juyalassa mihunago jāo⁷. teṇa puṇa kiha mānusattanam laddham? teṇam ujjugattēnam. iyaro teṇam vankattenam, dāna-rui ya āsi; so (vanko puṇa)

¹ mammi. ² gāmasa cintao. ³ pap S; rāyāsamvesana (für "ya-samdesena). ⁴ di-aḍḍam. ⁵ rd S.E. ⁶ hinter ṭṭho. ⁷ ham u¹. ⁸ anno. ⁹ ggam B. ¹⁰ āvā¹⁰ S. ¹¹ satta-pariṭṭhābhā (für sattha-paribbhaṭṭhā). ¹² diā-māḍhā. ¹³ vi. ¹⁴ majjha BS. ¹⁵ hāe parabbhāta (für "hāe ya abbi¹). ¹⁶ pacc¹ S. ¹⁷ hatā. ¹⁸ pel B. ¹⁹ gāi S. ²⁰ m.

¹ asapa BS. ² bhaṇai. ³ jāhe. ⁴ ṭṭham B.E. ⁵ samoy¹. ⁶ av¹ B. ⁷ samvega. ⁸ kieā. ⁹ ṭṭhiio d¹ B; ṭṭhiiesa devasa uvavanno.

¹ cf. 71^a. ² cf. 72^a. ³ cf. 72^b. ⁴ für "so tite jāto. ⁵ für "va (= 76^a).

¹ purvaV¹. ² vā¹⁰ S. ³ siyā S; oṭṭiā. ⁴ hento. ⁵ go B. ⁶ cf. 73. ⁷ cf. 74^a. ⁸ gae paccāyā.

tammi ceva padese batthi-rayanap jao³, (so ya) seo vappapa(m)[†]
caud-danto (ya).

II, 78^a. jābe te paduppanā (jāyā)^{***} vaenap tāhe (teṇa
batthigā hiḍantena so diṭṭho mihunago) tesim anna-m-annam
datthūṇam (ya se) attva pī samuppanā. tam[†] (ca) dṛṣṭvā atī-
samdhanatō ya (se) ābhio(g)ga(jāyā)m (kammam) nivvattiyam,
tam tāhe udingam. (tāhe) teṇa batthigā mihunagap khandhe vi-
laiyam. tam juyalayam vilaiyam datthūṇam (teṇa) savveṇa loṇa²
'abbhahiya-maṇūso eso², imam ca se vimalap vāhanap[†] ti teṇa se²
'Vimalavāhaṇo' tti nūmam kayam⁴. tesim ca jāi-saraṇam⁵ jāyam.

II, 78^b. tāhe kāla-doseṇa (te rukkhā parihāyanti; setta^{**}
avasesā^{**} tam^{**} jahā^{**}:

matṭ'angā bhingā citta'angā citta-rasā

gehākārā añiyāṇā setta mayā kappā-rukkha tti[†] ⁶)

tesim maṇūsāṇam tesu rukkhesu (parihāyantesu) kasāyā[†] uppanā².
(imam mama, mā ettha koi anno^{***} alliyam[†] tti bhaṇiṇam payattā.)
'jo mamkayam² samalliyai teṇa kasā ijjanti¹⁰ (geṇhaṇe ya asam-
khaḍap[†] ti. tao tehiṇ cintiyam: kamci ahivam ṭhavamo jo^{**} va-
vatthāṇo ṭhavei¹). tāhe tam asahantā 'esa dāhi te rukke, tassu
bhavahintā[†] te tam uvattiyā (tehiṇ so Vimalavāhaṇo 'esa amhe-
himto ahio[†] tti ṭhavio). tāhe (teṇa tesim rukkhā virikkā) bhaṇiyā²
(ya): mā bhaṇḍaha, tubbham ime rukkhā, jo tubbham ettha (eyam
meram aikkamai)² tam mama kabejjaha⁴, eyam ca majjāyam
tubbham paramparaṇa savvattha ṭhāveha (tti). jāttha sā ṭhaviyā
te ariyā jāyā, teṇa param añāriyā. evam teṇa merā ṭhaviyā.
'aham ca se ḍaṇḍam vattehami². (so vi^{***} kiha⁶ jānai² jāisaro⁷
tam vaṇiyattam sarai). tāhe tesim jo koi avarajjai² so tassa ka-
hijjai². tāhe so tesim⁹ ḍaṇḍam¹⁰ vattei¹¹. ko puṇa ḍaḍḍo¹⁰?

² jāyam.

³ yam.

⁴ vvo so logo.

⁵ imo.

⁶ kareñi, mit n^o vor V^o.

⁷ jāi-s² S; jāti-samar^o.

⁸ In der ersten Zeile fehlt ein Name. Die Vorstellung ist die, dass nur noch sieben Kalpavṛkṣa-Arten geblieben seien von den zehn, welche nach Samav. X 6 den akammabhūmi-Bewohnern und nach Jivābh. IV 6, 11—20 (Ed. fol. 347a—350a) den antarādīva-Bewohnern zur Verfügung stehen. Deren Aufzählung lautet (mit sekundärer Versifikation) in Samav.:

matṭ'angā¹ ya bhingā² tuddiy'angā² divā¹ joi² citta'angā²
citta-rasā² magi'angā² geh'agārā² añiyāṇā¹⁰ ya ||

Die Jivābhigama-Stelle liefert nobis einer ausführlichen Beschreibung die Prosa-Namen (matṭ'angā¹ bhing'angā² divā-sihā⁴ joisiyā⁵). Eine ganz kurze Beschreibung in drei Gāthās wird sammt der mitgetheilten Samavāya-Gāthā aus dem ursprünglichen Nandī-Commentar citirt von Malay. zur Nandī (Ed. p. 396. 6—9, nummerirt 5—8) und ohne Quellenangabe von Śubhāṣita-gaṇi in Katha-kosa I 1, 48—51.

⁷ mamattibhāvo.

⁸ jāo.

⁹ ya S, kamta B.2; mama te.

¹⁰ djj^o

B.2; ¹¹ joi tam na sādjj^o.

¹² ṭhāv^o S. ¹³ so bhaṇai.

¹⁴ avarajjai.

¹⁵ jāhi B; uvatthavajjai.

¹⁶ kareh^o S.

¹⁷ ham B.2.

¹⁸ jāiss^o B.2.

¹⁹ uvatthavajjai.

²⁰ tassa.

²¹ d^o B.

²² ṭhavei B, kareñi tti S.

hakkāro hā! tume dutṭhu kayam'. (tāhe) so teṇa hakkāreṇa jāṇai: sisam padhiyam, chāyā-ghāo, (ahaṃ savvassa-haraṇo kao, tam) varam¹² (kīra) hao¹³ (me sisam chinnaṃ na ya¹⁴ erisam vi-ḍambanaṃ pāvio¹⁴) tti. (evam bahu¹⁵-kūlam hakkāra-ḍaṇḍo¹⁶ apu-yattio¹⁷.)

II, 79. tassa (ya) puṇa Candajassā¹⁸ nāma bhāriyā. (tie samuṇṇa bhoge bhunjantassa avaram mihunam jāyam, tassa vi kāl'-antareṇa avaram. evam te ega-vamsammi satta kulagarā uppannā)¹⁹.

II, 88. *eesim ceva mahilāo: Candakantā Surāvā Paḍirāvā Cakkhukantā¹ Śrīkantā Maruderā.*

II, 80. *tesim puṇa uccattam: paḍhamassa nava dhanu-sayā, aṭṭha, satta, addha-sattamā, chas sayā, addha-chaṭṭhā sayā, paṇca puṇuvissā sayā Nabhissa.*

tāo ya kulagara-bhujjāo isim tehimto² uṇḍo.

II, 81^a. *te sarve vajjōsabha-samghayaṇā sama-cauramsa-samthāṇa-samthiyā.*

tāo vi ettie ceva.

samghayaṇa-samthāṇaṃ paraveyavāḍim:

vajja-risabham nāma vajja-bandho vajja-vedho vajja-kiliyā ya, bue vedhao n'atthi, tūe na vedhao nāvi khiliyā, cauttam egao baddham, paṇcamam duhao vi abaddham, chaṭṭham nava-ram koḍie miliyam.

suma-cauramsa-samthāṇam: jattio uveho tattio ciekkhumbho vi, jārisam vā egam cakkhum tārisam biyam pi; evam sarv'angā. naggoham: jassa bahāo dihāo, uccattam thovam; uvari visālo. s'ādi diggho, bahā dāharikā. vāmaṇam rahassam. khujjam isad-ānatam. hundam asamthiyam eva.

eyam chavviham samthāṇam chavvihe vi samghayaṇe bhāiyam.

tesim puṇa paḍhamam samghayaṇam samthāṇam ca.

tesim vaṇṇo bhāniyavvo: 82.

II, 84^b. *tāo tesim bhajjāo sarvāo piyangu-vaṇṇāo.*

iyānim tesim āgam: 85^a, avasesānam asamkhejjā puvvā,

II, 85^b. *te ya ānupurvi-hiṇā, Nabhissa puṇa samkhejjā puvvā.*

II, 86^a. *itī jam tesim āgam tam bhajjāna vi.*

II, 86^b. *sarvesim ceva tesim hatthi-rayanāni hotthā, tesim ca sam'āyāo.*

II, 87^f. *jam jassa āgam tam tasso sama-dasa-bhāgā kām-
nam jo paḍhamo bhāgo so kumāra-bhāvo, jo pacchimo so vuddhi-
bhāvo, mayhima aṭṭha bhāgā kulagara-bhāvo, evam sarvesim. 88^b.
kassa puṇa kahim weavāo? yathā-samkhyam: 89.*

II, 90^a. *je ya hatthi Marudava-vajjāo ya cha itthiyāo tāo*

¹² v. ri. ¹³ v statt k S (virahao); hapmao. ¹⁴ pūṣṭo B. ¹⁵ oham S.

¹⁶ d^o B.F. ¹⁷ v^o B.F. ¹⁸ dāsiri. ¹⁹ tise patto Cakkhumam nāma, evam paramparasa Jassam Abhicanda Pasaṇa Marudave Nabhi.

¹ m statt k. ² s statt h; zum Folgenden vgl. VIII 137^a H.

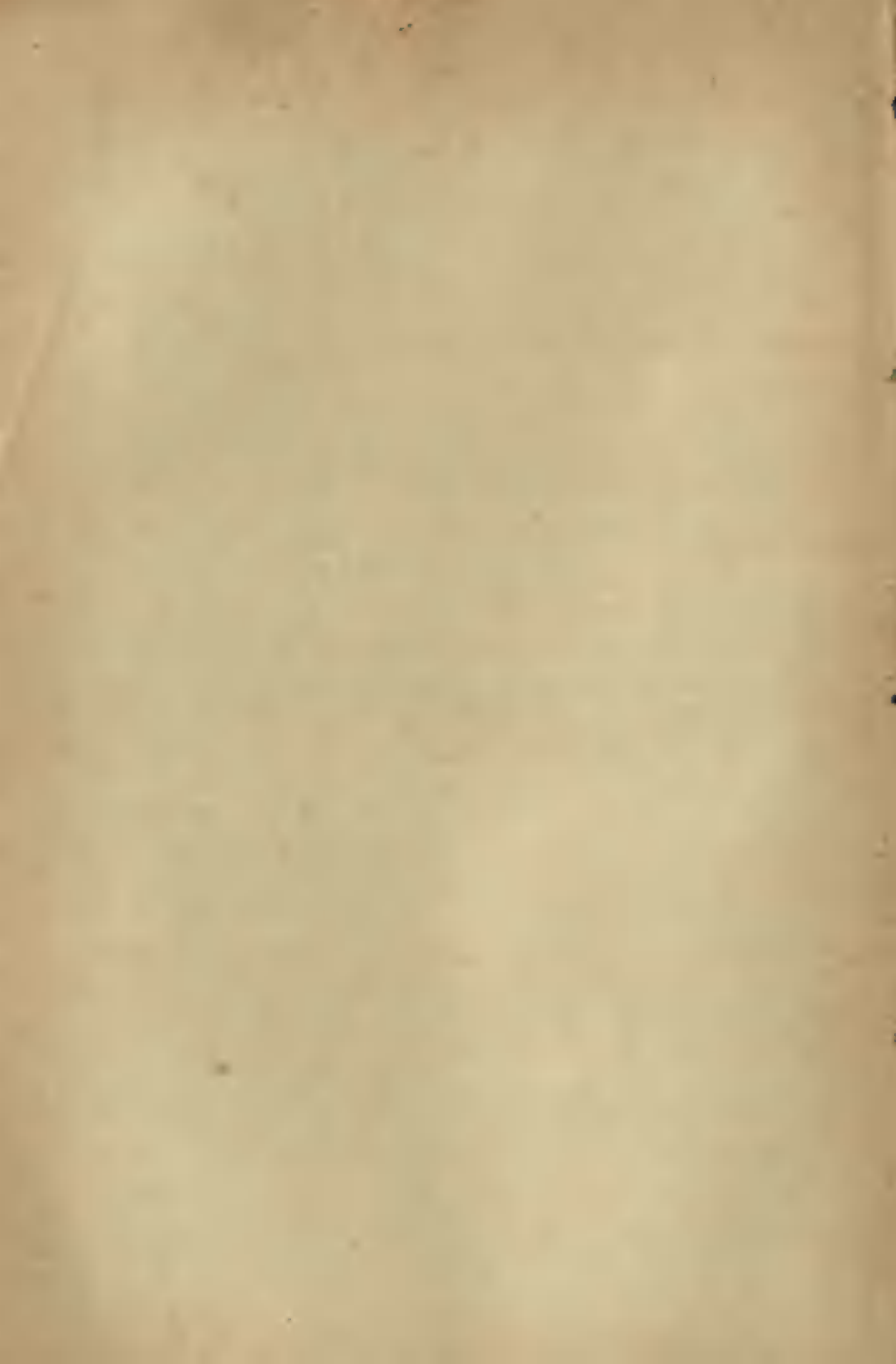
Der Druck ist schon vor längerer Zeit unterbrochen worden, weil es nöthig schien, für die Fortsetzung weitere Handschriften heranzuziehen. Solche sind denn auch nach mehrjährigen Bemühungen theils kürzlich angekommen (ss für H und γ für C) theils bald zu erwarten.

Eine vorläufige Orientirung über die Āvaśyaka-Erzählungen findet man in der demnächst erscheinenden „Uebersicht über die Āvaśyaka-Literatur“.

16. 8. 1897.

E. L.

THE
PITR MEDHASŪTRAS.

Abhandlungen

für die

Kunde des Morgenlandes

herausgegeben von der

Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.

X. Band.

No. 3.

॥ पितृमेधसूत्राणि ॥

THE
PITR̥MEDHASŪTRAS
OF
BAUDHĀYANA, HIRANYAKESIN,
GAUTAMA

EDITED

WITH CRITICAL NOTES AND INDEX OF WORDS

BY

DR. W. CALAND.

Leipzig, 1896

in Commission bei F. A. Brockhaus.

TO

DR. H. KERN

PROFESSOR IN THE UNIVERSITY OF LEIDEN
ETC. ETC.

THIS BOOK IS INSCRIBED

BY

THE GRATEFUL
EDITOR.

PREFACE.

I. The Baudhāyanapitṛmedhasūtra .

The subjoined edition of Baudhāyana's pitṛmedhasūtra (first prāśna) is based on the following manuscripts:

1. Bā. No. 163 of the MSS. presented by Prof. Bühler to the India Office, from fol. 139a to the end. Devanāgarī.
2. H. No. 162 of Haug's collection belonging to the Bavarian Court- and State Library, from fol. 124b to the end. Devanāgarī.
3. T. No. 9316 of Burnell's "classified Index to the Sanskrit MSS. in the Palace at Tanjore, 1879". Grantha-writing. A copy of this MS. was obtained for me through the kindness of Dr. E. Hultzsch, Government Epigraphist. It contains a complete text of the pitṛmedhasūtra, in two prāśnas.
4. BrI. A great fragment found in No. CXXI of Burnell's "Catalogue of a collection of Sanskrit Manuscripts, 1870". Grantha-writing.

The first two of these four manuscripts are obviously copied from one and the same original, as to a great extent they exhibit the same clerical errors and the same omissions. Consequently these two have, on the whole, the value of one single manuscript. These MSS. (Bā and H) contain the whole first prāśna and the commencement of the second. Sometimes, at the end of a chapter, the first words of the next chapter are mentioned, sometimes not. An explanation of this fact will be given further on.

A very valuable and independent text BrI contains. This MS., mentioned in Burnell's catalogue as "Āpastambaloṣṭacayana", consists in reality of three parts: a. foll. 1—5 contain a very instructive manual on the loṣṭaceti according to the rites of the

younger Taittiriya-branches (Bhāradvāja-Āpastamba-Hiranyakeśin). It is incomplete. b. foll. 6 (marked 1!) — 11a give a large fragment of the Baudhāyanasūtra, beginning with *dayatyapralevāthayan* (p. 16, l. 8) and ending with *athāntareṇāgnim ca* (p. 28, l. 10); c. foll. 11a — 16 contain a loṣṭacayanaprayoga. Although the latter text professes to be a cayana-manual for the Āpastambins only (without the dhuvana), as composed by the Kāpardibhāsyakṛt¹), it gives the rites not of Āpastamba but of Baudhāyana²).

Wholly independent of the others is the text preserved in T. This Granthamanuscript was originally a copy of a Nāgari one; consequently the only right way of using its varietas lectionum, is to transcribe again its Grantha-writing into Nāgari-types.

Other sources. Unfortunately a bhāṣya on Baudhāyana's pitṛmedhasūtra seems not to be extant nor to have existed. On the other hand, there are, besides the above mentioned prayoga, some later texts extant, which have more or less contributed to the decision of many a moot point. First of all: the Baudhāyaniya-paddhati by Keśavasvāmin, Vth khaṇḍa. A MS. of this work is to be found at the India Office (No. 604 of Eggeling's catalogue). Of some use was also the Manual of gṛhyarites, written in Grantha on 98 talipat leaves, presented by Burnell to the India Office: No. 123 of his collection. In the "Catalogue" it is wrongly described as a Manual of gṛhyarites according to the Āpastamba ritual. This work (indicated by me as gṛhyaprayoga) often quotes whole passages from our sūtra. Numerous are also the quotations of Baudhāyana in Veṅkaṭanātha-Vaidikasārvabhanma's commentary on the Pitṛmedhasūtra (*pitṛmedhasūtrasaḥitaṃ sudhivilocanaṃ nāma dharmasastram*, Mysore 1885, sadvidyāmandirapress). A pitṛmedhaprayoga is also given in Veṅkaṭeśa's (sanirṇaya)prayogamālā, Bombay śāke 1808. This important work treats in three volumes (samputas) of: 1. the sacraments; 2. the other domestic rites; 3. the funeral rites.

The Baudhāyanapitṛmedhasūtra, though being a separate work, is always given as an appendix to the gṛhyasūtra. Sometimes even

1) *āpastambakalpe vādyaghoṣaṃ dhūm(van)avīcayam iti vādyaghoṣaṃ parītyajya kāpardibhāsyakṛtā cayanaprayogamātram kriyate.*

2) Curious is a list of the saṃbhāras in the Drāviḍa-language, *drāviḍa-bhāṣayā*, beginning: *morakudīnatadhirīṭṭaṃ* etc.

it is cited as forming part of the *grhyasūtra*; for instance the title of manuscript T runs thus: *bodhāyanagrhyasūtra aparaprayogaprārambhaḥ* and the *Prayogamālā*, when quoting from the *pitrmedhasūtra*, introduces the words with: *atra grhyasūtram*. The same thing is done by Āśvalāyana, the last chapter of whose *grhyasūtra* also treats of *antyeṣṭi*.

Although complete copies of the *Baudhāyanapitrmedhasūtra* are extant, I do not publish the whole of this work. First, because the second *prāśna* is known to me only in a hopelessly spoiled state; secondly because the text of this *prāśna* is for the greater part decidedly secondary. Some of the chapters treat at length of the same subjects as are already found in the first *prāśna*, commenting upon some phrases and introducing the quotations with: *yatho etat*. Other chapters describe the same rites, that are handed down in the last part of *Hiranyakeśin-Bhāradvāja's* *pitrmedhasūtra*. One chapter seems to have nothing to do with funeral rites. Some chapters conclude with the words *ity āha bhaguvān bodhāyanah*, these being also the words of the end of most of the *pariśiṣṭa*-chapters. To a corpus of secondary funeral rites I have previously drawn the attention¹⁾.

The first *prāśna* of our *sūtra* is subdivided into 17 *kaṇḍikās*, the second probably into 20. The subdivisions of *prāśna* I according to H Bū are slightly different from those given in T, but agree with those given in Brh. There are traces of a second, probably older, division: into *adhyāyas*. This double division is also found in other *Baudhāyanatexts*, e. g. in the *Cayanasūtra*. The end of a *kaṇḍikā* is generally indicated by the pre-mentioning of the commencement of the next *kaṇḍikā*. The end of an *adhyāya* however, is, I presume, indicated either by the repetition of the concluding words of the *adhyāya* in question, or, where the repetition is not found, at least by the absence of the pre-mentioning. The first *adhyāya* contains *kaṇḍikās* 1. 2. 3: the preliminaries and the journey to the burial ground. The second *adhyāya*, comprising *kaṇḍikās* 4. 5. 6. 7, describes the situation and the preparation of the burial ground, the slaughtering of the

1) Die altindischen Todten- und Bestattungsgebräuche, Amsterdam, Müller, 1896, page IV. Every time this work is cited, the smaller figure points to the note, the larger to the paragraph.

cow, the „pātracayana“ and similar rites. The third adhyāya, comprising kaṇḍikās 8. 9. 10, treats of the cremation proper, the rites immediately following and the particular rites to be observed for an „anāhitāgni“. The fourth adhyāya, or kaṇḍikās 11. 12, treats of the collecting of the bones. The fifth adhyāya, comprising only one kaṇḍikā (13), describes the „punardahana“. The sixth, comprehending kaṇḍikās 14. 15. 16, contains the rites of the „dhuvana“ and „loṣṭaciti“. The seventh adhyāya, describing the purifying ceremonies (sānti), consists of only one kaṇḍikā (17)¹. So far the first prāśna. In the second some traces of the same system are also met with. So kaṇḍikās 1. 2. 3. 4 seem to have constituted one adhyāya (the last words of 4 are repeated); kaṇḍikās 9. 10. 11 have obviously also formed part of one adhyāya (the beginning words of 10 and 11 are mentioned at the end resp. of 9 and 10).

The stile of this Baudhāyanasūtra is the same as that of the other genuine works attributed to this sūtrakāra: broad and interwoven with many digressions and ancient sayings. The relation between the sūtra of Baudhāyana and that of the three younger sūtrakāras of the same Vaidic branch (Bhāradvāja, Āpastamba and Hiranyakeśin) is a very close one: it might be said, that the sūtra of the younger three is an abbreviated edition of the older Baudhāyana; but it is not only shorter, the materials in the later sūtras are arranged more practically. Baudhāyana, for instance, enumerates the qualities, required in a good burial ground, after he has described the funeral rites that are to be performed on the way to the burial ground. The sūtra of the younger Taittirīyas however opens more practically with the enumeration of the qualities required in the burial ground.

As to why Baudhāyana gives all the single mantras in extenso but complexes of mantras in pratika, although a collection of the mantras he uses must have been known to him, see a conjecture in: Die altindischen Todten- und Bestattungsgebräuche, page VII.

I subjoin a list of words of the Baudhāyanapitṛmedhasūtra,

¹) H B S have, after the end of kaṇḍikā 17 and before the usual enumeration of the pratikas: *samṛptodhyāyah*; after the pratikas: *samṛptah prāśnaḥ*.

some of which are new, i. e. not to be found in the Petersburg Dictionaries, others unsatisfactorily testimonied in the texts hitherto published, and again others, peculiar in formation or etymology.

nirmāra-, in the expression *yady āhilāgnir nirmāram gachaty upatapatā vā jārāyā vā* (3. 1) seems to be an equivalent of *anīman*, comp. Śat. Br. XIV. 7. 1, 41: *sa yatrānimānam nyeti jārāyā vopatapatā vānimānam nigachati*.

nikāntayīta (4. 14), compare Śākh. śrs. XVIII. 24. 20. The word occurs also in the Baudh. grhs., see C. 141.

uttapanīya- (sc. agni) (5. 10), designation of a fire, brought about in a certain way.

pracyāvani (5. 8) adj., with *kumbhī*: "a large pitcher, used at the *pariṣecanam* of the pyre".

prakṣnauti (6. 10, 17: 7. 6), "he cuts" or "dashes to pieces", comp. also the critical note on 36. 4.

avisragdārīn- (7. 13; 33. 3), comp. C. 122.

anāgarta- (7. 14), "without holes" (?).

samambhūmi- (8. 2), adj., "being on a level with the ground", comp. the crit. notes on 33. 5, 50. 7.

āpūraseā (*āpūraseā*?) (8. 3), name of a plant.

visramsikā (ib.), name of a plant, comp. Maitr. Samh. II. 6. 1 (Böhtlingk: "von unbekannter Bedeutung").

vedayati (8. 6; 21. 8) synonymous with *saṃmārṣti*, must be a denominative from *veda-* "broom".

apracyāvayantaḥ (9. 7; 37. 17), compare C. 112.

patihita- (9. 12), "he who takes the place of the husband, the substitute for the husband". Hir.: *patiṣṭha*. Compare C. 112 and Āśv. grhs. IV. 2. 18: *tām utthāpayed devarah patisthānīyah*, where *devarah* is probably a gloss.

ājyasruvan (10. 10; 38. 10) also in the sec. Baudh., = *ājya-bīndu* (Gopālayujvan).

sāmnāyāpādhanī (10. 17), one of the utensils used at the *sāmnāyā*-offering.

uṣṭopahavana- (10. 17), one of the sacrificial utensils.

khūrindvam (11. 6), a dvandva? "the basket (in which the *sambhārās* have been conveyed?) and the piece of network (used at the *pariṣecana*)".

abhyujjcalayati (12. 5, 8; 18. 7), "to inflame".

utprekṣā or *upelkṣā* (12. 5; 18. 7) must be synonymous with Hiraṇyakeśin's *vijñānam*: "an ancient saying" (the nomen to *vijñāyate*).

pratyāchedya (13. 1), "having broken to pieces".

parāñc- (13. 1), in *parācā sūktena*: "without repetition", also *parāgavahatāmāni vrikhīṇām*. Comp. C. 77.

yāvadvagrahaṇam (14. 9), "as long as possible". Comp. Pārask. grhs. I. 5. 15, where the signification is a different one.

aghadakam (14. 10), probably "the daily bath during the period of uncleanness", nearly synonymous to *udakopasparśanam*, Āp. dhś. I. 10. 5. For *agha-* compare Śāṅkh. śrs. IV. 15. 7; *nāghāhāni vardhayeyuḥ* and Mann V. 84.

abhivṛṣṇandayati (15. 2), "to sprinkle". Comp. Baudh. in the commentary on Āp. śrs. XIV. 18. 13.

anukhyā (15. 15), something like "recommendation"?

paristaraniya- (5. 7; 16. 4), "used in strewing around the fire".

avasarjanīya- (16. 6) sc. *āhuti-*, "a burnt oblation offered with the mantra *avasrja punar agne*".

uprakēṭhayan (16. 8; 37. 16; 41. 2), compare C. 172. 372.

haviryajñīya- (17. 8; 41. 14), "as used at the haviryajña", compare C. 59.

avāñjanam (18. 4; 42. 4), compare C. 464; possibly the word is corrupt, but if so the corruption must be a very old one, as both the sūtras give the word, with scarcely any var. lect.

prasēkam (18. 4) "pouring out", gerund to *prasiñcati*.

amavinayati (18. 1), if this is the correct reading: "(the smoke of the pyre) goes along (the earth)".

vyābhramati (18. 8), "(the smoke) is dispersed in different directions".

ākṛti- (18. 10; 42. 7), compare C. 467, and the critical note on the last passage.

ahināha- (19. 1, 2), "whose days are not lessened".

apasalāvṛtta- (19. 10; 21. 9). Baudhāyana's *apasalāvṛtta rajjuh* is the same as *savyarajjuh* (Kauś. sū. 83. 4) and *apasalavīṣṭā rajjuh* (Kāty. śrs. XXI. 3. 32).

pariśrayana- (19. 10), adj. fem. -ī-, "used at the *pariśrayanam*".

anāmaya- (19. 11), "unbaked".

nalesikā (20. 2), compare C. 339.

lepetravikṛpā (26. 12), "a clod of earth taken from the field".

adhy. ud. yam (20. 10), "to put down on".

svavoleṣitam (16. 10), "well sprinkled" in: *svavoleṣitam avoleṣati*. Similar expressions are: *susamṣṭṭīni paśayitvā* (42. 4), *susamṣṭṭīni samṣṭṭya* (49. 7), *susambhīnām sambhīnatti* (7. 10; 36. 4), *susamcītam samcīcanti* (17. 1; 41. 11).

kyudramiśra- (17. 2), "mixed up (together) with little (stones)".
vidhābhyaśam (21. 12).

anuspandya (21. 12), "along the cord".

svayañcīti- (22. 3), "the self-building (of a fire-altar)", designation of a mantra.

antaśśarkaram (22. 4), "on the inner side of the śarkarā".

yathāśarkaram (23. 8), "as (has been done with) the ś.".

saptagava-, *trayodaśagava-* (22. 6).

yathāgavam (22. 14), "as (has been done with) the cows".

vyudacanti (22. 15) synonymous with *utsrjanti*? See the crit. note on this passage.

yathasusṭhu (23. 8), "so as to make thoroughly smooth".

adhidraṇa- (23. 11), designation of a mantra.

loṣṭocīti- (27. 5) = *śmaśānakaraṇam*.

samlōpayate (28. 8) = *samlōbhayati* (43. 13). Compare Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes, VIII, p. 369.

pātracayana- (29. 7), "the act of putting the sacrificial utensils on the pyre on and by the side of the deceased".

I have not attempted to give the sūtras separately, first because in my MSS. the text forms one continuous whole, and secondly because I have more than once experienced that dividing a text into sūtras is on the whole rather prejudicial to its being rightly understood. Many a passage of the Kāṇḍikāsūtra for instance has been misunderstood in consequence of its being wrongly separated from the words following or preceding. It was only in order to facilitate the reading of the text, that I adopted a certain system of punctuation after the manner of L. von Schroeder in his edition of the Maitrāyaṇi-Saṃhitā, compare his "Einleitung" p. XLIV.

In the notes on the Baudhāyana- and Hiraṇyakeśisūtras I have confined myself to what I thought strictly necessary; seldom only have I given extracts from commentaries. I could dispense with these extracts the better, as the editor's work on the Indian funeral rites furnishes, so to say, a continuous commentary on the sub-

joined *pitrmedhatexts*. The mantras, corrupted as they are given here and there in the *Baudhāyanasūtra*, I have nowhere emended, as they wholly agree with the traditional text of the *Taittiriya Āraṇyaka*. Wherever the correct reading was evident, I left the *varietas lectionum* unmentioned. Still there is many a passage, where the reading is either doubtful or has been emended with more or less certainty.

II. The *Hiraṇyakeśipitrmedhasūtra*.

This first edition of the *Hiraṇyakeśipitrmedhasūtra*, which fills the last two *prāśnas* of the great *kalpasūtra* of *Hiraṇyakeśin*, namely *prāśna XXVIII* and *XXIX*, is based on the following materials:

1. T. No. 3760 of the Tanjore collection described in Burnell's "Classified Index of the Sanskrit MSS. in the Palace at Tanjore", p. 21.

2. H. No. 38 of Haug's collection (*Verzeichniss der orient. Hss.*, s. 19), being a complete *Hiraṇyakeśikalpasūtra*.

3. H². No. 313 of the same collection; contains the last *hectad* (*saṭka*) of the *kalpasūtra* i. e. five complete *prāśnas* (the description in the "*Verzeichniss*" is inaccurate): the *śulbasūtra* (*prāśna XXV*), the *dharmaśūtra* (*prāśna XXVI* and *XXVII*) and lastly the *pitrmedhasūtra* (*prāśna XXVIII* and *XXIX*).

As the *pitrmedhasūtras* of *Hiraṇyakeśin* and of *Bhāradvāja* seem to be almost identical, I also consulted:

4. B¹. A copy of No. 3856 of the Tanjore collection, being a recent transcription in *Nāgarī* of the older *Grantha-MS.* No. 3857 of the same collection, which was too much damaged to be copied. Such was also the case with the *Grantha-MS.* No. 9519. Of these two manuscripts the writing is hardly visible.

5. B². The *Bhāṣya* on *Bhāradvāja's sūtra*, contained in the same MS, as mentioned sub 4.

The *pitrmedhasūtra* of the *Āpastambins* being very closely related to the *sūtras* of *Bhāradvāja* and *Hiraṇyakeśin*, I also availed myself of all the aid this *sūtra*, only preserved, as it seems, in the *bhāṣya* of *Gopālayajvan*, could give:

6. A¹A². No. 9361 of the Tanjore collection, c. 1700 a. d.; Grantha-writing, 41 leaves. In this bhāṣya each sūtra is given first separately and then the bhāṣya on it. With A¹ is meant the sūtra, with A² the bhāṣya of Gārgya Gopālayajvan.

Of some use was also the Brahamedhaprayoga in Nāgari, Tanjore collection No. 3897. First it gives the chapter of the brahmamedha (a fragment) separately, then a prayoga. Its full title is: *brahmamedhena sahitaḥ pīṭhmedhaprayogaḥ*.

The sudhaviḷocana (see above, p. VIII) also contains many quotations from our sūtra. These are marked with Pi.Sā.; likewise Sāyana's bhāṣya on the VIth prapāṭhaka of the Taittirīya-Āraṇyaka, marked TĀ.

As to the value and the relation of the Hiranyakeśin-MSS., the Tanjore MS., although full of clerical errors, seems to be the most reliable; more correct on the whole is H²; the second MS. of the collection Haug, that was used (H), has this peculiarity, that it shows additions apparently of a secondary nature and wanting in all the other MSS. The three MSS. give a text independent of each other; H² is closer related to T than H.

The Bhāradvāja-manuscript, containing the text as well as the bhāṣya, is full of omissions and clerical mistakes. Without the help of other MSS., it could hardly be read. The great importance however of B lies in the fact, that it enables us to see the difference between the Bhāradvāja- and the Hiranyakeśi-kalpa. For, although the contents of both sūtras are the same, there is a difference in the arrangement of the materials. They differ first in the place occupied by the chapter on brahmamedha (in Hiranyakeśin it fills the seventh chapter of praśna XXIX, in Bhāradvāja the first of the second praśna). Secondly in the fact, that Hiranyakeśin takes the last two chapters as one; consequently his second praśna (XXIX) contains only eleven chapters, that of Bhāradvāja twelve. The arrangement of the Bhāradvāja-text is probably the right one. As the last two chapters of the second praśna in my copy of the Bhāradvājasūtra are rather confused, there may possibly exist a few more differences between the two texts in the arrangement of their contents. Of single words and passages that differ in the redaction of Bhāradvāja and Hiranyakeśin, I have noted only few. Instead of *akṣaṇḍ* (38. 10) Bhārad-

vāja gives *aksyoh*; *apa upaspsya* (34. 16) is omitted. Instead of Hiraṇyakeśin's *utkhidyantaḥ* (37. 17) Bhāradvāja has *utkhidya*. Bhāradvāja has *anupūrvam*, Hiraṇyakeśin *anupūrvān* (43. 7). Instead of *-vatsūyāḥ*, Bhāradvāja gives *-vatsūyai* (58. 8). After *samānam* (58. 5) Bhāradvāja has some additional words, compare the var. lect. Instead of Hiraṇyakeśin's *kytea ... vijñāyate* (60. 6, 7) Bhāradvāja has simply *kurcanti*.

The bhāṣya on the Bhāradvājasūtra seems a very good one, although it is rather concise. Unfortunately the copy, I had at my disposal, is very much damaged: the part of the bhāṣya treating of the end of the loṣṭaciti and the beginning of the yamayajña is wanting; very short and incomplete is also the bhāṣya on the last chapters. But for the loṣṭaciti no small help is to be got from two loṣṭacitiprayogas, one on the Āpastambasūtra (see above, page VII) an other (MS. Hang 310) on the Hiraṇyakeśisūtra. The colophon of the last mentioned MS. runs thus: *itī śrīharaviḍuṣā kavitoṣṭhanamakluina rāmanahāyātrena loṣṭacitisamaye gurumu-
khat jñateu kṛtā loṣṭacitipaddhatīḥ śubham astu. śāke 1691.
cīroddhināma samvat caitraśuddhe 13 bhauṃe taddine bāḍadikṣi-
tagoḍḍaboloṣṭanāmena likhitam idaṃ. śubham astu.*

The Āpastambapitṛmedhasūtra (A¹) is known to us only partly in the most excellent bhāṣya (A²) of Gārgya Gopālayajvan. Very deplorable it is, that of this beautiful Granthamanuscript, written with scarcely any mistake, there exists only a large fragment, as it gives only that part, which corresponds to the whole of Hiraṇyakeśin XXVIII and XXIX, 7, breaking off after the words *avāheti sravāhutiḥ* (54. 11)¹). In the arrangement of the contents Āpastamba seems so far to agree with Bhāradvāja, who also begins his second praśna with the brahmamedha. As far as we are able to judge, the Āpastambasūtra must have been shorter than the work of Bhāradvāja-Hiraṇyakeśin. So Āpastamba omits the whole passage at the end of Hiraṇyakeśin XXVIII, 8, finishing his paṭala

1) I now receive the important information from Dr. Hultsch that the MS. of Gopālayajvan's Bhāṣya, discovered by him at Lebūr and registered as No. 152 in his report on Sanskrit Manuscripts in Southern India (No. I), contains a greater part of the pitṛmedhasūtra, perhaps the whole of it. This copy, written in Telugu, ends with the 50th paṭala, completing the loṣṭaciti, the last sūtra being *medā smṛitīś cke* (= Hlr. p. 50, l. 12). [corr. n.]

with *savitā pṛmāte itī*. For this fact there is good reason, as the passage had already been given by him in his dharmasūtra (II. 15, 10, comp. I. 10. 4 sqq.). As to Hiraṇyakeśin, the passage (40, 7—11) also occurs in his dharmasūtra (praśaa XXVII, 8, med.), not in exactly the same words but in the terms of Āpastamba's dharmasūtra. Only the ordinations for the widow (40, 11—13) are new and to my knowlegde are not found in the Āpastambakalpa. That this passage, beginning with *keśin prakīrṇa* formed no part of Āpastamba's pīṭmedhasūtra, is proved by Gopālayajvan, who quotes it from the sāmāyācārikāṇi, i. e. dharmasūtra (of Āpastamba).

Whether the yamayajña (Hir. XXIX. 5, 6) has formed part of the Āpastambasūtra, I am not able to decide. To me it does not seem probable. But it is probable that the contents of Hir. XXIX. 8 sqq. did not form part of it, when Gopālayajvan composed his bhāṣya, first because Gopālayajvan, when treating of the āśaucadharmāḥ, cites numerous passages from the text contained in Hir. XXIX. 8 sqq., and quotes them from Bhāradvāja. Had these passages formed part of Āpastamba's kalpasūtra, he would have taken them from Āpastamba. A second argument is, that the materials contained in Hiraṇyakeśin XXIX. 11 (60. 4—14) had partly been treated already by Āpastamba in his prāyaścitta-praśna (IX. 11. 22, 23). These two sūtras are not found in the corresponding prāyaścitta-chapter of Bhāradvāja (VIII. 14, 15) and of Hiraṇyakeśin (XV. 12 med.). In the same way the materials contained in Hir. XXIX. 8, s. f. (from 56. 4 to 7) had been already treated briefly by Āpastamba (IX. 11. 21).

It is known, what place in the kalpasūtra was occupied by Hiraṇyakeśin's pīṭmedhasūtra; about the place it occupied in Bhāradvāja's kalpa, nothing seems to be known, as yet; as to Āpastamba, it is believed that the two praśnas followed after the dharmasūtra (pr. XXIX, XXX), compare Burnell, "a classified index of the Sanskrit MSS. in the Palace at Tanjore", p. 23.

We have direct evidence, that the pīṭmedhasūtra formed part of the great kalpa of Āpastamba in these words (Āp. śra. IX. 11. 20): "that oblation, which is the first at the pīṭmedha, he may bring here, according to some" (compare C. 2 s. f.). As Rudradatta observes, the oblation meant is the one which is accompanied by the mantra *pareyuvāṁsam*, compare C. 6. A more

direct evidence, at first sight, seems to be afforded by Āp. śrs. IX. 11. 23, where the words *prete 'mātyā ityetaśādī* refer directly to our ritualtext (Hir. XXVIII 1, p. 34. 5). But it can be proved, that in Āp. I. c. the words *kurvaṇti | palāśavalkaiḥ . . . karma pratipadyate* are an interpolation, as Gopālnayajvan says: *api vā trīṇīti* (Āp. śrs. IX. 11. 23) *pakṣe puruṣākṛtīracanaprakārādīkṛtyaṃ kalpāntaroktaṃ draṣṭavyaṃ. tatrāha bhāradvājaḥ: palāśavalkaiḥ* etc. (Hir. XXIX. 11, p. 60. 7). Even Rudradatta had a text before him without the passage I consider to have been interpolated. For first he does not comment upon the words and secondly he says: *tasyā* (sc. *puruṣākṛteḥ*) *racanaprakārah pīṭrmedhena dāhaś ca bāhvrece* (Āit. Brāhm. VII. 2) *pīṭrmedhakalpeṣu ca pīṭhakpīṭhag ulktaḥ | tatra tatraiva draṣṭavyaḥ*.

Between the pīṭrmedhatexts of Āpastamba and of Bhāradvāja-Hiranyakeśin the difference is slightly greater than between those of Hiranyakeśin and Bhāradvāja. Some passages, failing in Āpastamba, seem to have been added later. They are the following: the commencement, *athātaḥ . . . vijñāyate* (33. 1—2); the sūtra *vanasyāvanam . . . anirīṇam ity eke* (33. 5, 6); the passage about the holy texts, which are to be spoken, when a person is near his end: *yadi maraṇam . . . yadi prairi* (34. 3—5); the sūtra *apa upasprīya* (34. 16), which is also omitted by Bhāradvāja; 38. 12: *yadi grāvāṇo bhavanti*; 38. 14: *yadi saṃmayati*; 39. 1: *vedaṃ sikhāyām*; from 40. 7 to 14 and the passage 54. 3, 4.

In the following words and passages Āpastamba differs from Hiranyakeśin: *susamiddhāḥ* (34. 1), *akṣyaḥ* (38. 10), as Bhāradvāja. Instead of *matasne* or *matasnau* (38. 1; 39. 5), the reading of Hiranyakeśin and Bhāradvāja, Āpastamba has both times *vrkyaḥ*; 39. 12 Āpastamba has *vidyāt* instead of *vijñāyate*; instead of *pramodayeti* (44. 7): *na vai tatreti*; instead of *utkhidyanto* (Hir.), he agrees with Bhāradvāja and gives *utkhidya*; again 43. 7 he agrees with Bhāradvāja, where he has *anupārvaṇ*. The brahmadharmadhyāyaka-chapter (54. 1) begins according to Āpastamba: *athāto brahmadharmadhyāyakaṃ vyākhyāsyāmaḥ*. But perhaps some of these discrepancies should be rather regarded as var. lect., and the absence of some sūtras should be attributed rather to the inaccuracy of the copyists than to an original difference in kalpa. Nor is it to be forgotten, that Āpastamba's text is only known to me through one single manuscript.

The bhāṣya of Gopālayajvan (A²) is more than a simple commentary on the pīṭhmedhatext: it completes the materials, as it gives many a valuable quotation from the kindred texts, and as between the second and third paśala it treats of the *āśaucaḍhar-māḥ*, taking for bases the sūmayācārīka- and prāyāścittasūtras of Āpastamba himself and the Baudhāyana- and Bhāradvājasūtras. Of these quotations I have taken notice in constituting the text. They are designated by A² or Gop.

In many instances Gopālayajvan quotes ślokas, belonging probably to a Kārikā, also cited by Harihara in his antyeṣṭi-paddhati (Ind. Off. No. 1674). There has also existed and perhaps still exists, a Kāpardibhāṣya, mentioned by Harihara and the author of the loṣṭacitiprayoga (compare above page VIII, n. 1).

Here I draw the attention to some words, hitherto not mentioned in the Petersburg-Dictionaries. I give only the most interesting and those, that have not yet been mentioned in the preface to Baudhāyana.

agnibhāṇḍa- (35. 5), "the vessel, in which the aupāsana-fire is contained".

apaśubandhayājñin- (44. 14), "one, who does not perform the paśubandha-sacrifice".

ayujakāram (41. 11), gerund to *ayujam karoti*: "in an odd number of times". Gopāla: *triḥḥ pañcabhiḥ saptabhīr ity evam ayugmaparyāyavṛtṭyā*.

avibhava- (56. 4, 9) in *īṣṭyavibhava, paśuvibhava*.

ājyākumbha- (42. 5), one of the sacrificial utensils.

ilapātra- (39. 1), one of the sacrificial utensils.

upasaṃvedana- (54. 7), "the act of praying (the wife of the deceased) to lie down by the side (of the corpse)".

upasādanīya- and *upāvaharaṇīya-* (39. 1; 38. 15), the names of the two kurcas, used at the agnihotra.

upoṣaṇa- (12. 19; 54. 9), "cremation" (the act of bringing the fires into contact with the corpse).

ekakapāla- (10. 12; 38. 12), compare C. 10a.

ekabhukta- (40. 12), subst. neutr., "the act of eating once (a day)".

oyi (47. 7), interjection, compare C. 21a.

kaṇṭūka- (45. 10), name of a plant.

karakūpa- (51. 8; 53. 2), signifies?

kumbhānta- (44. 12), "concluding with the (ceremonial of inter-
ring) the urn*.

kṛṣṇakṣura- (37. 7), "having black hoofs*.

kṛṣṇasūtra- (51. 14), "a black thread*.

kṛṣṇākṣi- (37. 7), adj. fem.: "having black eyes*.

kṛṣṇagava- (35. 6), "drawn by black oxen*.

grāmamaryādā (58. 12), "the boundary of the village*.

cayanānta- (44. 13), "concluding with (the erection of) a śmaśāna*.

chid + upa (33. 3) in *anupacchīnnapravāṇa-*: "having un-
interrupted declivity*.

tatraloka- (53. 9), "the other world*.

trivṛkka- (46. 9; 47. 2), "diverging into three directions*.

daśmāpratiḡraha- (54. 8), name of certain mantras in
the T. Ā.

dahanakalpa- (45. 1), "crematory rite*.

dahanavat (42. 2; 59. 7), "as at the cremation*.

dūrucitī- (38. 8 etc.), "a pyre*.

diṣṭagamana- (45. 5; 55. 10), euphemistic instead of *maraṇa-*,
compare Rāmāyaṇa II. 103. 8: *diṣṭā gatīḥ*.

dīrghavaṃśa- (58. 10), "a long piece of bamboo*.

dhūmāna- (37. 8) synonymous with *sigvāta-*; derived from
dhūmotī, commonly *dhūmāna-* (comp.: *dhūmāna-*).

nāpītakarma- (44. 9), "the barber's work*.

nivapanānta- (44. 12), "concluding with the haviryajñamiva-
pana*. Compare C. 401.

naidāghī (45. 7), name of a summer month.

pañcaviṣ- (55. 7), adj. "consisting of five kinds of
haviṣ*.

paritāna- (46. 2), "the act of stretching the cord round*.

pātracaya- (44. 11) = *pātracayana-*.

piṣṭasamyavāna- (38. 13), one of the sacrificial utensils.

puruṣāhuti- (15. 15; 33. 1), "the oblation of a man*.

pañhikṛtī (sc. iṣṭī) (55. 8), "a sacrifice to Agni pañhikṛt*.

brahmamedha- (54. 1; 55. 3; also Baudh. in the 2nd prāsna),
compare C. 52. 615.

bhartṛsūkta- (54. 7), name of certain mantras in the T. Ā.

mṛtyusūkta- (54. 11), id.

yajñalopa- (56. 10), "disturbance of the sacrifice*.

vijānana- (41. 5), "the act of bearing children*.

vidhytiloṣṭa- (49. 1; 50. 10), "a clod of earth to serve as a separation".

viyāṣka- (39. 3) "being without gravy", compare the subst. *yūṣ* (T. S. VI. 3. 11. 1).

saṃvādī- (46. 10), "holding a colloquy".

saṃgāhana- and *saṃgāhante* (37. 8; 54. 11 and 40. 2), compare C. 275.

sthālārtha- (45. 8), compare C. 186.

sphigdaghna- (50. 5), "reaching to the hip".

hr̥daya- (54. 8), name of certain mantras in the T. Ā.

The sūtras of this text have also been divided by the wedge (∨), on the whole as Gopālayajvan separates them in his bhāṣya.

III. The Gautamapitṛmedhasūtra.

I have not been able to give a critical edition of this pitṛmedhatext. What I offer is only an attempt to reconstruct the text as it lay before the writer of the bhāṣya. Copies of the Gautamapitṛmedhasūtra probably exist in Southern India; they are perhaps more commonly known as the Gautamīyavidhi or simply the "Vidhi"; but I have not been able to verify this statement, much less to obtain other copies of this work¹⁾. So the only manuscript I could consult, was:

Gautamapitṛmedhasūtravivarṇam by Anantayajvan, No. 177 of the collection MSS. presented by Burnell to the India Office Library (see Burnell's Catalogue of a collection Sanskrit MSS., 1870, page 57).

The manuscript consists of 56 palmleaves, 8 lines a page, in Grantha-writing; although very small and trying to the eyes, the writing is fair and without many clerical errors. When, where and by whom the present copy was made, may be inferred from the data at the end:

1) After my manuscript of the pitṛmedhatexts had been sent to the printing office, I became acquainted with Kṛṣṇa Dīkṣita's aurdhvaśikāprayoga (MS. Ind. Off. No. 481). On this MS. see C. page IX. A few extracts of the prayoga have been given as appendix to the Gautamapitṛmedhasūtra. [corr. n.]

*siddhārtivatsare hanyāmāse pakṣe velarkṣake
ṣaṣṭhyāṁ tithau bhānuvāre lakṣmīnārāyaṇe pure
vāsovedavidāṁ śreṣṭho dāso veṅkatarāghavaḥ
līlekḥaparabhāṣyāṁ ca tīrasakṛtasudhārarasam (sic)
śrīkṛṣṇabhaktācāryasya sūnūnānantayajvanā
kaviyasātābhāṭṭena racitam sarvakāmadam.*

*. . . lakṣmīnārāyaṇapuravāsino velūmūrpaṇṭyamgīveṅkatarāgha-
vasyedaṁ pustakam aparabhāṣyam.*

This Gautamatext, as we have it in Anantayajvan's Vivaraṇa, consists of two paṭalas, each of which is subdivided into seven khaṇḍas. The pītṛmedha proper, i. e. the funeral rite, is treated in the first paṭala and khaṇḍa 1 and 7 of the second; the śrāddha in II. 2—6. The numbers of the sūtras have been added by me.

Nobody, who has ever made an attempt at reconstructing out of a bhāṣya or vivaraṇa the original text that served as base to it, will wonder, when I confess that in many instances I have been in the greatest uncertainty as to whether what I read was to be taken as sūtra or as vivaraṇa; in texts of this kind the sūtra has indeed often enough been replaced by the vivaraṇa. On the whole, however, the text here offered may with some certainty be regarded as the text, Anantayajvan had before him, when he composed his vivaraṇa. With this result I have contented myself, although it may easily be proved that the redaction, Anantayajvan had before him, was often a corrupted one. It is to be hoped, that more copies of the sūtra itself or of the vivaraṇa will come to light, to correct my attempted reconstruction of the sūtra, which is in some passages mere guess-work.

That this pītṛmedhatext is one of the very last products of Vaidic literature and one of the last offshoots of the sūtra-period, is sufficiently clear from the wording of the text itself and the disposition of the materials treated in it. Of the mass of evidence, the text itself affords, I mention only: the redaction of the mantra in I. 1. 27, where the original plural has been changed into a singular, in order to adapt it for an anāhitāgni; *te*, in *jānātu te*, proves that the original redaction was *jānantu te*, compare Hir. XXIX. 7 s. f., the sec. Bandh. sūtra and C. 33; the expressions *deitīyāntam nāmoktā* (I. 2. 7; I. 4. 7) and *pretasya nāma sambuddhyentena grhītvā* (I. 3. 13); the pleonastic *siṅgātēna vātam prayacchanti* (I. 2. 37) and *sāmagānam anugītaḥ* (I. 3. 20); the

mention of the policeman (*rājapuruṣa*, I. 4. 4); the incorrect *vasodakam* instead of *vāsa-udakam* (I. 4. 7); the reading *cittāyām* (from the younger *cittā*) *vāhitaṃ*, replacing an older *cittā vāhitaṃ* (II. 7. 11). On the evidence of the *śrāddhakalpa*, compare: Bijdragen tot de taal- land- en volkenkunde van Ned. Indië, VIe volgreeks, deel I, p. 99 sqq.

The external evidence furnished especially by the comparison with other kindred texts, are numerous. On a previous occasion, in a treatise „der Gautamaśrāddhakalpa, ein Beitrag zur Geschichte der Sāmavedaschulen“ (Bijdragen VI. 1. p. 97), I endeavoured to prove, that the *śrāddhakalpa* contained in our sūtra (II. 2—6) was that of the Rāṇyānyas, and younger than the *śrāddhakalpas* attributed to Kātyāyana and Gobhila. I also pointed out, that in this *śrāddhakalpa* the influence of those kalpatexts, whose home is especially the southern part of India (Baudhāyana-, Āpastambatexts), is unmistakable. The same observation holds for the entire Gautama sūtra. The greater number of the rites described in it, are to be traced in the sūtras of Southern India, particularly in the secondary sūtra of Baudhāyana. Closely cognate is also the Vaiśākhaśāstrosūtra. For parallel passages and conformity of rites it suffices to refer the reader to the description of the funeral rites in „die altindischen Todten- und Bestattungsgebräuche“, *passim*.

The only proof, that our sūtra is ascribed to Gautama, is the introduction of Anantayajvan, see Burnell in his Catalogue of a collection Skt. MSS. l. c. But that it is closely connected with the sūtras of Drāhyāyana (the sūtra of the Rāṇyānyas), and follows these rituals and not those of Lāṭyāyana, is proved by the last chapter (II. 7), where the text of sūtras 7—32 (incl.) is the same as that of Drāhyāyana XXIII. 4. 16—23 (readings of the Grantha-MS.)¹⁾: only in two places there is a slight difference: *karṇayor vā* of Gautama (pi. sū. II. 7. 15) is not found in Drāhyāyana, and instead of *prṣadājyena purayitvā* (Gaut. l. c. 32), Drāhyāyana has *prṣadājyavanti*. There is, however, a difficulty connected with the repetition of this part of the Drāhyāyanaśāstrosūtra. As it must be taken for granted, that a follower of the Rāṇyānyas school ought to be acquainted with both the śrautasūtra of

1) To Dr. Røtter at Helsingfors I am indebted for the collation of this chapter of Drāhyāyana.

Drāhyāyaṇa and with the gṛhyasūtra of Khādira, why is this whole passage of Drāhyāyaṇa repeated here? Apparently for the same reason, why in the śrāddha (Gaut. pi. sū. II. 4. 7) a whole passage of the Sāmavidhānabrāhmaṇa is repeated, while in the older Gobhila-śrāddhakalpa the passage had been indicated (as might be expected) by the words *pīṭyā saṃhitā*, *mādhucchandasi saṃhitā* etc. The cause of this irregularity is either the fact, that the texts in question were being forgotten, or the practical desire to have the whole of the rites together, without reference to other texts. Whichever of these alternatives may be accepted, either will be in favour of my assertion, that this Gautamatext is one of the youngest offshoots of Vaidic and ritualistic literature.

In my notes on the Gautamasūtra, I have given here and there short extracts of Anantayaṇvan's vivaraṇa. His remarks are generally of little value: he is uncritical, his view is limited, he does not compare his text with other sūtratexts. And yet nothing advances the right understanding of ritualistic texts more than a comparison of kindred texts, nay, this comparison is, I should say, a *conditio sine qua non* for the right understanding of a text of this kind.

In conclusion I have to express my sincerest thanks to Dr. E. Hultzsch, Government Epigraphist at Bangalore, for providing me with copies of some valuable Tanjore-MSS., to Prof. Kern of Leiden for reading a proof of the texts, to the Chief Librarians of the India Office and the Court and State Library at Munich for the liberal manner in which they have lent me their MSS. and to Prof. Windisch, through whose kind mediation the texts have been printed at the expense of the German Oriental Society.

Breda, August 1896.

The Editor.

अथ

वौधायनपितृमेधसूत्रम्

अथ यथाहिताग्निर्निर्मारं नक्तुपतपता वा अरथा वाभिष्ट एवास्त्र
यवमानायतने शयनं कल्पयेयुर्जघनेन गार्हपत्यमन्तरस्त्री भक्षानाहरन्ति
यावद्दत्तं भक्षाय मन्वते^२ स यवगदो भवति पुनरेति^३ यद्यु वै प्रैति न
पयः समासिद्धत्वेऽपिहोच सायमुपक्रमं प्रातरपर्वणमाचार्या ब्रुवते^४
५ तत्रोदाहरन्ति स यदि सायं ऋतेपिहोच प्रियात्प्रतिष्ठया प्रातरपिहोच
ब्रुयादेयं यदि प्रातरपिहोच ऋते कुशलमेषमौ दर्शपूर्णमासौ पौर्ण-
मास्युपक्रमावमावास्यासंख्यावाचार्या ब्रुवते^५ तत्रोदाहरन्ति स यदि
पौर्णमास्यां वृत्तायां प्रियात्प्रतिष्ठयामावास्यायां यजेतौ च यवमावा-
स्यायां वृत्तायां कुशलमेष यस्मिन्ने पर्वणी ऋतिपत्रे स्थातामतिपत्र-
१० प्रायश्चित्तं कुर्वीतौ च यवार्तस्त्रापिहोच विक्रियेत यवस्त्र पुत्रो वान्ते-
वासी वानं कर्मणे स्वात्सोरस्त्रोरपीन्समारोह्योदवसाय मधित्वाप्नी-

२. संकल्पयेयुः T; कल्पयेयुः H Bū. — °पत्यन्तरस्त्री T (pr. m.);
°पत्यमन्तरस्त्री T (sec. m.); °पत्यतदस्त्री H Bū. The original reading
°पत्यमन्तरस्त्री may at first have been corrupted into °पत्यमन्तरस्त्री,
then into °पत्यमन्तदस्त्री, and finally into °पत्यतदस्त्री.

३. ४. Comp. Bandh. pi. sū. II. 1: यद्यो एतन्न पयः समासिद्ध-
त्वानिचाधिं पयोवशेषयेयुरित्येवेदमुक्ते भवति.

६. ऋते om. T. In a quotation by Gopālayajvan the word is
given.

८. प्रतिष्ठयामावास्यायव° H Bū: प्रतिष्ठयामावास्यायां T: this
passage is found also with °मावास्या, °मावास्याया.

९. १०. For the atipannaprāyaścitta comp. Āp. śrs. IX. 4. 2.

११. Uncertain: वालं कर्मणस्त्वात् T; वालं कर्मणस्त्वात् (कर्मणि?)
H Bū. In the IInd Baudh. praśna the same expression occurs a
few times, written as T gives the words here.

निहत्वापये तन्मुते पुरोडाशमष्टाकपासं निर्वपति शरावं दक्षिणां
ददाति सा प्रसिद्धेष्टिः संतिष्ठते यदि विप्रकान्ते प्रेयाचूष्णीमेतं तन्वं
संस्थाप्यापो भवानभवहरेयुरेपो भवानभवहरन्तीति विज्ञायतेधास्त्रा-
पीनुपनिर्हत्वेमां दिशं विहारं कल्पयित्वा दक्षिणाप्राचीर्मेधा हि पितृणां
5 प्राची दिगिति विज्ञायतेधैनमादायान्तरेण वेद्युत्करी प्रपाद्य जघनेन
गार्हपत्यमुपसादयन्त्वेव हविर्निश्चयत इत्वेधैनमादायान्तर्वेदि प्राक्शिर-
समासादयन्त्वेव हविरासाद्यत इत्वेव गार्हपत्यं आज्यं विलाप्योत्पूय
सुचि चतुर्गृहीतं गृहीत्वा प्रेतस्य दक्षिणं बाहुमन्वारभ्य जुहोति परे-
द्युवासं ॥ १ ॥

- 10 परेद्युवासं प्रवतो महीरनु वज्रभ्यः पन्थामनुपस्यशानं । विवस्वतं
संगमनं जनानां यमं राजानं हविषा कुवस्वत स्थाहेत्येतथैव गार्हपत्ये
जुहोति तूष्णीमन्वाहार्यपचने कृत्वाधैनमादायान्तरेण वेद्युत्करावुदङ्कु-
पनिर्हत्वाधैनं परिश्रयन्ति तस्य दक्षिणा द्वारं कुर्वन्त्वेधास्य केशम्भश्च
वापयित्वा लोमानि संहृत्य गन्धानि निहन्तयीतोधास्य दक्षिणं कुचि-
15 मपावृत्य निष्पुरीधं कृत्वाङ्घ्रिः प्रक्षाल्य सर्पिषान्नाणि पूरयित्वा दक्षि-
संसीवति तदु तथा न कुर्यात्कोधुक्कास्य प्रजा भवतीति विज्ञायतेपि
वा सपुरीषमेवास्त्राव्याह्वानं कृत्वाधैनमादायान्तरेण वेद्युत्करी प्रपाद्य
जघनेन गार्हपत्यमासन्धा कृष्णाग्निने दक्षिणाशिरसं संवेष्ट्य शिरसो
नलदमालां प्रतिमुख्य पत्तोदशेनाहतेन वाससा प्रोक्षतीति दत्त्वा वस्त्रं

1. Comp. Āp. śrs. IX. 8. 5.

2. Comp. Baudh. dhā. II. 17. 23; विप्रकान्ते (sc. तन्वे or अपि-
होचि) comp. Āp. śrs. VII. 7. 5. — Uncertain: एतमेवं T; एतंतवं
H Bū.

7. *सादयत्य* T (twice); *सादयत्य* H Bū and quotation by
Gopālayajvan.

11. स्थाहेत्येतथैव H Bū; स्थाहेत्येतेनैव T.

12. 13. उदङ्कुनिर्हत्वं H Bū; उदङ्कुपनिर्हत्वं T.

13. *श्रयति H Bū; *श्रयति* T.

- प्रथमं न्वाग्नित्वेयेतरदपोहत्वपैतदूह यदिहाविभः पुरा । इष्टापूर्तमनु-
संपन्न दक्षिणां यथा ते दत्तं वज्रधा विबन्धुष्वित्वेयास्त पुत्रो वाने-
वासी वा पत्नी वा परिदधीत^१तदु हाजरसमेव वसीताहःशेषं वोंच
वीञ्छमन्वानुपकल्पयते^२ यदि न कृगता भवन्त्यन्वेदि परामवहतानां
५ छणानां ब्रीहीणामन्वाहार्यपचने चोंच^३कूपयन्त्येवं वा^४ गार्हपत्य
आमिचां अपयस्वेधेतास्तंभारानुपकल्पयते दधि च सर्पिर्मिश्रमाज्यं
चोदकुम्भं च दर्भाद्य परिसरणीयान्धिरण्यं चाजं च शासं चेडमूनं च
कुम्भीं च प्रच्यावनीं सिकताश्च मुल्लवं च तिस्रश्च पर्वशाखाः^५ कचमु
खलेन दहेयुरिति^६चो वज्रधात्री स्नातं पूर्वामिना दहेयुरित्वेतदेकमे-
१० वक्षीरेन दहेयुरित्वेतदेकं^७ निर्मक्षीरेन दहेयुरित्वेतदेकमुत्तपनीधरेन दहे-
युरित्वेतदेकमेपि वा तिस्र उत्तपरात्रीरादीष्य यथाप्रथः संगक्षीरेन-
चोत्पुक्मादीष्य तेनेन दहेयुरित्वेतदपरमेष्ठातोनुसरणीकल्पः ॥ २ ॥
यथातोनुसरणीकल्प^८ आनयन्त्येतां छणां कूटां जरतीं मर्षीं
तज्जघन्यामनुसरणीं पदि वडा^९सखे पदि वडा भवतीति विज्ञायत^{१०}
१५ एतस्मिन्वालेस्त्रामावास्मिन्मृमिस्मिन्मृमिरकुसीभिश्चपहत्वं पांसूनंसेष्वावपनी
सत्त्वघन्नास्त्राघन्तो एवाधमित्वेयास्त भार्याः कनिष्ठप्रथमाः प्रकीर्णकेष्टो

2. *ष्वित्वेयास्त H Bū; *ष्वितितस्त T.

3. So Pl. Sā.; हाजरसमेव H Bū; T corrupt.

4. *च om. T.

10. So T; निर्मक्षीरेन H Bū.

14. सखपदि H Bū; सखपति T.

15. तिसृभिः once only T, Pl. Sā.; twice H Bū, Grhya-prayoga.

16. The mantra seems to be hopelessly corrupt. Bū: सत्त्वघ-
(or च)न्वा(or चा)स्त्राध्वं(or वं)नोप(or ए)वाधस्; H: सत्त्वघान्वास्त्रा(or
स्त्रा)ध्वं(or वं)नोप(or ए)वाधम्; T: सत्त्वघन्नास्त्राध्वनोएवासम्. Keśa-
vasvāmin seems to give: सत्त्वघन्नास्त्रघ(or व)न्तोएवाहम्. The Pra-
yogamālā, part III, fol. 11. b: सत्त्वाघन्नास्त्राघन्तोएवाधम्. Grhya-
prayoga: सत्त्वसत्त्वन्वासीधन्वोएवाधम्.

ब्रवेयुः पांसूनसेष्वावपमाना एतस्मिन्काले गार्हपत्ये पासाग्रं काष्ठमा-
दीष्याथोत्सुकप्रथमाः प्रतिपद्यन्तेष्वं स्वधितिरघापयोष पात्राणि दध्याग्रं
दर्भा राजगवीति यस्मान्वदप्येवं युक्तमेषैनमेतथासन्धा तत्प्रेन कटेन
वा संवेष्ट्य दासाः प्रवयसो वा वह्नेयुरेयैनमनसा वहनीत्येकेषामेनवे-
⁵ कुर्यादिसौ युनक्ति ते वह्नी असुनीषाय वोढवे । याभ्यां यमस्य
सादनं मुहताद्यापि गहतादिति समोष्वापीनहरन्ति समारोष्य वान्त-
रेण वा कृत्वापीनहरन्तेषैनमाददत आदीयमानमनुमन्त्रयते पूषा त्वे-
तस्यावयतु प्रविद्वाननष्टपशुर्भुवनस्य गोपाः । स त्वेतेभ्यः परिददात्यि-
तृभ्योपिर्देवेभ्यः सुविदेभ्य इति तृतीयमेतस्माध्वनो गत्वा निदधात्वै-
¹⁰ धैतेषां कृगलानामेकं शस्त्रेण प्रक्षणीत्वैष यदि न कृगला भवन्ति चरं
मेक्षणेन प्रयीति यद्यु वा एक एव भवति चरोऽसृतीयं मेक्षणेन प्रयूय
लोष्ठानुपसंहृत्य तेषूपमृश्व कनिष्ठप्रथमाः प्रकीर्णकेशास्त्रिरपसलेः परि-
यन्ति सिग्भिर्पवातयन् एवममात्वा एवं स्त्रियः संयम्य केशान्धयेत
चिः पुनः प्रतिपरित्यजेषैनमाददत आदीयमानमनुमन्त्रयते पूषेमा
¹⁵ आशा अनुवेद सर्वाः सो अस्मा अभयतमेन मेघत् । स्वसिदा
अष्टृणिः सर्ववीरोप्रयुङ्क्षुर एतु प्रविद्वानित्वैर्धमेतस्माध्वनो गत्वा नि-
दधात्वैधैतेषां कृगलानामेकं शस्त्रेण प्रक्षणीत्वैष यदि न कृगला भवन्ति
चरं मेक्षणेन प्रयीति यद्यु वा एक एव भवति चरोरर्धं मेक्षणेन प्रयूय

1. So T; after आवपमाना H Bū repeat the mantra, but com-
pare Prayogamālā l. c: तूर्णी स्त्रियः.

3. Quoted in Pi. Śā. without इति.

6. असि T.

7. कृत्वा om. T.

10. प्रक्षणीत्व° H Bū; प्रक्षणीत्व° T.

11. प्रयूय T and Pi. Śā.; प्रयीति H Bū. So also p. 6, l. 18
and p. 7 l. 8.

12. उपसंहृत्य H Bū (twice) T (thrice); उपसंहृत्य H B (once),
Pi. Śā.

लोष्ठानुपसंहृत्य तेषूपमृश्य कनिष्ठप्रथमाः प्रकीर्णकेशास्त्रिरपसलैः परि-
यन्ति सिग्भिरुपवातयन् एवममात्वा एवं स्त्रियः संयम्य केशान्वयेतं
विः पुनः प्रतिपरियन्त्येधेनमाददत् आदीयमानमनुमन्तयत आयुर्वि-
श्रायुः परिपासति त्वा पूषा त्वा पातु प्रपद्ये पुरस्तात् । यत्रासते
⁵ सुहृतो यत्र ते ययुस्तत्र त्वा देवः सविता दधात्विति समस्तमेतस्त्रा-
ध्वनो गत्वा निदधात्व्येधेतिषां कृगलानामेकं शस्त्रेण प्रक्षीत्येध यदि
न कृगला भवन्ति चक्षु मेघणेन प्रयौति यद्यु वा एक एव भवति
चरोरवशिष्टं मेघणेन प्रयूय लोष्ठानुपसंहृत्य तेषूपमृश्य कनिष्ठप्रथमाः
प्रकीर्णकेशास्त्रिरपसलैः परियन्ति सिग्भिरुपवातयन् एवममात्वा एवं
¹⁰ स्त्रियः संयम्य केशान्वयेतं विः पुनः प्रतिपरियन्त्येधेतां चक्षुस्त्राणीं सु-
संभित्नां भिनत्ति यथास्त्रे कपालेषूदकं न तिष्ठेदिति यस्त्रात्र स्त्रिय
आज्जन्तुर्वन्ति ॥ ३ ॥

अथास्त्रावकाशं जीययते पश्चादुदकमनूपरमनुपहतमविसृग्दार्धनि-
रिणमसुधिरमभङ्गुरमवल्लीकमनागतं वज्रक्षीषधिं यत्र क्षीरिणो वृक्षा
¹⁵ जीवधयो वाग्वाशे न सुर्वेष्वाहचिणाप्रतीत्य आपः शनैर्गत्वा प्रतिष्ठेर-

5. समस्तमेतस्त्राध्वनो T, T. Ā. Gṛhyapray.; एतस्य om. H Bū.

13. अनुपहतम् T; अनुपहितम् H Bū. Comp. Hir. XXVIII. 1, init. and Baudhāyana Karmāntasūtra 5, where the MS. Haug reads अनुपहितम्. — अविसृग्दार्धनि H Bū; अविसृग्दार्धनि T. Compare Hir. l. c.; Karmāntasūtra (according to MS. Haug): अविसृग्दीर्घम्. The word occurs also in Hemādri I, p. 768.

14. अवल्लीकम् so emended by me; अवल्याकम् H Bū; अवल्लीकम् T. Comp. Kṛṣṇasvāmin सुशिरोवरप्रदरवल्लीकक्षीरपूषो-षधिरहितं. — अनागतं H Bū; अजागतं T; Prof. Kern suggests: अनासृगतं. — वज्रक्षीषधि H Bū; वज्रक्षीषह T, but comp. Hir. XXVIII. 1. The Karmāntasūtra has: वज्रक्षीषधोकं.

15. वा अग्वाशेन H Bū; वासाधिरन् (?) T. — प्रतिष्ठेरन्वा H Bū; प्रतिष्ठेरन्वाः T; Gop. quotes with ताः.

- सखा प्रदक्षिणमभिपर्यावृत्त महानदीमन्धवेत् प्राच्यः संपवेरन्देक्षिणा-
 प्रत्यक्प्रवणमित्येकेषामुदक्प्रत्यक्प्रवणमित्येकेषामेपि वा यः समंभूमिर्लो-
 क्साद्वीरध उदारयन्ति कालां च पृथ्निपर्णी च तिल्वका चापारका
 चापामार्गं च सुर्धो च वज्रपर्णिका च विसंसिकां च राजवृक्षपर्णी
 6 च चाद्यान्वाः श्रीरिख ओषधयो भवन्त्येधेन मध्ये शकलेनोडत्वावोत्स
 हिरस्त्रेण परिकीर्य पर्णशाखया वेदयत्पेत चीत वि च सर्पतातो
 येच ख पुराणा ये च नूतनाः । अहोभिरद्भिरनुभिर्वक्तं यमो ददा-
 त्ववसानमस्मा इति दारुचितां कुर्वन्ति दक्षिणाप्राचीर्मेधा हि पितृणां
 प्राची दिगिति विज्ञायते ऽधनेन चितां दक्षिणाप्राचीं विहारं
 10 कल्पयित्वा दर्भैरपि चितां चापसलैः परिसीर्य दक्षिणेन विहारं
 दक्षिणाग्रान्दर्भान्संसीर्य तेष्वेकैकशो ब्रह्मि पात्राणि संसादयत्येकपवित्रेण
 प्रोक्षणीः संकृत्य पात्राणि प्रोक्ष्य पेतं चितां चोच्च निरूप्याधिश्रित्य
 पर्यपि छस्वोद्वास्वोत्पूय तूष्णीं दर्भैः पात्राणि संमूज्य तूष्णीं दार्शपौर्ण-
 मासिवाग्न्याज्यानि गृहीलोद्यास्व राजनवीमुपाकरोति भुवनस्य पत
 15 इदं हविरपये रयिमते स्महेति तस्यां निपद्यमानायां सव्यानि जातू-

1. अन्धवेत् H Bū, quot. Gop.; अन्धेत् T.

2. उदक्प्रत्यक्प्र° T; उदक्प्रवण° H; Bū forgets this passage. —
 So: समंभूमि° H Bū; समंसुभूमि° T; comp. Hir. XXVIII. 1 with
 crit. note.

3. As in Hir. (XXIX. 1) the names of the plants are partly
 uncertain. चापारका H Bū; चापारका T.

4. सुर्धो च om. T. — वज्रपर्णिका H Bū; वज्रपर्णिका T.

5. So T; अद्येनमुदत्तद्येनमुदत्तावोत्स H Bū.

6. वेदयति T; पेयति H Bū; compare furtheron (kapd. 15), where
 the gerund of the same verb occurs: वेदयित्वा (Bū), पेदयित्वा (H);
 वदयित्वा (T); वेदयित्वा (Brl).

8. Before दारु° T has तद°.

11. संसादयति T; सादयति H Bū.

मुपनिब्रूते पुरुषस्य सयावर्यपेदधानि मृक्महे । यथा नो अत्र नापरः
पुरा वरस आचतीति तामन्वचैव शस्त्रा ब्रह्मैवास्मै प्राज्ञान्वितस्यमा-
जानमुमन्वयते पुरुषस्य सयावरि वि ते प्राज्ञमन्त्रितसं । शरीरेण
महीमिहि स्वधयेहि पितृनुप प्रजयास्यानिहावहेत्सुपोत्पाय पांसून्वमु-
५ जन्ते मैवं मांसा प्रियेहं देवी सतो पितृलोकं यदेवि । विश्ववारा
नभसा संवयन्नुभौ नो लोकी पयसाभाववृत्तेत्येधेनं संशस्त्वैद्वाद्-
द्वादनस्त्रिक्वानि पिशितानि प्रक्षिप्य संश्रादयन्तोप्रच्यावयन् एकीत्सुकेन
अपयत प्रज्ञातां वपां निधत्त प्रज्ञातं हृदयं प्रज्ञातो च सतस्त्री
प्रज्ञातो जिह्वां प्रज्ञातं चर्मं सशीर्यवाल्पाद् प्रज्ञातं मेदं हर्त्सेचास्य
10 भार्यामुपसवेद्यतीर्थं नारी । ४ ।

इयं नारी पतिलोकं वृणाना निपयत उप स्वा मर्त्यं प्रेतं ।
विश्वं पुराणमनुपालयन्ती तस्मै प्रजां द्रविणं चेह धेहीति तां पति-
हितः सत्वे पासावभिपाद्योत्पापयत्सुदीर्घं नार्यमि जीवलोकमितामु-
मेतमुपशेष एहि । हस्तगामस्य दिधिषोस्त्वमेतत्पत्युर्जनितमभिसंबभूवे-
15 त्सेचास्य सुवर्णनेन हस्ती निमुञ्जते सुवर्णं हस्तादाददाना मृतस्य त्रिवै
ब्रह्मणे तेजसे बलाय । अत्रैव त्वमिह वयं सुशेवा विश्वा सुधो

2. तामन्वचैवशस्त्राघ्रं Bā; मन्वचैवशस्त्राघ्रं T; तामन्वचैवश-
स्त्राघत quot. Gopāla.

4. 5. अवमुञ्जते T, T.Ā.; अवमुञ्जते H Bā.

5. यदेवि H Bā T; यदेवि T.Ā.

6. So emended. संश्रात्वं H Bā; T deficient.

7. Uncertain: संश्रादयन्तो T; संश्रादयन्तो H Bā; perhaps to
be read असंश्राद् or असंश्राद्.

10. Sing. verbi T, T.Ā.; plur. H Bā.

12. 13. पतिहितः T, quot. Gop., Grhyaprayoga (twice); प्रति-
हितः H Bā; प्रतिगतः T.Ā.

13. अभिपाद्य T.Ā.; अभिवाद्य T; अभिपाद्य H Bā; *पाद्य or
*वाद्य Grhyaprayoga.

- अभिमातीर्जयेमेति प्राङ्मण्यस्स^५ धनुर्हस्तादाददाना मृतस्स त्रिधै चचा-
यीजसे बलाय । अचैव त्वमिह वयं सुशेवा विश्वा स्पृधो अभिमा-
तीर्जयेमेति राजन्यस्स^६ मणिं हस्तादाददाना मृतस्स त्रिधै विशे पुष्ठी
बलाय । अचैव त्वमिह वयं सुशेवा विश्वा स्पृधो अभिमातीर्जयेमेति
6 वैश्वस्स^७ यज्ञाय स्त्रिय आङ्गस्तत्कुर्वन्त्येधैनमेतयासन्त्या सह चितावाद-
धत्तपठत्य रज्जुरासन्दीमपविध्वान्ति^८ कृष्णाजिने वैव रज्जुषु चोत्तामः
शेते^९ तस्स प्राणायतनेषु हिरस्सशकलान्प्रत्वस्स ज्ञानाचतुर्गृहीताभ्याम-
स्सोर्जुहोति^{१०} चित्रं देवानामुदगादनीकमित्वर्धचाभ्यां जुहोतीति वि-
ज्ञावते^{११} कथमु खल्वस्स पानाणि नियुञ्ज्यादिति^{१२} तानि दध्ना सर्पिर्मग्निं
10 पूरयित्वा^{१३} मुखेपिहोवहवर्णी^{१४} नासिकयोः सुवाक्क्ष्णोर्हिरस्सशकलावाज्य-
सुवी वा प्रत्वस्स^{१५} कर्णयोः प्राशिचहरणं भित्त्वा^{१६} शिरसि कपालानि^{१७} कलाट
एककपालं^{१८} शिरसः प्रणीताप्रक्षयनं चमसं निदध्नातीममपे चमसम् ॥ ५ ॥
इममपे चमसं मा विजीडुरः प्रियो देवानामुत सौम्यानां । एष
यस्वमसो देवपानस्तस्मिन् देवा अभूता मादधन्तामिति^{१९} दक्षिणे हस्ते
15 जुह्वं^{२०} सन्व उपभुतमेरसि ध्रुवामरणी च^{२१} दक्षिणंसे मेघणं^{२२} सञ्चे पिष्टो-
द्वपनीं^{२३} पुष्टे स्रवमुदरे दारुपार्थी^{२४} पार्श्वयोः गुपं क्षित्वा वैक्^{२५} कुक्षोऽ-
मसी सांनाय्यापिधानीं चेडोपहवनं च^{२६} वह्क्ष्णयोः सांनाय्यकुम्भीं^{२७}
ओक्षोरन्वाहार्यस्थालीं चरस्थालीं च^{२८} पादयोरपिहोवस्थालीमाज्य-
स्थालीं चोर्वोर्ब्रूखलमुसलेण्डयोर्द्वदुपले^{२९} शिन्ने वृषारवं शम्यां च^{३०}

3. Instead of राजन्यस्स (so H Bū T. Ā.) T has अचिवस्स. — From त्रिधै 10 खल्वस्स (l. 9) om. H Bū.

6. अपठत्य T; अपठत्य Pl. Sā., Grhyaprayoga.

17. •हवनंवाचयोः H Bū; •हवनंवाचययोस् T; the sec. Baudh. reads वक्ष्णयोः.

18. Instead of ओक्षोरं (T), H Bū have wrongly ओचयोरं. — वाज्यस्थालीं instead of चरस्थालीं T.

18. 19. चरस्थालीं instead of वाज्यस्थालीं T. — वृषारवं H Bū; प्रवारवं T.

शिरस्त उपसादनीयं कूर्चं निदधाति^१पत्त उपवाहरणीयमेषावशि-
ष्टानि पावाश्वन्तरेण सक्थिनी निवपेयुरेपो मृक्षयान्यभवहरेयुरेपो
मृक्षयान्यभवहरन्तीति विज्ञायते^२नैव वा निदधुर्ब्राह्मणेभ्योयस्त्रयानि
लोहमयानि च दक्षुंक्षेपां यान्यासेचनवन्ति तानि दध्ना सर्पिमिश्रेण
६ पूरयेत्संसृष्टेदितराखेरिक्तानि पावाणि भवन्तीति विज्ञायते^३नैवाध्व-
स्त्रन्तुपवाजनं खारीण्डूमित्येषास्त्रामिषां व्युहृत्य पाखोरादध्वाग्निचा-
वहणाभ्यां त्वेत्येषास्त्र मतस्त्रावुत्खिद्य पाखोरेवाध्वात्त्रामश्वन्ताभ्यां
लेति^४दक्षिणे दक्षिणं^५सव्ये सव्यं^६हृदये हृदयमोस्त्रे जिह्वा^७वधाङ्गमि-
तराणि संप्रकाशय वपयास्त्र मुखं प्रकादयति^८मेदसा प्रोक्षतीति वि-
१० ज्ञायते^९धेनं चर्मणा सशीर्यवाल्पादेनोत्तरलोकां प्रोक्षीत्यपेर्वम । ६ ।
अपेर्वमं परि मोभिर्व्ययस्त्र संप्रोक्षुष्व मेदसा पीवसा च । नेत्ता
धृष्युर्हरसा जर्हवाणो दधद्विधस्त्रन्पर्यङ्गयाता इति^{१०}स एष यज्ञावुधी
यजमानोज्ञसा स्वर्गं लोकमेतीति विज्ञायते^{११}यद्यनुसरणीं नानुसरि-
ष्यन्तो भवन्त्युत्सृजेद्देवां^{१२}ब्राह्मणाय वा दद्यादेवात्वेव श्रेयसि भवतीति
१५ विज्ञायते^{१३}यद्युत्सृज्यन्भवति तां विरपसत्तैरग्निं पर्याणयत्यपह्नाम
युवतीमाचरन्तीमिति तिसृभिः^{१४}पर्याणीयोत्तरतः प्रतिष्ठितामनुमन्त्रयते
ये जीवा ये च मृता ये जाता ये च जन्त्वा इत्येषास्त्राः ऊर्णलोमा-
न्युत्पाद्य पाखोरेवाध्वाग्निचावहणाभ्यां लेति^{१५}दक्षिणे दक्षिणानि^{१६}सव्ये

1. 2. अवशिष्टानि H Bū, sec. Bandh.: अतिशि° T.

6. उपवाजनं H Bū; उपवाजिनं T. — खारीण्डुम् conjectural reading: खारीण्डुम् H Bū; वारिनल्यम् T. — व्युहृत्य H Bū; विधृत्य T.

9. Between मेदसा and प्रोक्ष° T gives सुचौ. Rightly?

13. From अथ यद्यनु° to यद्युत्सृ (l. 15) om. T.

14. The reading अद्यात्वे° is wholly uncertain, as based on H Bū alone.

18. पाखोरादध्वा° H Bū. — मिषा° लेति om. T. — After भ्यां लेति, H Bū (not T) have the following interpolation: अथास्त्र मतस्त्रावुत्खिद्यपाखोरेवाध्वात्त्रामश्वन्ताभ्यांलेति.

सव्यान्वेषेनामुत्सृजति माता रुद्राणां दुहिता वसूनां स्वसादित्वा नाम-
मृतस्य नाभिः । प्र णु वोचं चिकितुषे जनाय मा नामनागामदिति
वधिष्ठ पितृदूदं तृणान्वत्तु ओमुत्सृजतेत्वेधेनमुपोषति पुरस्तादाहव-
नीयेन दक्षिणतोन्वाहार्यपचनेन पश्चाद्गार्हपत्येनोत्तरतः सम्भावसध्या-
5 भार्मेचाप्युत्प्रेषा भवति तं यथाहवनीयः प्रथममभ्युज्ज्वलयेद्देवलोकम-
भ्यवैषीदित्वेन जानीयादेष्ट यत्नन्वाहार्यपचनः पितृलोकमेष्ट यदि
गार्हपत्यो नन्वर्वलोकमेष्ट यदि सम्भावसध्या सप्रर्षीणां लोकमेष्ट यदि
सर्व एव सहाभ्युज्ज्वलयेद्युर्ग्रहलोकमभ्यवैषीदित्वेन जानीयादेष्टात्र स्त्रिय
आह्वस्तुर्वन्ति । ७ ।

- 10 अथैनमादीपयत्वेादीप्यमानमनुमन्त्रयते नैनमये विदहो नाभि-
शोचो मास्य त्वचं चिचिपो मा शरीरं । यदा मृतं करवो जात-
वेदोद्येमेन ग्रहिणुतात्पितृभ्य इति प्रज्वलितमनुमन्त्रयते मृतं यदा
करसि जातवेदोद्येमेन परिददात्पितृभ्यः । यदा गङ्गात्वमुनीतिमेता-
मया देवानां वज्रनीर्भवातीत्येव षड्द्वीतारं व्याचष्टे षड्द्वीता सुयं ते
15 अथुर्यक्तु वातमात्रा यां च गङ्गा पृथिवीं च धर्मणा । अपो वा
गङ्गा यदि तव ते हितमोपधीषु प्रतितिष्ठा शरीरैरित्वेनैतमन्नं चित्त्व-
नेवसेन मुत्सेन वज्रात्त्वजो भामसापसा तं तपस्व तं ते शोचिन्नापतु तं
ते अर्चिः । यास्ते शिवासानुवो जातवेदस्याभिर्वहेमं सुकृतां यच लोका
इति स यजपोद्भवति नैनं प्रत्यानयति प्राप्नु ह्येव उपोषणादुदकुसेन

5. उत्प्रेषा भवति H Bū here and kaṇḍ. 13 (once भवति): उपेसा
भवति T here, but अपेसा भवति k. 13; in kaṇḍ. 13. BrI reads
उपेसा भवति. It seems to be uncertain, whether उपेसा or उत्प्रेषा
is the true reading. Somehow it must be an equivalent of Hir's
विधानं. — So T; H Bū omit अभि before उत्प्रेषा.

6. एवं instead of एनं H Bū. The same v. l. ad l. 8.

19. Conjectural reading. अहोद्भवति H Bū T.

चिरपसलैः परिषिञ्चन्ति वाक्पणीभिर्लेखं प्रत्याक्षेय पर्यमयेन सुवेणीपघातं
 जुहोति य एतस्य पथो गोप्तारसेभः स्वाहेति नव सुवाङ्मतीरेषान्यां
 जुहोत्ययं वै त्वमस्मादधि त्वमेतदयं वै तदस्य योनिरसि । विश्वानरः
 पुनः पितृ लोकाञ्ज्वातवेदो वहेमं सुष्ठतां यत्र लोका इत्येवैव सुव-
 5 मनुप्रहरत्येवैतान्यवदानानीदमूने प्रक्षिप्यीदुम्वर्या दर्वीपघातं जुहोत्य-
 प्रये रधिमेते स्वाहेत्येवैव दर्वीमनुप्रहरति अघनेन चितामयेन नवचैन
 याम्येन सूक्तेनोपतिष्ठते प्र केतुना बृहता भात्यप्रित्वासीनः परा-
 चानुशंसति वा अघनेन वादहनं तिस्रो दक्षिणाप्राचीः कर्षूः कुर्वन्त्ये-
 येना अग्निरनुपरिप्लाव्य सिकताभिरनुप्रकीर्य संग्राहने यवीयान्यवी-
 10 यान्पूर्वः पूर्वः संग्राहनेरमन्वती ॥ ८ ॥

अरमन्वती रेवतीः संरभधमुत्तिष्ठत प्रतरता सखायः । अथा
 ब्रह्म ये असन्नशेवाः शिवान्वयमभि वाचानुत्तरेमेति अघनेन कर्षूः
 पर्यशाखे निहत्यावलेन मुल्लेन बद्धा विनिःसर्पन्ति यद्वै देवस्य सवितुः
 पवित्रं सहस्रधारे विततमन्तरिक्षे । येनापुनदिन्द्रमनार्तमात्तै तेनाहं
 15 मां सर्वतनु पुनामीति अघन्यो वुदस्यति या राष्ट्रात्यन्नादपयन्ति
 शाखा अभिमृता नृपतिमिहमानाः । धातुक्षाः सर्वाः पवनेन पूताः

1. *विञ्चति all. — वाक्पणीभिसृक्प्रत्याक्षेय T; वाक्पणीभिस्तत्प्रत्या-
 क्षेयेन H Bū. I have emended hesitatingly तं (i. e. उदकुम्भा).

4. After लोका T has स्वाहा, wanting also in T.Ā.

8. वा is both times omitted in T, but आदहनं, not दहनं is
 the word required by the context. The alternative is not clear.
 According to the paddhatis and the rites of Hir., both, the *anu-*
samsanam and the *karṣūkhananam* take place.

8. Instead of दक्षिणाप्राचीः, sometimes दक्षिणाः प्राचीः is read
 in H Bū Brl in kuṇḍ. 16 and in Brl in kuṇḍ. 12. Gopāla quotes
 with *खाप्रा°.

9. परि om. T, Gṛhyapray.

10. संग्राहति T H Bū, संग्राहते Gṛhyapray.; संग्राहने quot. Gop.

प्रजयास्मान् रथा वचसा संमृजार्थेति यथापस्तकस्यनविचमाणा अपः
सचेत्ता दक्षिणामुखाः समृत्तिका आश्रयन्ते धाता पुनातु सविता
पुनात्विति नामग्राहं विरदकमुत्तिष्ठोत्तीर्याचस्यादित्यमुपतिष्ठत उदयं
तमसस्यरीत्येव गृहानायन्ति यज्ञाव स्त्रिय आहुतास्तुर्वन्वेतिस्मिन् का-
5 लेष्मामात्याः केशरमश्रूणि वापयन्ते ये सन्निधाने भवन्ति विकल्प
इतरेषु वापयेरन्वा निवर्तयेरन्वा श्रुतवता तु वपन्नमेवासन्निधानेपीति
बोधायनस्य कल्पो न समावृत्ता वपेरन्वेत्यत्र विहारादित्येके मातरि
पितर्याचार्य इति विराचमचारलक्षणभोजनमधःशयनं ब्रह्मचर्यं च्यहं
षडहं द्वादशाहं संवत्सरं वा यावद्ब्रह्मं द्वादशाहावराधं परमगुह-
10 ष्वेवमघोदकमितरेषु विराचं यावज्जीवं प्रेतपत्न्येव यथाहिताभिरन्यत्र
प्रेयात् । ९ ।

अथ यथाहिताभिरन्यत्र प्रेयाद्दीप्यमानैरह्यमानैरासीरन्यावदस्य

4 sqq. I am not certain about the reading and interpretation of this difficult passage, quoted also in the commentary on the Pi. Sā. (p. 108 and 104).

6. 7. °पीतिबोधायनस्यकल्पो न H Bū; °पिनबोधायनकल्पो न Pi. Sā.; T: °पितुनुवो° etc. as H Bū.

7. °रन्नन्यत्रविहाराद् Pi. Sā.; °रन्नित्यत्रवि° Bū; °रन्नित्यत्रवि° H; °ननन्यत्रवि° T. Compare Āp. dhā. I. 10. 7 and Hir. dhā. in Bühler's edition of Āp. dhā., ad II. 15. 11.

8. Before च्यहं H Bū (not T, Pi. Sā.) have च.

9. वा only in H Bū, not in T and Pi. Sā.

10. Instead of °वमघोदक° H Bū give °वमघोदकम्°, T °व-
सोदकम्° (i. e. °वमसोदकम्°). Compare the preface.

12. दीप्यमानैरह्य° H Bū; दीप्यमानैर्ह्य° Pi. Sā.; दीप्यमानैः
ह्य° T. Comp. the Baudhāyana passage quoted by Rudradatta on
Āp. śrs. IX. 8. 5: दीप्यमानेष्वेवाह्यमानेषु यावन्त्यतिकालान्यपि हो-
वाणि सुस्तानि प्रतिसंस्त्राय जुहुयात्; Śat. Br. XII. 5. 1. 1: अथैक
आहुः । एवमेवाह्यहिता अह्यमानाः शरीरन्निति. Here अह्यहिताः

शरीरमपिभिः समागमयेरन्निर्लेषैतदभिवान्याये पयो दोहयित्वा गार्ह-
पत्येभिविष्यन्दिताहवनीयेभिविष्यन्दिदेधन्तात्समिधमाहरेदुपरिष्टाहि
देवेभ्यो हरतीति विज्ञायतेषैनमादायान्तरेष वेद्युत्करो प्रपाय प्रसि-
द्धमुपोषेयुरित्वेय यदि दग्धः स्नादस्त्रीन्याहृत्त्वानर्वेदि शरीराणां
५ कृष्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा तेषूपरि पाचाणि चित्वा कुशतरुणकैः
प्रतिकाय प्रसिद्धमुपोषेयुरित्वेय यद्यस्त्रीनि न विन्देयुस्त्रीणि षष्टि-
शतानि पर्णत्सरूणामेव कृष्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा तेषूपरि पाचाणि
चित्वा कुशतरुणकैः प्रतिकाय प्रसिद्धमुपोषेयुरित्वेय यदि दिगेव
प्रज्ञायते तां दिशं विहारं कल्पयित्वासाविहीति नामयाहमाह्वय
१० पर्णत्सरूणामेव कृष्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा तेषूपरि पाचाणि चित्वा
कुशतरुणकैः प्रतिकाय प्रसिद्धमुपोषेयुरित्वेय यदि दिगपि न प्रज्ञायत
इमां दिशं विहारं कल्पयित्वासाविहीति नामयाहमाह्वय पर्णत्सरूणा-
मेव कृष्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा तेषूपरि पाचाणि चित्वा कुशतरु-
णकैः प्रतिकाय प्रसिद्धमुपोषेयुरित्वाहितापिमपिभिर्दहन्ति यज्ञपात्रै-
१५ ष्वेति विज्ञायते पुरुषाकृतिर्ह्यस्य प्रियतमेत्वेतामनुष्ठां दहनस्य भुव-
तैषांयुदाहरन्ति शरीरदायादा इ वा अपयो भवन्तीति तदपि
दाशयते विज्ञायते शतमित्तु शरदो अन्ति देवा यवा नद्यन्ता वरसं
तनूनाम् । पुत्रासो यत्र पितरो भवन्ति मा गो मध्या रीरिषता-
युर्गन्तोरिति ॥ १० ॥

answers to दीप्यमानैः; Ait. Br. VII. 2: एवमेवैनान् (sc. अपीन्)
अजसानबुद्धत इन्धीरन्.

1. 2. So H Bā: गार्हपत्येभिविष्यन्दिताहवनीयेधन्तात्समिधमाहरे-
त्पुपरिष्टा* T.

4. Here and L 6, 8, 11 H Bā every time omit इति.

6. Here and L 8. 14 H Bā both times omit प्रसिद्धं.

16. इति om. T.

17. दाशयते i. e. RS. I. 89. 9.

- अघातः संचयनमेवेत्यां जुष्टायां तिस्रसु वा पञ्चसु वा सप्तसु वा नवसु वेकादशसु चायुग्मा रात्रीरर्धमासासाप्तानृतस्तवत्सरं वा संपाद्य संचिनयुरिति स उपकल्पयते सत च चीरं चाव्यं चोदकुम्भं च दर्भाद्य परिसरणीयान्नीललोहिते सूत्रे बृहतीफलं चारमानं चापामार्गं च
- 5 वेतसशाखां च सिक्ताद्य मुल्वं च पर्णशाखे चोत एवादहनादङ्क-
रात्रिर्वत्सं तिस्रोवसर्वनीया जुहोत्यत्र सत्र पुनरपि पितृभ्यः संमक्ष्य
पितृभिर्यन्ते छण्यः शकुन आतुतोदेवंधैतस्मिन्सते चीरं चोदकुम्भं च
निषिध्य वेतसशाखयावोचन् संपादयत्यप्रकृष्टायञ्करीराणि यं ते
अग्निममन्वामेति षड्भिः प्रथमा वोत्तमा या द्विरभावर्तयेयुरेधैतदाद-
- 10 हनमुदकुम्भिः स्ववोचितमवोच्य यास्य स्त्रीणां मुख्या सा सव्ये पाणौ
बृहतीफलं मीनलोहिताभ्यां सूत्राभ्यां विषयधारमानमन्वास्यायापा-
मार्गेण स्रष्टुपमुज्ज्वानन्वीचमावा दत्तः शिरसो वास्त्रि गृह्णात्युत्ति-
ष्ठातस्तनुवं संभरत्य मेह गात्रमवहा सा शरीरम् । यत्र भूयि बृहसे
तत्र गच्छ तत्र त्वा देवः सविता दधात्विति तं एकमिति द्वितीयं
- 15 पर ऊ त एकमिति तृतीयं तृतीयेन ज्योतिषा संविशत्येति चतुर्थं
संवेशनस्तनुर्वी चावरेधीति पञ्चमं प्रियो देवानां परमे सधस्य इति

4. लोहितसूत्रे T.

5. मुल्वं T, मुल्वे H Bū.

6. *वसर्वनीया is a conjectural reading. *वर्जनीया H Bū,
विसर्वनीया T, Gr̥hyapray.

7. Is चोदकुम्भं (so all MSS.) to be corrected into चोदकं?

8. *गवोचन् or *गवोचत् H Bū; *गवोच्य T. — With *पादयत्य°
begins the MS. Burnell. *पादयत्य° T Brl, Gr̥hyaprayoga; पात-
यत्य° H Bū. I am uncertain, which reading to accept.

9. अघैतद° H Bū; अघैनद° T Brl Gr̥hyaprayoga.

10. अवोचति Gr̥hyaprayoga; अवोचति Brl, अवोच्य H Bū T.

वष्टमैधेन सुसंचितं संचित्य पिण्डं करोति^१ तं तथा करोति यथास्य
कपोतरक्षायायां नोपविशेदित्वेधेनमपरिमितैः शुद्धमिश्रैरक्षमभिः परि-
चिनोति^२ न तेन परिचिनयाद्यथास्य कपोतरक्षायायां नोपविशेदित्वे-
धेताम्यस्त्रीन्यद्भिः प्रचान्त्स कुम्भे वा सते वा कृत्वादायोपोत्तिष्ठत्तुतिष्ठ
५ ग्रेहि ॥ ११ ॥

उत्तिष्ठ ग्रेहि प्रह्वीकः कुरुष्व परमे श्रीमन् । यमेन त्वं यन्या
संविदानोत्तमं नाकमधिरोहेममिति^३ तं प्रतिवेशं कुम्भं निधायोवातो
हविर्यज्ञियं निवपनं^४ यं कामयेताननलोकाः स्यादिति^५ समस्ता उदते
सिकतोपोभिः परिश्रिते निदधाति पृथिव्यास्तां अविद्यां अपामोष-
१० धीनां रसे सुवर्गे लोके नाकस्य त्वां पृष्ठे ब्रध्नस्य त्वां विष्टपे सादया-
म्यसावित्वेननलोको हिव भवतीति विज्ञायते^६ जघनेन कुम्भं तिस्रो
दक्षिणाप्राचीः कर्षूः कुर्वन्तीति तत्पुरस्ताद्वास्त्रात्^७ जघनेन कर्षूः पर्श-
शास्त्रे निहत्वाबलेन मुल्लहेन वज्रा विनिःसर्पन्तीति तत्पुरस्ताद्वास्त्रात्^८
यथापस्तबन्धनवेचमाणा^९ अपः सचेला दक्षिणामुखाः समृत्तिका आस-
१५ वन्ते धाता पुनातु सविता पुनास्विति^{१०} नामग्राहं त्रिदकमुत्तिष्ठो-
न्नीर्वाचम्यादित्वमुपतिष्ठत उदयं तमसस्सरीत्वेच गृहानायनि^{११} यज्ञान
स्त्रिय आङ्गस्तत्कुर्वन्ति ॥ १२ ॥

ते यदि पुनर्धत्स्वन्तो भवन्ति पुरस्तादेवावशेषेयुर्बुधं चारणी च

1. Between संचित्य and पिण्डं H Bū add तस्य, not T Brl. —
करोतितंतथा om. H Bū; they have करोत्यथास्य.

2. अधेनमप° H Bū; अधेनान्वप° Brl; अधेनानप° T. — So
emended; °मिश्रैरक्षमभिः all MSS. Compare C. 333.

3. नतेन H Bū Brl: नते T.

4. सते T Brl; शरावे H Bū.

7. निधाया° all; निदधात्वा° Brl (sec. m.?).

9. After निदधाति T adds शास्त्रा इति.

10. सुवर्गे T Brl; स्वर्गे H Bū.

कृष्णाजिनं दृषदुपले शम्भ्यामित्येष यवनप्रहृतानि सूर्यसैव कस्य चाश-
त्यस्धारणी गृहीत्वा मधित्वाभिनुपसमाधाय संपरिस्वीर्य दक्षिणेनावि
दक्षिणायान्दर्भात्संस्वीर्य तेषूपरि कृष्णाजिने शम्भ्यायां दृषदुपले युक्ता-
स्त्रीन्वाञ्जनं पिष्ट्वा पुराणसर्पिषा समुदायुज्य जुह्वा प्रसेकं जुहीत्वस्त्रा-
५ त्तमधि जातोस्त्रयं त्वदधि जायताम् । अग्रे वैश्वानराय सुवर्गाय
लोकाय स्वाहित्वेविवानुप्रहरति जुह्वं चारणी च कृष्णाजिनं दृषदुपले
शम्भ्यामित्येषाप्युत्प्रेषा भवति तं यदि ज्वालोर्ध्वमभुज्ज्वलयेद्देवलोक-
मभ्यजिषीदित्वेन जानीयादेष यदि मुहूर्तमुदेत्वा बाधमेदनरिचलोक-
मित्वेन जानीयादेष यदीमामनुविनयेदिहैवेति जानीयादेषाव स्त्रिय
१० आकृष्टान्त्वुर्वेति न चास्मात् ऊर्ध्वं रमशानं कर्तुमाद्रियेतोऽकृतीर्वास्त्रा-
दहने वपेदेषाभिर्वा परिचिनुद्यात्तंमभेवादित्यक्षयत्तमि वातः पवते
तमापः सृष्टन्ति स चादित्यस्य सवाशान्न वायोर्नापां स्यात्किञ्चित्

1. So emended; यस्सैवचाश° H; यस्सैवचाश° Bū; यस्सैवै-
कस्याश° T; यस्सैवैकस्याश° BrL.

2. Between दक्षिणेन and दक्षिणायान् BrL has चपि, T: आह-
वनीयं, H Bū nothing.

3. शम्भ्या T; शम्भ्यायां the others.

3. 4. युक्तीतान्वाञ्जना° H Bū; युक्तास्त्रीन्वा° BrL; युक्ता-
स्त्रवा° T.

6. •चारणी H Bū BrL; •चारणि T.

7. For उत्प्रेषा comp. p. 12, l. 5. — •र्ध्वमभुज्ज्वलयेद् BrL;
•र्ध्वमभुज्ज्वलयेद् T (consequently = BrL); •र्ध्वमत्तुज्ज° H Bū.

8. Instead of एनं (T, BrL) H Bū have एवं here and l. 9. —
उदेत्वाबाधमेद् BrL; बाधमेद् T; उदेत्तुज्ज्वलयेद् H Bū.

9. •मामनुविनयेद् BrL; •मानविनयेद् T; •मामनुविनयेद् H Bū.

10. •येताकृतिर्वा H Bū; •येताकृतिवा BrL; •येताकृतिवा T.
Compare the parallel passage of Hir. and the preface.

11. वपेद् H Bū T; निवपेयुर् BrL.

यमेव निदधुर्य उ चैनदेव विदुरेवमु हाहीनाहा शःशोहायनासं हो
 एवं चके तसो हेमेहीनाहा शःशोहायना~श्रेयसी श्रेयसी ह्यसि
 कुहन्ती कुहति~वस्ससी वस्ससी प्रजा भवति यमेव निदधुर्य उ
 चैनदेव विदुरेतां ह कौपीतकिर्विदां चकार~तसो हेमे कौपीतकिनः~
 5 श्रेयसी श्रेयसी ह्यसि कुहन्ती कुहत्ससि वस्ससी वस्ससी प्रजा भवति
 यमेव निदधुर्य उ चैनदेव विदुर्य उ चैनदेव विदुः ॥ १३ ॥

एकाहं धुनुयुस्त्रीखहानि धुनुयुः पञ्च सप्त नवैकादशाहान्वर्धमासं
 धुनुयुरेवमुमा रात्रीरर्धमासास्मान्नृतूत्संवत्सरं वा संपाद्य धुनुयुरि-
 ति~स उपकल्पयते दधि च वाजिनमित्रं कुशीं च शतानृणां तिष्ठः
 10 पानाञ्चो मेधो रोहितं चर्मान्दुहमाहननार्धमपसत्त्वानृतां रज्जुं परि-
 श्रयणीं षट्क्षतानीष्टका आममया अपरिमिताद्य लोकपृथा इथा

1. 3. 6. यमेव H Bā; यमेवं T Brī.

1. This passage may be called the most difficult of the whole sūtra. I therefore give the vv. II. of all my MSS., as I have read them: एवमुहाहीनाहाश्वत्थाहायनासंहोएवञ्चक्रेतस्त्रोहोमे-
 हीनाहाश्रेयसी° Brī; एवमुहाहीनाहाश्व(or श्व)थोहायनासंहोएव-
 चक्रेतस्त्रोहोमेहाहीनाश्वत्थाहायनाश्रेयसी° Bā; एवमुहाहाहिनाश्वथो-
 हायनासं (etc., the rest as Bā) H; एवमुहाहाहाहाहायनासंहोहो-
 वस्त्रोहोहोहाहिनाहाश्वत्थायहायनाश्रेयसि° T. I have without
 hesitation taken into the text the ingenious conjecture of Prof. Kern:
 शःशो instead of शधो or शत्थो. But nevertheless the inter-
 pretation has many difficulties. Compare the shorter redaction of
 this „vijñānam“ in the Hiraṇyakeśisūtra. The meaning seems to
 be: „whomsoever they inter in this way, and they, who know
 this, (with those it will be) even thus: ever and ever returning
 years with not-lessened days — so him (for whom this ceremony
 has been performed) he (the performer) makes, his are those ever
 and ever returning years with not-lessened days“. If this is the
 sense of the words, to अहीनाहा the visarga ought to be added.

3. Comp. TS. II. 1. 10. 3.

धानास्तिलमिश्राद्यातिलमिश्राद्याद्यैतदभिवान्द्याद्यै दुग्धमर्धपात्रं समूलं
 बर्हिर्नलेषीका भुक्तभोगं च वासः सेववितुषीं चतुरो लोहान्पञ्च चक-
 न्यद्यापूर्णोक्षेवां घृतेनैकोभिचारितः~मृतेनैकः~वीरेणैको~दग्नेको~मधु-
 नैकश्चेतुरः सम्मानवृत्तसम्बं दूर्वास्तम्बं काशस्तम्बं कुशस्तम्बं चतुरो
 5 नानावृक्षीयान्परिधीन्यर्णमयवारणवैतसश्मीमयान्दे शाखे वारण-
 शाखां च शमीशाखां च यवान्सर्वीषधीः सिकताश्च मुल्गे च तिस्रश्च
 पर्णशाखा~अचान्तरेण यामं च रमशानं चागारं वा विमितं वा
 वारितं भवति~तदृषापिमुपसमाधाय जघनेनाग्निं तिस्रः पालाशो
 मेघ्यो निहत्य तासामन्तरेणास्त्रिकुम्भं निधाय तदुपरिष्ठाकृतातृणाम-
 10 धुवस्व दद्याद्वा ज्विनमिन्ध्रेण पूरयति वैश्वानरे हविरिदं अहोमीमं
 सनुद्रं शतधारमुत्समिति द्वाभ्यां~द्रप्साननुमन्त्रयते द्रप्सस्तन्देह्येधेन
 रोहितेन चर्मणान्दुहेनाभिघातमभिघातं त्रिरपसलैः परियन्त्वजिनमौ
 अजिनमौ इति विल्लिरेव रात्रिः परियन्ति~त्रिरद्~एवममात्या
 एवं स्त्रियस्येदनु नर्तक्यान्नुत्वेयुर्थश्चापहन्त्यते~खाद्यां वा पले वा

1. So H Bū Brl; *आद्याभिवान्द्या* T.

5. नानावृक्षान् Brl; नानावृक्षान् T H Bū, but comp. kaṇḍ. 15
 s. f. and Āp. śrs. V. 17. 5. — वैतसं T Brl; वैतसं H Bū.

6. Instead of शमी° Brl has पर्ण° (T omits the word), but
 comp. kaṇḍ. 16. — सर्वोषधीस् Brl, सर्वोषध the others.

8. तदृषापि T Brl; तदृषापि H Bū. Comp. kaṇḍ. 17 init.

9. Between निहत्य and तासामं Brl has तदुपरि.

12. अभिघातं only once T Brl.

12. 13. यन्त्वजिनमौ इति Brl; यन्त्वजिनमौअजिनमौलिति T;
 यन्त्वजिनमौअजिनमौइति H Bū. The Baudh. paddh. Burnell has:
 अजिनमौर्यजिनमौर्यजिनमौधीति. Compare Hir. XXIX. 2 (med.)
 and C. 84. The repetition of अजिनमौ, although it is to be said
 thrice, has its analogy in मधु, Āp. śrs. XV. 8. 6.

14. Uncertain reading. पल्लेवा Bū; पल्ले(पल्ले)वा H; पल्ले-

समवशमयन्ते च देषां समवशमित्वं भवति तेन तथा प्रययुर्यदेहर्न
पुरस्तात् पञ्चासंभ्रमसं पश्येयुस्ते महाराज उत्थाय प्रययुः । १४ ।

ते महाराज उत्थाय प्रययुर्ज्ञात्वा रममाणकरणमेषीते ब्राह्मणा
अक्षीरादासोत्तरतो गत्वा लोष्ठानुपसंहरन्तीष्ट्वा वीथितदादहनमुद-
कुक्षिः स्ववोचितमवोचत्पेत वीत वि च सर्पतातो येन सा पुराणा
ये च नूतनाः । अहोभिरन्निरक्तुभिर्वक्तं यमो ददात्ववसानमस्मा
इति यथा जीवदुपसर्पेद्विज्ञायते न जीवन्तमभिनिदध्यावैज्जीवन्तम-
भिनिदध्याज्जीवतो ह्येष प्राणानभिनिदध्यादिति पर्याशाखया वेदयि-
त्वापसत्तावृत्तया रज्ज्वा परियन्ति प्रेमां मात्रामुपकुहीति तस्य मात्रा
यदि जीवदधं पुरस्तान्नाभिदधं पश्चाद्वेदि नाभिदधं पुरस्ताज्जानुदधं
पश्चाद्वेदि जानुदधं पुरस्तान्नुल्फदधं पश्चाद्वेदि गुल्फदधं पुरस्तात्समं
भूमेः पश्चात्पुरुषमात्रं भवतीति विज्ञायते उक्तं विधाभासमनुसन्धं

वा T; पल्ले (or पल्ले) वा Brl. Hir. (XXIX. 1. s. f.) has तल्ले वा, com-
pare also Kāty. śrs. XXI. 3. 7. In the Bandh. gr̥hyasūtra II. 13
the same पल्ले occurs also at the side of गोष्ठे.

1. समवशमयन्ते Bā H T; समवशमयन्ते Brl. For this word
compare Śat. Br. VII. 3. 2. 1 and Śākh. gr̥hs. I. 14. 7. — समव-
शमि (or यि) त्वं Bā H; समवशमित्वं Brl T.

2. महाराजादुत्थाय here and 21. 3 H Bā; महाराज उ° T;
सहाज उ° Brl.

3. Emended. MSS.: आर्तैरा°, अभिरा°, अद्रिरा°.

7. So emended. जीवदुपसर्पेद् H Bā; जीवमुपसर्पेद् T; जीव-
मु(?)पसर्पेद् Brl. But a paddhati: यथा उदकस्तेन सर्वे जन्तवोप-
सर्पेयुः. Comp. Hir. XXIX. 1. s. f. The words यज्जीवन्तमभिनिद-
ध्याच् are only found fully in Brl. But T has: निदध्याज्जीवतो,
with यत्!

8. Comp. the crit. note on 8. 6.

12. उक्तं namely in the Cāyanasūtra cp. 19. — From अनुसन्धं
to कुर्वन्ति is also found in the Bandh. cāyanasūtra c. 19.

- लेखा लिखत्वेपोबुत्व स्यन्दा कर्षूः खानयन्त्येक्यस्यपस्या दक्षिणतश्च
पथाच्च वर्षीयसीः कुर्वन्त्येव द्वाभ्यामात्मव्रपिं गृह्णीति मयि गृह्णाम्येव च-
पि यो नो अपिरिति स्वयंचितिं जयति यास्ते अपि समिधो धानि धा-
मेति चेतमश्चमभिमूक्षान्तःशर्करमिमामुपदधाति प्रजापतिस्त्वा सादयतु
5 तथा देवतयाङ्गिरस्वधुवा सीदेत्त्वेषास्तीतपुरस्तादेवोदुम्बरं युगलाङ्गलं
कारितं भवति सप्तगवं वा त्रयोदशगवं वोंयुग्मा युक्तस्य भवन्त्येषा-
नहुहो युनक्ति सवितैतानि शरीराणि पृथिव्यै मातुरुपस्य आदधे ।
तेभिर्युज्यन्तामघ्रिया इति कर्षति युनं वाहाः युनं नराः युनासीरा-
विमां वाचमिति द्वाभ्यां सीतां प्रत्यवेक्षते सीते वन्दामहे त्वावाची
10 सुमने भव । यथा नः सुभगाससि यथा नः सुफलाससीत्त्वेषास्ति-
कुत्वं सीतायां निदधाति सवितैतानि शरीराणि पृथिव्यै मातुरुपस्य
आदधे । तेभिरदिते शं भवेत्त्वेषानहुहो विमुञ्चति विमुच्यध्वमघ्रिया
देवयाना अतारिष्य तमसस्सारमस्य । ज्योतिरापाम सुवरगच्चेति त
एतेध्वयोर्भवन्ति यदि दक्षिणावान्पितृमेधो यद्यु वै सत्त्वियोपिर्वेषा-
15 गवं वृद्धचन्ति यवैवान्द्राहन्तुगलाङ्गलमेधेनमुपवातयति प्र वाता

2. From अथ द्वाभ्यां to धुवा सीदेति = Bandh. cay. sū.
c. 20, init.

5. From अथास्ती to °गवं वा is also found in the Bandh. cay.
sū. 24 s. f. but with पञ्चवं वा द्वादशगवं वा.

6. After °दशगवं वा Brl continues with नलं सवं (24. 10).

9. From वाचमिति to देवता प्रजापति° (p. 23. l. 6) om. T.

13. 14. From त एते to युगलाङ्गलं (l. 15) also in the cayana-
sūtra (cp. 25), but here we have दक्षिणावता यजते instead of दक्षि-
णावान्पितृमेधः.

15. वृद्धचन्ति H; वृद्धन्ति B; वृद्धचन्ति cayanasūtra (MS. Haug);
वृद्धचन्ति Mahāgnisarvasva; यदि सत्तेषां चीयते तदा यथागवं यस्य
ते वचीवर्दास्तस्मैवोत्सृजन्ति । न त्वध्वये दातव्याः तस्यापि तत्र यज-
मानत्वात् Mahāgnisarvasva, MS. Burnell fol. 31. a. 1.

वान्ति पतयन्ति विद्युत उदोषधीर्जिह्वेति पिबन्ति सुवः । इरा विश्वस्यै
 भुवनाय जायते सत्पञ्चन्यः पृथिवीं रेतसावतीत्वेपिवत्सर्वीषधीर्वपति
 यथा यमाय हार्म्यमवपन्यस्व मानवाः । एवं वपामि हार्म्यं यथासाम
 जीवन्तोके भूरय इत्थेव सिकता निवपत्यपि तव यवो वय इति
 5 षड्विरगुक्कन्दसमैधोर्ध्वचित उपदधाति चितः स परिचत ऊर्ध्वचितः
 अयध्वं पितरो देवता प्रजापतिस्त्वा सादयतु तथा देवतयाङ्गिर-
 स्वद्भुवा सीदिति यथानुब्रूहत्याप्यायस्वेति गायत्र्या ब्राह्मणस्त्वं ते
 पयांसीति विष्टुभा राजन्यस्त्वं यथासुष्ठु यथाशर्करामनुब्रूहत्येव द्वाभ्या-
 मात्मन्नापि गृह्णीति मयि गृह्णाम्यथि अयि यो नो अपिरिति स्वयं-
 10 चिति अपति यास्ते अपि समिधो यानि धामेति श्वेतमश्वमभिमृश्या-
 धिद्रवणं अपत्यपामिदं न्ययनं नमस्त इति द्वाभ्यामेष चैववितृक्तीं
 चतुरो लोष्ठानुपदधात्युत्ते तभ्रोमि पृथिवीं त्वत्परीमं लोकं निदधन्वो
 अहं रिधं । एतां स्मृणां पितरो धारयन्तु तेवा यमः सादनात्ते
 मिनीत्विति पुरस्तादुपदधात्युपसर्प मातरं भूमिमेतामुब्वचसं पृथिवीं
 15 सुशेवां । ऊर्ध्वसदा युवतिर्दक्षिणावत्येषा स्वा पातु निर्वन्त्या उपस्व
 इत्युत्तरत उक्त्वस्वस पृथिवि मा वि बाधिथाः सृपायनासी भव
 सृपवद्वना । माता पुत्रं यथा सिचाम्बेन भूमि वृष्ट्विति पश्चादुक्त्व-
 माना पृथिवी हि तिष्ठसि सहस्रं मित उप हि अयन्ता । ते गृहासो

4. From सिकता निवपति to अनुब्रूहति (l. 8) also in the
 cayanāsūtra (26. a. f.) with the exception of पितरः . . . सादयतु.

8. On यथासुष्ठु यथाशर्करं compare Mahāgnisarvasva fol. 26. a:
 यथा अपिचैवं समं भवति यथा च तद्वहिः शर्करा दृढा भवन्ति
 तथा शर्करा अनतिक्रम्य संभारान्ब्रूहति.

8. 9. With अथ द्वाभ्यां T Bū H begin a new chapter; H Bū
 repeat the words अथ द्वाभ्यां . . . णीति, H closing them with
 ॥ १४ ॥. In Bū the number is added in margine.

11. TS. IV. 6. 1. 3.

- मधुसुतो विश्वाहासी शरणाः सन्त्वचेति दक्षिणतर्क्षेया देवतं कृत्वा
सूददोहसः करोत्येधेन तिलमित्राभिधानाभिपक्षिरत्वेष्टीधाना हरि-
शीरजुनीः सन्तु धेनवः । तिलवत्सा ऊर्जमस्य दुहाना विश्वाहा
सन्त्वनपस्फुरन्तीरित्वेधेतदभिवान्वाधै दुग्धमर्धपात्रं दक्षिणत उपदधा-
5 त्वेषा ते यमसादने स्वधा निधीयते गृहे । अचित्तिर्नाम ते असा-
वित्वेव यजमानस्य नाम गृह्णाति तया देवतं कृत्वा सूददोहसं
करोति दक्षिणतः समूलं बर्हिर्निदधातीदं पितृभ्यः प्रभरेम बर्हिर्देवेभ्यो
जीवन् उत्तरं भरेम । तत्त्वमारोहासो मेधो भव यमेन त्वं यस्या
संविदान इति तया देवतं कृत्वा सूददोहसं करोत्येध नलेपीकामु-
10 पदधाति नलं श्वमारोहेतं नलेन पद्योन्विहि । स त्वं नलश्वो भूत्वा
संतर प्रतरोत्तरेति तया देवतं कृत्वा सूददोहसं करोत्येधास्त्रिकुशं
भुक्तभोगेन वाससा निर्खिज्य यथाङ्गं चिनोति सवितैतानि शरीराणि
पृथिव्ये मातुष्यस्य आदधे । तेभ्यः पृथिवि शं भवेत्येव षड्योतारं व्या-
चष्टे षड्योता सूर्यं ते चतुर्गक्तु वातमात्मा वां च गच्छ पृथिवीं च
15 धर्मणा । अपो वा गच्छ यदि तव ते हितमोषधीषु प्रतितिष्ठा
शरीरैः । परं मृत्यो अनुपरेहि पञ्चामिति चोद्येनमुपवातयति शं
वातः शं हि ते घृणिः शम्भु ते सन्त्वोषधीः । कल्पन्तां मे दिशः
शग्मा इत्येधेताम्यज्ञं चरुन्तसा पूषानुपदधात्युपपवान् घृतवांसश्चरेह सी-
दतुत्तभुवन्पृथिवीं यामुतोपरि । योजिष्ठतः पथिष्ठतः सपर्यत ये
20 देवानां घृतभामा इह स्य । एष ते यमसादने स्वधा निधीयते
गृहेसावित्वेव यजमानस्य नाम गृह्णाति दशाचरा तां रचस्व तां
गोपायस्व तां ते परिददामि तस्यां त्वा मा दभन्पितरो देवता ।
प्रजापतिस्त्वा सादयतु तया देवतयाङ्गिरस्त्रिवुवः सीदिति पुरस्तादुप-
दधात्येधुपवाङ्कृतवानितुत्तरतोपुपवान् चीरवानिति पश्चादेधुपवान्-
25 धिवानिति दक्षिणतोपुपवाङ्धुमानिति मध्ये शताचरा सहस्राचरा-

- युताचराच्युताचरेति प्रतिदिशमनुषजति^{१३}तया देवतं कृत्वा सूददो-
हसः करोत्येधैनमतिलमिश्राभिधानाभिरुपकिरत्येतास्ते स्वधा अमृताः
करोमि यास्ते धानाः परिकिराम्यव । तास्ते यमः पितृभिः संविदा-
नोव धेनूः कामदुघाः करोत्येधे चतुरः सन्वानुपदधाति चरुणा-
६ सुपरिष्टात्तामर्जुनीषधीनां पयो ब्रह्माण इद्विदुः । तासां त्वा मध्या-
दादधे चरुम्भो अपिधातव इति पुरस्तादर्जुनस्तम्^{१४}दूर्वाणां सस्वमाह-
रैतां प्रियतमां मम । इमां दिशं मनुष्याणां भूयिष्ठानुविरोहत्वित्युत्तरतो
दूर्वास्तम्^{१५}काशानां सस्वमाहर रचसामपहत्वि । य एतस्मै दिशः प-
राभवन्नघायवो यथा ते नाभवन्पुनरिति पश्चात्काशस्तम्^{१६}दर्भाणां
१० सस्वमाहर पितृणामोषधीं प्रियां । अन्वस्मै मूलं खोवादनु काण्डमथो
फलमिति दक्षिणतो दर्भस्तम्^{१७}चतुर्णां सन्वानामथैर्मध्यमं चरुमपिद-
धात्येतेरेव चतुर्भिर्मन्त्रैस्तेया देवतं कृत्वा सूददोहसः करोत्येधे चतुरो
नानावृषीयान्परिधीन्परिदधाति मा त्वा वृषी संवाधिष्टां मा माता
पृथिवि त्वं । पितृन्पृथ्व गङ्गास्त्रेधासं यमराज्य इति पर्णमयवारणौ
१५ पुरस्ताद्योत्तरतश्च^{१८}मा त्वा वृषी संवाधेयां मा माता पृथिवी मही ।
वैवस्वतं हि गङ्गासि यमराज्ये विराजसीति चैतसश्ममीमयो पश्चाच्च
दक्षिणतश्च^{१९}तया देवतं कृत्वा सूददोहसो करोत्येधे नक्षेत्रीकावित्येकेधे
लोष्ठानुपदधाति पृथिव्यास्त्वा ॥ १५ ॥

- पृथिव्यास्त्वा लोके सादयाम्यमुष्य शर्मासि पितरो देवता प्रजा-
२० पतिस्त्वा सादयतु तया देवतयाङ्गिरस्त्वबुवा सोदिति शतं पुरस्तादु-
पदधात्येन्नरिचस्व त्वा लोके सादयामीति शतमुत्तरतो दिवस्त्वा
लोके सादयामीति शतं पश्चाद्दिशां त्वा लोके सादयामीति शतं
दक्षिणतो^{२०}नाकस्व त्वा पृष्ठे ब्रह्मस्व त्वा विष्टपे सादयामीति दिशतं

१३. नानावृषीयान् H Bū; °वृक्षान् BrI; °वृक्षान् T. Comp.
p. 20. 5.

१७. नक्षेत्रीकावित्येके BrI, T; नक्षेत्रीकामुपदधातोत्येके H Bū.

मध्ये॑ तथा देवतं कृत्वा सूददोहसः करोत्येव लोकपुणा उपदधाति
लोकं पुण किद्रं पुणाद्यो सीद शिवा त्वं । इन्द्रापी त्वा बृहस्पति-
रस्मिन्मोनावसीषदन्निति॑ लोकपुणाभिः सहस्रं संपद्यते॑ द्विषहन्नादिष्वे-
तात्वेव पुनः पुनरुपदध्यात्कादकापिचितावपि पञ्चाशीतिशतमुपदध्या-
5 द्विंशत्यतेभिं चित्वा सीचामस्या यजेत मैत्रावरुणामिचया वेति काद-
कापीनां ब्राह्मणं॑ तथा देवतं कृत्वा सूददोहसः करोत्येवावद्रुत्य
कृष्णमश्वमभिमृश तनुपुरीषमुपदधाति पृष्टो दिवीति॑ तथा देवतं
कृत्वा सूददोहसं करोत्येनमुपवातयति शं वातः शं हि ते घृणिः
शमु ते सन्त्वोषधीः । कल्पन्तां ते दिशः सर्वा इत्येनमभिमृशतीद-
10 मेव मेतोपरामार्तिमाराम कां चन । तथा तदश्विभ्यां कृतं मित्रेण
वरुणेन चेति॑ पुरस्ताद्धारणशाखां निदधाति वरणो वारयादिदं देवो
वनस्पतिः । आर्त्विं निर्जत्ये द्वेषाच्च वनस्पतिरित्युत्तरतः चेचवितृष्णीं
निदधाति विधृतिरसि विधारयाकृदघा द्वेषासीति॑ पञ्चाक्षमीशाखां
निदधाति शमि शमयाकृदघा द्वेषासीति॑ दक्षिणतो यवान्निदधाति
15 यव यवयाकृदघा द्वेषासीत्येनमुपतिष्ठते पृथिवीं गङ्गान्तरिक्षं गङ्ग
दिवं गङ्ग दिशो गङ्ग सुवर्गं सुवर्गं दिशो गङ्ग दिव गङ्गान्तरिक्षं गङ्ग
पृथिवीं गङ्गापो वा गङ्ग यदि तत्र ते हितमोषधीषु प्रतितिष्ठा शरी-
रैरिति॑ जघनेन चित्वा तिस्रो दक्षिणाप्राचीः कर्षूः कुर्वन्ति तत्पुरस्ता-
द्वास्याते॑ जघनन कर्षूः पर्णशास्त्रे निहत्याबलेन शुल्बेन बद्धा विनिः-

1. From अथ लोकं to अथावद्रुत्य (excl.) is omitted in Brl.
1. T has, as mostly in this part of the sūtra, only the pratika.
3. So T; द्विषहन्नादिष्वे० H Bū.
6. This brāhmaṇam is found TBr. III. 12. 5. 12.
6. 7. The passage from अथावद्रुत्य to पृष्टो दिवीति is again taken from the cayanāsūtra. Brl has: पृष्टो दिवि पृष्टो अपिरिति. The whole passage is forgotten by T.
19. Before कर्षूः H Bū (not T Brl) have वा.

सर्पन्तीति तत्पुरस्ताद्वाख्यातं यथायस्यन्यनवेचमाणा चपः सचेत्ता
दक्षिणामुखाः समृत्तिका आस्रवन्ते धाता पुनातु सविता पुनात्विति
नामयाहं त्रिदकमुत्सिच्योत्तीर्थाचम्बादित्यमुपतिष्ठत उद्वयं तमसस-
रीर्त्वेण गृहानायन्ति यच्चाव स्त्रिय आहुसात्कुर्वन्त्वेव शान्तिं कुर्वन्ति
सौचामखा प्रत्याम्बायो भवत्यचामिचया वेति संतिष्ठते लोष्टचितिः
संतिष्ठते लोष्टचितिः ॥ १६ ॥

अथ गृहानेष्वपकल्पयते वारणं सुक्खवं च वारणान्परिधीन्
कुशमयं बहिः पर्णमयमिध्मं लोहितं चर्मानहुहं नवं च सर्पिराज्जनं
चादमानं चानहुहं च शमीशाखां च कुशतरुणकानि च दर्भस्तम्बं
10 चाजं च यवाद्यैर्त्वेष्टान्तरेण ग्रामं च ग्रमशानं च तद्वृथापिमुपसमाधाय
कुशमयं बहिः स्त्रीत्वा वारणान्परिधीन्परिधाय पर्णमयमिध्ममभ्यज्य
स्वाहाकारेणाभ्याधायाधैतल्लोहितं चर्मानहुहं जघनेनाग्निं प्राचीनग्री-
वमुत्तरलोमोपसृणाति तदारोहन्ति यावन्तोस्त्र ज्ञातयो भवत्वारो-
हतायुर्जरसं गृहाना अनुपूर्वं यतमाना यतिष्ठ । इह स्वष्टा सुव-
15 निमा सुरब्रौ दीर्घमायुः करतु जीवसे च इत्येष्टेनाननुपूर्वं कल्पयति
यथाहान्यनुपूर्वं भवन्ति यथर्तव अतुभिर्वन्ति कृष्णाः । यथा न पूर्व-
मपरो जहात्येवा धातराद्युषि कल्पयैषामित्वेव वारणेन सुवेण वा-
रणां सुचि चतुर्गृहीतं गृहीत्वा जुहोति न हि ते अग्निं तनुवै क्रूरं

5. So gives Brl (only भवन्त्य°); सौचामखा T Brl, °मखाः
H Bū, quot. Gop.; भवत्य° H Bū Gop.; भवत्य° (न्य°) T Brl; चच is
omitted by Gop.; °मिचया T Brl; °मिचाया Gop.; °मिचायो
H Bū; वेति Brl Gop.; वेति T; instead of वे(च)ति H Bū have
जुह्यादिति.

7. So T Brl Gṛhyaprayoga; सुवंचसुवंच H Bū.

10. तद्वृथापि° H Bū T; वृथापि° quot. Gop.; लौकिकापि° Brl.

15. अनुपूर्वं H Bū Brl Gṛhyaprayoga; अनुपूर्वान् T. Compare
also Hir. XXVIII. 11.

चकार मर्त्यः । कपिर्वभक्ति तेजने पुनर्जराय गौरिव । अप नः
 शोमुचदधमये शुमुध्या रयिं । अप नः शोमुचदधं मृत्यवे स्वहित्वेष
 वारणेन सुवेणोपधातं ब्रुहोत्यप नः शोमुचदधमिति द्वादश सुवाङ्म-
 तीरेणोपोत्यायानद्वाहमन्वारभन्तेनद्वाहमन्वारभामहे स्वसाये । स न
 5 इन्द्र हव देवेभ्यो बह्विः संपारणो भवेति प्राज्ञो यन्तीमे जीवा वि
 मृतेराववर्त्तिन्नभूद्ब्रह्मा देवाह्रतिर्नो अय । प्राज्ञोशामा नृतये हसाय
 द्वाधीय आयुः प्रतरां दधाना इति जघन्यः शमीशाखया पदानि
 संलोपयते मृत्योः पदं योपयन्तो यदैम द्वाधीय आयुः प्रतरां द-
 धानाः । आप्यायमानाः प्रजया धनेन शुद्धाः पूता भवत यज्ञियास
 10 इत्येयान्तरेणापि च यामं चारमानमुपदधातीम जीवेभ्यः परिधिं द-
 धामि मा नोनुशादपरो अर्धमितं । शतं जीवन्तु शरदः पुरुचीक्षिरो
 मृत्युं दध्महे पर्वतेनेत्येधेताः पत्नयो नवेन सर्पिषा संमृशन्त इमा ना-
 रीरविधवाः सुपत्नीराजनेन सर्पिषा संमृशन्तामिति कुशतरुणकैस्त्रैक-
 कुदेनाजनेनाङ्के यदाजनेन वैककुदं जातं हिमवतस्सरि । तेनामृतस्य
 15 भूलेनारातीर्वश्यामसीत्येधेतानि कुशतरुणकानि समुच्चित्य दर्भसाम्ने
 निदधाति यथा स्वमुद्गिनत्सोपधे पृथिव्या अधि । श्वमिम उद्भिन्दन्तु
 कीर्त्या यशसा ब्रह्मवर्चसेनेति प्रत्येत्य गृहानासन्दीः प्रोष्ठानित्वारोह-
 न्यनश्वो अलमीवाः सुशेवा आरोहन्तु जनयो योनिमय इत्येव च-

8. संलोपयते H Bū Brl; संलोपयते T; संकुलोपयन्ते Grhyapra-
 yoga. Comp. Hir. XXVIII. 11 and Wiener Zeitschr. für die Kunde
 des Morgenl. VIII, p. 369.

10. With अयान्तरेणापि Brl breaks off.

15. समुच्चित्य Bū T.Ā. p. 714; समुच्चित्य H Grhyaprayoga; T
 om.; compare C. 461.

17. गृहानासन्तिप्रोष्ठानित्वारोहन्त्य* T; गृहणनासन्तिप्रोष्ठानित्वा-
 रोहयन्त्य* H Bū. आसन्तिप्रोष्ठान् Grhyaprayoga.

तदहः पचने यवोदनं चोन्नस्राग्नात्त्वजोस्यवाक्कदधा द्वेषासीति यवो-
दनस्य च प्राप्नाति यवोसि यवयाक्कदधा द्वेषासीत्तेषांश्च आह
कुर्वन्तेकेषां जुष्टायां तिसृषु वा पञ्चसु वा सप्तसु वा नवसु वैकाद-
शसु वायुग्मेष्वहःस्वर्धमासेषु मासेष्वृतुषु संवत्सरे वा द्वात्कोममहर-
५ हरेकोदश मासान्नयन्ति न द्वादश मासमभ्यारोहन्ति संवत्सरे संवत्सर
एतस्मिन्नहनि द्वात्से एष एवं विहित एवानाहिताग्निः स्त्रियाः पुं-
लिङ्गपात्रचयनेष्टकाकेशवपनवर्जं पितुर्मातुराचार्यस्य वा क्रियेत सह-
स्रदक्षिणो वाप्यन्यस्य पितृमेधः संतिष्ठते पितृमेधः ॥ १७ ॥

॥ इति प्रथमः प्रश्नः समाप्तः ॥

1. पचते T; the others are defect here.

3. So T; एकस्यावाकाश्यां H Bā.

5. अहर् once H Bā. — So T; द्वादशमस्यारोहन्ति H Bā.;
comp. Baudh. grhyasparś. III. 11 (in Altind. Ahnencult, p. 217, l. 7).

8. So H Bā; वाप्यन्यस्यसंतिष्ठतेपितृमेधः ॥ T.

अथ

हिरण्यकेशिपितृमेधसूत्रम्

अथातः पितृमेधिकं दहनं पुष्पाङ्गतिर्ह्यस्य प्रियतमेति विज्ञायते
 आहिताग्नेर्मरणसंशये दहनदेशं जीषयति दक्षिणाप्रत्यक्प्रवक्ष्यमनिरिण-
 मसुधिरमनूषरमभङ्गुरमनुपहतमविस्रग्दार्यनुपक्षिप्तप्रवर्णं यस्माद्दक्षिणा-
 प्रतीक्ष्य आपो निःसृज्योदीच्य एव महानदीमवेत्य प्राच्यः संपवने
 5 समं वा सुभूमिं वज्रलीषधिं वनस्यावनं जेवस्याचेवमिरिणस्यानिरि-
 णमित्येके यस्मादारात्वीरिणो वृषाः कष्टकिन्द्व तथीषधीस्तस्मिन्ने-
 धोद्विष्योद्वत्तावोच्य माहंपत्यं मचित्वाहवनीयं ज्वलनमुद्धरत्येनरा
 दाश्चितेरवकाशं शिष्टापीनुपवपति पुरस्तादाहवनीयं पश्चाद्माहंपत्यं
 दक्षिणतोन्वाहार्यपवनं पुरस्तात्सम्भावसंख्यावीपासनं च तेज्ज्वलेषु जुह-

1. A begins with आहिताग्नेर्म०.

3. अनुपहतम० A² and Pi. Sā.; अनूप० all the others. Comp. Bandh. 7. 13. — अविस्रग्दारि TH H² B¹ B²; *सृग्दारि A¹ A²; comp. Bandh. 1. c. and C. 129; Pi. Sā. quotes with अविदर्य.

4. *प्रतीक्ष्य आपो A¹ A² H Pi. Sā.; प्रतीक्षा T B²; प्रती-
 क्ष्यापो B¹. — निःसृज्य A¹ A² Pi. Sā.; निःसृज्य (i. e. निःसृ*) B¹;
 निःसृज्य T B².

5. समं वा सुभूमिं HH² B¹ B² A¹ A² Pi. Sā.; समं वासभूमिं T. Most
 probably the original reading was समं वा भूमिं, as given by
 the Tanjore Brahmamedhaprayoga, comp. Bandh. 8. 2 and Hir.
 XXIX. 4. Kauś. sū. 25. 24, Sat. Br. III. 6. 1. 18, Kāty. śrs. VI. 3. 12.
 — वज्रलीषधिं only A¹ A² Pi. Sā.; *षधि the others.

5. 6. So (अनिरिणमित्येके) H B¹; *रिणइत्येके TH². The passage
 वनस्यावनं . . . रत्येके (l. 5 and 6); missing in A¹ A², is found in
 Pi. Sā.

6. So all except H: तथीषधीच and Pi. Sā.: तथीषध्यस्.

इसति प्राणा वा एत आहितापेर्यदपयस एनं समिद्धाः पारयस्वगदो
 ह भवतीति विज्ञायते तस्मैतदपिहोचोक्षेण निदधाति यामे वा-
 स्मैतेन कस्मै न जुह्यात्वेति जीवेत्पि वेदेतदपिहोचोक्षेण यदि मरणं
 शङ्केत ब्रह्मविदाम्प्रोति परं भुगुर्वं वाक्शिरित्वेतावनुवाकौ ब्रह्मविदो
 5 दक्षिणे कर्णे अपत्यायुषः प्राणः सन्तन्वति वा यदि प्रेति प्रेतेमात्माः
 प्राचीनावीतिनः केशान्प्रकीर्य पांसूनावपन्ते तं जघनेन गार्हपत्यं द-
 क्षिणाशिरसं दर्भेषु संवेशयन्ति सर्वस्व प्रतिशीवरीति सर्वेषु संवेशनेषु
 दक्षिणाशिराः पूर्वथा द्वारोपनिर्हृत्यान्तराग्नी निपात्वान्वारक्ष्य मृत
 आहवनीये सुवाज्जतिं ब्रूहीति परियुवाः समित्वेवं गार्हपत्ये तूष्णीमन्वा-
 10 हार्यपचर्नेष्टास्व दक्षिणेन विहारं परिश्रिते प्रेतस्व केशमश्रुलोमन-
 खानि वापयित्वा स्नापयित्वा शम्भेनालङ्कारेणालङ्कृत्य शुक्लसूत्रेणाङ्गुष्ठी
 बद्धा नलदमालामाबध् ॥ १ ॥

श्रीदुस्पर्धामासन्धां छण्णाजिनं दक्षिणाग्नीवमधरत्नोमास्तीर्य त-
 स्मिन्नेनमुत्तानं निपात्य पत्तोदशेनाहतेन वाससा प्रोर्लोतीद् त्वा वस्त्र-
 15 मित्वेष्टास्तेतरदपादत्तेपैतदूहेति तत्पुत्रो भ्राता बान्धो वा प्रत्वासन्न-
 वन्धुः प्रतीतः परिधाया जरसो वसीतौषाप उपसृष्ट्वापरेणाहवनीयं

1. सुसमिद्धाः A¹ A².

3. The passage यदि जीवेत् . . . यदि प्रेति not found in A¹ A².

5. So H² T; कर्णे अपतीतरस्यायुषः H B¹ Pi.Sā.

6. तं T H² B¹ A¹; प्रेते H.

10. विहारं H A¹ Pi.Sā.; विहारे T H². — परिश्रिते T H H² A² Pi.Sā.; *मृते A¹; Gopāla: परिश्रिते अटादिभिः परिवृते.

11. 12. A¹ has: स्नापयित्वास्नायान्कृत्य नलदमालामाबध्, but compare Gopālayajvan: वेचिदवाकाव इति न पठन्ति तवाकादन-
 मर्धसिद्धिं भवत्येव.

12. So T H²; आवध् नलदेनानुलिपन्ति H. None of these words are found in B² (B¹ is defect here).

16. अवाप उपसृष्ट only in the MSS. of Hir., not in A and B.

प्रतीचीकृत्स्न उलपराजीः स्त्रीत्वा परापावमवहतानां त्रीहीणामन्वा-
 हार्यपचने तूष्णीमुपचरितं चरुं अग्रयति^१ गार्हपत्ये च मीचावहणीमा-
 मिचां यदि सांनाय्यथात्री भवति^२ पालाशं काष्ठमग्न्यगारतूष्णीर्गार्हपत्य
 आदीष्य तेनोत्सुकप्रथमा गच्छन्त्येवमनुनयन्ति राजगवीं सञ्चे यदि
 ५ ब्रह्मपीनपिभाण्डमपिहोचोक्षेणमित्येतान्यनुहरन्ति^३ न हीनमन्वाह-
 रैर्युरेण तमाददत्तेनसा वहन्तीत्येके^४ कृष्णगवं स्त्रादिति शाव्यायनक-
 मिमौ युनज्मीत्येव योजन आस्तात्^५ आदीयमानमनुमन्वयते पूषा
 त्वेतद्व्यावयत्विति^६ तुरीयमध्वनो बत्वा निधाय दक्षिणतो लोष्ठानव-
 हञ्च तेषु चरुं प्रतिष्ठाप्यैकवाससो दक्षिणान्वेशपद्यानुद्वज्य सव्यान्मस्रस्य
 १० दक्षिणानूहनाध्वानाः सिग्भिरभिधून्वन्तस्त्रिः प्रसव्यं परियन्त्यप नः शो-
 शुचदधमिति^७ सव्यानुद्वज्य दक्षिणान्मस्रस्य सव्यानूहनाध्वाना अनभि-
 धून्वन्तस्त्रिः प्रतिपरियन्त्यप नः शोशुचदधमिति^८ मेचणेन लोष्टेषु च-
 रोस्त्रिः प्रयौति ॥ २ ॥

१. °रात्रीस्त्री° T H H² A¹; °रात्रीरागार्हपत्यात् A²; °रात्रीर्
 Brahm. pray.

५. °भाण्डमित्येताननुहरन्तिनहीनम° T; °भाण्डमपिहोचोक्षेण-
 मित्येताननु° H; °भाण्डमपिहोचोक्षेणमितिनहीनम° B¹; °भाण्ड-
 मित्येतान्यनुहरन्तिनहीनम° H² (pr. m.) B²; °भाण्डमपिहोचोक्षेणये-
 नचान्वेनार्थीभवतिनहीनम° H² (sec. m.) Pī. Sā.; °भाण्डमितियेनचा-
 न्वेनार्थीभवतिनहीनम° A¹ A² (अपिभाण्डमित्यौपासनभाण्डः A²). The
 sūtra येनचा° भवति is very common in the Kalpa of Āpast.

७. एष H A¹ A² B; एषां T H²; A²; इमौ युनज्मीत्यनुद्वजात्मक
 एष मन्त्रो वाहयोर्योजनकरणतया आस्तात्.

८. ९. अवहञ्च i. e. उत्साध (A²).

९. उद्वज्य T H A¹ (both times), Brahm. pray. (twice), Pī. Sā.;
 उद्वन्त्य T H² (twice). With this passage comp. Āp. śrs. XIV. 22. 1—2.

१३. विभानं H²; चिः all the others.

परीत्य परीत्य प्रयीतीत्येकं आदीयमानमनुमन्त्रयते पूर्वमा आशा
 रतिं तुरीयमध्वनी गत्वा निधाय पूर्ववत्कृत्वा आदीयमानमनुमन्त्रयत
 आयुर्विद्यायुरिति तुरीयमध्वनी गत्वा निधाय पूर्ववत्कृत्वा तृतीयेन
 सह चरं प्रचिणुयादैशास्त्र कपालानि सुचञ्चिन्नानि संभिनन्ति यथैषूदकं
 5 न तिष्ठेत्तुषीं चतुर्थमादाय गत्वा अध्वनेन दहनदेशं निधायोदघ्नः
 समुत्क्रामन्वेषा वै देवमनुष्याणां शान्ता दिक्तामेवैनाननूत्क्रामन्तीति
 विज्ञायति प्रत्येत्वं हरिश्चा पलाशशाखया शमीशाखया वा रमशाना-
 यतनं समार्थ्येति वेतिति दक्षिणतः शाखामुदसित्वाप उपस्पृशोदत्वा-
 वोत्स हिरण्यशकलमवधाय तस्मिन्दक्षिणागान्दर्भान्तंस्त्रीर्य तेषु दक्षि-
 10 णार्यैर्याज्ञिकैः काष्ठैर्दारुचिति चित्वापीनुपवपति पुरस्तादाहवनीयं
 पश्चाद्गार्हपत्यं दक्षिणतोन्वाहार्यपचनं पुरस्तात्सम्भावसध्यावीपासनं च
 दक्षिणाग्रान्गैर्देभैरपीन्द्रारुचिति च परिसीर्य दारुचितिः पश्चाद्भो-
 ग्तंस्त्रीर्य तेज्वैकेशः पाचाणि प्रयुनक्ति रज्जूरवक्रत्वासन्दीमपविध्यन्ति
 रज्जुषु चैव कृष्णाजिने चोत्तानः श्रेत एकपवित्रेण प्रोचणीः संस्कृत
 15 मृतं पाचाणि दारुचिति च प्रोच्याचाज्यानि गृह्णाति दर्शपूर्णमासव-

3. प्रचिणुयाद् TH²H; प्रचिणुयात् A¹ Pi.Sā.; प्रदक्षिणाद् B¹;
 प्रचिणुयात् seems to be recommended by कुशमास्त्रीति, Kāty. śra.,
 XXI. 4. 6, प्रचिणुयात् by Hir. Kalpasūtra XII. 8: कुशं प्रचिणोति
 and Śat. Br. XIII. 8. 3. 4: कुशं प्रचीय. Comp. also C. 464.

7. 8. So TH B¹ Pi.Sā.; अवोत्स मध्ये हिरं H²A¹A².

9. निधाय A¹; अवधाय the others.

12. अपीन्द्रारुचिति च T B¹ H² (चधि); अपीन्नेत दारुचिति च
 H Brahm. pray.; A is defect here.

13. तेज्वैकेशः om. T. — After प्रयुनक्ति H adds: गुहमूत्रे
 हित्वा and reads: अपक्रत्वा.

15. A¹ omits चय before आज्यानि गृह्णाति. Before चय H
 inserts: अवाज्यं निर्वपति दर्शपूर्णमासवनुष्ठी.

तूष्णीमेषिहोचोद्धेवणमन्येन दध्ना संसृज्य पाशाणि पूरयति यान्वासे-
चनवन्तैर्भुवतीतराक्षरिक्तताया इति विज्ञायते ॥ ३ ॥

अधेनमुदरे विदार्य निरास्त्रं निष्पुरीषं कृत्वावटे पुरीषमवधाय
प्रधात्र प्रत्यवधाय सर्पिषा पूरयतीति शाखाचनकमेषि वा न निष्पु-
रीषं कुर्यादिति कुर्यात्प्रधा हास्य चोधुका भवतीति विज्ञायते च रा-
जगवीमुपाकरोति भुवनस्य पत इति जरती मूर्खी तज्जघन्या कृष्णा
कृष्णावी कृष्णवाला कृष्णशुरामेषि वाचिवाकशुरमेव कृष्णं स्नातो
ज्ञातयोन्वारभन्तेशाखनप्रदेशो धून्वनेन्वारक्षणे सङ्गाहने संसर्पण उद-
कोपस्पर्शन आरोहण इति सर्वत्र कनिष्ठप्रथमा अमुपूर्वा इतरे स्त्रि-
योयेतां घन्युत्सृजन्ति वा यद्युत्सृजन्त्यपश्चात्तम युवतीमाचरन्तीमित्तिता-
मिस्त्रिः प्रसव्यं राजगवीमपीन्द्राश्चिति च परिशील्य ये जीवा इत्य-
भिमन्य माता इद्राणामिति द्वाभ्यामुत्सृजन्ति ॥ ४ ॥

यदि घ्नन्ति ततः संप्रेष्यत्वपिधाय मुखं दक्षिणापदीं प्रत्यक्षिणरसीं
घ्नतेति निहन्त्यमानायाः सन्धानि जानून्वनुनिघ्नन्तः पांसूनवमुज्जने पुष-
यस्य सयावरीत्वेष्टाह विसंसयतेति विसस्त्रमानामनुमन्त्रयते पुष्यस्य
सयावरि वि ते प्राणमसिधसमिति ततः संप्रेष्यत्वाद्वाद्वादनस्त्रिवाणि
पिशितान्नुत्सिद्यन्तोप्रक्लावयन्तीप्रस्थावयन्त उत्सुके अपयतात्प्रज्ञातं ह-

1. 2. The passage पाशाणि . . . इति विज्ञायते occurs also
Āp. śrs. XV. 14. 13.

5. भवतीति H B² Pī. Sā; भवतीति T A¹ H². A² also has
sing. verbi; comp. Bandh. 4. 16.

6. जरती T H. For this passage see TS. VII. 1. 6. 4.

7. 80 H² (°युत्सृजमेव) A¹ A² B¹; °शुरामेव कृष्णाश्चात् T H.

8. धून्वने A¹ A² (twice) H² B¹; धून्वने T H².

11. सर्पिं T. — राजगवीं om. A¹ A². — H adds again प्रेत
before दाश्चिति; राजगवीं -- दाश्चिति B¹.

17. उत्सिद्यन्तोप्रक्ला° T H H²; उत्सिद्याप्रक्ला° B¹ B² A¹ A².

- इयं निधत्तात्प्रज्ञातौ मतस्त्री प्रज्ञातं मेदः प्रज्ञातां वपां प्रज्ञातं
सपादवालशीर्षचर्मैर्त्वेन पत्नीमुपनिपातयतीत्यं नारीति ॥ तां पतिस्य
एकधनेनोत्पापयत्वान्यो वा ब्राह्मण उदीर्ष्य नारीर्त्वेन पत्नी साहस्यं
वरं ददाति ॥ हस्तौ संमाष्टि ॥ सुवर्णेन ब्राह्मणस्य सुवर्णं हस्तादिति ॥
५ धनुषा रावन्स्य धनुर्हस्तादिति ॥ मणिना वैश्वस्य मणिं हस्तादित्वेन
चितामुपर्यधूहर्त्वेन वा पत्न्याः संवेशनादि क्रियते ॥ चास्य प्राणायतनेषु
हिरण्यशक्तान्मत्स्यत्वाज्यविन्दुन्वा ॥ पात्राणि चिनोति ॥ सर्वास्त्रनुलो-
मानि ध्रुवावर्जं ॥ तस्य दक्षिणे हस्ते स्पर्शं कुक्षं च निदधाति ॥ सव्य
उपभृतमुरसि ध्रुवामरणी च ॥ ५ ॥
- १० मुखेपिहोचहवर्णी ॥ नासिकयोः सुवावैत्तौ ॥ हिरण्यशक्तलावाज्यसुवी
वा ॥ कर्णयोः प्राशिनहरणे भित्ता वैकं ॥ हन्वो ॥ बलूखलमुसले ॥ दत्सु याव्यो
यदि यावालो भवति ॥ शिरसि कपाटानि ॥ ललाट एकवपालमुदरे
पिष्टसंयवनीं पात्री ॥ नाभ्यामाज्यस्त्राली ॥ पार्श्वयोः शूर्पे कित्ता वैकं ॥
वह्णयोः सांनायकुम्भौ यदि संनयत्वेण्डयोर्दृषदुपले ॥ शिरे दृषारवं
१५ शम्बां च ॥ प्रतिष्ठयोरपिहोचस्त्रालीमन्वाहार्यस्त्रालीं च ॥ पत्त उपवह-

१. मतस्त्री T; मतस्त्री H H² (प्र° म° fails in B¹); वृक्षौ A¹.
Baudhāyana (11, 7) has मतस्त्री; in the Samhitās the dual मतस्त्री
is current. See also Schwab, Das altind. Thieropfer, p. 127.

२. पतिस्य H A¹ A²; पतित्व B¹ B² Pl. Sā.; H² is defect here;
पतिह or पतिव T. Comp. C. 17a.

३. साहस्यं T H² A¹ B¹ B²; सहस्यं H.

७. शक्तान् A¹ A²; the others, also Pl. Sā.: शक्तान्.

१०. चक्षोर TH H²; so also Baudh. 10, 10; चक्षोर A¹ A² B¹.

१२. The passage यदि वा° म° seems to be missing in A¹ A².

१४. यदि संनयति missing in A¹ A². — दृषारवं TH H²;
दृष -- B¹; दृषारवं A¹, also Baudh. (10, 19) and the Mādhyandina-
texts. Gopālayajvan (A²) seems to have known both readings.
Compare C. 21a.

रणीयं कूर्चं वेदं शिक्षायां शिरसा उपसादनीयमिडापात्रं चैममये
चमसमिति मध्ये चमसमेव शिष्टान्यनारा सक्थिनी स एष वज्रायुधी
यजमानो ज्ञसा स्वर्नं लोकमेतीति विज्ञायत उल्लुके विथूष्कास्त्वदा-
नानि अपयित्वा हृदयेस्व हृदयं निदधाति दक्षिणे हस्ते दक्षिणं
5 मतस्तं सज्जे सव्यं श्यामशबलाभ्यां त्विति हस्तयोरेव मित्राववहणीमामिषां
मित्राववहणाभ्यां त्विति वपयास्व मुखं प्रोणीति मेदसा शिरः संग्रोणीष्व
मेदसा पीवसा चेति ॥ ६ ॥

अघनेन सपादवाल्मीकीयचर्मणोत्तरलोक्षा प्रोणीत्यपेर्वर्मत्वेन मुपो-
षति मेनमपि विदह इति पुरस्तादाहवनीयेन मृतं यदेति पश्चाद्गार्ह-
10 पत्येन तूष्णीं दक्षिणतोन्वाहार्यपचनेन पुरस्तात्सम्भावसंख्याभ्यामीपासनेन
चोघिनमुपतिष्ठते मूर्धं ते चक्षुरिति विज्ञानमुपैति यदूर्ध्वो धूम उदि-
याद्बुल्लोको ह भवतीति विज्ञायते यद्वन्निरिचमन्नरिचलोको यदि
पृथिवी पृथिवीलोको जघनेन चितिमज्जमवलेन मुखेन संबध्नात्त्वजो
भाग इत्सुद्रवन्तमनुमन्त्रयते चैतद्विरिडसूनेन पात्र्या चमसेन वा जुहो-
15 त्वपये रचिमते स्वाहिते नव च सुवाङ्मतीर्य एतस्य पयो गोप्तर
इत्येवोभयं प्रहरति येन जुहोत्येपरेणापि प्राक्षुष्य उपविश्याघिनं या-
ज्वेन सूक्तेन नवर्चेन पराचानुशंसति प्र केतुनेति जघनेन दहनदेशमु-

1. वेदं शिक्षायां missing in A¹ A².

3. उल्लुकेविथू H H² A¹ A²; उल्लुकेनाविथू T; उल्लुकेयू B¹.

5. Instead of मतस्तं H H² T B¹ have हस्तं. I have emended without hesitation. A² has again वृक्षं instead of मतस्तं.

11. 12. उदिद्याद् H; उदीयात् T H². Instead of विज्ञायते A¹ reads विशाद्.

14. So emended; उद्रवन्तम T H² B¹; उपद्रवन्तम H; the two words उद्रं अनु* fail in A¹ (?). — Between अनुम* and (अ)वैतद* T adds: (अ)यं वै त्वमस्मादित्. — इडसूनेन T A¹; इडसूनुना H H²; इडसूनेन B¹. — पात्र्या B¹ A¹; पात्रिया T H H².

दीचीक्षितः कर्षूः खाल्वारमभिः सिकताभिर्दोषप्रकीर्षायुग्मिभ्यदकुक्षैरपः
परिस्त्राव्य तासु ज्ञातयः संग्राहन्तेरमन्वती रेवतीरिति । ७ ।

जघनेन कर्षूः पलाशशाखे शमीशाखे वा निघ्नन्तेधेने दर्भमयेन
गुल्फेन संवध्य तेनरेण प्रसर्पन्ति यदि देवस्य सवितुः पवित्रमिति
5 जघन्यः शाखे क्षुदस्यति या राष्ट्रात्पन्नादिर्बुद्धयं तमसस्सरीत्वादित्यमु-
पस्त्रायानवेद्यमाणा अपोवगाहने धाता पुनातु सविता पुनात्विति
केशान्प्रकीर्ष्य पांसूनीषिकवाससो दक्षिणामुखाः सल्लदुपमज्योत्तीर्य वासः
पीडयित्वापविशन्तेष्वेवं चित्प्रत्ययं तिलमित्रमुदकमुत्तिच्याहरहरज्जलि-
नेकोत्तरवृद्धिरा दशाहार्देप्रतीचा याममेव यन्त्रिय आङ्गस्तकुर्वन्त्येन-
10 श्नानध्वयनाधःशब्दोदकोपस्पर्शनाव्याकानमनूचीनिषु ब्रह्मं ज्यहं यदहं
दादशाहं वा गुरुध्वेनश्नवर्जं संवत्सरं मातरि पितर्याचार्यं इत्येकेन-
श्नानध्वयनवर्जं यावज्जीवं प्रेतपत्युदकोपस्पर्शनमेकभुक्तमधःशब्दा ब्रह्म-
चर्यं चारसवणमधुमांसवर्जनं च । ८ ।

। इति प्रथमः पटलः । १ ।

7. From केशान्प्रकीर्ष्य to the end of this paṭala is not given by Āpastamba (A), who finishes this paṭala with पुनात्विति. The reading, above given, from 7 sqq. to the end of the paṭala is that of T and H². After उत्तीर्य H and quot. Pi. Sā. p. 139 add: सव्यं जान्वाद्य. Comp. Āp. dhā. II. 15. 10 with Bühler's note.

8. After तत्प्रत्ययं H and quot. Pi. Sā. p. 76, 139 add: सगो-
चनमधेयं. — उत्तिक्षेवमहर° H² and the quotation given by Gopālayajvan from the Āp. dhā.

10. *व्याकानमनूचीनिषु T H H², but comp. Āp. dhā. II. 15. 11—12 (note) and Hir. dhā. (praśna XXVII. 8 med.), where the ms. Haug gives exactly the same passage with व्याकानमनूचीनिषु. — The interpunction of l. 10—14 is uncertain.

अपरेकुसृतीयस्यां पञ्चम्यां सप्तम्यां वास्त्रीणि संचिन्वन्ति चोरो-
 त्तिक्तेनोदकेनौदुम्बरशाखयाप्रक्वाचयञ्छरीराखवोच्च यं ते अग्निम-
 न्दामेति पञ्चभिरेत एवाङ्गारान्दक्षिणा निर्वृतं तिस्रः सुवाङ्गतीर्षु-
 होत्स्वसृजेति प्रतिमन्त्रमैयुग्मिभरदकुक्षीः स्ववोचितमवोच्यायुजः स्त्रियः
 ५ संचिन्वन्ति यस्याः पुनर्विजननं न स्नात्सा सखे हस्ते नीलसोहिताभ्यां
 सुवाभ्यां दृहतीफलमानध्व सखेन पदारमानमाख्याय सखेन पाणिना
 प्रथमानन्वीक्षमाणास्त्रीन्यादत्त उत्तिष्ठत इति दद्याः शिरसौ वा
 तद्वाससि कुक्षे वा निदधातीदं त एकमिति द्वितीयांसाभ्यां बाङ्गभ्यां
 वा पर ऊत एकमिति तृतीयांसाभ्यां श्रोणीभ्यां वा तृतीयेन
 १० ज्योतिषेति चतुर्थ्यारभ्यां अङ्गाभ्यां वा संवेशन इति पञ्चमी पञ्चामैवमे-
 वायुजकारं सुसंचितं संचिन्वन्ति भस्माभिसमूह्य संहृत्य शरीराङ्गतिं
 कृत्वा शरीराख्यादायोत्तिष्ठत्तुत्तिष्ठ मेहीति शम्यां पलाशमूले वा कुक्षं
 निधाय जघनेन कुक्षं कर्णादि समानमा स्नानाभ्येदा स्नातीत्येके ॥ ९ ॥

अथातो हविर्यज्ञियं निवपनं यं कामयेतानन्तलोकः सादिति
 १५ समस्ना उद्वतेवोचिते सिकतोपोप्ते परिश्रिते वाम्यतोनन्वीक्षमाणी
 दर्भेष्वस्त्रीणि निवपति पृथिव्यास्त्वाचित्वा अपामोषधीनां रसेन स्वर्गे
 लोके निवपाम्यसावितरेनन्तलोको ह भवतीति विज्ञायतेष यदि पु-

५. पुनर्विजननं TH H²; *विजननं A¹ A² Pi. Sā.; B¹ defect; B²:
 यस्याः पुनःप्रसूतिर्नास्ति.

८. So TH² B Pi. Sā.; तानि वाससि H; तद्वासि कुक्षे A¹.

१०. ११. So HA¹ A² B²; *भ्यामैवायुज* H²; *भ्यामैवायुज* T,
 Pi. Sā. p. 126.

११. So H² A¹; *भिसमूह्य संहृत्य* T; समूह्यभस्मवितिमलङ्कृत-
 संहृत्य H.

१२. उत्तिष्ठति, given by TH H² B², missing in A¹ B¹ Pi. Sā.
 p. 127.

१४. *र्यज्ञीय* A¹ A². — लोकासाद् TH² B¹ B² A¹; लोकोस्साद् H.

१५. समस्ना HH² A¹ A² B²; सामस्ना T.

नर्धञ्जन्तः स्वरपिहोचहवर्णी कृष्णाजिनं शम्भा दृषदुपले नानुप्रहरेयुरेत
 एवाङ्कारान्दक्षिणा निर्वर्त्य तिस्रो रात्रीरिद्धा दहनवद्वकाशं जीव-
 धित्वापिमुपसमाधाय संपरिस्तीर्यापरेणापि दक्षिणायान्दभान्संस्तीर्य
 तेषु दर्शपूर्णमासवत्कृष्णाजिने शम्भायां दृषदुपलाभ्यामवाञ्जनं शरी-
 5 राणि सुसंपिष्टानि पेषयित्वाप्यकुम्भे समुदायुत्वापिहोचहवर्णा बृहोत्त-
 क्त्वात्त्वमग्निं वातोसीत्येतथैवान्तर्मेवैवापिहोचहवर्णी कृष्णाजिनं शम्भां
 दृषदुपले चानुप्रहरेयुर्न चात ऊर्ध्वं रमशानं कर्तुमाद्रियेतोऽहतीर्वा-
 स्थादहने वपेर्द्धेर्कराभिर्वा परिचिनुयान्तमग्नेवादित्यस्तपति तमग्निं वातो
 वाति तमापः सृशन्ते स नैवादित्यस्य सवाशाक्षिण्यते न वायोर्नापां
 10 संसर्जनादिभ्यं हि कौपीतकिर्विदा चकारेतैवं चकुरेवमुद्वाहिवमा-

4. दर्शपूर्णमासवत्, given by T H H² B², is omitted by A¹ B¹. — अवाञ्जनं all, also Bandh. 18. 4. B² gives: सुवाञ्जनमिति सुवेष घृतमासिष्य पिणष्टि । - - - र्वा द्रष्टव्यः । अथ वा प्रमादपा-
 टोवाञ्जनमिति । Compare C. 60, 104.

6. शम्भायां T H; शम्भाया H²; शम्भा A¹ B¹, cf. Bandh. 18. 7.

7. Emended hesitatingly. आद्रियेतहतीर् T H H² A¹ A² B¹; विवर्त्येनाहतीर्वा B² (the bhāgya), which points to आहतीः. The sūtra of Bandhūyana (18. 10) also has आहतीः. Possibly the original reading आद्रियेताहतीः was at first corrupted into आद्रियेत । हतीः. Comp. also C. 407.

10. One of the most difficult passages. एवमुद्वाहेनमा° T; एवमुद्वाहेनमा° H²; एवमुहवेनमा° H; एवमुहवेनमा° B¹; एवमुद्वा-
 हेनमा° A¹; A² also seems to point to the reading °हवेनमा°, as it
 says: आरमरर्थं चैवमेव चक्रुः. Perhaps the words are to be
 separated thus: *evam hi kauṣītakir vidān cakāra. tam ha evam
 cakruḥ. evaṃ u ha āha* (‘thus he had commanded to do with his
 remnants’). *evaṃ āśmarathyam cakruḥ*.

रसरथं चकुसलो हिवेति अहीना हायना~चुकन्ती चुकत्यसी~वस्यसी
वस्यसी चुकति~प्रजा हास्य येयसी भवति यमेवं निदधातीति वि-
द्यायते ॥ १० ॥

॥ इति द्वितीयः पटलः ॥ २ ॥

- 5 नवम्यां व्युष्टायां यज्ञोपवीत्यन्तरा ग्रामं रमशानं चापिमुपसमा-
धाय संपरिस्तीर्यापरेणापि लोहितं चर्मणदुहं प्राचीनयीवमुत्तरलो-
मास्तीर्य तद्वेत्तसमालिनो ज्ञातीनारोपयत्वारोहतेत्वेष्टेनाननुपूर्वाम्प्रक-
ल्पयति यथाहानीति~प्रतिलोमकृतया वारण्या सुचा द्वे चतुर्गृहीति
चुहोति न हि ते अपि तनुवा इति~दश च सुवाङ्गतीरप नः शोमु-
10 चदधमिति~कृत्वा कृत्वा पात्र्या संपातानवनयत्वेवोभयं प्रहरति येन
चुहोत्वेत्तरिणापि रोहितोनङ्गान्प्राक्मुखोवस्थितो भवति~तं ज्ञातयोन्वा-
रभन्तेनङ्गाहमन्वारभामह इति~प्राक्षो गच्छन्तीमि जीवा इति~जघन्यो
वेत्तसशास्त्रयावकाभिश्च पदानि संलोभयन्नेति मृत्योः पदमित्वेष्टेभ्यो-

1. So B¹; तस्योहविदेवा A¹, but the bhāṣya, A², seems to point to the same reading as given by B¹, as it says: तस्य पुनर्दहनसंस्कृतशरीरस्त्वैवेति हायनाः संवत्सरा अहीना भवन्ति सफला भवन्तीति यावत्. The three mss. of Hir. T H H² insert between तस्यो and हिवेति the words हेष. Prof. Kern, whom I consulted on this passage, suggested also to take हेष as a dittographia.

2. चुकतीति प्रजा T H²; without इति H A¹ B¹. Compare TS. II. 1. 10. 3. — एवं H B¹ B² A¹; एव T H².

6. Between अपि and लोहितं H inserts दर्भान्संस्तीर्य.

7. अनुपूर्वं A¹ A² B¹ B²; अनुपूर्वान् the others, also Pi.Sā. and the quot. in Wilson, Sel. Ess. Vol. II. p. 300.

13. संलोभयन्नेति T H² H; संलोपयन्नेति B¹ A¹ A² Pi.Sā. (comm.: विलोपयन् गत्वा); संतभयन् समूहनं कुर्वन्नुगच्छति B². Baudhāyana

ध्वर्युर्दक्षिणतोऽमानं परिधिं दधामीति जीविभ्यः परिधिं दधामीति स्त्रीणामञ्जलिषु संपातानवनयतीमा नारीरिति तैर्मुखाणि विमृज्जे यदाञ्जनं वैककुद्ममिति वैककुदेनाञ्जनेनाङ्गे यदि वैककुद्मं नाधिगच्छे येनैव केन चाञ्जनेनाञ्जीरन् ॥ ११ ॥

- ८ पृथिव्यामीषधिसम्बन्धं प्रतिष्ठापयति यथा त्वमुद्भिन्नस्योपध इति प्रत्येत्य गृहानुत्तरपूर्वदेशे गारस्यापि मुपसमाधाय संपरिसीर्यानुलोम-
छतया वारस्या सुचा द्वे चतुर्गृहीति जुहोत्वानन्दाय प्रमोदायेत्त्वैवोभयं
प्रहरति येन जुहोत्वैवमेतदहः पचन्ति यवोदनं चोचोसीत्यत्र स्य प्रा-
ञ्जीयायेवोसीति यवोदनस्योचोचोसीत्यस्यानित्यधिरौहन्ति नापित-
१० कर्माणि च कारयन् एष प्रथमोलङ्कारः सोयमेव विहित एवाना-
हितापिः पाचयेष्टकावर्जमीपासनेनानाहितापिं दहन्ति निर्मज्ज्येन प-
त्नीमुत्तपनेनेतरानेष्टिकेषां कुब्धानां निधानमनाहितापिः स्त्रियाश्च निष-
पनानां हविर्यज्ञयाजिनः पुनर्दहनानां सोमयाजिनश्च यतान्तमपि चित
इति नासंनयतामामिचामुत्सर्गो राजनश्चा अप्यनुनन्वयाजिनः स्त्रि-

has (28. 8) संलोपयते; त्वलोभयते Wilson l. c. Compare 28. 8 with crit. note.

1. For this passage comp. Āp. śrs. XIV. 22. 3; अध्वर्युः is omitted in A¹.

3. Comp. Āp. śrs. X. 7. 2.

6. पूर्वदेशे T H² Pl. Sā.; पूर्वदेशे H A¹ B¹.

7. So T H H² B¹. Instead of प्रमोदायेति A¹ has नवेतचेति, Pl. Sā.; न वै तचेति दाभ्याम्.

8. यवोदनं all, also Bandh.; but compare Hir. XXIX. 7. s. f.

9. आसन्दी T H; आसन्दीस A¹ H²; आसन्दीस B¹ Pl. Sā. Comp. Bandh. 28. 17. — अधिरोहयन्ते T H H²; अधिरोहन्ति B¹ A¹ Pl. Sā.

12. स्त्रियाश्च om. A¹ but comp. A²: अथ केचित्स्त्रियाश्चेत्यपि न पठन्ति.

याश्च दहनकलेन न कल्लिरन्ननुपेतान्कन्याश्च पुनर्दहनमन्तेष्वेव दहेयुः
स्त्रियाश्चैवं पुंलिङ्गवपनवर्जमित्येक इत्येके । १२ ।

॥ इति तृतीयः पटलः ॥ ३ ॥

इति हिरण्यकेशिसूत्रे अष्टाविंशः प्रश्नः समाप्तः । २८ ।

५ दिष्टममनादयुक्तहस्तहोरावार्धमासमासर्तुषु संवत्सरे वा निद-
धात्वेप्रवृत्तिं यावाकामी या माध्याः पौर्णमास्याः फाल्गुन्याश्चैत्रा
विशाखा निदाध्या वोपरिष्ठादमावास्या तस्वामयुजो युजो वाध्वीरा-
दायोत्तरतो लोष्ठानवद्व्य दक्षिणा निर्हरनि स्त्रिणा निष्टकार्वा
पुरसादेव रमशानायतनादोषधीवृद्धारयनि पाठापुत्रिपणीकर्णिकार-
१० राजवृषकष्टूकतिलकविभीतकार्कशरश्चन्द्राध्वण्डा अन्याश्च वीरिणीर-

4. The colophon in H² runs thus: इति हिरण्यकेशिसूत्रे प्रथ-
मपट्टे चतुर्थः प्रश्नः समाप्तः; in B¹: इति भारद्वाजपितृमेधिकसूत्रे
प्रथमप्रश्नः.

8. Between अवद्व्य and दक्षिणा T and H² add तेषु, probably
a false reminiscence of XXVIII. 2 (35. 10). Instead of दक्षिणा
निर्हरनि (T H H²), दक्षिणतो हरनि is given by B¹ B². —
स्त्रिणा H²; the others corrupt. Compare C. 456.

9. उद्धारयति B¹ B²; *यति the others.

10. In the list of the plants not all is equally certain. Instead
of *कष्टूक* as given by H² and B² (here slightly corrupted) T
gives only वक्, H B¹ omit the word. — Instead of तिलक T H² B¹
give तिलक, only H: विलक. Bandh. (8. 3), Śat. Br. (XIII. 8. 1. 16)
and Kāty. (śrs. XXI. 3. 20) give तिलक. — अध्वण्डा is given only
by B², the others: *वृद्धा T, *वृद्धा H², *वृद्धा H. Compare
Śat. Br., Kāty. l. c. and Kauś. sū. 35. 4.

मुत्खेयाँ अपराहे रमशानायतनं विमिमीते पञ्च पञ्च प्रकामास्तसर्वतः
 षट्पुरसादित्वेकेँ मणि परीतान इष्टकोपधान इति दिक्स्थयोगः सर्वत्र
 पुरसादुपक्रमः प्रसव्यं दक्षिणतोपवर्गस्त्रिवृता मौञ्ज्या बालवज्रा वा
 रज्ज्वा प्रसव्यावृत्तया चिः प्रसव्यं परितव्यायुग्मिषदकुक्षीः स्ववोचितम-
 ५ वोक्ष यथा प्राणदुत्सर्पेणै प्राणदधि निवपेत्वेदि प्राणदधि निवपेक्षी-
 वतां ह तत्प्राणानधि निवपेत्वेद्यां तस्ये वा संभारानोष ॥ १ ॥

यो भूते पशुना तदर्थमन्नं संस्कृत्य तदमावास्यायां निदधात्वैद्य
 यदि पुनर्धविद्यन्तः सुसुदमारं तस्यं वा मित्वन्तिँ तस्य पूर्वाधे मध्ये
 पश्चाधे वा पालाशीं मेथीं त्रिविषूकां निघ्नन्तिँ पुरसादेव गूद्रो ब्रह्म-
 १० बन्धुर्वा संवादितोपविशतिँ या स्त्री मुखतमा तामाहँ वसति मया-
 साविहतीतिँ न ददामीतीतरा प्रत्यहिवै द्वितीये करोत्येकरात्राय

1. प्रकामास्तः T H; प्रकामासः H², B defect.

4. Instead of प्रसव्यावृत्तयाचिः (H B¹), T H² give: प्रसव्या-
 चिवृताचिः B²: त्रिगुण्याप(स)व्यावृत्तयाचिः. Here त्रिगुण्या is the
 bhāṣya for चिवृता. Consequently B² points also to the reading
 of H B¹.

6. So emended; प्राणादुत्सर्पेः T H H²; प्राणतत्सर्पेः B¹; प्रा-
 णात् प्राणवदित्वर्थः B². Baudhāyana replaces प्राणद् by जीवद्.

7. तदमाः T B¹; तदहरमाः H and probably also H². With
 तत् is meant the śmaśāna, as also above 46. 6: जीवतां ह तत्प्रा-
 णानधि निवपेत्.

8. धविष्यः H² B¹ B²; धूविष्यः H; हविष्यः T.

9. Instead of गूद्रो H² gives गूद्रोत्पन्नो.

10. संवादितोपविशति T H H²; सहसंवादिन उपविशति B¹;
 संवादिनः . . . उपविशति B².

10. 11. So T; तामुवाहवसतिमयासविह्वलिति H; तामाह B¹
 (the rest of this passage is wanting here); तामाहवसतिमयातिन-
 ददामीतीतरा H² (pr. m.); तामाहवसतिमयासपृह्वतिनददामीतीतरा

इदामीति तृतीये चावद्राच वा धविष्यन्तः स्युरैतस्यां वाचि मेष्ट्या
मूले शरीराणि निदधाति शतानृणं च कुशं विविषूके तस्य विलं
चर्मणा कुशैः परिषदं भवति तस्मिन्धि वाजिनमिष्टमानयति वैश्या-
नरे हविरिदं जुहोमीति विचरन्तमभिमन्त्रयति द्रुप्सश्चस्तेमं समुद्र-
मिति द्वाभ्यां चत्वारो ब्रह्मचारिणोन्वे वा ब्राह्मणायना दक्षिणान्के-
पचानुद्वध्य सयान्मसस्य दक्षिणानुरूनाघ्नन्तः सिग्भिरभिधून्वन्तस्त्रिः
प्रसव्यं परिषत्त्वजिनमोष्यजिनमोष्यजिनमोषीत्येवममात्वाः स्त्रियश्चोत्त-
राभिः सिग्भिमन्त्रवर्जं पूर्ववत्परिक्रमणं संप्रवदन्ति वीणाः शङ्खनाडी-
तूणवा नृत्तगीतवादिवाणीति प्रातर्मध्यन्दिनेपराह्ण इत्येवं रात्रिस्त्रिरे-
परपक्षस्य तिस्रो रात्रीर्धुवन्ति पक्ष सप्त नवैकादश वार्धमासं मासं
संवत्सरमु ह्येके ध्रुवन्त्येवं च यथाशक्ति देयं तथा द्रुक्वात्सुत्तम एवाहनि
द्रुक्त्वान्न रात्र्येक एतस्मिन्नेवाप्यी तूष्णीमुपचरितान्पञ्च चरन् अपयति

H² (sec. m.). B² gives the following paraphrase: आह त्वया सह
श्रयं मह्यं देहीति. Comp. C. 81.

2. मूले T H; मूले H².

3. कुशैः T H² B¹ B²; कुशैश्च H.

5. ब्राह्मणायना H²; ब्रह्मणायना B²; ब्राह्मणायपना B¹; ब्राह्मणा-
क्षेवा T H.

7. So T H H² but *जिनमोषित्वेवम* H²; अजिनमोषिचजिन-
मोषी इत्येवम* B²; अजिनमोर्-जिनमो-यो-चमात्वा* B¹. Comp.
Bandh. 20. 12 and C. 515.

8. पूर्ववत्परिक्रमणं om. T B¹; but पूर्ववत् is mentioned in B².
— Uncertain. वीणाःशङ्खनाडीतूणवदानृत्त* T H²; वीणावादाःश-
खानाडीतूणवानृत्त* H; वीणाःशङ्खमा -- वादनृत्त* B¹.

9. Instead of एवरात्रिस्त्रिर* (T H²), H B² have: एवरात्राव*.

9. 10. Instead of अपरपक्षस्य H² has: अपिवा.

10. Instead of एकादश, दश is given by T B¹.

12. अपयति H² H; *यति T B¹.

तेषामभिघारणानि घृतं शृतं सीरं दधि मध्वत्पूपापिधाना भवन्ते-
पररात्रि गच्छन्तेऽपिः प्रथमोषोदकुम्भोनद्वाञ्छरीराणि संभारा इति
येन चान्तिनाची भवति न हीनमन्वाहरेयुरेत्तरा ग्रामं रमशानं चैत-
मपिमिन्धान आसे ॥ २ ॥

कुष्टायां हरिण्या पलाशशाखया शमीशाखया वा रमशानावतनं
संमार्थयेत वीतिरिति दक्षिणतः शाखामुदसित्वाप उपस्थञ्चोद्वत्तावोच्य
सवितितानि शरीराणीति सीरं युनक्ति पद्मं द्वादशगवं चतुर्विंशति-
गवं वा यावद्गवं सीरं तावन्ति शतानीष्टकानामेता भवन्तीति
विज्ञायते तस्याश्चतुर्विंशतिभागेनेष्टकाः करोति पादेष्टकाश्च वारणं
काष्ठमर्धमौजं रज्जुमर्धं वचनाद्व्यर्धं वाहा इति द्वाभ्यां प्रसञ्चा-
वृत्ताः षट्पराचीः सीताः कृत्वाद्यस्य लाङ्गलं सीति वन्दामह इति
सीताः प्रत्यवेचते सवितितानि शरीराणीति मध्ये कष्टस्यास्त्रिकुम्भं
निदधाति विमुचध्वमग्निया देवयाना इति दक्षिणेसे बलीवर्दान्वि-
मुच्य दक्षिणेनोत्सृज्याध्वये ददात्युदपचिणोदुम्बरशाखयावोचति प्र
वाता वान्तीति पात्र्यां सर्वोपधीः संयुक्त वपति यथा समायेति
चित स्त्र परिचित इत्यपरिमिताभिः शर्कराभिः परिश्रित्वाप्यायस्त्र
समेतु त इति सिकता ब्रूहत्तेत्तरया विट्पुभा राजन्वस्त्रं वनत्वा वैशस्त्रं

1. तेषामभिघारणानि om. T.

2. *रात्रिगच्छ* B¹ B²; *रात्रिर्गच्छ* T H²; *रात्रि अयुग्मान्गच्छ* H.

4. Comp. Āp. śrs. V. 8. 4.

6. After अवोच्य, H inserts: हिरण्यशकलमवधाय.

8. शतानीष्टकानामर्धेष्टकानांपादेष्टकानां मानानि भवन्तीति H; only H² gives the right reading, T and B¹ are defect or corrupted.

10. So H²; वचनाद्व्यर्धं T; वचनाद्व्यर्धं B¹; वचनाद्व्यर्धं H.

13. दक्षिणं सवितरेसेवा H.

14. दक्षिणेनो T H H²; दक्षिणो B¹.

विधृतिलोष्टान्प्रतिदिशमन्वीचमाण उपदधात्युत्ते तन्मोमीत्येतैः प्रति-
मन्त्रं तिलमिश्राभिधानाभिस्त्रिः प्रसव्यं परिकिरत्येणीधना इत्येभि-
वान्वाद्यै दुग्धस्त्रार्धशरावे मन्वस्त्रिः प्रसव्योपमन्त्रित आमपाचस्त्रसं
दक्षिणत उपदधात्येषा ते यमसादन इति समूलं बर्हिर्दक्षिणा स्तृणा-
५ तीर्दं पितृभ्यः प्रभरेम बर्हिरिति पालाशान्परिधीन्परिदधाति मा
त्वा वृक्षाविति पूर्वापरावुत्तरया दक्षिणोत्तरौ मध्ये नलेपीकां निद-
धाति नलं स्रवमिति पुराखेन सर्पिषा शरीराणि सुसंतृप्तानि संतृप्तो-
त्तरत आसीनोनवीचमाणो दर्भेषु निवपति सवितैतानि शरीरा-
णीति यथालिङ्गमङ्गानि संनिधायोद्येनमुपतिष्ठते पद्भ्योऽङ्गुलीं मूर्ध्नि ते
१० चक्षुरिति भुक्तभोगेन वाससास्त्रिकुक्षं निमृज्योपर्युपरि शिरो दक्षिणा
क्षुदस्त्रति परं मृत्योऽङ्गु परेहि पन्वामित्येष्टास्त्र कपालानि सुसंभि-
त्रानि संभिनन्ति यथैषूदकं न तिष्ठेद्वुक्तभोगेन वाससा शरीराणि
प्रकाबोदपात्रेणोदुम्बरशाखयावोचति शं वात इति ॥ ३ ॥

॥ इति चतुर्थः पटलः ॥ ४ ॥

१५ इष्टकाः प्रतिदिशमन्वीचमाण उपदधाति पृथिव्यास्त्वा लोके
सादयामीत्येतैः प्रतिमन्त्रं मध्ये पञ्चमीं तां दक्षिणेन वहीमेवं च-

३. प्रसव्योपमन्त्रित आमपाचस्त्रं दक्षि° H²; प्रसव्यमनारभ्योपमं-
न्त्रितमामपाचस्त्रं दक्षि° H; प्रसव्योपमन्त्रित आमपाचमुत्तं दक्षि° T; प्र-
सव्येमन्त्रित आमपाचस्त्रसं दक्षि° T. Comp. also T.Ā. p. 695, readings
of F and K, and for the whole passage C. 99, Āp. ārs. VIII. 14. 14
(दक्षिणामुखस्त्रिः प्रसव्यमनारभ्योपमन्त्रित), Hir. Kalpasū. V. 12 (दक्षि-
णासीनोऽनारभमाणस्त्रिः प्रसव्यं मन्त्रमुपमन्त्रित).

४. दक्षिणायां स्तृणा° H.

१०. निमृज्याद्येनमुपर्यु° H B². — दक्षिणा T H B¹; दक्षिणतो H².

११. क्षुदस्त्रति H² H; क्षस्त्रति T B¹.

नपूषवानिति प्रतिमन्त्रमेतिसामिधानाभिस्त्रिः प्रसव्यं परिकिरत्वेतालो
 स्वधा अमृताः करोमीत्येषधिसम्बान्प्रतिदिशमनन्वीक्षमाण उपदधाति
 त्वामर्जुनेति प्रतिमन्त्रलिङ्गिर्द्रव्यनियमो लोकं पूषेति लोकपूषा उपद-
 धात्वेत्तरया पुरीषेणानुविकिरति रमशानस्य मावा ब्रह्मं त्र्यङ्गुलं
 ७ चतुरङ्गुलं प्रदिशो वितस्त्रिर्जानुद्वयमूषदधं स्त्रिङ्गदधं वैधोत्तमा मावा
 रमशानस्योत्तमा मावा नाध्यामुयाद्यौवर्ती पुरस्तात्ततो नन्तरं पश्चादपि
 वा ब्रह्मं पुरस्तात्समभूमि पश्चादित्येक उदपात्रेणोदुम्बरशाखयावो-
 लति शं वात इत्यौरोहणं अपत्येवरोहणं अपत्येपस्थानेनोपतिष्ठत इदमेव
 भेतोपरामार्तिभाराम काङ्क्षेति वारणशाखां पुरस्तान्निदधाति वरणो
 १० वारयादिति विधुतिलोष्टमुत्तरतो विधुतिरसीति शमीशाखां पश्चा-
 क्मि शमयेति यव दक्षिणतो यव यवयेत्येनमुपतिष्ठते पूषिवीं
 गङ्गान्तरिक्षं गङ्गेति जघनेन चिति कर्वादि समानमा स्नानाकृदा
 स्नातीत्येके । ४ ।

। इति पञ्चमः पटलः । ५ ।

15 यमयज्ञं स्वयंप्रोक्तं प्रवक्ष्ये बलिमुत्तमम् ।
 मासि मासि तु कर्तव्यो नृकाय बलिसथा ।
 मेधाकामोर्यकामो वा पुत्रकामस्तु वै द्विजः ।
 याम्येहनि सनश्चे सर्वान्कामान्समश्नुते ।
 संवत्सरस्य कार्तिकां बलिं कुर्वीत यत्नतः ।
 20 अकुर्वन्त्यस्तु कार्तिकां नरके स निमज्जति ।

1. *मंत्रमतिनाभिर् H; *मंत्रमनिवाभिर् B¹; *मंत्रतिसमिन्ना-
 भिर् TH².

5. ऊषदधं om. T; स्त्रिङ्गदधं T; स्त्रिङ्गदधं HB¹; स्त्रिङ्गदधं H².

6. यावती TH²; यावती H; यावती B¹.

18. सनश्चे TH H² Baudh.; सुज* B¹.

तस्मात्कुर्वीत कार्त्तिक्या स्वर्गकामसु वै द्विवः ।

तिलप्रस्त्रस्त्र कर्तव्यं गुडमित्रं तथा हविः ॥

एवेन तु न कर्तव्यः कर्तव्यो बज्रभिः सह ।

हविश्चतुष्टयमिमन्त्र्य हविरादाय नमो ब्रह्मणे प्रजापतये देवेभ्य
 5 ऋषिभ्यः पितृभ्यो यमायेत्युक्त्वा यामात्मारचीं वोदीचीं वा दिशमुपनि-
 ष्कम्यानिरिणवद्देशे नदीतीरे समे वाग्वसिष्कुची देशे तस्य दिक्क्षति
 वेदिं करोति तस्मात्तत्तरेवेयां पश्चोत्तरवेद्यो दिक्क्षतयो भवन्ति दक्षि-
 णेन करकूपे स्वात्तोत्तरेणाग्निं प्रतिष्ठाप्य दर्भैः सोत्तरवेदिं संप्रहाद-
 यति प्राग्यैर्दर्भैर्विष्टरं निधाय प्रस्तरं चाघातु देवः सुमनाभिहृतिभि-
 10 र्चमो ह वेह प्रयताभिरक्ता । आसीदतां सुप्रयते ह बर्हिषूवाय जाति
 मम शुचहत्वीमिति यममावाह्य यमे इव यतमाने यदेतमिति चेमं
 यम प्रस्तरमा हि सीदिति त्रिभिः प्रस्तरमभिमन्त्र्य सपवित्राण्यस्त्रा-
 नपाशाचमनीयोदकानि दत्त्वा सार्वसुरभि गन्धपुष्पधूपदीपमाद्यं च
 वघोपन्नव्यं ददाति छण्डाः प्रतिसराः छण्डसूत्रं च मध्यमेनान्तेन वा
 15 पलाशपर्णेन जुहोति यमाय स्वाहान्तकाय स्वाहा धर्माय स्वाहान्ताय
 स्वाहानन्ताय स्वाहा वैवस्वताय स्वाहा कालाय स्वाहा मृतवे स्वाहा
 विष्णवे स्वाहा भूः स्वाहा भुवः स्वाहा सुवः स्वाहा भूर्भुवः सुवः
 स्वाहेति ॥ ५ ॥

9. प्राग्यैश्चदर्भैर् B¹.

11. यदेतमं TH H² Bandh.; यदेतमं B¹ and T.Ā. VI. 5. 2.

12. त्रिभिः TH H²; तिलभिः B¹, Bāndh. — सपवित्राण्यं B¹;
 सवित्राण्यं H; पवित्रपाशिरं TH² Bandh. — सार्वसुरभिर्भ्यं TH H²;
 सर्वं--यं B¹.

15. After धर्माय स्वाहा H and B¹ add: (5) धर्माय स्वाहा.
 after विष्णवे स्वाहा, H has: बृहस्पतये स्वाहा.

16. कालाय सा om. B¹.

व्याहृतिपर्यन्तं हविर्जुहोत्येषार्कपर्णान्वीदुम्बरपर्णानि वा निधाय
 मध्यमस्यामुत्तरवेद्यां यमाय हविर्निवेदयन्ते यमाय सोमं मुनुत यमाय
 जुहुता हविः । यमं ह यज्ञो गृह्यप्रिदूतो अरुहतीमिति प्रतीच्या-
 मुत्तरवेद्यां यमाय घृतवदविर्जुहोत प्र च तिष्ठत । स नो देवेष्वा य-
 5 मदीर्घमायुः प्रजीवसोमिति प्राच्यामुत्तरवेद्यां यमाय मधुमत्तमं राक्षे
 हव्यं जुहोतम । इदं नम ऋषिभ्यः पूर्वजैभ्यः पूर्वैभ्यः पथिह्रज्ञोमिति
 दक्षिणस्यामुत्तरवेद्यां यभां हविर्निवेदयन्ते यी ते खानो यम रचि-
 तारी चतुरशी पथिरशी नृचचसा । ताभ्यां राजन्परिदेह्येनं स्वस्ति
 चास्या अजमीवं च धेह्योमित्युत्तरस्यामुत्तरवेद्यां यमदृताभ्यां हविर्नि-
 10 वेदयन्त उषणसावसुतृपावुलुम्बलौ यमस्य दूती चरतो वशाः अनु ।
 तावस्यभ्यं दृश्ये सूर्याय पुनर्दत्तावसुमवेह भद्रोमिति योस्य कौष्येति
 तिष्ठभिर्यमगायामिस्त्रिः प्रदक्षिणं परिमायन्ति दक्षिणेन करकूपं गत्वा
 प्राचीनावीतं कृत्वा सव्यं जान्वाच्च हविरादाय मिषन्मिषयः स्वधा
 नम इति पिण्डान्ददाति चीमुदकाञ्जलीनुपनिनीयातस्य प्राणान्सप्त-
 15 व्याहृतिभिः सप्त पदानि प्राच्यो गृह्णन्ति चीन्हि स्वर्गलोकानाकृष्टा
 भवन्तीति विज्ञायते दधिकाव्यो अकारिषमिति पुनः प्राणानाप्याज्य

2. मध्यमस्यामु° T H H²; °मायामु° B¹ Bandh. — °यन्ते H;
 Bandh. has also the plural, comp. T.Ā. p. 678; °यते B¹ H².

7. Plur. verbi T H².

13. Thus T H H² (pr. m.); मिषन्मिषस्वधा पितृभ्य इति B¹ B²
 Bandh. H² (sec. m., but with निमिषन्).

14. Thus T; °निनीयातस्य H; °निनीयतस्य B¹; अतस्य B²;
 आयस्य (?) Bandh.

15. Thus T H²; चीर्हि° H; विभिःस्वर्गलोकमाकृष्ट B¹; सप्तलो-
 कानवलीष्टा Bandh.

16. Thus T H H²; आयस्य B¹ Bandh.

यथेतं प्रत्येत्य नमस्कारः कूपेभ्यो नमस्कारः कूपेभ्यो नमस्कारः कूपेभ्य
इति करकूपमुपस्थाय यस्यै कामाय यममभिवादयन्ते यमो दधारे-
त्यनुवाकशेषेण हविस्वरनिनाके सुपर्णमिति प्रवाहयन्त्युहं हि राजा
वक्ष्यकारित्यनुवाकेनापोवगाहयन्त्योपोहिष्ठीयाभिर्मार्जयन्ते यमेन दत्तं
5 चित एनमायुनगिति चतस्रभिरादित्यमुपस्थाय प्रतिसरमावधोत ह-
विषा सर्वप्रायश्चित्तानि कृत्वा च हविःशेषान्ब्रूयन्ति भवोऽस्यमृतमश्न
इति भवस्य शेषं नयन्ति पुत्राय प्रियाय प्रियवादिने पुत्रभार्यायै
पुत्रवान्भवति पुत्रवती भवतीति वैवस्वतोऽब्रवीद्धमो ह यष्टारमिति
प्रयातमङ्के समाधाय पितेव पुत्रम् । सुहृन्निति गमयति तत्रलोकाग्नि-
10 वर्तते चास्य किन्नति पन्थानं निवर्तते चास्य किन्नति पन्थानमिति ॥ ६ ॥

॥ इति षष्ठः पटलः ॥ ६ ॥

1. Uncertain reading. नमस्कारकूपेभ्यो thrice B¹; नमस्कारकूपेभ्यो thrice H; नमस्कारकूपेभ्यस्कारकूपेभ्योनमस्कारकूपेभ्य TH²; नमोनमस्कारकूपेभ्यो twice Baudh.

2. B²: यस्यै यस्यै कामायेष्टिसिद्धये यममभिवादयन्त अभिमुखा-
सुवेति (?) तं कामं प्राप्नुवन्तीति सामार्थाद्वाक्यशेषः.

4. Thus B²: आपोहिष्ठाभिर् B¹; आपोहिष्ठाभिर् TH; आपो-
हिष्ठाभीति H².

5. TS. IV. 6. 7. 1.

6. The whole mantra is according to Baudh.: भवोऽस्यमृतमश्न-
स्य ते मृत्युपीतस्या (sic) मृतवतः स्वगच्छतस्य (sic) मधुमत उपहतस्यो-
(v. l. °हृतस्यो) पकृतस्योपकृतो भवामि.

9. Instead of °मङ्के (B¹ B² Baudh.), TH H² give °मेके. —
सुहृन्निति TH H² Baudh. Probably सुहृन्निति is to be read, with B².

10. चास्य TH² B¹ B²; नास्य H; नचास्य Baudh. The passage
beginning with यमो ह runs in Baudh. as follows: यमो ह यष्टारमिति
शत (v. l. शतं) प्रयातमङ्के समाधाय पितेव पुत्रं सुहृन्नङ्कंती न चास्य
भिनन्ति पन्थानं न चास्य भिनन्ति पन्थानमिति स्नाह बोधायनः.

अथात उत्तरं पितृमेधं ब्राह्ममेधं ब्राह्मचर्येणा-
युदाहरन्ति

द्विजातीनामपवर्गो अर्थतत्त्वदर्शिभिः ।

ऋषिभिस्तपसो योगाद्वेष्टितुं पुरुषोत्तमम् ॥

5 होतृश्च पितृमेधं च संख्यं विधिरत्तरः ।

विहितस्तु समासेन क्रतूनामुत्तमः क्रतुर् ॥

इति तस्य सयहोतृभिर्होमो भर्तृसूक्तेन भरणं पत्नीभिरपसवे-
शनं दक्षिणाप्रतियहर्निर्मागो हृदयैर्हिरण्यशकलात्संभारयजुभिः पाच-
यजनं ज्योतिष्मतीभिरपोषणं नारायणाभ्यामुपस्थानं ब्राह्मण एकहो-
10 तेति चानुमन्त्रणं चित्तं सन्तानेनेति हविराहुतिः प्रयासाय स्वहेति
सुवाहुतीर्भृत्यसूक्तेनानुशसनं सौम्या संग्राहणं सौर्येणादित्योपस्थानमी-

Probably the words formed originally a tristubh, with the Vaidic accusative पन्वाम् instead of पन्वानम्. As to क्षिणन्ति compare B²: पन्वानं क्षित्वा विघ्नान्विनाशयित्वा पन्वानं दर्शयति. The meaning seems to be: „Him, who has sacrificed, Yama takes, wenn he is gone forth from here (from the world of the living), as a father his son, on his lap; he brings him along the path of the Virtuous, and if he will (temporarily) return from yonder world (the reign of Yama), he cuts a path for him“. निवर्तते refers to the genitive अस्य.

1. A opens this chapter as follows: अथातो ब्राह्ममेधं ब्राह्म-
स्वामः । अथायुदाहरन्ति होतृश्च पितृमेधं च, omitting the first śloka.

3. विजातीनां द्विजातीनाम् T H; द्विजातीनां विजातीनां H².
— I have reconstructed the śloka. *वर्गोर्ध्वतस् T H H²; *वर्गोर्ध्व-
तस् B¹; वर्गोर्ध्वतस् P. Sā. — तत्त्वचदर्शि T H; तत्त्वदर्शि the
others.

5. उत्तमः only H instead of उत्तरः.

11. With सुवाहुतीः the Tanjore copy of Āpast. breaks off.

युष्ट इत्यवगाहनं समानमत ऊर्ध्वं पितृमेधिकमो यवोदनप्राशनात्तोत्परं
ब्रह्मिण्याचक्षते तान्न साधारणे रमशाने प्रयुज्जीत नानाचार्याय द्विजा-
तीनामेव संतिष्ठते ब्रह्ममेधः ॥ ७ ॥

॥ इति सप्तमः पटलः ॥ ७ ॥

5 अथाजस्राणां द्वाहं त्र्यहं षडहं द्वादशाहं वा धारयति यावद्वा
संशयं मन्वेतो संशयेजस्रैर्विरम्यापय आयुष्मते पुरोडाशमष्टाकपानं नि-
र्वपेक्षेत् ऋण्यत्वां पञ्चहवियं वा यो ज्योगामयावीत्युक्तं पुरसादौ युष्मत्त्वा
पाचिकत्वा वा यजेत यामेष्टेके पाचिकृतीं समामनन्ति बहिष्ठो वा-
नप्रस्थो वारस्त्वमवतिष्ठेत यामं वा प्रविशेद्वा ज्ञानुमतो ब्राह्मणैश्च सह
10 वनधान्येनोपि वा नाजस्रांस्कुर्वीत प्राग्दिष्टमनाद्दिहारं साधयेत्प्रेतेपि
विहरणमेके समामनन्ति तदन्धुक्तं प्रजाया इति विज्ञायत उदमयने
प्रमीताः सौर्येण पथा देवलोकं याति दक्षिणायने सौम्येन पितृलो-

1. यवोदन° B¹, Brahmedhaprayoga, Pi. Sā. T. Ā. p. 363;
यवोदन° T H H² B²; comp. Hir. p. 44, l. 8 and Winternitz, Hoch-
zeitsrituell p. 15. — तान्न (sc. होतृन्) before परं om. T H², T. Ā.
p. 363, found in the others; तानेतात्परं H and Baudh. grhs. II. 15 s. f.

2. तान्नसाधारणे H; तान्नसाधारणे the others and Pi. Sā.

3. Instead of ब्रह्ममेध (B¹ B²) the others have पितृमेधः.
Comp. also T. Ā. p. 363. — एव H², brahm. pr., B¹; एवं T H F. Ā.

7. ऋण्यत्वां H H² B¹, quot. Gop.; ऋण्यत्वां T. — आयुष्म-
त्तया B¹, आयुष्मत्त्वाः the others.

8. पाचिकत्वा T H H²; पाचि° B¹ B². — बहिष्ठो all.

9. तिष्ठेत्या° T; तिष्ठेत्या° H B¹; तष्टेद्वा° H²; तिष्ठते B².

9. 10. सहवनधान्येन T H H²; सहवनधान्येन B¹; सहवनधा-
न्येन B².

12. प्रमीताः and याति T H² B¹; प्रमीतः and याति H B² (गच्छति).

कमिति विज्ञायत~उदमयन आपूर्यमाणपक्षे दिवा चतुर्विंशत्येवो
मरणमित्युपदिशन्ति~यदि पूर्वपक्षे रात्रौ मरणं शङ्केत सायमाहुतिं
कृत्वा तदैव प्रातराहुतिं जुहुयादेवपरपक्षे सायंप्रातराहुतिभिरेन
पूर्वपक्षं नयेद्देशं च कुर्यादिच्छविभवे प्रधानदेवताभ्यस्तुर्गृहीतान्याज्या-
5 न्येकैकस्ते देवतायै पुरोनुवाक्यामनूच्य याज्यया जुहुयादेवं सर्वास्वा-
पत्स्वेष यदीच्छपनयनमध्येवशिष्टेष्टिप्रधानदेवताभ्यस्तुर्गृहीतान्याज्या-
न्येकैकस्ते देवतायै पुरोनुवाक्यामनूच्य याज्यया जुहुयात् ॥ ८ ॥

अथ यदि चातुर्मास्यमध्ये पूर्ववदेव सायंप्रातराहुतिभिर्दशपूर्णमा-
साभ्यां चेद्वावशिष्टपक्षाणीय समापयेत्येवविभवे तदैवतं पुरोडाश-
10 माभिर्चा पूर्णाहुतिं वा कुर्यान्धियमाणस्त्विदं न यज्ञलोपो भवतीति
विज्ञायत~उक्तं दीक्षितप्रसीतप्रायश्चित्तं~यायावरा ह वै पुरा नाम
अथय आसंस्तेध्वन्यत्राम्यंस्तेर्धमासायाधर्मासायापिहोत्रमशुहवुक्तस्याया-
यावरधर्मेणामयाव्यार्तोध्वन्यापत्सु वार्धमासायाधर्मासायापिहोत्रं जुहु-
यात्प्रतिपदि सायं चतुर्दश चतुर्गृहीतान्युन्नयत्येका समित्संक्रद्धोमः~
15 संक्रत्याग्निनिमार्जनं~संक्रदुपस्त्रानमैवं प्रातरैतावान्विचारः~शेषं प्रकृति-
वत्येवचये पुनराधेयमेषीन्समारोपयते धारयते वौपवसषादौपवस-

2. पूर्वपक्षे only B¹, *पक्ष* the others.

3. *आहुतीरेन* H² H; *आहुतिरेन* T; *आहुतिभिरेन* B¹.

4. नयेद् T H² B²; नयेयुर H B¹.

8. आहुतीभिर् T H B¹; *तिभिर्* H². Compare Kirste, The
Gṛhyasūtra of Hir. preface, p. VIII.

11. This passage is quoted by Rudradatta on Āpast. śrs.
VI. 29. 1.

14. उन्नयत्ये* H² H; उन्नयत्ये* H B¹.

16. धारयतेवौपवस* T H²; धारयतेवौपवस* H B¹; धारय-
तेवा B².

ज्येहनि निर्मच्छोपवसथादि कर्म प्रतिपद्यते यदि समाकूटो भवति यथा-
 हितापिरुत्सृष्टापिर्विद्विन्नामिर्विधुरामिर्वा प्रमीयेत न तमन्येन चेता-
 पिम्बो दहन्तीति विज्ञायते चाधानप्रभृति यजमान एवापयो भवन्ती-
 त्वेषापि ब्राह्मणं तमसो वा एष तमः प्रविशति सह तेन यमाहिता-
 5 पिमन्येन चेतापिम्बो दहन्ति तस्य प्राचीनावीत्यग्न्यायतनान्युडत्यावोच्य
 यजमानायतने प्रेतं निधाय गार्हपत्यायतनेरणी संनिधाय मन्यति
 येस्त्रापयोजुहुतो मांसकामाः संकल्पयन्ते यजमानमांसम् । जानन्तु
 ते हविषे सादिताय स्वर्गं लोकमिमं प्रेतं नयन्त्विति तूष्णीं विहृत्य
 द्वादशगृहीतेन सुचं पूरयित्वा तूष्णीं कृत्वा प्रेतिमात्या इत्येतदादि
 10 कर्म प्रतिपद्यते ॥ ९ ॥

यथात्पन्नरखीर्वा समाकूटेष्वपि यजमानो म्रियेत पूर्ववदग्न्या-
 यतनानि कल्पयित्वा गार्हपत्यायतने लौकिकमपिमुपसमाधाय प्रेतस्य
 दक्षिणं पाणिमभिसमाधाय तत्पुत्रो भ्राता वाच्यो वा प्रत्यासन्नवन्धु-

1. निर्मच्छोपवसथादिप्रतिपद्यते T H²; निर्मच्छोपवसथादिकं कर्म
 प्रति° H B¹; --च्छोपवसथादि B². — Between भव and तिद्यथा°,
 H inserts यथाहितापिरध्वाने . . . संपञ्चोरन् (XXIX. 11, p. 59,
 l. 3—6).

2. प्रमीयेत H² B¹; प्रमीयते T H.

3. The passage चाधानप्रभृति . . . भवन्तीत् is wanting in B¹.

3. 4. भवन्तीत्वपि ब्राह्मणं H².

6. °रणी संनिधाय T H²; °रणीसंधाय H; °रणीनिधाय B¹.

7. येस्त्रापयो T H; यस्त्रापयो B¹ B² H²; येस्त्रापयो quot.
 Gop. It seems more probable that येस्त्रापयो was corrupted into
 यस्त्रापयो than यस्त्रापयो into येस्त्रा°; योस्त्रापिर is also the be-
 ginning of this mantra, as given ऊहेन by Gautama (pi. sū. I. l. 27).
 Bandh. (II prāsna) reads यस्त्रापयो and संजायन्तु, but a Baudh.
 paddhati येस्त्रापयो and जानन्तु.

इपावरोहेत्युपावरोहयत्वेरिषीपावरोह जातवेद इमं तं स्वर्गाय लो-
काय नय प्रवानत्तायुः प्रवां रयिमस्मासु धेह्यन्नो दीदिहि नो दुरीण
इति लौकिकेपावरोहयत्वेरस्वीर्वापावरोह्य मन्वेर्वेदरक्षोः समा-
रूढः स्वात्तिर्वर्तमाने प्रेतमन्वारश्चयित्वैतं मन्त्रं अपेक्षितहरणादि समा-
५ नमोहिताग्निं जने प्रमीतमुपसंयुत्यापये पक्षिण्ते पुरोडाशमष्टाकपालं
निर्वपेदोमिषां पूर्वाहुतिं वा कुर्यात्प्राचीनावीती जुहोतीत्येक एत-
स्मिन्नेव विहारे पेतृमेधिकं कर्म प्रतिपद्यते तस्मिन्नहनि शरीराग्नाह-
रन्ति यवन्त्यस्मिन्संस्तस्याभिवान्वत्सायाः पयसाग्निहोत्रमित्युक्तमोहिताग्निं
जने प्रमीतं तैलद्रोक्षामवधाय शकटेनाहरन्ति निर्मन्थ्येन वा दग्ध्वा
१० कृष्णाग्निनेस्त्रीन्युपनहति वाहतेन वाससा संवेध्य दीर्घवंशे प्रबध्य नाधो
निदधानाः प्रयता मृन्मयभोजना आहरन्ति । १० ।

तानि शाममर्यादायां प्रतिष्ठाप्याधीन्येतृमेधिकभाण्डं च निर्हरन्ति

1. The mantra is a variation on Āp. śrs. VI. 28. 12. According to Baudh. it finishes thus: धेहि प्रेताहुतिं चास्य जुषस्य स्वाहा.

3. Comp. Āp. śrs. VI. 28. 14.

4. 5. After समानं B¹ has: प्रवासमरणे संयामे वा हते वा शरीरमादाय विधिना दाहयेत्.

8. *वत्सायाः T H H²; *वत्सायै B¹ B², Āp. śrs. IX. 11. 5. — उक्तं, namely Hir. Kalpasūtra XV. 12, Bhār. Kalpasūtra VIII. 14, Āp. śrs. I. c. — Before आहिताग्निं, T H and H² insert यम्; it is omitted in B¹ B², quot. Gop., quot. Rudr. ad Āp. śrs. IX. 11. 12.

10. उपनहतिवाहतेन H²; उपसंनहतिवा अहतेन H and T (but here उपन*). उपनहतिनाधाय । वाहतेन B¹. Probably we ought to read with a quotation by Gopāla and a quot. by Rudradatta उपनहतिनाधाय. — *बध्नाधो* T; the others, also two quotations, have *बध्नाधो.

11. *भोजना T H H², Bandh. pi. sū. II., quot. Rudr.; *भोजिनः B¹, quot. Gop.

12. पेतृमेधिकभाण्डं च T H H²; पेतृमेधिकंभाण्डं B¹.

नासति यजमाने ग्राममर्यादामप्रीनतिहरैर्युयंतिहरैर्युर्जीकिका संप-
 खेरन्निति विज्ञायते च प्रवसन्त्यजमानोपिभ्यः परिदाय गृह्णन्ति यदि
 सीमान्तरे पत्न्यभिनिष्प्रोचेदभुदियाद्वा लौकिकाः संपखेरन्त्येवाहितापि-
 रध्वानं मर्कत्सहापित्रयेण पार्श्वतोपिहोत्रेणानुव्रजेद्देहितापिरन्तरं न
 5 यवेयाव्योवत्यो ग्राममर्यादा नव्यश्च तावतीरतिक्रामन्तन्वारभेयातां
 यदि नान्वारभेयातामप्यो लौकिकाः संपखेरन्त्येवाह्वाग्राममर्यादा ना-
 तिहरन्ति शरीरैरप्रीन्तस्मान्नीय दहनवदवकाशं ओषधित्वा प्रेतमात्वा
 हत्वेतदादि कर्म प्रतिपद्यते तयोर्थः पूर्वो म्रियेत यजमानः पत्नी वा
 तस्मापित्रेतायां पितृमेधः संपद्यते यः पश्चात्तस्मापासनेन सहैव प्रसीते
 10 सहैव पितृमेधो दारकर्माणि यद्यश्नत आत्मार्यमग्न्याधेयं कुर्याद्दर्श-
 पूर्णमासाययणार्थं च शेषाणि कर्माणि न भवन्ति यथाहितापिः पशुभ्यो
 म्रियेता मावो अग्नन्निति द्वे चतुर्गृहीते सुक्रयावेवाहितापिरश्ननिहते
 म्रियेत तस्य प्रायश्चित्तं मूर्धानं दिवो अरतिं पृथिव्या इत चतुर्गृहीतं

3. सीमान्तरे T H² B¹; सीमान्ते H. — Thus TH H²; पत्नीम-
 भितोनिष्प्रोचेद् B¹. The text seems to be spoiled.

3. 4. From यथाहितापिर⁰ on, there is some confusion in the
 arrangement of the contents. The above given is the text of T
 and H².

4. अनुव्रजेदाहितापिरन्तरं T H²; अनुद्रवेयुराहितापिरन्तरं H;
 आद्यं अनुव्रजेदाहितापिरन्तरं B¹.

5. Thus TH H²; between अन्वारभेयातां and यदि H inserts:
 तयोर्वा.

5. 6. तावतीरभिक्रामन्तन्वारभेतान्वारभेयौलौकिका भवन्ति B¹.

9. वेतायां TH H² B¹ and a quotation by Gopālayajvan.

10. •धेयं वा कुर्याद् H².

11. च TH H² (sec. m.); B¹ om.

12. Here and furtheron after म्रियेत B¹ and Pi.Sā. insert every
 time तस्य प्रायश्चित्तं.

जुङ्गयाबेबाहितापिरप्सु स्रियेतमे मे वरण तत्त्वा यामीति द्वे चतुर्गृ-
हीते जुङ्गयाबेबाहितापिर्विषदृष्टो स्रियेत नमो अस्तु सर्वेभ्य इति
तिष्ठभिद्यतुर्गृहीतेर्जुङ्गयाबेबाहितापिर्देद्विभ्यो स्रियेत दंष्ट्राभ्यां मलिसू-
निति द्वे चतुर्गृहीतेन जुङ्गयाबेबाहितापिः प्रोषितः प्रमीतो न प्रज्ञायेत
५ था दिग्भूमि प्रस्थितः स्थात्तामस्यापिभिः कचं दहेयुरेपि वा चोणि
पट्टिगतानि पलाशवृन्तानां तैः कृष्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा तामस्या-
पिभिर्देहेयुरिति विज्ञायते पलाशवल्कैः कुशैर्वा सन्धिषु संवेद्य चत्वा-
रिंशता शिरः प्रकल्पयते दशभिर्ग्रीवा विश्वत्पोरस्त्रिंशतोदरं पञ्चाश-
तापञ्चाशतैकैकं बाहुं ताभ्यामेव पञ्चभिः पञ्चभिरङ्गुलीरुपकल्पयते सप्त-
१० त्वासप्तत्यैकैकं पादं ताभ्यामेव पञ्चभिः पञ्चभिरङ्गुलीरुपकल्पयतेष्टाभिः
शिर्शं द्वादशभिवृषणं स्थापयित्वा लङ्कृत्यान्तर्वेदि कृष्णाजिनं दक्षिणाग्नी-
वमधरजोमासीर्य तस्मिन्नेनमुत्तानं निपात्य पक्षोदशेनाहतेन वाससा
प्रकाश बान्धवाः पशुपविशन्त्ययमस्ससौ यस्त त इमे अग्रय इति
प्रेतेमात्या इत्येतदादि कर्म प्रतिपद्यते यदि तानि न विन्देरन्नवानां

2. विषदृष्टो T H H²; विषयदृष्टो B¹; विषहतो Pl.Sā.

3. चतुर्गृहीतेर् H T H²; *गृहीता B¹; *गृहीतिनाञ्जेन Pl.Sā.

4. चतुर्गृहीतेन T H H² Pl.Sā.; *गृहीते B¹. — After जुङ्गयाद्
Pl.Sā. has एतदेवास्त्र प्रायश्चित्तं भवतीति विज्ञायते. With यदाहि°
प्रोवि° प्रमी°, B¹ begins a new (the 12th) chapter. — Comp. Āp.
śrs. IX. 11. 22, 23.

6. 7. Instead of कृत्वा ... इति विज्ञायते, B¹, Āpast. l. c. and
Pl.Sā. give only कुर्वन्ति.

8. पञ्चाशता once B¹ T; twice H H², Āp. l. c., quot. Gop.

13. अयमस्ससौयस्तत्तमेअग्रय T H H², Āp. l. c.; अयमस्ससौय-
मस्ससत्तत्तमेअग्रय B¹; अयमस्ससौयस्तत्तमेअग्रय quot. by Gop.

14. Uncertain; विन्देरन्नावावाद° T H²; विन्देरन्निवावाद° H;
B¹ damaged (; विन्देर -- नाद°).

दर्भाणां याज्ञिकानां वृक्षाणां तैः कृष्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा ताम-
 स्वापिभिर्दहेयुरिति विज्ञायते~यदि तानि न विन्देरन्भूम्याः पांसूनुद्धृत्य
 मधुना सर्पिषा वाभिसंयुज्य तैः कृष्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा ताम-
 स्वापिभिर्दहेयुरिति विज्ञायते~यदेतस्मिन्कृतेपिभिरागच्छेद्वृतकुम्भादुज्ज-
 5 पस्य जातकर्मप्रभृति द्वादशरात्रं व्रतं चरित्वा तथैव जाययापीनादधीतं
 ब्राह्मेन पशुना वा यजेत~गिरिं गत्वापश्ये कामाद्येष्टिं निर्वपेद्दीप्सितैः
 ऋतुभिर्यजेत ऋतुभिर्यजेत ॥ ११ ॥

॥ इत्यष्टमः पटलः ॥ ८ ॥

॥ इति हिरण्यकेशिसूत्रे एकोनविंशः प्रश्नः समाप्तः ॥ २९ ॥

10

॥ इति हिरण्यकेशिसूत्रं समाप्तम् ॥

1. याज्ञिकानांवृक्षाणां तैः TH H²; यतियानां चादवाणां वृत्तैः B¹.

2. भूम्यः HB¹; भूम्यां H².

3. Instead of संयुज्य B¹ reads संमृज्य.

4. Thus H²; instead of आगच्छेद् HT have आगते; B¹ corrupt.

5. तथैव TH H² Pl. Sā.; तस्मैव B¹. — आदधीत all except

B (: आधाय).

6. वा om. B¹.

9. The colophon in H² runs as follows: इति हिरण्यकेशीसूत्रप-
 रीमृहीताभारद्वायसूत्रे अन्त्येष्टिप्रकरणे अष्टमः पटलः समाप्तो द्वितीयः
 प्रश्नः समाप्तः; then follow the pratikas of the eleven kandikas and
 of five (?) pāṭalas in the second prajñā. Then: इति हिरण्यकेशी-
 सूत्रे एकात्रविंशत्यष्टमः समाप्तः ॥ २९ ॥ इति हिरण्यकेशीसूत्रे पञ्चमपट्टे
 पंचमः प्रश्नः समाप्तः ॥ ५ ॥

अथ

गौतमपितृमेधसूत्रम्

1100000000
1100000000

प्रायणकाले ॥ १ ॥

प्राक्स्मृतिवियोगात् ॥ २ ॥

पितरं मातरं भ्रातरं गुरुमन्यं वा सुहृदं ब्राह्मणम् ॥ ३ ॥

तत्स्वर्गार्थेन निमित्तेन ॥ ४ ॥

इमानि हन्दांसि संस्कर्त्ता आवयेत् ॥ ५ ॥

वेदादिवेदानानि त्रीष्टाण्यदोहान्यादिप्रत्यस्त्र रेतस उदयं तमस
उन्नयामीति ॥ ६ ॥

श्रुतपूर्विणां चेतवश्चावीयानि सामानि ॥ ७ ॥

मरणकालेभिप्रघ्नाप्सु दद्यात् सेतुसाम च दक्षिणे कर्णे जपेत् ॥ ८ ॥

उत्क्रान्ते प्रजापतेर्हृदयं मनसा ध्यायेत् ॥ ९ ॥

अत ऊर्ध्वं स्नापयित्वा शवम् ॥ १० ॥

देशजातिकुलधर्मेणापचितिमलङ्कारेणालङ्कृत्य ॥ ११ ॥

बद्धा दशेनाङ्गुली पादयोः पाशोश्च ॥ १२ ॥

श्रीदुःस्वर्यामासन्त्यां दक्षिणाशिरसमुत्तानं संवेष्ट ॥ १३ ॥

उदग्दशेनाहतेन वाससा प्रकाश ॥ १४ ॥

५) The place of आवयेत् is not certain; perhaps it ought to have been put at the beginning of sūtra 5.

६) Compare C. 59-63.

७) श्रुतशब्दोधीतवचनः । श्रुताश्च ते पूर्वाश्च श्रुतपूर्वाः । ते येषां सन्तीति श्रुतपूर्विणः । तेषां तवश्चावीयानि आवयेत् । Comp. C. 44.

८) Compare C. 46-49.

१४) पादयोःपरि यथा दशा भवति तथा प्रकाशयेत्..

निर्हरन्त्वपींशाहितान् ॥ १५ ॥

शालाप्रयः ॥ १६ ॥

दहनकर्मणि योज्यन्ते ॥ १७ ॥

सम्भावसंघ्यौ च यथाक्रमम् ॥ १८ ॥

गृहस्थमीपासनेन दहेत् ॥ १९ ॥

ब्रह्मचारिणं कपालसन्तपनीयेन ॥ २० ॥

उत्तपनीयेनेतरान् ॥ २१ ॥

अग्नेन स्त्रियः ॥ २२ ॥

केचिन्निर्मन्थ्येन पत्नीम् ॥ २३ ॥

१६) A. himself does not appear to be quite clear as to the right interpretation of this sūtra. He seems to propose the following interpretations. The author of the sūtratext may have meant by शालाप्रयः (in connection with s. 15): 1. The vaitāna-fires, whose name is precised by शालाप्रयः (in this case we expect at least शालाप्रय इति). 2. The vaitāna-fires and the domestic fire. 3. The domestic fires, consecrated by the ādhāna-ceremony; a plurality of them could be admitted in case the owner were standing at the head of more than one household. In this case the nom. शालाप्रयः had to be taken as an apposition to अग्नीनाहितान्. I should prefer to connect the word with the two following sūtras.

१८) The sūtra is given: नसम्भा°, but the vivaraṇa proves, that A. has not read the negation in his text: सम्भावसंघ्यावपि दहनेषु संकथ्यन्ते येन क्रमेणाभिहिताः. See also C. 11 a, ss. ss. But compare the note ad I. 2. 8.

१९) I am not sure whether between s. 19 and 20 there are not some more sūtras to the same purport as Hir. XXIX. 11 तयोर्धः पूर्वौ (59. 8), which passage is also quoted here by A. — अथत्नगृहस्थश्चदीनाहिताप्रिवचनः. — The place of दहेत् is uncertain. — On sū. 19 sqq. compare Hir. 44. ii.

यद्युत्सृष्टापिर्विक्रान्नापिर्विधुरापिर्वा प्रसीयेत ॥ २४ ॥

प्रेताधानं कुर्वन्नूचानागारादपिमानयेत् ॥ २५ ॥

तेनापिना ब्रीहिकणैश्चत्तपनीयमुत्पाद्य ॥ २६ ॥

दक्षिणेन हस्तेन प्रेतमालम्ब्य सख्येनापि अपेक्षोस्त्रापिरनुद्धृतो मांसकामः
संकल्पयते यजमानमांसम् । जानातु ते हविषे सादिताय स्वर्गं
लोकं प्रेतमिमं गयत्विति ॥ २७ ॥

आज्येन द्वादशगृहीतेन सुचं पूरयित्वा प्रेतमपि सख्येनान्वालम्ब्य प्रजा-
पतिं मनसा स्मृत्वा दक्षिणेनाधो जुहुयादाज्यतन्त्रेण परिचरण-
तन्त्रेण वा ॥ २८ ॥

यावदपिर्विकेदस्तावद्धोमार्थं विप्राय द्रव्यं प्रदाय ॥ २९ ॥

यद्याविध्यौपासनं कृत्वा ॥ ३० ॥

तेनापिना दहेत् ॥ ३१ ॥

२४) उत्सर्गेत्या योपि परित्वजति स एवोत्सृष्टापिः. The samnyāsīn is meant, comp. Baudh. dhṣ. II. 17. — अविधानेन प्रमादादाल-
स्यादिना वा यस्यापिर्विक्रियते स विक्रान्नापिः. — By विधुरापिः
the widower is meant, who has used for the cremation of his
wife the three śrauta-fires.

२७) For the mantra comp. Hir. XXIX, 10 (p. 57. 7). That
the plural is the correct and original number, is proved by
जानातु ते, where the sūtrakāra has forgotten to change ते into स!

२८) उत्पवनाज्यसंस्कारो यस्मिन्नयोगे भवति तदाज्यतन्त्रं । आज्ये
उत्पवनयोगात्तत्पूर्वोत्तरभाविनोपि पदार्था आज्यतन्त्रमिति गम्यते
(Khād. gr̥hs. I, kh. 2) । सायंहोमस्य यो धर्मः स परिचरणशब्द-
वाच्यः सायमाहुत्युपक्रमं परिचरणमिति स्वादित्राचार्येणाभिधानात्
(Gr̥hs. I. 5. 6 sqq. especially 16) । यदा द्वादशरात्रविक्रान्तसदा
परिचरणतन्त्रं प्रवर्तते । यदा द्वादशरात्रादूर्ध्वं विक्रितिसदाज्यतन्त्र-
मिति व्यवस्था.

आहिताग्निश्चेन्नस्त्रोहः कर्तव्यः ॥ ३२ ॥

स्त्रीणां विधुराणां च द्वादशगृहीतं प्रजापतिं मनसा ध्यायन् ब्रुहो-
त्सवः ॥ ३३ ॥

॥ इति प्रथमः खण्डः ॥ १ ॥

अग्निं चीरं दधिमधुघृततिलतण्डुलदर्भानुदकुम्भपरशुहिरण्यशकलयज्ञ-
पात्राणि चादाय ॥ १ ॥

प्राचीनावीती पूर्वमग्निं संस्कर्ता मुक्तशिखः ॥ २ ॥

मध्यतः श्वम् ॥ ३ ॥

पश्चात्संभारानितरे ॥ ४ ॥

रमशाने निहित इतरानुत्सृज्य दहनदेशं जीवयेत् ॥ ५ ॥

दक्षिणाप्रत्यक्प्रवणमभङ्गुरमग्निरिणमसुषिरं समं वा ॥ ६ ॥

प्राज्ञायामं कृत्वास्त्र गोत्रेण द्वितीयान्तं प्रेतस्य नामोक्ता दहनकर्मणा
संस्करिष्य इति संकल्प्य ॥ ७ ॥

३३) एवञ्चोवधारणार्थः । यासां स्त्रीणां येषां विधुराणाञ्च प्रे-
ताधानप्राप्तिस्तेषामुभयेषामपि योस्त्राघिरिति मन्त्रोहः (read मन्त्रः)
सहस्रालम्बादिद्य निवर्तते.

५) रमशाने निहिते प्राप्ते सति दहनदेशं दहनभूमिं जीवयेत्
शोधयेत् । In the same way Raghunandana (Works tom. II.
p. 170) wrongly says: भूमिजीवणं भूमिसंस्कार इति हारणता.

६) अनीरिषं (sic) seems to be interpreted by A. as अनूषरं.
Occasionally A. mentions the Śaḍvimsābrāhm. II. 10: पश्चाद्दक्षि-
णाप्रवणं रमशानकरणम् and ib. यथा सव्यस् (se. पाणिः) तथा रम-
शानकरणम्. I doubt whether this brāhmaṇam was not in the
text, A. had before him.

शमीशाखया पलाशशाखया वरणशाखया वा दक्षिणाप्रत्यक्षप्रवणचिता-
देशात्प्रागुदीच्यां दिक्षुपक्रम्य पञ्चदश प्रक्रमान्प्रक्रम्योत्सृज्यान्ते ॥ ८ ॥

अप उपस्पृश ॥ ९ ॥

गङ्गाशमध्वनः पूर्वमेव वः सुहृदो दिवम् परं व्योम नयध्वं गङ्गानं
स्थानमुत्तममिति रमशानायतनं निरीक्ष्य ॥ १० ॥

शमीशाखया पलाशशाखया वरणशाखया वा रमशानायतनं संस्पृज्य
अपसंसर्पत प्रेता ये केचिदिह पूर्वजा इति ॥ ११ ॥

दक्षिणतः शाखामुत्सृज्य ॥ १२ ॥

अप उपस्पृश ॥ १३ ॥

८. . . पञ्चदशप्रक्रमे गते यत्र कुत्रचित्समीपे एतां शाखामुत्सृजेत् ।
अन्तश्चोच समीपवचनः । If we compare the following remarkable
fragment of a Śāṭyāyanaśūtra, preserved by Āśāditya in his com-
mentary on the Karmapradīpa (III. 41, MS. Chambers no. 134,
fol. 15, b): तथाह शाखायनः । सम्भावसध्यावाहितायेर्दहनकर्मणि न
प्रयुज्यते (sic) । चितादेशात्प्रागुदीच्यां दिशि प्रक्रमानतिक्रम्योत्सृजतीति
(the numeral before प्रक्रमान् seems to have fallen out), and a
passage from Viśvanātha's aurdhvadehikapaddhati (MS. Chambers
no. 37, fol. 15, b): सम्भावसध्यायोत्तरतः सप्तसु प्रक्रमेषु स्थापनं ।
रेशान्यां वा पञ्चसु, a suspicion arises, that Gautama's text, too,
had originally an analogous reading: that the passage in sū. 8,
from शमीशाखया to वरणशाखया वा is a dittographia from I. 2. 11
and has replaced some other word or words, e. g. सम्भावसध्याः ।
In this case Gautama's उत्सृज्यान्ते ought to be changed into उत्सृ-
ज्यन्ते or उत्सृज्येते.

१०) The mantra is unintelligible. A's annotations give no
light as to the true reading. Perhaps instead of परं, परमं ought
to be read.

११) This is only half a mantra. It is found also in the sec.
Baudh. sū. (compare C. 130). Nārāyaṇa (āhitāgnividhi I. O. no. 1158,
fol. 3, a) quotes it too.

अद्विरवोच्य ॥ १४ ॥

तिस्रः कर्षूर्दक्षिणापवर्गाः परशुना खात्वा ॥ १५ ॥

उद्धृत्य मृत्तिकां पलाशपत्रपुटे कृत्वा ॥ १६ ॥

याम्यां दिशि निदधाति ॥ १७ ॥

अथ उपसृञ्ज ॥ १८ ॥

तिलतण्डुलानां मुष्टिं पूरयित्वा यमाय दहनाधिपतये प्रेताय स्वधा
नम इति [अवटे] प्रथमायाम् ॥ १९ ॥

कालाय दहनाधिपतये प्रेताय स्वधा नम इति द्वितीयायां मुख्यवे
दहनाधिपतये प्रेताय स्वधा नम इति तृतीयायाम् ॥ २० ॥

अवशिष्टांश्चित्ततण्डुलांश्च सर्वतः प्रसव्यं प्रकीर्य ॥ २१ ॥

मध्यमे हिरण्यशकलमवधाय ॥ २२ ॥

तेषु याश्चिकीः काष्ठैः दक्षिणायैर्दक्षचित्तां चित्वा ॥ २३ ॥

प्रेतस्य केशमश्रुलोमनखानि गृहीत्वा दक्षिणतो वितस्तिमाचमवटं
खनित्वा तस्मिन्निधायाप उपसृञ्ज ॥ २४ ॥

आहिताग्निद्वेष्टापनं कारयित्वा ॥ २५ ॥

स्नापयित्वा शवम् ॥ २६ ॥

चित्तिं चाद्विरवोच्य ॥ २७ ॥

शवमुत्तानं दक्षिणाग्निरसमारोष्य ॥ २८ ॥

तं परिक्षीर्य ॥ २९ ॥

१९) . . . प्रथमे इत्यभिधातवे स्त्रीलिङ्गनिर्देशश्चान्दसः । एव-
मुत्तरयोरपि सूचयोः स्त्रीलिङ्गनिर्देशः चान्दस इति द्रष्टव्यम् ।
Undoubtedly अवटे has to be taken as an interpolation and every
time कर्षूर्वा (comp. sū. 15) has to be understood.

२७) वशब्दात् शवमप्यभ्युच्येत.

२९) परिसारणप्रकारस्तु पञ्चाङ्गानां स्त्रीर्यत्वादिना गृह्ये (Khad.
gṛhys. I. 2. 9) ये जज्ञाः तेषामन्यतमप्रकारेण परिसारणं कार्यम्.

पद्मादक्षिणायेषु दर्भेषु पात्राणांसाय ॥ ३० ॥

आस्ये चक्षुषोर्नासिकयोः श्रोत्रयोश्च सप्त हिरण्यशकलानाञ्चविन्दुत्वा
सप्त व्याहृतीर्मनसा ध्यायन्निरस्त्रति ॥ ३१ ॥

एवमाज्यम् ॥ ३२ ॥

मुखे प्रथमं निनीय पादप्रभृत्या मुखान्ताच्च सन्ततं श्रेयम् ॥ ३३ ॥

शिरसः पात्रं प्रक्षिपति ॥ ३४ ॥

एवं दधिमधु तिलतण्डुलांश्च प्रत्यस्त्रति ॥ ३५ ॥

अहिताग्निद्येदेतस्मिन् काले पात्राणांसाय ॥ ३६ ॥

अथ सपिण्डाः स्त्रीप्रथमाः कनिष्ठपूर्वाः सिम्वातेन वातं प्रयच्छन्ति ॥ ३७ ॥

यामे पक्षि चितायां तु ॥ ३८ ॥

सर्वे चितायामेव ॥ ३९ ॥

आयं गौरिति धामत्रिचस्र स्त्रीत्रियायाः स्त्रीत्रियाया चाने अग्न्य
ज्योतिरित्यभ्यस्येयुर्मृतं परितस्त्रिः प्रसव्यं (परियन्तः) सव्यतः कै-
शान्प्रकीर्य दक्षिणानूरूनाघ्राणा अभिधून्वन्तः ॥ ४० ॥

३१) अत्रैवं प्रयोगः । भूरित्वास्ये भुव इति दक्षिणे चक्षुषि भुव
इति सव्ये मह इति दक्षिणनासिकायां जन इतीतरस्यां तप इति
दक्षिणश्रोत्रे सत्यमितीतरस्मिन्.

३३) प्राणस्थानेषु निरसनार्थमृहीतस्य यक्षिष्टं तदादाय मुखे कि-
ञ्चिन्निनीय ततः पादावारम् मुखपर्यन्तं सन्ततमविक्रिन्तं यथा तथा
धारया निनयेत्.

३८) तुश्चन्दः समुच्चयार्थः. It rather seems as if we had here a
fragment of a śloka, where तु is simply an expletive.

३९) एव seems to signify: „or only“.

४०) The text has: स्त्रीत्रियायास्तोत्रिया चाने, but the vivaraṅga:
स्तोत्रियाया (sic) इति वीष्मा वदता अग्न्य ज्योतिरित्यस्य विरावृत्ति-
रिति । . . . सव्यतः कैशान्प्रकीर्याप्रदक्षिणं कुर्वाणाः सव्यपार्श्वस्थितान्
कैशान्विसस्येति यावत् । . . . एवं स्त्रीत्रियां समाधिव अप्रदक्षिणत्रयं
प्रदक्षिणत्रयञ्च कुर्युः.

वातास्ते वातु पचि पुष्पगन्धा मनःशुभा गात्रशुभाः शुभानुलोमाः
त्वचमुखाः मांसमुखा अस्थिसीखा वहन्तु त्वां मरुतः सुकृतां यत्र
लोका इत्यनेनानुमन्त्रयेरन् ॥ ४१ ॥

। इति द्वितीयः खण्डः ॥ २ ॥

अथ कर्तोदकुम्भमादाय पत्नी वा । १

दर्भेण्डुं शिरसि निधाय मृतं पर्येति । २ ॥

तमश्मना परशुना बाधस्तात्किञ्चित्प्रहरति । ३ ॥

तां धारामनुमन्त्रयेतेमा आपो मधुमत्वोस्मिन्ने लोक उपदुह्यन्तामची-
यमाणाः स्वधा नम इति । ४ ॥

४१) The mantra is also found in the sec. Baudh. sū. and kindred texts: also quoted by Nārāyaṇa (āh. vi. fol. 5. b). Comp. C. 13. In changing the plural into a singular, eliminating शुभा before अनुलोमाः and rejecting मरुतः a tristubh (वातास्ते वातु . . . गात्रशुभो अनुलोमः) is obtained; this may have been the original form of the mantra. But as more persons than one held the abhidhuvana, its number was changed accordingly. — This mantra is to be spoken, according to A., when the relations walk round the pyre in reversed order: प्रदक्षिणं कुर्वन्तो वातास्त इति मन्त्रेण प्रेतमनुमन्त्रयेरन्. A. had already before him the var. lect. अग्न्य ज्योतिरित्यभ्यक्षेत (sū. 40) and इत्यनेनानुमन्त्रयेत. From the text परिचयन्तः seems to have fallen out.

२) Instead of दर्भेण्डुं the ms. gives either दर्भेण्व or दर्भेण्डु. Compare Āp. gr̥hs. IV. 8. Kauś. sū. 26. 30. A. observes; पर्येति प्रदक्षिणञ्चयं कुर्यात् । अत्र शिरसि दर्भेण्डुनिधानमदृष्टार्थं न तु कुम्भवारणाच्च । . . . अवाचमभिप्रयोगः । उदकुम्भं हस्तेन धारयन् शिरसि दर्भेण्डुं निधाय प्रदक्षिणं कुर्यात्. This statement is false: the waterpitcher has to be carried on the head, comp. the Vaikh. and sec. Baudh. sū., also Āp. gr̥hs. I c. and C. 29.

द्वितीयायां परिगतायामुपरिष्ठात्किञ्चित्प्रहरति तां धारामनुमन्त्रयेतेमा
आपो मधुमत्नोन्तरिचे ते लोक उपदुह्यन्तामचीयमाणाः स्वधा
नम इति ॥ ५ ॥

तृतीयायां परिगतायामुपरिष्ठात्किञ्चित्प्रहरति तां धारामनुमन्त्रयेतेमा
आपो मधुमत्नः स्वर्गे ते लोक उपदुह्यन्तामचीयमाणाः स्वधा
नम इति ॥ ६ ॥

तिष्ठन्नेवोदकुम्भं पृष्ठतो विमृजेत् ॥ ७ ॥

यदि पुरस्तात्पतति पापीयान्भवति यदि पार्श्वतः पुनः प्रेतकर्माद्युते
यदि पश्चाद्वसीयान्भवति ॥ ८ ॥

कुम्भमध्यगतमुदकं प्रेतस्य प्राणस्थानिष्वाप्यायस्वेति निनयति ॥ ९ ॥

अथ कृष्णतिक्षैरवकीर्याङ्गुष्ठपाशौ कृत्वाज्जेन पराङ्मुखो हस्ताभ्यां सुर-
भिर्नाकपृष्ठं स्वधा नम इति मृतस्य पादावभ्यज्यार्द्रानोषधिवनस-
तीनालभ्योत्तिष्ठति ॥ १० ॥

पयसा हस्तौ प्रचान्वादित्वं पश्यति गां पश्यति ब्राह्मणान्यश्नति ॥ ११ ॥

सुवर्णमालभ्य प्रेतं कुशैश्चादयित्वा [दहेत्] ॥ १२ ॥

तस्मात्त्वमधि जातोसि त्वदयं जायतां पुनरसौ स्वर्गाय लोकाय
स्वाहित्वसौशब्देन प्रेतस्य नाम संनुव्रन्तेन गृहीत्वा शरीरेणाग्निं
संयोजयेत् ॥ १३ ॥

अथोपस्थानम् ॥ १४ ॥

५) परिगता is apparently a subst. fem. The same expression occurs in the sec. Bandh. sū.

९) Tāpā. Mahābr. I. 5. 8.

१०) Whence the mantra has been taken, I do not see.

१२) दहेत् seems to have been interpolated: कथं दहेदित्यत आह शरीरेणाग्निं योजयेदिति दहेदित्यस्य विवरणं शरीरेणाग्निं योजयेदिति । इतरथा पौनःपुन्यं स्यात्.

नाके सुपर्णमिति यामेगेयं गायेत् ॥ १५ ॥

धूम उदिते त्वेषसे धूम चण्वतीति ॥ १६ ॥

प्रज्वलितेपे मृड महाः असीति द्वाभ्याम् ॥ १७ ॥

अग्न्य ज्योतिरिति च ॥ १८ ॥

दहनमन्त्रेणाज्याहुतिं ऊत्वा ॥ १९ ॥

यथोक्तं सामगानमनुगीतो ब्रह्मलोकमवाप्नुयात् ॥ २० ॥

वामदेवं विचे गीत्वा नमो वः पितर इत्युपांशु जपित्वा ॥ २१ ॥

तूष्णीं प्रदक्षिणं कृत्वा ॥ २२ ॥

आचार्याय वरं ददाति ॥ २३ ॥

चितां नावलोकयन्ति अनाग्नावलोकयन्ति ॥ २४ ॥

॥ इति तृतीयः खण्डः ॥ ३ ॥

भ्रातृपुत्रा अस्त्र वंशे ये जीवन्ति ॥ १ ॥

शोकमुत्सृज्य कल्पाणीभिर्वाग्भिः सालिक्वाभिः कथाभिः पुराणैः सुह-
तिभिः युत्वाधोमुखा ब्रजन्ति ॥ २ ॥

अपः प्रतिपद्यन्ते ॥ ३ ॥

अत्र राजपुरुषः सरोचमिधुनो वा कष्टकिर्णो शाखामादाय ॥ ४ ॥

मावतरतेति वारयेत् ॥ ५ ॥

न पुनरवतरिष्याम इति प्रतिब्रूयुः ॥ ६ ॥

केशान्नकीर्यं तेषु पांसूनोद्यैकवाससो दक्षिणामुखाः सङ्कदुपमञ्जीनीर्या-

१५) sqq. compare C. 34 e.

२१) Compare C. ३३१: नमो वः पितर इति मूषायेति मन्त्रान्नो
गृह्यते. See Khād. gr̥hs. III. 5. 25.

१) अवलोकनं कैर्न कर्तव्यमित्यत्राह । भ्रातृ°.

४) Compare C. 36 II.

चम्य सव्यं ज्ञानमवधाय वासस्त्रिः पीडयित्वा द्वितीयान्नं प्रेतस्य
नामोक्त्वा अमुकशर्माणं प्रेतमेतद्वासोदकं प्राप्नोत्विति ॥ ७ ॥

एवं तिलमिश्रमुदकमुत्सृजन्ति ॥ ८ ॥

अस्य गोत्रेणामुष्मे प्रेतायैतत्तिलोदकं ददामीति ॥ ९ ॥

एवमहरहरञ्जलिनेकोत्तरवृद्धिः ॥ १० ॥

एकादशाहात् ॥ ११ ॥

अनुपनीतानां कुमारीणां च संमार्जनदहनोदकक्रिया एव समन्त्रकाः
तूष्णीमितरत् ॥ १२ ॥

ज्ञातयः सर्वे वासोदकमुत्सृज्य तिलोदकं च ॥ १३ ॥

स्त्रीप्रथमाः कनिष्ठपूर्वा अप्रतीचा याममायन्ति ॥ १४ ॥

प्रतिपदं याममनुगच्छेयुः ॥ १५ ॥

गृहं प्रविश्यान्मानं गोमयगीरसर्वपमित्त्वापसृजन्ति ॥ १६ ॥

गृहद्वारपार्श्वेवटे गोमयेनोपलिप्ते गन्धपुष्पधूपदीपैर्नालिकेरैर्मांसीयाल-
कृत्य ॥ १७ ॥

शरावं तदुपर्यन्मानं च निधाय ॥ १८ ॥

नवं पात्रमादाय गन्धोदकैः पूरयित्वावटस्य समीपे निधाय ॥ १९ ॥

अत्र चोदकदानमन्त्रेण वासः पीडयित्वा ॥ २० ॥

पूर्ववदुदकक्रियामन्त्रेण पिण्डं निधाय ॥ २१ ॥

७) Compare Hir. XXVIII. 8 (p. 40, l. 7), Baudh. dhā. I. 11. 24.

१०) Textually corresponding to Hir. p. 40, l. 8. Compare C. 37.

१४) Hir. l. c.

१५) पदशब्दः पादवचनः पादं पादं प्रति प्रतिपादं.

१७) इतः परं खण्डशेषपर्यन्तस्य प्रयोगस्य संस्कर्तुरेवाधिकारः । न सपिण्डानाम्.

२०) अत्रशब्देन शरावात्मानावभिधीयते (sic).

ब्राह्मणान्भोजयित्वाश्विषो वाचयित्वा यथाशक्ति दक्षिणां ददातीति
ऋशहारीतः ॥ २२ ॥

॥ इति चतुर्थः खण्डः ॥ ४ ॥

अथ संचयनं कुष्ठे द्विरात्रं त्रिरात्रं चतुरात्रं पञ्चरात्रं वा ॥ १ ॥

स्नातोदकं दत्त्वा ॥ २ ॥

शरावमग्नमानं च खल्यानादुद्धृत्वावटं पूरयित्वा ॥ ३ ॥

पिण्डं निधाय ॥ ४ ॥

अत ऊर्ध्वं निष्पीडनं वर्जयेत् ॥ ५ ॥

शोकमुत्सृज्य भयं तद्ग्रीं पाप्मानमलक्ष्मीं निर्नोदयत्विति ॥ ६ ॥

ब्राह्मणान्भोजयित्वायुग्मान्मेतस्य ॥ ७ ॥

आचामयेत् ॥ ८ ॥

उपांशूपतिष्ठतामिति प्रतिब्रूयात् ॥ ९ ॥

भुक्त्वा दायादा एकरात्रं वा ॥ १० ॥

यावदहानि वा विवत्स्यन्ति ॥ ११ ॥

२२) ऋशहारीत(MS. ऋशहारी)ग्रहणं पूजार्थम् । न तु विकल्पार्थम् । केचित्तु तिष्ठोदक इव ब्राह्मणभोजनेपि एकादशाहादिकोत्तरवृद्धिरिति वदन्ति । तेषां मते हारीतग्रहणं विकल्पार्थम्.

१) Have all the accusatives to be changed into locatives? Unacceptable is A's reasoning: कुष्ठे निर्गते अतीत इति यावत् । प्रथमेहनि अतीते द्वितीयेहनि सञ्चयनं कार्यम् । द्विरात्रमिति कर्मणाम एते काला दाहापेक्षया भवन्तिः.

६) भय and अलक्ष्मी the MS.

१०) प्रेतस्य गृहे ज्ञातयो भुञ्जीरन्.

११) यावत्कहानि प्रेतस्य गृहे विवत्स्यन्ति वर्तनं कुर्वन्ति वासमकुर्वन्तावदहानि तैस्तैव भोक्तव्यमित्यर्थः । . . . उपरितनमूत्रेण एक-

भुक्तवत्सु चितां व्रजन्ति ॥ १२ ॥

दहनापिरुक्तामादाय ॥ १३ ॥

उक्ताभावे भस्माङ्गारान्वा समारोप्य ॥ १४ ॥

निर्मन्थ्येन वा ॥ १५ ॥

याम्यं चरम् ॥ १६ ॥

जीवतण्डुलं श्रपयित्वा ॥ १७ ॥

दक्षिणोद्गास्य ॥ १८ ॥

एताः सप्ताङ्गतीर्तुहोति ॥ १९ ॥

स्वाहा सोमाय पितृमते स्वाहापये पितृमते स्वाहापये ऋवादि स्वाहा-
पये कवचाहनाय स्वाहा यमाय स्वाहा यमीयमाभ्यां स्वाहा विव-
स्वत इति ॥ २० ॥

ऊत्वा होमं समाप्य ॥ २१ ॥

शीरोदकेनास्त्रीनि संसिच्य ॥ २२ ॥

औदुम्बरसन्दंशेनोदरेत्यलाशसन्दंशेन वा ॥ २३ ॥

शिरस्युरसि पार्श्वयोः पाखीश्चाष्टाङ्गान्यप्रदक्षिणानि ॥ २४ ॥

स्निग्धहनि भोजनं कार्यम् । नान्यत्रेति प्रतिपादितं । तत उपरितन-
सूत्रेण सर्वेष्वाम्यौचदिनेषु वा भोक्तव्यमिति प्रत्यपादि । अग्नयोः कल्पयोः
कश्चित्कल्पमाश्रित्य दायादान् भोजयेत्.

१२) सर्वे सपिण्डा गङ्गेयुः.

१३) उक्ताशब्दोऽत्र उक्तावचनः । . . . केचिच्छालापिधिष्णादुल्लु-
कमादायेति पठन्ति.

१४) यदि दहनापिरनुगतसदा तद्वस्त्रन्वयं त इति (RS. III. 29.10)
मन्त्रेणाङ्गारान्समारोप्य तत्र होमं कुर्यात्.

२१) ऊत्वेत्यस्त्रान्तरमेव होमसमाप्तिं विद्यात् । स्निष्टहोमाभावं
ज्ञापयति.

२४) Probably पाखीः has to be changed into पादयोः. A. says
only: अग्रदक्षिणीतीति पादपाणिपार्श्वेषु एवमग्रदक्षिणं भवति.

दक्षिणतः पलाशपत्रपुटे कृत्वा । २५ ।
 कुम्भे निदध्यादनेन मन्त्रेण । २६ ।
 एवं दधिघृतमधूदकानि च पूरयित्वा । २७ ।
 हिरण्यशकलमुपरिष्ठात्कृत्वा । २८ ।
 पद्मकुक्षिरभितो नामभिः । २९ ।
 प्रथमं वह्निममित्युक्त्वा । ३० ।
 यावदस्त्रि नि किञ्चिद्दीयते तावत्स्वर्गे लोके महीयते । ३१ ।
 प्राचीं लेखामुद्दिष्य तां प्राग्वाहिनीं सरस्वतीति ध्यायेत् । ३२ ।
 उदकेनाप्लावयित्वा तस्मिन्नस्त्रिकुम्भं प्लावयित्वा । ३३ ।
 वृषभूलेस्त्रिकुम्भं निदधाति । ३४ ।

। इति पञ्चमः खण्डः । ५ ।

अथ भस्म समूहः । १ ।
 भस्मराशिं कर्दमेन प्रक्षाय । २ ।
 उपरि शिवलेन प्रक्षाय । ३ ।
 वीरकस्तम्बं समूलं सशिखं तत्र प्रतिष्ठाप्य । ४ ।

२६) About the wording and the precise order of this and the next sūtras I am not at all sure. अनेन मन्त्रेण. Which is the mantra? Probably one or more sūtras have fallen out. According to the vivaraṇa sūtra 28 has to be read after 30. I have transposed. For the whole, compare C. 58.

३१) Thus emended: the sūtra runs, according to my manuscript: यावदस्त्रीनिकिञ्चिद्ध्यते तावत्स्वर्गे लोके महीयते इति । ... अस्त्रिध्विति वक्तव्ये एकवचनञ्छान्दसं । अस्त्रिध्वि मध्ये किञ्चिदस्त्रि यावत्कालं भूमौ निधीयते तावत्कालं स्वर्गे लोके प्रेतः पूज्यते.

४) After this sūtra there is perhaps one more, namely:

पयोव्रतम् ॥ ११ ॥

समुद्रमवगाहेत् ॥ १२ ॥

दश सहस्रं गायत्रीं वा जपेत् ॥ १३ ॥

तिस्रो वा अमर्यन्संहिता अधीत्य ॥ १४ ॥

आग्निषः प्रतिगृह्य वा ॥ १५ ॥

अथ वा क्षीरेण पायसेन वा ब्राह्मणान्भोजयित्वा ॥ १६ ॥

आग्निषो वाचयित्वा ॥ १७ ॥

यथाशक्ति दक्षिणां दत्त्वा ॥ १८ ॥

पूतो भवति पूतो भवति ॥ १९ ॥

॥ इति सप्तमः खण्डः ॥ ७ ॥

॥ इति गौतमपितृमेधसूचे प्रथमः पटलः समाप्तः ॥ १ ॥

अघातः पुनर्दहनविधिं व्याख्यास्यामः ॥ १ ॥

यदि शरीरं नक्षेदस्त्रीन्यादाय ॥ २ ॥

अस्त्रीनि क्षीरोदकेन प्रक्षाल्य ॥ ३ ॥

अस्त्रीनि छण्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा ॥ ४ ॥

पूर्ववद्देहेत् ॥ ५ ॥

तेषामभवि ॥ ६ ॥

पलाशवृक्षैः छण्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा ॥ ७ ॥

११) Compare „Bijdragen tot de taal-, land- en volkenkunde van Ned. Indië“, 1895, p. 103.

१२) पयोव्रतं कृत्वेति शेषः.

१६) . . . पूर्वोक्तकल्याणामन्यतमानुष्ठानेष्वशक्तस्य कल्याणरमाह ।

अथवा क्षीरेण sqq.

चत्वारिंशता शिरः ॥ ८ ॥

दशभिर्घीवाम् ॥ ९ ॥

विंशत्पौरस्त्रिंशतोदरम् ॥ १० ॥

पञ्चाशतापञ्चाशता वाह ॥ ११ ॥

तयोरेव पञ्चभिःपञ्चभिरङ्गुलीः सप्तत्यासप्तत्या पादौ तथैवाङ्गुलीरष्टाभिः

शिरः द्वादशभिर्वृषणम् ॥ १२ ॥

तं कुर्विष्टयित्वा ॥ १३ ॥

तस्मिन्नेव पूर्ववद्देहत् ॥ १४ ॥

॥ इति प्रथमः खण्डः ॥ १ ॥

अथ ब्राह्मम् ॥ १ ॥

अमावास्यायां पितृभ्यो दद्यात् ॥ २ ॥

पञ्चमीप्रभृति वापरपक्षस्य ॥ ३ ॥

यद्दृष्टपक्षेते तद्दह ॥ ४ ॥

ब्राह्मणानामन्य पूर्वसुर ॥ ५ ॥

अनिन्दितो नोपामन्नितो नोपक्रामेत् ॥ ६ ॥

आमन्नितो वान्यदन्नं न प्रतिगृहीयात् ॥ ७ ॥

स्नातवान्वा ॥ ८ ॥

एके यतीन् ॥ ९ ॥

गृहस्थसाधून्वा ॥ १० ॥

श्रोत्रियान्वृद्धाननवद्यान्स्वकर्मस्थान् ॥ ११ ॥

अभावे शिष्यान्स्वाचारान् ॥ १२ ॥

१) For this and the following chapters compare "Bijdragen tot de taal-, land- en volkenkunde van Ned. Ind." 1. c.

विन्नपशुल्लविल्लवञ्जावदनादुत्थमवृद्धाप्रजननव्याधितव्यङ्गकुष्ठिकुनखिवर्जितम् ॥ १३ ॥

स्नातान् शुचीनाचान्नाम्नाङ्गुखान्(उपवेश्य देवे युग्मानयुग्मान्वद्या-
शक्तिं पित्र्य एकैकस्रोदङ्गुखान्) ॥ १४ ॥

द्वौ देवे त्रीन्यग्ने ॥ १५ ॥

एकैकमुभयत्र वा ॥ १६ ॥

मातृमातामहानाञ्चिवं तन्त्रमेव वैश्वदेविकम् ॥ १७ ॥

देवपूर्वं आहुं कुर्वीत ॥ १८ ॥

पिण्डपितृयज्ञवदुपचारः ॥ १९ ॥

पित्र्ये द्विगुणभुपांस्तु दर्भान् ॥ २० ॥

पवित्रपाणिर्दद्यात् ॥ २१ ॥

आहुं चणः कर्तव्य इति ॥ २२ ॥

अहो तथेति प्रतिवचनम् ॥ २३ ॥

प्राप्नोतु भवानिति ॥ २४ ॥

प्राप्नवानीति अनुज्ञातः ॥ २५ ॥

आसीनः सर्वेषु प्रश्नेषु ॥ २६ ॥

पङ्क्तिमूर्धन्यं पृच्छति सर्वान्वा ॥ २७ ॥

॥ इति द्वितीयः खण्डः ॥ २ ॥

आसनेषु दर्भानास्तीर्य ॥ १ ॥

यवानादायोकारं कृत्वा विश्वान्देवानावाहयिष्य इति पृच्छति ॥ २ ॥

ओमावाहयेत्यनुज्ञातः ॥ ३ ॥

विश्वे देवास आगतं शृणुता म इमं हवमेदं बर्हिर्निषीदतेत्यनया-
वाह्य ॥ ४ ॥

ओमासर्षपीधृतो विश्वे देवास आगतं दास्यांसो दाशुवः सुतमिति
वा ॥ ५ ॥

यवैरवकीर्य ॥ ६ ॥

विद्ये देवा मृणुतेम हव मे ये अन्तरिचे ये उप खवि छा ये अपि-
विह्ना उत वा यजचा असवास्मिन्वर्हिषि मादयध्वमिति अपि-
त्वा ॥ ७ ॥

तिलानादायोकारं कृत्वा पितृनावाहयिष्य इति पुहति ॥ ८ ॥

ओमावाहयेत्यनुज्ञातः ॥ ९ ॥

एत पितर इत्यनयावाह्य ॥ १० ॥

उशन्तस्त्वा हवामह इति (वा) । उशन्तस्त्वा हवामह उशन्तः समि-
धीमह्युशन्तुशत आवह पितृन्हविषे अत्तवे इति ॥ ११ ॥

उक्ता तिलैः प्रकीर्य ॥ १२ ॥

आयन्तु न इति अपित्वा ॥ १३ ॥

यज्ञियवृचचमसेषु पविचान्तर्हितेषु ॥ १४ ॥

एकैकस्मिन्नप आसिद्यति ॥ १५ ॥

शं नो देवीरिति गन्धोदकैः पूरयित्वा ॥ १६ ॥

यवोसि धान्यराजोसि वारुणो मधुसंयुतः । निर्णोदः सर्वपापानां
पविचमृविभिः स्मृतमिति देवपात्रे तण्डुलानोष्य ॥ १७ ॥

पितृपात्रेष्वेकैकस्मिन्नेव तिलानावपति । तिलोसि सोमदेवलो मोसवे
देवनिर्मितः । प्रत्नवन्निः प्रत्नं स्वधया पितृनिमान्लोकाञ्जीण्याहि
नः स्वधा नम इति ॥ १८ ॥

सौवर्णराजतौदुम्बरकांक्षमणिमयानां पात्राणामन्वतमेषु ॥ १९ ॥

यानि विबन्ते ॥ २० ॥

मुन्ययवर्जितम् ॥ २१ ॥

पत्तपुष्टेष्वेकैकस्मिन्नेकैकं ददाति सपवित्रेषु हस्तेषु ॥ २२ ॥

या दिव्या आपः पथसा संवभूवुर्या अन्तरिच उत पार्थिवीर्याः ।
हिरण्यवर्णा यज्ञियास्ता न आपः शं स्त्रोनाः सुहवा भवन्त्विति ।
असावितत्तेर्धमिति ॥ २३ ॥

- एकस्मिन्पात्रे संस्त्रवान्समवनीय ॥ २४ ॥
 ताभिरग्निः पुत्रकामो मुखमनक्ति ॥ २५ ॥
 पितृभ्यः स्नानमसीत्युज्ज्वं पात्रं करोति ॥ २६ ॥
 अत्र गन्धपुष्पधूपदीपवाससां प्रदानम् ॥ २७ ॥
 अलाभे यज्ञोपवीतं हिरण्यं दद्यात् ॥ २८ ॥
 उज्ज्वलं घृताक्तमन्नं पृथक्पथौ करिष्ये करवै करवाणीति वा ॥ २९ ॥
 प्रत्याहुः क्रियतां कुरुष्व कुर्विति वा ॥ ३० ॥
 क्रियतामित्यर्थकामं कुरुष्वेति पशुकामं कुर्विति पुत्रकामम् ॥ ३१ ॥
 पिण्डपितृयज्ञवहुला ॥ ३२ ॥
 ऊतशेषमन्नं पाणिषु दद्यात् ॥ ३३ ॥
 पाणिमुखाः पितर इति श्रुतेः ॥ ३४ ॥
 अनपिकथेदाद्यं गृहीत्वा भवत्स्वेवापीकरणमिति पूर्ववत् ॥ ३५ ॥
 तवास्त्वित्यनुज्ञातः ॥ ३६ ॥
 ब्राह्मणस्य दक्षिणे हस्ते होतव्यमिति श्रुतेः ॥ ३७ ॥
 पूर्वाद्देवान्प्रवर्तते ॥ ३८ ॥
 पश्चाद्देवान्विसर्जयेत् ॥ ३९ ॥
 ॥ इति तृतीयः खण्डः ॥ ३ ॥

- अथ पावास्त्रालभेत । पृथिवी ते पात्रं क्षीरपिधानं ब्रह्मणस्त्वा मुखे
 जुहोमि ब्राह्मणानां त्वा प्राणापानयोर्वुहोम्यवितमसि मेषां चेष्टा
 अमुचामुष्मिन्लोके इति ॥ १ ॥
 इदं विष्णुरिति विष्णुर्वा यजुषा च भोक्तुरङ्गुष्ठमन्त्रेवधाय ॥ २ ॥
 सकृत्सकृदपः प्रदक्षिणं तूष्णीं देवि ॥ ३ ॥
 अपहता इत्यप्रदक्षिणं पित्र्ये ॥ ४ ॥
 अग्नस्तु जपेन्नाहतिपूर्वा सावित्रीं ॥ ५ ॥
 तस्याक्षिव मायवं साम ॥ ६ ॥

इदं ह्यन्वोजसेति प्रथमोत्तमे त्वामिदा ह्यो नरः स पूर्वो महोना
पुराश्विन्दुर्युवा कविरूपप्रचे मधुमति बिचनः पवस्व सोम मधु-
मा९ अतावा मुरुपठद्राहसं माधुच्छन्दसमेवा माधुच्छन्दसी नाम
संहितां प्रयुज्जन्देवान्प्रीणाति । ७ ।

यदा उ विस्पतिः सनादपेचन्नमीमदन् ह्यभिविपृष्ठमक्रान्तसमुद्रः कनि-
कन्तीति द्वे एषा पित्र्या नाम संहितां प्रयुज्जन्पितृन्प्रीणाति । ८ ।
अग्नयपसरत्समन्दी धावति यः पावमानीरध्येत्येतो त्विन्द्रं स्वामेति
सूक्तम् । ९ ।

षड्विंशप्रथमः खण्डः पञ्चपञ्चाशत् इत्यन्तः । १० ।
महन्ने वोच इति पितरो भूरित्वन्तो मन्तः देवकृतस्त्वष्टी । ११ ।
मधुयुन्निधनमिति ब्राह्मणम् । १२ ।
स्वर्गे लोके महीयते । १३ ।

दत्तज्ञाचयमिदं भवति । १४ ।
ततो महन्ने वोच इति अपित्वा तृप्ताः स्वेति पृच्छति । १५ ।
तृप्ताः स इत्यनुज्ञातो नमो वः पितरो जीवायेति । १६ ।
तृप्ताञ्ज्ञात्वा । १७ ।

विश्वेदेवोक्लिष्टसमीपेन्न विकीर्यासोमपात्र ये देवा यज्ञभाषविवर्जिताः ।
तेषामन्नं प्रदास्वामि विकरं वैश्वदेविकमिति । १८ ।

पितृक्लिष्टसमीपेन्न विकीर्यं ये त्वपिदग्धा जीवा येष्वदग्धाः कुले मम ।
भूमौ दत्तेन तृष्यन्तु तृप्ता यान्तु परां गतिमिति । १९ ।

सर्वमन्नमेकत उदृत्य । २० ।

शेषमन्नमनुज्ञाप्यान्नश्वेः किं क्रियतामिति । २१ ।

इष्टैः सहोपभुज्यतामिति । २२ ।

उक्लिष्टसमीपे दक्षिणायाम्पु दर्भेषु चीन् पिण्डान्दद्यात् । २३ ।

। इति चतुर्थः खण्डः । ४ ।

आचान्तेषूदकं पुष्पास्तुतान्वधाशक्तिं दक्षिणाञ्च दत्त्वा ॥ १ ॥

अचयमस्त्विति वाचयित्वा ॥ २ ॥

स्वधावाचनाय दर्भान्सपविचानासीर्य ॥ ३ ॥

स्वधां वाचयिष्य इति पृच्छति ॥ ४ ॥

वाच्यतामित्यनुज्ञा(तः) ॥ ५ ॥

पितृभ्यः पितामहेभ्यः प्रपितामहेभ्यः स्वधोच्यतामित्युक्त्वा ॥ ६ ॥

असु स्वधेति प्रतिवचनम् ॥ ७ ॥

स्वधां निगयेत् ॥ ८ ॥

धारां दद्यादूर्ध्वं वहन्तीरिति ॥ ९ ॥

स्वधा संपद्यतामसु स्वधा संपद्यतामिति पित्र्ये पुनर्वाचयेत् ॥ १० ॥

उत्तानं पात्रं कृत्वा ॥ ११ ॥

दातारो नोभिवर्धन्ता वेदाः सन्ततिरेव च । अन्ता च नो मा व्यप-
गादङ्गदेयस्य नोस्त्विति अग्निनाश्रियः प्रतिगृह्य [अन्नञ्च नो बङ्ग
भवेदतिथीञ्च सभेमहि । याचितारञ्च नः सन्तु मा च याचित्पम
कञ्चनेति] ॥ १२ ॥

अप्सु गन्धजे व-गवि विप्रेषु पिण्डा निधीयन्ते ॥ १३ ॥

वाजे वाजेवत वाजिनो नो धनेषु विप्रा अमृता ऋतज्ञाः । अस्य मध्वः
पिबत मादयध्वं तृप्ता यात पथिभिर्देवयानैरित्यनया विसृज्य ॥ १४ ॥

आ मा वाजस्य प्रसवो जगम्यादा सावापृथिवी विश्वशम्भू (वि)श्वरूपे
आ मा गन्तां पितरं मातरं युवाचो सोमो अमृतत्वाय गम्या-
दित्यनुब्रज्य ॥ १५ ॥

प्रदक्षिणीकृत्य गृहं प्रविशति ॥ १६ ॥

वामदेवं गयेत् ॥ १७ ॥

शेषस्य आसावरार्धं प्राञ्चीयात् ॥ १८ ॥

॥ इति पञ्चमः खण्डः ॥ ५ ॥

अथैकोद्दिष्टम् ॥ १ ॥

अदेवम् ॥ २ ॥

अधूपम् ॥ ३ ॥

अदीपम् ॥ ४ ॥

एकपवित्रमेकार्घ्यमेकः पिण्डः ॥ ५ ॥

नावाहनम् ॥ ६ ॥

नामौकरणम् ॥ ७ ॥

न स्वधा ॥ ८ ॥

न नमस्कारः ॥ ९ ॥

न श्रवणम् ॥ १० ॥

उपतिष्ठतामिति विसर्गः ॥ ११ ॥

क्षत्रमुपानहौ वाससी कर्णपवित्रे अङ्गुलिमुद्रामञ्जनञ्च दत्त्वा ॥ १२ ॥

अक्षयस्नानेभिरभ्यतामिति विसर्जयेत् ॥ १३ ॥

प्रक्षिपत्व प्रसादयेत् ॥ १४ ॥

पूतो भवति ॥ १५ ॥

एवं तृतीये पक्षे मासि मासि च ॥ १६ ॥

सर्वेषां गोमिथुनं दद्यात् ॥ १७ ॥

ततः संवत्सरे पूर्णे षण्मासे त्रिमासेर्धमासे द्वादशरात्रे वा चत्वारि
पात्राणि सतिलगन्धोदकानि ॥ १८ ॥

त्रीणि पितृणामेकं प्रेतस्थ ॥ १९ ॥

प्रेतपात्रं पितृपात्रेष्वामिद्विति ये समानाः समनसः पितरो यमराज्ये ।

तेषां लोकः स्वधा नमो यज्ञो देवेषु कल्पतामिति ॥ २० ॥

प्रेतपिण्डं पितृपिण्डेषु निदधाति ये सजाताः सजात ये जीवा जीवेषु

मामकाः । तेषां श्रीर्मयि कल्पतामस्मिन्नलोके शतं समा इति ॥ २१ ॥

अथोपस्नानं । सङ्कृद्धं संवद्धं सं वो मनांसि जानतां देवा भागं

यथा पूर्वं सज्जानाना उपासते ॥ समानी मन्त्रः समितिः समानी

समानं मनः सह चित्तमेषाम् समानं केतो अभिसंरम्भं सञ्ज्ञा-
नेन वो हविषा ययामः ॥ समानी व आकूतिः समाना हृदया-
नि वः । समानमस्तु वो मनो यथा वः सुसहासति । इति ॥ २२ ॥

॥ इति षष्ठः खण्डः ॥ ६ ॥

तदप्यपरपक्षे प्रायणं परिजिहीर्षितं भवति ॥ १ ॥

रात्रौ वा ॥ २ ॥

यच्चविज्ञोपो विसंस्थिते ॥ ३ ॥

अपि चान्यस्तमस एव तम इयात् ॥ ४ ॥

तच्चैदपरपक्षे प्रायणमाशङ्क्यैत यावत्प्रोपरपक्षातिश्रिष्टा रात्रयः स्तुतासां
सायंप्रातराहुतीः प्रतिसंस्थाय ऊत्वा प्रत्याहृत्यामावासेन हवि-
षेहा समापयेयुः ॥ ५ ॥

पूर्वपक्षे चेद्रात्रौ प्रातराहुतिमेव ॥ ६ ॥

१) तदपि तौ शब्दौ मिलित्वानन्तर्यमाहतः । . . . प्रायणं मरणं
परिजिहीर्षितं परिहर्तुमिष्टम् । सर्वथा परिहर्तव्यमित्युक्तं भवति.

३) विसंस्थिते दर्शपूर्णमासाप्रिहोत्रे असमाप्ते सतीत्यर्थः.

४) Comp. Hir. 57. 4. The brāhmaṇam occurs also in the
second prāśna of the Baudh. pi. sū. : यद्य वै भवति तमसो वा एष
तमः प्रविशति य आहितापिभिः (sic) संस्तुर्यादिति. To अन्यः pro-
bably लोपः is to be understood.

५) तदिदमुक्तं भवति पतञ्जलिना । अपिहोत्रं सायमाहुत्या प्रयु-
ज्यते प्रातराहुत्या निष्ठते. Comp. Baudh. p. 3. l. 4.

६) Before this sūtra perhaps an other ought to have been
taken up: एवं न यच्चलोपः । Vivaraṇa: एवं होमेष्वपकर्षे यच्च-
विज्ञोपो न भवतीति. Compare Hir. 56. 10.

पुरस्तादाहवनीयं हरेयुः ॥ ७ ॥
 पश्चाद्वाहपत्वं दक्षिणतो दक्षिणाग्निम् ॥ ८ ॥
 मध्ये शरीरम् ॥ ९ ॥
 तं दक्षिणाग्निरसम् ॥ १० ॥
 चितायां वाहितं यज्ञपात्रैः कल्पयति ॥ ११ ॥
 अध्वर्युः शिरसि कपालानि युञ्ज्यात् ॥ १२ ॥
 समवत्तन्धानं च चमसम् ॥ १३ ॥
 ललाटे प्राश्निचहरणम् ॥ १४ ॥
 नासिकयोः सुवी कर्णयोर्वी ॥ १५ ॥
 आस्ये हिरण्यमवधाय ॥ १६ ॥
 अनुस्तरणीत्वा गोर्वपया मुखं प्रह्वात् ॥ १७ ॥
 तत्रापिहोचहवणीं तिरश्चीम् ॥ १८ ॥
 दक्षिणे पाणौ जुह्वम् ॥ १९ ॥
 सख उपभृतम् ॥ २० ॥
 पार्श्वयोः स्फोपवेषौ ॥ २१ ॥

७) and following, compare Drāhy. śrs. XXIII. 4. 16 sqq., Lāṭy. śrs. VIII. 8. 16 sqq.

१०) चितायां वाहितं is a reading caused by a misunderstanding of the corresponding sūtra of Lāṭy.-Drāhy.: चितावाहितं.

१२) चमसशब्दः पात्रवचनः । इडाधारणार्थपात्रमित्यर्थः । चश्चेन शिरोनुल्लस्यते इडापात्रमपि शिरसि निदध्यात्.

१७) Thus corrected. MS.: अनुस्तरणीत्वा; Vivaraṇa: अनुस्तरणार्था या सा अनुस्तरणीति गौः.

१८) MS.: •चहवणीयं तिरश्चीनम्; Viv.: तत्रापिहोचहवणी तिरश्ची दण्डां प्रत्यग्दण्डां.

२१) MS.: •स्फोपवेषणं, but the viv. has: अपिप्रणयनार्थकाष्ठ-विशेष उपवेषशब्देनोच्यते.

- तथा वृक्षौ यथास्त्रम् । २२ ।
 उरसि ध्रुवाम् । २३ ।
 उदरे पात्रीम् । २४ ।
 उपस्थे कृष्णाजिनम् । २५ ।
 अन्तरेण सक्थिनी शम्भादृषदुपले । २६ ।
 यच्च नादेष्टामः । २७ ।
 दक्षिणस्त्रीस्त्र दक्षिणत उलूखलम् । २८ ।
 अनुसक्थि मुसलं । २९ ।
 पादयोः शकटगूर्णे । ३० ।
 सर्वाण्युत्तानान्यासेचनवन्ति । ३१ ।
 पृष्ठदाञ्चिन पूरयित्वा । ३२ ।
 अचैनाम्यथास्नानमपिभिरुपलज्जेत् । ३३ ।
 सर्वस्वारिकं परिगानम् । ३४ ।
 स एष यज्ञायुधी यजमानः स्वर्गं लोकमेति । ३५ ।

२२) . . . स्वमनतिक्रम्य वर्तत इति यथास्त्रमिति । एतदुक्तं भवति
 दक्षिणपार्श्वे दक्षिणवृक्षस्थानं सव्यपार्श्वे सव्यस्थानमिति.

२४) पिष्टभजनार्थपात्रिपुरोडाशाश्रयपात्रीमित्यर्थः.

२६) अदेष्टामः gives also the Grantha MS. of Drāhyāyapa.
 Lāṭyāyapa and the Dev. MS. of Drāhy. have अदेष्टामः. The
 correction अदिष्टाम is obvious. A. wrongly takes it as a
 future tense.

२८) उलूखल्योच -- वचनः । कट(r. टि)प्रदेश इत्यन्ते.

३३) Probably एगान् has to be corrected into एनं. Vivarapa:
 पात्रचयनानन्तरं एनं शवं युगपत्सर्वैरपिभिः सह संयोजयेत्.

३४) The sūtrakāra refers to the parigāna meant in Lāṭy. VIII.
 8. 35, 36, 37 = Drāhy. XXIII. 4, 35—37. A. quotes the passage
 according to Drāhyāyapa: परिगायेन्नात्रै सुपर्णमिति यामेगेयम्.

३५) Comp. Baudh. p. 11. l. 12 and Hir. p. 39. l. 2.

आहुति जुहोति पुत्रो भ्राता यो बान्धो यज्ञियो ब्राह्मणसत्त्वात्मनि
जातोसि त्वदयं जायतां पुनरसौ स्वर्गाय लोकाय स्वाहेति ॥ ३६ ॥
शान्तिर्वामदेव्यं शान्तिर्वामदेव्यम् ॥ ३७ ॥

॥ इति सप्तमः खण्डः ॥ ७ ॥

॥ इति गौतमपितृमेधसूत्रे द्वितीयः पटलः समाप्तः ॥ २ ॥

॥ इति गौतमपितृमेधसूत्रं समाप्तम् ॥

---

३६) Comp. Hir. p. 57. L 18, Śat. Br. XII. 5. 2. 12.

ADDENDA.

Here follow some passages taken from Kṛṣṇa Dikṣita's Aurdhva-dehikapaddhati (MS. I. O. 481), which throw some light on corrupt or dark passages in the Gautamasūtra.

Ad Gaut. pi. sū. I. 1. 11. देशजातिवंशानुसारेण चत्तुर्ध्यात् ।

ad I. 1. 12. अहतवस्त्रदश्या पादयोः पाश्वोरङ्गुली बद्धा ।

ad I. 1. 15—18. ततः प्राचीनावीती मुक्तशिखः कर्ता दहनदेशमयी-
न्नयेत् । आहितानाधनेन संस्कृतानधीन् गार्हपत्यादीमृषक्पृष-
ग्माण्डेषु हरेयुः । शालापय इति तेषां संज्ञा । तथा सभावा-
सण्यौ श्रीपासनापिचं (sic) हरेयुः । एते अपयो दहनकर्मणि
संबध्यन्ते ।

ad I. 2. 10. ... एष वः सुहृदो दिव (correct दिवः) परमं व्योम...

ad I. 2. 39. सर्वं चितायां वा ।

ad I. 5. 25—33. (अस्त्रीनि) सन्देशेन आदाय अनेर्दक्षिणतः पलाश-
पत्रे निधाय अस्त्रां समीपे कुक्षं च निधाय तस्मिन् कुक्षे वह्नेमं
भयं प्रकाराधीति भाति भानुनेति पलाशपत्रे स्थितान्यस्त्रीनि
सहदेव मन्त्रमुक्त्वा सर्वाण्यस्त्रीनि निदध्यात् । अस्त्रानुपरि स्थितं
दधि रंगेति ध्यायेत् । घृतं तु गोदावरीति । मधु यमुनेति ।
उदकं तु कावेरीति उक्तेन मन्त्रेण एतैर्नामभिश्च तत्तद्व्यप्रक्षेपेण
कुक्षं पूरयेत् । पुनः पूर्वोक्तेन मन्त्रेण हिरण्यशकलं भीमरथीति
निक्षिपेत् । प्रात्याहिनीं सरस्वतीं मनसा ध्यात्वा प्राचीमव-
टाय(?)कारां लिखामुलिख्य तां जलेनापूर्य तस्मिन् जले अस्त्रिकुक्षं
सावयेत् ।

After I. 7. 8 the Paddhati has the following rite: ततश्चर्मणिवस्त्रम् ।

अश्मानं तैलेनाभ्यञ्ज्य इहलोकं परित्यज्य गतोऽसि परमां गतिम् ।

गतोसि दिव्यदेहेन कुशस्त्वाहं नियोजये अनेन कुशीरविद्युः अने
प्रक्षिपेत् ।

ad II. 2. 13. विर्गप . . . विद्वाप्रजनन . . . वर्जम् ।

ad II. 4. 7, s. fin. . . नाम संहितैतथा वै देवाः स्वर्गं लोकमायन्
स्वर्गलोकमेति य एवं वेद ।, with the usual tradition of the
Sāmavedhānabrāhmaṇa.

ad II. 4. 9. . . धावति चतस्रः यः पवमानीरध्येतीति षट् ।

ad II. 5. 12. . . अद्वा च नो मा व्यगमद् ।

ad II. 5. 13. अप्सु अपित (sic) गव्यजे वा विमेषु वा ।

ad II. 5. 15. The mantra according to the recension of the Mā-
dhyandiniyāsakha!

CORRIGENDA.

P. 24, l. 2 read उपविकिरति instead of उपवि°.

P. 26, l. 4 and 5 correct काठका°.

INDEX OF WORDS.¹⁾

<p>अ</p> <p>अंस 5. 15; 6. 1; 10. 15; 41. 8; 48. 15.</p> <p>अक्षारलवण 14. 8.</p> <p>अक्षि 10. 8, 10; 38. 10.</p> <p>अक्षिति 17. 9; 41. 16.</p> <p>अक्षिवाक्षसुर 37. 7.</p> <p>अक्षेय 33. 5.</p> <p>अगद 34. 1.</p> <p>अगार 20. 7; 44. 6; 46. 8.</p> <p>अग्नि 3. 11; 4. 1, 2; 5. 11; 6. 2, 6, 7; 8. 10; 11. 15; 15. 1, 14, 16; 18. 2; 20. 8; 22. 2, 14; 23. 9; 26. 3; 27. 12; 28. 10; 33. 8; 34. 1, 8; 35. 5; 36. 10, 12; 37. 11; 39. 16; 42. 3; 43. 5, 6, 11; 44. 6; 47. 12; 48. 2, 4; 51. 8; 55. 6; 56. 16;</p>	<p>57. 3, 5, 7, 11, 12; 58. 3, 5, 12; 59. 1, 2, 6, 7; 60. 5, 6, 13; 61. 2, 4, 5, 6.</p> <p>अग्निचित् 44. 13.</p> <p>अग्निचय 59. 4.</p> <p>अग्निचेता 59. 9.</p> <p>अग्निभाण्ड 35. 5.</p> <p>अग्निवत् 23. 2.</p> <p>अग्निष्ठ 3. 1.</p> <p>अग्निहोत्र 3. 4, 5, 10; 56. 12, 13; 58. 8; 59. 4.</p> <p>अग्निहोत्रोद्देवण 34. 2, 3; 35. 5; 37. 1.</p> <p>अग्निहोत्रस्त्राली 10. 18; 38. 15.</p> <p>अग्निहोत्रहवशी 10. 10; 38. 10; 42. 1, 5, 6.</p> <p>अग्न्यगार 35. 3.</p> <p>अग्न्याधेय 59. 10.</p> <p>अग्र 25. 11.</p>
---	---

1) This index contains all the words of Baudhāyana's and Hiranyakeśin's text, and the lists of passages are complete throughout, except a few cases, where the incompleteness is marked by "etc.". The words of those mantras and pratikas that are taken from the Saṃhitā, the Brāhmaṇa or the Āraṇyaka have not been given. — The larger number refers to the page, the smaller to the line.

- अये 37. 10.
 अय 5. 16.
 अयोदक 14. 10.
 अङ्ग 53. 9.
 अङ्ग 9. 8; 37. 16; 49. 9.
 अङ्गार 16. 5; 41. 5; 42. 2.
 अङ्गुलि 5. 19; 60. 9, 10.
 अङ्गुष्ठ 34. 11.
 अच् + आ 52. 13.
 + वि-उद् 22. 15.
 अज 5. 7; 12. 16; 27. 10; 29. 1. 2;
 35. 4; 39. 13; 44. 8.
 अजस्र 5. 10; 33. 9; 55. 5, 6, 10;
 58. 2.
 अजिन 20. 12, 13; 47. 7.
 अजुहुन् 57. 7.
 अज्ज 28. 14; 44. 2, 4.
 + अभि 27. 11.
 अज्जलि 40. 8; 44. 2.
 अज्जसा 11. 13; 39. 2.
 अण्ड 10. 19; 38. 14.
 अतस् 5. 12; 16. 1, 5; 17. 7; 18. 10;
 33. 1; 41. 3, 14; 42. 1, 7; 54. 1;
 55. 1.
 अतिपन्नप्रायश्चित्त 3. 9.
 अतिल 50. 1.
 अतिलमिश्र 20. 1; 25. 2.
 अत्यन्तप्रदेश 37. 8.
 अय 4. 6, 7; 7. 11; 10. 5; 11. 3, 6;
 12. 5, 8, 14, 16; 18. 4, 5, 6; 14. 4;
 17. 16; 18. 6, 7, 9; 23. 4; 24. 6;
 13, 31; 25. 17; 27. 4, 5; 37. 5;
 38. 2, 3, 5; 39. 14, 16; 42. 6; 43. 10;
 44. 3, 9; 53. 6.
 अय 3. 1, 4, 6, 8, 9 etc.; 33. 1; 44.
 14, 17; 46. 7; 48. 2 etc.
 अधरलोमन् 34. 13; 60. 12.
 अधस् 58. 10.
 अधस्तात् 15. 2.
 अधःशयन 14. 8.
 अधःशय्या 40. 10, 12.
 अधि 46. 5, 8.
 अधिद्रवण 23. 14.
 अध्यण्ड 45. 10.
 अध्वन् 6. 9, 16; 7. 6; 35. 8; 36. 2, 3;
 56. 12; 59. 4.
 अध्वर्यु 22. 14; 44. 1; 48. 14.
 अन् + प्र 46. 3.
 अनङ्गाह 22. 7, 12, 15; 27. 9; 28. 4;
 43. 11; 48. 2.
 अनध्ययन 40. 10, 12.
 अनन्त 51. 16.
 अनन्तर 50. 8.
 अनन्तलोक 17. 3, 11; 41. 14, 17.
 अनर्धुक 55. 11.
 अनशन 40. 9, 10.
 अनस् 6. 4; 35. 6.
 अनस्थिक 9. 7; 37. 16.
 अनागर्त (?) 7. 14.
 अनाचार्य 55. 2.
 अनाहितापि 29. 6; 44. 10, 11, 12.
 अनिरिण 7. 13; 33. 3, 5.
 अनिरिणवन् 51. 8.
 अनु 20. 14.

- अनुस्वा 15. 16.
 अनुत्वेय 45. 10.
 अनुकन्दसम् 23. 6.
 अनुपक्षिप्तप्रवण 33. 3.
 अनुपहत 7. 15; 33. 3.
 अनुपूर्व 27. 16; 37. 9; 43. 7.
 अनुपेत 45. 1.
 अनुमन्त्रण 54. 10.
 अनुलोमकृत 44. 6.
 अनुलोमन् 38. 1.
 अनुवाक 34. 4; 53. 3, 4.
 अनुशंसन 54. 11.
 अनुस्तरणी 5. 13, 14; 11. 13.
 अनुस्यन्वम् 21. 12.
 अनुचीन 40. 10.
 अनुषर 7. 19; 33. 3.
 अन्न 42. 6; 51. 14, 15.
 अन्तक 50. 16; 51. 15.
 अन्तर 3. 2.
 अन्तर 59. 4.
 अन्तरा 33. 7; 34. 8; 39. 2; 43. 5;
 48. 3.
 अन्तरिक्ष 39. 12.
 अन्तरिक्षलोक 18. 18; 39. 12.
 अन्तरेण 4. 5, 13, 17; 6. 6; 11. 2;
 15. 3; 20. 7, 9; 27. 10; 28. 10;
 40. 4.
 अन्तर्वेदि 4. 6; 5. 4; 15. 4; 60. 11.
 अन्तःशर्करम् 22. 4.
 अन्तेवासिन 3. 10; 5. 2.
 अन्न 46. 7; 47. 11.
 अन्य 6. 3; 8. 6; 13. 2; 29. 8; 34. 15;
 37. 1; 38. 3; 45. 10; 47. 5; 48.
 8, 10; 51. 6; 57. 2, 3, 13; 58. 8.
 अन्यत्र 9. 2; 14. 7, 12.
 अन्वारम्भण 37. 8.
 अन्वाहार्यपचन 4. 12; 5. 6; 12. 4, 6;
 33. 9; 34. 2; 35. 1; 36. 11; 39. 10.
 अन्वाहार्यस्त्राली 10. 16; 38. 15.
 अप् 4. 3, 15; 7. 15; 11. 2; 13. 9;
 14. 1; 17. 4, 9, 14; 18. 12; 27. 1;
 33. 4; 34. 16; 36. 8; 40. 1, 6;
 41. 16; 42. 9; 48. 6; 53. 4; 60. 1.
 अपनयन vide इध्यपन०.
 अपर 5. 12; 49. 6.
 अपरपक्ष 47. 9; 56. 2.
 अपररात्र 48. 1.
 अपराह्ण 46. 1; 47. 2.
 अपरिमित 17. 2; 19. 11; 48. 16.
 अपरेण 34. 13; 39. 16; 42. 3; 43. 6.
 अपरेक्षुस् 41. 1.
 अपवर्ग 46. 3; 54. 3.
 अपमुबन्धयाजिन् 44. 14.
 अपसन्नैस् 6. 12; 7. 1, 9; 8. 10; 11. 15;
 13. 1; 20. 12.
 अपस्य 18. 11; 22. 1.
 अपसन्नावृत्त 19. 10; 21. 2.
 अपामार्ग 8. 4; 16. 4, 11.
 अपारका (?) 8. 5.
 अपि 6. 5; 12. 4; 14. 4; 15. 11, 16;
 18. 7; 26. 4; 29. 6; 54. 1; 55.
 8, 10; 57. 4.
 अपिधान 48. 1.

अपि वा 4. 16; 5. 11; 8. 2; 37. 4, 7;
50. 6; 55. 10; 58. 1; 60. 6.

अपूप 20. 9; 48. 1.

अप्रतीच 40. 2.

अबल 12. 17; 13. 13; 17. 13; 26. 19;
39. 13.

अभङ्गुर 7. 14; 33. 3.

अभि 21. 7, 8; 60. 5.

अभिघातम् 20. 12.

अभिघारण 48. 1.

अभिवाद्या 15. 1; 20. 1; 24. 1;
49. 2.

अभिवाद्यवत्स 58. 8.

अभ्याश 7. 15.

अधि 21. 4; 45. 7.

अमात्य 5. 15; 6. 13; 7. 2, 9; 14. 5;
20. 13; 34. 6; 47. 7.

अमावास्या 3. 8; 45. 7; 46. 7.

अमावास्यासंख्य 3. 7.

अमृतभक्ष 53. 8.

अयम् 3. 1, 2, 6, 10; 4. 3, 4, 13, 14, 16;
5. 2, 15, 16; 7. 11, 13; 8. 14; 9. 2,
9, 15; 10. 8; 11. 6, 7, 9, 17; 14. 5,
12; 15. 12, 15; 16. 10; 17. 1, 3;
18. 9, 10; 19. 2, 5; 21. 9; 22. 4, 5;
27. 13; 29. 2; 33. 1; 34. 2, 10, 15;
36. 4; 37. 5; 38. 6; 39. 4; 42. 7;
43. 1, 2; 44. 10; 49. 11, 12; 53. 10;
57. 7, 8; 58. 1; 60. 5, 8, 12; 61. 1, 2.

अयस्य 11. 2.

अयुग्म 16. 2; 19. 8; 22. 6; 29. 4.

अयुज् 40. 1; 41. 4; 45. 5, 7; 46. 4.

अयुजकार 41. 11.

अरणि 3. 11; 10. 15; 17. 18; 18.
2, 6; 38. 9; 57. 6, 11; 53. 3.

अरस्य 55. 2.

अरिक्त 11. 2.

अरिक्तता 37. 2.

अर्क 45. 10.

अर्कपर्ण 52. 1.

अर्घ्य 51. 12.

अर्जुनस्य 20. 4; 25. 6.

अर्घ 59. 11.

अर्घकाम 50. 17.

अर्घतप्त 54. 3.

अर्घिन् 48. 3.

अर्घ 6. 16, 18.

अर्घपात्र 20. 1; 24. 4.

अर्घमास 16. 2; 19. 7, 8; 29. 4;
45. 5; 47. 10; 56. 12, 13.

अर्घर्च 10. 8.

अर्घशराव 49. 3.

अलङ्कृ 4. 17; 34. 11; 60. 11.

अलङ्कार 34. 11; 44. 10.

अलम् 3. 3, 11.

अवका 43. 13.

अवकाश 7. 13; 33. 8; 42. 2; 59. 7.

अवगाहन 55. 1.

अवट 37. 3.

अवदान 13. 5; 39. 3.

अवन 33. 5.

अवरार्ध 14. 9.

अवरोहण 50. 3.

अवलीक 7. 14.

अवसर्जनीय 16. 6.

अवाञ्जनम् 18. 4; 42. 4.

अविभव see ह्यविभव, पञ्च-
विभव.

अविसृग्दारिन् 7. 13; 33. 3.

अन् | अन्नाति 29. 1.

अन् | अन्नोति + प्र 29. 2; 44. 3.
+ सम् 50. 18.

अशक्त 59. 10.

अशनि 59. 12.

अशमन् 18. 4, 11; 17. 2; 27. 9;
28. 10; 40. 1; 41. 6; 44. 1.

अश्व 22. 4; 23. 10; 26. 7.

अश्वत्थ 18. 1.

अष्टन् 60. 10.

अष्टाकपाल 4. 1; 55. 6; 58. 5.

अस् | अस्ति + अधि 11. 6.

+ उद् 36. 8; 48. 3.

+ वि-उद् 13. 16; 40. 6; 49. 11.

+ प्रति 10. 7, 11; 38. 7.

अस् | अस्ति 3. 9, 11; 5. 9; 7. 15;
15. 4; 17. 8; 18. 1; 35. 6; 37. 7;
41. 3, 14; 42. 1; 46. 8; 47. 1;
53. 6; 56. 11; 58. 4; 60. 3, 13.

असंशय 55. 6.

असन् 59. 1.

असन्निधान 14. 3.

असुशिर 7. 14; 33. 3.

असी 15. 9, 12; 17. 11; 41. 17; 46. 10;
60. 12.

अस्ति 15. 4, 6; 16. 12; 17. 4; 18. 5;
41. 1, 7, 16; 58. 10.

अस्तिबुध 20. 9; 22. 10; 24. 11;
48. 12; 49. 10.

असद् 46. 10; 58. 2.

अह् 7. 12; 10. 3; 12. 9; 14. 4;
17. 17; 18. 10; 27. 4; 37. 15;
40. 9; 42. 10; 46. 10.

+ प्रति 46. 11.

अहत 4. 19; 34. 14; 58. 10; 60. 12.

अहन् 19. 7; 20. 13; 21. 1; 29. 1,
4, 6; 40. 6; 44. 3; 45. 5; 47. 11;
50. 18; 57. 1; 58. 7.

अहःशेष 5. 3.

अहीन 43. 1.

अहीनाह 19. 1, 2.

अह्वयमान 14. 12.

अहोरात्र 45. 5.

आ

आ 5. 3; 34. 16; 40. 9; 41. 10;
42. 6; 50. 12; 55. 1.

आकालम् 40. 1.

1. आकृति see पुरुषाः, शरीराः.

2. आकृति 18. 10; 42. 7.

आयाचन 59. 11.

आचमनीय 51. 13.

आचार्य 3. 4, 7; 14. 3; 29. 7; 40. 11.

आज्य 4. 7; 5. 9; 6. 3; 8. 12, 14;
16. 3; 36. 15; 56. 4, 9.

आज्यकुश 42. 5.

आज्यविन्दु 38. 7.

आज्यस्थानी 10. 18; 38. 13.

आज्यसुव 10. 10; 38. 10.

आज्ञान 27. 3; 28. 14; 44. 3, 4.

आत्मन् 22. 2; 23. 9; 57. 11.

आत्मार्थ 59. 10.
 आदहन 13. 8; 16. 5, 9; 18. 10;
 21. 4; 42. 8.
 आदि 26. 3; 38. 6; 41. 13; 50. 12;
 57. 1; 58. 4.
 आदित्य 14. 3; 17. 16; 18. 11, 12;
 27. 3; 40. 5; 42. 8, 9; 53. 3.
 आदित्योपस्थान 54. 11.
 आधान 57. 3.
 आनहुह 19. 10; 20. 12; 27. 8, 12;
 43. 8.
 आन्य 4. 13.
 आप् + अधि 50. 8.
 + सम् 56. 9.
 आपद् 56. 5, 13.
 आपूर्यमाणपक्ष 56. 1.
 आपोहिष्ठीय 53. 4.
 आम 48. 8.
 आमपाचस्व 49. 3.
 आममय 19. 11.
 आमयाविन् 55. 7; 56. 13.
 आमिषा 5. 6; 11. 6; 26. 5; 27. 5;
 35. 2; 39. 5; 44. 14; 56. 10;
 58. 8.
 आयतन 3. 2; 57. 5, 6, 11, 12.
 आयुष्मन् 55. 3, 7.
 आयुस् 58. 2.
 आरात् 33. 8.
 आरोहण 37. 9; 50. 8.
 आर्त 3. 10; 56. 13.
 आवसथ 12. 4, 7; 33. 9; 36. 11;
 39. 10.

आम्मरथ 42. 10.
 आम् 13. 7; 14. 12; 48. 4; 49. 8.
 आसन्दी 4. 15; 6. 3; 10. 5, 6; 28. 17;
 34. 12; 36. 13; 44. 9.
 आसेचनवन् 11. 4; 37. 1.
 आस् 11. 8.
 आहननार्थ 19. 10.
 आहवनीय 12. 3, 5; 15. 2; 33. 7, 8;
 34. 9, 10; 36. 10; 39. 2.
 आहिताग्नि 3. 1; 14. 12; 15. 14;
 33. 2; 34. 1; 57. 14; 58. 5, 8;
 59. 3, 4, 11, 12; 60. 1, 2, 3, 4.

इ

इ | इति 3. 3; 11. 13; 14. 1; 17. 14;
 27. 1, 7; 28. 5; 39. 3; 43. 13; 59. 2.
 + चव 33. 4.
 + अभि-चव 8. 1.
 + वि-चव 59. 5.
 + आ 14. 4; 15. 9, 12; 17. 10;
 27. 4; 33. 4; 40. 9.
 + उद्-आ 18. 8.
 + प्रति-आ 28. 17; 36. 7; 44. 6;
 53. 1.
 + उद् 39. 11.
 + अभि-उद् 59. 3.
 + उप 39. 11.
 + परि 6. 5; 7. 1, 9; 20. 12;
 21. 9; 35. 10; 36. 1; 47. 7.
 + प्रति-परि 6. 14; 7. 3, 10;
 35. 12.
 + प्र 3. 3, 5, 8; 4. 2; 14. 12;
 34. 5.

+ प्रति 34. 16.

रडसून 5. 7; 13. 5; 39. 14.

रडापाच 39. 1.

रडोपहवन 10. 17.

रड्ड 11. 8.

रतर 5. 1; 11. 5, 9; 14. 6, 10; 34. 15; .

37. 2, 9; 44. 12; 46. 11.

रतस् 58. 2.

रति 4. 6, 7, 8, 11; 5. 1 etc.; 44. 9;

45. 2; 46. 3, 11; 47. 1 etc.

रति विज्ञायते 4. 3, 5, 16; 5. 14;

8. 9; 10. 8; 11. 3, 5, 10, 13, 15;

15. 3, 15; 17. 11; 21. 7, 12; 33. 1;

34. 2; 36. 7; 37. 2, 5; 39. 3, 12;

41. 17; 43. 2; 48. 8; 52. 16;

55. 11; 56. 1, 10; 57. 3; 59. 2;

60. 7; 61. 2, 4.

रध् 42. 2; 48. 4.

+ सम 34. 1.

रध्म 27. 8, 11.

ररिष 33. 3.

रव 58. 9.

रव् 46. 11.

+ सम्-प्र 37. 13, 16.

रटका 19. 11; 21. 4; 29. 7; 44. 11;

48. 8, 9; 49. 15.

रटकार्थ 45. 8.

रटकोपधान 46. 2.

रट्टि 4. 2; 56. 6; 61. 8.

रथपनयन 56. 6.

रथविभव 56. 4.

रह 18. 9.

रि

रिश् + चव 14. 1; 17. 14; 27. 1;
40. 8.

+ प्रति-चव 22. 9; 48. 12.

+ चनु 16. 12; 41. 7, 16; 49. 1,
8, 15; 50. 1.

रिष् 61. 6, 7.

उ

उ 3. 9; 4. 16; 5. 3, 8; 6. 11, 16;

7. 7; 10. 9; 12. 19; 19. 1, 2, 3,

4, 6; 22. 14; 42. 10; 43. 1; 47. 11.

उच् + चभि 37. 2.

+ चव 8. 5; 16. 3, 10; 21. 5;

33. 7; 36. 8; 41. 2, 3, 16; 46. 4;

48. 8, 14; 49. 13; 50. 7; 57. 5.

+ प्र 8. 12; 36. 15.

उत्तर 4. 5, 12, 17; 15. 3.

उत्तपन 44. 11.

उत्तपनीय 5. 10.

उत्तम 16. 9; 47. 11; 50. 5, 6, 15;
54. 8.

उत्तर 47. 7; 48. 17; 49. 6; 50. 4;
52. 9; 54. 1, 5.

उत्तरतस् 11. 16; 12. 4; 21. 4; 23.

15; 24. 24; 25. 7, 15, 21; 26. 12;

45. 8; 49. 7; 50. 10.

उत्तरपूर्व 44. 8.

उत्तरलोमन् 11. 10; 27. 13; 39. 8;
43. 8.

उत्तरवेदि 51. 7; 52. 2, 4, 5, 7, 9.

उत्तरेश 43. 11; 51. 8.

उत्तान 10. 6; 34. 14; 36. 14; 60. 12.

उत्तैषा (?) 12. 5; 18. 7.

उत्सर्ग 44. 14.

उत्सृष्टापि 57. 2.

उदक् 7. 11; 14. 13; 17. 13; 27. 3;
36. 4; 40. 8; 41. 2; 49. 12; 51. 13.

उदकाज्जलि 52. 14.

उदकुम्भ 5. 7; 12. 10; 16. 3, 7, 10;
21. 4; 40. 1; 41. 4; 46. 4; 48. 2.

उदकीपसर्जन 37. 8; 40. 10, 12.

उदकप्रत्यकप्रवण 8. 2.

उदगघन 55. 11; 56. 1.

उदङ् 4. 12; 33. 4; 36. 5; 39. 17;
51. 5.

उदपात्र 48. 14; 49. 12.

उदर 10. 16; 37. 3; 38. 12; 60. 2.

उदुम्बरशाखा 48. 14; 49. 13; 50. 7.

उपक्रम 46. 3.

उपघातम् 13. 1, 5; 28. 3.

उपतपन् 3. 1.

उपभूत् 10. 15; 38. 9.

उपरि 15. 5, 7, 10, 18; 18. 3; 38. 6.

उपरिष्ठात् 15. 2; 20. 9; 25. 5;
45. 7.

उपर्युपरि 49. 10.

उपना 10. 19; 18. 1, 3, 6; 38. 13;
42. 1, 4, 7.

उपवसथ 57. 1.

उपवाजन 11. 6.

उपसंवेशन 54. 7.

उपसादनीय 11. 1; 39. 1.

उपस्थान 50. 8; 54. 9; 56. 15.

उपावहरणीय 11. 1; 38. 16.

उपोषण 12. 19; 54. 2.

उभ 3. 2.

उभय 39. 16; 43. 10; 44. 1.

उरस् 10. 13; 38. 9; 60. 8.

उत्तराणी 5. 11; 35. 1.

उत्सृज्य 10. 19; 38. 11.

उत्सृज्य 5. 12; 37. 17; 39. 2.

उत्सृज्यप्रथम 6. 2; 35. 4.

उष् + उप 12. 3; 15. 4, 6, 8, 11, 14;
39. 8.

उ

ऊ 10. 19; 35. 10, 11; 41. 10;
47. 6.

ऊदघ्न 50. 1.

ऊर्ण + प्र 4. 12; 11. 9, 10; 34. 14;
39. 6, 8.

ऊर्ध्व 18. 7, 10; 39. 11; 42. 7; 55. 1.

ऊर्ध्वचित् 23. 5.

ऊह् + अधि 38. 6.

+ अप 5. 1.

+ वि 48. 17.

+ अनु-वि 23. 7, 8.

+ अभि-सम् 41. 11.

अ

अतु 16. 2; 19. 8; 29. 4; 45. 5.

अत्नन 56. 1.

अधि 51. 3; 54. 4; 56. 12.

ए

एक 5. 3, 9, 10, 11; 6. 4, 10, 11, 17, 18;
7. 3, 7; 8. 2; 10. 16; 12. 19; 14. 7;
16. 1; 20. 3, 4; 25. 17; 29. 3;
33. 6; 35. 6; 36. 1; 38. 11, 13;
40. 11; 41. 13; 44. 12; 45. 2;
46. 2; 47. 11, 12; 50. 7, 13; 51. 3;
55. 8, 13; 56. 14; 58. 6.

एककपाल 10. 12; 38. 12.

एकधन 38. 3.

एकपवित्र 8. 11; 36. 14.

एकभुक्त 40. 12.

एकारच 46. 11.

एकवासस 35. 9; 40. 7.

एकादशन 16. 2; 19. 7; 29. 3, 5;
47. 10.

एकाह 19. 7.

एकीत्तरवृद्धि 40. 9.

एकीलुक् 9. 7.

एकीक 56. 3, 8; 60. 9, 10.

एकीकशस 8. 11; 36. 12.

एतद् 3. 4; 4. 2, 4, 11; 5. 6, 9, 10, 11,
12, 13, 16; 6. 1, 3, 9, 10, 16, 17; 7. 5,
6, 10; 8. 9; 10. 5; 11. 12; 13. 6;
14. 4; 15. 1, 16; 16. 7, 9; 17. 3;
20. 1, 3, 8; 22. 5, 14; 24. 4, 18;
25. 12; 26. 4; 27. 12; 28. 12, 16,
18; 29. 6; 34. 1, 2, 3, 4; 35. 5, 7;
36. 8; 37. 10; 39. 2, 14; 42. 8;
43. 1, 12; 44. 8, 10; 45. 1, 12;
48. 3; 49. 1, 16; 50. 2; 57. 4;
58. 4, 9; 61. 4.

एतावन् 56. 15.

एतद् 4. 5, 6, 12, 13, 17; 5. 3, 10, 13;
6. 3, 7; 8. 5; 9. 6; 10. 4; 11. 10,
14; 12. 1, 3, 6, 8, 10, 19; 13. 6, 9;
15. 3; 17. 2; 18. 3, 9; 19. 1, 4, 6;
20. 12; 22. 15; 24. 2, 16; 25. 2,
3, 9; 26. 13; 27. 15; 34. 1, 14;
36. 6; 37. 3; 38. 5; 39. 8, 11, 16;
40. 3; 43. 7; 49. 9; 50. 11; 56. 3;
60. 12.

एव 3. 7; 4. 11, 17; 5. 2, 16(?); 6.
11, 13; 7. 7; 9. 3, 5; 10. 8; 11. 3,
5, 6, 7, 14, 18; 12. 8; 13. 4, 8; 14. 8;
15. 7, 8, 10, 13; 16. 5; 17. 11, 18;
18. 3, 6, 9, 11; 20. 13; 21. 3; 22.
5, 15; 25. 12; 26. 4; 29. 6; 36. 6,
14; 37. 7; 39. 5; 41. 3, 10; 42. 2,
3, 8, 9; 43. 1; 44. 4, 10; 45. 1, 9;
46. 9; 47. 11, 12; 55. 3; 56. 3, 8;
57. 2; 58. 7; 59. 9, 10; 60. 9, 10;
61. 5.

एवम् 6. 3, 12; 7. 2, 9; 14. 10; 19. 1,
2, 3, 4, 8; 20. 13, 14; 29. 8; 34. 9;
40. 8; 41. 10; 42. 10; 43. 2;
44. 10; 46. 11; 47. 7, 9; 49. 18;
56. 5, 10, 15.

ओ

ओम् 51. 11; 52. 3, 3, 5, 3, 11.

ओयि 47. 7.

ओषधि 7. 12; 8. 3; 17. 9; 38. 6;
41. 10; 43. 9.

ओषधिलान् 44. 5; 50. 2.

जी

- जी 20. 12, 13.
 जीदुम्बर 13. 5; 22. 5; 34. 13.
 जीदुम्बरपर्ण 52. 1.
 जीदुम्बरशाखा 41. 2.
 जीपवस 56. 16.
 जीपवसध्य 56. 16.
 जीपासन 33. 9; 36. 11; 39. 10;
 44. 11; 59. 9.

क

- कष 60. 6.
 कट 6. 3.
 कष्टकिन् 33. 6.
 कष्टूक (?) 45. 10.
 कघम् 5. 8; 10. 9.
 कनिष्ठप्रथम 5. 16; 6. 12; 7. 1, 8;
 37. 9.
 कन्या 45. 1.
 कपाल 7. 11; 10. 11; 36. 4; 38. 12;
 49. 11.
 कपोत 17. 2, 3.
 करकूप 51. 8; 52. 12; 53. 2.
 कर्ण 10. 11; 34. 5; 38. 11.
 कर्णलोमन् 11. 17.
 कर्णिकार 45. 2.
 कर्मन् 3. 11; 57. 1, 10; 58. 7; 59. 7,
 11; 60. 14.
 कर्षू 13. 8, 12; 17. 12; 22. 1; 26. 18,
 19; 40. 1, 3; 41. 13; 50. 12.
 कल्य 5. 13; 14. 7; 34. 3.
 काठकापि 26. 5.

- काठकापिचिति 26. 4.
 काम 29. 4; 50. 18; 53. 2; 61. 6.
 कामय् 17. 8; 41. 14.
 कार see अयुक्कार, नमस्कार.
 कार्त्तिक 50. 19, 20; 51. 1.
 काल 5. 16; 6. 1; 14. 3; 51. 10.
 काला 8. 3.
 काशस्तम्ब 20. 4; 25. 9.
 काष्ठ 6. 1; 35. 3; 36. 10.
 काष्ठमय 48. 10.
 किम् 18. 1; 44. 4.
 कुबि 4. 14; 10. 16.
 कुक्ष 17. 4, 7, 11; 41. 8, 12, 13; 47. 2.
 कुम्भान्त 44. 12.
 कुम्भी 5. 8; 19. 9; see also सा-
 त्राख*.
 कुश 47. 3; 60. 7.
 कुशतक्षक 15. 5, 8, 11, 13; 27. 9;
 28. 13, 15.
 कुशमय 27. 8, 11.
 कुशल 3. 6, 9.
 कुशस्तम्ब 20. 4.
 कूट 5. 13.
 कूप 53. 1.
 कूर्च 11. 1; 39. 1.
 छ 3. 10; 4. 13, 15, 16; 6. 7; 7. 12;
 8. 8, 13; 10. 6; 12. 9; 13. 8;
 14. 4; 15. 5, 7, 10, 13; 17. 1, 4, 12,
 17; 18. 10; 19. 2; 20. 8; 22. 2, 6;
 24. 1, 2, 6, 7, 9, 11; 25. 1, 2, 12, 17;
 26. 1, 4, 8, 18; 27. 4; 29. 3, 7;
 36. 2, 3; 37. 3, 6; 38. 6; 40. 9;

41. 12; 42. 7, 10; 43. 1; 44. 10;
46. 11; 48. 9; 50. 16, 19, 20; 51.
1, 2, 3, 7; 52. 13; 53. 10; 56. 4,
10; 58. 6; 59. 10; 60. 6; 61. 1, 3, 4.
+ उपा 8. 14; 37. 6.
+ सम् 8. 12; 36. 14; 46. 7.
कृत् + अप 10. 6.
+ अव 36. 13.
+ नि 4. 14.
कृष् 22. 8; 48. 11, 12.
+ प्रति 3. 5, 8.
कृष्ण 5. 5, 13; 26. 7; 37. 6, 7; 51. 14.
कृष्णधुर 37. 7.
कृष्णनव 35. 6.
कृष्णवास 37. 7.
कृष्णसूच 51. 14.
कृष्णाचि 37. 7.
कृष्णाविन 4. 18; 10. 6; 15. 5, 7,
10, 13; 18. 1. 6; 34. 13; 36. 14;
42. 1, 4, 6; 58. 10; 60. 6, 11;
61. 1, 3.
कृ + उर्प 23. 2.
+ परि 8. 6; 49. 2; 50. 1.
+ प्र 34. 6; 40. 7.
+ अनु-प्र 13. 2.
+ उप-प्र 40. 1.
+ अनु-वि 50. 4.
+ उप-वि 24. 2.
कृप 3. 2; 4. 4; 8. 10; 15. 2, 12;
27. 16; 45. 1; 57. 12.
+ उप 5. 4, 6; 16. 2; 19. 2;
27. 7; 60. 8, 10.
+ प्र 43. 7; 60. 8.
+ सम् 57. 7.
केश 6. 13; 7. 2, 10; 14. 5; 34. 6;
40. 7.
केशपत्र 35. 9; 47. 6.
केशवपन 29. 7.
केश्यम्भु 4. 13; 34. 10.
कौषीतकि 19. 4; 42. 10.
कौषीतकिन् 19. 4.
कतु 54. 6; 61. 7.
कम् + अति 59. 8.
+ अनु-उद् 36. 6.
+ सम्-उद् 36. 6.
+ उप-निस् 51. 5.
+ वि-प्र 4. 2.
कृष् + प्र 16. 8; 37. 17; 41. 2.
कृ + वि 47. 4.
कृत् + प्र 4. 15; 17. 4; 37. 4.
कारलवण 40. 13.
वि + प्र 36. 4.
कीर 16. 3, 7; 20. 2; 41. 1; 48. 1.
कीरिन् 7. 14; 8. 5; 33. 6; 45. 10.
कुद्रमिथ 17. 2.
केव 33. 6.
केववितुल 20. 2; 23. 11; 26. 12.
कोधुक 4. 16; 37. 5.
कृत् + प्र 6. 10, 11; 7. 6.
ख
खन् 22. 1; 40. 1; 51. 8.
खलु 3. 9; 10. 9.
खल्वघन् (?) 5. 16.

खारी 11. 6; 20. 14; 46. 6.
खिद् + उद् 11. 7; 37. 17.
ख्या + वि-आ 17. 12, 13; 26. 10;
27. 1; 54. 1.

ख

खन्ध 51. 13.
खन्धर्वलोह 12. 7.
खम् 3. 1; 6. 9, 10; 7. 3, 15; 21. 4;
35. 4, 8; 36. 2, 3, 5; 43. 12; 48. 2;
52. 12, 13; 53. 9; 59. 4; 61. 6.
+ अधि 44. 3.
+ आ 61. 4.
+ सम्-आ 15. 1.
+ सम् 5. 11; 15. 1.

गायत्री 23. 7.
गार्हपत्य 3. 2; 4. 6, 7, 11, 18; 5. 6;
6. 1; 12. 4, 7; 15. 1; 33. 7, 8;
34. 6, 9; 35. 2, 3; 36. 11; 39. 9;
57. 6, 12.
गाह् + अव 40. 6; 53. 4.
+ सम् 13. 9, 11; 40. 2.

गिरि 61. 6.
गीत 47. 9.
गुडमिश्र 51. 2.
गुह 40. 11.
गुल्फद्वय 21. 10.
गृह 14. 4; 17. 16; 27. 4, 7; 28. 17;
44. 6; 59. 2.
गे + परि 52. 12.
गघ् + उद् 35. 9, 11; 47. 6.
+ वि 16. 11.

गह् 4. 8; 8. 14; 16. 12; 18. 2; 22. 2;
23. 9; 24. 6, 21; 27. 18; 36. 15.

ग्राम 20. 7; 27. 10; 28. 10; 34. 2;
40. 9; 43. 6; 48. 3; 51. 5; 55. 8, 9.

ग्राममर्षादा 58. 12; 59. 1, 5, 6.

ग्राम्य 34. 11.

ग्रावन् 38. 11, 12.

गीवद्घ 21. 10.

गीवा 60. 8.

घ

घृ + अभि 20. 3.
घृत 20. 3; 48. 1.
घृतकुम्भ 61. 4.

च

च 5. 6, 7, 9; 7. 11; 8. 3, etc.
चच् + आ 54. 1; 55. 2.
+ वि-आ 12. 14; 24. 13.
चतुर 20. 2, 4; 23. 12; 25. 4, 11, 12;
47. 5; 53. 3.

चतुरङ्ग 50. 3.

चतुर्गृहीत 4. 8; 10. 7; 27. 18; 43. 8;
44. 7; 56. 4, 6, 14; 59. 12, 13;
60. 1, 3, 4.

चतुर्थ 16. 15; 36. 5; 41. 10.

चतुर्दश 56. 14.

चतुर्विंशतिगव 48. 7.

चतुर्विंशमान 48. 2.

चत्वारिंशत् 60. 7.

चन्द्रमस 21. 2.

चम् + आ 14. 3; 17. 16; 27. 3.

चमस 10. 12, 16; 39. 2, 14.

चयनान्त 44. 13.

चर् 61. 3.

+ उप 35. 2, 9; 47. 12.

चर् 5. 5; 6. 11, 18, 19; 7. 7, 8; 20. 3;

24. 13; 25. 4, 11; 35. 2, 12; 36. 4;

47. 12; 49. 16.

चरुखाली 7. 10; 10. 18.

चर्मन् 9. 9; 11. 15; 19. 10; 20. 12;

27. 3, 12; 43. 8; 47. 3.

चातुर्मास्य 56. 8.

चि 15. 5, 8, 10, 19; 24. 12; 26. 5;

36. 10; 38. 7.

+ सम्-उद् 28. 13.

+ परि 17. 2, 3; 18. 11; 42. 3.

+ सम् 16. 3; 17. 1; 41. 3, 5, 11.

चिता 8. 9, 10, 12; 13. 6; 26. 18.

चिति 10. 5; 38. 6; 39. 12; 50. 12.

चित्यन्त 12. 16.

चेत् 6. 4.

चैव 45. 8.

चु + प्र 9. 7; 37. 11.

छ

छगल 5. 4; 6. 10, 17; 7. 2, 7.

छद् + आ 4. 17.

+ प्र 11. 9; 49. 12; 60. 13.

+ सम्-प्र 11. 9; 51. 3.

+ प्रति 15. 6, 8, 11, 14.

+ सम् (?) 9. 7.

छाया 17. 2, 3.

छिद् 10. 12; 18. 12; 38. 12; 42. 9;

53. 16.

+ प्रति-आ 13. 1.

+ उप see अनुपक्षिन्.

+ प्र 9. 7; 18. 5.

+ वि 3. 10.

ज

जगती 48. 17.

जघनेन 3. 3; 4. 5, 18; 8. 9; 13. 6;

8, 12; 17. 10, 11; 20. 8; 26. 13,

19; 27. 12; 34. 6; 36. 5; 39. 13,

17; 40. 3; 41. 13; 50. 12.

जघन्य 13. 15; 28. 7; 40. 5; 43. 12.

जङ्गा 41. 16.

जन 58. 5, 9.

जप् 22. 3; 29. 10, 11; 34. 5; 50. 3;

58. 1.

जरन् 5. 13; 37. 6.

जरस् 5. 3; 34. 18.

जरा 3. 1.

जातवेदस् 58. 1.

जातकर्मन् 61. 5.

जानु 8. 13; 37. 14; 52. 13.

जानुदघ्न 21. 10, 11; 50. 5.

जाया 61. 5.

जि + जमि 12. 6, 8; 18. 3.

जिह्वा 9. 9; 11. 3.

जीव् 21. 7, 8; 34. 3; 46. 5.

जुष् 7. 13; 33. 2; 42. 2; 59. 7.

जुह् 10. 15; 17. 18; 18. 4, 6; 38. 8.

जा 12. 6, 8; 18. 4, 9; 21. 3.

+ प्र 9. 8, 9; 15. 9, 11; 37. 17;
38. 1; 45. 6; 58. 2; 60. 4.

+ वि (see इति विज्ञायते)
15, 17; 26. 5.

+ सम् 57. 7.

ज्ञाति 27. 13; 37. 8; 40. 2; 43. 7, 11.

ज्योक् 55. 7.

ज्योतिष्मन् 54. 9.

ज्वल् 33. 3.

+ अभि-उद् 12. 5, 8; 18. 7.

+ प्र 12. 12.

ज्वाला 18. 7.

त

तज्जघन्य 5. 14; 37. 16.

ततस् 37. 13, 16; 50. 6.

तत्त्वदर्शिन् 54. 3.

तच्च 3. 5, 7; 5. 12.

तत्रलोक 53. 9.

तथा 4. 16; 8. 1; 17. 1; 21. 1;
33. 6; 47. 11; 50. 16; 51. 2.

तद् 3. 3, 5, 11; 4. 2, 13, 16; 5. 3, 9,
13; 6. 12; 7. 1, 8, 12; 8. 2, 11, 15;
9. 2, 12; 10. 6, 9, 9; 11. 4, 12, 15;
12. 2, 9, 13; 13. 1; 14. 1, 4; 15. 6,
7, 9, 16, 15, 16; 16. 3, 10; 17. 1, 3,
7, 12, 13, 14, 17, 18; 18. 9, 7, 10, 11,
13; 19. 1, 2, 4, 9; 20. 3, 8, 9, 14;
21. 1, 2, 9; 22. 13, 15; 26. 18;
27. 1, 4, 16, 13; 29. 6; 33. 6, 9;
34. 1, 2, 6, 13, 15; 35. 4, 6, 9; 36. 6,
9, 13; 37. 7, 10; 38. 2, 8; 39. 2;
40. 2, 4, 8, 9; 41. 5, 7; 42. 4, 8, 9.

19; 43. 1, 7, 11; 44. 2, 10; 45. 7;
46. 6, 7, 8, 10; 47. 2, 3; 48. 1, 9;
49. 2, 16; 50. 20; 51. 1, 6; 54. 7;
55. 1, 2, 11; 56. 12; 57. 2, 4, 5, 8,
13; 58. 1, 7, 9, 12; 59. 6, 8, 9, 13;
60. 6, 6, 9, 10, 12, 13, 14; 61. 1,
2, 3, 5.

तदर्थ 46. 7.

तदा 56. 3.

तद्वैवत् 56. 9.

तन् परि 46. 4.

तनुपुरीष 26. 7.

तन्तुमन् 4. 1.

तन्त्र 4. 2.

तप् + अभि 18. 11; 42. 8.

तपस् 54. 4.

तम् - आ 52. 14.

तमस् 57. 4.

तया देवत 24. 1, 6, 9, 11; 25. 1, 12,
17; 26. 1, 6, 7.

तत्त्व 6. 3; 44. 9; 46. 6, 8.

तावन् 48. 10; 59. 5.

तिलप्रस्थ 51. 2.

तिलमिश्र 20. 1; 24. 2; 40. 8; 49. 2.

तित्वक् 8. 2; 45. 10.

तु 14. 6; 50. 16, 17, 20; 51. 1, 5;
54. 6.

तुरीय 35. 8; 36. 2, 2.

तूष्ण 47. 9.

तूष्णीम् 4. 2, 12; 8. 10; 34. 9; 35. 2;
36. 5; 37. 4; 39. 10; 47. 12;
57. 6, 9.

तुण 35. 3.

तृतीय 6. 9, 11; 16. 15; 36. 8; 41.
1. 9; 47. 1.

तृप् + सम् 49. 7.

तृ + उद् 14. 3; 17. 15; 27. 8; 40. 7.

तेजद्रोणी 58. 9.

त्याग 47. 12.

चयोद्गमव 22. 6.

चि 5. 4, 5, 8, 11, 15; 11. 16; 13. 8;
15. 6; 16. 1, 6; 17. 11; 19. 7, 9;
20. 8, 8; 26. 18; 29. 8; 35. 1;
40. 1; 41. 3; 42. 2; 47. 16; 51. 12;
52. 12, 14, 15; 60. 3, 6.

चिंशत् 60. 8.

चिराच 14. 8, 10.

चिविषुव 46. 9; 47. 2.

चिवुत् 46. 8.

चिष्टम् 23. 8; 48. 12.

चिस 6. 12, 14; 49. 2, 3; 50. 1; 52. 12.

चेतापि 57. 2, 5.

वेधा 33. 8.

वेककुद 28. 13; 44. 3.

व्यङ्गुल 50. 4.

व्यह 14. 8; 40. 10; 55. 5.

लद् 11. 7, 8, 18; 17. 9, 10; 39. 5, 6;
41. 18.

द

दंष्ट्रिन् 60. 2.

दक्षिण 4. 8, 14; 10. 11, 15; 11. 8, 18;
34. 8; 35. 9, 10, 12; 38. 6; 39. 4;
47. 3, 6; 48. 13; 49. 6; 52. 7;
57. 12.

दक्षिणतस् 12. 4; 22. 1; 24. 1, 4,
7, 25; 25. 11, 17, 23; 26. 14; 33. 9;
35. 8; 36. 8, 11; 39. 10; 44. 1;
46. 3; 48. 6; 49. 4; 50. 11.

दक्षिणा (subst.) 4. 1.

दक्षिणा (adv.) 4. 13; 41. 8; 42. 2;
45. 8; 49. 3, 10.

दक्षिणाय 8. 11; 18. 3; 36. 9; 42. 3.

दक्षिणायीव 34. 15; 60. 11.

दक्षिणापद् 37. 13.

दक्षिणाप्रतियह 54. 8.

दक्षिणाप्रत्यक् 7. 15.

दक्षिणाप्रत्यक्प्रवण 8. 1; 33. 3.

दक्षिणाप्रागय 36. 12.

दक्षिणाप्राञ्च 4. 4; 8. 8, 9; 13. 8;
17. 12; 26. 18; 33. 3.

दक्षिणामुख 14. 9; 17. 14; 27. 2;
40. 7.

दक्षिणायन 55. 12.

दक्षिणावन्त् 22. 14.

दक्षिणाशिरस् 4. 18; 34. 6, 8.

दक्षिणेन 8. 10; 18. 2; 34. 10; 48. 14;
49. 16; 51. 7; 52. 12.

दत्तस् 16. 12.

दधि 5. 6; 6. 2; 10. 9; 11. 3; 19. 3;
20. 9, 10; 37. 1; 47. 3; 48. 1.

दन्त् 38. 11; 41. 7.

दर्भ 4. 15; 5. 7; 6. 3; 8. 10, 11, 15;
16. 3; 18. 3; 34. 7; 36. 9, 12;
41. 15; 42. 3; 49. 8; 51. 8, 9;
61. 1.

दर्भमय 40. 2.

दर्भसम् 25. 11; 27. 9; 28. 15.

दर्वी 13. 5, 6.

दर्श 56. 4.

दर्शपूर्णमास 3. 6; 56. 8; 59. 10.

दर्शपूर्णमासवत् 36. 16; 42. 4.

दम् 60. 2.

दशन 43. 9; 60. 8.

दशाह 40. 9.

दह 5. 9, 10, 12; 15. 4, 14; 17. 18;
42. 1; 44. 11; 45. 1; 57. 3, 5;
58. 9; 60. 5, 7; 61. 2, 4.

दहन 15. 15; 33. 1.

दहनकल्प 45. 1.

दहनदेश 33. 2; 36. 5; 39. 17.

दहनवत् 42. 2; 59. 7.

दा 4. 2; 11. 14; 29. 3, 5; 38. 4;
46. 11; 47. 1; 48. 14; 51. 13;
52. 14.

+ आ 4. 5, 6, 12, 17; 6. 7, 14;
7. 3; 15. 5; 17. 4; 21. 4; 35. 6,
7; 36. 1, 2, 5; 41. 7, 11, 12;
45. 7; 51. 4, 14; 52. 13.

+ अय-आ 34. 15.

+ परि 59. 2.

दायाद 15. 18.

दारकर्मन् 59. 10.

दारचिता 8. 8.

दारचिति 33. 8; 36. 10, 12, 15;
37. 11.

दारपात्री 10. 16.

दार्शपूर्णमासिक 8. 13.

दाशतय 15. 17.

दास 6. 4.

दिकसंयोग 46. 2.

दिकस्त्रिति 51. 6, 7.

दिम् (subst.) 4. 4, 5; 8. 9; 15. 8,
9, 11, 12; 36. 6; 51. 5; 60. 5.

दिम् + उप 56. 2.

दिष्टगमन 45. 5; 55. 10.

दी 58. 2.

दीप् 56. 11.

दीप 14. 12.

+ आ 5. 11, 12; 6. 2; 12. 10;
35. 4.

दीप 51. 13.

दीर्घवश्र 58. 10.

दुग्ध 20. 1; 24. 4; 49. 3.

दुरीण 58. 2.

दुह 15. 1.

दूर्वासाम्ब 20. 4; 25. 8.

दृ | दृणाति 37. 2.

दृ | द्रियते + आ 18. 10; 42. 1.

दृषद् 10. 19; 18. 1, 3, 6; 38. 14;
42. 1, 4, 7.

दृषारव 38. 14.

देय 47. 11.

देव 15. 3; 36. 6; 51. 4.

देवता 56. 5, 7.

देवलोका 12. 5; 18. 7; 55. 12.

देश 44. 6; 51. 4.

दु 56. 1.

दुलोका 39. 12.

द्रप्स 20. 11.

द्रव्य 47. 11, 12; 50. 3.

दु + अय 26. 6.

+ उद् (?) 39. 14.
 + अप-उद् 12. 12.
 इ 20. 5, 11; 22. 2, 9; 23. 8, 11;
 37. 12; 43. 8; 44. 7; 47. 5;
 48. 10; 59. 12; 60. 1, 4.
 इय 19. 11.
 दादशगव 48. 7.
 दादशगृहीत 57. 2.
 दादशन 28. 3; 29. 5; 60. 11.
 दादशरात्र 61. 5.
 दादशाह 14. 9; 40. 11; 55. 3.
 दार 4. 13; 34. 8.
 द्विज 50. 17; 51. 1.
 द्विजाति 54. 3; 55. 2.
 द्वितीय 16. 13; 41. 8; 46. 11.
 द्विशत 25. 20.
 द्विस 16. 5.
 द्विसहस्र 26. 3.
 द्यङ्गुल 50. 4, 7.
 द्यह 40. 10; 55. 3.

ध

धनुस् 38. 3.
 धर्म 51. 13; 56. 13.
 धा 44. 1; 58. 2.
 + अपि 25. 11; 37. 13.
 + अव 36. 9; 37. 3; 58. 2.
 + प्रति-अव 37. 4.
 + आ 10. 3; 11. 6, 7, 19; 61. 3.
 + अभि-आ 27. 12.
 + सम्-आ 53. 3.

+ अभि-सम्-आ 57. 13.
 + उप-सम्-आ 18. 2; 20. 8;
 27. 10; 42. 3; 43. 5; 44. 3;
 57. 12.
 + उप 22. 4; 23. 5, 12, 14; 24. 4,
 10, 18, 20; 25. 4, 18, 20; 26. 1,
 4, 7; 28. 10; 49. 1, 4, 15; 50. 2, 3.
 + नि 6. 9, 14; 7. 6; 9. 8; 10. 12;
 11. 1, 3; 17. 7, 9; 19. 1, 3, 5, 9;
 21. 7, 8; 22. 11; 24. 7; 26. 11,
 13, 14; 28. 16; 34. 2, 8; 36. 2,
 5, 6; 38. 1, 8; 39. 3; 41. 8, 13;
 43. 2; 45. 5; 46. 7; 47. 2;
 48. 13; 49. 6; 50. 9; 51. 9;
 52. 1; 57. 6; 58. 11.
 + सम्-नि 49. 9; 57. 6.
 + परि 5. 3; 25. 13; 27. 11;
 34. 16; 49. 5.
 + वि 29. 6; 44. 10; 54. 6.
 धाना 20. 1; 24. 2; 25. 2; 49. 2;
 50. 1.
 धू 19. 7, 8; 46. 8; 47. 1, 10, 11.
 + अभि 35. 10, 11; 47. 6.
 धून्वन् 37. 3.
 धूप 51. 13.
 धूम 39. 11.
 धृ 55. 5; 56. 16.
 ध्रुवा 10. 15; 38. 8.

ज

ज 3. 3; 5. 4; 6. 10, 17; 7. 7, 11, 15;
 11. 13; 12. 19; 14. 7; 15. 6, 11;
 17. 2, 3; 18. 10, 12; 21. 1, 2, 7;

29. 5; 36. 5; 41. 5; 42. 1, 7, 9;
44. 3, 14; 45. 1; 46. 5, 11; 48. 9;
49. 12; 50. 8; 51. 3; 55. 2, 10;
56. 10; 57. 2; 59. 1, 4, 6, 11; 60.
4, 11; 61. 2.
- नख 4. 14; 34. 10.
- नदी 59. 5.
- नदीतीर 51. 6.
- नमस् 51. 4; 52. 14.
- नमस्कार 58. 1.
- नरक 50. 20.
- नर्तकी 20. 14.
- नलदमाला 4. 10; 34. 12.
- नलेवीका 20. 2; 24. 9; 25. 17;
49. 6.
- नव 27. 8; 28. 12; 60. 14 (2).
- नवन् 13. 2; 16. 2; 19. 7; 29. 2;
39. 10; 47. 10.
- नवम 43. 5.
- नवर्च 13. 6; 39. 17.
- नहु + उप 58. 10.
+ परि 47. 3.
- नाव 17. 10.
- नाही 47. 8.
- नाना 10. 7.
- नानावृत्तीय 20. 5; 25. 13.
- नापितकर्मन 44. 9.
- नाभि 38. 12.
- नाभिदघ्न 21. 10.
- नामयाहम् 14. 3; 15. 9, 12; 17. 12;
27. 3.
- नामन् 24. 6, 21; 56. 11.
- नारायण 54. 9.
- नासिका 10. 10; 38. 10.
- निच् + निस् 24. 12.
- निधान 44. 12.
- निमार्जन 56. 16.
- नियम 50. 3.
- निरान्त 37. 3.
- निर्मण्य (०मण्य) 5. 10; 44. 11;
58. 9.
- निर्मा 3. 1.
- निर्माण 54. 8.
- निवपन 17. 8; 41. 14.
- निवपनान्त 44. 12.
- नियुरीष 4. 10; 37. 3, 4.
- नी 29. 5; 53. 7; 56. 4; 57. 8;
58. 2.
+ अनु 35. 4.
+ आव 43. 10; 44. 2.
+ आ 5. 13; 47. 3; 56. 9.
+ परि-आ 11. 15, 16.
+ प्रति-आ 12. 10.
+ सम्-आ 59. 7.
+ उद् 56. 14.
+ उप-नि 52. 14.
+ परि 37. 11.
+ अनु-वि 18. 9.
+ सम् 38. 11; 44. 14.
- नीललोहित 16. 4, 11; 41. 2.
- नुत् + अनु 20. 14.
- नृत्त 47. 9.
- नैदाघ 45. 7.
- नव 8. 11.

प

पञ्च see अपर°, आपूर्यमाण°, पूर्व°.

पञ्चत्रय 56. 16.

पञ्च 28. 18; 44. 8.

पञ्चान् 16. 1; 19. 7; 20. 2, 3; 29. 3;
41. 3; 46. 1; 47. 10, 12; 51. 7;
60. 9, 10.

पञ्चम 16. 16; 41. 1, 10; 49. 16.

पञ्चहविष 55. 7.

पञ्चाशत् 60. 8, 9.

पञ्चाशिति 26. 4.

पत् + नि 84. 8, 14; 60. 12.

+ उप-नि 38. 2.

+ सम् (?) 16. 8 (comp. पद् + सम्).

पतिष्ठ 38. 2.

पतिहित 9. 12.

पत्तस् 11. 1; 38. 15.

पत्तोदश 4. 19; 34. 14; 60. 12.

पत्नी 5. 2; 28. 11; 38. 2, 3, 6; 44. 11;
54. 7; 59. 3, 8.

पचिष्ठत् 58. 5.

पद् + अति 3. 2.

+ अभि 9. 12.

+ उद् 11. 18.

+ नि 8. 15.

+ प्र 4. 5, 17; 15. 2.

+ प्रति 6. 2; 57. 1, 10; 58. 7;
59. 8; 60. 14.

+ सम् 8. 1; 16. 2, 8; 19. 8;
26. 3; 33. 4; 59. 1, 2, 8, 9.

पद् 5. 14; 35. 4; 41. 6, 10.

पद् 28. 7; 43. 13; 52. 15.

पन्वन् 53. 10; 55. 12.

पयस् 3. 4; 15. 1; 58. 8.

पर 55. 1.

परमगुरु 14. 9.

पराक् 5. 4.

पराङ् 13. 7; 39. 17; 48. 11.

परिक्रमण 47. 8.

परिधि 20. 5; 25. 13; 27. 7, 11;
44. 1; 49. 5.

परिचयण (adj.) 19. 10.

परिस्तरणीय 5. 7; 16. 4.

परीतान् 46. 2.

पर्ण see अर्क°, कौटुम्बर°, प-
लाश°.

पर्णस्तर 15. 7, 10, 12.

पर्णमय 13. 1; 20. 5; 25. 10; 27.
8, 11.

पर्णशाखा 5. 8; 8. 6; 13. 13; 16. 5;
17. 12; 20. 7; 21. 8; 26. 12.

पर्यपि 8. 10.

पर्यन्त 52. 1.

पर्वन् 56. 9.

पलाशपर्ण 51. 15.

पलाशमूल 41. 12.

पलाशवल्क 60. 7.

पलाशवृन्त 60. 6.

पलाशशाखा 36. 7; 40. 3; 48. 5.

पल्ल 20. 14.

पशु 21. 2.

पशु 46. 7; 59. 11; 61. 8.

पश्चात् 12. 4; 21. 2, 10, 11, 12; 22. 2;
 23. 17; 24. 24; 25. 9, 10, 22; 50. 6,
 7, 10; 59. 9.
 पश्चादुदक् 7. 12.
 पश्चार्ध 46. 9.
 पश्चविभव 56. 9.
 पा | पिवति 34. 3.
 पांसु 5. 16; 6. 1; 61. 2.
 पाठा 45. 9.
 पाणि 9. 13; 11. 6, 7, 15; 16. 10;
 41. 8; 56. 15; 56. 18.
 पात्र 6. 2; 8. 11, 12, 18; 10. 9; 11.
 2, 6; 15. 3, 7, 10, 13; 36. 13, 15;
 37. 1; 38. 7.
 पात्रचय 44. 11.
 पात्रचयन 29. 7; 54. 8.
 पात्री 38. 13; 39. 14; 43. 10; 48. 15.
 पात्रिकृती 55. 8.
 पाद 10. 18; 60. 10.
 पादिका 48. 9.
 पाद 51. 13.
 पार्श्व 10. 16; 38. 13; 41. 9.
 पार्श्वतस् 59. 4.
 पालाश 6. 1; 19. 10; 20. 8; 35. 3;
 46. 9; 49. 8.
 पिण्ड 17. 1; 52. 14.
 पितृ 4. 4; 8. 8; 14. 8; 29. 7; 40. 11;
 51. 5; 53. 2.
 पितृमेघ 22. 14; 29. 8; 54. 1, 3;
 59. 9, 10.
 पितृलोक 12. 6; 55. 12.
 पिशित 9. 7; 37. 17.

पिप् 18. 4; 42. 5.
 पिष्टसंयवन 38. 13.
 पिष्टोदपनी 10. 15.
 पीह 40. 8.
 पुंलिङ्ग 29. 5; 45. 2.
 पुत्र 3. 10; 5. 2; 34. 13; 53. 7, 9;
 57. 18.
 पुत्रकाम 50. 17.
 पुत्रभार्या 53. 7.
 पुत्रवन्त् 53. 8.
 पुनर् 3. 3; 6. 14; 7. 3, 10; 17. 18;
 26. 3; 41. 5, 17; 46. 8; 52. 16.
 पुनराधेय 56. 16.
 पुनर्दहनमन्त्र 45. 1.
 पुनर्दहनान्त 44. 13.
 पुरस्तात् 12. 3; 17. 12, 13, 18; 21. 2,
 10, 11; 22. 5; 23. 14; 24. 23;
 25. 8, 15, 20; 26. 11, 18; 27. 1;
 33. 8, 9; 36. 10, 11; 39. 8, 11;
 45. 9; 46. 2, 3, 9; 50. 6, 7, 9;
 55. 7.
 पुरा 56. 11.
 पुराण 49. 7.
 पुराणसर्पिस् 18. 4.
 पुरीष 37. 3; 50. 4.
 पुरुषमात्र 21. 12.
 पुरुषाकृति 15. 3, 7, 10, 13; 60. 6;
 61. 1, 3.
 पुरुषाकृति 15. 15.
 पुरुषोत्तम 54. 4.
 पुरोडाश 4. 1; 55. 6; 56. 9; 58. 3.
 पुरोमुवाक्या 56. 5, 7.

पुष्य 51. 12.

पू + अभि 18. 1.

+ उद् 4. 7; 8. 12.

+ परा 35. 2.

पूर्णाङ्गति 15. 16; 33. 1; 56. 10;
58. 8.

पूर्व 13. 10; 34. 8; 49. 8; 59. 8.

पूर्वपक्ष 56. 2, 4.

पूर्ववत् 36. 9, 3; 47. 8; 56. 8; 57. 11.

पूर्वाभि 5. 2.

पूर्वार्ध 46. 2.

पृथिवी 17. 9; 39. 13; 41. 14; 44. 5.

पृथिवीलोच 39. 13.

पृथिवर्णी 8. 9; 45. 9.

पृष्ठ 10. 16; 17. 10.

पृ | पूरयति 4. 16; 10. 10; 11. 5;
20. 10; 37. 1, 4; 57. 9.

पृ | पूरयति 34. 1.

पैतृमेधिक 38. 1; 55. 1; 58. 7, 12.

पौर्णमासी 3. 8; 45. 4.

पौर्णमास्युपक्रम 3. 4.

प्रा + प्रा 52. 14.

प्र 21. 9.

प्रकीर्णकेश 5. 16; 6. 12; 7. 1, 9.

प्रकृतिवत् 56. 15.

प्रक्रम 46. 1.

प्रच्यावन 5. 8.

प्रज्ञा 4. 16; 19. 5, 5; 37. 5; 43. 2;
55. 11; 58. 2.

प्रज्ञापति 51. 4.

प्रज्ञीताप्रणयन 10. 12.

प्रतिदिशम् 25. 1; 49. 1, 10; 50. 2.

प्रतिपद 56. 14.

प्रतिमन्त्रम् 41. 4; 49. 1, 10; 50. 1.

प्रतिमन्त्रलिङ्ग 50. 3.

प्रतिजोमकृत 43. 8.

प्रतिवेशम् 17. 7.

प्रतिष्ठा 38. 15.

प्रतिसर 51. 12; 53. 5.

प्रत्यक्षिरस 37. 13.

प्रत्यङ् 35. 1; 52. 9.

प्रत्ययम् 40. 8.

प्रत्याखाद्य 27. 5.

प्रथम 12. 3; 16. 9; 41. 7; 44. 10;
48. 2.

प्रदक्षिणम् 8. 9; 52. 12.

प्रदेश see चत्वनम्र°.

प्रधानदेवता 56. 4, 6.

प्रभृति 57. 3; 61. 5.

प्रवक्ष see अनुपहिन्न°, उदकप्रत्य-
क्रम°, दक्षिणाप्रत्यक्रम°.

प्रवयस् 6. 4.

प्रसवम् 35. 10; 37. 11; 46. 3, 4;
47. 7; 49. 2.

प्रसब्धा (adv.) 49. 3.

प्रसव्यावृत्त 46. 4; 48. 10.

प्रसिद्ध 4. 2.

प्रसेकम् 18. 4.

प्रस्तर 51. 9, 12.

प्राक् 12. 19; 55. 10.

प्राक्षिरस 4. 4.

प्रागय 51. 2.

प्राचीनयीव 27. 12; 43. 6.

प्राचीनावीत 52. 13.

प्राचीनावीतिन् 34. 6; 57. 5; 58. 4.

प्राक्मुख 39. 10; 43. 11.

प्राङ् 4. 5; 8. 1, 9; 28. 5; 33. 4;
43. 12; 51. 5; 52. 5, 15.

प्राज्ञ 9. 2; 21. 8; 34. 1; 46. 6;
52. 14, 16.

प्राणायतन 10. 7; 38. 6.

प्रातर् 47. 9.

प्रातरपिहोच 3. 5, 6.

प्रातरपवर्ग 3. 4.

प्रातराहुति 56. 2.

प्रादेश 50. 5.

प्रायश्चित्त 56. 11; 59. 13.

प्राशन 55. 1.

प्राश्चिहरण 10. 11; 38. 11.

प्रिय 15. 15; 33. 1; 53. 7.

प्रियवादिन् 53. 7.

प्रेत 4. 8; 8. 12; 34. 10; 55. 10;
57. 6, 8, 12; 58. 4.

प्रेतपत्नी 14. 10; 40. 12.

प्रेतेमात्मा इत्येतदादि 57. 9; 59. 7;
60. 14.

प्रोचणी 8. 12; 36. 14.

प्रोष्ठ 28. 17.

पु + आ 4. 17; 14. 2; 17. 14; 27. 2.

+ परि 40. 2.

+ अनु-परि 13. 9.

फ

फल see वृहती°.

फाल्गुन 45. 6.

ब

बन्ध 5. 14; 12. 17; 13. 13; 17. 13;
26. 10; 34. 12; 35. 5.

+ आ 34. 13; 41. 6; 53. 6.

+ प्र 58. 10.

+ सम् 39. 15; 40. 4.

बन्धु 34. 16; 57. 13.

बर्हिस् 20. 2; 24. 7; 27. 8, 11; 49. 4.

बलि 50. 15, 16, 19.

बलीवर्द 48. 13.

बहिःष्ठ 55. 8.

बड 51. 4.

बडपत्त्रिका 8. 4.

बडयाजिन् 5. 2.

बडसौषधि 7. 14; 33. 5.

बान्धव 60. 13.

बालव 46. 3.

बाड 4. 8; 41. 8; 60. 9.

बिल 47. 2.

बृहतीफल 16. 4, 11; 41. 6.

बोधायन 14. 7.

ब्रह्म 17. 10.

ब्रह्मचर्या 14. 8; 40. 12.

ब्रह्मचारिन् 47. 5.

ब्रह्मन् 51. 4; 55. 2.

ब्रह्मबन्धु 46. 9.

ब्रह्ममेध 54. 1; 55. 2.

ब्रह्मलोक 12. 8.

ब्रह्मविदु 34. 4.

ब्राह्मण 10. 1; 11. 3, 14; 21. 5; 23. 7;
26. 6; 38. 3, 4; 55. 9; 57. 4.

ब्राह्मणायन 47. 5.

ब्रू 3. 4, 7; 15. 15; 58. 8.

म

मब् 58. 6, 7.

मभ 3. 2, 3; 4. 3; 53. 6.

मरण 54. 7.

मर्तुसूक्त 54. 7.

मरान् 41. 11.

माण्ड 58. 12; see also अपिमाण्ड

मार्या 5. 16; 9. 10.

भिद् 7. 11; 10. 11; 38. 11.

+ सम् 36. 4; 49. 12.

भुक्तभोग 20. 2; 24. 12; 49. 10. 12.

भुवस् 51. 17.

भू 3. 3; 5. 4, 14; 6. 10, 11, 17, 18;

7. 7; 8. 5; 11. 5, 14, 15; 12. 5;

14. 5; 15. 16; 17. 11, 16; 18. 7;

19. 2, 5; 20. 8; 21. 2, 12; 22. 6,

14; 27. 5, 10; 34. 2; 35. 3; 37. 5;

38. 12; 39. 12; 41. 17; 43. 2, 11;

46. 7; 47. 3; 48. 1, 3, 8; 51. 7;

52. 16; 53. 8; 56. 10; 57. 1, 5;

59. 11.

भूमि 21. 12; 61. 2.

भूस् 51. 17.

भोजन 14. 8; 58. 11.

धम् + वि-आ 18. 8.

धानृ 34. 15; 57. 13.

म

मज्ज + उद् 61. 4.

+ उप 40. 7.

+ नि 50. 20.

मणि 38. 5.

मतस् 9. 8; 11. 7; 38. 1; 39. 5.

मब् 3. 11; 18. 2; 33. 7; 57. 6;
58. 2.

+ उप 49. 2.

+ निस् 57. 1.

मधु 20. 3; 40. 13; 48. 1; 61. 2.

मध्य 8. 5; 24. 25; 26. 1; 39. 2;
46. 3; 48. 12; 49. 6, 10; 56. 6, 8.

मध्यन्दिन 47. 9.

मध्यम 25. 11; 51. 14; 52. 2.

मन् 3. 2; 55. 2.

+ चनु 55. 9.

मनुष्य 36. 6.

मन्त्र 25. 12; 47. 8; 58. 4.

मन्त्र्य् + चनु 6. 7, 14; 7. 3; 9. 3;
11. 16; 12. 10, 12; 20. 11; 35. 7;
36. 1, 2; 37. 15; 39. 12.

+ चमि 37. 11; 47. 4; 51. 4, 12.

मन्त्रविद् see प्रतिमन्.

मन्त्र 49. 2.

मरण 34. 3; 56. 2.

मरणसंशय 33. 2.

महानदी 8. 1; 93. 4.

महाराज 21. 3.

मा + परि see अपरिमित.

+ वि 46. 1.

मांस 40. 13; 57. 7.

मांसकाम 57. 7.

माघ 45. 2.

मातृ 14. 7; 29. 7; 40. 11.

मावा 21. २; 50. ४, 5, 6.

मान 46. २.

माला see नलदमाल.

माल 46. २; 51. 13.

मास् 50. 16.

मास 19. 8; 29. ४, 5; 45. 5; 47. 10.

मि 46. 8.

मिच 11. 6, 18; 39. 6.

मिष् 52. 13.

मी + प्र 55. 12; 56. 11; 57. २;
58. 5, २; 59. २; 60. 4.

मुख 10. 10; 11. २; 37. 13; 38. 10;
39. 6; 44. 2.

मुख्य 16. 10; 46. 10.

मुच् + प्रति 4. 19.

+ वि 22. 12; 48. 13.

मुसल 10. 16; 38. 11.

मुहूर्त 18. 8.

मूर्ख 5. 13; 37. 6.

मूल 47. 2.

मृ 56. 10; 57. 11; 59. 8, 12, 13;
60. 1, २, 3.

मृञ् 53. 4.

+ ञ्व 9. 4; 37. 14.

+ उप 6. 12; 7. 1, 8; 16. 12.

+ नि 9. 16; 49. 10.

+ वि 44. 2.

+ सम् 8. 13; 48. 8.

मृत 34. 8; 36. 15.

मृत्यु 51. 16.

मृत्युमूत 54. 11.

मृद् 41. 13; 50. 12.

मृक्षय 11. २, 3; 58. 11.

मृन् + ञभि 22. 4; 23. 10; 26. 7, 9.

+ सम् 28. 12; 36. 3; 38. 4.

मेवञ्च 6. 11, 18; 7. 7; 10. 15; 35. 12.

मेधी 19. 10; 20. २; 46. २; 47. 1.

मेदस् 9. २; 11. २; 38. 1.

मेधाकाम 50. 17.

मेवावरण 26. 5; 35. 2; 39. 5.

मौञ्ज 46. २; 48. 10.

म्ना + ञा 35. 7.

+ सम्-ञा 55. 8, 11.

मुच् + ञभि-नि 59. 1.

य

यञ् 3. 8; 26. 5; 55. 8; 56. २;
61. 6, 7.

यजमान 3. २; 11. 13; 24. 6, 21;
39. २; 57. 2, 6, 7, 11; 59. 1, 2, 8.

यज्ञपात्र 15. 14.

यज्ञलोप 56. 10.

यज्ञायुधिन् 11. 12; 39. २.

यज्ञोपवीतिन् 48. 5.

यत्नतम् 50. 10.

यव 5. 11; 7. 14; 14. 1; 17. 14;
22. 15; 27. 1.

यद्या 7. 11; 17. 1, 3; 21. 7; 36. 4;
46. 5; 49. 12.

यद्यागवम् 22. 14.

यद्याङ्गम् 11. 8; 24. 12.

यद्यानिङ्गम् 49. २.

यद्याशक्ति 47. 11.

यद्याशर्करम् 23. 8.

यथासुप्त 23. 8.

यथेत्तम् 6. 13; 7. 2, 10; 53. 1.

यथोपलब्धम् 51. 14.

यद् 3. 9; 5. 9; 6. 3; 7. 11, 19; 8. 2, 5; 10. 3; 11. 4; 12. 8; 14. 4, 5; 16. 10; 17. 8; 18. 1, 9; 19. 1, 5, 6; 21. 1, 7; 27. 4; 33. 3, 6; 34. 1, 5; 35. 3; 37. 1; 38. 12; 39. 18; 40. 9; 41. 5, 14; 43. 2, 11; 44. 4, 8; 45. 8; 46. 10; 48. 3; 50. 20; 53. 2; 54. 1; 55. 7; 57. 4, 7; 59. 9; 60. 12.

यद्दि 3. 1, 3, 5, 8, 7, 8 etc.; 17. 18; 18. 1, 7 etc.; 56. 2, 3 etc.

यम् + उद् 48. 11.

+ अधि-उद् 20. 10.

+ प्र 58. 11.

+ सम् 6. 19; 7. 2, 10.

यम् 51. 5, 11, 15; 52. 2; 53. 2, 8.

यमगाथा 52. 12.

यमदूत 52. 9.

यमयज्ञ 50. 15.

यव 20. 6; 26. 14; 27. 10; 50. 11.

यवोद्ग 29. 1; 44. 8, 9; 55. 1.

यद् 53. 8.

या 55. 12.

+ प्र 21. 1, 3; 53. 2.

याजिन् see अणमुबन्ध°, वङ्°,
सांनाय°, सीम°, इविर्यञ्ज°.

याज्ञिक 36. 10; 61. 1.

याज्या 56. 5, 7.

याषाकामी 45. 6.

याम्य 13. 7; 39. 16; 50. 18.

यायावर 56. 11, 12.

यावज्जीवम् 14. 14; 40. 12.

यावद्भवम् 48. 18.

यावद्ब्रह्मणम् 14. 9.

यावद्वाचम् 47. 1.

यावन्त् 3. 3; 27. 13; 50. 6; 55. 6;
59. 5.

यु + सम्-उद्-आ 18. 4; 42. 5.

+ प्र 6. 10, 11, 18; 7. 7, 8; 35. 13;
36. 1.

+ सम् 48. 15.

+ अभि-सम् 61. 3.

युगलाङ्गल 22. 5, 15.

युष् 6. 3, 5; 18. 3; 22. 6, 7;
48. 7.

+ नि 10. 9.

+ प्र 36. 13; 55. 2.

युष् (adj.) 45. 7.

युवन् 13. 9.

योम 54. 4.

योजन 35. 7.

र

रज्जु 10. 6; 19. 10; 21. 9; 36. 13;
14; 46. 4.

रज्जुमय 48. 10.

रम् + अनु-आ 4. 8; 28. 4; 34. 8;
37. 8; 43. 11; 58. 4; 59. 5, 8.

रम् + वि 55. 8.

रवि 58. 2.

रस 17. 10; 41. 16.

राजगवी 6. ३; 8. 14; 35. 4; 37. 5,
11; 44. 14.

राजन् 55. २.

राजन्व 10. ३; 23. ३; 38. ६; 48. 17.

राजवृक्ष 45. 10.

राजवृक्षपर्णी 8. 4.

रात्री (रात्रि) 16. २; 19. ३; 20. 1३;
42. २; 47. ७, 10; 56. २.

रञ् + अञ् 35. ३; 45. ८.

रह् + अधि 44. २.

+ उप-अञ् 58. 1, २.

+ आ 27. 1३; 28. 17; 43. २;
52. 1६.

+ अभि-आ 29. ६.

+ सम्-आ ३. 11; 6. ६; 56. 1६;
57. 1, 11; 58. ३.

रोहित 19. 1०; 20. 1२; 48. 11.

ल

ललाट 10. 11; 38. 1२.

लप् + वि 4. १.

लाङ्गल 48. 11.

लिख् 22. 1.

+ उद् 33. ७.

लुप् + सम् 28. ८.

लुम् + सम् 43. 1३.

लेखा 22. 1.

लोक 11. 1३; 12. ७; 17. 10; 39. ३;
41. 17; 57. ६; 58. 1.

लोकपूजा 19. 11; 26. 1, ३; 50. ३.

लोमन् 4. 14; 34. 1०.

लोष्ट 6. 1२; 7. 1, ६; 20. २; 21. 4;
23. 1२; 25. 1०; 35. ५, 1२; 45. ६.

लोष्टचिति 27. ६.

लोहमय 11. 4.

लोहित 27. ८, 1२; 48. ६.

लीकिक 57. 1२; 58. ३; 59. 1, ५, ६.

व

वह् + ल 10. 17; 38. 14.

वच् 21. 1२; 51. ६; 55. १; 56. 11;
58. ६.

+ अणु 56. ५, ७.

+ प्र 50. 1५.

वचन 48. 1०.

वद् + अभि 53. २.

+ सम्-प्र 47. ६.

वन 33. ५.

वनधान्य 55. 1०.

1. वप् 4. 14; 14. ५, ६, ७; 34. 11.

2. वप् 18. 11; 23. २; 42. ८; 48. 1६.
+ आ 5. 1५; 6. 1; 34. ६; 40. ७;
46. ६.

+ उप 17. २; 38. ३; 36. 1०;
41. 1६.

+ लि 11. ७; 23. 4; 41. 1६;
46. ५, ६; 49. ६.

+ लिख् 4. 1, ३; 8. 1२; 55. ६;
58. ६; 61. ६.

+ सम् 6. ६.

वपन 45. २.

वपा 9. ३; 11. २; 38. 1; 39. ६.

वर 38. 4.

- वद्व 11. 7, 18; 39. 6.
 वर्जन 40. 12.
 *वर्जम् 29. 7; 38. 8; 40. 11, 12, 13;
 44. 11; 45. 2; 47. 8.
 वदीयस् 22. 2.
 वल्क see पलाशवल्क.
 वस् | वस्ते 5. 3; 34. 16.
 वस् | वसति 34. 1.
 + उद् 8. 12.
 + प्र 59. 2; 60. 4.
 वस् | उक्ति + वि 16. 1; 19. 3, 5;
 29. 3; 43. 1, 2, 3; 48. 5.
 वसति 46. 10.
 वसु 19. 3, 5; 43. 1, 2.
 वहु 6. 4; 35. 6.
 + आ 55. 12.
 + प्र 53. 2.
 वा 3. 1, 10, 11; 5. 2, 3, 5; 6. 4, 5, 7;
 7. 15; 10. 11, 16; 11. 3, 14; 13. 5;
 14. 5, 9; 16. 1, 2, 3, 12; 17. 4;
 18. 10, 11; 19. 8; 20. 7, 14; 21. 4;
 22. 6; 26. 5; 27. 5; 29. 3, 4, 7, 8;
 33. 5; 34. 2, 5, 15; 36. 7; 38. 3,
 4, 7, 11, 13; 39. 14; 40. 11; 41. 1,
 7, 8, 9, 10, 12; 42. 1, 9; 45. 5, 7, 8;
 46. 3, 6, 8, 9, 10; 47. 1, 5, 10; 48.
 5, 9; 50. 5, 17; 51. 5, 6, 14; 52. 1;
 55. 5, 7, 8, 9; 56. 10, 13, 16; 57. 2,
 11, 13; 58. 3, 6, 9; 59. 3, 8; 60. 7;
 61. 3, 6.
 वा + अभि 42. 2.
 वाम्यत 41. 13.
 वाक् 47. 1.
 वाजिनमिन् 19. 9; 20. 10; 47. 3.
 वात 18. 11; 42. 8.
 वातश् + उप 6. 8; 7. 2, 9; 22. 15;
 24. 16; 26. 8.
 वादिक् 47. 9.
 वानप्रस्थ 55. 8.
 वायु 18. 12; 42. 2.
 वारण 20. 5; 25. 14; 27. 7, 11, 17;
 28. 3; 43. 8; 44. 7; 48. 9.
 वारणशाखा 20. 6; 26. 11; 50. 9.
 वायस्य 13. 1.
 वासस 4. 10; 20. 2; 24. 12; 40. 7;
 41. 8; 49. 10, 12; 58. 10; 60. 12.
 विंशति 60. 8.
 विकल्प 14. 5.
 विकार 56. 15.
 विस्त्रिणाप्ति 57. 2.
 विजनन 41. 3.
 विज्ञान 39. 11.
 वितस्ति 50. 5.
 विद् | वेद् 19. 1, 3, 4, 6; 42. 10.
 + जि 52. 2, 7, 9.
 विद् | विन्दति 15. 6; 60. 14; 61. 2.
 विधाभ्यास 21. 12.
 विधि 54. 5.
 विधुराप्ति 57. 2.
 विधृतिलोष्ट 49. 1; 50. 10.
 विभीतक् 45. 10.
 विमित 20. 7.
 वियुक् 36. 3.
 विन् + उप 17. 2, 8; 39. 16; 40. 8;
 46. 10.

+ परि-उप 60. 13.
 + प्र 55. 9; 57. 4.
 + सम् 4. 18; 34. 7.
 + उप-सम् 9. 10.
 विष 60. 2.
 विष्टप 17. 10.
 विष्टर 51. 9.
 विष्णु 51. 17.
 विसंशिका 8. 4.
 विहरण 55. 11; 58. 4.
 विहार 4. 4; 8. 9, 10; 14. 7; 15. 9,
 12; 34. 10; 55. 10; 58. 7.
 वीणा 47. 8.
 वीरध् 8. 3.
 वृ + अप-आ 4. 13.
 वृच 7. 14; 33. 6; 61. 1.
 वृत् 3. 8, 9.
 + अभि-परि-आ 8. 1.
 + अभि-आ 16. 9.
 + सम्-आ 14. 7.
 + नि 14. 6; 53. 9, 10.
 + निस 16. 6; 41. 3; 42. 2;
 58. 4.
 वृक्षपि 20. 8; 27. 10.
 वृन्त see पलाशवृन्त.
 वृषण 60. 11.
 वृषारव 10. 19.
 वेतसमालिन् 43. 7.
 वेतसशाखा 16. 5, 6; 43. 13.
 वेद 39. 1.
 वेद्य 8. 6; 21. 8.

वेदि 4. 5, 12, 17; 15. 5; 51. 7.
 वेष्ट 54. 4.
 + सम् 6. 4; 58. 10; 60. 7.
 वे 3. 5; 6. 11, 18; 7. 7; 15. 16;
 22. 14; 34. 1; 36. 6; 50. 17; 51. 1;
 56. 11; 57. 4.
 वेतस 20. 5; 25. 12.
 वैवस्वत 51. 16; 53. 8.
 वैशाख 45. 7.
 वैश्व 10. 5; 38. 6; 48. 17.
 वध् + अप 10. 6; 36. 13.
 व्याहृति 52. 1, 15.
 व्रज् 6. 1.
 + अनु 59. 4.
 व्रत 61. 5.
 व्रात्य 61. 6.
 व्रीहि 5. 5; 35. 1.

श

शंस + अनु 13. 5; 39. 17.
 शकट 58. 9.
 शकल 8. 5.
 शङ्ख 34. 4; 56. 2.
 शङ्ख 47. 8.
 शतछण्डल 55. 7.
 शतम् 19. 11; 25. 20, 21, 22; 26. 4;
 48. 8.
 शतातुल 19. 9; 20. 9; 47. 2.
 शनैस् 7. 15.
 शबल 11. 7; 39. 5.
 शम् 36. 6.
 + सम्-अव 21. 1.

- शमी 41. 12.
 शमीशाखा 20. 6; 26. 15; 27. 9;
 28. 7; 36. 7; 40. 2; 48. 5; 50. 10.
 शमीमय 20. 5; 25. 6.
 शम्वा 10. 19; 18. 1, 2, 7; 38. 15;
 42. 1, 4, 6.
 शयन 3. 1.
 शर 45. 10.
 शराव 4. 1.
 शरीर 15. 1, 4, 16; 16. 2; 41. 2,
 12, 13; 42. 4; 47. 2; 48. 2; 49.
 7, 12; 58. 7; 59. 7.
 शरीराकृति 41. 11.
 शर्कर 42. 8; 48. 10.
 शनू (?) 9. 2.
 शस्त्र 6. 10, 11; 7. 6.
 शाखा 20. 6; 36. 8; 40. 5; 48. 6.
 शाखायनक 35. 6; 37. 4.
 शान्ति 27. 4.
 शास् + सम् 9. 4.
 शास 5. 7.
 शिखा 39. 1.
 शिरस 10. 11; 38. 12; 41. 7; 49. 10;
 60. 8.
 शिरसम् 4. 18; 10. 12; 11. 1;
 16. 12; 39. 1.
 शिश 10. 19; 38. 14; 60. 11.
 शिष् 38. 8.
 + चव 7. 8; 11. 1; 17. 12; 39.
 2; 56. 6, 8.
 शी 10. 7; 36. 14.
 शुक्लसूत्र 34. 11.
 शुचि 51. 6.
 शुक्ल 5. 8; 12. 17; 13. 15; 16. 5;
 17. 13; 20. 6; 26. 10; 39. 13;
 40. 4.
 शुश्री (?) 8. 4.
 शुद्ध 46. 9.
 शूर्प 10. 6; 38. 13.
 शृ 5. 5, 6; 9. 8; 35. 2; 37. 11;
 39. 4; 47. 12.
 शृत 20. 3; 48. 1.
 शेष 53. 8, 7; 56. 15; 59. 11.
 रमशान 18. 10; 20. 7; 27. 10;
 42. 7; 43. 5; 48. 5; 50. 4, 6;
 55. 2.
 रमशानकरस 21. 3.
 रमशानायतन 36. 7; 45. 9; 46. 1;
 48. 5.
 रमशु 14. 5.
 स्नाम 11. 7; 39. 5.
 शम् 56. 12.
 श्राद्ध 29. 2.
 श्रि + अधि 8. 12.
 + उद् 22. 1.
 + परि 4. 10; 17. 9; 34. 10;
 41. 15; 48. 16.
 शु + उप-सम् 58. 5.
 श्रुतवन् 14. 2.
 श्रेयस् 11. 14; 19. 2, 5; 43. 2;
 56. 1.

श्रीणि 10. 18; 41. 2.

शदं 45. 10.

शन् 52. 7.

शस् 46. 7.

शःशोहायन (?) 19. 1, 2.

शेत 22. 4; 23. 10.

ष

षद् 16. 9; 19. 11; 23. 5; 46. 2;
48. 11.

षडह 14. 9; 40. 10; 55. 5.

षड्व 48. 7.

षड्दुत 12. 14; 24. 14, 15; 49. 9.

षट्शत 15. 6; 60. 6.

षष्ठ 17. 1; 49. 16.

स

संयोग see दिक्सं.

संवत्सर 14. 9; 16. 2; 19. 8; 29. 4,
5; 40. 11; 45. 5; 47. 11; 50. 10.

संवादिनु 46. 10.

संवेशन 34. 7; 38. 6.

संशय 55. 6, see also मरणसं.

संसर्वन 37. 8; 42. 10.

संसर्पन 37. 8.

सकाश 18. 12; 42. 9.

सकृत् 16. 12; 40. 7; 56. 14, 15.

सक्थि 11. 2; 39. 2.

सग्रह 54. 7.

सङ्गाहन 37. 8; 54. 11.

सचेल 14. 2; 17. 14; 27. 1.

सज् + जनु 25. 1.

सखयन 16. 1.

सत 16. 3, 7; 17. 4.

सत्त्रिय 22. 14.

सद् 17. 10; 57. 8.

+ आ 4. 7.

+ प्रति-आ 34. 15; 57. 13.

+ उप 4. 6.

+ सम् 8. 11.

सनषव 50. 18.

सन्धि 60. 7.

संनिधान 14. 5.

सपवित्र 51. 12.

सपादवालशीर्षचर्मन् 38. 2; 39. 8.

सपुत्रीष 4. 17.

सप्तन् 12. 7; 16. 1; 19. 7; 29. 3;
47. 10; 52. 14, 15.

सप्तनव 22. 6.

सप्तति 60. 9, 10.

सप्तम 41. 1.

सभ्य 12. 4, 7; 33. 9; 36. 11; 39. 10.

सम 17. 8; 21. 11; 33. 5; 41. 15;
51. 6.

समंभूमि 8. 2 (cp. 33. 5); 50. 7.

समस्त 7. 5.

समान 41. 19; 50. 19; 55. 1; 58. 4.

समास 54. 6.

समिध् 15. 2; 56. 14.

समूल 20. 1; 24. 7; 49. 4.

समृत्तिक 14. 9; 17. 14; 27. 2.

संपात 43. 10; 44. 2.

संभार 5. 6; 46. 6; 48. 2.

संभारयजुस् 54. 3.

सर्पिमिश्र 5. 6; 10. 9; 11. 4.

सर्पिस् 4. 19; 27. 7; 28. 12; 37. 4;
49. 7; 61. 3.

सर्व 12. 8; 38. 7; 50. 18; 56. 5.

सर्वतस् 46. 1, 2.

सर्वव 37. 3.

सर्वप्रायश्चित्त 58. 6.

सर्वोपधि 23. 21; 23. 2; 48. 15.

सञ्ज 5. 14; 8. 15; 9. 19; 10. 15;
11. 8, 16; 12. 1; 16. 10; 35. 4,
9, 11; 37. 14; 38. 9; 39. 6; 41.
3, 6; 47. 6; 52. 13.

सशीर्षवालपाद 9. 9; 11. 10.

सह 10. 5; 12. 6; 36. 4; 51. 3;
55. 9; 57. 4; 59. 4, 9, 10.

सहस्र 26. 3.

सहस्रदक्षिण 29. 7.

सांनायकुम्भी 10. 17; 38. 14.

सांनाय्याविन् 35. 3.

सांनाय्यापिधान 10. 17.

साध् 55. 10.

+ प्र 15. 2, 6, 8, 11, 14.

साधारण 55. 2.

साधूप 24. 18.

सायम् 3. 5; 56. 14.

सायनाङ्गति 56. 2.

सायसुपक्रम 3. 4.

सायंप्रातराङ्गति 56. 3, 8.

सार्वसुरभि 51. 12.

साहस्र 38. 3.

सिकता 5. 8; 13. 9; 16. 5; 17. 9;
20. 6; 23. 4; 40. 1, 15; 48. 17.

सिच् + सम्-आ 3. 4.

+ उद् 14. 9; 17. 15; 27. 9;
40. 8; 41. 1.

+ नि 16. 8.

+ परि 13. 1.

सिच् 6. 13; 7. 2, 9; 35. 10; 47. 6, 8.

सीता 22. 9, 11; 48. 11, 12.

सीमान्तर 59. 3.

सीर 48. 7, 8.

सीव् + सम् 4. 16.

सुह्रति (सुह्रति?) 53. 2.

सुभूमि 33. 5.

सुवर् 51. 17.

सुवर्ग 17. 10.

सुवर्ण 9. 15; 38. 4.

सुसहित 17. 1; 41. 11.

सुसंतुप्त 49. 7.

सुसंपिष्ट 42. 4.

सुसंभिन्न 7. 10; 36. 4; 49. 11.

सूक्त 13. 7; 39. 17.

सूच 16. 4, 10; 41. 6.

सूददोहस् 24. 3, 6, 9, 11; 25. 1, 12,
17; 26. 1, 8, 8.

- स + निस् 33. 4.
 सञ् + उद् 11. 14, 16; 12. 1; 37.
 10. 12; 48. 11.
 + सम् 37. 1; 54. 5.
 सप् + अप 21. 7.
 + उद् 46. 5.
 + वि-निस् 13. 13; 17. 13;
 26. 12.
 + प्र 40. 4.
 सो + उद्-ञ 3. 11.
 सोत्तरवेदि 51. 8.
 सोमवाजिन् 44. 10.
 सौचामणि 26. 5; 27. 5.
 सौमी 54. 11.
 सौम्य 55. 12.
 सौर्य 54. 11; 55. 12.
 स्रम्ब 20. 4; 25. 4, 11.
 सु + उप 21. 9.
 सृ 27. 11; 35. 1; 49. 4.
 + अनु 11. 13.
 + आ 34. 13; 43. 7; 60. 12.
 + उप 27. 12.
 + परि 8. 10; 36. 12.
 + सम्-परि 18. 2; 42. 3; 43. 6;
 44. 6.
 + सम् 8. 11; 18. 3; 36. 2, 13;
 42. 2.
 स्त्री 6. 13; 7. 2, 10, 11; 10. 4; 12. 8;
 14. 4; 16. 10; 17. 17; 18. 9;
 20. 14; 27. 4; 29. 6; 37. 9;
 40. 9; 41. 4; 44. 2, 12, 14; 45. 2;
 46. 10; 47. 7.
 स्रन्तार्य 45. 8.
 स्ना 7. 11; 36. 5; 49. 12.
 + ञ 43. 11; 55. 9.
 + आ 41. 6.
 + अनु-आ 16. 11.
 + उद् 9. 13; 21. 3; 38. 6;
 41. 12.
 + उप-उद् 9. 4; 17. 4; 28. 3.
 + उप 13. 7; 14. 3; 17. 16;
 26. 15; 27. 3; 39. 11; 40. 8;
 49. 9; 50. 8, 11; 53. 2, 5.
 + प्र 7. 15; 60. 5.
 + प्रति 11. 16; 35. 9; 44. 8;
 51. 8; 58. 12.
 + सम् 4. 2, 3; 27. 5; 29. 8;
 55. 2.
 स्ना 34. 11; 41. 13; 50. 13;
 60. 11.
 स्नान 41. 13; 50. 13; 51. 12.
 सन्धा 22. 1.
 सार्ध 18. 12.
 सृग् 18. 12; 42. 2.
 + उप 34. 10; 36. 6; 48. 6.
 + सम् 11. 6.
 स्निग्ध 50.
 स्प 10. 16; 38. 8.
 स्रद् + ञमि-वि 15. 2.
 सस् + प्र 35. 2, 11; 47. 6.
 + वि 9. 2; 37. 15.

मुक्त्तुवं 27. 7.

मुक् 4. 8; 27. 18; 43. 8; 44. 7;
57. 9.

मुव 10. 10; 13. 1, 4; 27. 17; 28. 9;
38. 10.

मुवाङ्गति 13. 2; 28. 8; 34. 9;
39. 15; 41. 3; 43. 9; 54. 11.

सधा 52. 13.

सधिति 6. 2.

सयंचिति 22. 5; 23. 9.

सयंप्रोक्त 50. 15.

सर्ग 11. 19; 39. 3; 41. 10; 57. 8;
58. 1.

सर्गकाम 51. 1.

सर्गलोक 52. 13.

सवोषित 16. 10; 21. 5; 41. 4;
46. 4.

साहा 4. 11; 8. 15; 51. 16, sqq.

साहाकार 27. 12.

ह

ह 5. 9; 12. 10; 15. 10; 17. 11;
19. 1, 2, 4; 34. 2; 37. 5; 39. 12;
41. 17; 42. 10; 43. 1, 2; 46. 6;
47. 11; 53. 8; 56. 11.

हनु 9. 2; 37. 10, 13, 14; 59. 12.

+ उप 20. 14.

+ नि 5. 4; 35. 1.

+ आ 35. 10, 11; 47. 4.

+ उद् 8. 5; 17. 8; 33. 3; 36. 8;
41. 15; 57. 6.

+ उप 5. 15.

+ नि 13. 13; 17. 13; 20. 9;
26. 19; 37. 14; 40. 5; 46. 2.

+ अनु-नि 37. 14.

+ उप-नि 9. 1.

+ सम् 41. 11.

हनु 38. 11.

हरित् 37. 7; 48. 6.

हविराङ्गति 54. 10.

हविर्यज्ञयाजिन् 14. 13.

हविर्यज्ञिय 17. 8; 41. 14.

हविस् 4. 6, 7; 39. 14; 51. 2, 4; 52.
1, 2, 7, 9, 10; 53. 3, 5; 57. 8.

हविःशेष 53. 6.

हस्त 9. 15; 10. 14; 38. 4, 8; 39. 4,
5; 41. 5.

हा 35. 9; 48. 3.

हायन 43. 1.

हि 4. 4; 8. 8; 15. 2, 15; 19. 2, 5;
21. 8; 33. 1; 42. 10; 52. 15.

हिरस् 5. 7; 8. 6.

हिरस्शकल 10. 7, 10; 36. 9; 38.
10; 54. 8.

हिरस्शक्त 38. 7.

ङ 3. 5, 6; 4. 8, 12; 10. 8; 13. 2,
3, 5; 16. 6; 18. 4; 27. 19; 28. 3;
33. 9; 34. 2, 9; 39. 14, 16; 41. 3;
42. 5; 43. 9, 10, 11; 44. 7, 8;
51. 19; 52. 1; 53. 6; 56. 3, 5, 7,
19, 19; 57. 9; 58. 6; 59. 12;
60. 1, 2, 3, 4.

ह 6. ७, १; 15. ३.

+ अति 59. 1, ७.

+ अनु 35. ७.

+ अभि-अव 4. ७; 11. २, ३.

+ आ 3. २; 15. २, 4; 58. १, ७, 11.

+ अनु-आ 35. ७; 48. २.

+ उद्-आ 3. ७, १; 15. 1७; 54. २.

+ उद् 8. २; 38. १; 45. ७; 51. 4; 58. ३; 61. २.

+ अप-उद् 22. 1.

+ वि-उद् 11. ७; 57. ६.

+ निस् 45. ७; 58. 1२.

+ उप-निस् 4. 1, 1३; 34. ६.

+ प्र 39. 1७; 48. 1७; 44. ७.

+ अनु-प्र 13. ७, ७; 18. 1, ७; 42. 1, १.

+ वि 4. 1.

+ सम् 4. 14.

+ उप-सम् 6. 1२; 7. 1, ७; 21. 1.

हृदय 9. ७; 11. ७; 37. 17; 39. 4; 54. ६.

होतृ 54. ३, १.

होम 54. १; 56. 14.

ह्रा + आ 15. ७, 1२.

APPENDIX.

The hope I expressed above (Preface, p. XXI) that some day a complete copy of the Gautamapitṛmedhasūtra would turn up, has been realised sooner than I expected. Just after the pitṛmedhatexts and the index had been printed, I received from Dr E. Hultsch a MS. of the said text, which he most kindly allowed me to use. I here express my sincerest thanks for this new proof of his kindness. The manuscript, which will be presented by Dr Hultsch to the Vienna University, is fairly written in Grantha on 17 palmleaves, some 6 or 7 lines on each page. Leaves 8 and 9 were added later. The MS. seems to be tolerably old and is written with scarcely any mistake. It is entitled *gautama, aparasūtram, pūrvakhaṇḍam, uttarakhaṇḍam* ca. It is greatly to be regretted that I did not know this MS. when I was reconstructing the text from Anantayajvan's vivaraṇa. For, as I expected, my reconstruction was wrong in not a few instances; some sūtras given by me are superfluous, others have to be added. I subjoin a complete list of all the places, where the Hultsch-manuscript differs from my reconstruction. Palpable corruptions I do not mention. The peculiarities of the Grantha writing (-s s- instead of -ḥ s-, the doubling of consonants after r, etc.) have been dropped. The text is one continuous whole, not divided into sūtras.

Paṭala I.

- I. 5. The place of आवयेत् is right.
- I. 14. प्रकादयति
- I. 17. युञ्जने
- I. 18. Between 18 and 19: आहिताग्निमपिभिर्दहन्ति
- I. 19. om. दहेत्

- I. 23. om.
- I. 26. उत्पाद्यते
- I. 28. सुवं instead of सुचं
- I. 30. औपासनहोमः; probably the reading given by me is right.
- II. 1. . . . दधि मधु घृतं तिलांशुप्लुवान्दर्भानुदकुम्भं परंशु यज्ञ-
पात्राणि चादाय
- II. 4. अनुपृष्ठं instead of पश्चात्
- II. 22. मध्ये हिरण्यशकलमवधायाज्य(विन्दुत्वा?) दक्षिणायान्दर्भ-
नास्तीर्य
- II. 23. दारुचिति कृत्वा
- II. 24. तत्र instead of तस्मिन्
- II. 25. वपनं
- II. 30. . . . पात्राणां साक्षाद्वाहिताग्नेयावन्ति संभवन्ति सादयेत्
- II. 39. . . . चिताया वा
- II. 40. (परियन्तः) not in the text; after °धून्वन्तः the following
passage: एवं स्तोत्रियत्रयं समाधिवं प्रदक्षिणत्रयं कुर्युस्त्रिः प्रद-
क्षिणं कुर्युरप्रसव्यं परीयुरप्रदक्षिणं समाधय प्रदक्षिणत्रयं कुर्युः
- III. 1. संस्कर्तौ°
- III. 9. कपालस्यमुदकं
- III. 10. om. अथ and reads मृतपादाव°
- III. 13. असौशब्दे and शरीरेषिं
- III. 18. अन्तेनम्
- III. 20. अवाप्नोति
- III. 21. तृचोः; om. उपांशु जपित्वा
- IV. 5. तान्निवारयेत्
- IV. 7. जानुमवदाय (sic!) वासः पोः; प्रेतस्य नाम गृहीत्वामुं प्रा-
प्नोत्वामुं प्राप्नोत्वामुं प्राप्नोत्विति
- IV. 8. एवं तिलमित्रमुत्सृजति
- IV. 10. अहर् once.
- IV. 16. अम्मानमग्निं गोमयं

- IV. 17. गन्धपुष्पैर्धूप°
 IV. 18. om. शराव°
 V. 1. पञ्चरात्रं वा
 V. 6. उत्सृज्याभयं
 V. 9. om. प्रति
 V. 10, 11. °रात्रं वार्तिर्यावद्°
 V. 16. Before याम्यं चरन् the following passage: भूमियहणप्र-
 पदाज्यभागादभिघरणस्त्रिष्टकवर्जं
 V. 17. अथयेत्
 V. 18. उद्वास्त्रानभिघार्य
 V. 24. पार्श्वयोः पाण्डोः पादथोच्च
 V. 26. कुक्षे निदधाति वह्निं भयं प्रकाश धौति भाति भानुनेति
 V. 28 and 29 have to be transposed and 30 has to be cancelled.
 V. 31. यावदस्त्रि किञ्चिद्वियेत
 V. 32. प्राचीं रेखाभुजिस्त्रि प्राग्वाहिनीं सरस्वती संकल्प्य
 VI. 3. आकाश instead of प्र°
 VI. 7. तं चक्षुषं
 VI. 9. पूर्ववद्वज्रानि सञ्चित्वोदकक्रियास्थानं तदहर्न गच्छेयुः
 VII. 3. द्वादश instead of दश; after उपस्थाय the following
 passage is given (as also in Kṛṣṇa Dikṣita's prayoga) पश्चिम
 शरदः शतं जीविम शरदः शतं नन्दाम श° श° मोदाम श° श°
 भवाम श° श° शृण्वाम श° श° प्रव्रवाम श° शतमचिताः स्थाम
 श° श° लोक्च सूर्यं दृशे उदगात्प्रहतोर्यवादिभ्यवमानः सरिरस्त्र
 मध्यात्स मा वृषभो रोहिताक्षः सूर्यो विषाक्षिन्ननसा पुनात्स्त्रि-
 तन्मन्त्रं जपेयुः
 VII. 10. नामनुगच्छेत्
 VII. 13. सहस्रां
 VII. 15. om. वा

Paṭala II.

- I. 3, 4. om. अस्त्रीणि
 II. 8. स्नातान्वा
 II. 14. °वर्जितान्
 II. 14. The ms. reads as completed by me.
 II. 17. तन्त्रमेव वै० om.
 II. 24. .. इति पृच्छति
 II. 26. सर्वत्र instead of सर्वेषु
 III. 1. ... °स्त्रीर्घोपवेक्ष्य वृणुयात्
 III. 7. जपेत् instead of जपित्वा
 III. 11. om. इति (वा) । उ० हवामहे
 III. 12. om. उक्ता and reads अवकीर्य
 III. 17. देवे पात्रे
 III. 21. °वर्जं
 III. 24. संस्त्रावान्समानीय
 III. 25. om. अग्निः
 III. 28. दद्यादिति
 III. 37. om.
 III. 38. पूर्वं
 IV. 1. ins. विद्यावतां after स्वा and om. इति
 IV. 2. इदं विष्णुः is given sakalapāṭheṇa.
 IV. 7. The last words as in the text given by Anantayajvan,
 not as given by Kṛṣṇa Dikṣita (p. 93).
 IV. 9. om. धावति; सूक्तानि
 IV. 10. °प्रथमखण्डं प० इत्यव्ययम्
 IV. 11. .. भूरित्यन्तः; om. मन्त्रः
 IV. 14. After this sūtra the following: मधु विद्यां विदामधव-
 न्निति शृङ्गरीह जपित्वा
 IV. 15. om. ततो
 IV. 18. विश्वदेवोः; प्रकीर्य; विकिरं

- IV. 22. om. उप
V. 6. उच्यतामिति पृक्षेत्
V. 10. om. the second स्वधा
V. 12. The śloka put into brackets is found in the MS.
V. 13. The whole sūtra is in the MS. read thus: गवि विप्रेषु etc.
V. 15. The mantra according to the Taitt. S.
V. 17. गायति
VI. 5. एकं पात्रं एकं पवित्रमेकोर्ध्वं एकः पिण्डः
VI. 10. आवाणं
VI. 12. मुद्रिकामञ्जनञ्च दत्त्वावतिष्ठतामिति
VI. 13. °भिरमतेति; om. विस°
VI. 16, 17 om.
VI. 21. सजाताः सजातयो
VII. 1. om. भवति
VII. 4. इयादिति. After sū. 5 the following: एवमयज्ञविलोप
इति (sic)
VII. 10. om. तं
VII. 11. चितावाहितं
VII. 26. शम्बा इषदुपले च
VII. 27. नदिच्छामः
VII. 30. °शूर्पा
VII. 33. अथैनं यथास्थानं युगपदपिभिर्दुपसृजेत्
VII. 34. सार्वस्वारं परिमाणम्
VII. 35. After इति: ब्राह्मणं भवतीति
VII. 36. om. अन्वो

INDEX.

Preface	vii
Bauddhāyanapitṛmedhasūtra	1
Hiranyakeśipitṛmedhasūtra	31
Gautamapitṛmedhasūtra	63
Addenda, Corrigenda	93
Index of words	94
Appendix to the Gautamasūtra	128

DIE
MARATHI-UEBERSETZUNG
DER
ŚUKASAPTATI.

Abhandlungen
für die
Kunde des Morgenlandes
herausgegeben von der
Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.

X. Band.

No. 4.

॥ शुक्रवाहन्तरी ॥

DIE

MARĀTHI-UEBERSETZUNG

DER

ŚUKASAPTATI.

MARĀTHĪ UND DEUTSCH

VON

RICHARD SCHMIDT.

Leipzig, 1897

in Commission bei F. A. Brockhaus.

HERRN
PROFESSOR DR. E. KUHN

HOCHACHTUNGSVOLL ZUGEEIGNET

VOM

VERFASSEN.

Vorwort.

Die Marāṭhī-Bearbeitung der Śukasaptati scheint mir für die Märchenlitteratur so wichtig zu sein, dass eine Ausgabe des in Europa schwer zugänglichen Textes nebst Uebersetzung gewiss nicht überflüssig sein wird. Das Hauptinteresse bietet hierbei ja naturgemäss die letztere, während der Text hier mehr zur Controlle dienen soll; immerhin aber ist auf dessen Herstellung nicht geringere Sorgfalt verwendet worden als auf die Uebertragung, wozu besonders der Umstand aufforderte, dass mir zwei indische Ausgaben zu Gebote standen, die von einander zwar nicht inhaltlich, aber doch in Aeusserlichkeiten recht oft abweichen: *M* und *M*₁, über die ich in meiner Doctorarbeit, S. 5/6 und in meiner Śukasaptati, textus simplicior, S. VII, nähere Angaben gemacht habe. Beide Ausgaben sind reich an grammatischen und orthographischen Absonderlichkeiten, sodass der Zweifel entstand, ob ich dieselben beibehalten oder aber ausmerzen sollte. Anfangs glaubte ich, dass sich darin ein bestimmter Dialect erkennen liesse, und zwar wollte ich mich für den von Kompkaṇ entscheiden: aber eine genaue Vergleichung ergab, dass hier wohl nur von einem Mischmasch der beiden Hauptdialecte der Marāṭhī, Kompkaṇ und Deś, die Rede sein könne. Zu dieser Ueberzeugung brachte mich die Thatsache, dass beide Ausgaben in dem Gebrauche der hier in Betracht kommenden Formen ganz auffallend schwanken. So finden sich Participia wie म्हणोन, die dem Kompkaṇ eigenthümlich sind, in beiden Texten: dabei schreibt *M* consequent दिवशीं, *M*₁ दिवसीं; Ueber andere derartige Fälle geben die Anmerkungen genaue Auskunft.

Erwähnen will ich hier noch, dass Formen wie करिते statt करिती nicht mir, sondern dem Originaltexte anzurechnen sind. Vielleicht ist übrigens करिते nur Druckfehler für करित्ये.

Um nun nicht den Urtext in ungezählten Fällen verbessern — oder verbüßern? — zu müssen, habe ich mich entschlossen, unter Beibehaltung aller Eigenthümlichkeiten *M* meiner Ausgabe zu Grunde zu legen, natürlich unter stillschweigender Verbesserung augenscheinlicher Druckfehler und unter steter Vergleichung mit *M*₁, aus welchem Buche ich einige gute Lesarten übernommen habe.

Die Marāṭhī-Interpretation der Sanskritstrophen, die das Original mit अर्थ einleitet, habe ich in meiner Ausgabe weggelassen. Im Uebrigen ist meine Uebersetzung ganz wortgetreu und, wie ich glaube versichern zu können, zuverlässig. Möge ihr eine freundliche Beachtung zutheil werden; auf alle Fälle sage ich aber gelassen: **अं होकार ते चुकत नाहीं!**

Eisleben, den 14. August 1897.

Richard Schmidt.

श्री प्रसावना.

पूर्वी चंद्रकला नगरीचेठायीं विक्रमसेन राजा राज्य करीत असतां तेथें कोणीएक हरिदत्त नामें सावकार राहत होता. त्याची स्त्री शृंगारसुंदरी व पुत्र मदन व पुत्राची स्त्री प्रभावती, ती सोमदत्त सावकाराची कन्या होती. मदन स्वस्त्रीचेठायीं आसत ५ होऊन व्यवहाराचा त्याग करिता झाला; त्याणें व्यवहाराविषयीं दक्षता धरावी, यास्तव त्याचा मित्र चिविक्रम याणें विदग्धचूडामणि यानामें मुक्त व मालती नामें मैना याप्रमाणें दोन पत्नी मदनास आणून दिले. नंतर हरिदत्त सावकार याणें व्यवहार मनास आणावयाविषयीं पुत्रास ब्रजत उपदेश केला. तेणेंकडून पुत्र १० क्रोधयुक्त होऊन त्याचे वचनाचा त्याग करिता झाला आणि अनादरही केला. हें पाहून एके दिवशीं विदग्धचूडामणि यांचा मदनानागत बोलत आहे: „हे मदना! मातापिता वृद्ध तुझे हिताचा उपदेश तुला करीत असतां त्यांची अवगणना करितोस, हें तुला उचित नाही. या पातकेंकडून देवशर्मा ब्राह्मण याची अवस्था १५ कशी घडली ती कथा तुजला सांगतां, श्रवण करावी.

कथा १.

पूर्वी पंचपूर नामें नगर होतें, तेथें सत्यशर्मा नामें एक ब्राह्मण राहत होता, त्याची स्त्री धर्मशीला, आणि पुत्र देवशर्मा; तो पित्यापासून विद्याभास कडून गर्वास्तव मातापिता यांचा अनादर २०

करिता झाला आणि देशांतरास निघून गेला : तेथें एका शरखांत
 सिद्धस्थान पाहून तपस्व्या करिता होत्सातां ब्रह्मतेज अधिक येऊं
 लागले. असें असतां एके दिवशीं स्नान करून संध्यावंदनास बसला
 आहे. इतक्यांत एक बगळी वरून जात होती, तिचा शींच अंगावर
 5 पडला, म्हणोन सकोध होऊन वरतें पाहिलें, तो बगळी भस्म
 झाली; तेझां देवशर्मा यास आपण सिद्ध झालों असा गर्व झाला :
 नंतर भिचार्य फिरत असतां नारायणनामा ब्राह्मणाचे गृहाग्रत
 गेला, त्याची स्त्री पतिव्रता भर्त्यास भोजन घालीत होती, यास्तव
 किंचित विलंब लागला : भोजन झाल्यानंतर भिचा घेऊन आली :
 10 तीं देवशर्मा याणें क्रीडेंकरून तिजकडे पाहिलें : मग ती पतिव्रता
 म्हणाली कीं : 'स्वामी! आपण क्रीडेंकरून मजकडे पाहतां, परंतु
 मी ती बगळी गेहूं : स्वामीसेवेनिमित्त विलंब झाला, त्याचा मज-
 कडे दोष नाही, हा धर्म आपणास विदित आहे'. इतकें ऐकून
 ब्राह्मण विस्मययुक्त होऊन तिजला साष्टांगनमस्कार करून प्रार्थना
 15 केली कीं : 'माते! मजला ज्ञानोपदेश करावा'. नंतर पतिव्रतेनें उत्तर
 केलें कीं : 'मजला स्वामीसेवेत तत्पर असविं ज्ञानें यास्तव अव-
 काश नाही : तर आपण श्रीकाशीचेनीं जाविं, तेथें धर्मवाध नाहीं
 एक भांसविकयी आहे, ती ज्ञानोपदेश करील'. तें ऐकोन ब्राह्मण
 काशीस गेला, आणि धर्मवाध याचे घराचा शोध लावून त्याचे
 20 घरीं गेला, आणि पाहिलें : तीं रतेंकरून हात भिजले आहेत
 आणि मांसविकय करितो हें पाहून दूर बसता झाला : नंतर
 धर्मवाध याणें मांसविकय करून मातापितरांची मुद्रुषा झाल्या-
 नंतर ब्राह्मणास भोजनसामग्री दिली : भोजन केल्या उपरांत धर्मवाध
 ब्राह्मणास म्हणाला कीं : 'आपणास पतिव्रतेनें पाठविलें आहे, 'हें
 25 मजला समजलें, त्यास मजला ज्ञान म्हणजे काय? 'हें मजला
 ठाऊक नाही. मातापितरांची सेवामात्र जाणतीं, तेंथेंकरून कांहीं

समर्पितं. परंतु मी चांडाल, यास्तव उपदेश करावयाविषयी अधिकार नाही; त्यास आपण मातापिता वृद्ध त्यांस घरीं ठाकून सिद्ध ह्यावयाकरितां बाहेर निघालां, हे उचित केलें नाही; तर आतां घरास जावें आणि उभयतांची सेवा करावी, तें ऐकून ज्ञान प्राप्त होईल; अन्यथा ज्ञान प्राप्त न होतां दोष पडेल, या अर्थीं श्लोकः ६

न पूजयन्ति ये पूज्यं न मान्यं मानयन्ति ये ।

जीवन्मृतासु ते ज्ञेया मृताः स्वर्गं न यान्त्यपि ॥

[अर्थ- जे पुरुष पूजा करावयाविषयी योग्य ते पिता इत्यादिक त्वति पूजित नाहीत आणि जे अमान्य त्वति मानिताहेत, ते पुरुष जीवंत असतां मृतासमान व मरणानंतर त्यांस स्वर्गही प्राप्त होत 10 नाही.] यास्तव घोरांस मानावें. यासाठीं तुम्हीं घरीं जावें. हे धर्मव्याधाचें वचन ऐकून त्याची पितृभक्ति पाहून घरीं आला आणि मातापितरांची सेवा करूं लागला; तें ऐकून ज्ञानही प्राप्त झालें. ही कथा सांगून शुक् म्हणाला कीं: „हे मदना! तूं वृद्धांचें वचन अमान्य करून विषयासक्त होऊन व्यवहार टाकिलास, हे अनुचित 15 आहे; आपली वंशवृत्ति यास्तव व्यवहारिकरून द्रव्य संपादविं, वडी- लांची सेवा करावी. असें भाषण अवश्य करून मातापितरांस साष्टांगनमस्कार करिता झाला. आपली स्त्री प्रभावती परम सुंदर आणि तर्लखवती, यास्तव विदग्धचूडामणि याचे स्वाधीन करून व्यवहारास्तव द्रव्य व नांव घेऊन द्वीपांतरास जाता झाला. एकडे 20 प्रभावतीस विरह अतिशय झाला. त्याचें स्वरूप श्लोक.

आहारो मरलायते प्रतिदिनं हारो ऽपि भारायते

चन्द्रचण्डकरायते मृदुगतिर्वातो ऽपि वज्रायते ।

आवासो विपिनायते मलयजानेपः स्फुलिङ्गायते

हा हल प्रियविप्रयोगसमयः संहारकालायते ।

25

याप्रकारें तिजला विरह प्राप्त झाला. असें पाहून सखीजनांहीं

तिजला व्यभिचाराविषयीं उपदेश करून मोहित केली कीं: ,हे प्रभावती! तूं आपले शरीराचें सार्थक करून घ्यावें; नाही तर यांचे जीवन व्यर्थ जाईल'. असें सखीजनाचें वचन श्रवण करून गुण-
 चंद्र नामें राजा याचे पुत्रासहवर्तमान रमाविं, यास्तव नागाप्र-
 5 कारें मृगार करून घालिली. ,तों मालती मैना हणें विचार न करितां प्रथम धिक्कार करून निषेध केला कीं: ,तूं कुलीन स्त्री, तुला हा विषय उचित नाही'. नंतर प्रभावतीनें विहराचे आवे-
 शेंकरून त्या साकुंकीस मारावयाकरितां पिंजरींतून बाहेर काडि-
 ली; तों साकुंकी उडून गेली, हा विस्मय झाला म्हणून त्या रा-
 10 चीस राजान दुसरी दिवशीं निषेध मन करून कार्यसिद्धि ह्वावी यास्तव स्नान, दान व इष्टदेवतांस नमस्कार करून मधराचीस बाहेर घालली. ते समयी मुक हांमून बोलिला कीं: ,हे बंधुप्रिये! आज तूं मृगार केला आहेस, त्यास माझा बंधु मदन आला कीं काय? म्हणोन भेटायोस जातेस? किं वा अन्यत्र कोठें जातेस?'

15 असें विचारिलें. तेझा प्रभावती हांमून लज्जेनें अधोमुख होऊन बोलली कीं: ,हे विदग्धचूडामणी मुका! मीं परपुरुषासहवर्तमान रमाविं यास्तव जाय'. हें ऐकून मालती नामें मैनेचा वृत्तांत मनांत आणून मुक बोलता झाला कीं: ,हे प्रभावती! सुखेंकरून जावें; मी तुला निवारण करावयास समर्थ नाहीं; परंतु तुवमध्यें

20 लक्ष्मीसारखें चातुर्य असेल तर जावें.

गच्छ यास्तसि रत्नं चेज्जारेण सह भामिनि ।

यदि वेत्सुत्तरं कर्तुं यथा लक्ष्मीः स्वभर्तारि ॥”

हें प्रभावतीनें श्रवण करून विचारिलें कीं: ,ही काय अपूर्व मोष्ट आहे? ती सांगावी'. नंतर मुकानें उत्तर केलें कीं: ,ही 25 कथा मोठी आहे: तूं किमर्थ विचारितेस? आपले उद्योगास जावें". नंतर प्रभावतीनें आयह केला; तेझा मुकानें मनांत

आणिलें कीं: „ही शिळेवर बसल्यानें इच्छा शरीरास शीतलता घेऊन मदनाची शांति होईल“; असा विचार करून सांगितलें कीं: „ही शिळा पिंजऱ्यासमोप आहे, तिथें बसावें“. मग आसन घालून प्रभावती शिळेवर बसली. तेझां गुरू सांगतो कीं: „पूर्वी चंद्रवती नगरीचेठायीं भीमक नामें राजा होता, त्याचा पुत्र मोहन, तो हरिदत्त नामें सावकार याची स्त्री लक्ष्मी तिजवरोवर संभोग करावयास इच्छित होता: तेझां मासोपवासिनी नामें कुंठणीस बडत द्रव्य देऊन लक्ष्मी साधू करावयाचा उद्योग आरंभिला: तिथें लक्ष्मीचे घरास जाऊन हरिदत्त बाहेर गेल्यावर मधुर भाषणेंकरून त्याची स्त्री लक्ष्मी आपल्या स्वाधीन केली; ती अति संतुष्ट होऊन मासोपवासिनीस बोलती झाली कीं: 'जें तूं सांग-शोल तें मी करीन'. तेझां मासोपवासिनी म्हणाली कीं: 'माझ्या संतोषास्तव आज मी सनिन त्या पुरुषावरोवर जोडा करावी'. मग लक्ष्मी म्हणाली कीं: 'आम्ही कुलीन स्त्री, आम्हास हें सर्वथा उचित तऱ्हे: तथापि वचन दिल्लें, यास्तव एकवेळ परपुरुष आ-णावा'. नंतर मासोपवासिनीनें मोहनाकरितां रात्री लक्ष्मी स्वगृहाप्रति आणिली: तीं त्या समयीं राजपुत्र मोहन आला नाही: तिजला काम अधिक झाला, तेझां कुंठणीस सांगितलें कीं: 'या-समयीं जो भेटेल तो घेऊन ये'. मग मासोपवासिनीनें राजमार्गी जाऊन मूर्खत्वास्तव अविचरिंकरून तिचा भर्ता हरिदत्त घरीं जात होता तो आणिला. जात येतांच आपला भर्ता असें लक्ष्मीनें ओळखिलें“. इतकी कथा सांगून प्रभावतीस गुरू म्हणाला कीं: „लक्ष्मीनें आपला भर्ता असें जाणून आपण क्वभिचारार्थ जाली हें परित्युक्त होऊन न देतां स्वगृहास कशी गेली? हें तूं कथवा आधीं तुजला परपुरुषसंयोगाविषयीं उपदेश केला त्या सख्यांनीं सांगवें“. नंतर सर्वांनीं उत्तर केलें कीं: 'हें आम्हास समजत

- नाहीं, या कथेचा भाव तुम्हीं सांगावा'. तेव्हा मुकानें प्रभावती-
पासून आज परपुरुषाकडे जाणार नाही अशी शपथ घेऊन सांगता
झाला: „लक्ष्मीने आपला भर्ता आला असें समजून अकस्मात उठून
हरिदत्ताची शेड्डी हातीं धरिली आणि म्हणाली कीं: ,अरे धूर्ता!
६ मजजवळ नित्य बोलत असतोस कीं, तुजवांचून मजला दुसरी स्त्री
प्रिय नाही: याची परीचा पाहावयाकरितां आज मी येथें येऊन
संभाषण करून पाहिलें: असो; परंतु हें उचित नाही'. असें बोलून
क्रोधिकरून अवलोकन करितो झाली. तेव्हां हरिदत्तानें अपरा-
धक्षमा करावी असें बोलून आपली स्त्री लक्ष्मी तिचें समाधान
१० करून स्वगृहामत जाता झाला“. आपल्यास चातुर्य नाही हें भय
आणि लक्ष्मीचें चातुर्य श्रवण करून विसमयातिं करणार अशी कथा
ऐकून सखीजनासहवर्तमान प्रभावती त्या रात्रोस परपुरुषार्थ न
जातां शयन करितो झाली.

कथा २.

- १५ दुसरे दिवशीं मुकास आदरपूर्वक विचारून जात असतां मुक
बोलतो आणि प्रभावती श्रवण करिते.

यथेष्टं नञ्च सुश्रोणि यदि यास्त्रसि सुन्दरि ।

यत्सुत्तरसमर्थासि यशोदेवीव संकटे ॥

- हा श्लोक म्हणून मुक बोलिला कीं: „यशोदेवीचें वर्तमान जर
२० मी तुला सांगेन तर तुझे मननास विचलन होईल, तेथेंकरून तूं
सक्रोध होऊन माझ्या प्राणास अपाय करशील, यास्तव सांगत
नाहीं“. नंतर प्रभावती म्हणाली कीं: ,तुझो कथा अति मनोहर
लामळे, तो ऐकावयास योग्य आहे, यास्तव सांगणें“. अशी तिची
आज्ञा झाली. नंतर मुक सांगतो. „पूर्वीं नंदननगरींत एक राजा
२५ राज्य करीत होता, त्याचा पुत्र राजशेखर, त्याची स्त्री शशिप्रभा,

तिला पाहून धनसेनाचा पुत्र वीरसेन कामज्वरेंकरून पीडित होऊन
 भान नाहीसं होऊन सकळ विषयांचा त्याग करिता झाला. त्या
 समयी त्याची माता यशोदेवी इथें असंतोषाचें कारण विचारिलें
 असतां वीरसेन पूर्ववृत्तांत सांगता झाला. नंतर माता यशोदेवी
 म्हणाली कीं: ,राजपत्नी दुर्लभ, तो तुला कशी प्राप्त होईल? 5
 नंतर वीरसेन म्हणाला कीं: ,ती शशिप्रभा प्राप्त न झाली तर
 मरण प्राप्त होईल“. इतकी कथा सांगून मुक बोलिला कीं:
 „हे प्रभावती! राजपत्नी शशिप्रभा ती परम दुर्लभ, आणि तिचे
 प्राप्तीवांचून त्याचिंही जीवन राहणें कठीण, असें असतां ती प्राप्त
 होऊन वीरसेनाचा संतोष कसा झाला? ही युक्ति कशी? तूं 10
 परपुरुषसमागम करणार यास्तव चातुर्थ्येंकरून मजला सांगावी“:
 असें बोलिला. त्यानंतर प्रभावती म्हणाली कीं: ,हें मजला
 समजत नाही, तूंच सांगणें. तेझां तिजपासून मी आज परपुरु-
 षाकडे जाणार नाहीं अशी शपथ घेवून मुक सांगतो. „हे प्र-
 भावती! वीरसेन याची माता यशोदेवी इथें एके कुतरीला अन्नो- 15
 दकेंकरून आपले सन्निध राहावयास अभ्यास करविला आणि तिचे
 कंठाचेठावीं रतें भूषणें घालून आपले बरोबर तिजला घेऊन
 राजपुत्राची स्त्री शशिप्रभा तिचे समीप जाती झाली. नंतर
 शशिप्रभेनें विचारिलें कीं: ,ही कुतरी बरोबर घेऊन यावयाचें
 कारण काय? तेझां यशोदेवी हास्यवदनेंकरून म्हणाली कीं: 20
 ,कथा अपूर्व आहे; परंतु एकांतीं मी सांगेन. असें बोलून एकांतीं
 शशिप्रभेस नेऊन तिजप्रति बोलत आहे: ,हे सखे शशिप्रभे! पूर्व-
 जन्मीं तूं मी आणि ही कुतरी या तिघीजणी बहिणी होती; तेथें
 मीं निःशंक होऊन परपुरुषाचे मनोरथ पूर्ण केले; कुचीनें पुत्रा-
 बरोबर संन केला, आणि तूं कोणाचिंही मनोधारण केलें नाहीस. 25
 तेथेंकरून तुजला या जन्मीं स्मरण नाही. मला या जन्मीं अस्मदित

भोग आणि जातिस्मरण आहे, कुतरीस जातिस्मरण न राहून भोगाचे अंती विघ्नें वज्रत आणि नीच योनि प्राप्त झाली; तुजला तर जातिस्मरण नाही, यास्तव मी तुजवर छपा करावी म्हणून मागील जन्माची ही कुतरी तुजला भेटवून पूर्ववृत्तांत सांगायचा या 5 अर्थी ही कुतरी घेऊन माझें घेणें झालें; तर तू तबल, सुंदर पुरुष याचे मनोरथ पूर्ण करावें, म्हणजे तुजला दुसरे जन्मी स्मरण इत्यादिक उत्तम फळ प्राप्त होईल; न वेव्हास प्राप्त होणार नाही. हें यशोदेवीचें वचन श्रवण करून ही जन्मांतरीची कथा सत्य असेल असें मनांत मानून तिजला आलिंगन देऊन प्रार्थना करिती 10 झाली कीं : ,हे मम सखे! परिक्रित असें जन्मांतरीचें वर्तमान आहे तर मजला परपुरुष आणून यावा. नंतर यशोदेवीनें आपले पुत्रास स्त्रीचा वेव देऊन ही आपली सून असें राजगृहीं विदित करून शशिप्रभेवरवीर योजिती झाली; वीरसेन प्रतिदिवशी स्त्री-वेधेकरून जाऊन तिचा उपभोग करूं लागला. अपूर्व वस्तु तिजला 15 आणून यावीं व आपणही घ्यावीं याप्रमाणें व्यवहार चालता झाला, हें शशिप्रभेचा भतार राजशेखर याणें पाहून ही कोणी आपले स्त्रीची सखी आहे असें जाणून तिचें निवारण केलें नाही. या युक्ति करून यशोदेवीनें आपले पुत्राचे मनोरथ पूर्ण केले. अशी कथा प्रभावतीस सांगून मुक म्हणाला कीं : ,हें चातुर्य तुला 20 असेल तर परपुरुषाचा समानम करावा; नाही तर काय आपली विटंबना करून घ्यावी यांत काय फळ आहे? इतकी कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयण करिती झाली.

कथा ३.

तिसरे दिवशी प्रभावती मुकास विचारून जात असतां मुकाने 25 उत्तर केलें.

गच्छ तवाद्य शीघ्रं खं यच्च ते रमते मनः ।

नृपवत्सदि जानामि परिचारां त्वमात्मनः ॥

,हे काय आहे' म्हणून प्रभावतीने विचारिच्यानंतर मुक्त सांगतो आहे. „पूर्वी विशालनगरीचेठायीं सुदर्शन नामें राजा राज्य करीत असतां तेथें विमल नामें बाही राहत असे, त्यास दोन स्त्रिया परम सुंदर असत, त्यांचा एका धूर्तानें लोभ धरून श्री-अंबिकेची आराधना केली, आणि देवी प्रसन्न झाली: ते वेळीं विमल बाही यासारिखें स्वरूप आपल्यास प्राप्त झालें असा वर मागितला. तीं देवीपासून आपण विमल बाही यासमान होता झाला. नंतर कोणे एके दिवशीं विमल बाही देशांतरास गेला, 10 ती संधि राखून आपण त्याचे घरीं जाऊन विमलाप्रमाणें स्वामित्व कर्हू लागला. तेझां घरांतील मनुष्यांनी विचारिलें कीं: ,तुम्ही प्रवासास जाण्याकरितां निघून गेलां, आणि कोणते कारणाने वरतोन आलां?' त्यास उत्तर केलें कीं: ,मार्गांत उपद्रव वजत याकरितां जाणें घडलें नाही'. असें सांगून स्वयं राहिला, दा- 15 नधर्म वजत लोकांस केला व सेवकांस द्रव्य अनकारादिक देऊन संतुष्ट केलें, आणि विमलाच्या स्त्रियांचा उपभोग कर्हू लागला. नंतर लोक म्हणूं लागले कीं: ,विमल याणें शरीर अनित्य चक्षु-भंगुर असें जाणून धर्मादिकेंकरून द्रव्याचा यथार्थ वय केला'. कांहीं दिवशी सत्य विमल घरास आला. तीं द्वारपाल यांस 20 धूर्तविमल याणें सांगितलें होतें कीं: ,माझे आश्रयाचून कोणास वाढयांत घेऊं न देणें'. त्यावरून त्याणीं निषेध केला: तेझां बाहेर उभा राहून पुकार करून आसोआसपूर्वक म्हणूं लागला कीं: ,कोणी धूर्तानें वचना केली'. असें ऐकून लोक कौतुक पाहावयास मिळाले. नंतर सुदर्शन राजाजवळ बाही जाऊन हाहा- 25 कार कर्हू लागला कीं: ,आम्हास कोणी धूर्तानें वचिलें, जातींत

वर्णसंकर केला. नंतर राजानें धूर्त विमलास पाहावयाकरितां दूत पाठविले; त्यांस धूर्त विमलानें द्रव्य देऊन वश केले. तेझां त्यांणीं जाऊन राजास सांगितलें कीं: „विमल वाणी तो घरास आहे, हा कोणी धूर्त आला आहे, राजानें पाहविं“. मग राजानें 5 त्या धूर्तास घराहून बोलावून आणिलें आणि दोघांस एकत्र बसविलें; तों सत्य कोण व धूर्त कोण हा निश्चय न झाला. मग राजा साशंकित झाला; कारण „मी प्रभु याणें दुष्टांचा निग्रह आणि साधूंचें वंदन दरिद्री यांचें पालन करावें, तें केलून स्वर्ग-प्राप्ति आहे.

10 प्रजापीडनसंतापासमुद्धूतो ऊताशनः ।

राजा कुल श्रियं प्राणान्नादग्ध्वा विनिवर्तते ॥

यासुव प्रभूनें प्रजेचें पालन पुढाप्रमाणें करावें, न्याय यथार्थ करावा. असा विचार करून राजानें एकांतो बसून उपाय योजिला, तो असे कीं. विमलाचे स्त्रियांस पृथक् पृथक् नेऊन त्यांचे 15 विवाहापामून कथा विचारिली; नंतर सत्य व धूर्त विमल या उभयतांस पृथक् पृथक् विचारिलें. ते समयीं खरा विमल वाणी याणें स्त्रियांनीं सांगितल्याश्र्वये यथास्मित सांगितलें, आणि धूर्त विमल मोहित होऊन उगाच राहिला. नंतर राजानें त्या धूर्ताचें शासन करून गर्दभावर बसवून राज्याबाहेर काढून दिल्या; सत्य 20 विमल वाणी होता त्यास स्त्रिया, घर व द्रव्य देऊन सर्वलोक संतुष्ट केले; तेझां लोकांत राजा परम बुद्धिमान, विचारवंत व न्याय यथास्मित करितो अशी कीर्ति झाली. ही कथा सांगून मुक म्हणाला कीं: „याप्रमाणें बुद्धि व विचार तुजला असेल तर परपुरुषाचे घरीं जाविं“. हें मुकाचें वचन ऐकून प्रभावती खगृहीच 25 शयन करितो झाली.

कथा ४.

दुसरे दिवशीं प्रभावती मुकास विचारून जात असतां मुक नीलसा कीं: „माझी अवस्था करून जावं, हें तुला उचित नाही; बालकाचें वचन हितकारक असल्यास ध्यावं; वृद्धाचें वचन तर कदापि असामान्य न करावें; केल्यास अनर्थ प्राप्त होतो; याविषयी कथा सांगायलाकरितां हा श्लोक सांगत आहे.

ऊतावन्नः परं देवि वृद्धवाक्यपराङ्मुखः ।

पतितो ब्राह्मणः कृच्छ्रे विषकन्याविवाहने ॥

„ही कथा कशी आहे!“ म्हणून प्रभावतीनें विचारिलें असतां मुक नीलतो: „पूर्वीं सोमप्रभा नगरीचेठायीं सोमशर्मा ब्राह्मण 10 राहत होता, त्याची विषकन्या नामेंकरून एक कन्या होती: तिचें नांव ऐकून कोणी वर विवाहार्थ येईना. ते समयीं आपले कन्येस वर पाहावा म्हणून सोमशर्मा कन्येस घेऊन जनस्थानीं गेला; तेथें गोविंदनामा ब्राह्मण मूर्ख व निर्धन राहत होता, त्यास आपली विषकन्यानाम्ही कन्या सावयाचा निश्चय करिता झाला. त्या 15 समयीं सुहृत् संबंधी वृद्ध याहीं गोविंदास निवारिलें असतां त्याणें अवगणना करून तिचें स्वरूप नावस्य पाहून विवाह करिता झाला; नंतर कोणीएके समयीं विषकन्येनें आपले भर्त्यास विचारिलें कीं: „मजला पित्याच्या घराहून येऊन नव्वत दिवस झाले, याकाव तूं मजला नेऊन पित्याचे घरीं पोचवावं, अन्यथा स्त्रीचें जाणें एका- 20 एकीं होणार नाही“. नंतर गोविंद याणें एक भाद्रयाचा रथ करून विषकन्येस घेऊन चालिला. तीं मार्गांत एक विष्णुशर्मा नामें ब्राह्मण तक्ष, गूर व वक्ता असा अकस्मात भेटला, त्याची आशि विषकन्येची मार्गांतील संगतीच्या योगानें अतिशय प्रीति झाली; तेव्हा विष्णुशर्मा याणें उभयतांस पांच सुपार्थी व पांच 25

पुष्पे दिलीं; तेथेंकरून विश्वास होऊन त्यांनीं त्यास आपले रघावर बसविला, आणि गोविंदशर्मा खालीं उतरून पायांनीं चालत असतां कांहीं अंतर पडून मागे राहिला; त्या समयांत विष्णुशर्मा याणें आपलें नाव, गोच व वंशपरंपरा विषकन्येस सांगितली, आणि

5 तिजपासूनही तिची वंशपरंपरा विचारून घेऊन ती आपलास मोहित केली. नंतर गोविंदशर्मा घेऊन रघावर बसूं लागला; ते समयी, 'अरे चोरा! रघावर किमर्थ बसतोस?' म्हणून विष्णुशर्मा याणें निषेध केला; मग उभयतांचा कलह होऊन परस्परें भाडूं लागले. विषकन्येनें विष्णुशर्मा याचा पय धरिला, यास्तव

10 गोविंदशर्मा मूर्ख यास पराजित करून विष्णुशर्मा विषकन्येस घेऊन घरास चालिला; तीं गोविंदशर्मा पाठीस लागून जात असतां मागीत एके गावीं जोभाट करिता झाला कीं: 'हा माझी स्त्री घेऊन चालिला आहे, तर माझें रक्षण करावें'. नंतर यामाधिकारी यांनीं विषकन्येसहवर्तमान विष्णुशर्मा धरून आणिला आणि

15 त्यास विचारिलें 'असतां त्याणें उत्तर केलें कीं: 'माझी विवाहित स्त्री मी घेऊन येत असतां हा गोविंदशर्मा मागीत बलात्कारें करून घेऊन जातो'. हें ऐकून गोविंदशर्मा यास विचारिलें, तेह्नां त्यांहींही हेंच सांगितलें: उभयतांचें वचन एकसारखेंच श्रवण करून यामाधिकारी यांनीं उभयतां ब्राह्मणांस वेगवेगळें विचारिलें कीं: 'इचे विवाहास दिवस किती झाले? व इजला घराहून

20 घेऊन कोणते समयी निघालास? आणि वाटेनें दुसरा कोर्ट भेटला? हें कसें?' तेह्नां प्रथम गोविंदशर्मा याणें यथास्मित वर्तमान सांगितलें तें व विषकन्येचें एकसारखें मिळालें; विष्णुशर्मा यास उत्तर न होतां कुठित झाला म्हणून यामाधिकारी यांनीं

25 विष्णुशर्माची विटनना शासनपूर्वक करून गांवाबाहेर घालविला; आणि ती विषकन्या गोविंदशर्मा याचे स्वाधीन केली; आणि त्यास

सांगितलें की: ,अरे मूर्खा! ही व्यभिचारिणी स्त्री, रच्या योगें-
करून इह लोकीं अपकीर्ति व परलोकीं नरकप्राप्ति होईल; यासाठी
दुसरा विवाह करावा. मम गोविंदशर्मा याजें तिजला तिचे पि-
त्याचे स्वाधीन करून आपण स्वगृहास जाता झाला. ही कथा
सांगून मुक बोलला की: „मान्य पुरुषांचें वचन न ऐकिल्यास असें
फल प्राप्त होतें.

पुरुषो यः करोत्येवमवज्ञां वृद्धश्चितः ।

स पराभवमाप्नोति गोविंदो ब्राह्मणो यथा ॥

तस्मात् वडीलांचे वचनाची अमर्यादा कदापि न करावी. .
इतकें अवण करून प्रभावती स्वगृहीच शयन करिते झाली 10

कथा ५.

दुसरे दिवशीं प्रभावती मुकास विचारून जात असतां मुक
बोलत आहे.

गच्छ देवि विजानासि कर्तुं चेत्स्वयमुत्तरम् ।

सभामध्ये यथा सा हि विषमे बालपण्डिता ॥ 15

,ही कथा कशी आहे?' म्हणून प्रभावतीनें विचारिलें; त्याज-
करून मुक कथा सांगता झाला. „पूर्वीं उज्जयिनी नगरीचेठायीं
विक्रम राजा, याची स्त्री कामलिका नांमें होती; ती एके समयीं
राजावरोवर भोजन करीत असतां विक्रमानें प्रीतीसाठी शिजलेले
मत्स्य स्त्रीस दिले. कामलिकेनें उत्तर केलें की: ,स्वामी! मीं पर- 20
पुरुषाचे शरीरास स्पर्श कसा करावा? हे ऐकून शिजलेले मत्स्य
प्राण न सतां हास्य करिते झाले. तेढां भोजनोत्तर विक्रम राजा
याजें मत्स्यांनीं हास्य करावयाचें कारण मंत्री ज्योतिषी व चतुर
पुरुष यांस विचारिलें, ते कोणासही समजेना. तेढां आपला
उपाध्याय यास सांगितलें की: ,तुम्ही कुलगुरु, यासाठी मत्स्य 25

हासावयविं कारणं सांगविं: नाहीं तर नगराबाहेर घालवीन'.
हे वचन श्रवण करून, पांच दिवसांनी सांगतीं 'असा निश्चय
करून उपाध्याय चिंतातुर होऊन घरी येता झाला. त्याची कन्या
बालपंडिता गमिं होती, तिणें पित्यास चिंतातुर पाहून विचारिणें
५ कीं: 'आज तुमचें चित्त उद्विग्न झाल्याचें कारण काय! तें सां-
गविं: विपत्तिकाळीं चतुरांनीं दीनता न दाखवावी, याचर्थीं
श्लोक.

उदये सविता रक्तो रक्तयासमये तथा ।

संपत्तौ च विपत्तौ च महतामेकरूपता ॥

१० धैर्यं न जह्यादिपदि द्विवारं न वदेत्तथा ।

सत्वं वदेत्त केनोक्तं खड्गधाराव्रतं सताम् ॥

हा अर्थ ब्राह्मणानें ध्यानांत आणून राजगृहीचा वृत्तांत कन्येस
सांगून म्हणाला कीं: 'हा अर्थ न सांगितल्यास राजा नगराबाहेर
घालवील: आज पर्यंत आम्हीं सेवा केली, तो स्नेह अर्थ जाऊन
१५ हे संकट प्राप्त झालें: तस्मात् राजाचा स्नेह सार्वकाल समान असत
नाहीं. या विषयीं श्लोक:

न सौहृदं न विश्वासो न स्नेहो न च बन्धुता ।

केनापि न च मन्तव्यं कुतो राज्ञा महात्मना ॥

काके शीर्षं द्यूतकारे च सत्वं

२० सर्वे शान्तिः स्त्रीषु कामोपशान्तिः ।

क्रीडे धैर्यं मयपि तत्त्वचिन्ता

राजा मित्रं केन दृष्टं श्रुतं वा ॥

नदीनां नखिनां चैव शृङ्गिषामाततायिनाम् ।

विश्वासो नैव कर्तव्यः स्त्रीषु राजकुलेषु च ॥

२५ भोगिनः कमुकासक्ताः क्रूराः कुटिलगामिनः ।

सुकुष्टा मन्त्रसाध्याश्च राजानः पद्मगा इव ॥

सारांश विक्रम राजा यथैव स्नेहाचेठायी विपरीत भाव दाख-
विला, यास्तव आजच उठून देशांतरास जावें: याविषयीं श्लोकः

त्वज्जिदेकं कुलस्यार्थे यामस्यार्थे कुलं त्वज्जेत् ।

यामं जनपदस्यार्थे आत्मार्ये पृथिवीं त्वज्जेत् ॥

हे बापाचें भाषण ऐकून कन्या बालपंडिता बोलती झाली ॥
की: ,तुम्ही हें योग्य भाषण केलें, परंतु प्रभूपासून अपमान झाला
असतां कोठेंही मान्यता नाही: यास्तव प्रभूचें आज्ञाच करून मान-
वृद्धि करून घ्यावी.

अप्रधानः प्रधानः स्थावदि सेवेत पार्थिवम् ।

प्रधानोऽप्यप्रधानः स्थावदि सेवाविवर्जितः ॥

10

तस्मात् अत्वादरेकरून प्रभुसेवा करावी.

आसन्नमेव नृपतिर्भजते मनुष्यं

विद्याविहीनमकुलीनमपण्डितं वा ।

प्रायेण भूमिपतयः प्रमदा सताञ्च

यः पार्श्वतो भवति तं परिवेष्टयन्ति ॥

15

वशं नयन्ति विनता धुन्वन्तमपि पार्थिवम् ।

तस्याभीष्टं सुचतुरा विचिन्वन्ति समोपनाः ॥

विद्यावतां नृहस्त्राणां शिल्पविक्रमशानिनाम् ।

सेवावृत्तिविदां चैव नाश्रयः पार्थिवं विना ॥

ये च मर्त्या महोत्साहा नोपनच्छन्ति पार्थिवम् ।

20

तेषामामरणं भिषां प्रायश्चित्तं विनिर्दिशेत् ॥

सर्पबाघनजादीन्वे नयन्ति स्ववशं नराः ।

तेषां नृपवशीकारो नैव लोके ऽतिदुष्करः ॥

राजानमेव संश्रित्व विद्वान्वाति परोन्नतिम् ।

विना मलयमन्यच चन्दनं न विवर्धते ॥

25

धवलाबातपत्राणि वाजिनश्च मनोरमाः ।

सदा मत्ताच्च मातङ्गाः प्रसन्ने सति भूपती ॥

वासव या आठ द्योकाचा भावार्थ, जे चतुर पुरुष आहेत
 त्यांनीं सावध पणानें ध्यानीं आसून राजसेवा करावी; संकटस-
 5 मयीं प्राणही देऊन कृपा संपादन करावी, म्हणजे सेवकांचीं सकळ
 संकटे दूर होऊन परस्पर संपत्ति आणि सुख प्राप्त होतीं, व पर-
 लोकही उत्तम प्राप्त होतो. याप्रमाणें बालपंडिता आपले पितास
 उपदेश करून म्हणाली कीं: ,तुजला विक्रमापासून विशेषयोग्यता
 झाली असतां हे संकटसमयीं प्राप्त झालें, त्यास विचारेकरून
 10 प्रभूचें संशय तुम्हासारखे जे चतुर पुरुष त्याहीच दूर करावे.
 तत्कात तू धैर्यकरून विक्रमाचे समेस जावें आणि मत्स्यहास्याचें का-
 रण माझी कथा सांगिते म्हणते असें बोलवें. नंतर ब्राह्मणानें
 जाऊन राजास निवेदन केलें: तेझां राजानें बालपंडितेस बोलावून
 आणिली; ती येऊन आशीर्वाद करून बोलली कीं: ,हे राजा
 15 विक्रमा! विद्वान् ब्राह्मणास कूटार्थ विचारून सर्व विटंबना करावी
 हें उचित नाही. मत्स्याचें हास्य जाणपर्यंत कोणीच पाहिलें नाही
 किं वा ऐकिलेंही; आणि हें अद्भुत वर्तमान आम्हा स्त्रियांस वि-
 चारावयास योग्य आहे कीं काय! सर्वांचा संशयपरिहार करणारं
 तू, यास्तव याचा विचार स्वस्थ आपण करावा, हें उचित आहे.
 20 तथापि या विषयाचें तुजला कौतुक वाटत असतें तर सांगितें.

राज्ञी न ह स्मृशत्वस्मान्मत्स्यानपि महासती ।

पुरुषास्त्रानतो राजन् हसिताः शफरा ध्रुवम् ॥

हे विक्रमा! या द्योकाचा अर्थ आपणच ध्यानीं आणावा.
 इतकें बोलून बालपंडिता स्वगृहास गेली. ही कथा सांगून मुक्त
 25 म्हणाला कीं: ,याचें उत्तर उदयीक सांगितें. असें अवल करून
 प्रभावतो श्रवण करिती झाली.

कथा ६.

दुसरे दिवशीं प्रभावती ज्ञाति समयीं तिजला भुक बोलतो :
..या झोकाचा भाव विक्रम राजाच्या ध्यानांत घेईना, तेथेंकरून
त्यास रावीं निद्रा आली नाहीं.

निद्रा भद्रे कुतस्तेषां ये गुरुव्याधिपीडिताः ।

5

अस्वाधीनकलचा ये घेर्जिताश्च न वैरिणः ॥

दुसरे दिवशीं बालपंडितेस बोलावून आणून विक्रम बोलिला
कीं : ,या झोकाचा भाव समजत नाहीं तर मत्स्यहास्याचें कारण
त्वांच सांगविं. नंतर बालपंडिता म्हणाली कीं : हे राजा विक्रमा!
अर्थ कदापि विचारूं नये; सांगितल्यास जसा पूर्वीं वाखाचें स्त्रीस 10
पश्चात्ताप झाला तसा तुजला होईल. राजानें विचारिलें : ,हें
कसें? मग बालपंडिता सांगते. ,पूर्वीं उज्जयिनी नगरीचेठाशीं
सुमतिनामा वाणी होता, तो कांहीं दिवसांनंतर निर्धन झाला
असतां त्याची स्त्री पद्मिणी इथें व स्वजनांहीं त्याचा त्याग केला.

यस्वार्थास्तस्य मित्राणि यस्वार्थास्तस्य बान्धवाः ।

15

यस्वार्थाः स पुमांस्त्रोके यस्वार्थाः स च पण्डितः ॥

जीवन्तो ऽपि मृताः पक्ष श्रूयन्ते किल भारत ।

दरिद्रो व्याधितो मूर्खः प्रवासी नित्यसेवकः ॥

नंतर तो सुमति तृणकाष्ठादिकांचा विक्रय करून उदरपोषण
करूं लागला. असें असतां एके दिवशीं तृण काष्ठ कांहीं मिळालें 20
नाहीं; तेझां वाटिनें घेत असतां काष्ठाचा एक मोठा गणपति पा-
हिला आणि विचार केला कीं : ,हा गणपति मोठल्यास दोन
दिवस माझें उदरपोषण होईल; हें ध्यानांत आणून गणपति मो-
ठावयास चालिला; तो देव प्रसन्न होऊन बोलिला कीं : ,मजला
क्षिन्नभिन्न करूं जको : तुझे उदरपोषणार्थ प्रतिदिवशीं पांच मांडे 25
देत जाईन; ते प्रातःकाळीं येऊन नेत जा; परंतु ही मोठ कोणास

- सांगू नये; सांगितल्यास मांडे प्राप्त होणार नाहीत'. मग सुमति वाणी याणें अवश्य म्हणून प्रतिदिवशीं पांच मांडे घृतशर्करासहित घेऊन जाऊ लागला; तेथेंकरून कुटुंबाचें पोषण करीत असतां एके दिवशीं वाणी याची स्त्री पद्मिणी तिथें आपले सखीस मांडे दिलेः
- ५ तेह्नां सखी बोलली कीं: 'हे मांडे तुजला कोटून प्राप्त झाले? तें मला सांग; न सांगशील तर तुझा व माझा स्नेह राहणार नाही'. नंतर पद्मिणीनें आपले भर्त्यास नियत करून विचारिलें. ते समयीं सुमति वाणी बोलिला कीं: 'हें तुजला कशास पाहिजे? सांगितलें असतां स्वार्थाचा नाश होऊन पश्चात्ताप होईल'. तथापि स्त्री
- १० आयहास प्रवर्तली. तेह्नां वाणी याणें विचार केला.

यस्मै देवाः प्रयच्छन्ति पुरुषाय पराभवम् ।

बुद्धिं तस्यापकर्षन्ति न स वेत्त्यात्मनो हितम् ॥

- यास्तव बालपंडिता म्हणाली कीं: 'हे विक्रमा! देवहीन वाणी याणें मांडे प्राप्त झाल्याचें कारण सांगितलें; तें ऐकून पद्मिणीनें
- १५ आपले सखीस सांगितलें, सखीनें आपले भर्त्यास कुडाड देऊन प्रातःकाळीं गणपति जोडावयास पाठविलें. इतक्यांत सुमति वाणीही तेथें आला; हें पाहून गणपतीनें पाशेंकरून वाणी यास बांधिलें आणि म्हणाला कीं: 'आजपासून पांच मांडे मजपासून घेऊन तुझ्या शेंजार्थास देत जा, नाही तर मरण पावशील'. हे
- २० वर्तमान घरीं घेऊन स्त्रीस सांगितलें आणि म्हणाला कीं: 'तुझे निमित्तेंकरून अनर्थ प्राप्त झाला'. मग पद्मिणी वज्रत पश्चात्ताप करिती झाली'. ही कथा बालपंडिता राजास सांगून म्हणाली कीं: 'राजा विक्रमा! यास्तव तुजला मत्स्यहास्याचें कारण सांगत नाही; सांगितल्यास पश्चात्ताप होईल'. इतकें बोलून बालपंडिता
- २५ स्वगृहास जाती झाली'. हें वर्तमान प्रभावतीनें अवल कळून श्रयन करिती झाली.

कथा ७.

दुसरे दिवशीं जाते समयीं प्रभावतीनें शुकाप्रत विचारिलें कीं : ,पुढें कथा काय झाली? ती सांगवी'. नंतर विदग्धचूडामणि मुक बोलूं लागला कीं : ,विक्रम राजा याणें बालपंडितस बोलावून आणिली आणि मत्स्यहास्याचें कारण विचारिलें; तेह्नां 5 बालपंडिता उत्तर करितो झाली:

पुंसः स्त्रियो रतिः प्रीतिरधिका वर्तते खलु ।

एतच्चेदस्मि तत्खेदं यासि त्वं ब्राह्मणो यथा ॥

हैं अथवा करून ,रति आणि प्रीति या दोन्ही शब्दांचा अर्थ एक असतां काय विशेषण समजून दोन्ही लोकांचेठायीं योजिलेंस? 10 आणि तो ब्राह्मण कोण? हैं सांगवें' म्हणून विक्रम बोलिला. नंतर बालपंडिता बोलत आहे : ,आपला आत्मा त्यास जो सुखाचा अनुभव ती रति: तिचा जो अतिशय बोधयोजना त्यास प्रीति म्हणावी आतां कथा सांगेन, ती अथवा करावी. पूर्वीं राजा वीर याचे वच्छोजन नामें नगरीचेठायीं एक ब्राह्मणाचा पुत्र केशव 15 या नामें राहत होता, त्याणें एके समयीं मनांत आणिलें कीं : ,आपण वडीलांचे धर्मेकरून उपजीवन करित आहों, हैं अनुचित आहे.

उत्तमाः स्वगुणैः स्वाता मध्यमाश्च पितुर्गुणैः ।

अधमा मातुलस्यापि श्वनुरस्त्राधमाधमाः ॥

20

असा विचार करून पृथिवी पर्याटनास निघाला आणि अनेक देवस्थानें, तीर्थे, नगरे, वने, उपवने फिरत असतां एके रमशानाचेठायीं सिद्ध पुरुष पाहिला: त्यास साष्टांगनमस्कार करून ,मी धनार्थी अतिशि आलों आहे' असें बोलिला. नंतर सिद्धपुरुषानें ब्राह्मणाचें दीन वचन अथवा करून औदार्यास्तव करणा येऊन 25

बोलिला कीं: ,हे ब्राह्मणा! हा शेंदूर तुला देतो; यास हस्तस्पर्श
 केला असता पांच होनाचें सोनें प्राप्त होईल; परंतु तूं योग्य-
 कार्यापुरता स्पर्श करावा आणि हा शेंदूर तूं दुसऱ्यास दिव्हानंतर
 उभयतांस उपयोग न होतां हा गुप्त होईल, तो पुनः प्राप्त होणार
 5 नाही. नंतर ब्राह्मणानें तो शेंदूर घेऊन रत्नावती नगरीप्रत
 जाता झाला, तिथें खगिका नामें एक वैष्णा होती, तिचेठायीं तत्पर
 होऊन तिजला अपार द्रव्य देऊ लागला. तेझा तिचे कुंठणीनें
 शोध केला कीं: ,हा ब्राह्मण कांहीं व्यापार करीत नाही आणि
 द्रव्य कोठून आणितो? हें वर्तमान काय आहे? म्हणून खगिकेस
 10 विचारिलें: तिणें केशवशर्मा यास विचारिलें. तेझा त्या ब्राह्मणानें
 मोहास्तव स्वार्थ विसरून सर्व वर्तमान सांगून शेंदूर तिजला देता
 झाला. नंतर द्रव्य नाहीसें झालें; तेझा कुंठणीनें घरांतून बाहेर
 घालविला. तो राजद्वारीं जाऊन वादविवाद करूं लागला. मग
 कुंठणीनें उत्तर केलें कीं: ,महाराज! हा दरिद्री कटिभूलाचे अथेनें
 15 व्याप्त होऊन असंभाव्य मोष्टीचें तुफान आम्हावर घेतो. हें कुंठ-
 णीचें वचन ऐकून सर्वांनीं संमत करून ब्राह्मणास नगराबाहेर
 घालविला; व शेंदूरही गुप्त झाला. ही कथा सांगून बालपंडिता
 म्हणाली कीं: ,हे विक्रमा! खगिकेच्या आग्रहेकरून शेंदूर तिजला
 उपयोगी झाला नाही आणि खगिकाही ब्राह्मणास उपयोगी झाली
 20 नाही आणि उभयतांस पश्चात्तापमात्र झाला; ही अवस्था तुजला
 होईल; यास्तव सांगतें, लोकांचे अर्थाचा विचार आपणच करावा.
 इतकें बोलून बालपंडिता स्वगृहाप्रत जाती झाली “.

कथा ८.

मित्रं नास्ति गृहं नास्ति न जातं स्वमनोहितम् ।

पश्चात्तापोपि संतापं सुभवेव महामते ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावती मुक्ताप्रत विचारिती झाली कीं : „पुढें काय वृत्तांत झाला? तो सांगावा“. तेझा मुक्त बोलतो : „बालपंडिता तिसरे दिवशीं येऊन विक्रमाप्रत बोलती झाली कीं : ,हे विक्रमा! मत्स्यहास्याचें कारण मीं तुजला सांगितलें असतां वाणी याचे पुत्राचे अवल्लेसारिलें होईल. राजानें विचारिलें : ,तें कसें?‘ 5 मग बालपंडिता सांगते : ,पूर्वीं विक्रम राजाचे चिपुर नगरींत सुंदरनामा वाणी राहत होता, त्याची स्त्री सुभगा महाव्यभिचारिणी होती; ती एके समयीं बाहेर जात असतां भतारानें निषेध केला. तेझा ती आपले सखीस सांगती झाली कीं : ,आज कोणी- एक पुरुष यचाचे देवालयार्त बसवून मला सांगावयास यावें“. 10 नंतर सुभगा निघते समयीं सखीचे हातून आपले गृहास अप्रिप्रवेश करविला आणि आपण देवालयार्त गेली. तीं परपुरुष ,आज कोठें लागली?‘ म्हणून पाहावयास देवालयार्तून बाहेर गेला. ही परपुरुष नाहीं असिं पाहून स्वगृहास आली; तों गृह दग्ध झालें; मग पश्चात्ताप करिती झाली. यास्तव विक्रमा ह्या झो- 15 काचा अर्थ स्वता ध्यानांत आणावा, हें उत्तम आहे“. इतकें बोलून बालपंडिता स्वगृहाप्रत जाती झाली“. ही कथा अथवा कळून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ९.

दुसरे दिवशीं प्रभावतीनें मुक्तास विचारिलें कीं : „विक्रमानें 20 मत्स्यहास्याचें कारण काय ध्यानांत आणिलें? तें सांगावें“. तेझा मुक्त बोलतो : „विक्रमास स्वतां कांहीं एक समजलें नाहीं. नंतर बालपंडितेस आणून सांगितलें कीं : ,मजला तर एकाही झोकाचा अर्थ समजला नाही“. तेझा बालपंडिता बोलते : ,हे राजा विक्रमा! इतकें पर्याय सांगितलें तथापि तूं जाणत नाहींस तर मी सांगतें 25

- श्रवण कर. पुष्पहास्य नमिं तुझा प्रधान, सर्वप्रधानामधें श्रेष्ठ आणि निर्दोष असें असता कोणते कारणास्तव त्यास राजद्वारीं यावयाचा प्रतिबंध केलास? हे श्रवण करून राजा सांगता झाला कीं, पूर्वी या पुष्पहास्यानें समेचेठायीं येऊन इसविं ते 5 समयीं मुळांतून पुष्पें निघावीं, हे वर्तमान सर्व राजे यांस समजलें. तेझां राजे यांणीं आपले दूत चमत्कार पाहावयास पाठविले, त्या समयीं पुष्पहास्य याणें हास्य केलें नाहीं आणि पुष्पें निघालीं नाहींत; हे पाहून त्यास प्रतिबंध केला. मग बालपंडिता म्हणाली कीं: कोणत्या कारणास्तव पुष्पहास्य इसला नाहीं?
- 10 याचें कारण तुजला समजलें काय? नंतर राजानें उत्तर केलें कीं: मजला समजलें नाहीं. नंतर बालपंडिता म्हणाली कीं: अर्ध समजल्यावांचून त्याचा अधिकार दूर केला, तेथेंकरून तुजला पातक झालें; सारांश हे समजलें नसतां मत्स्यहास्याचें कारण किमर्थ विचारितोस? विचारावयाचा आग्रह असेल तर पुष्पहास्यास
- 15 आणून त्याचे हास्याचें व मत्स्यहास्याचें कारण विचाराचें म्हणजे तो सांगेल. मग विक्रमानें तिचे वचनास्तव पुष्पहास्य प्रधानास बोलावून प्रधानपदवीचीं वस्त्रें देऊन दोन्ही कारणें त्यास विचारिलीं; तेझां पुष्पहास्य बोलिला कीं: घरांतील क्षिद्र कोणास न सांगविं असें आहे.

20 अर्धनाशं मनस्तापं गृहे दुश्चरितानि च ।

वस्त्रं चापमानं च मतिमान्न प्रकाशयेत् ॥

तथापि स्वामीची आज्ञा प्रमाण; यास्तव मी सांगतीं. महाराज! माझी स्त्री परपुरुषाचेठायीं आसत झाली, हे समजलें, तेच दिवशीं स्वामीनीं मज्जा सभेंत हासविलें, तेझां अति दुःखेंक-

25 रून मी हासलों नाहीं. हे विक्रमानें श्रवण करून आपली स्त्री कामजिका समीप होती तिचे अंगावर पुष्प टाकून हास्यवर्दनेंकरून

अवलोकन केलें; तेह्नां तिणें कपटेकडून मूर्खी आगून भूमीवर पडली. तें पाहून पुष्पहास हसूं लागला, ते समयीं मुखांतून पुष्पें पडलीं झालीं. मग राजानें स्त्रीचें समाधान करून मूर्खीचा परिहार केला, आणि बालपंडितकडे पाहून महाक्रोधेंकरून प्रधानास बोलता झाला कीं: „आम्हास दुःख प्राप्त झालें त्या समयीं तुजला हास येऊन मुखांतून पुष्पें निघालीं! असें बोलून प्रधानाची निर्भर्त्सना करिता झाला. नंतर प्रधान बोलिला कीं: „महाराज! कमलिका पूर्वदिवशीं खासदाराकडे गेली, तेह्नां तिथें जावयास विलंब लागला, याजमुळे खासदारानें पांच जेरबंद मारिले, तेह्नां तिळमात्र मूर्खी आली नाही, आणि खात्रीनीं पुष्प आंगावर टाकिलें तेंथेंकरून मूर्खीचा येऊन अतिशय झाले, हें पाहून मजला हास झालें. हें भाषण श्रवण करून राजा प्रधानास विचारिता झाला कीं: „काय पाहिलेंस? किं वा काय ऐकिलेंस? हें सांग. नंतर पुष्पहास बोलिला कीं: „या गोष्टीचा प्रत्यय खात्रीनीं एकांतीं कंचुकी काढून अवलोकन केल्यास समज- 15 खांत येईल. हें ऐकून राजा विक्रमानें पाहिलें, तो जेरबंद पाठीवर दिसले; मग प्रधान आणि बालपंडिता यांजकडे पाहिलें; नंतर पुष्पहासानें उत्तर केलें कीं: „महाराज! बालपंडितेनें उत्तर गूढार्थ निवेदिलें, तेंच मीं आज्ञेंकरून प्रकट केलें. आतां मत- हासाचें कारण आपण ध्यानांत आणविं, याप्रमाणें बोलिला. 20 नंतर विक्रमानें स्त्रीविषयीं आस्था सोडिली आणि तिचे राहा- वयाचे ठिकाणाचा शोध केला: तो एक पुरुष पेंटीत सांपडला; तो व खासदार व स्त्री कमलिका या तिघांचा शिरच्छेद केला. नंतर बालपंडितेस सन्मानपूर्वक घरास पाठविली. ही कथा मुकानें प्रभावतीस सांगून बोलिला कीं: „हा वृत्तांत ध्यानांत 25 आगून या कर्माचेठायीं आसत न व्हाविं. असें मुकाचें भाषण

श्रवण करून प्रभावती आपल्या रंगमहालांत कप्यरपलंगावर शयन करिती झाली.

कथा १०.

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं रा-
 5 जपूर नांमिं एक नगर होतिं, तिथिं देवलनामा कुटुंबी राहत होता;
 त्याची स्त्री सुभगा. ती परपुरुषाचेठावीं आसक्त असतां एके
 दिवशीं देवल बाहेर गेला, तेन्नां तिणें एक पुरुष आणून त्याज-
 बरोबर कीडा करावयास लागली. इतक्यांत देवल हातांत अपूर्व
 फळें घेऊन आला: हें पाहून तिची सखी मृंगारदेवी शेजारी रा-
 10 इत होती, तिणें शीघ्र घेऊन सुभगा नप होती तीस तशीच
 बाहेर घेऊन आणिली; ती देवल याणें पाहून विचारिलें कीं:
 'हें काय?' तेन्नां मृंगारदेवीनें सांगितलें कीं: 'तुम्हीं फळें आ-
 णिलीं तीं पाहतांच इची अवस्था याप्रकारची झाली; तर हीं फळें
 जेथेंचीं तेथें नेऊन टाकावीं, म्हणजे ही स्वस्थ होईल'. हें मृगा-
 15 रदेवीचें वचन त्या सूर्यानें सत्य मानून फळें टाकावयास गेला.
 मग सुभगेनें पुरुष आणिला होता तो मृंगारदेवीनें बाहेर टाकून
 दिव्हा. हें चातुर्य तुजला असेल तर परपुरुषाकडे जाविं'. असें
 मुकाचें भाषण श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ११.

20 दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं:

„तथापि त्वया तत्र कर्तव्यं किंचिदद्भुतम् ।

यथा रंभिकया पूर्वं ब्राह्मणार्थं महाद्भुतम् ।

पूर्वीं दामोऊ यामीं विलोचन नांमिं यामाधिकारी राहत
 होता; त्याची स्त्री रंभिका परपुरुषासक्त, परंतु विलोचनाच्या
 25 भयाभाव कोणी पुरुष येईना. एके दिवशीं रंभिका उदक

आणावयास गेली; तिथें एक ब्राह्मणाचा पुत्र परम सुंदर क्रीडाव-
यास आला होता, त्याजकडे रणें पाहिलें, तों ब्राह्मण रंभिकेसमीप
येऊन बोलिला की: ,काय आज्ञा करितेस?‘ नंतर रंभिकेनें
,त्याचा भाव आपलेठायीं आहे‘ असें जाणून सांगितलें की: ,माझे
पाठीमागून यावें, आणि माझा भतार घरीं आहे त्यास नमस्कार
करून वसावें, पुढें बोलण्याचें साधन मी असें करीन तसेंच तूं
बोलावें‘. याप्रमाणें संकेत करून आपण घरीं आली आणि
ब्राह्मण पाठीमागून येऊन तिचा भतार विलोचन यास नमस्कार
करून वसला. इतक्यांत रंभिका घरांतून बाहेर आली आणि
विलोचनाप्रति बोलली की: ,ह्यास ओळखिलें नाहीं काय? हा 10
माझे मावशीचा पुत्र: पूर्वी लहान असतां घरांतून राहें भरून
गेला होता, तो सांप्रत भेटावयास आला आहे‘ असें बोलिली.
नंतर विलोचन उभा राहून भेटता झाला. नंतर त्याचे घराचें
वर्तमान उगाच विचारिलें, तेझां सर्व तसेंच आहे म्हणून ब्राह्मणानें
सांगितलें. नंतर विलोचन समाधान पावून स्त्रीस बोलिला की: 15
,आपले वंधूस वर नेऊन भोजनादिकसत्कार करावा‘. असें सांगून
आपण निद्रा करावयास गेला. तिथें अवश्य म्हणून ब्राह्मणास
स्वयंपाकघरांत गेला आणि भोजन झाल्यानंतर आपण पलंगावर
वसून स्वकार्याचे उद्देशें बोलूं लागली. तेझां ब्राह्मण म्हणूं लागला
की: ,तूं आपला भाऊ म्हणविशीस! त्यास तू माझी बहीण, हें 20
सत्य आहे: दुसरा विचार करावयाचा नाहीं‘. हें श्रवण करून
रंभिकेनें वज्रत बोध केला: तथापि हा ऐकेना. ते समयीं पुकार
करून ,कोणी धावा! रे धावा!’ असें बोलली. तेझां ब्राह्मण
भयाभीत होऊन तिजला साष्टांगनमस्कार करून बोलिला की:
,आज माझा प्राण रचावा, मी तुझें वचन मान्य केले‘. इतकें 25
बोलतांच रंभिकेनें तूपभात ब्राह्मणाचे पावीं शेष राहिला होता

तो चड्ढे उडविला आणि समीप शेगडींत अपि प्रदीप्त करून ठेविला. असें असतां कोणी धांवा हा शब्द ऐकून विलोचन धांवत आला. तेढां त्यास सांगितलें कीं : याजला जकझात मोडशी झाली, यास्तव याजला शेकावयास अपि आणून प्रदीप्त करा-
 5 वयाकरितां पुकार केला आणि त्यास उपाय करावयाविषयीं धांवा म्हणून हांक मारिली : परंतु आतां सावध आहे, चिंता नाही. असें बोलून तूपभात उडविला होता तो विलोचनास दाखविला : त्या मूर्खानें सत्व मानून निजावयास गेला. एकडे रंभिका ब्राह्मणा-
 सहवर्तमान कीडा करिती झाली : ब्राह्मण मोडशीचे निमित्तेंकडून
 10 एक मास रंभिकेचे घरीं राहिला, नंतर आपले घरीं जाता झाला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन करिती झाली.

कथा १२.

विपरीते समायाति यदि वेत्ति तमुत्तरम् ।

यथा शोभिकया जारो वृषस्य विटपे कृतः ॥

13 दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुभ बोलत आहे कीं : ,पूर्वीं लग्न घामीं एक कुंभार धनवंत राहत होता, त्याची स्त्री शोभिका नामें अति वभिचारिणी होती, ती एके समयीं परपुरुष आणून त्याजबराबर कीडा करिती झाली. असें असतां तिचा पति बाहिर गेला होता तो येता झाला. ते समयीं शोभिकेनें काय
 20 उत्तर करावें ? ते तूं सांग" असें प्रभावतीस विचारिलें. तेढां प्रभावती म्हणाली कीं : ,मजला याचें उत्तर सुचत नाही. मग शुभ बोलत आहे : „शोभिकेनें पति येतो असें पाहून परपुरुषास सांगितलें कीं : ,हा वामळीचा वृष आहे, याजवर तूं चढावें. नंतर तो घाबरा होऊन त्या वृषावर नप चढला. त्यास पाहून
 25 कुंभार याचें विचारिलें कीं : ,हा कोण आहे ? मग स्त्रीनें

सांगितलें कीं : ,हा आपले शत्रूच्या भयंककून वृथावर चढला आहे; आपल्यास शरण आला असतां याचें संरक्षण करावें“. तेझां कुंभारानें त्यास अभय देऊन खालीं उतरविला आणि वस्त्रें देऊन घरीं पाठविला. तो जाति समयी शोभिकेचे हातावर हात मारून टाळी वाजवून म्हणाला कीं : ,आज तूं मला वांचविलेंस; शानास!“ ४
हे सर्व कुंभारानें पाहिलें आणि उगाच राहिला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती स्वगृहीच शयन करिती झाली.

कथा १३.

व्रज देवि वरं जारं यत्र ते रमन्ते मनः ।

यथा राजिकया पूर्वमर्धभुक्तपती कृतम् ॥

10

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे : „पूर्वीं हस्मानम नगरीचेठायीं एक वाणी राहत होता, त्याची स्त्री राजिका अति सुंदर व व्यक्तिचारिणी होती. असें असतां एके समयी तिचा भतार भोजनास बसला, तेझां घरांत तूप नाही, तें आणावयास जातं असें बोलून पैसे घेऊन गेली. जावयाच्यापूर्वीं परपुरुषाचा 15 संकेत करून ठेविला होता, तिथें जाऊन त्याजबरावर कीडा करिती झाली. नंतर घरीं जाति समयी अंगावर धूळ उडवून घेतली व काहीं धूळ वस्त्रांत बांधून घरीं येऊन आली. तों भतार को- धयुक्त झाला; ते समयी म्हणाली कीं : ,स्वामी! माझा अपराध नाही; तूप आणावयाकरितां त्वरेनें जात असतां पैसे वाटित हार- 20 पले, त्याचे शोधास विलंब लागला, परंतु सांपडले नाहीत; मग आपल्यास क्रोध आला असेल असें जाणून ज्या ठिकाणीं पैसे पडले तिथील माती घेऊन आले आहे“. नंतर वाखांनि मातींत पैसे शोधिले, परंतु सांपडले नाहीत; तेझां स्त्रीस म्हणाला कीं :

‘जे होणार ते कदापि चुकत नाही’ असें बोलून तूपावांचून भोजन करिता झाला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयण करिती झाली.

कथा १४.

६ युक्ता बुद्धिर्विशालाचि परं रनुं यदृच्छया ।

गच्छ त्वं यदि वा वेत्सि धनश्रीरिव भाषितम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुभ बोलत आहे कीं: „पूर्वीं पद्मावती नगरीचेठायीं धनपाल नामें सावकार राहत होता, त्याची स्त्री हकिमणी प्राणाह्नना प्रिय. असें असता एके समयीं 10 धनपाल कांहीं द्रव्य घेऊन व्यवहार करावयास गेला. एकडे हकिमणीनें विरहेंकरून भाषणादिक टाकिलें आणि आपले दुःखांत निमग्न राहिली. असे कांहीं दिवस गेले, पुढें वसंत ऋतु आला. मग अधिक विरह होऊन सखीजनासमीप आपले तारुण्याची व स्वरूपाची निंदा करूं लागली. तिचा भाव पाहून धनश्री नामें 15 सखी बोलली कीं: ,हा वसंत ऋतु; या समयांत यौवन वृथा घालवावें हें उचित दिसत नाही: तर कांहीं सार्थकता करावी. मग हकिमणी म्हणाली कीं: ,एक सुंदर पुरुष क्रीडा करावयास आणावा. तेह्नां धनश्रीनें पुरुष आणावयास सखी पाठविली आणि हकिमणीचे वेशींतील अलंकार घातले. त्या समयांत तिचा 20 पति परदेशांतून घरीं आला. तेह्नां धनश्री सखी बाहेर घेऊन धनपालाप्रति बोलती झाली कीं: ,आपण अणमात्र बाहेर उभें राहावें, मी घरांतून येवें’ असें बोलून घरांत गेली आणि हकिमणीची वेशीं श्रवटास घोडी कापून देवापुढें ठेविली आणि देवाची पूजा करून धनपाल यास घरांत नेऊन ,देवास उभयतांनीं 25 नमस्कार करावा’ म्हणून धनश्रीनें सांगितलें. तेह्नां नमस्कार करिते समयीं देवासमीप वेशीचे केश पाहून म्हणाला कीं: ,ह

काय? मग धनश्रीने उत्तर केलें कीं: ,तुम्हीं देशांतराहून घरीं सुरक्षित याविं, तेन्हां वेणी देवास याची असा इच्छिणीनें नवस केला होता, तो आज परिपूर्ण झाला. धनपाल याणें सत्य मागून संतोष पावला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो झाली.

5

कथा १५.

याहि चेष्टातुमिच्छा ते रत्नं कुचापि वेत्ति चेत् ।

श्रीदेवीव वरं कर्तुं व्यभिचारस्य गोपनम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे: „पूर्वीं विमल-
नामनगरीचेठायीं शालिगोद नामें वाणी राहत होता, त्याची स्त्री 10
जया, व पुत्र गुणाकर, सून श्रीदेवी, हो सुबुद्धिनामा वाणी या-
जनरोबर व्यभिचार करीत असे. असें असतां मोठा लोकापवाद
झाला. एकदां तिचा भतार यास आप्तांनीं सांगितलें, तथापि
त्याणें मनास आणिलें नाहीं. मग एके समयीं तिचा सासरा
शालिगोद याणें श्रीदेवीनें परपुरुषास घेऊन निद्रा केली आहे 15
असें पाहिलें आणि तिच्या पायांतील पैजळ काढून घेतला.
श्रीदेवीनें हें समजतांच परपुरुषास बाहेर घालविला आणि आपला
पति गुणाकर याजपाशीं घेऊन निजली. मग मध्वराचीस उठून
गुणाकरास जागा करून सांगितलें कीं: ,तुझे पित्यानें घेऊन माझे
पायांतील पैजळ काढून घेतला, हें वडील पणास उचित होय कीं 20
काय? असें श्रवण करून गुणाकर बोलिला कीं: ,या वेळीं तूं
उभें राहविं मी प्रातःकाळीं आपले पित्यापामून वेगळा राहीन.
नंतर प्रातःकाळ होतांच गुणाकर याणें पित्याची निंदा केली;
तेन्हां पिता शालिगोद म्हणाला कीं: ,श्रीदेवीनें परपुरुषाबरोबर
शयन केलें होतें असें पाहून पैजळ काढून घेतला. नंतर श्रीदेवी 25
म्हणाली कीं: ,आज मी परपुरुषास आणिलें नाहीं व स्पर्शही

- केला नाही, या अर्थी दिव्य करीन. तो दिव्याचा पर्याय असा
कीं, नगराचे उत्तरेस एक यक्षाची मूर्ति पायांखाची उभी आहे,
तेथें जो असत्यवादी आहे तो पायांखालून पार होऊं सकत नाही,
हें प्रसिद्ध आहे; तेंच दिव्य करीन'. नंतर शालिगोद याणें 'उद-
५ योक्त दिव्य करावें' असा निश्चय केला. नंतर श्रीदेवीनें सुबुद्धि
परपुरुषास एकांतीं आणून सांगितलें कीं; 'उदयीक दिव्य करणार,
त्यास मी जेथें असेन तेथें तूं वेड घेऊन यावें आणि माझे कंठास
धरावें' असा निश्चय केला. आणि प्रातःकाळीं सर्व महाजन
बोलाविले, आणि श्रीदेवी सकळ पूजासामग्री घेऊन यक्षासमीप
१० गेली. तेथें सरोवराचेठायीं स्नान करून येऊं लागली. ते समयीं
पूर्वसंकेतानुरूप सुबुद्धि घेऊन तिचे कंठाचेठायीं हात ठेवून अर्वाच्य
बडबडूं लागला. नंतर ती, 'अरे मूर्खा! हें काय केलेस?' असें
बोलून स्पर्श झाला यास्तव पुनः स्नानास गेली. 'हें सुबुद्धीचें कृत्य
सर्वलोकांनीं पाहून हा कांहीं अमिष्ट आहे असें समजून दूर घाल-
१५ विला. मग श्रीदेवी पुनः स्नान करून यक्षाची पंचोपचारिं पूजा
करितो झाली आणि सर्वलोक अवश करीत असतां प्रार्थनापूर्वक
यक्षास बोलली कीं; 'आपला पति आणि हा पुरुष ह्या उभयतां-
च्या स्पर्शावांचून तिसरे पुरुषाचा स्पर्श व्यवहारबुद्धीनें केला
नाहीं; हें जर सत्य आहे तर आपले पायांखालून मजला वाट
२० दावी' असें बोलून सर्वलोक पाहत असतां यक्षाच्या पायांखालून
पार गेली; यक्षही आपले मनांत चकित झाला कीं; 'तिचें चातुर्य
अधिक; खरें!' नंतर सर्वजनांही ही पतिव्रता असें बोलून श्री-
देवीचा बडत सन्मान केला'. ही कथा सांगून शुक्र बोलिला
कीं; 'हें चातुर्य तुजला असेल तर स्वकार्यास तूं सुखरूप जावें'.
२५ असें ऐकून प्रभावती शयन करितो झाली.

कथा १६.

सत्यमेव त्वया भद्रे कर्तव्यं स्वमनोहितम् ।

चपलेव विजानासि यदि कर्तुं प्रभावति ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं विपाद नगरीचेठायीं जनवल्गभ वाणी, याची स्त्री चपला अभिचारिणी 5 होती. ती नित्य अंगणांत शयन करीत असे. हे वर्तमान जन-वल्गभ याणें आपले बंधुवर्गास सांगितलें, आणि म्हणाला कीं: „ही माझें ऐकत नाहीं आणि बाहेर शयन करिते“. तेझां सर्वबंधु-वर्गांनीं नेम केला कीं: „आजपासून जो बाहेर निजेल तो सर्वांचा अपराधी“. असा निश्चय केल्यानंतर एके दिवशीं चपला भर्त्तास 10 निद्रा लागली असें पाहून आपण परपुरुषाचे संगार्थ गेली. इकडे जनवल्गभ जागा होऊन पाहतो, तो चपला अंगणांत निद्रा करा-वयास गेली असें जाणून दार लाविलें, आणि आपण निद्रा करिता झाला. नंतर चपला कीडा करून घरीं आली, तो दार लाविलें असें पाहून एक मोठा धोंडा घेऊन आडांत टाकिला आणि आपण 15 दाराजवळ अंधारांत उभी राहिली. इतकांत जनवल्गभ जागा होऊन म्हणाला कीं: „आपली स्त्री आज इसली होती यास्तव तिणें विहिरींत उडी घातली असेल“ असें मनांत आणून उठला आणि बाहेर येऊन हांव माळ लागला. इतकांत चपला घरांत जाऊन दार लावून निजली. हे सर्व बंधुवर्गांनीं पाहून जनवल्गभ 20 याचा उपहास करूं लागले कीं: „हा स्त्रीचेठायीं अति मोहित आहे“. नंतर स्त्री दुसरे दिवशीं म्हणाली कीं: „मी घरांत भूमीवर निजलें असतां तुम्ही बाहेर गेलां, यास्तव मी तुम्हास दार उघडिलें नाहीं“. त्या दिवसापासून उभयतांनीं निश्चय केला कीं: „तुमचा व आमचा विवाद नसावा“. हे ऐकून जनवल्गभ यास 25 संतोष झाला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती निद्रा करिती झाली.

कथा १७.

विधेहि सुन्दरि तथा योजितं वर्तते यथा ।

कर्तुं शक्तासि चेद्योम्यं गुणाढ्यो ब्राह्मणो यथा ।

- दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी
- 5 विशाल नगरीचेठायीं राजा विक्रम राज्य करीत असतां तेथें गुणाढ्य नामें एक ब्राह्मण राहत होता, तो देशांतरास एक वेळ घेऊन उदरपोषणार्थ गेला. तो एका नगराचेठायीं वेष्टेचे घरीं राहिला. तेढां तिचे कुंटणीनिं बेलाचा अपहार करावा ह्या लो-
भेंकरून त्या ब्राह्मणाबरोबर स्नेह केला. रात्रीं गुणाढ्य याणें
- 10 वेष्टेचा उपभोग करून मध्यरात्रीस तिचे हातांतील एक सोन्याचा तोडा घेऊन बेलासहवर्तमान निघाला. नंतर कुंटणीनें प्रातः-
काळीं पाहिलें, तां ब्राह्मण बेळ व सोन्याचा तोडा घेऊन पळाला असें पाहून आपला नाश दुसऱ्यास न सांगावा म्हणून उगीच राहिली. दुसरे दिवशीं गुणाढ्य अकस्मात मार्गामध्यें हातांत
- 15 तोडा घेऊन येतांना पाहिला, त्याणेंही कुंटणीस पाहिलें आणि म्हणतो: „माझा एक तोडा पूर्वदिवशीं बलात्कारेंकरून घेतलास तो जावा, नाहीं तर मी राजा विक्रमास सांगेन. असें कुंटणीनें बोलावयाचे पूर्वीच बोलूं लागला. तेढां कुंटणी विक्रमाचे भयें-
करून गुणाढ्यास आपले घरीं नेऊन एकांतीं बसवून दुसरा तोडा
- 20 देऊन समवाविला आणि म्हणाली कीं: „माझे दोन्ही तोडे घेऊन रात्रीस उपभोगही केलास; बरें असो; परंतु माझा तोडा वेष्टेनें घेतला असें पुनः न बोलविं; कारण या गोष्टींत माझें लघुत्व आहे असें ऐकून ब्राह्मणांनिं अवश्य म्हणून आपले घरास गेला.“ ही कथा अवल करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा १८.

गच्छ देवि न ते दोषो गच्छन्त्याः परवेदमनि ।

यदि बुद्धिस्तवास्तत्र भद्रे सर्वे अपि चोरवत् ॥

पूर्वीं शुभस्नानं नगरीचेठायीं दरिद्रीनामा वाणी राहत होता, त्याचे घरीं दिवाळीचे दिवशीं कोणीएक चोर चोरी करावयास 5 गेला. तेव्हां त्याचे घरांत एक शेर शिरस सांपडले, ते घेऊन बाहेर आला. इतक्यांत गप्पीचे लोक जात होते, त्याणीं त्यास धरिला, आणि शिरस त्याचे गळ्यांत बांधून नगरांत फिरविला. तो मागांत कोणीं विचारित्यास, या दोलक्यांत काहीं जीव नाहीं, असें बोलूं लागला. हे राजानें अवल कळून चोर आप- 10 लेववळ आणविला, आणि त्यास विचारिलें कीं: ,सर्वास हे उत्तर करितोस, याचा भाव काय?‘ नंतर चोर म्हणाला कीं: ,दिवाळीचे दिवसांत या देशीं शिरस होतात ते गळ्यांत बांधावे, हा संप्रदाय आहे: असें असतां आपले सेवकांनीं विनोदानें शिरस माझे गळ्यांत बांधिले, हा अन्याय केला. असा राजा कोण 15 आहे कीं, चोरामें शसन असविं!‘ असा चोराचा भाव पाहून विस्मय कळून चोर सोडिला“. ही कथा अवल कळून प्रभावती शयन करितो झाली.

कथा १९.

कुं यद्रोषते भद्रे कर्तुं प्रवेत्सि चेत्तथा ।

20

यथा सन्निकया भर्ता खनुद्धा च विमोचितः ॥

नंतर दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं कर्हाड देशाचेठायीं मुळाकरमच राजा राज्य करीत होता, तेथें कामाविष्ट नाभें सावकार, त्याची स्त्री संतिका परम पवित्र होती: त्याचे शेजारीं दुसरे बाळाची स्त्री खळदा नाभें वमिचारिणी 25

होती, ती नित्य कामिंकरून चेष्टित होऊन त्याजबरावर संग करावा असें साधन करीत असे, परंतु कामाविष्ट तिची गोष्ट न आइके. तेव्हां एके समयीं कामाविष्ट मनोरथनामा एक यक्ष त्यास नमस्कार करावयास गेला, हें ध्यानांत ठेवून स्वकंदाही पाठी-
 5 मासून गेली आणि मृंगारगोष्टी सांगून कामाविष्ट यास अनुकूल केला. नंतर उभयतांचा समागम घडला. हें वर्तमान राजसेवक नगरांत फिरत होते त्यांस समजतांच कामाविष्ट यास घरावे म्हासून यक्षाच्या देवळांत जाऊन दरवाजे बंद करून बसले. हें वर्तमान संतिकेन घरी ऐकून आपले पतीचा उपहास होईल, यास्तव आपण
 10 पालखींत बसून समागमें मंगळवाचें घेऊन देवालयांत गेली. आंत जाते समयीं राजसेवकांनीं निषेध केला. त्यांस सांगितलें कीं : 'यक्षदर्शन करविं हा माझा नियम आहे; याजकरितां जाऊं जाविं' असें बोलून त्यांस काहीं द्रव्य देऊन आंत गेली आणि स्वकंदेस आपला वेष देऊन पालखींत बसवून घरीं पाठविली आणि आपण
 15 कामाविष्टासमीप राहिली. नंतर कोतवाल याणिं घेऊन देवालयांत पाहिलें, तो हीं उभयतां स्त्रीपुरुषें आंत आहेत, परंतु परस्त्री नाही; असें पाहून आपलेठायीं लज्जित होऊन घरास आला. नंतर कामाविष्टास घेऊन संतिकाही आपले घरास आली. ही कथा सांगून मुक बोलिला कीं : „हें चातुर्य तुजला असेल तर
 20 परपुरुषाकडेस जाविं“. असें अवल कळून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा २०.

सख् देवि मनो यत्र रमते ते प्रभावति ।

कालिकावबदा वेत्ति पतिवचनमद्भुतम् ॥

25 पूर्वीं भगवतीतीराचेठायीं शेषपूर नामें नगर होतें, तेथें सुरा-
 बसनामा धनवंत शिती होता. त्याची स्त्री कालिका, ती परपुरुषा-

चेठायीं आसक्त होऊन नदीचे तीरीं सिद्धेश्वर पुरींत एका ब्राह्म-
 णाशीं संन करीत असे. ती सखीस बरोबर घेऊन जाते समयीं
 घागरीनिं नदी पार उतरून जाविं आणि याविं. याप्रमाणें किती-
 एक दिवस झाले. पुढें सुराचस याणें हें वर्तमान कर्णोपकर्णें
 श्रवण केलें आणि त्याचा शोध करावा म्हणून रात्री छविमेंकळून 5
 निद्रा करिता झाला. तेझां कालिका त्याजवळून उठून चालिली;
 तीं तिचे पाठीमागून आपणही गेला. ती शेजारणी सखीस सो-
 भतीस घेऊन घागरीनिं नदी उतरून पार गेली. हाही त्यांस न
 कळतां पार गेला. इतकांत कालिकेनें आपला पति पाहिला:
 मग अकस्मात आपण व सखीनें दोन्ही घागरी उदकांनिं भरून 10
 घेऊन सिद्धेश्वर पुरींत सिद्धेश्वर देव होता त्याच्या देवळांत गेल्या:
 सुराचसही त्यांस न कळतां तिथें गेला. नंतर कालिकेनें दोन्ही
 घागरींतोल उदक देवावर घालून प्रार्थना केली कीं: ,हे देवा!
 पूर्वीं स्वप्नमधिं तूं सांगितलें होतीं कीं: ,जर तूं मध्यरात्रीस मला
 अभिषेक न केलास तर तुझा पति पांच दिवसांत मरण पावेल: 15
 यास्तव मीं घेऊन अभिषेक केला, तर माझा पति शतायु असो
 असें हात जोडून बोलिली. सखी अधारांत उभी होती तिथें
 तयाला असें उत्तर दिलें. सुराचस याणें देव वचन बोलिला
 असें जाणून संतुष्ट होऊन घरास आला; कालिकाही पाठीमागून
 स्वकार्य साधून घरास गेली. ही कथा श्रवण कळून प्रभावती 20
 शयन करिती झाली.

कथा २१.

निजेच्छापुरशार्धाय तर्हि गच्छ यथामुखम् ।

बुद्धिर्यदि यथा तस्मा मन्दोदयाः सहायिनी ।

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: ,पूर्वीं प्रति- 25
 घानगराचेठायीं हेसप्रभ नांनिं राजा होता आणि प्रधान श्रुतशीळ

- व यशोधर नामें सावकार व सावकाराची स्त्री मोहिनी आणि मंदोदरी कन्या, ती यशोधर याणें कांतीपुरीहून श्रीवत्स नामें सावकार आला होता त्यास दिधली, त्याचा परम स्नेह अधिक. असें असतां मंदोदरी गर्भिणी झाली आणि तिजला डोहळे झाले कीं, मथूराचें मांस भक्षिं. तेह्नां राजास परम प्रिय असा एक मथूर नगरांत फिरत असे, तो कोणास न कळतां इथें मारून भविताः आणि राजाचा नेम असा असे कीं, भोजनसमयीं मथूरानें समीप असावें, मग राजानें भोजन करावें; असा नेम असतां ते दिवशीं मथूर आला नाहीं म्हणून राजानें नगरांत ताकीद केली कीं : ,कोणीं मथूर जपविला असेल तर सत्वर सोडावा, नाहीं तर पत्ता लागल्यास पारिपत्य होईल'. नंतर हें वर्तमान एके कुंटणीनें ऐकून चित्तांत विचार केला कीं : ,हा मथूर कोणें गर्भिणीनें भविता असेल; त्याचा शोध करून राजास सांगितलें तर राजा प्रसन्न होईल'. यास्तुव शोध करावयास निघाली.
- 15 तीं अकस्मात मंदोदरीचे घरीं आली, आणि मंदोदरी गर्भिणी पाहून तिजला उपदेश करूं लागली कीं : ,डोहाळ्यांस मथूरानें मांस भक्षिं असें वाटलें तर उत्तम आहे'. नंतर स्वभाविकरून मंदोदरीनें उत्तर केलें कीं : ,तें म्यां भक्षिलें'. तेह्नां ती बोविली कीं : ,एथें अकस्मात मथूर मिळावयाचा कठोण, परंतु तुजला
- 20 मिळाला तर या नर्मांत कोणी दैवदान आहे'. मग तिणें सांगितलें कीं : ,राजमथूर होता तो अकस्मात माझ्या घरावर येऊन बसला होता, तो मारून भविता'. हें ऐकून तिणें जाऊन राजास सांगितलें : ,एकडे मंदोदरी मोराविषयीं बोभाट ऐकून सावध झाली'. नंतर राजा म्हणाला कीं : ,असाचगो
- 25 घीचें प्रमाण कसावरून घरावें?'. मग कुंटणीनें ,हें वर्तमान ऐकावें' म्हणून प्रधानास एके पेटींत घालून मंदोदरीचे घरीं

नेला, आणि तिला सांगितलें कीं: ,माझा कांहीं स्वभाव ह्या पेटीत आहे, ही पेटी दोन घटिका तुझे घरीं ठेविलें' असें बोलून ठेविली आणि आपण स्वभाविक पेटीजवळ बसून मंदोदरीजवळ पुनः मयूराची गोष्ट काढिली कीं: ,तुजला मयूर कसा प्राप्त झाला? तें सांगवें'. तेझां तिणें विशसिकरून पूर्ववत् सर्व वृत्तांत सांगि- 5 तला: तो ऐकतांत कुटुंबीणें पेटीवर हात मारिला. 'हें मंदोदरीस पाहून येथें कांहीं छविम आहे असें समजून म्हणाली कीं: ,हे सखी! मयूर भविष्या हें पाहत आहे, तो प्रातःकाळ झाला; या स्वभावाचा भाव काय? तो सांगावा'. इतकें श्रवण करितांच प्रधान बाहेर निघून राजास 'हें वर्तमान सांगता झाला, आणि ती कुटीण 10 मातवर सावकार याची इजत घेत होती म्हणून गाढवावर बस- वून नगराबाहेर घालविली'. ही कथा सांगून शुक्र म्हणाला कीं: ,हें चातुर्य तुजला असेल तर जावें'. असें श्रवण करून प्रभावती श्रवण करिती झाली.

कथा २२.

18

वाहि देवि पुनर्याहि यदि गन्तुं लदाग्रहः ।

यदि वेत्स्युत्तरं कर्तुं यथा मुण्डिकया कृतम् ।

नंतर दुसरे दिवशीं प्रभावतोप्रत शुक्र बोलत आहे कीं: ,पूर्वीं एकपूर नगराचेठायीं साठेको म्हणून एक शेती होता, त्याची स्त्री मुंडिका होती, ती प्रतिदिवशीं पतीस भोजन घेऊन शेतास जात 20 असे. त्या वेळीं मार्गीत गुरपाळ नांमं येऊन तिचा उपभोग करीत असे. असें असतां एके समयीं मार्गीत ताट ठेवून गुर- पाळाबरोबर क्रीडा करूं लागली. 'हें मूळदेवनामा कोणीएक मार्गस्थ याणें पाहून समोप आला, आणि मेलिला उंट पडला होता त्याचें मांस किंचित त्या ताटांत टाकून आकाशमवस्थे जसें होतें 25

तसेंच घालून ठेविलें. नंतर मुंडिकेनें तें ताट तसेंच नेऊन पती-
 पुढें ठेविलें; त्याणें वस्त्र काढून पाहिलें, तों दुर्गेधी येत आहे;
 नंतर स्त्रीस विचारिलें कीं: 'हें काय?' तेन्नां मुंडिकेनें हात जो-
 डून भीत भीत उत्तर केलें कीं: 'पूर्वदिवशीं रात्री तुम्हास उंटानें
 5 भक्षिलें असें म्यां स्वप्नांत पाहिलें, आणि त्या विघ्नाचा परिहार
 व्हावा म्हणून आज मायांत उंट मेलेला पाहून त्याचें मांस किंचित
 पावांत घालून आणिलें आहे; याचा वासमाच घ्यावा आणि टा-
 कावें'. असें ऐकून साठेकी याणें 'आपल्यास विघ्न आले होते,
 परंतु स्त्रीनें परिहार केला' अशी कल्पना करून संतुष्ट झाला;
 10 आणि मांसाचा वासमाच घेऊन टाकिलें'. ही कथा अवल करून
 प्रभावती स्वगृहीच शयन करिती झाली.

कथा २३.

ब्रज देवि मनो यत्र रमते पुरुषान्तरे ।

कुटुम्बाश्चरितं श्रुत्वा चातुर्यं त्वयि तादृशम् ।

15 दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: 'पूर्वीं
 पद्मावती नगरीचेठायीं सुंदरसेन नांमें राजा होता, त्याची स्त्री
 गृंगारसुंदरी व पुत्र राम, तो सकल विद्या व कला सांचेठायीं
 निपुण झाला. नंतर धूर्तमाया नांमें एक प्रसिद्ध कुंटीण त्याच
 नगरांत होती, तीस आणून सांगितलें कीं: 'मी आपला पुत्र तुझे
 20 स्वाधीन करितों, त्यास स्त्रियांचे मायेची वंचना करावयाचीं उत्तम
 ज्ञानें सांगितल्यास तुजला सहस्र मोहोरा देईन, आणि स्त्रियांनीं
 त्याची वंचना केली तर तुजपासून दुप्पट घेईन'. असें सभाच
 बोलून पुत्र घेतला आणि त्या कुंटीणीचे चरीं पाठविला. नंतर
 तिणें त्यास कितीएक वेश्यांचीं चरित्रें व स्त्रियांचीं कपटें शिकविलीं.
 25 नंतर प्रतिज्ञापूर्वक राजाचे स्वाधीन केला. सुंदरसेन याणें पुत्राची

परीचा पाहावी म्हणून लाखरूपयांचा जिन्नस पुत्राबरोबर देऊन सावकारी करावयास द्वीपांतरास पाठविला. तेथें कमलावती नाभिं वेष्टा राहत होती, तिजबरोबर एक वर्ष मुळें कीडा करावयास राहिला. तिणें त्याची वचना करून द्रव्य घ्यावें म्हणून अनेक उपाय केले, परंतु द्रव्य हातास येईना. हें तिणें आपले मातेस सांगितलें, तेझा माता म्हणाली कीं : हा देशांतरास जाऊ लागेल ते समयी कपट करून द्रव्य घेऊं. तेझा कमलावतीनें विचारिलें कीं : कपट काय करविं? मग माता म्हणाली कीं : हा जाते समयी तूं बळत खेद करून म्हणविं कीं : मी तुजबरोबर देशांतरास येतें, त्यास मजला न्यावें, नाही तर मी तुजपुढें प्राण त्यागीनः असें बोलावें; आणि त्याजबरोबर जाते समयी गांवाबाहेर विहीर आहे, त्यांत उडी घातली म्हणजे तो प्रसन्न होऊन तुजला द्रव्य देईल; मी त्या विहिरींत पूर्वीच जाऊं बांधून ठेवितें. असा नियय करून राजा आपले देशीं जाऊ लागला त्या समयी कमलावतीनें तसेंच केलें. तेझा राजपुत्र यारें प्रसन्न होऊन सर्वस्व तिजला दिलें. तें द्रव्य पदरीं पडतांच कमलावतीनें अपमान करून राजपुत्रास बाहेर घालविलें. मग श्रीमान यांचा नाश झाला असतां आपलीं तारवें घेऊन घरीं आला आणि झालिलें वर्तमान पित्यास प्रधानमुखें निवेदिलें; तें पित्यानें श्रवण करून पुत्राचें समाधान केलें आणि धूर्तमायेस बोलावून आणून सांगितलें कीं : वेष्टाचरित्र शिकविलेंस, तथापि वेष्टेचे घरीं कुंटणीनें सर्वस्व घेतलें म्हणून कौतुकेकरून वृत्तांत सांगता झाला. नंतर धूर्तमाया म्हणाली कीं : स्त्रियांनीं विटंबना न केली असा पुरुष कोण आहे? स्त्रीचरित्र अपूर्व आहे. वेष्टेनें तुझे पुत्राची वचना केली, हें सत्य आहे; परंतु पुनः पूर्ववत् जिन्नस नावितं भरून मजला बरोबर देऊन पुत्रास तेथें पाठविणें. नंतर

राजनिं चमत्कार पाहावयास्तव दुष्यट जित्स व आपला पुत्र राम
 यास धूर्तमायेचे स्वाधीन करून त्यास द्वीपांतरास पाठविला; तेथे
 गेल्यानंतर तो सर्व मित्रांस व कमलावतीस भेटला; तिणें पुनः द्रव्य
 घेऊन आला हें पाहून त्यास आपल्या घरीं मोठ्या नम्रतेनें बोला-
 ५ विला, आणि आपण द्रव्यहरण करूं लागली. याप्रमाणें कित्येक
 दिवस गेल्यानंतर धूर्तमाया चांडाळणीचें रूप घेऊन आपला पुत्र
 कमलावती वेश्मस समागमें घेऊन शश्वर बसला आहे असा सम-
 यांत पूर्वसंकेताप्रमाणें दारों गेली; ती आली असें पाहतांच राज-
 पुत्र राम अकस्मात पलंगावरून उठून लपूं लागला; हें पाहून
 १० कमलावतीही उठून उभी राहिली, आणि विचारिलें कीं : 'हें
 काय?' तेह्नां तो म्हणाला : 'ही बाहेर आली आहे, ही माझी
 माता, धूर्तमाया इचें नाव, मी घरांतील सर्व द्रव्य घेऊन वज्रत
 दिवस पळून आलों होतीं; यास्तव माझा शोध लावून आज
 तिणें मला पाहिलें'. असें बोलून उगाच राहिली. धूर्तमाया
 १५ दूर उभी राहिली आणि पुत्रास बोलावून म्हणाली कीं : 'वज्रतां
 दिवसीं वेश्मचे घरीं सांपडलास, माझें सर्वस्वहरण करून वेश्मसही
 बाटविलीस'; याप्रमाणें मोठ्यानें बोलूं लागली. तीं राजपुत्र
 तोंडावर हात ठेवून अकस्मात बाहेर आला आणि धूर्तमायेचे पाय
 धरून भूमीवर पडला; हें पाहून कमलावती आपले कुंठणीसह-
 २० वर्तमान घेऊन धूर्तमायेस घरांत गेली आणि विचारिलें कीं : 'हे
 माते! हा कोण? याची माता कोण? हें सांगें'. मग धूर्तमाया
 म्हणूं लागली कीं : 'पद्मावती नगरीचा राजा सुंदरसेन, त्याचे
 घरचे हलालखोराची मी स्त्री, माझें नाव मातंगी, हा माझा
 पुत्र माझें सर्व द्रव्य घेऊन येथें आला. त्याचा लोभ तूं धरिलास,
 २५ या गोष्टीची म्यां आतां जमा केली; परंतु तूं आतां पुत्रासहवर्त-
 मान माझे घरीं चलायें'. इतकें ऐकतांच कमलावती घाबरी

होऊन तिचे पाय धरून बोलिली कीं : ,हैं संपूर्ण द्रव्य घ्यावं आणि याचा बोभाट न करावा'. नंतर धूर्तमायेने उत्तर केलें कीं : ,मी चोरून द्रव्य घेणार नाही, या अर्थां अनेक शपथ केल्या. तेझां वेष्टा म्हणाली कीं : ,मजला प्राणदान घ्यावं, विटंबना न करावी' असें बोलिली. त्यानंतर धूर्तमायेनें राजपुत्राचें द्रव्य दोन वेळ 5 तिथें घेतलें होतें तें व तिचें तिजपासून घेतलें आणि राजपुत्रा-सहवर्तमान आपले नगरीं येऊन राजास निवेदिती झाली; तें राजानें अवल कळून मोठा उत्साह करविला; आणि वेष्टेचें द्रव्य आणिलें होतें त्यांतून अर्धे धूर्तमायेस संतोषेंकळून राजानें दिधलें, आणि तिचा बडत सन्मान केल्या. ही कथा सांगून मुक म्हणाला 10 कीं : „हैं चातुर्य तुजला व तुझ्या सख्यांत कोणाला असेल तर परपुरुषसमागम करावा“. असें अवल कळून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा २४.

याहि देवि विजानासि यदि जारसमन्विता ।

15

सज्जनीव पुनः कर्तुं भर्वा निजकचग्रहे ।

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं : ,पूर्वी चंद्र-पूर नगराचेठायीं मुरपाळ नाभें सुतार होता, त्याची स्त्री सज्जनी देवलांना याजबरोबर व्यभिचार करीत असे; त्याचें कर्ज मुर-पाळ याणें देणें होतें. असें असतां आपली स्त्री व्यभिचारिणी 20 असें मुरपाळ याणें कर्णोपकर्णें ऐकिलें; तेझां ,सत्य किं वा असत्य हैं पाहावें' म्हणून ,परगावीं जातो' असें स्त्रीस सांगितलें, आणि आपण बाहेर जाऊन स्त्रीस न कळतां सायंकाळीं घरीं येऊन पलंगाखालीं लपून राहिला. नंतर रात्री सज्जनीनें देवल यास बोलावून खोलीचे दाराजवळ आली; इतक्यांत मुरपाळ याणें 25 देवलास पाहून अकस्मात पलंगाखालून निघाला आणि स्त्रीची

वेणी धरिली. नंतर सज्जनी देवलास पाहून बोलती झाली कीः
 ,माझा पति परगावी गेला आहे, तो आत्मावर रुपये देईल असें
 मी बोलत असतां तूं माझे पाठीमागून आलास! त्यास ईश्वरसत्तेनें
 पतिही आला, आतां आपले रुपये मागून घेईल. असें बोलून
 5 पाठीमागें फिरून सुरपाळ यास म्हणाली कीः ,स्वामी! याचें
 देईल काय आहे तें आतां बाबें; हा वारंवार इजत घेतो, हें ठीक
 नाही. असें ऐकून सुरपाळ याणें वेणी सोडिली आणि देवल
 यास कांहीं रुपये देऊन वाटेस लाविला, आणि आपणही संतोष-
 करून राहिला. ही कथा अचण करून प्रभावती शयन करितो
 10 झाली.

कथा २५.

कुर चेद्रोचते भीरु यदि वेत्ति प्रतीपताम् ।

सिद्धचपणको यद्बुद्धिपूर्वं समाचरत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीः „पूर्वी चंद्र-
 15 वती नगरीचेठायीं सिद्धचपणक नामें जैन राहत होता, तो महा-
 पंडित राजाश्रित. तेथें कांहीं दिवसेंकरून शेतांवर दुसरा नास्तिक
 आला, तोही पंडितः त्याणें सर्व जन वश केलें, आणि राजाही
 वश केला. तें कठीन वाटून सिद्धचपणक याणें सर्वास सांगितलें
 कीः ,आम्हीं ब्रह्मचर्यकरून असोचें हा आमचा धर्म असतां हा
 20 शेतांवर विज्ञागमन करितो. असें बोलून एके वेळेस द्रव्य देऊन
 शेतांवर याचे घरीं पाठविली, आणि आपण गावांतील चार
 श्रेष्ठ पुरुष बरोबर घेऊन सूर्योदयापूर्वीं त्याचे घरीं गेला. तेां
 शेतांवर नम्र होऊन कांहीं मंत्रसाधन करीत होता, ते समयीं
 वेळीं जाऊन हात धरिला आणि बाहेर आणिला; हें लोकांनीं
 25 पाहून ,बौद्धांचें व्रत ब्रह्मचर्य असतां या शेतांवरानें अमर्यादा

केली, हा भष्ट झाला' असें बोलून त्यास नगरबाहेर घालविला. नंतर सिद्धचपणक संतोषिकेकून राहत झाला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयण करिती झाली.

कथा २६.

आहि देवि स्वदोषं यदि जानासि भाषितुम् ।

5

स्वपती रत्नदेवीव प्राप्ता जारदयान्विता ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहि कीं: „पूर्वीं जलोद नांमिं नगरींत चेमराज नांमिं राजपुत्र राहत होता, त्याची स्त्री रत्नदेवी सुंदर व अमिचारिणी होती, ती देवराज नांमिं ग्रामाधिपति व त्याचा पुत्र धवलाच या उभयतांबरोबर क्रीडा करीत 10 असे. असें असतां एके दिवशीं रत्नदेवीचा भतार बाहेर गेला असतां प्रथम धवलाच आला: मागाहून अर्धघटिकेचे अवकाशांमिं त्याचा पिता देवराज तोही भोगार्थ आला. तेव्हां रत्नदेवीनिं धवलाच यास लपवून देवराज याजबराबर क्रीडा करूं लागली; इतकांत रत्नदेवीचा पति बाहेरून घरीं आला: त्या समयीं रत्न- 15 देवी देवराज याजवर कोधायमान होऊन म्हणाले कीं: ,येथें कोणास शोधितोस? आमचे घरीं कोणी आला नाहीं' असें बोलून देवराजास हातीं धरून बाहेर घालविती झाली. नंतर चेमराज याणिं विचारिलें कीं: ,याजवर क्रोध किमर्थ केलास? मग तिणें धवलाच यास बाहेर काढून पतीस दाखविला, आणि 20 एकांतीं बोलली कीं: ,याचे बापाबराबर कलह होऊन बाप मारोल या भयानिं हा धवलाच आपले घरीं आला, तो मीं लपवून ठेविला होता; त्याचे शोधास देवराज आला, यास्तव मीं त्यास रागिंभरून बाहेर घालविला'. असें एकीकडे बोलून धवलाच यासही आपले घरीं जावें असें सांगून आपल्या घरांतून घालविती 26

झाली. नंतर जेमराज यास वज्रत संतोष झाला". ही कथा अवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा २७.

रश्मि गच्छ कामं त्वं न ते विघ्नं करोम्यहम् ।

5 मोहिनीव समर्था चेज्जारगोपनकर्मणि ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक नीलत आहे कीं: „पूर्वी शंकरपूर गावीं अहि नामें वाणी राहत होता, त्याची स्त्री मोहिनी, ती कुमूर्ख धूर्त याजबरोबर कीडा करीत असे. हें पतीस समजल्यानंतर स्त्रीस बाहेर जावयाविषयीं निषेध करून आपले समीप
10 नाऊनीत असे: याप्रमाणें असतां मोहिनीनें धूर्त यास सांगून संकेत केला, आणि आपण रात्री पलंगावरून खालीं उतरून निजली. त्या समयीं धूर्तही घेऊन तिजबरोबर कीडा करूं लागला. त्या समयींत अहि वाणी जागा होऊन शीघ्र धूर्ताचें शिघ्र धरिता झाला आणि स्त्रीस म्हणाला कीं: „सत्वर उठून दिवा लावावा,
15 मीं चोर धरिला आहे'. हें ऐकून मोहिनी म्हणाली कीं: „आधारांतून बाहेर जावयास मी भय पावलों: तर मी चोरास धरितों, तुम्हीं शीघ्र बाहेर जाऊन दिवा लावावा', याप्रमाणें बोलली. त्यानंतर अहि याणें चोर तिचे हातीं देऊन आपण दिवा लाऊन आणवा म्हणून गेला. रकटे तिणें कुमूर्ख धूर्त यास
20 बाहेर घालवून पलंगासमीप गार्दचें वासरूं आणिलें आणि त्याची जीभ धरून आपण निजली; त्या समयीं अहि वाणी हातांत काठी घेऊन दिवा आणून पाहिलें; तेां गार्दचें वत्स त्याची जीभ धरून स्त्री निजली आहे. नंतर तिजला जागीं करून विचारिलें कीं: „हैं काय?' तेडां तिणें सांगितलें कीं: „तुम्हीं माझे हातीं काय
25 दिसें तें धरून भयास्तव डोळे झांकून निजलें हातें: परंतु हैं

आपल्या गार्दें वस त्यास बुधा लागली म्हणून पुढें येऊन माझी मांडी चाटली; तेझां कळ पडली, ती मला निद्रेचे योगिकरून समजली नाहीं. 'असें बोलून वस सोडिलें, आणि पतीची निर्भर्त्सना केली; तोही लज्जित होऊन निद्रा करिता झाला'. ही कथा श्रवण कळून प्रभावती श्रयन करिती झाली. 5

कथा २८.

कशोदरि प्रयाहि त्वं कर्तुं जानासि वा यदि ।

जरसे भर्तेरि पूर्वं यथा देविकया कृतम् ।

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुभ बोलत आहे कीं: „पूर्वी कुंडाच यामाचेठायीं जरस कुटुंबी राहत होता, तो महामूर्खः 10 त्याची स्त्री देविका ज्वभिचारिणी, ती प्रभाकर ब्राह्मणावरोवर विवद्याचे वृषाखालीं ज्वभिचार करीत असे. हें वर्तमान जरस याणें कळोपकर्णी ऐकून, 'ते सत्य किं वा मिथ्या' हें पाहवें' यास्तव एके दिवशीं विवद्याचे झाडावर जाऊन बसला. तीं देविकेनें वृषाखालीं प्रभाकर यास आणून ज्वभिचार करिती झाली. मंतर 15 प्रभाकर याणें तिचा पति झाडावर बसला आहे हें पाहून दूर गेला आणि एका झाडाखालीं लपून बसला: इकडे जरस देविकेचा पति खालीं उतरून स्त्रीस म्हणाला कीं: 'वज्रत दिवस चुकवीत होतीस, परंतु आज कुकर्मांत सांपडलीस; तूं दुसऱ्या पुरुषावरोवर नित्य येऊन हें कर्म करितेस तर आज या गोष्टीविषयीं तुजें 20 पारिपत्य करितों'. तेझां देविकेनें उत्तर केलें कीं: 'मीं तर कुकर्म केलें नाहीं शेतास जातांना वाटेस उष्ण लागलें म्हणून येथें बस- माच बसलें; असें असतां, तुम्हांस विपरीत भासलें; तत्कात या वृषाचा कांहीं गुण आहे'. तेझां जरस म्हणाला कीं: 'आतां मी खालीं बसतां, तूं सर जाऊन पाहा'. तेझां देविका झाडावर 25

चडून वसली आणि खालीं भर्तीकडे पाहून म्हणाली कीं : ,बडत दिवस मजपाशीं प्रतिज्ञा करीत होतां, परंतु आज दुसरे स्त्रीजवळ गेलां, ही तुमची चोरी आज सांपडली'. असें बोलून जरसावर क्रोध करिती झाली; तेव्हां जरस आपले ठिकाणीं लज्जित होऊन तिचें समाधान करिता झाला आणि तिला घेऊन घरास जाता झाला". ही कथा श्रवण कळून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा २९.

ब्रज देवि परे जारे कर्तुं जानासि चेत्तथा ।

निजचारस्य गुण्यर्थं यथा सुन्दरिणा कृतम् ।

- 10 दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुक बोलत आहे कीं : „पूर्वीं शिष्ट यामीं महाधन नाहीं सावकार राहत होता, त्याची स्त्री सुंदरी मोहन धूर्त याजबरोबर व्यभिचार करीत असे. तेव्हां एके दिवशीं मोहन झाला; इतक्यांत महाधनही मागून घेतो, हें सुंदरीनें पाहिलें. मग मोहनास शिक्कांत नष्ट वसविलें आणि शिकें माडीस
- 15 लोंबत ठेविलें; आणि आपण तरेनें बाहेर घेऊन महाधनास म्हणाली कीं : ,स्वामी! नागवें भूत येऊन शिक्कांत वसलें आहे, त्यास कोणी भूतवैद्यास सत्वर आणावा'. हें महाधन याणें ऐकून विचार न करितां भूतवैद्याच्या घरास गेला; इतक्यांत सुंदरीनें मोहनास खालीं उतरून बाहेर घालविला, आणि महाधन भूतवैद्य
- 20 घेऊन झाला. त्यास म्हणाली कीं : ,तुम्ही यावयाचे पूर्वींच भूत पळोन गेलें'. नंतर भूतवैद्य आपले घरास गेला, आणि महाधन वैद्याची स्तुति कळून संतुष्ट झाला". ही कथा श्रवण कळून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ३०.

गच्छ देवि विषदं ते गमनं न मतं मम ।

विषमे यदि वेत्सि त्वमुत्तरं मूलदेववत् ॥

पूर्वीं भयंकर रमशानाचेठायीं करतूक व वेताळ अशीं दोन पिशाचीं राहत होतीं, त्यांस धूमप्रभा व मेघप्रभा ह्या दोन स्त्रिया अकस्मात प्राप्त झाल्यानंतर भूतांचा परस्परें त्या स्त्रियांविषयीं कलह होऊं लागला. इतक्यांत मूलदेव ब्राह्मण त्या मार्गांत जात होता त्यासमीप जाऊन त्यास विचारिलें कीं: 'ह्या दोन स्त्रिया आहेत यांतून आम्हास उभयतांतून कोणास कोणती योग्य आहे? हें यद्यर्थ सांगविं'. तेह्नां ब्राह्मण सत्यवादी, मुशील, परंतु समय 10 विपरीत जाणून सांगितलें कीं: 'ज्याचे चित्तास जी चांगली भासेल ती त्याणें घ्यावी'. असें बोलून ब्राह्मण पिशाचांचे हातून मुक्त होऊन स्वगृहाप्रत जाता झाला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ३१.

15

यथेच्छं ब्रज कलाणि यथेच्छसि कृशोदरि ।

शशकस्य वने बुधिरसि चेदात्मरचणे ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं: 'पूर्वीं मधुर वनाचेठायीं पिंगल नामें सिंह राहत होता. तो खरखांतील पशु मार्ग लागला. तेह्नां त्यांशीं सिंहासमीप जाऊन नेम केला कीं: 20 'आम्ही तुजला प्रतिदिवशीं एक पशु देत आऊं आणि त्या सर्वांचें रक्षण करविं'. तें सिंहानें मान्य केलें. नंतर एके दिवशीं ससाची पाळी चाली: तेह्नां ससा याणें विचार करून प्रातःकाळीं जाव-याचा नेम टाकून मध्याह्नाकाळीं भीत भीत गेला; त्यास सिंहानें विचारिलें कीं: 'तुला विलंब कां लागला? याउपर भीत चमा

करणार नाही'. ससा म्हणाला की: ,स्वामी! हा अपराध मज-
कडे नाही; आम्ही पांच ससे तुमच्या नेमाप्रमाणे येत असता
मागीं दुसरा सिंह आला, त्यास आम्हीं तुमची द्वाही दिली
असता चार ससे भविले; मीमात्र पकून स्वामीस सर्व वर्तमान
6 सांगावयास आलों; त्यास या गोष्टीचा विचार न केल्यास दो-
घांचा निर्वाह आम्हीं गरीबांनीं कोटून करावा?' हे श्रवण करून
सिंह म्हणाला की: ,माझे वनांत दुसरा सिंह येऊन माझीं वनचरें
भक्षितो, हे ठीक दिसत नाही; तर आधीं सिंहाचें पारिपत्य
करीन, मग भोजन होईल. त्यास सिंह कोठें आहे? तो दाख-
10 वणें'. नंतर ससा याणें एक खोल आड पाहून तिणें सिंहास
जेऊन दाखविला आणि म्हणाला की: ,आतांच आपले भयंकरून
विहिरींत नेला'. मग सिंहांनें आडांत आपलें प्रतिबिंब पाहून
दुसरा सिंह आहे असें मानून सकोध झाला, आणि त्यास मारा-
वयास आडांत उडी टाकिली आणि मृत्यु पावला. ही गोष्ट ऐकून
15 वनचरांस समाधान झालें, आणि परम संतोषिकरून राहिलीं".
ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो झाली.

कथा ३२.

साहि देवि मनो यत्र रमते कमलानने ।

राजिनीव विजानासि वक्तुं धूलिप्रदर्शने ॥

20 दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुभ वोलत आहे की: „पूर्वीं शां-
तिपुरीचेठायीं केशव शेटवाणी राहत होता, त्याची स्त्री मोहिनी,
पुत्र सोमव आणि पुत्रस्त्री राजिनी, परम सुंदर, परंतु व्यभिचा-
रिणी. असें असतां एके समयीं तिची सासू मोहिनी ह्मणें काहीं
द्रव्य देऊन गडें जाणावयाकरितां राजिनीस बाजारांत पाठविली.
25 तिणें बाजारांत गडें घेऊन येतिसमयीं परपुरुष पाहिला; त्याजवरोंवर

संकेतें करून गडं वाखाचे दुकानापुढें बाजारांत ठेवून आपण संके-
ताप्रमाणें त्या खळीं जाऊन क्रीडा करितो झालो. त्या समयांत
वाणी याणें मोटेंतील गडं घेऊन त्यांत धूळ बांधून ठेविली.
राजिनीनें दोन घटिका क्रीडा करून घाबरें पणें येऊन तशीच
मातीची मोट उचलून घेतली. नंतर सामूनें मोट सोडून गडं 5
पाहं लागली, तो धूळ पाहिली. तेझां राजिनीनें सांगितलं कीं:
,बाजाराचे रस्त्यांत माझे हातून पैका खाली पडला; त्याचा शोध
करावयास्तव ही माती जमा करून आणिली आहे'. मग मोहि-
नीनें पैसा हरपला हें पाहून खिन्न होऊन उगीच राहिली". ही
कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन करितो झाली.

10

कथा ३३.

की दोषो गमनाहं वि वेत्ति चेत्कर्तुमुत्तरम् ।

अतीव आरिणी यद्द्रष्टुमिहा पतिसंधी ।

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी शंकर-
पुराचेठायीं शंकर माळी भाग्यवंत राहत होता, त्याची स्त्री 15
रंभिका अति अभिचारिणी असे. एकदां आठदिवशीं रंभिकेनें
आपले उपपति चार परसरें न कळतां भोजनास बोलाविले,
आणि शंकर याणें आपले जातीचे चार माळी बोलाविले. एकडे
उपपतीमध्ये प्रथम वाणी भोजनास आला: त्याचें अर्धस्नान होते-
समयीं सुतार येता झाला. तेझां वाणी यास वेकूची खोली 20
बडत जुनी होती त्यांत लपवून ठेविला. नंतर सुतार स्नान
करितो: इतक्यांत तरळनामा तिसरा आला. तेझां सुतारही
वाणी याचे खोलींत लपविला. नंतर तरळ स्नान करित आहे;
इतक्यांत बलाधिप चवघा आला. तेझां तरळास मांड्याची खोली
होती, तेथें ठेविला; बलाधिप याचे स्नानाचे संधीस चार माळी 25

घेऊन शंकरही येता झाला. तेझा बलाधिपास नेऊन तिचे जेथे
 बसविले होते त्या खोलीवर वेकूची माडी होती तेथे बसविला.
 तो एकडे सायंकाळ झाला. तेझा रंभिकेने त्वरा करून माळी
 यास भोजनास देऊन चवघे आपले उपपति होते त्यांस पृथक् पृथक्
 5 अन्न नेऊन देती झाली. सर्व भोजनास बसविले; इतक्यांत वाणी
 यांणे चीर उणालागली म्हणून फुत्कार केला. तेझा सुतार व
 तरऊ यास सर्प आला असें भासून आपलीं ताटिं मस्तकावर
 घेऊन उभे राहिले; ते समयीं माडीस ताटिं लागून वेकू हालले;
 नंतर माडीवर बलाधिप होता, त्यास कोणी तरी धरावयास
 10 आले; हा भाव उत्पन्न होऊन धांव मारून माडीखालीं उडी
 टाकिली; तो माडी पडूं लागली म्हणून वाणी, सुतार व तरऊ
 असे तिघेही खोलीतून बाहेर पडून पळाले आणि चवघेही आपले
 घरास गेले. एकडे, काय गडबड आहे? म्हणून शंकर भोजन
 करीत होता तो मंडळीसहवर्तमान भोजन टाकून उठला आणि
 15 बाहेर पाहिले, तो आंधारांत कांहीं दिसले नाही. मन शंकर
 यांणे स्त्रीस विचारिले की: ,कोण बाहेर गेल्यासारखे दिसले:
 हे काय? ते समयीं रंभिकेने उत्तर केले की: ,स्वामी! आज
 तुम्ही भोजनास सायंकाळ केला, तेझा कालातिक्रम झाला व
 भक्तिहीन आज केले; यास्तव क्रोधिकरून तुमचे वडील आढास
 20 आले होते ते विमुख होऊन उपोषित गेले; नाही तर आपले
 खोलीतून कोण बाहेर निघणार?! तस्मात् उदयीक पुनः आड
 करावे. हे शंकर यांणे सत्य मानून दुसरे दिवशीं आड केले.
 ही कथा अवलंब करून प्रभावती शयन करितो झाली.

कथा ३४.

याहि देवि गता वेत्ति यदि भामिनि भाषितुम् ।

कुमार्थि स्वपटे दत्ता यद्योक्तं शम्भुना पुरा ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „कोणीएक नगरीं शंभुनामा ब्राह्मण खूतप्रिय राहत होता, तो एके दिवशीं ५ यामांतरास जात होता; तें मार्गांत शेताचे बांधावर शेत रचा-वयास एक स्त्री बसली होती; तिजला पाहून समीप आला आणि तिजला तांबूल देऊन तिशीं उपभोग केला. नंतर तिणें त्याचें वस्त्र घेतलें, तें मागावयास लागला; तिह्नां तिणें वस्त्र न देतां घरास जाऊं लागली. नंतर शंभु याणें शेतांतील बांधकऱ्यांचीं 10 कणसें घेऊन मागे लागला आणि गांवचे लोकांस म्हणाला कीं: „पांच कणसें मी घेतलीं, यास्तव इणें माझें वस्त्र पांच रुपयांचें घेतलें; हा तुमचे गांवचा न्याय कीं काय?‘ नंतर सर्वांनीं तिज-कडून वस्त्र ब्राह्मणास देविलें; नंतर तिणें लज्जेस्तव पूर्ववृत्तांत न सांगतां वस्त्र दिलें, आणि ब्राह्मण वस्त्र घेऊन घरास आला“. 15 ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ३५.

गच्छ देवि न ते दोषो यदि तव गता सती ।

स्वार्थं कर्तुं विजानासि तिलकयकरी यथा ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी को- 20 णीएक सांवनामा बाणी तीळखरेदी करावयाकरितां यामांतरास जाऊन तेथें भांडशालीक बाणी याजपाशीं विचारिलें; त्याणें, तीळ लागतील ते देतां‘ असें बोलून सांव बाणी यास आपले घरीं भोजनास जेलें. त्याणें भांडशालीक याची स्त्री सुंदर पाहून तिला आपली हिर्थाची आंगटी देऊन भोज करिता झाला. नंतर बाहेर 25

येकन भांडशालीक यास म्हणाला कीं: ,आम्हास शंभर खंडी तीळ बावयाचा करार केला आहे, ते बावे'. नंतर भांडशालीक म्हणाला कीं: ,करार कोणो केला आहे?' तेझां सांव वाणी बोलिला कीं: ,पूर्वी शंभर खंडीचा निश्चय करून तुझे स्त्रीणिं माझे हातांतील आंगठी घेतली असतां तीळ बावयास विवाद करितोस? हे सावकारास उचित नाही'. तेझां भांडशालीकनिं पुवास आपले स्त्रीकडे पाठवून आंगठी आणविली, आणि स्त्रीस म्हणाला कीं: ,आम्हास न कळतां व्यवहाराचा निश्चय करित्येस, येथेंकडून स्वार्थ होणार नाही' असें बोलून सांव वाणी यास आंगठी व कराराप्रमाणें तीळ देता झाला. ही कथा सांगून मुक म्हणाला कीं: „हे चातुर्य तुजला असेल तर सुथेंकडून आवें“. हे ऐकून प्रभावती श्रयन करिती झाली.

कथा ३६.

लघ्वा सुखेन गन्तव्यं ते जारं प्रति सत्वरम् ।

15 ज्ञानासि त्वं जयन्तीव यदि वक्तुं सदुत्तरम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी सरड गावीं मूरपाळ पाटील राहत होता, त्याची स्त्री जयन्ती नित्य आपल्यास पीतांबरचाची चौकी मागत असे. तेझां मूरपाळ म्हणाला कीं: ,पीतांबर म्हणजे काय? हे आमचे घरीं कोणालाही ठाऊक नाही, तर त्याची कंचुकी कोठून घ्यावी?' असें बोलून नंतर दुसरे दिवशीं मूरपाळ गांवकरी यांचे मंडळींत जाते समयीं जयन्तीनिं सभेंत जाऊन मूरपाळ यास बोलली कीं: ,आपले घरीं शिजली नासली भाकर आहे, ती भचावयास चलविं'. हे मूरपाळ याणिं ऐकून घरीं येऊन स्त्रीस म्हणाला कीं: ,चौघांत येऊन तूं काय बोल-
25 लीस? येथेंकडून मजला लघुत्व प्राप्त झालें; तर मी तुला पीतां-

बराची चोळी देतां, परंतु बोलिली आहेस तें असत्य करावें' असें बोलून तिजला कंचुकी देता झाला. तेझां तिणें सांगितलें कीं : 'उद्दयीक मी येऊन हें वचन बोलें; त्या वेळीं तुम्हीं गांव-करी खवळ बसले असतील त्यांस घरीं घेऊन यावें'. नंतर शूर-पाळ याणें दुसरे दिवशीं तसेंच केलें. तेझां जयंतीनें जेवणाचें 5 साहित्य उत्तम करून भतारासहित गांवकरी यांस जेवावयास उत्तम वाढिलें. तें सर्वांनीं पाहून म्हणाले कीं : 'ही स्वभाविकरून उडट आहे, याचकरितां शूरपाळ यास मनस्वी बोलले, परंतु कर्तृत्व चांगलें आहे'. असें ऐकून शूरपाळ संतोष पावला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयण करिती झाली. 10

कथा ३७.

यद्येष्टं ब्रज कल्याणि न ते दोषो ऽस्ति कश्चन ।

बाङ्गलीव विजानासि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुभ बोलत आहे कीं : 'पूर्वीं संगम गावीं एक कुटुंबी दुर्बल शिरपति राहत होता, त्याचे शेतास 15 सरकती तर्पणशाली, तो शेताची चांगली व्यवस्था करीत असे. त्यास भोजनास शिरपतीची स्त्री लागली नांमें घेऊन जात असे; तेथें भोजनानंतर दोघांचा संगही होऊ लागला. हें वर्तमान शिरपतीनें ऐकून पाहावयाकरितां स्त्रीस न कळतां तो दुसरे शेतांत दूर जाऊन लपून बसला. याचे पूर्वीं उभयतांचा संग झाला. 20 नंतर शिरपतीनें पाहिलें व त्यासही लागलीनें पाहून तर्पणशाली याजवर रागेभरून म्हणाली कीं : 'शेतांत जागर चालवीत नाहीस; परंतु हें मी पतीस सांगिन'. तेझां तो तर्पणशाली समजून म्हणाला कीं : 'नागर मीं घरावा आणि शेताचें काम करावें आणि तुझे पतीस जर्धा वांटा बावा; अशी सरकत मजला पुरवत नाहीं; 25

तू आपले पतीस सांग'. हे शिरपतीने ऐकून विचार केला कीः ,या उभयतांचे कलहाचे भाषण होत आहे, तेव्हा समागम कसा घडला? तस्मात व्यभिचाराविषयी ऐकिले 'ते असत्य' असे मानून घरास गेला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन करिती झाली.

8

कथा ३८.

यथेच्छसि ततो गच्छ विप्रस्येव प्रभावति ।

सहितं कुर्वतो देवि को विघ्नं कर्तुमर्हति ।

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीः „पूर्वी प्रियंवद नाम एक ब्राह्मण मार्गस्थ जात असता गोविंदनामा वाणी
10 राहत होता, त्याचे घरी रात्री राहावयास गेला; त्याची स्त्री सुंदर व व्यभिचारिणी होती, तिजबरोबर प्रियंवदाने भोग करावयास्तव आपली आंगठी दिधली, आणि भोग झाल्यावर आंगठी मागू लागलाः ती सुंदरी देईना. यास्तव तसाच उठून मोडकी खाट होती तिजवर घेऊन निजला आणि पहाटेस एक खाटेचा
15 पाय मोडून घेऊन वाखाणवळ आला आणि म्हणाला कीः ,हा खाटेचा पाय मी मोडिला म्हणून माझी आंगठी उशाकडे पिशवीत होती ती तुझे स्त्रीने घेतली आणि आता देत नाही; हा धर्म को काय? असे वचन वाणाने ऐकून आपले स्त्रीवर रागिंभरून आंगठी देवविली; तिने लज्जेस्तव कांहीं न बोलता आंगठी ब्राह्म-
20 णास दिली; ती घेऊन ब्राह्मण घरास गेला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन करिती झाली.

कथा ३९.

याहि देवि परं वारं कुरु वाञ्छितमादरात् ।

यदि वक्तुं विजानासि तुलाहनुधरो यथा ।

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी कुं-
टिलीपुरींत भूधर बाणी राहत होता, तो पुष्कळयेककून दरिद्री
होऊन देशांतरास गेला. जाते समयीं शेजारी बाणाचे घरीं
लोखंडी धट ठेवून गेला. पुनः कांहीं दिवशीं द्रवसाधन करून
आला; तेझां शेजारी बाणवळ धट मागूं लागला. तेझां त्याणें 5
उत्तर केलें कीं: „तुझा लोखंडी धट उंदीरानें भजिला. नंतर
प्रतरणेची मोष्ट भूधरानें ऐकून शेजार्थाचा पुत्र भोजनार्थ आपले
घरीं नेऊन सपविला. नंतर शेजारी शोध्यास आला; तेझां त्यास
सांगितलें कीं: „तुझा पुत्र गिधड याणें नेला. हें ऐकून शेजारी
याणें राजद्वारीं जाऊन फिर्याद केली. ते समयीं राजाधिकारी 10
याणें भूधरास आणून विचारिलें; तेझां भूधरानें उत्तर केलें कीं:
„महाराज! लोखंडी धट उंदीरानें भजिला हें जर खरें तर गिधड
हत्तीस नेईल; मग मुलगा नेला यांत आश्चर्य काय? हें ऐकून
शेजार्थास न्यायकर्ते याणीं फजीत करून लोखंडी धट भूधरास
देवविला आणि भूधरापासून शेजारी यास पुत्र देवविला“. ही 15
कथा सांगून मुक म्हणाला कीं: „हें चातुर्थ तुजला असेल तर
जावें“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ४०.

गच्छ त्वं कुर्व चाभीष्टं नान्तरायं करोम्यहम् ।

सुबुद्धिरिव चेद्वक्तुं विजानासि स्वकार्यतः ॥

20

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी एके
नगरींत सुबुद्धि व कुबुद्धि असे दोघे राहत होते, त्यांतून सुबुद्धि
देशांतरास गेला व कुबुद्धि त्याचे स्त्रीबरोबर कुकर्म आचरूं लागला.
कांहीं दिवशीं सुबुद्धि द्रवसंपादन करून घरीं आला. नंतर
कुबुद्धीनें कपटभाव दाखविला आणि विचारिलें कीं: „तूं काय 25

आश्चर्य पाहिलेंस? मग सुबुडि म्हणाला कीं: ,सरस्वती नदीचे तीरीं एके झाडांत आंब्याचे झाडावर आकाळीं एक आंबा पाहिला. मग कुबुडि म्हणाला कीं: ,है असत्य आहे: याविषयीं तुझी व माझी प्रतिज्ञा: जर है सत्य आहे तर तूं माझे घरीं येऊन दोहों हातीं जें नेतां येईल तें न्याविं, आणि असत्य झाल्यास मी नेईन. मग रात्री कुबुडीनें जाऊन आंबा होता तो काढून घेतला. नंतर दुसरे दिवशीं दोघे पाहावयास गेले, तेथें सुबुडीनें पाहिलें, तो आंबा नाही; नंतर कुबुडि म्हणाला कीं: ,आतां काय करविं? तेझा सुबुडि यास त्याचा भाव समजला कीं: ,आपले स्त्रीचेठायीं कुबुडीचा लोभ आहे. मग सुबुडीनें घरीं येऊन त्वरेनें आपली स्त्री व वस्त्रभाव घरांतून काढून दुसरे ठिकाणीं नेऊन ठेविलीं आणि कुबुडीस आणून चौघांचे विद्यमानें आपली प्रतिज्ञा सांगता झाला. तेझा कुबुडि स्त्रीलोभेंकरून घरांत गेला, तो स्त्री नाही. मग माडीवर असेल म्हणून चढावयाकरितां शिडी दोहों हातीं घेतली; तेझा सुबुडि म्हणाला कीं: ,प्रतिज्ञा सिद्ध झाली: आतां शिडी घेऊन आविं. नंतर कुबुडि सखेद होऊन घराबाहेर आला; त्या समयीं सर्व जनांनीं त्याचा धिक्कार केला. नंतर तो आपले घरास गेला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो झाली.

20

कथा ४९.

युक्तं ते यमनं देवि यदि तव गता सती ।

संकटे वेत्ति बहू त्वं किंचिद्विप्रवरो यथा ।

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: ,पूर्वी पंच-
 पूर नगराचेठायीं शत्रुमर्दन म्हणून राजा होता, त्याची कन्या
 मदनलता: तीस मदनवधवा होऊन कंठ दग्ध झाला. तेझा
 वैद्यास औषधास्तव राजानें दवंडी पिटविली: ,कन्येस जी वरें

करील त्याचें दरिद्र दूर करीन'. मग हें वृत्त एके स्त्रीनें ऐकून आपले पतीस निवेदिनें. 'तें त्याणें ऐकून राखयहीं गेला आणि कन्येस पाहून, पिशाचाचा उपद्रव आहे' म्हणून सांगितले. नंतर मंत्रिककून वरी करावयास मंडळ करून पूजेचा खटाटोप नडत केला आणि परीचा पाहिली; तेव्हां ती मदनपीडेनें व्याप्त आहे असें पाहून मनस्वी मंचाची मडबड दोन घटिकापर्यंत मोठ्यानें बोलिला; तें पाहून मदनलतिका विस्मय होऊन इसली, इसाव-याचे वेगेंकडून गलसंधि फुटली आणि राजकन्या स्वस्थ झाली. नंतर तो ब्राह्मण राजांनं दरिद्ररहित केला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

10

कथा ४२.

सुखेन याहि भोगाय वारं सर्वाङ्गसुन्दरि ।

वेत्ति चेद्वाघमारीव शार्दूलो वक्तुमश्रुतम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत सुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं देव-यामीं सिंह नामें पाटील राहत होता, त्याची स्त्री कलहप्रिया. तिणें एके समयीं पतीबरोबर कलह करून दोघे पुत्र घेऊन आपले बापाचे घरीं चालिली; मागीं वात असतां एका अरखांत व्याघ्र पाहिला, तो ह्या तिघांस पाहून आनंद पावला व पुच्छ भूमीवर आपटूं लागला. त्या वेळीं घांवते समयीं कलहप्रियेनें आपले पुत्रांस घेऊन प्राणसंकटीं म्हणाली कीं: ,अरे मूर्खानो! तुम्ही पृथक् पृथक् व्याघ्र भचावयास कलह किमर्थ करितां? प्रसुत एक व्याघ्र आला आहे, त्याचा विमान अर्धा अर्धा भचावा; मग दुसराही सांपडेल'. इतकें ऐकून व्याघ्रानें विचार केला कीं: ,ही व्याघ्रमारी आहे; पुढें गेलों तरी मजला पुत्रांकडून मारवील; तत्कात फक्तूनच

20

जाविं, हें उत्तम आहे'. असें ध्यानांत आणून मोठ्या वेगकडून पळता झाला". ही कथा ऐकून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ४३.

ब्रह्म देवि सुयुक्तं ते गमनं गजगामिति ।

यथाप्रसङ्गं ते बुद्धिर्वाग्रमार्था यथास्ति चेत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „तो व्याघ्र पकून जात असतां मार्गांत जंबुक भेटला, त्यासिं विचारिलें कीं: ,अरे पळतोस कां?' तेझां व्याघ्र म्हणाला कीं: ,अरे मूर्खा! विचारितोस काय? अरण्यांत व्याघ्रमारी आली आहे'. हें ऐकून जंबुक बोलिला कीं: ,ती मजला दाखवावी; मनुष्यापासून तूं भय पावलास, हें तुला योग्य नह्जे'. मग तो जंबुक व्याघ्रास घेऊन पुनः कलहप्रियेकडून आला. तेझां तिथें पाहिलें, तीं जंबुकासिं व्याघ्रास आणिलें; मग कल्पना करून जंबुकास म्हणाली कीं: ,अरे धूर्ता! तुजकडे तीन व्याघ्र येथें, त्यांतून एक देऊन मजला समजा-
वितोस; परंतु मी ऐकणार नाही' असें ऐकतांच व्याघ्र पकून चालिला; जाते समयीं जंबुक जवळ होता तो आपटून त्याचे मुखांतून रक्त वाहूं लागलें". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ४४.

गच्छ देवि न ते विघ्ने कर्तुं योग्यो ऽस्मि भामिनि ।

संकटे समनुप्राप्तिं जम्बुकस्त्रेव चेन्नति: ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „जंबुक व्याघ्रासिं कंठाचेठायीं धरिला होता तो घाबरा होऊन प्राणसंकट झालें, तथापि कसेंही करून प्राण रचावा? यास्तव व्याघ्र दूर जाऊन उभा राहावयाचे समयीं जंबुकासिं हास्य केलें; तेझां व्याघ्रासिं

विचारिलें कीं : ,किमर्थ हसतोस ?' नंतर जंवुक म्हणाला कीं : ,ती व्याघ्रमारी मोठी धूर्त आहे, हें मजला समजलें; तिणें मजला भचावयाचें योजिलें होतें, परंतु तुझे प्रसादेंकरून प्राण वांचलें; नाही तर आज मरण पावलों होतों; व्याघ्रमारी पाठीस लागून येत्वे असें चित्तांत आणून हसलों'. हें व्याघ्रानें श्रवण करून सं- 5 तोषानें जंवुक सोडिला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रवण करिती झाली.

कथा ४५.

समयो ऽयं सुखं भोक्तुं तव भामिनि सुन्दरि ।

तथा त्वं वेत्ति चेत्कर्तुं विष्णुशर्मा द्विजो यथा ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं : ,पूर्वीं विशाल 10 नगरीचेठायीं अरिंदम राजा राज्य करीत असतां तेथें विष्णुशर्मा ब्राह्मण विषयासक्त आणि स्त्रीरहित आणि अभिचारिणींस परम दुःसह राहत होता; त्याचा पराजय करावयास वेळेंस सामर्थ्य नाही, मग इतर स्त्रियांची कथा काय ? असें असतां विचारित विचारित वेळी तेथें राहत होती, तिणें ह्या ब्राह्मणाजवळ सोळा 15 मोहरा आहेत असें ऐकून त्यास आपले घरीं बोलावून नेला आणि प्रतिज्ञा केली कीं : ,आज संपूर्ण रात्री मध्यें माझा पराजय झाला तर माझें द्रव्य आहे याचा चतुर्थांश तुजला देईन, नाही तर तुझा मोहरा घेऊन तुजला सेवक करीन; प्रातःकाळ म्हणजे कुकूट शब्द करितो तो शब्द झाला म्हणजे तुझा पराजय झाला'. असा 20 निश्चय करून नंतर तांबूल देणें व गोष्टींत दोन प्रहर रात्र गेली. तेव्हां वेळें सखीसमीप येऊन तिजला सांगितलें कीं : ,मध्यरात्री- नंतर पिंपळाचे वृक्षावर जाऊन कुकूटासारखा शब्द करावा म्हणजे मी प्रातःकाळ झाला म्हणून ब्राह्मणास बाहेर घालवीन'. असा निश्चय केला. नंतर कुटणीनें पिंपळाचे वृक्षावर चढून 26

कुडुटासारिखा शब्द केला; तों इकडे संयोगानंतर दोन घटिकाही
 वेष्टेने, 'प्रातःकाळ झाला' असें म्हणून ब्राह्मणाचा धिक्कार करून
 बाहेर घालविला. ब्राह्मण बाहेर येऊन पाहतो, तों कुटीण झा-
 डावर बसून शब्द करित्ये असें पाहून तिजला दगड मारून खाली
 5 पाडिली, आणि प्रातःकाळ होतांच राजास सांगून वेष्टेपासून
 चतुर्थांश द्रव्य घेता झाला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन
 करिती झाली.

कथा ४६.

यथेच्छं ब्रज भद्रे वै यदि वेत्ति तन्मुत्तरम् ।

10 यथा कारागरानाथः कृतवान्भूतनिग्रहे ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं वत्स
 नगरीचेठायीं शांतधर्म इरिद्री ब्राह्मण राहत होता, त्याची स्त्री
 कारागरी कर्कशा सर्वलोकांस कलह करून संताप करणारी अशी
 होती. त्या ब्राह्मणाचे घरीं महाकूर ब्रह्मराक्षस राहत होता, तो
 15 कारागरीचे भयाने अरण्यांत पळून गेला. इकडे ब्राह्मण एके समयीं
 स्त्रीचे संतापेंकळून घराहून निघून चालिला; तों अरण्यांत गेला;
 तेथें ब्रह्मराक्षसाची भेट झाली. नंतर, माझे घरीं आज अतिथि
 हवे' असें ब्रह्मराक्षसानें सांगितलें. तेझा ब्राह्मण म्हणाला कीं:
 ,मी कारागरीचे संतापें बाहेर निघालों आहे, त्यास मारावयाचें
 20 असल्यास सत्वर मारवें'. मग ब्रह्मराक्षस म्हणाला कीं: ,तूं
 मजपासून काडीमात्र भय न धरवें; मी तुझे घरीं राहत होतां,
 परंतु कारागरीचे भयासव पळून आलों; त्यास मृगवती नगरी-
 चेठायीं मदन राजा, त्याची कन्या मृगलोचता आहे, तिजला मी
 काळज उपद्रव करितों, ती तुजवांचून बरी होणार नाही, याज-
 25 करितां तूं तेथें आऊन राजकन्या व राज्याचा चतुर्थांश मागावा,
 आणि त्या राजानें कबूल केल्यानंतर उभीच विभूत तिजवर टाक

म्हणजे मी खार्दः या युक्तीनें तुजला एकवेळ वडत द्रव्य देईन ; मग तूं आपले घरीं जविं'. असें बोलून त्या ब्रह्मराचसनिं फरा-
ळास घेऊन आपण राजकन्येस उपद्रव करूं लागला. तेव्हा राजनिं
नगरांत दबडी पिटविली कीं : ,कन्येस जो निरुपद्रव करील त्यास
कन्या व राज्याचा चतुर्थांश देईन'. त्या समयांत हा ब्राह्मण नग- 5
रांत गेला आणि बोलला कीं : ,मी उपाय करितां'. असें बोलून
राजकन्येसमीप गेला आणि कांहीं मंच म्हणून विभूत लाविली ;
तो तत्क्षणेव राजकन्या स्वस्थ झाली : मग ब्राह्मणास चतुर्थांश राज्य
व कन्या हीं दोन्ही मदन राजा याणिं दिल्लीं : तीं घेऊन ब्राह्मण
संतुष्ट झाला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयण करितो 10
झाली.

कथा ४९.

मच्छ देवि परं वेत्ति यदि कर्तुं स्वमुत्तरम् ।

यथा कारागरानाथः छतवान्भूतसंकटे ॥

कुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत गुक बोलत आहे कीं : „तो कारा- 15
गरापति शांतनामा ब्राह्मण राजकन्या घेऊन स्वस्थ राहत असे.
असें असता पुनः ब्रह्मराचसनिं घेऊन राजपत्नी मुल्लोचना तिजला
उपद्रव केला. तेव्हा राजनिं शत्रुघास सांगून पाठविलें, त्याणें
आपले राज्यांत मांजिकाचा शोध काढून केशवनामा भूतवैद्य समा-
गमें घेऊन आपण येता झाला. नंतर केशवशर्मा राजपत्नीसमीप 20
जाऊन बसला ; तो ब्रह्मराचसनिं मोठा शब्द करून केशवास
भयेंकरून पळविलें ; आणि ब्रह्मराचसनिं कारागरेचे पतीस गुप्तरूपें
जाऊन सांगितलें कीं : ,एकवेळ म्यां तुझें ऐकिलें : आतां तूं आपले
राज्याचा उपभोग करून स्वस्थ राहाविं ; माझे वाटेस गेलास तर
मी ऐकणार नाहीं'. असें सांगितलें. नंतर एकडे केशवशर्मा 25
पकून गेला असतां राजनिं कारागरापतीची प्रार्थना केली कीं :

,आपण स्त्रीचें रक्षण करविं'. तेन्ना तो बोलिला की: ,मीं वारं-
 वार उपद्रव कोठवर सोसावा? परंतु या समयीं उपाय करून
 पाहतों, पुनः करणार नाही'. नंतर अवघ्यांनीं अवघ्न म्हणून
 कारागरापतीस राज्याहीं आणिला. तेन्ना कारागरापतीनें विचार
 5 करून ब्रह्मराक्षस राजपत्नीचे आंगीं होता यास्तव तिच्या कानांत
 सांगितलें की: ,अरे ब्रह्मराक्षसा! माझी स्त्री कारागरा तुझा व
 माझा शोध करीत येथें माझे घरीं आली आहे; ती येथें येणार'.
 इतकें ब्रह्मराक्षसानें ऐकून शीघ्र राजपत्नी सोडून पलायन करिता
 झाला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रवण करिती झाली.

10

कथा ४८.

संभोगमाप्नुहि सुखं जारेण सह भामिनि ।

विषमे निर्णयं कर्तुं वेत्ति चेतस्कटारिवत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं राजा
 नंद सार्वभौम राज्य करीत असे; त्याचा प्रधान संकटारि राजाचे
 15 प्रतापेंकरून समस्त राजे पादाक्रांत होऊन राज्य निर्वेध झालें.
 असें असतां एके समयीं राजाचे चित्तांत आलें कीं: ,पृथ्वी निर्द्रव्य
 होऊन सर्व द्रव्य आपलेजवळ येईन असें करविं'. असा विचार
 करून कातड्याचे रुपये चावळूं लागला. ते समयीं प्रधानानें
 निवेध केला; यास्तव सेवकांस आज्ञा केली कीं: ,या प्रधानास
 20 नेऊन मारविं'. मग सेवकांहीं अवघ्न म्हणून प्रधानास नेऊन
 उदकरहित एक आड खोल पाहून तेथें ठेविला; त्यास नित्य अन्न
 उदकमात्र पोंचवीत असे. इकडे प्रधान मरण पावला ही हांक
 झाली. असें शत्रूनें ऐकिलें. मग बंगाल देशाचे राजानें प्रधान
 मेला किं वा आहे हें समजण्याकरितां दोन घोड्या एकसारख्या
 25 व अलंकारसारखे घातून परीवार्य पाठविला कीं: ,यांत आई

व कन्या यांचा निर्णय करून पाठवाव्या'. नंतर राजा नंद याणें शालिहोत्र आणते आणून परीचा केलो, परंतु समजलें नाहीं. तेझां राजा खिन्न होऊन बसला आणि बोलला कीं: 'या समयीं संकटारि प्रधान असता तर यांची परीचा करता'. मग राजानें सेवकांस सांगितलें कीं: 'त्या आडांत जाऊन पाहविं, आणि सं- 5 कटारि जीवत असल्यास मला सांगविं; मी तिथें येईन'. तेझां सेवक म्हणाले कीं: 'महाराज! ह्या विहिरींत एक पुरुष आहे. परंतु बाहेर येत नाहीं; आपण तिथें गेल्यास समजेल'. नंतर राजा आपण तिथें जाऊन माणसें आडांत घालून संकटारीस काढिलें; आणि राजानें ओळखून संतोषेंकरून भेटला आणि वज्रत 10 सखान केला. मग हें वर्तमान प्रधानास सांगितलें; त्याणें ध्यानांत आणून दोन्ही घोड्यांवर बारगीर बसवून फिरविच्यानंतर जेन काढविले आणि मोकळ्या सोडिल्या; ते समयीं कन्या मातेजवळ येऊन बाळचेष्टा करूं लागली; नंतर माता जिड्ढेकरून कन्येस चाटूं लागली. मग कन्या व माता यांचा निर्णय करून 15 पाठविच्यावर संकटारि जीवत आहे असा निश्चयेंकरून बंगालाचा राजा स्वस्थ राहिला. नंतर इकडे राजा संकटारि याचे विचारें वर्तूं लागला आणि पृथ्वी निर्द्रव्य करावयाची बासना टाकिली". ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन करिती झाली.

कथा ४९.

20

कर्तुं संभोगमेषाच्च ब्रज ते यत्र रोचते ।

विषमे त्वं प्रवीणासि पुनश्चेत्संकटारिवत् ।

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: 'संकटारि प्रधान मरण पावला हें वर्तमान होते; तेच समयीं मंगळपुराचे राजानें एक काठी रत्नखचित करून नंद राजाकडे पाठविली कीं: 25

,इचा मूळभाग व अग्रभाग याचा निर्णय करून पाठवावी'. मन संकटारीने पाहून सर्वास दाखविली; परंतु कोणास समजेना. तेह्ना आपण विचार केला आणि ती काठी घेऊन तिचे मध्यभागी एक महान पाषाण बांधून उदकांत सोडिली; तेह्ना अग्रभाग हलका 5 यास्तव वर राहिला आणि मूळभाग जड यास्तव खाली गेला; त्यावरून त्या काठीचे मूळाचा व अग्रभागाचा निश्चय करून मंगळपुराचे राजास लिहून पाठविलें. त्या दिवसापासून सर्व राजे पूर्वमत करभार देऊ लागले". ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयण करिती झाली.

10

कथा 40.

मच्छ देवि न ते दोषो गमने को ऽपि वर्तते ।

विषमे यदि वेत्ति त्वं धर्मबुद्धिरिवेप्सितम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी मंगळ यामाचेठायीं धर्मबुद्धि व कुबुद्धि असे दोघे मिच राहत होते, ते 15 एके समयीं देशांतरास जाऊन वडत द्रव्य संपादिते झाले, तें घेऊन येतां मार्गांत एक अश्वत्य होता, त्याचे खालीं वसून दोन विभाग केले आणि तेथेंच भूमींत पुरून ठेवून आपण घरीं गेले. नंतर कुबुद्धीनें रात्री जाऊन तें द्रव्य आपले घरीं आणून ठेविलें. मन चार दिवसानंतर कुबुद्धीस म्हणाला कीं: ,आपलें द्रव्य आणविं 20 आणि उपभोग करावा'. तेह्ना कुबुद्धीनें होय म्हणून अश्वत्याखालीं जाऊन पाहिलें, तों खाचामाच आहेत, द्रव्य नाही. तेह्ना कुबुद्धि मोठ्यानें शब्द करिता झाला. मन धर्मबुद्धीस कुबुद्धीचें सर्व छळ समजलें. तेह्ना तो प्रधानास निवेदिता झाला; मन प्रधानानें कुबुद्धीस आणून विचारिलें कीं: ,द्रव्य काय झालें?' 25 तेह्ना कुबुद्धि म्हणाला कीं: ,दोघांचें द्रव्य टाकक असतां तें नाहीस

झालें; यास साच अश्वत्थ वृक्ष आहे; त्यास विचारविं म्हणजे तो द्रव्य कोणीं नेलें तें समेल'. मग सर्वांनीं ही मोष्ट मान्य करून उभयतांस घेऊन तेथें गेले. तेां कुबुडीनें आपला पिता आगी-धरच नेऊन अश्वत्थाचे डोलींत ठेविला होता. नंतर कुबुडीनें अश्वत्थाची पूजा करून हात जोडून म्हणाला कीं: ,जर मीं द्रव्य 5 नेलें असेल तर कांहीं न बोलविं; आणि धर्मबुडीनें नेलें असेल तर नाव घ्याविं'. मग पित्यानें उत्तर केलें कीं: ,धर्मबुडीनें द्रव्य नेलें'. तेह्ना सर्वास खेरे भासलें. नंतर धर्मबुडीनें कुबुडीच्या पित्याचा शब्द ओठखून अश्वत्थाभोवतें गवत लावून त्यास अग्नि लावितांच पिता उडी टाकून बाहेर आला; ते समयीं सर्वांनीं 10 पाहून कुबुडीस धिक्कार करून शासन केलें व द्रव्य धर्मबुडीस देविलें". ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन करिती झाली.

कथा ५१.

याहि देवि रतित्वादलुब्धे कामिनि सत्वरम् ।

ग्राह्यलीव विजानासि विषमे यदि भाषितम् ॥

15

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत गुरू बोलत आहे कीं: „पूर्वीं चक्षाकर नगरीचेठायीं चतुर्वेदी ग्राह्यण शिष्ट राहत होता, तो एके दिवसीं आपले रखावर बसून पाचेंस जात होता; तेां मागीं अकस्मात चोर आले, ते समयीं रच घेऊन बरोबरचे सर्व लोक पकून गेले; गांगली ग्राह्यण बंधूसहित पायांनीं चालत होता; त्यास 20 पकवेना. तेह्ना उभा राहून बंधूस म्हणाला कीं: ,माझें धनुष्य बाण दे व चोर किती आहेत तें सांन'; आणि लोकांस उभीच हाक मारिता झाला. तेह्ना पाठीमागून लोक चडत येतात असें चोर समजून लोकांचे भयंकरून पकून गेले; मग गांगली

ब्राह्मण निमूरवाणी याचेस जाता झाला“. हो कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ५२.

ब्रज श्रेष्ठ नर देवि यं त्वं कामयसे यदि ।

५ अथश्रीरिव जानासि कर्तुं परमसंकटे ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं प्रतिष्ठा नजरीचेठायीं सप्तशाल राजा, त्याचा पुत्र चातुर्यनामा; त्यानें निश्चय केला कीं: ,वडीलांचे उपार्जित द्रव्येंकरून शरीरपोषण न करावें“. नंतर शांतनिष्ठ ब्राह्मण व सुतार व वाणी यांचे पुत्र हे 10 तीन मैत्र करून देशांतरास निघाला. नंतर सर्वांनीं एकत्र मिळून धानांत आणिलें कीं: ,आम्हास आर्जव करावयास एक समुद्र आहे; याचें आर्जव करावें.

मेदिनीवसनीभूते बहानीव पयोनिधौ ।

रत्नान्यर्पयितुं तानि पुरः स कुर्वते भुवान् ॥

१५ या विचारें समुद्रतीरीं गेलें; तेथें एकवीस उपोषणें केलीं. नंतर समुद्र प्रसन्न होऊन चौघांस चिंतामणिरत्नें देता झाला; तीं घेऊन तिघानीं वाखाच्या पुत्राजवळ ठेवावयास दिल्लीं. त्यानें एके दिवशीं चारी रत्नें आपली मांडी चिरून चांत ठेविलीं आणि मांडीस टांचे देता झाला. पुढें एके दिवशीं मजलीस जातां 20 हाक मारिली आणि म्हणाला कीं: ,आपण माजील मजलीस रात्री निजलेले होतां, तेथें रत्नें विसरलां. हे ऐकून सर्वांनीं निश्चय केला कीं: ,हा वाणी धूर्त आहे; घालें कपट केलें“. असा निश्चय करून ऐरावती नगरा सगेली, तेथें निखशाहि राजा, त्याचा प्रधान बुद्धिसागर जगविस्वात. तेथें जाऊन रत्नांचा वृत्तांत सांगून 25 म्हणाले कीं: ,आम्हास भय व बंधन न करिता आमचीं चारी

रत्नें आम्हांत अहित तीं घेऊन आम्हास बावीं. नंतर राजानें होय म्हणून बुद्धिसागर यास त्यांचा निर्णय करावयास सांगितला. तेझा हा विषय ध्यानांत घेईना. मन सखेद होऊन घरीं येऊन नमला; त्या समयांत त्याचे कन्येनें श्रीदेवीस जाऊन नमस्कार करिती झाली आणि पिता सखेद पाहून विचारिलें कीं: ,विषा- 5 दचिं कारण काय? तें सांगविं; मी निर्णय करीन. असें ऐकून बुद्धिसागर म्हणाला कीं: ,मला समजत नाहीं तें तुला काय समजेल? तथापि सांगतो. असें बोलून त्या चौघांचा वृत्तांत सांगितला. तेझा जयश्री म्हणाली कीं: ,यांत कांहीं विशेष गूढ नाहीं; मी जा समयीं बोलवूं पाठवीन त्या समयीं चौघांस 10 मजकडे पाठवाविं म्हणजे त्यांचीं रत्नें त्यांस देईन. याप्रमाणें सांगून स्वगृहास गेली. मग राजा चौघांस भोजनास बोलाविलें आणि त्यांचीं भोजनें झाल्यानंतर चौघांसही निजावयास पृथक् पृथक् स्थानें दिहलीं; आणि आपण भुंगार करून प्रथम राजपुत्रा- जवळ गेली आणि म्हणाली कीं: ,तुजसमीप आले, त्यास मजला 15 लच द्रव्य द्यावे आणि मजबरोबर क्रीडा करावी. नंतर राजपुत्र म्हणाला कीं: ,मजपाशीं येथें द्रव्य नाहीं; घराहून आणून देईन. तेझा ,हा निर्धन आहे' असें जाणून कोटी याजवळ गेली: तेझा त्या जवळही द्रव्य नाहीं असें जाणून तिसरा ब्राह्मण शांतनिष्ठ तोही निर्धन पाहून वाळाच्या पुत्राजवळ गेली: तो तिच्या स्वरू- 20 पास मोहित होऊन तिची लचद्रव्याची प्रतिज्ञा ऐकून म्हणाला कीं: ,हे स्वामिनी! मजपासून चारी रत्नें घेऊन मजबरोबर क्रीडा करावी. असें बोलून मांडीतून चारी रत्नें काढून तिजला देता झाला; इतक्यांत पूर्वीच्या संकेतावरून बुद्धिसागर यालें त्वरा करून बोलवूं पाठविलें; तेझा घाबरी होऊन शीघ्र बाहेर निघून बापास 25 रत्नें देती झाली; यालें दुसरे दिवशीं रावासमय तीं रत्नें चौघांस

वाढून दिल्ली; तेही चौघे छतछत झाले“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रवण करिती झाली.

कथा ५३.

प्रज रक्षोश् युक्तं ते गमनं विषमे सति ।

5 उत्तरं वेत्ति कर्तुं चैवर्मकारकलचवत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं : „पूर्वीं चर्म-
खती नदीचे तीरीं चर्मकट घामाचेठायीं होहा नांमं चर्मक राहत
होता, त्याची स्त्री देविका परपुरुषलपट असे. असें असतां एके
समयीं होहा चर्मक चर्म विकस्त्रास बाहेर गेला होता. एकडे
10 स्त्रीनें परपुरुष आणून त्याजवर बावळी कळ लावली; इतकांत
होहा घरीं येतो, हें पाहून आपण बाहेर निघून म्हणाली कीं
,स्वामी! नदीतील पाणी आणावयाकरितां गेलें होतें, तेथें एक
मोठें चर्म पडलें आहे; तें सत्वर आणावें; विलंब वेत्त्रास कोणी
घेऊन जाईल“. हें श्रवण करून तो मूर्ख, चांभार लोभासव नदीस
15 गेला. इतकांत इथें जार बाहेर काढून दिल्ली; होहा चांभार
याथें चर्म नाहीं असें पाहून घरीं आला“. ही कथा श्रवण
करून प्रभावती श्रवण करिती झाली.

कथा ५४.

को दोषो ममने देवि यदि त्वं वेत्ति भाषितुम् ।

20 विषमे विष्णुनामिव राजदत्ते हि भस्त्रानि ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस मुक बोलत आहे कीं : „पूर्वीं शक-
वती नगरीचेठायीं सुशील राजा व त्याचा प्रधान सुशील; प्रधान-
पुत्र विष्णु संधिविग्रहाचेठायीं चतुर व राजनीतीचेठायीं चतुर,
परंतु राजानें प्रधानपदवीपासून दूर केला होता. असें असतां

एके दिवशीं सुशील याणें राजास निवेदिलें कीं : ,महाराज! माझा पुत्र अति प्रवीण आहे; त्यास कोठें तरी पाठवून परीचा पाहावी'. मन राजा म्हणाला कीं : ,यास दूर केला असता वारंवार येऊन पुनः पुनः संधान करितो तस्मात् याचा तेजोभंग परराज्यांत करावा'. म्हणून राजानें एके करंड्यांत भस्म घालून विष्णुजवळ देऊन सां- 5 गितलें कीं : ,प्रतापशंकर राजास हा पदार्थ नेऊन द्यावा'. असें बोलून करंड्यावर राजमुद्रा करून लाधीन केला; त्याणें काय पदार्थ आहे हें न पाहतां घेऊन प्रतापशंकराचे नगरास गेला. नंतर सुमुहूर्तकळून राजास नमस्कारपूर्वक करंडा दिव्हा. नंतर प्रतापशंकर याणें सांगितलें कीं : ,बोवळाचा पर्याय उदयीक 10 करावा'. म्हणून प्रधानपुवास निरोप दिव्हा; आणि रात्री एकांतीं करंडा उघडून पाहिलें, तो अत भस्म. मन अतिकोपकळून प्रातःकाळ होतांच विष्णुशर्मा यास बोलावून विचारिलें कीं : ,तुमचे राजानें करंड्यांत अमोलिक भस्म घालून काय समजून पाठविलें? याचा अर्थ समजला पाहिजे'. असें बोलून क्रोधमुद्रा दाखविली. 15 नंतर विष्णुशर्मा याणें आपला तेजोभंग करावा यासव हें ब्रह्म प्रभूनें केलें असें समजून म्हणाला कीं : ,आमचे प्रभूनें अश्वमेधयज्ञ केला, त्यास अप्रिकुंडांतील पवित्र आणि अंगीकार केल्यास त्रेयस्कर पातकपरिहार करणार असा यज्ञ नारायणाचा प्रसादरूप हें भस्म असें जाणून आपल्या कुटुंबास वंदन करावयासव पाठविलें आहे; 20 अन्वया कोणी साधारण मनुष्य जाणिते, परंतु मजबरावर पाठविलें; याचें कारण हेंच आहे.

नवाः सन्ति हयाः सन्ति विचित्राः सन्ति संपदः ।

सद्यः पापहरं राजन्दुर्लभं भस्म यज्ञवम् ।

तस्मात् वंदन करविं'. असें ऐकतांच प्रतापशंकर उठून शिरसा 25 वंदन करून भस्माचा अंगीकार केला व सकळ कुटुंबास दिव्हें :

मंतर विष्णुशर्मा यास बडत अलंकार व द्रव्य देखन पाठविला.
ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ५५.

गच्छ रश्मोर युक्तं ते गमनं गजगामिनि ।

5 यदि वेत्सुत्तरं कर्तुं श्रीधरो ब्राह्मणो यथा ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक सांगत आहे कीं: „पूर्वीं चर्मकूट घामीं श्रीधर ब्राह्मण राहत होता; त्याणें चांभारापासून कोडा विकत घेतला. मंतर तो किंमत मागूं लागला; तेव्हा ब्राह्मण म्हणूं लागला कीं: „तुजला राळे देईन“. असें बोलतां बडत दिवस गेले; मग एके दिवशीं चांभारानें हात धरिला: त्या समयांत यामाधिपतीस पुत्र झाला असें ऐकून ब्राह्मण चांभारास घेऊन बाहेर आला आणि म्हणाला कीं: „हा चांभार मजकडे घेऊन काहीं पोटास दाणें खावें असें नित्य बोलत असे; त्याजवरून मी देत होतो तें घेत नाहीं; आतां कपटाची गोष्ट सांगतो
15 आणि मजला स्पर्श केला; त्यास कोणी धनी असल्यास याचा विचार करावा“. असें बोलिल्यानंतर यामाधिकारी याच्या सेवकांनीं चांभारास दगड मारून गावाबाहेर घालविला आणि ब्राह्मण घरास गेला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

20

कथा ५६.

याहि देंवि गता वेत्ति यदि कर्तुं प्रभावति ।

विवर्णे शान्तिको नाम वक्षिक्पुत्रो यथाकरोत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस मुक म्हणाला मुक कीं: „पूर्वीं आनंद यामाचेठायीं शान्तिक बाबी राहत होता, तो अति छपल. या-
25 सांतरीं जाऊन द्रव्यसंपादन करविं असें असतां एके समयीं

यामांतराहून द्रव्य घेऊन येत असतांना एके वाटेत चोर भेटले, ते आपल्यास मारितील या भयेंकरून समीप एक देवालय होतें, तेथें जाऊन सर्व द्रव्य देवापुढें ठेवून आपण हातांत एक कवडी घेऊन देवासमोर उभा राहिला आणि मोठ्याने बोलिला: 'हे देवा! हें द्रव्य तुजला अर्पिलें आहे, हें घ्यावें'. असें बोलिला 5 आणि हातांतील कवडी दाखवून वारंवार प्रार्थना करूं लागला. त्या वेळीं चोरांनीं 'देवाचें द्रव्य आहे' असें म्हणून नमस्कार करून गेले; नंतर वाणी याणें देवास कवडी देऊन द्रव्य घेऊन घराज-वळ गेला: 'हें पाहून देवही विस्मय पावला'. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली. 10

कथा ५७.

याहि देवि यथेच्छं त्वं यदि जानासि भावितुम् ।

पण्डितो नृप आयाते चन्द्ररेखां यथावदत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं अवती 15 नगरीचेठायीं राजा विक्रम, त्याची स्त्री चंद्ररेखा मुभंकरनामा पंडिताबरोबर व्यवहार करीत असे. हें वर्तमान राजानें कर्णोपकर्णों ऐकिलें; तेझां एके दिवशीं चंद्ररेखा मुभंकराचे घरीं जाऊं लागली, तो राजा विक्रम याणें बातमी राखून आपण पाठीमा-जून ढाल तरवार घेऊन गेला. इतक्यांत मुभंकरानें विक्रमास पाहून म्हटलें कीं: 'स्त्रियचिं कपट अति भयंकर आहे; तू राज- 20 पत्नी: माझे घरीं यावयाचें काय प्रयोजन?' हें श्रवण करून राजा संतुष्ट होऊन घरास गेला व चंद्ररेखाही घरीं गेली". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ५८.

याहि देवि यतो यानं रोचते तव भामिनि ।

यदि कर्तुं विवागासि यथा यौवनगर्विता ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक् बोलत आहे कीं: „पूर्वी को-
 5 णीएक स्त्री परम सुंदर व चतुर आणि यौवनगर्वित होती; तिणें
 चित्तांत विचार केला कीं: ,मी चतुर आहे, परंतु माझे चातुर्याचें
 सार्थक हेंच कीं, आपले भताराचे समक्ष परपुरुषापाशीं समागम
 करावा'. मग एके दिवशीं परपुरुषास सांगितलें कीं: ,तूं आज
 रात्री शहराजवळ चिंचिचा वृक्ष आहे त्या खालीं जाऊन उताणें
 10 निजावें'. नंतर त्याणें तसेंच केलें; मग आपण पतीस म्हणाली
 कीं: ,मजला शौचास होतें, त्यास तुम्हीं बाहेर सोबतीस यावें'.
 नंतर तिचा पति धनुष्य बाण घेऊन उभा राहिला, आणि आपण
 विपरीतविलास करितो झाली, आणि पतीस म्हणाली कीं: ,तुम्ही
 मोठे मूर म्हणवितां तर चंद्रास बाण मारावे'. मग त्या मूर्खानें
 15 चंद्राचें साधन केलें. नंतर पतीस म्हणाली कीं: ,अरे मूर्खा!
 मूर्खा! तुज देखतां मीं जमिचार केला, तो तुजला माहित नाही.
 असो तूं मूर्ख; तस्मात मी जातिं'. असें बोलून परपुरुष व आपण
 घोड्यावर बसून जाती झाली; आणि तिचा पति लज्जित होऊन
 घरांत येता झाला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन
 20 करितो झाली.

कथा ५९.

गच्छ चेन्नदि वेत्ति त्वं मुक्तिसंशय आगते ।

सुधर्मनृपतेर्यद्वत्सभायां नृपदूतकः ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक् सांगत आहे कीं: „पूर्वी सुधर्म
 25 यानें आपले नगरांत विविध सभा निर्माण केली; ते समयीं रूपवान

राजा याणिं आपला वकील कांहीं कामाकरितां मुधर्म याजकडे पाठविला. तो तेथून राजदर्शनास निघाला. ही बातमी मुधर्म राजास न कळतां आपण विचित्र सभेस जाऊन बसला आणि रूपवान राजाचाचा वकील या सभेंत बोलाविला: तेथें उदक असतां भूमि दिसावी आणि भूमि असतां उदक दिसविं, या प्रमाणें चमत्कार होता. असें असतां हरिदत्तशर्मा वकील सभेस जाऊन अकस्मात अठमय मार्ग पाहून अठ आहे कीं, खळ आहे; हे पाहावयास हातांतील आंगठी त्वरेनें टाकिली; ती पाषाणावर पडून मोठा नाद झाला; मग खळ आहे असा निश्चय करून निःशंक जाता झाला. ही कथा अवल करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ६०.

गच्छ देवि यतो ननु वाञ्छसि त्वं प्रभावति ।

यदि कर्तुं विजानासि यथा तनुकथा उत्तम ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुक्र बोलत आहे कीं: „पूर्वीं धा- 15
व्यकूट ग्रामीं नाम वाणी राहत होता, त्याची स्त्री तनुका क्वमि-
चारिणी होती. असें असतां एके दिवशीं देवयाचा करावयासच
सखीजनासहवर्तमान निघाली: तो मार्गी परम सुंदर पुरुष पाहून
त्यास कटाक्षेंकरून समीप बोलाविला आणि सांगितलें कीं: „माझा
पति अति निष्ठुर आहे: यासच माझें बाहेर येणें घडत नाहीं; 20
त्यास एके दिवशीं मी पाणी आणिते समयीं विंचूनें दंड केला
असें बोलिलें: ते समयीं तूं त्या वाटेनें येऊन मी विवक्षित आहे
असें बोल'. असा त्या पुरुषाबरोबर संकेत केला. नंतर त्याणें
तसेंच कबूल केलें. नंतर तनुका याचेहून घरीं आली आणि
दुसरे दिवशीं पाणी आणिते समयीं विंचूनें दंड केला म्हणून रडूं 25
लागली. तेझां तिचा पति धांवत येऊन पाहूं लागला, तो मूर्खा

फार पाहिली. मग घाबरा होऊन विषवैद्य पाहू लागला; त्या
 समयीं पूर्वसंकेताप्रमाणें तो पुरुष येऊन म्हणाला कीं: 'काहीं या
 विषयीं उपाय आहे'. मग त्या वास्त्यानें त्यास घरांत नेला; त्यानें
 जाऊन तनुकेचे बोटास कडु औषध लाविलें आणि वाणी यास
 5 सांगितलें कीं: 'सर्व विषांत मनुष्याचें विष कठीण; यास्तव तनुकेचे
 बोटास दंश करणें'. मग त्या वास्त्यानें बोटास दांत लावितांच
 कडु ज्ञानलें; तें विष असें भय पावून पाणवट्यावर तोंड धुवाव-
 यास गेला; एकडे या पुरुषानें विलास मांडिले. नंतर तो वाणी
 बाहेर नेला असता वैद्य म्हणून प्रतिदिवशीं येऊन अकर्म करूं
 10 जाणला. ही कथा अवल कळून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ६१.

याहि देवि प्रियं भोक्तुं तच्चा कर्तुं प्रवेत्सि चेत् ।

धनिकस्त प्रियाभ्यां वै कुमारिण यथा छतम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं गंभीर
 15 नगरीचेठायीं कुमार राजपुत्र व्यभिचारिणीस्त्रीलंपट होता. त्या
 नगरांत कोणीएक धनिकनामा सावकार राहत असे, त्याच्या दोन
 स्त्रिया परम सुंदर होत्या. तेझां त्यानें आपले स्त्रियांस व्यभिचार
 घडेल म्हणून नदीचे तीरीं गांवापासून दूर घर बांधून तेथें ठेविल्या
 आणि आपण संरक्षार्थ नेहेमी राहू लागला. असें असता एके
 20 दिवशीं स्त्रीचे पायास कांटा लागला. तेझां पतीस सांगितलें कीं:
 'कोणी चतुर नाहावी बोलवावा आणि कांटा काटवावा'. मग
 त्यानें नाहावी आणिला आणि बाहेर बसला. तेझां स्त्रियांनीं
 सोन्याची वाटी घरांतून आणून नाहावी यास दिली आणि सां-
 गितलें कीं: 'जान्हास परपुरुषाचा समानम घडेल असा करावा'.
 25 नंतर नाहावी यानें मान्य केलें आणि कांटा काढून बाहेर नेला.

नंतर हे सर्व वर्तमान राजपुत्रास सांगितलें. त्याणें होय म्हणून सांगितलें कीं: „तूं माझे समागमिं येऊन त्या सावकारास सांगविं कीं: „ही माझी स्त्री आहे; आणि मजला दूरदेशीं जाणें आहे; त्यास रचें रक्षण आपण करावें“ असें भाषण करून मजला सावकाराचे स्वाधीन कर. असें सांगून स्त्रीचा विष घेऊन त्या गृहस्थाचे घरास नाहावी आपले बराबर घेऊन गेला. नंतर नाहावी याणें पूर्वसंकेताप्रमाणें त्या गृहस्थास सांगितलें कीं: „ही माझी स्त्री आहे, आणि मी दूरदेशीं जातो म्हणून रचें रक्षण दुसरे ठिकाणीं होणार नाही: यास्तव कल्पेप्रमाणें रला रखावें“. असें सांगून राजपुत्र स्त्रियांचे स्वाधीन केला आणि आपण निघून गेला. इकडे राज- पुत्र तो गृहस्थ बाहेर गेल्यावर स्त्रीविष सोडून स्त्रियांचा उपभोग करीत असे. असें असतां हा स्त्रीविषधारी पुरुष असेल असा त्या गृहस्थास संशय होऊन स्त्रियांस म्हणाला कीं: „मीं कांहीं कार्यार्थ नवस केला आहे, त्यास तुम्हीं तिघींनीं नष्ट होऊन नृत्य करावें“. नंतर राजपुत्रानें स्त्रियांसारखे केश लावून अंगसंगोपन करून स्त्रियांबरोबर नृत्य करिता झाला: नंतर गृहस्थाची श्वांति गेली; राजपुत्रही लकार्य साधूं लागला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रवण करितो झाली.

कथा ६२.

नञ्च चेद्विषमे वेत्ति कर्तुं यदि कृशोदरि ।

20

कृतं देविकथा यद्वत्सलीजारविमुक्तये ।

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुक्र नीलत आहे कीं: „पूर्वीं कूटदर यांनीं सोमराजा राहत होता, त्याची स्त्री मंडूका अति अविचारिणी होती, तिजबरोबर एक अविचारी पुरुष संग करीत असे, त्याचा तिचा संकेत कीं, आंगणांत रावी घेऊन घंटा

25

वाजवाही मग मंडूकेने बाहेर याविं. असं असता एके दिवशीं सोमराजा याणें घंटेचा शब्द ऐकिला आणि हातीं काठी घेऊन बाहेर आला. इतकांत मंडूकेची सखी देविका राहत होती, तिणें पाहून धांवत आली आणि म्हणाली कीं : ,भावोजी बैल ५ पश्चिमेकडे निघून गेला : उत्तरेकडे कां धांवता ?' मग सोमराजा लाकून बैलाचे भांतीनें उत्तरेस गेला : इकडे परपुरुष निघून आपले घरीं गेला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ६३.

10 गच्छ देवि न कर्तव्यो विलम्बः सुखकर्मणि ।

यदि जानासि कर्तुं त्वं प्रसङ्गे हंसराजवत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस मुक बोलत आहे कीं : „पूर्वीं एका अरखांत चारशें कोश लांब व पांचशें कोश रुंद असा एक वृक्ष होता, तेथें हंसराज सकुटुब राहत होता. तो एके दिसशीं पाप- 15 वर्षेन पारधी याणें त्या वृक्षास जाळें घातलें. नंतर प्रातःकाळीं वृक्षावर चढून हंस काढून पाहिले, तो सर्व मेले असें जाणून खालीं टाकूं लागला. तो पूर्वीं हंसानें सर्वांस सांगितलें होतिं कीं : ,तुम्हीं मेळासारखें राहाविं आणि सर्वांस टाकिल्यानंतर एकदम सर्वांनीं उडाविं'. मग पारधी याणें सर्व हंस मेले असें पाहून एक एक 20 हंस काढून खालीं टाकिला; ते सारे खालीं आल्यानंतर आपण जाळें जमा करावयास उतरणार; इतकांत हंस उडून गेले; ते पाहून पारधी विस्मित होऊन घरास गेला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ६४.

अथ चेद्यासि कामार्ता याहि भीरु गता सती ।

अवकुवत्समात्मानं यदि त्वं वेत्सि रचितुम् ॥

इसरे दिवशीं प्रभावतीस मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं वडत वानर समुद्रतीरीं राहत होते, त्यांत वचनप्रिय म्हणून एक वानर 5 राहत होता: त्यानें एके समयीं सुसरावरवीर स्नेह केला होता. नंतर एके दिवशीं सुसरानें उंवराशीं फळें आपले स्त्रीकरितां वानराज- वळून मागून गेलीं, तीं सुसरानें भडून म्हणाली कीं: ,हीं मधुर फळें जो भक्षितो त्याचें काळीज अति मधुर असेल तर तें मजला याचें नाहीं तर मी मरण पावेन'. असें स्त्रीचें वचन ऐकून सुसर 10 बाहेर येऊन वानरास म्हणाला कीं: ,तूं माझ्या बंधुत्वावरून मजला अधिक स्नेही आहेस हें माझे स्त्रीस मजकडून समजलें: तेणेंकरून तुझी भेट घ्यावी म्हणून तिजला वडत उत्कंठा लागली आहे: तर तूं माझे पाठीवर बसून घरीं चलावें'. नंतर वानरानें स्नेहभावा- लाव मान्य करून सुसराने पाठीवर बसून त्याच्या घरीं चालिला. 15 तो एक कोश उदकांत गेल्यानंतर सुसर हांसून म्हणाला कीं: ,भाई! माझी स्त्री गर्भिणी आहे, तिजला तुझें काळीज भक्षितें असा डोहळा होत आहे म्हणून मी तुजला गेलों'. हें वर्तमान कर्णदारेणें श्रवण करून म्हणाला कीं: ,भाई! हें मजला पूर्वीं तूं सांगितलें नाहींस; आम्ही वनचरें व्याघ्रादिकाचे भयास्तव काळीज 20 समीप ठेवीत नाहीं: शरीराबाहेर काढून दूर मुक्त ठेवितों: त्यास तुला काळीज पाहिजे तर उंवराचे फळांचा साव नित्य त्यावर पडतो म्हणून उंवराचे डोलींत ठेविलें आहे: तें अति मधुर आहे: तें तुला पाहिजे तर त्या उंवराजवळ चल म्हणजे तुजला देईन'. हें श्रवण करून मूर्ख सुसरानें सत्य मानून वानरास घेऊन बाहेर 25

आला. नंतर वानर वृषावर चढून म्हणाला कीं : ,अरे मूर्खा !
 आतां तूं आपले घरास जविं; काळीज दूर ठेवून कोणी वांचत
 असतो कीं काय? असो; याउपर तुजवरीवर स्नेह राहावयाचा
 विचार समजला आहे. ' हें ऐकून सुसर स्त्रीस काळीज प्राप्त झालें
 5 नाही आणि वानराचा स्नेहही गेला; येणेंकरून सखेद होऊन
 निराशेंकरून स्वगृहास जाता झाला. ' ही कथा श्रवण करून
 प्रभावती श्रयन करिती झाली.

कथा ६५.

याहि देवि सुखं मुञ्च यदि ते ऽस्ति सहायकः ।

10 वित्तंकसदृशः काले विषमे सुमतिर्ननु ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस मुक बोलत आहे कीं : „पूर्वीं वि-
 वास्थान यामीं केशवशर्मा राहत होता, तो एके समयीं स्वानार्थ
 तटाकास गेला; तेथें बाणी याची परम सुंदर कन्या पाहून तिज-
 वरावर संग करावा असें इच्छिता झाला. इतकांत तिणें ,घागर
 15 माझे मस्तकावर चढवावी' म्हणून केशवास सांगितलें. त्याजवरून
 केशवानें घागर चढवितेसमयीं तिचें मुखचुंबन केलें. ' हें वर्तमान
 तिचे पतीनें पाहून केशवास हातीं धरून राजगृहास जाऊं लावला;
 ते समयीं मार्गीत वित्तंक नामें केशवाचा मित्र त्याणें घेऊन कानांत
 सांगितलें कीं : ,तूं राजगृहीं गेल्यानंतर मुखचुंबन करावयाची
 20 आकृति करून चवचव असा शब्द करावा. ' नंतर केशवास राज-
 दारीं नेऊन प्रधानानें विचारिलें कीं : ,तूं परस्त्रीचुंबन केलेंस;
 याचें कारण काय? ' तेन्ना केशवानें मित्रोपदेशप्रमाणें केलें; नंतर
 प्रधान म्हणाला कीं : ,यास सोडून जावा; याचा अपराध नाही;
 याचा सभाव असाच आहे' म्हणून सर्व लोकांनीं निर्दोष करून
 25 सोडिला. ' ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन करिती झाली.

कथा ६६.

कुब जार विशालाचि तथा कर्तुमलं यदि ।

यथा वैजिकया कूपे ऽधः पतन्वा कृतं पुरा ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं कमल-
दट नगरीं वाणी याची स्त्रो वैजिका वभिचारिणी राहत असे, ६
ती एके समयीं पतीस खानास उणोदक देऊन सीतोदक आखा-
वयाकरितां पाखवद्यावर गेली: तेथें अकस्मात जारपुरुष पाहून
त्याजवरोबर संग केला: एकडे वाणी वाट पाहत बसला. नंतर
तिथें पतीस क्रोध येईल याजकरितां कूपांत उडी टाकिली आणि
मोद्यानें हांक मारिली कीं: „मी कूपांत पडलों“. मग यामांतील 10
समस्त लोकांनीं हांक ऐकून धावत गेले आणि वर काढिली. मग
वाणीही जाऊन घरीं घेऊन आला“. ही कथा श्रवण करून
प्रभावती श्रयण करिती झाली.

कथा ६७.

मच्छ देवि मुचं भोक्तुं विरहेणं कथा भृशम् ।

15

कालिकावददा वेत्ति संकटे चतुमद्भुतम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं सर-
लपुराचेठायीं साधुशर्मा ब्राह्मण राहत असे, त्याची स्त्री कालिका
वभिचारिणी होती. तेझा एके समयीं महापर्व आलें, ते वेळीस
साधु बाहेर गेला असतां आपण परपुरुष आहून त्याजवरोबर 20
कीडा करूं लागली. इतक्यांत पति बाहेरून आला; तेझा आपण
सत्वर बाहेर घेऊन म्हणाली कीं: „आज कोणी सावकार नदीचे
तीरीं ब्राह्मणांस वर्षाचे वेसमीचें अन्न देतो म्हणून वज्रत ब्राह्मण
गेले आहेत: तर तुम्हींही जावे“. हें ऐकून ब्राह्मण लोभासव गेला;

इकडे कालिकेनें परपुष्य बाहेर काढून दिव्हा; ब्राह्मण नदीस जाऊन सावकार नाहीं हें पाहून घरीं आला; नंतर स्त्री म्हणाली कीं: „आम्हांस लाभविषयीं देव नाहीं“ . ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली .

5

कथा ६८.

ब्रज भामिनि युक्तं वै गमनं पुष्पान्तरे ।

वेत्ति चेत्संकटे वक्तुं यथा मदनमञ्जरी ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुभ वोलत आहे कीं: „पूर्वीं महे-
श्वरनगरीचेठायीं विचक्षण ब्राह्मण राहत होता, त्याची स्त्री मद-
नमञ्जरी; ती गांवचे जोशाबरोबर बहिचार करीत असे. तेव्हा
10 एके दिवशीं मध्यरात्रीचेठायीं पतीस निद्रा लागली असें पाहून
जोशी याचे घरीं चालली. तेव्हा तिचा पति विचक्षण नामें पा-
टीमागून जाता झाला; तो मदनमञ्जरीनें पाहिला. मन धिरेकडून
जोशी याचे घरांत जाऊन त्यास साष्टांगनमस्कार करून म्हणाली
15 कीं: „स्वामी! आज पतीचे भयास्तव बाहेर निघावयास अवकाश
नाहीं; परंतु जाता निद्रा लागली असें पाहून आले; त्यास
पूर्वदिवशीं एक स्वप्न बार्दट पाहिलें, त्याचें फळ सांगवें“. नंतर
जोशी युक्तीनें रचा पति बाहेर आला आहे असें ध्यानांत आणून
म्हणाला कीं: „तुझे पतीस अपमृत्यु आला आहे; त्यास उदयीक
20 शंभर ब्राह्मणांस भोजन घालवें आणि पतीकडून एक वृषभदान
करववें म्हणजे चारोम्य होईल. दुसऱ्या वेळेच्या स्वप्नाचें फळ
कीं, तुजला पुत्र होईल“. असें ऐकून तिचा पति, आपल्यास विघ्न
आले होते, परंतु स्त्रीनें रक्षण केलें असें जाणून संतोषकडून
घरीं जाऊन निवला. मानाहून मदनमञ्जरी स्वकार्य साधून
25 पूर्ववत् आपले घरीं जाऊन निद्रा करिती झाली; दुसरे दिवशीं

जोशी यथिं सांगित्वाप्रमर्शें केलें“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ६७.

गच्छ देवि न ते किंचिदन्तरायं करोम्यहम् ।

उलूकीव यदा वेत्ति पतिवञ्जनममुतम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस गुरू बोलत आहे कीं: „पूर्वीं नाव-
रगावीं गोविंद तेनी राहत होता, त्याची स्त्री उलूकी व्यक्तिचारिणी.
असें असतां एके दिवशीं पति बाहेर गेला; ते समयीं परपुरुष
आणून त्याबरोबर व्यक्तिचार कंठ लावली. त्या समयांत गो-
विंद बाहेरून येता झाला. तेझां उलूकी बाहेर येऊन म्हणाली 10
कीं: „स्वामी! तिळांच्या गोऱ्या बाजारांत आल्या आहेत; त्यास
आपण खवकर गेलें असतां बाजारापेक्षां सर्वस मिळतील“. हे
ऐकून गोविंद तरेनिं बाजारांत गेला. एकडे परपुरुष कार्य साधून
जाता झाला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती
झाली. 15

कथा ७०.

गच्छ देवि मनोज्ञासि जारं रत्नं यदृच्छया ।

पुलिन्द इव चेद्वेत्ति परवञ्जनमुत्तमम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस गुरू बोलत आहे कीं: „पूर्वीं मणि-
कपुराचेठायीं छण्णशर्मा ब्राह्मण राहत होता, त्याची स्त्री रतिका 20
व्यक्तिचारिणी. यास्तव छण्णशर्मा तिचें रक्षण करीत असे. असें
असतां एके दिवशीं रतिकेनिं परपुरुषाबरोबर संग करून त्याव-
पासून दोन शेर सोने घेतलें आणि त्याचे गोठ करावे म्हणून
पुलिंदनामा सोनार यावपाशीं गेलें. त्याणें „हे, सोने रतिकेनिं
व्यक्तिचारिणिं मिळविलें यास्तव पतीस न कळतां आपण यावयास 25

आली' असें समजून तिजपासून सोनें घेऊन आच्छादिलें. पुढें रतिका मागावयास आली; तिजला म्हणाला कीं: ,तुझा पति त्या दिवशींच तुझे पाठीमागून येऊन सोनें घेऊन गेला; मी देत नव्हतां, परंतु कलहास प्रवर्तला कीं: ,माझी वस्तु मजला देत ना-
 6 हींस, याचें कारण काय?' तेझां मीं सोनें दिलें'. हे रतिकेनें ऐकून अभिचारेंकरून मिळविलें सोनें, यास्तव चित्तांत शोक करून उगीच राहिली, आणि सोनार आपणास लाभ झाला म्हणून संतोष मानून स्वस्थ राहिला. हे चातुर्य तुजला असेल तर पर-
 10 पुष्पसंगार्थ जावें". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो
 10 झाली.

कथा ७९.

याप्रमाणें सत्तर दिवस गेल्यानंतर प्रभावतीचा पति मदन द्रव्यसंपादन करून द्वीपांतराद्वन घरीं आला. नंतर विदग्धचूडा-
 मणि मुक हा शोक म्हणून मदनास विस्मय करिता झाला:

15 "अनुरागो वृषा स्त्रीणां भावणं च वृषा वृषा ।

अप्रियामपि मन्यन्ते प्रियां मूढजनाः खलु ॥"

हा अर्थ ध्यानांत आणून मदन सक्रोध होऊन मुकाकडे अव-
 लोकेन करिता झाला. नंतर प्रभावती आपल्या पतीस साष्टांगन-
 मस्कार करून म्हणाला कीं: ,कुत्तितसखीजनाचे समागमंकरून
 20 मजला विपरीत बुद्धि जाहली होती; परंतु विदग्धचूडामणीनें
 रचिलें; हे उपकार यादेहीं विसावयाचे नाहीत'. हे ऐकून संतोष
 पावला, परंतु सखेद राहिला. नंतर मदनाचा खेद जाणून संतोष
 झावा म्हणून विदग्धचूडामणि कथा सांगत आहे: „पूर्वीं मोठे
 पर्वताचेठायीं मदन मंधर्व राहत होता, त्याची स्त्री रत्नावली
 25 आणि कन्या रूपवती परम सुंदर. असें असतां एके दिवशीं नारद
 मंधर्वाचे घरीं आला, त्याणें कर्नेचें स्वरूप पाहिलें आणि किंचित

मदनाचा चिन्तात प्रवेश झाला; मग शाप दिव्हा कीं: „रूपवतीचे आचाराविषयीं विटवना होईल“. नंतर तिचा पिता मदन यास प्रार्थना करून शापाचा मोक्ष मागितला. तेव्हा मुनि म्हणाला कीं: „माझे वचन असत्य होणार नाही; इजला एकवेळ अभिचार घडेल, मग निर्दोष होईल“. असें बोलून कनकप्रभनामा बंधर्व 5 यास देवविली आणि नारदानें वरदान दिलें कीं: „तुजला पुत्र होईल“. इतकें सांगून नारद गेला. एकडे रूपवती यावनांत आली; ते समयीं कोणीएक विद्याधरानें पाहून तिचा पति कनकप्रभ याचें स्वरूप घेऊन उपभोग करून गेला. नंतर कनकप्रभ यास स्त्रीस अभिचार घडला हें चिन्तात आणून मारावयाकरितां 10 देवीचे देवालयांत घेऊन गेला. इतकांत देवी प्रत्यक्ष येऊन म्हणाली कीं: „ही निर्दोष आहे; नारदाचे शापास्तव ही गोष्ट घडली आणि विद्याधर तुझें स्वरूप घेऊन आला. तेव्हा इजला पुत्र होईल, हाही वर आहे; यास्तव इचा अंगीकार करावा“. असें देवीचें वाक्य ऐकून कनकप्रभ आपले स्त्रीस घेऊन घरास 15 आला“. ही कथा सांगून शुक म्हणाला कीं: „माझ्या वदनाचा विश्वास तुजला असेल तर प्रभावती निर्दोष आहे; इचा अंगीकार करावा“. नंतर शुकाचें वचन ऐकून मदनानें प्रभावतीचा अंगीकार केला; याप्रमाणें एकाहत्तरावा दिवस पूर्ण होता झाला.

कथा ७२.

20

नंतर बाहत्तरावे दिवशीं आकाशांतून पुष्पमालायुक्त विमान उतरलें; तें विमान पाहून विदग्धचूडामणि शुक व मालती नासैं गेला हीं उभयतां शापमुक्त होऊन दिव्य देह धारण करून विमानारूढ होतीं झालीं. त्या उभयतांस अवलोकन करून मदन दोन्ही कर ओडून प्रार्थना करून भाषण करिता झाला कीं: 25

- „महाराज! आपण कोण आहां? व देह कोणत्या कारणास्तव धारण केलें होतें? हें सर्व वर्तमान मजला कृपा करून सांगितलें पाहिजे“. असें भाषण श्रवण करून नंतर गंधर्व बोलता झाला:
- „हे मदन! पूर्व वृत्तांत सांगितां, श्रवण कर. पूर्वी मालती नामें
- ६ मीना ही देवांगना व मी गंधर्व. असें असता एके दिवशीं इंद्रानें गायनाकरितां द्रुत पाचारण पाठविले; त्या काळीं आम्ही मधु-पानाच्या योगनिं उन्नत होऊन आश्चर्य केला. तेथेंकरून इंद्र सक्रोध होऊन शाप देता झाला कीं: „आजपासून पत्नी यांचा देह धारण करून मृत्युलोकीं वास कराल“. तें श्रवण करून परम
- १० भयाभीत होऊन आपण शापमुक्त झविं एतदर्थ इंद्रास शरण गेलों आणि ब्रह्मत प्रार्थना केली कीं, त्या काळीं इंद्र सद्य होऊन चक्षुष देता झाला कीं: „तुम्ही मदोन्नत झालां होतां, यास्तव कोणी पुरुष अथवा स्त्रियांस कामोद्भव होऊन व्यभिचारास प्रवृत्त होतील; त्यांस व्यभिचारापासून दूर करून सुमार्गास लावाल;
- १५ तेझां त्या पुण्याच्या योगनिं तुम्हास पुनः स्वर्ग प्राप्त होईल“. हें आपलें सर्व वृत्त सांगून गंधर्व बोलत आहे कीं: „हे मदन! हें आमचें चरित्र लेखन अथवा पठन अथवा श्रवण करील त्यास चातुर्य व संपत्ति सहज प्राप्त होतील“. असा वर देऊन गंधर्व व देवांगना हीं उभयतां स्वर्गास जातीं झालीं. आणि हरिदत्तनिं
- २० आपला पुत्र मदन आला म्हणून ब्रह्मत आनंदनिं यावकवनास ब्रह्मत द्रव्य देऊन संतुष्ट केलें. तदनंतर मदन प्रभावतीसहवर्तमान सुखेंकरून सकळ संपत्तीचा उपभोग करीत होत्याता वास करिता झाला.

UEBERSETZUNG.

Einleitung.

Einst lebte in der Stadt Candrakalā, als König Vikramasēna die Herrschaft führte, ein Kaufherr namens Haridatta; dessen Frau hiess Śrīgūrasundarī, sein Sohn Madana und des Sohnes Frau Prabhāvatī, die Tochter des Kaufherrn Sōmadatta. Madana, der in seine Frau verliebt war, begann sein Geschäft zu vernachlässigen: um ihm nun Sinn für dasselbe beizubringen, schenkte ihm sein Freund Trivikrama zwei Vögel, einen Papagei namens Vidagdha-cūḍāmaṇi und eine Predigerkrähe mit Namen Mālatī, diese Beiden. Nun gab der Kaufherr Haridatta seinem Sohne viele Lehren, um ihm Lust zum Geschäft einzuflössen; aber dadurch ward der Sohn zornig, hörte nicht auf seine Worte und verachtete sie. Eines Tages sprach der Papagei Vidagdha-cūḍāmaṇi, der dieses sah, zu Madana: „He Madana, während deine alten Eltern dir zu deinem Besten Lehren geben, verachtest du dieselben: das ist nicht recht von dir. Was wegen solcher Sünde dem Brahmanen Dēvaśarma passirte, diese Geschichte will ich dir erzählen; höre zu.“

Erzählung 1.

Es war einmal eine Stadt mit Namen Pañcapūra; da wohnte ein Brahmane namens Satyaśarma; dessen Frau war Dharmaśīlā und sein Sohn Dēvaśarma. Nachdem dieser von seinem Vater in den Wissenschaften unterrichtet worden war, verachtete er im Dünkel seine Eltern und zog aus in die Fremde. Als er hier im Walde einen siddha-Platz gefunden hatte, unternahm er daselbst Bussübungen; und sein Brahmanenglanz erstrahlte mehr und mehr. Als er nun so eines Tages nach dem Bade sich hinsetzte, um die Dämmerungsandacht abzuhalten, flog in diesem Augenblicke ein Reiherweibchen vorüber, dessen Koth auf ihn fiel. Voll Zorn hierüber blickte er empor: da ward der Reiher zu Asche. Deshalb wurde Dēvaśarma stolz, dass er ein siddha geworden sei. Darauf zog er um Almosen zu betteln umher und kam an das Haus eines Brahmanen mit Namen Nārāyaṇa. Dessen Frau Pativratā bereitete ihrem Gatten gerade Essen, weshalb eine kleine Verzögerung eintrat; als aber die Mahlzeit vorüber war, brachte sie ein Almosen.

Da blickte Dēvaśarman sie zornig an; aber Pativrata sprach: „Herr, du siehst mich zornig an; aber ich bin nicht jenes Reiherrweibchen. Wegen der Bedienung meines Ehemanns geschah die Verzögerung; darum trifft mich hierbei keine Schuld; jene Tugend allein kenne ich“. — Als der Brahmane das hörte, erstaunte er, erwies ihr die Achtgliederverehrung und bat: „Mutter, gib mir Unterricht im Wissen“. — Pativrata antwortete: „Mir gilt als das Höchste die Bedienung des Gatten; darum habe ich keine Zeit. Deshalb gehe nach dem Gefilde der hochheiligen Kāśī; hier wohnt ein Fleischhändler mit Namen Dharmavyāḍha; der wird dir Unterricht im Wissen geben“. — Als der Brahmane das gehört hatte, ging er nach der hochheiligen Kāśī; und nachdem er das Haus des Dharmavyāḍha erkundet hatte, trat er ein und sah ihn: seine Hände waren mit Blut besudelt, während er Fleisch verkaufte. Da setzte er sich nieder. Als nun Dharmavyāḍha das Fleisch verkauft und seinen Eltern Gehorsam erwiesen hatte, gab er dem Brahmanen Speisegeräthschaften; und nach Beendigung der Mahlzeit sprach Dharmavyāḍha also zu dem Brahmanen: „Es ist mir bekannt, dass du von Pativrata bergeschickt worden bist; was ich aber für ein Wissen besitzen soll, das weiss ich selbst nicht. Ich kenne nur die Verehrung der Eltern; dadurch weiss ich etwas. Aber ich bin ein Caṇḍāla und deshalb nicht berufen, dir Unterricht zu erteilen. Dass du deine alten Eltern zu Hause im Stiche liessst und in die Fremde gingst, um ein Siddha zu werden, das war nicht recht gethan. Darum magst du jetzt heimkehren und ihnen Beiden unterthan sein; so wirst du Wissen erlangen; andernfalls wirst du kein Wissen erlangen und Schuld wird dich treffen; wie ein Spruch besagt:

Wer Verehrungswürdige nicht verehrt und Achtbare nicht achtet, der ist anzusehen als lebendtodt und kommt auch nach dem Tode nicht in den Himmel.

Also ehre die Ehrwürdigen und kehre nach Hause zurück“. — Als er dieses Wort des Dharmavyāḍha vernommen und dessen Liebe zu den Eltern gesehen hatte, kehrte er heim und war seinen Eltern unterthan, wodurch er denn auch Wissen erlangte“. Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Madana, du missachtest die Worte deiner Eltern, bist der Sinnenlust ergeben und vernachlässigst das Geschäft: das ist ungehörig. Der Weise deiner Kaste entsprechend erwirb durch Handelsgeschäfte Geld und sei deinen Eltern unterthan“. — Als er diese Worte vernommen hatte, erwies er seinen Eltern die Achtgliederverehrung; dann übergab er seine Frau Prabhāvatī, weil sie sehr schön und jung war, dem Vidagdhaśūḍāmani, nahm, um Handel zu treiben, Waaren mit und fuhr zu Schiffe nach einem fremden Lande. Da spürte nun Prabhāvatī den Trennungsschmerz gewaltig, wie es folgende Strophe beschreibt:

Täglich wird das Essen zu Gift; die Perlenkette zur Last; der Mond bekommt glühende Strahlen; der sanft wehende Wind wird zum Donnerkeile; die Wohnung wird zum Urwalde; die Sandelsalbe brennt wie Funken: ach wehe! die Zeit, da der Geliebte in der Ferne weilt, gleicht dem Weltuntergange.

So fühlte sie also die Trennung. Als ihre Freundinnen das sahen, gaben sie ihr bühlerische Rathschläge und bethörten sie folgendermassen: „Du mußt Deinen Leib genießen, Prabhāvati, sonst wird Deine Jugend nutzlos vorübergehen“. — Als sie diese Worte ihrer Freundinnen gehört hatte, wollte sie mit einem Königssohne namens Guṇacandra der Liebe pflegen; deshalb legte sie mannigfachen Schmuck an und machte sich auf den Weg. Da wehrte ihr zuerst die Predigerkrähe Mālātī, die ohne zu überlegen ihren Abscheu ausserte: „Du bist eine anständige Frau; derlei schickt sich nicht für Dich“. — Darauf riss Prabhāvati, ganz erfüllt von dem Aerger über die Trennung, die Predigerkrähe aus dem Käfig, um sie zu töten; doch sie entwich. Bestürzt hierüber blieb sie diese Nacht zu Hause; am andern Tage erheiterte sie ihr Herz; und damit ihr Vorhaben gelingen möchte, badete sie, gab Almosen, betete zu ihren Schutzgöttern und wollte um Mitternacht ausgehen. In diesem Augenblicke sprach der Papagei lachend: „Nun, Liebling der Familie, Du hast Dich heute geschmückt: ist etwa mein Freund Madana zurückgekehrt und gehst Du, ihn zu empfangen? Oder willst Du anderswohin gehen?“ — So fragte er, und Prabhāvati antwortete ihm lachend und sprach, das Gesicht vor Scham gesenkt: „Papagei Vidagdhabacūdānapi, ich möchte mit einem fremden Manne zusammen der Liebe pflegen; darum bin ich auf dem Wege“. — Als der Papagei das hörte, dachte er im Herzen daran, wie es der Predigerskrähe Mālātī ergangen war und sprach: „Prabhāvati, gehe getrost hin; ich kann Dir kein Hinderniss bereiten; aber gehe nur, wenn Du Schlaueit besitzt wie Lakṣmī“.

Gabe, Harrin, wenn Du mit dem Buhlen der Liebe pflegen willst, falls Du eine Antwort zu geben weisst wie Lakṣmī ihrem Gatten“.

Als Prabhāvati dies gehört hatte, fragte sie: „Was ist das für eine wunderbare Geschichte? Erzähle sie!“ — Darauf antwortete der Papagei: „Diese Geschichte ist lang; was fragst Du mich? Gehe, Dein Vorhaben auszuführen.“ — Aber Prabhāvati bestand auf ihrem Willen. Da dachte der Papagei in seinem Herzen: „Wenn sie sich auf die Steinbank hier setzt, wird ihr Leib sich abkühlen und Madana sich beruhigen können.“ — Nachdem er so überlegt hatte, sprach er: „Setze Dich auf die Steinbank hier in die Nähe des Käfigs.“ — Da breitete Prabhāvati eine Matte auf die Steinbank und setzte sich; darauf erzählte der Papagei:

„Einst lebte in der Stadt Candravati der König Bhīmaka,

dessen Sohn Mōhana wünschte mit Lakṣmī, der Frau des Kaufherrn Haridatta, zu buhlen. Darum gab er einer Kupplerin mit Namen Māsōpavāsini viel Geld und befahl ihr, Lakṣmī gefügig zu machen. Sie ging also in die Wohnung der Lakṣmī und gewann dieselbe durch süsse Worte für sich, während Haridatta abwesend war. Lakṣmī sprach nun hocheifrig zu Māsōpavāsini: „Was Du verlangst, will ich thun.“ — Darauf antwortete Māsōpavāsini: „Mir zu Gefallen buhle heute mit dem Manne, den ich angeben werde.“ — Lakṣmī antwortete: „Ich bin eine anständige Frau; für mich schickt sich derlei durchaus nicht. Aber da ich dir mein Wort gegeben habe, so bringe einmal den Buhlen her.“ — Darauf brachte Māsōpavāsini die Lakṣmī nachts für Mōhana in ihr Haus. Nun kam aber der Königssohn Mōhana zur festgesetzten Zeit nicht; ihre Geilheit war ausserordentlich: darum sprach sie zu der Kupplerin: „Bringe den ersten besten her, den du findest.“ — Da trat Māsōpavāsini auf die Hauptstrasse und brachte in ihrer Dummheit und ohne zu überlegen Haridatta, den Gatten jener, herbei, der eben nach Hause gehen wollte. Als er nun eintrat, erkannte Lakṣmī ihren Gatten.“

Nachdem der Papagei diese Geschichte so weit erzählt hatte, sprach er zu Prabhāvatī: „Wie soll Lakṣmī nach Hause gelangen, die ihren Gatten erkannt hat, ohne ihn handgreiflich merken zu lassen, dass sie dorthin gegangen war, um Unzucht zu treiben? Das magst du angeben oder deine Freundinnen, die dir ja Unterricht ertheilt haben über den Liebesgenuss mit einem fremden Manne.“ — Darauf antworteten Alle: „Das wissen wir nicht; erzähle du die Pointe dieser Geschichte.“ — Da erzählte der Papagei weiter, nachdem er Prabhāvatī hatte schwören lassen, dass sie an diesem Tage nicht zu dem Buhlen gehen wollte: „Sobald Lakṣmī merkte, dass ihr eigner Gatte gekommen sei, sprang sie schnell auf, fasste Haridatta mit der Hand bei den Haaren und rief: „Du Betrüger! Immer sagtest du zu mir: „Ausser dir habe ich keine Frau weiter lieb‘: aber um das zu erproben, bin ich heute hierher gegangen und habe durch dies Mittel nun so etwas erlebt; meinethalben; aber das ist unrecht.“ Mit diesen Worten sah sie ihn zornig an. Da sprach Haridatta: „Lass den Fehltritt vergessen sein!“ So versöhnte er sich mit seinem Weibe Lakṣmī und ging nach Hause.“ Aus Furcht, solche Schlantheit nicht zu besitzen und voll Staunens über die Schlantheit der Lakṣmī, von der sie eben gehört hatte, ging Prabhāvatī, nachdem sie diese Geschichte vernommen hatte, diese Nacht nicht zu dem Buhlen, sondern legte sich sammt den Freundinnen schlafen.

Erzählung 2.

Am nächsten Tage, als sie den Papagei freundlich begrüsst hatte und gehen wollte, antwortete er, während Prabhāvatī zuhörte:

„Wenn es dein Wille ist, Schöne, zu gehen, dann thue es nach Herzenslust, Schönhäufige, falls du in der Verlegenheit einen Ausweg weisst wie Yaśodēvi.“

Als der Papagei diese Strophe hergesagt hatte, fuhr er fort: „Wenn ich dir die Geschichte von Yaśodēvi erzähle, wird dein Aufbruch verzögert werden; darüber wirst du in Zorn gerathen und mich tödten; darum will ich lieber nicht erzählen.“ — Darauf sprach Prabhāvatī: „Deine Erzählung ist sehr anziehend und anhörenswerth; darum erzähle.“ So befahl sie; da sprach der Papagei:

„Einst herrschte in der Stadt Nandana ein König, dessen Sohn war Rājasēkhara und dessen Frau Śaśiprabhā. Als Virasēna, des Dhanasēna Sohn, diese erblickt hatte, ward er von Liebesfieber gepainigt, fiel in Ohnmacht und wurde gleichgültig gegen die gesammte Sinnenwelt. Da fragte ihn seine Mutter Yaśodēvi nach dem Grunde seiner Unlust, und Virasēna erzählte, was geschehen war. Darauf sprach seine Mutter Yaśodēvi: „Die Gattin des Königssohnes ist schwer zu gewinnen: wie soll man die erlangen?“ — Virasēna entgegnete: „Wenn ich diese Śaśiprabhā nicht gewinne, dann muss ich sterben.“

Als der Papagei die Geschichte so weit erzählt hatte, sprach er: „Nun, Prabhāvatī, die Gattin des Königssohnes, Śaśiprabhā, ist sehr schwer zu erlangen; ohne ihren Besitz ist es für jenen schwer zu leben: wie wurde nun unter solchen Umständen Virasēna befriedigt, indem er sie gewann? Welches war das Mittel dazu? Du willst mit einem fremden Manne zusammen kommen: also strenge deine Klugheit an und sage es mir.“ — Auf diese Worte entgegnete Prabhāvatī: „Das weiss ich nicht; sage du es.“ — Da liess sie der Papagei schwören, dass sie an dem Tage nicht zu dem Buhlen gehen wollte und sprach: „Prabhāvatī! Die Mutter des Virasēna, Yaśodēvi, gewöhnte eine Hündin an sich, indem sie ihr Futter und Saufen gab; dann band sie ihr Perlenschmuck um den Hals und ging mit ihr zu Śaśiprabhā, der Frau des Königssohnes. Da fragte Śaśiprabhā: „Aus welchem Grunde hast du diese Hündin bei dir?“ — Yaśodēvi lachelte und sprach: „Das ist eine ungewöhnliche Geschichte; unter vier Augen will ich es dir sagen.“ Mit diesen Worten führte sie Śaśiprabhā bei Seite und sprach zu ihr: „Freundin Śaśiprabhā, in einer früheren Geburt waren wir drei, du, ich und diese Hündin, Schwestern. Da befriedigte ich nun ohne Bedenken das Verlangen nach fremden Männern; die Hündin vergnügte sich mit Knaben, und du begünstigtest niemand. Infolge dessen hast du in dieser Geburt keine Erinnerung; ich habe in dieser Geburt ununterbrochenen Genuss und Erinnerung an die frühere Geburt; die Hündin endlich hat keine Erinnerung an die frühere Geburt, bei den Genüssen findet sie viel Hindernisse und hat eine niedrige Geburt erlangt. Da du keine Erinnerung hast, bin ich aus Mitleiden mit dir zusammen mit dieser Hündin aus der früheren Geburt hierher gekommen, um dir die Hündin

zu zeigen und von der früheren Geburt zu erzählen; deshalb also bin ich hier. Da du jung bist, so erfülle einem schönen Manne seinen Wunsch; dann wirst du in einer späteren Geburt Erinnerungen und ähnliche herrliche Früchte ernten; andernfalls wirst du nichts derartiges erlangen.“ — Als sie diese Worte der Yaśōdevī gehört hatte, dachte sie, die Erzählung von der früheren Geburt wird wahr sein; sie umarmte jene also und bat: „O meine Freundin, wenn diese Erzählung von der früheren Geburt wahr ist, dann bringe mir einen fremden Mann her.“ — Da hüllte Yaśōdevī ihren Sohn in Frauenkleider, gab ihn im Palaste für ihre Schwiegertochter aus und gesellte ihn Śaśiprabhā zu. Virasēna kam nun alle Tage in Weiberkleidern und genoss ihre Liebe.

Als das Rājāsēkhara, der Gatte der Śaśiprabhā, sah, glaubte er, es sei eine Freundin seiner Frau und wehrte ihr den Zutritt nicht. Durch dieses Mittel erfüllte Yaśōdevī den Wunsch ihres Sohnes.“

Als der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du solche Schlantheit besitzt, dann vergnüge dich mit einem fremden Manne; was hast du dann sonst davon, wenn du dich nutzlos lächerlich machst?“ — Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 3.

Am dritten Tage antwortete der Papagei, als Prabhāvatī ihn gefragt hatte, da sie gehen wollte:

„Gehe heute schnell dahin, wohin dein Herz verlangt, falls du dir selbst zu helfen weisst wie der König.“

Als Prabhāvatī fragte, wie das zugegangen sei, antwortete der Papagei: „Einst lebte in der Stadt Viśāla, unter der Herrschaft des Königs Sudarśana, ein Kaufmann, Vimāla mit Namen, der hatte zwei sehr schöne Frauen. Ein Betrüger, der nach diesen Verlangen trug, brachte deshalb der hochheiligen Ambikā Anbetung dar; und da die Göttin gnädig war, bat er in diesem Augenblicke: „Möchte ich doch ein dem Kaufmann Vimāla ähnliches Aeussere bekommen!“ — Da ward er durch die Göttin dem Kaufmann Vimāla gleich. Eines Tages nun, als dieser in die Fremde gegangen war, begab er sich, nachdem er diesen Zeitpunkt wahrgenommen hatte, in dessen Haus und spielte den Herrn ganz wie Vimāla. Da fragten ihn die Leute im Hause: „Du hattest dich aufgemacht, um in die Fremde zu gehen: aus welchem Grunde bist du zurückgekehrt?“ — Ihnen gab er folgende Antwort: „Da mir unterwegs viele Widerwärtigkeiten zustießen, war es nicht möglich zu reisen.“ So sprechend blieb er gelassen: den Leuten gegenüber übte er die Tugend des Gebens; den Dienern bereitete er Frende, indem er ihnen Geld und Schmucksachen u. s. w. gab; und die Frauen des Vimāla genoss er. Da sagten die Leute:

Vimala hat eingesehen, dass der eigne Leib unbeständig und augenblicksvergänglich ist; darum giebt er unter frommen Uebungen u. s. w. sein Geld mit vollen Händen aus, wie es sich gehört. — Einige Tage darauf kehrte der echte Vimala nach Hause zurück. Nun hatte aber der falsche Vimala zu den Thürhütern gesagt: „Ohne meinen ausdrücklichen Befehl lässt Niemand in das Haus herein.“ Daraufhin wehrten sie jenen ab. Da stand er nun draussen, erhob ein lautes Geschrei und rief unter vielen Seufzern: „Irgend ein Schurke hat hier einen Betrug begangen.“ — Als das die Leute hörten, liefen sie zusammen, um das Abenteuer zu sehen. Darauf ging der Kaufmann Vimala zu dem Könige Sudarsana und sprach unter lautem Weinen: „Ein Betrüger hat mich hintergangen und in meinem Hause eine Vermengung der Kaste bewirkt.“ — Da sandte der König Boten, um nach dem falschen Vimala zu sehen. Dieser gab ihnen aber Geld und gewann sie für sich. Darauf kamen sie zu dem Könige zurück und meldeten: „In dem Hause der ist der Kaufmann Vimala; das hier aber ist ein hargelaufener Betrüger; der König möge das selbst prüfen.“ — Da liess der König den Betrüger zur Untersuchung aus dem Hause holen und hiess Beide sich zusammen niedersetzen: da war keine Unterscheidung möglich, wer der echte und der falsche sei. Darüber ward der König bestürzt; denn er dachte: „Als Herrscher muss ich die Bösen strafen, die Guten belohnen und die Armen schützen; durch solches Thun wird der Himmel erlangt.“

Das Feuer, welches entstanden ist aus dem Schmerze und der Qual der Unterthanen, verlischt nicht eher, als bis es Geschlecht, Macht und Leben der Könige verbrannt hat.

Darum soll der Herrscher die Unterthanen wie seine Kinder beschützen; den Grundsatz halte er gebührend fest. — Als der König so überlegt hatte, setzte er sich allein nieder und ersann eine List; die war folgendermassen: Er liess die Frauen des Vimala kommen und befragte sie gesondert über die Begebenheiten seit ihrer Hochzeit. Dann fragte er auch die beiden Anderen, den echten und den falschen Vimala, einzeln: da sprach der echte Vimala übereinstimmend mit den Aussagen der Frauen, wie es sich verhielt; der falsche Vimala aber ward verwirrt und blieb stumm. Da liess der König den Betrüger zur Strafe auf einen Esel setzen und stiess ihn aus dem Lande; dem echten Vimala aber gab er die Frauen, das Haus und Geld zurück und befriedigte so alle Welt. Darauf genoss der König in der Welt den Ruf eines höchst weisen und verständigen Herrschers, der seine Grundsätze gebürrig befolgt.*

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du ebensolche Klugheit und Ueberlegung besitzt, dann magst du in das Haus des Buhlen gehen.“ — Als Prabhavati diese Worte des Papageis gehört hatte, legte sie sich in ihrem eignen Hause schlafen.

Erzählung 4.

Am folgenden Tage, als Prabhāvatī geben wollte, nachdem sie den Papagei gefragt hatte, sprach dieser: „Wenn du gehst, ohne auf mich zu achten, so ist das unpassend für dich. Die Reden von Kindern sogar soll man hören, wenn sie erspriesslich sind; die Worte der Alten jedoch soll man niemals missachten; sonst folgt Schaden. Indem ich mit Bezug darauf eine Geschichte zu erzählen beginne, sage ich zunächst folgende Strophe her:

Der Brahmane, der auf die Worte der Alten nicht hörte, sondern sie gänzlich verachtete, gerieth bei der Verheirathung mit Viśakanyā in Missgeschick, Herrin.*

„Was ist das für eine Geschichte?“ fragte Prabhāvatī, und der Papagei antwortete: „Einst lebte in der Stadt Sōmaprabhā der Brahmane Sōmaśarman, der hatte eine Tochter mit Namen Viśakanyā. Nun wollte kein Freier kommen, um sie zu heirathen, da sie diesen Namen hörten. Darum begab sich Sōmaśarman, um seiner Tochter einen Mann zu suchen, sammt dieser nach Janasthāna. Hier lebte eine Brahmane namens Gōvinda, der war beschränkt und arm: ihm wollte jener seine Tochter Viśakanyā mit Namen zur Frau geben. Wiewohl nun dem Gōvinda Freunde, Verwandte und Eltern abriethen, so achtete er doch nicht auf sie, da er Jener Schönheit und Anmuth sah, und heirathete sie. Nach einiger Zeit sprach Viśakanyā also zu ihrem Gatten: „Viele Tage sind vergangen, seit ich mich aus dem Vaterhause entfernt habe; darum bringe mich wieder in meines Vaters Haus, sonst wirst du auf der Stelle deiner Frau nicht mehr beiwohnen dürfen.“ — Da verfertigte Gōvinda einen Reisewagen und brach zusammen mit Viśakanyā auf. Unterwegs traf sie zufällig ein hübscher, kräftiger und redengewandter Brahmane namens Viṣṇuśarman; zwischen diesem und Viśakanyā entstand unterwegs infolge ihres Verkehrs heftige Liebe. Als Viṣṇuśarman aber den Beiden ein paar Betelnüsse und einige Blumen geschenkt hatte, da fassten sie vollends Vertrauen und liessen ihn mit auf den Wagen steigen, während Gōvinda abstieg und zu Fusse ging, wodurch er ein wenig zurück blieb. Inzwischen nannte Viṣṇuśarman der Viśakanyā seinen Namen, Geschlecht und Stammbaum, fragte sie ebendanaach, erfuhr es und machte sie ganz toll in sich. Nun kam Gōvinda und wollte auf den Wagen steigen: da rief Viṣṇuśarman: „Ha, du Räuber, was willst du dich auf den Wagen setzen?“ und wehrte ihn ab. Da erhob sich unter den Beiden Zank, und sie stritten miteinander; da aber Viśakanyā die Partei des Viṣṇuśarman ergriff, so überwand dieser den Thor Gōvinda und machte sich mit Viśakanyā auf den Heimweg. Gōvinda, der ihnen auf dem Fusse nachfolgte, schlug unterwegs in einem Dorfe Lärm: „Der da geht mit meinem Weibe durch; helft mir!“ — Da liess der Schulze Viṣṇuśarman sammt Viśakanyā greifen und vor sich bringen und verhörte ihn, worauf

er zur Antwort gab: „Während ich mit dieser meiner rechtmässigen Frau mich unterwegs befand, wollte sie Gōvindaśarman hier mit Gewalt rauben.“ — Als er das gehört hatte, fragte er Gōvindaśarman: der sagte dasselbe aus. Nachdem der Schulze ihre übereinstimmenden Aussagen vernommen hatte, verhörte er die beiden Brahmanen einzeln: „Wieviel Tage sind seit der Hochzeit mit ihr vergangen? Zu welcher Zeit bist du mit ihr aus dem Hause gegangen? Und woher kam der Andere unterwegs? Wie war das?“ — Auf diese Fragen antwortete zuerst Gōvindaśarman der Wahrheit entsprechend, und das stimmte genau zu der Aussage der Viṣakanyā: Viṣṇuśarman aber wusste keine Antwort und war verdutzt. Da bestrafte ihn der Schulze schmähhch und wies ihn aus dem Dorfe; Viṣakanyā aber gab er dem Gōvindaśarman zurück und sprach zu ihm: „Du Thor! Dieses Weib ist eine Hure; wenn du mit ihr zusammen lebst, wirst du hier Schmach und dort die Hölle ernten. Darum magst du zu einer andern Heirath schreiten.“ — Daraufhin gab Gōvindaśarman sie ihrem Vater wieder und kehrte in sein Haus zurück.*

Als der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn man auf das Wort verehrungswürdiger Männer nicht hört, findet man solchen Lohn.“

Der Mann, der die Lehren der Alten so verachtet, der geräth in Missgeschick gleichwie der Brahmane Gōvinda.

Darum missachte nie die Worte älterer Leute.* — Als Prabhāvatī das gehört hatte, legte sie sich in ihrem eignen Hause schlafen.

Erzählung 5.

Am andern Tage, als Prabhāvatī gehen wollte, nachdem sie den Papagei gefragt hatte, antwortete dieser:

„Gehe, Herrin, wenn du selbst in der Verlegenheit einen Ausweg zu finden weisst wie jene Bālappaṇḍitā in dem Audienzsaale.“

„Wie war diese Geschichte?“ fragte Prabhāvatī, und der Papagei erzählte:

„Einst herrschte in der Stadt Ujjayini der König Vikrama, dessen Frau hiess Kāmalikā. Eines Tages, als sie mit dem Könige zusammen speiste, bot ihr Vikrama, um ihr Liebes zu erweisen, gekochte Fische an: da entgegnete Kāmalikā: „Herr, wie sollte ich den Leib eines fremden Mannes berühren?“ — Als die gekochten Fische das hörten, lachten sie, obwohl sie todt waren. Da befragte der König nach dem Essen seine Minister, Astrologen und andere kluge Männer, weshalb die Fische gelacht hätten; aber Niemand wusste es. Darauf sprach er zu seinem Hauspriester: „Du bist der guru der Familie; darum magst du sagen, weshalb

die Fische gelacht haben; sonst werde ich dich aus der Stadt jagen lassen.' — Als der Hauspriester das hörte, machte er sich anheischig, es in fünf Tagen zu sagen und ging voller Sorgen nach Hause. Er hatte eine Tochter mit Namen Bālapandita: als diese ihren Vater in Sorgen sah, fragte sie: 'Vater, du bist heute voller Sorgen; was ist der Grund davon? Das sage mir. In der Unglückszeit sollen Kluge keine Bestürzung kennen, wie die Strophe besagt:

Roth ist die Sonne bei dem Aufgange, roth ist sie auch bei dem Untergange: im Glück wie im Unglück behalten Grosse ein und dasselbe Aussehen.

Die Festigkeit soll man im Unglück nicht verlieren, nicht zweimal dasselbe sagen und die Wahrheit sprechen: wer hat diese ausserordentlich schweren Pflichten den Guten anferlegt?"

Der Brahmane beherzigte diese Worte, erzählte seiner Tochter, was sich in dem Palaste des Königs zugetragen hatte und sprach: 'Wenn ich die Bedeutung des Lachens der Fische nicht angebe, wird der König mich aus der Stadt jagen lassen. Bis heute habe ich dem Könige gedient: diese Anhänglichkeit ist vergeblich gewesen, und ich bin in eine solche schlimme Lage gerathen! Ja, die Zuneigung des Fürsten ist zu allen Zeiten unbeständig gewesen; das besagt die Strophe:

Bei Niemandem ist Freundschaft, Vertrauen, Liebe und Verwandtschaft für möglich zu halten, am allerwenigsten aber bei einem hochgemuthen Fürsten.

Reinlichkeit bei der Krähe; Wahrhaftigkeit bei dem Spieler; Milde bei der Schlange; Aufhören der Geilheit bei dem Weibe; Muth bei dem Castraten; philosophisches Denken bei dem Säufer; Freundesgesinnung bei dem Könige: wer hat das je gesehen oder gehört!?

Man soll kein Zutrauen hegen zu Flüssen, Thieren mit Krallen, Thieren mit Hörnern, Räubern, Weibern und Fürstengeschlechtern.

Geringelt, gepanzert, grausam, in Windungen gehend, sehr böse und durch kluge Sprüche zu gewinnen: so gleichen die Könige den Schlangen.

Kurz: da König Vikrama seine gnädige Gesinnung geändert hat, will ich heute auf und in ein anderes Land gehen; darauf bezüglich ist die Strophe:

Einen Menschen gebe man auf um der Familie willen; die Familie gebe man auf um des Dorfes willen; das Dorf um des Landes willen; die Erde um seiner selbst willen.

Als das Mädchen Bālapandita diese Worte ihres Vaters genommen hatte, sprach sie: 'Du hast recht mit deiner Rede; aber

wenn du bei dem Fürsten in Ungnade fällst, hast du von keiner Seite mehr Ehre zu erwarten; darum diene dem Herrscher unterthänigst, damit du deinen Ruhm mehrst.

Der Letzte wird der Erste sein, wenn er dem Erdherrscher dient; der Erste wird der Letzte sein, wenn er dem Dienste sich entzieht.

Darum thue ehrerbietigst Fürstendienst.

Dem in der Nähe befindlichen Manne allein ist der Fürst gnädig gesinnt, mag er auch ungebildet, niederen Standes oder dumm sein: Fürsten, Weiber und Schlingpflanzen halten sich gewöhnlich an den, der neben ihnen steht.

Unterthänige, wohlbewanderte Diener zügeln den Fürsten, wenn er auch noch so unbändig ist, und sorgen für das, was ihm erwünscht ist.

Für Männer der Wissenschaft, Hausherren, Künstler, Grosse und Dienstbeflissene giebt es keine Wohnstätte ausser bei dem Fürsten.

Denjenigen Männern von grosser Macht, die sich nicht um den Fürsten scharen, wird als lebenslängliche Sühne Bettelbrot zuerkannt werden.

Für diejenigen Leute, die Schlangen, Tiger, Elefanten u. s. w. bändigen, ist hienieden die Bändigung eines Fürsten keineswegs sehr schwer.

Der Wissende erreicht nur dann hohe Stellungen, wenn er sich an den König anschliesst: nirgends wächst der Sandelbaum, ausser auf dem Malaya.

Ist der Fürst gnädig, dann giebt es stets blendend weisse Sonnenschirme, herzerfreuende Rosse und brünstolle Elefanten.

Also der Sinn dieser acht Strophen ist der: wer ein gewandter Mann ist, soll dem Könige dienen, indem er seine Aufmerksamkeit auf seine Pflicht richtet. Zur Zeit des Missgeschickes soll er sein Leben sogar opfern und Hingebung üben; so wird den Dienern alle Bedrängniss fern bleiben; sie werden wechselweise Segen und Glück finden, und die beste der Welten des Jenseits wird ihnen werden. — In dieser Weise gab Bālapanditā ihrem Vater Lehren und fuhr dann fort: „Du hast von Vikrama besondere Gnade erfahren; nun die Zeit der Noth gekommen ist, müssen kluge Leute von deinesgleichen nachdenken und des Herrschers Zweifel beseitigen. Darum fasse Muth, gehe in den Audienzsaal des Vikrama und sprich: „Meine Tochter sagt, sie wolle den Grund des Lachens der Fische nennen“. — Darauf ging der Brahmane hin und meldete es dem Könige: da liess dieser Bālapanditā holen. Sie ging hin, sprach den Segensspruch und begann: „König Vikrama, es ist nicht recht, dass du einen weisen Brahmanen ohne Grund bestrafen willst, nachdem du ihn erfolglos über ein Geheimniss befragt hast. Bis

auf den heutigen Tag hat noch Niemand gesehen oder gehört, dass Fische lachen. Und ziemt es sich etwa, uns Frauen nach diesem Wunder zu fragen? Du selbst musst die Zweifel Aller lösen: darum denke du selbst ernstlich darüber nach; so ist es in der Ordnung. Trotzdem aber will ich es dir sagen, wenn du Neugierde danach empfindest:

Die hochgetreue Königin berührt diese Fische nicht, weil sie einen männlichen Namen haben: darum fürwahr lachten die Fische.

Wohlan, Vikrama, überlege selbst den Sinn dieser Strophe im Geiste. — Als Bālapāṇḍitā soweit gesprochen hatte, ging sie nach Hause.

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Die Antwort darauf werde ich morgen erzählen“. — Als Prabhāvatī das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 6.

Am nächsten Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī, als sie gehen wollte: „Du der König Vikrama nicht auf die Bedeutung jener Strophe kam, floh ihn der Schlaf in der Nacht.

Wie sollten wohl diejenigen Schlaf finden, Beste, die von schwerer Krankheit gepeinigt sind: die untreue Frauen haben und deren Feinde noch nicht besiegt sind?!

Am folgenden Tage liess Vikrama Bālapāṇḍitā holen und sagte zu ihr: „Ich habe den Sinn jener Strophe nicht gefunden: darum magst du mir den Grund angeben, weshalb die Fische gelacht haben“. — Bālapāṇḍitā antwortete: „König Vikrama, forsche nicht danach; wenn man es dir sagt, wirst du Reue empfinden wie einst die Frau des Kaufmanns“. — Der König fragte: „Wie war das?“ und Bālapāṇḍitā erzählte:

„Einst lebte in der Stadt Ujjayinī ein Kaufmann namens Sumati; der verarmte im Laufe der Zeit, weshalb ihn seine Frau und seine Verwandten verliessen.

Wer Geld hat, hat auch Freunde; wer Geld hat, hat auch Verwandte; wer Geld hat, der ist ein angesehener Mann hienieden; wer Geld hat, der ist gelohnt.

Fünf gelten für todt, Bhārata, auch wenn sie leben: der Arme, der Kranke, der Thor, der Reisende und der beständig Dienende.

Darauf fristete nun dieser Sumati sein Leben, indem er Gras, Holz u. s. w. verkaufte. Unter solchen Umständen traf es sich eines Tages, dass er kein Gras und Holz fand: indem er nun seines Weges ging, sah er einen grossen hölzernen Gaṇapati und dachte: „Wenn ich diesen Gaṇapati zerhacke, werde ich für ein paar Tage Lebensunterhalt haben“. — Nachdem er so überlegt hatte, ging er hin, den Gaṇapati zu zerhacken: da sprach der Gott, gnädig ge-

sinnt, zu ihm: ‚Schlage mich nicht entzwei; ich will dir täglich zur Leibesnahrung fünf Brote geben; komme frühmorgens und hole sie; aber erzähle das Niemandem, sonst wirst du keine Brote mehr bekommen‘. — Das versprach Sumati und hatte nun alle Tage fünf Brote mit Schmelzbutter und Zucker, womit er seine Familie ernährte. Eines Tages gab die Frau des Kaufmannes, Padmini, ihrer Freundin von diesen Broten. Da fragte dieselbe: ‚Sage mir doch, woher du diese Brote hast! Wenn du es mir nicht sagst, kann zwischen dir und mir keine Freundschaft mehr sein‘. — Da fragte Padmini ihren Gatten hartnäckig aus; der Kaufmann Sumati aber sprach: ‚Was hast du davon? Wenn ich es dir sage, wird unser Wohlstand aufhören und uns Reue treffen‘. — Aber trotzdem blieb Padmini hartnäckig dabei. Da dachte der Kaufmann:

„Wem die Götter den Untergang zugedacht haben,
dem nehmen sie die Ueberlegung, dass er nicht sieht, was
ihm zuträglich ist.“

Darauf fuhr Bālapāṇḍitā fort: „Vikrama, vom Schicksale verlassen erzählte der Kaufmann, woher die Brote kämen. Als das Padmini gehört hatte, erzählte sie es ihrer Freundin; und diese gab ihrem Manne eine Axt und schickte ihn frühmorgens fort, um den Gaṇapati zu zerhacken. Zu derselben Zeit kam auch der Kaufmann Sumati dorthin. Als Gaṇapati das sah, band er den Kaufmann mit einer Fessel und sprach: ‚Von heute ab giebst du die fünf Brote, die du von mir erhieltest, deinem Nachbar; thust du es nicht, dann wirst du den Tod finden‘. — Diesen Vorfall erzählte Sumati daheim seiner Frau und sprach: ‚Deinetwegen haben wir Schaden erlitten‘. Und Padmini empfand Reue‘.

Als Bālapāṇḍitā dem Könige diese Geschichte erzählt hatte, sprach sie: ‚König Vikrama, aus diesem Grunde will ich es dir nicht sagen, weshalb die Fische gelacht haben; wenn ich es sage, wirst du Reue empfinden‘. — Nachdem Bālapāṇḍitā so gesprochen hatte, ging sie heim.“

Als Prabhāvatī das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 7.

Am folgenden Tage fragte Prabhāvatī den Papagei, als sie gehen wollte: „Wie ging denn die Geschichte weiter? Erzähle sie.“ — Darauf antwortete der Papagei Vidagdhaśūkmaṇi:

„König Vikrama liess Bālapāṇḍitā holen und fragte sie nach dem Grunde, weshalb die Fische gelacht hätten. Da antwortete Bālapāṇḍitā:

„Ausserordentlich gross fürwahr ist die Lust und
Wonne von Mann und Frau: wenn ich das erzähle, wird
Kummer dich treffen wie den Brahmanen.“

Als Vikrama das gehört hatte, sprach er: ‚Die beiden Worte Lust und Wonne haben ja denselben Sinn: welchen Unterschied

machst du, dass du sie beide in einen Vers setzt? Und wer war der Brahmane? Das sage mir'. — Darauf antwortete Bālapanditā: ‚Der Genuss des Glückes, das dem eignen Selbst zu theil wird, heisst Lust; wenn diese in ausserordentlicher Stärke verspürt wird, soll man sie Wonne nennen. Jetzt will ich eine Geschichte erzählen, die höre an.

Einst lebte in des Königs Vira Stadt Vacchōjana ein Brahmanensohn namens Kēsava; der dachte einst in seinem Herzen: ‚Ich lebe von dem Gelde meiner Eltern: das ist nicht recht.

Die Besten sind berühmt durch eigne Vorzüge, Mittelsorte durch die Vorzüge des Vaters, Gewöhnliche durch die Vorzüge des Onkels, ganz Erbärmliche durch die Vorzüge des Schwiegervaters‘.

Nachdem er so überlegt hatte, zog er aus, die Welt zu durchstreifen; und als er viele Götterstätten, Wallfahrtsplätze, Städte, Wälder und Haine besucht hatte, sah er auf einem Leichenacker einen Vollendeten. Er erwies diesem die Achtgliederverehrung und sprach: ‚Ich bin, nach Geld verlangend, als dein Gast hierher gekommen‘. — Darauf sprach der Vollendete, als er die klägliche Rede des Brahmanen vernommen hatte, voll Grossmuth und Mitleidgefühl: ‚Wohlan, Brahmane; ich will dir diese Mennige hier geben; so oft du sie mit der Hand berührst, wird sie fünf Goldstücke geben: wenn du sie aber über das Mass hinaus berührst oder sie einem Andern giebst, werden Beide keinen Nutzen davon haben, und die Mennige selbst wird verschwinden und nicht wieder zu erlangen sein‘. — Da nahm der Brahmane die Mennige und ging nach der Stadt Ratnāvati. Hier war eine Hetäre mit Namen Sthagikā: in diese verliebte er sich und gab ihr unermessliches Geld. Da fragte ihre Kupplerin: ‚Dieser Brahmane treibt kein Geschäft: woher nimmt er dann das Geld? Wie ist das?‘ — So fragte sie Sthagikā, und diese fragte den Kēsavaśarman: da erzählte der dumme Brahmane, seinen Vortheil vergessend, die ganze Geschichte und gab ihr die Mennige. Da er nun kein Geld mehr hatte, jagte ihn die Kupplerin aus dem Hause. Er ging nach dem Palaste des Königs und erhob Klage: aber die Kupplerin entgegnete: ‚Grosskönig, dieser Bettler ist liebestoll und bringt gegen uns eine falsche Anklage voll unmöglicher Behauptungen vor‘. — Alle, die die Worte der Kupplerin gehört hatten, stimmten ihr bei, und der Brahmane wurde aus der Stadt gestossen; die Mennige aber war verschwunden‘.

Als Bālapanditā diese Geschichte erzählt hatte, sprach sie: ‚Vikrama, in Folge der Hartnäckigkeit der Sthagikā hatte sie keinen Nutzen mehr von der Mennige, und der Brahmane hatte keinen Nutzen mehr von Sthagikā: beide empfanden Reue. In denselben Zustand wirst du gerathen; darum sage ich: denke selbst über den Sinn jener Strophe nach‘.

Als Bālapanditā so gesprochen hatte, ging sie heim.*

Erzählung 8.

Hochgemuthet, dich wird Reue treffen wie Subhagā, da sie den Freund nicht fand, das Haus verloren war und ihr Wunsch nicht erfüllt ward.

Am nächsten Tage fragte Prabhāvatī den Papagei: „Wie ging die Geschichte weiter? Erzähle!“ — Da sprach der Papagei:

„Am vierten Tage ging Bālapaṇḍitā hin und sprach zu Vikrama: ‚Wenn ich dir sage, weshalb die Fische gelacht haben, Vikrama, dann wirst du in ähnliche Lage kommen wie die Tochter des Kaufmanns‘. — Der König fragte: ‚Wie war es damit?‘ — Darauf erzählte Bālapaṇḍitā: ‚Einst lebte in König Vikrama's Stadt Tripura ein Kaufmann mit Namen Sundara; dessen Frau Subhagā war eine arge Hure. Als sie einst ausgehen wollte, wurde sie von ihrem Gatten daran gehindert. Darauf sprach sie zu ihrer Freundin: ‚Bestelle heute irgend einen Mann in den Yakṣa-Tempel und komme dann wieder und bringe mir Bescheid‘. — Als nun die Zeit gekommen war auszugehen, liess Subhagā ihre Freundin an das Haus Feuer anlegen, während sie selbst nach dem Tempel ging. Jener Mann verliess aber, als er das Feuer bemerkte, den Tempel, um zuzusehen: Subhagā, welche merkte, dass er fort war, ging nach Hause zurück: da war das Haus verbrannt. Da empfand sie Reue.

Darum, Vikrama, sinne du selbst über die Bedeutung jener Strophe nach; das ist das Beste‘. — So sprach Bālapaṇḍitā und ging heim.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 9.

Am nächsten Tage fragte Prabhāvatī den Papagei: „Fand denn Vikrama bei seinem Nachdenken den Grund des Lachens der Fische?“ — Der Papagei antwortete: „Vikrama selbst fand ihn nicht: darum liess er Bālapaṇḍitā kommen und sagte: ‚Ich habe den Sinn jener einen Strophe nicht gefunden‘. — Bālapaṇḍitā entgegnete: ‚König Vikrama, da du es trotz meiner Andeutungen nicht merkst, will ich es dir sagen. Warum hast du deinem ersten Minister namens Puṣpahāṣya, den besten unter allen Ministern, verboten, den Palast zu betreten, wiewohl er unbescholten ist?‘ — Als der König das gehört hatte, sagte er: ‚Wenn dieser Minister in den Audienzsaal trat und lachte, fielen aus seinem Munde Blumen: diese Thatsache ward allen Königen bekannt, weshalb sie Boten schickten, das Wunder zu schauen. Bei dieser Gelegenheit lachte Puṣpahāṣya nicht, und es fielen keine Blumen aus seinem Munde: aus diesem Grunde wurde er verbannt‘. — Darauf fragte Bālapaṇḍitā: ‚Weshalb lachte denn Puṣpahāṣya nicht? Hast du den Grund erfahren?‘ — Der König antwortete: ‚Ich kenne den Grund nicht!‘. — Da fuhr Bālapaṇḍitā fort: ‚Dann hast du gefehlt, dass

du ihm sein Amt nimmst, ohne den Sachverhalt zu prüfen. Kurz, was forschst du nach der Ursache des Lachens der Fische, während diese Sache noch nicht aufgeklärt ist? Wenn du das erforschen willst, dann lass Puspahāśya holen und frage ihn nach seinem (Nicht-)Lachen und dem Lachen der Fische; er wird es dir sagen'. — Auf diese Worte hin liess Vikrama seinen Minister Puspahāśya holen und ihm Ministerkleidung geben und fragte ihn nach den beiden Gründen. Da sprach Puspahāśya: „Häusliche Schande soll man sicherlich Niemandem erzählen.

Geldverlust, Herzeleid und Ungemach im Hause, Betrügerei und Missachtung soll der Verständige nicht aussprechen.

Aber des Herren Befehl ist meine Richtschnur: darum berichte ich. Grosskönig, ich erfuhr an dem Tage, als der Herr mich im Audienzsaale lachen hiess, dass meine Frau einem anderen Manne anhing; darüber war ich so betrübt, dass ich nicht lachen konnte'. — Als Vikrama das hörte, gab er seiner Frau Kāmalikā, die bei ihm war, einen Schlag mit Blumen und sah sie lächelnden Antlitzes an: da stürzte sie, eine Ohnmacht heuchelnd, zu Boden. Als das Puspahāśya sah, brach er in Lachen aus, wobei Blumen aus seinem Munde fielen. Der König, um seine Frau bemüht, sie aus der Ohnmacht zu erwecken, sprach, mit einem Blicke auf Bālapaṇḍitā, in hellem Zorn zu dem Minister: „Während mich ein Missgeschick trifft, lachst du, und Blumen fallen aus deinem Munde'. So sprach er und wollte den Minister bestrafen. Da sagte dieser: „Grosskönig, Kāmalikā ging gestern zu dem Stallmeister, und da sie bei der Gelegenheit zu spät kam, prügelte sie dieser mit ein paar Sprungriemen, wobei sie auch nicht eine Bohne ohnmächtig wurde; da der Herr sie aber mit Blumen schlug, wurde sie ohnmächtig und ganz schwach: als ich das sah, musste ich lachen'. — Da der König diese Worte gehört hatte, fragte er den Minister: „Sage, hast du das gesehen oder gehört?' — Puspahāśya antwortete: „Um diese meine Aussage bestätigt zu sehen, ziehe der Herr der Königin unter vier Augen das Mieder aus und sehe nach: da wird es klar werden'. — Als Vikrama das gehört hatte, sah er nach und fand die Spuren von den Sprungriemen: da blickte er den Minister und Bālapaṇḍitā an. Darauf antwortete Puspahāśya: „Grosskönig, Bālapaṇḍitā gab eine Antwort mit verborgenem Sinne: ich habe es auf Befehl offen herausgesagt. Nun magst du selbst über die Ursache des Lachens der Fische nachdenken'. — So sprach er; Vikrama aber entliess wegen seiner Frau die Versammlung und suchte an ihrem Aufenthaltsorte: da fand er einen Mann in einer Kiste versteckt: diesen, den Stallmeister und Kāmalikā, die drei, liess er enthaupten. Darauf entliess er Bālapaṇḍitā unter Ehrenbezeugungen nach Hause.“

Nachdem der Papagei Prabhāvatī diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Erwäge diese Geschichte im Herzen und bestehe

nicht hartnäckig auf deinem Vorhaben.“ — Als Prabhāvatī diese Worte des Papageien gehört hatte, legte sie sich im Harem ihres Gatten auf dem Himmelbette zum Schlafen nieder.

Erzählung 10.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst gab es eine Stadt mit Namen Rājapūra; dort lebte ein Eigner mit Namen Dēvala, dessen Frau Subhagā war auf fremde Männer versessen. Eines Tages, als Dēvala ausgegangen war, holte sie einen Mann herbei und trieb mit ihm das Liebesspiel. In dem kam Dēvala, seltsame Früchte in der Hand, zurück: als das ihre Freundin Śrīgārādēvī, ihre Nachbarin, sah, kam sie schnell herbei und führte Subhagā, nackt wie sie war, hinaus. Als Dēvala sie sah, fragte er: ‚Was soll das?‘ — Da sagte Śrīgārādēvī: ‚Bei dem Anblicke der Früchte, die du da gebracht hast, ist sie in diesen Zustand versetzt worden. Wenn du diese Früchte wieder hinträgst, wo du sie weggenommen hast, wird sie wieder gesund werden‘. — Diese Worte der Śrīgārādēvī hielt der Dummkopf für Wahrheit und ging, die Früchte wieder hin zu tragen. Da ward der Mann, den Subhagā geholt hatte, von Śrīgārādēvī hinausgejagt.

Wenn du solche Klugheit besitzt, dann gehe zu dem Buhlen.“ — Als Prabhāvatī diese Worte des Papageis gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 11.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī:

„Wenn du dorthin gegangen bist, mußt du Ausserordentliches leisten, wie einst Rambhikā wegen des Brahmanen ganz Wunderbares that.

Einst lebte in dem Dorfe Dābhōla ein Schulze mit Namen Vilōcana; dessen Frau Rambhikā war auf fremde Männer versessen, aber aus Furcht vor Vilōcana kam Niemand. Eines Tages ging Rambhikā aus um Wasser zu holen. Dahin war ein sehr schöner junger Brahmane zum Liebesspiele gekommen; den blickte sie an. Da trat der Brahmane an Rambhikā heran und sprach: ‚Was befehlst du?‘ — Daran merkte Rambhikā, dass sein Sinn auf sie gerichtet sei und sprach: ‚Gehe hinter mir her und erweise meinem Gatten, der im Hause ist, Ehrerbietung; dann setze dich; zu Allem, was ich berichte, sage ja‘. — Nachdem sie diese Verabredung getroffen hatte, ging sie nach Hause. Der Brahmane folgte ihr auf dem Fusse, verneigte sich vor ihrem Gatten Vilōcana und setzte sich. In dem kam Rambhikā aus dem Hause und sprach zu Vilōcana: ‚Kennst du den nicht? Er ist der Sohn von meiner Mutter Tante. Zur Zeit, als ich noch klein war, verliess er das Haus im Zorne; jetzt ist er zu Besuch gekommen‘. — Als

sie so gesprochen hatte, erhob sich Vilōcana und umarmte ihn. Darauf fragte er, wie es bei ihm zu Hause ginge. Der Brahmane antwortete, es stehe Alles so und so. Darauf sprach Vilōcana befriedigt zu seiner Frau: „Führe deinen Verwandten hin und pflege ihn mit Speisen u. s. w.“ — Nach diesen Worten ging er hin, um sich schlafen zu legen. Nachdem sie das versprochen hatte, führte sie den Brahmanen in die Küche; und nach dem Essen setzte sie sich auf das Ruhebett und begann, ihre Absichten zu enthüllen. Da sprach der Brahmane: „Du selbst hast mich für einen Verwandten ausgegeben; fürwahr, du bist meine Schwester; einen anderen Gedanken giebt es nicht.“ — Als Rambhikā das hörte, suchte sie ihn auf alle Art zu überreden; aber er hörte nicht. Da schrie sie laut auf und rief: „Hilfe! Hilfe!“ — Darüber gerieth der Brahmane in grosse Furcht, erwies ihr die Achtgliederverehrung und sprach: „Lass mir mein Leben; ich will auch deinen Befehl vollziehen.“ — Als er so gesprochen hatte, goss Rambhikā einen Rest von Butterreis, der sich noch in der Schüssel des Brahmanen befand, überall umher, zündete ein Licht an dem nahen Kohlenbecken an und stellte es hin. Als das geschehen war, kam Vilōcana, der ihr Hilferufen gehört hatte, herbeigelaufen: da sagte sie zu ihm: „Er bekam plötzlich Cholera; um ihm Heilmittel zu beschaffen, rief ich Hilfe und klatschte in die Hände: aber jetzt ist er wieder munter; es ist kein Grund zur Besorgniss vorhanden.“ — Mit diesen Worten zeigte sie Vilōcana den Butterreis, den sie hingegossen hatte. Der Dummkopf hielt Alles für Wahrheit und legte sich schlafen. Nun trieb Rambhikā mit dem Brahmanen das Liebesspiel. Unter dem Vorwande, er habe noch Cholera, blieb der Brahmane einen Monat in dem Hause; dann ging er heim.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, die sie für ausserordentlich hielt, legte sie sich schlafen.

Erzählung 12.

Gehe, wenn du bei dem Nahen eines Missgeschickes einen Ausweg weisst wie Śōbhikā, die ihren Buhlen auf den Ast des Baumes brachte.

Am folgenden Tage sagte der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Laguḍa ein reicher Töpfer, dessen Frau, Śōbhikā mit Namen, war sehr lüderlich. Einstmals holte sie sich einen Buhlen in das Haus und trieb mit ihm das Liebesspiel. Indessen kam ihr Gatte, der ausgegangen war, zurück: was für einen Ausweg soll da Śōbhikā ersinnen? Das sage!“ — So fragte der Papagei Prabhāvatī. Darauf antwortete diese: „Ich kann diese List nicht finden.“ — Da fuhr der Papagei fort: „Als Śōbhikā sah, dass der Gatte herbeikam, sprach sie zu dem Buhlen: ‚Hier steht ein Akazienbaum; da steige hinauf.‘ — Da stieg er voller Angst nackt auf den Baum. Als der Töpfer ihn sah, fragte er:

„Wer ist das?“ — Seine Frau antwortete: „Aus Furcht vor seinem Feinde ist er auf den Baum geflohen. Er hat bei dir Zuflucht gesucht: darum schütze ihn“. — Da liess der Töpfer ihn unbesorgt sein, liess ihn heruntersteigen, gab ihm Kleidung und schickte ihn nach Hause. Bei dem Weggehen drückte er Söbhikā die Hand, lachte sich in's Flüstchen und sprach: „Heute hast du mich gerettet; bravo!“ — Das Alles sah der Töpfer und sagte nichts.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 13.

Gehe, Herrin, zu dem trefflichsten Buhlen, wohin dein Herz verlangt, wenn du zu handeln weisst wie einst Rājikā es that, als ihr Gatte zu essen begonnen hatte.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in einer Stadt namens Hasta ein Kaufmann, dessen Frau Rājikā war sehr schön und lüderlich. So sprach sie eines Tages, als ihr Gatte sich zum Essen niedersetzte: „Es ist keine Butter im Hause; ich will gehen und welche holen“. Damit nahm sie Geld und entfernte sich. Vorher aber, ehe sie ging, hatte sie mit einem fremden Manne ein Stelldichein verabredet und ihn warten heissen. Dahin begab sie sich und trieb mit ihm das Liebesspiel. Dann, als es Zeit war nach Hause zu gehen, bestreute sie sich mit Strassensaub, band auch welchen in ihr Kleid und ging nach Hause, wo ihr Gatte voller Zorn war. Da sprach sie: „Herr, mich trifft keine Schuld. Während ich eilte, Butter zu holen, verlor ich unterwegs das Geld; und über dem Suchen verging die Zeit. Da ich es nun nicht fand, dachte ich, er wird zornig werden: darum nahm ich von dem Staube, wo das Geld hingefallen war und brachte ihn mit“. — Darauf suchte der Kaufmann das Geld in dem Staube, fand es aber nicht. Da sprach er zu seiner Frau: „Was geschehen soll, dem kann man nicht entgehen“. — So verzehrte er sein Essen ohne Butter.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 14.

Trefflich, du Langgügige, ist der Gedanke, nach Herzenslust einen Buhlen zu geniessen; so gehe denn, wenn du wie Dhanaśrī zu reden weisst.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in der Stadt Padmāvati ein Kaufherr namens Dhanapāla; seine Frau hiess Rukmini: die war ihm lieber als das Leben. Unter solchen Umständen nahm Dhanapāla eines Tages Geld und ging in die Fremde, um Geschäfte zu machen. Da vergass Rukmini über der Trennung das Sprechen u. s. w. und war ganz in ihr

Unglück versunken. So vergingen einige Tage, als das Frühlingsfest heran kam. Da ihr Trennungsschmerz gar zu gross war, tadelte sie vor ihren Freundinnen ihre Anmuth und Schönheit. Da sprach ihre Freundin Dhanaśrī, die ihren Zustand sah: „Das Frühlingsfest ist jetzt da; in dieser Zeit willst du deine Jugend nutzlos hingehen lassen?! Das scheint mir unrecht; darum verschaffe dir einigen Genuss“. — Da sprach Rukmiṇī: „Bringe einen schönen Mann zum Liebesspiele her!“ — Da schickte Dhanaśrī eine Freundin einen Mann herbei zu holen und schmückte Rukmiṇī das Haar. In diesem Augenblicke kehrte ihr Gatte aus der Fremde heim. Da ging die Freundin Dhanaśrī hinaus und sagte zu Dhanapāla: „Bleib nur einen Augenblick draussen, bis ich wieder herauskomme“. — Damit ging Dhanaśrī in das Haus, schnitt Rukmiṇī die Locke bis auf ein kleines Ende ab, legte sie vor dem Götterbilde nieder und führte, nachdem sie den Gott angebetet hatte, Dhanapāla in das Haus und hiess Beide zu dem Gotte beten. Da sah er während der Andacht das Haar der Locke in der Nähe des Götterbildes liegen und sprach: „Was bedeutet das?“ — Dhanaśrī antwortete: „Rukmiṇī hatte ein Gelübde gethan, dem Gotte ihre Locke zu opfern, wenn du wohlbehalten aus der Fremde heimkehren würdest: das ist heute eingelöst worden“. — Dhanapāla hielt das für wahr und freute sich.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 15.

Gehe, wenn du den Wunsch hegst, irgendwohin zum buhlen zu gehen, falls du wie Śrīdevī verstehst, die Ausschweifung trefflich zu bemänteln.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in einer Stadt namens Vimala ein Kaufmann mit Namen Śāligōḍa, dessen Frau hiess Jayā, sein Sohn Guṇākara und seine Schwiegertochter Śrīdevī. Diese trieb mit einem Kaufmanne namens Subodhī Unzucht. Darüber entstand lautes Gerede unter den Leuten. Einmal sagten es die Verwandten dem Manne, aber der achtete trotzdem in seinem Herzen nicht darauf. Nun sah eines Tages Śāligōḍa, der Schwiegervater der Śrīdevī, dass sie mit ihrem Buhlen, den sie geholt hatte, schlief: da zog er ihr von ihren Füssen die silbernen Spangen ab. Als Śrīdevī das merkte, schickte sie den Buhlen weg, ging sie zu ihrem Gatten Guṇākara und schlief bei ihm. Um Mitternacht stand sie auf, weckte Guṇākara und sprach: „Dein Vater ist hierher gekommen und hat von meinen Füssen die Spangen abgezogen: ziemt sich das etwa für die Hand eines Alten?“ — Als Guṇākara das gehört hatte, sprach er: „Sei nur jetzt ruhig, morgen früh werde ich mit meinem Vater scheitern“. — Als es nun eben Tag geworden war, tadelte Guṇākara seinen Vater: da sprach Śāligōḍa: „Als ich sah, dass Śrīdevī mit

einem fremden Manne zusammen schlief, zog ich ihr die Spangen ab'. — Darauf entgegnete Śrīdēvi: 'Ich habe heute keinen fremden Mann geholt oder berührt; das will ich durch ein Gottesurtheil erhärten. Damit hat es folgende Bewandniß: Im Norden der Stadt steht ein steinernes Yakṣa-Standbild; wer die Unwahrheit sagt, kann nicht zwischen den Beinen desselben hindurch gehen. Das ist allbekannt; dies Gottesurtheil will ich befragen'. — Darauf bestimmte Śaligōḍa: 'Morgen sollst du das Gottesurtheil befragen'. — Da nahm Śrīdēvi ihren Buhlen Subuddhi bei Seite und sprach: 'Morgen will ich ein Gottesurtheil befragen; komme dahin, wo ich bin und falle mir um den Hals, indem du dich wahnsinnig stellst'. — So verabredete sie; und am Morgen lud Śrīdēvi alle Leute ein, ging mit allen zu der Andacht nöthigen Geräthschaften zu dem Yakṣa, badete in dem Teiche und schritt auf den Yakṣa zu. In diesem Augenblicke kam nach Verabredung Subuddhi herbei, schlang seine Arme um ihren Hals und schwatzte ungereimtes Zeug. Da rief sie: 'Du Dummkopf! Was machst du da?' und ging wegen der stattgefundenen Berührung nochmals baden. Die Leute aber, die Subuddhi's Beginnen sahen, brachten ihn fort, indem sie sagten: 'Es ist irgend ein Verrückter'. — Nachdem nun Śrīdēvi zum zweiten Male gebadet hatte, brachte sie dem Yakṣa Anbetung und Spenden dar und sprach, nachdem sie gebetet hatte, vor Aller Ohren zu dem Yakṣa: 'Wenn es die Wahrheit ist, dass ich ausser meinem Gatten und diesem Manne keinen Dritten in unzünftiger Weise berührt habe, dann lass mich einen Weg zwischen deinen Beinen hindurch finden'. Nach diesen Worten ging sie vor Aller Augen zwischen den Beinen des Yakṣa hindurch. Dieser dachte erstaunt in seinem Herzen: 'Deren Schlaueit ist gross; bravo!' — Darauf rief alles Volk: 'Sie ist eine ehrbare Frau', und erwies ihr viel Ehren."

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du solche Schlaueit besitzt, dann gehe getrost an die Ausführung deines Vorhabens.“ — Als Prabhāvatī das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 16.

Sicherlich, meine Beste, mußt du deinen Herzenswunsch befriedigen, wenn du wie Capalā zu handeln weisst, Prabhāvatī.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Viṣāḍa der Kaufmann Janavallabha; dessen Frau Capalā war lächerlich und trieb immer auf dem Hofe Unzucht. Das erzählte Janavallabha seinen Verwandten und sprach: 'Diese hört mich nicht an, sondern schläft ausserhalb'. — Da setzten die Verwandten fest, dass, wer von nun an draussen schlief, an Allem schuld sein sollte. Eines Tages, nachdem dies bestimmt worden

war, ging Capalā, die ihren Gatten schlafen sah, hinaus, um mit dem Buhlen zusammen zu kommen. Da wachte Janavallabha auf und merkte, als er sich umschaute, dass Capalā hinausgegangen war, um im Hofe Unzucht zu treiben. Er schloss also die Thür zu und legte sich schlafen. Nachdem nun Capalā das Liebesspiel beendet hatte, kam sie auf das Haus zu; da sie aber merkte, dass er die Thür geschlossen hatte, nahm sie einen grossen Stein, warf ihn in den Brunnen und stellte sich selbst im Dunkeln an die Thür. Da wachte Janavallabha auf und sprach: 'Meine Frau ist heute gekränkt worden; sie wird darum in den Brunnen gesprungen sein'. So dachte er im Herzen, stand auf, ging hinaus und klatschte in die Hände. Während dem ging Capalā in das Haus, verschloss die Thür und legte sich schlafen. Das alles sahen die Verwandten und verspotteten Janavallabha: 'Er ist rein weibertoll'. — Am nächsten Tage sprach die Frau: 'Während ich im Hause auf dem Fussboden schlief, gingst du hinaus; daher öffnete ich dir die Thür nicht'. — Seit diesem Tage gelobten Beide; 'Zwischen mir und dir soll kein Streit mehr sein'. — Als Janavallabha das hörte, freute er sich. — Nachdem Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 17.

Handle so, Schöne, wie es dir angemessen scheint, falls du im Stande bist, wie der Brahmane Guṇādhya nutzbringend zu handeln.

Am folgenden Tage sagte der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Viśālā, als König Vikrama herrschte, ein Brahmane namens Guṇādhya; der ging mit einem Stiere in die Fremde, um Lebensunterhalt zu suchen, und blieb in einer Stadt im Hause einer Hetäre. Deren Kupplerin, die dem Brahmanen den Stier abzunehmen verlangte, war gegen ihn sehr zuvorkommend. In der Nacht pflegte Guṇādhya mit der Hetäre der Liebe. Um Mitternacht entfernte er sich mit dem Stiere, nachdem er ihr einen goldenen Ring von der Hand gestohlen hatte. Frühmorgens nun, als die Kupplerin nachsah, merkte sie, dass der Brahmane mit Stier und goldenem Ring durchgebrannt war; sie sagte aber nichts, sondern dachte: 'Wenn man geschädigt worden ist, erzähle man es Keinem'. — Am anderen Tage sah Guṇādhya zufällig unterwegs, als er mit jenem Ringe am Finger umherspazierte und sich umschaute, die Kupplerin und sprach: 'Gestern hast du mir mit Gewalt einen Ring weggenommen; den gib heraus, sonst werde ich es dem König Vikrama anzeigen'. So sprach er, ehe die Kupplerin etwas sagen konnte. Da führte diese aus Furcht vor Vikrama Guṇādhya in ihr Haus, liess ihn unter vier Augen sich setzen, gab ihm einen zweiten Ring, liess ihn denselben anerkennen und sprach: 'Du hast mir zwei Ringe genommen und in der Nacht

ausserdem der Liebe gepflegt: das mag hingehen; aber du sollst nicht wieder sagen: ‚Die Hetäre hat meinen Ring genommen‘. Denn diese Behauptung bringt mich in übles Ansehen. — Als der Brahmane das gehört hatte, versprach er es und kehrte heim.“

Nachdem Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 18.

Gehe, Herrin — es ist keine Sünde, wenn du in ein fremdes Haus gehst — falls du hierbei Klugheit besitzt, meine Beste, wie der Dieb, als er gefasst wurde.

„Einst lebte in der Stadt Śubhasthāna ein Kaufmann mit Namen Daridri. In dessen Haus drang am Neumondstage ein Dieb ein um zu stehlen. Dieser fand im Hause ein Mass Senf, nahm das und entfernte sich. In diesem Augenblicke kamen die Wächter und griffen ihn; und nachdem sie das Gefäss mit dem Senfe an seinem Halse befestigt hatten, führten sie ihn in der Stadt umher. So oft ihn nun unterwegs Jemand fragte, dann antwortete er: ‚In jenem Glauben ist kein Leben‘. — Als der König das hörte, liess er ihn vor sich bringen und fragte: ‚Du giebst Allen dieselbe Antwort: was soll das bedeuten?‘ — Darauf antwortete der Dieb: ‚Wenn man am Neumondstage Senf findet, soll man ihn am Halse befestigen: das ist eine bekannte Praktik. So haben nun deine Diener freundlicherweise den Senf an meinem Halse befestigt. Aber damit haben sie nichts Gescheidtes gethan. Denn der König denkt, der Dieb werde bestraft!‘ — Als er so den Sinn der Worte des Diebes erkannt hatte, liess er ihn erstaunt laufen.“

Nachdem Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 19.

Thue was dir gefällt, meine Beste, falls du so zu handeln verstehst wie Santikā, die durch ihre Klugheit ihren Gatten befreite.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst herrschte in dem Lande Karhāḍa der König Guṇākara. Dort wohnte ein Kaufherr, Kāmaviṣṭa mit Namen, dessen Frau Santikā war höchst ehrbar. In der Nachbarschaft desselben wohnte eine andere Kaufmannsfrau mit Namen Svachchandā, die war lüderlich. Sie wollte in ihrer Geilheit immer mit Kāmaviṣṭa sich vergnügen, aber dieser hörte nicht auf ihre Worte. Nun ging Kāmaviṣṭa einst aus, einen Yakṣa mit Namen Manōratha anzubeten: das erfuhr Svachchandā, folgte ihm auf dem Fusse nach und machte ihn sich durch verliebte Reden geneigt, worauf die Beiden der Liebe pflegten. Als nun die Wächter des Königs, die in der Stadt umherzogen,

diese Geschichte merkten, sagten sie: ‚Lasst uns diesen Kāmāviṣṭa fangen‘: gingen in den Yakṣa-Tempel, schlossen die Thüren und hielten Wache. Nun hörte Santikā daheim hiervon: da machte sie sich auf, weil sonst ihr Gatte zum Gespött werden würde, setzte sich in ihre Sänfte und nahm auch Musikinstrumente mit. Als sie in den Tempel eintreten wollte, wurde sie von den Wächtern des Königs daran gehindert. Da sagte sie zu ihnen: ‚Ich habe ein Gelübde gethan, den Yakṣa zu sehen; lasst mich also eintreten‘. — Mit diesen Worten vertheilte sie Geld unter sie, ging hinein, gab Svachandā ihre Kleider, hiess sie in die Sänfte steigen und schickte sie nach Hause, während sie selbst bei Kāmāviṣṭa blieb. Darauf kam der Polizeihauptmann und blickte in den Tempel: da waren die beiden Eheleute drinnen, aber kein fremdes Weib. Als er dies sah, ging er beschämt heim. Darauf kehrte auch Santikā summt Kāmāviṣṭa nach Hause zurück.“

Als der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du solche Schlaueit besitzt, dann gehe zu dem Buhlen.“ — Als Prabhāvati das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 20.

Gehe, Herrin, wohin dein Herz verlangt, falls du, Prabhāvati, wie Kālikā verstehst, den Gatten gründlich zu betrügen.

„Einst war an dem Ufer der Bhramavati eine Stadt mit Namen Śeṣapūra. Hier lebte ein reicher Bauer namens Surākṣasa; dessen Frau war auf fremde Männer versessen. Diese traf sich in Siddhāśvarapuri, am andern Ufer des Flusses, mit einem Brahmanen; nahm, so oft sie zu ihm gehen wollte, ihre Freundin mit und ging über den Fluss hinüber und herüber mit einem Wassergefässe. Nach einiger Zeit erfuhr Surākṣasa das vom Hörensagen. Da dachte er: ‚Das muss ich ergründen‘, und stellte sich nachts, als ob er schlief. Da erhob sich Kālikā von seiner Seite und entfernte sich: er aber folgte ihr auf dem Fusse nach. Während sie nun ihre Freundin, die Nachbarin, zur Gesellschaft mit nahm und mit dem Wassergefässe übersetzte, kam er, unbemerkt von ihnen, an das andere Ufer. In diesem Augenblicke erkannte Kālikā ihren Gatten. Da füllten sie und die Freundin zwei Krüge mit Wasser und gingen dann in den Tempel des Gottes Siddhāśvara, der in Siddhāśvarapuri war; auch Surākṣasa trat unbemerkt von ihnen ein. Darauf goß Kālikā aus den beiden Krügen Wasser auf das Götterbild und betete: ‚Ach Gott, neulich hast du im Traume zu mir gesagt: Wenn du mich nicht um Mitternacht mit Wasser begiesst, wird dein Gatte in einigen Tagen sterben; darum bin ich gekommen und habe dich mit Wasser begossen. Nun möge mein Gatte hundert Jahre leben‘. — So sprach sie mit gefalteten Händen: und ihre Freundin, die im Dunkeln verborgen stand, gab ihr zur

Antwort: „So sei es“. — Surāsasa meinte, der Gott habe das gesagt und kehrte froh heim. Kālīkā folgte ihm auf dem Fusse, vollbrachte ihr Vorhaben und ging dann nach Hause.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 21.

Gehe, nach Gefallen deinen Wunsch zu befriedigen, wenn du unterstützende Klugheit besitzest wie jene Mandōdārī.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebten in der Stadt Pratiṣṭhā der König Hēmaprabha, dessen erster Minister Śrutaśīla, ein Kaufherr mit Namen Yaśōdhara, dessen Frau Mōhini und ihre Tochter Mandōdārī: die hatte Yaśōdhara dem Kaufherrn Śrīvatsa aus Kāntipurī zur Frau gegeben; zwischen diesen Beiden bestand übermässige Liebe. So ward Mandōdārī schwanger und bekam das Gelüste, Pfauenfleisch zu essen. Nun lief in der Stadt ein Pfau herum, der dem Könige sehr theuer war: den schlachtete und verzehrte sie, ohne dass es Jemand sah. Der König aber hatte bestimmt, dass der Pfau zur Essenszeit bei ihm sein sollte; dann erst wollte er speisen. So lautete sein Befehl. An jenem Tage nun, da der Pfau nicht da war, liess der König in der Stadt bekannt machen: ‚Wenn Jemand den Pfau versteckt hat, soll er ihn schnell freilassen; sonst wird er bestraft werden, sobald er gefasst wird‘. — Da hörte eine Kupplerin von diesem Vorfalle und dachte in ihrem Sinne: ‚Diesen Pfau wird eine Schwangere gegessen haben; wenn ich das herausbekomme und dem Könige mittheile, wird dieser mir gnädig sein‘. — Darum ging sie aus, um nachzuforschen. Dabei kam sie zufällig an das Haus der Mandōdārī; und da sie sah, dass dieselbe schwanger sei, begann sie ihr gute Rathschläge zu geben und sprach: ‚In der Zeit der Schwangerschaftsgelüste musst du Pfauenfleisch essen: wenn du sie so befriedigst, wird es dir gute Dienste thun‘. — Darauf antwortete Mandōdārī offenerzig: ‚Das habe ich bereits gegessen‘. — Jene fuhr fort: ‚Hier ist zufällig ein Pfau, dessen Auffindung Schwierigkeiten macht; aber wenn du ihn verzehrt hast, bedeutet das für deine Leibesfrucht eine glückliche Fügung‘. — Darauf entgegnete sie: ‚Des Königs Pfau war zufällig nach meinem Hause gekommen; da habe ich ihn geschlachtet und gegessen‘. — Als sie das gehört hatte, ging sie hin und meldete es dem Könige; Mandōdārī aber, die den Lärm um den Pfau hörte, wurde aufmerksam. Der König jedoch sprach: ‚Woher soll ich den Glauben an diese unbezeugte Aussage nehmen?‘ — Die Kupplerin antwortete: ‚Das sollst du erfahren‘. — Sie steckte also den Minister in eine Kiste, trug diese in das Haus der Mandōdārī und sprach zu ihr: ‚In dieser Kiste sind einige werthvolle Sachen von mir: die will ich auf kurze Zeit in dein Haus setzen‘. — Mit diesen Worten setzte sie die

Kiste nieder, nahm selbst sorglos neben derselben Platz und fragte Mandōdari nochmals nach der Geschichte mit dem Pfau: „Erzähle doch, wie du den Pfau bekamst!“ — Da erzählte sie ruhig die ganze Geschichte wie vorher. Als die Kupplerin das gehört hatte, klopfte sie mit der Hand auf die Kiste. Da merkte Mandōdari, indem sie das sah, dass das irgend eine Falle sei und sprach: „Freundin, ich sah, wie ich den Pfau verzehrte: da brach der Tag an: sage, was hat dieser Traum zu bedeuten?“ — Als der Minister das gehört hatte, ging er hinaus und berichtete dem Könige von dem Vorfalle. Da liess er die Kupplerin, die einem schharen Kaufherrn die Ehre hatte rauben wollen, auf einen Esel setzen und aus der Stadt jagen.“

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du solche Schlaueit besitzt, dann gehe.“ — Als Prabhāvati das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 22.

Gehe Herrin, ja, gehe, falls du darauf versessen bist, wenn du einen Ausweg zu finden weisst wie es Mundikā that.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in der Stadt Ekapūra ein Baner namens Sūphēki, dessen Frau, Mundikā, trug ihrem Manne täglich das Essen auf das Feld. Zu der Zeit stellte sich ein gewisser Śūrapāla ein und buhlte unterwegs mit ihr. So setzte sie einmal ihren Esskorb an den Weg und begann mit Śūrapāla das Liebesspiel zu treiben. Das sah ein gewisser Maḍadēva, der des Weges kam, trat näher, that von dem Fleische eines todten Kameeles, das da lag, etwas in den Korb, legte das Tuch, welches als Hülle diente, wieder so wie es gelegen hatte und stellte den Korb hin. Darauf nahm Mundikā den Korb wie er war und brachte ihn ihrem Manne. Als dieser das Tuch abnahm und hinsah, da roch es übel. Nun fragte er seine Frau, was das sei, worauf Mundikā, mit gefalteten Händen und ganz voll Furcht, antwortete: „Gestern sah ich im Traume, wie du von einem Kameele verschlungen wurdest: als ich nun heute unterwegs ein todttes Kameel liegen sah, that ich von dessen Fleisch etwas in die Schüssel und brachte es her, indem ich dachte, das würde die böse Vorbedeutung zu nichte machen. Nun rieche bloss daran und wirf es dann weg.“ — Als Sūphēki das hörte, dachte er: „Mir drohte ein böses Omen, aber meine Frau hat es abgewendet.“ Darüber war er erfreut; und nachdem er sich mit dem blossen Geruche des Fleisches begnügt hatte, warf er es weg.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 23.

Gehe, Herrin, zu dem Buhlen, wohin dein Herz verlangt, wenn du solche Gewandtheit besitzt wie die Kupplerin, von deren That du hören sollst.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in der Stadt Prabhāvati ein König mit Namen Sundarasēna; dessen Frau war Śrīgārasundari, und sein Sohn Rāma; der war in allen Künsten und Wissenschaften erfahren. Nun wohnte in der Stadt eine bekannte Kupplerin mit Namen Dhūrtamāyā: die liess der König kommen und sprach: ‚Ich will dir meinen Sohn anvertrauen, und wenn du ihm die gründliche Fertigkeit, die Frauen mit ihren Ränken zu überlisten, beigebracht hast, dann werde ich dir tausend Goldstücke geben; wenn er dagegen von einer Frau durch List übertölpelt wird, werde ich dir das Doppelte nehmen‘. — So sprach er in Gegenwart von Zeugen und schickte dann seinen Sohn in das Haus der Kupplerin. Darauf unterrichtete sie ihn in dem mannigfachen Treiben der Hetären und den Ränken der Frauen und brachte ihn dann nach Verabredung dem Könige zurück. Um nun die Tüchtigkeit seines Sohnes auf die Probe zu stellen, gab König Sundarasēna diesem Waaren im Werthe von hunderttausend Rupien und schickte ihn in die Fremde, um Geschäfte zu machen. Hier war eine Hetäre mit Namen Kamalāvati; bei dieser blieb er ein Jahr lang, um vergnügt das Liebesspiel zu treiben. Jene dachte: ‚Ich will ihm durch List sein Geld abnehmen‘ und versuchte viele Kniffe; aber sie bekam das Geld nicht in die Hände. Sie sagte das ihrer Mutter, worauf diese entgegnete: ‚Wenn er sich anschickt, abzureisen, mußt du sein Geld durch Betrug an dich bringen‘. — Kamalāvati fragte: ‚Was für einen Betrag soll ich verüben?‘ — Die Alte sprach: ‚Wenn er aufbrechen will, thue sehr unglücklich und sprich: „Ich will mit dir in die Fremde gehen; nimm mich mit, sonst werde ich mir vor deinen Augen das Leben nehmen.“ So sprich und springe, während du mit ihm gehst, in den Brunnen vor dem Dorfe; dann wird er freundlich gestimmt werden und dir das Geld geben. In dem Brunnen werde ich vorher ein Netz ausspannen‘. — Also ward beschlossen. Als nun der Königssohn in seine Heimath reisen wollte, that Kamalāvati so: da ward jener freundlich gestimmt und gab ihr Alles. Sobald aber Kamalāvati das Geld in die Tasche gesteckt hatte, jagte sie den Königssohn unter Schmähungen fort. Als dieser nun Geld und Ehre verloren hatte, kehrte er auf seinem Schiffe heim und liess seinem Vater durch den Mund des Ministers das Geschehene mittheilen. Da sein Vater das hörte, tröstete er den Sohn, liess Dhūrtamāyā kommen und sagte: ‚Wiewohl du meinen Sohn im Treiben der Hetären unterrichtet hast, hat ihm doch im Hause einer Hetäre eine Kupplerin Alles abgenommen‘. — Darauf erzählte er die Geschichte voller Erstaunen. Dhūrta-

māyā entgegnete: „Wo ist der Mann, der von den Weibern nicht betrogen ward? Das Treiben der Weiber ist staunenswerth! Nun, es ist wahr, dass dein Sohn von einer Hetäre betrogen worden ist; aber lass wie das erste Mal Waaren auf ein Schiff laden, vertraue mir deinen Sohn an und schicke ihn nochmals dorthin“. — Da gab der König, um der Neugierde halber, seinen Sohn sammt doppelt so viel Waaren der Dhūrtamāyā und schickte ihn in die Fremde. Als er dorthin gekommen war, traf er seine Freunde und Kamalāvati. Da diese sah, dass er mit frischem Gelde gekommen sei, lud sie ihn mit grosser Unterwürfigkeit in ihr Haus ein und begann ihm das Geld abzunehmen. Als so einige Tage verflossen waren, verkleidete sich Dhūrtamāyā als Candāl; und während ihr Sohn mit Kamalāvati zusammen war und auf dem Ruhebette sass, trat sie nach vorbegegenger Verabredung in die Thür. Als der Königssohn Rāma sie da stehen sah, erhob er sich schnell vom Lager und suchte sich zu verstecken. Kamalāvati, die das sah, stand gleichfalls auf, trat hin und sprach: „Was soll das?“ — Da sprach er: „Die da draussen steht, das ist meine Mutter; Dhūrtamāyā ist ihr Name. Ich habe ihr Alles aus dem Hause gestohlen und bin viele Tage umhergestreift; sie ist darum auf die Suche nach mir gegangen und hat mich nun heute gefunden“. — Nachdem er so gesprochen hatte, verstummte er; Dhūrtamāyā aber stand von ferne, rief den Sohn und sprach: „Seit langer Zeit bist du in das Haus einer Hetäre gerathen: du hast mir Alles gestohlen und hast dich mit einer Hure abgegeben!“ So rief sie laut. Da ging der Königssohn, die Hände vor dem Gesichte, plötzlich hinaus, umschlang die Kniee der Dhūrtamāyā und fiel auf die Erde nieder. Als das Kamalāvati sah, ging sie sammt der Kupplerin hinaus, führte Dhūrtamāyā in das Haus und fragte sie: „He Mutter, wer ist dieser? Wer ist seine Mutter? Sage an!“ — Darauf erzählte Dhūrtamāyā: „In der Stadt Padmāvati ist ein König Sundarasēna; ich bin die Frau des Halālakhōra in seinem Hause; mein Name ist Mātangi(?!); dies hier ist mein Sohn, der mir Alles gestohlen hat und dann hierher gegangen ist. Du hast ihn ausgesogen: davon will ich jetzt nicht reden; aber du sollst nun mit meinem Sohne zusammen in mein Haus kommen“. — Als Kamalāvati das hörte, umfasste sie voller Furcht ihre Kniee und sprach: „Nimm das ganze Geld, aber mache hier nicht solchen Lärm“. — Darauf antwortete Dhūrtamāyā und bekräftigte es durch viele Schwüre: „Ich bin kein Dieb, dass ich das Geld nehmen sollte“. — Kamalāvati antwortete: „Lass mir nur das Leben und bestrafe mich nicht“. — Da nahm Dhūrtamāyā das Geld des Königssohnes zweimal, reiste mit ihm in ihre Stadt zurück und berichtete dem Könige. Als er das gehört hatte, liess er ein grosses Fest feiern, gab von dem Gelde der Hetäre, was Dhūrtamāyā mitgebracht hatte, dieser aus Freude die Hälfte und erwies ihr viele Ehren.“

Als der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du oder eine deiner Freundinnen solche Schlanheit besitzt, dann komme mit dem Buhlen zusammen.“ — Nachdem Prabhāvati das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 24.

Gehe, Herrin, wenn du wiederum zu handeln weisst wie die mit ihrem Buhlen vereinte Sajjantī, als sie von dem Gatten bei den Haaren gepackt wurde.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst wohnte in der Stadt Candrapūra ein Zimmermann namens Surapāla, dessen Frau Sajjantī buhlte mit einem gewissen Dēvala; an diesen hatte Surapāla eine Schuld zu bezahlen. So hörte nun Surapāla vom Hörensagen, dass seine Frau Unzucht trieb. Da dachte er: ‚Ich will sehen, ob das wahr oder unwahr ist‘; darum sprach er zu seiner Frau: ‚Ich werde über Land gehen‘. Und so ging er weg, kehrte aber, ohne dass die Frau es merkte, zur Abendzeit in das Haus zurück und versteckte sich unter der Bettstatt. In der Nacht nun ging Sajjantī an die Thüre, Dēvala entgegen, den sie eingeladen hatte. Da kam Surapāla, als er Dēvala sah, plötzlich unter dem Bette hervor und packte seine Frau an den Haaren. Da rief Sajjantī, indem sie Dēvala ansah: ‚Ich habe dir gesagt, dass mein Gatte über Land gegangen ist und dass er dir das Geld geben wird, sobald er da ist: trotzdem läufst du mir immer nach! Durch Götterfügung ist mein Mann hier: lass dir das Geld geben und gehe! — Mit diesen Worten drehte sie sich um und sprach zu Surapāla: ‚Herr, gib ihm, was du ihm geben musst; es ist nicht schön, dass er immer und immer wieder uns die Ehre raubt‘. — Als Surapāla das hörte, liess er ihre Haarflechte los, gab Dēvala einiges Geld, liess ihn gehen und freute sich sehr.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 25.

Thue, Schüchterne, was dir gefällt, wenn du dir so schlau zu helfen weisst wie einst Siddhaksapaṇaka es that.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in der Stadt Candravatī ein Jāina namens Siddhaksapaṇaka, der war sehr gelehrt und gehörte zur Umgebung des Königs. Eines Tages kam ein atheistischer Śvētāmbara dazu: der war gleichfalls gelehrt und gewann das ganze Volk und den König für sich. Siddhaksapaṇaka, der das unerträglich fand, sprach zu den Leuten: ‚Während unsere Tugendlehre lautet, man soll unter Vollbringung des Brahmācārya-Gelübdes leben, geht dieser Śvētāmbara zu Hetāren‘. — Nachdem er so gesprochen hatte, gab er einer Hetāre Geld

und schickte sie in das Haus des Svātāmbara; er selbst ging mit einigen der angesehensten Männer aus dem Dorfe vor Sonnenaufgang nach dem Hause des Svātāmbara. Dieser hatte eben nackt einige Zaubereien vollbracht, als die Hetäre eintrat, ihn bei der Hand nahm und ihn hinausführte. Als das die Leute sahen, riefen sie: ‚Während das Gelübde der Buddhisten heiliger Wandel ist, hat dieser Ärgerniss erregt; er ist ein Herumtreiber‘. — Damit jagten sie ihn zur Stadt hinaus; da war Siddhaksapānaka froh.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 26.

Gehe, Herrin, wenn du verstehst, deinen Fehltritt durch schlaue Rede zu verdecken wie Ratnadēvi vor ihrem Gatten, als sie mit zwei Buhlen ertappt wurde.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Jalōda ein Königssohn mit Namen Kṣēmarāja, dessen Frau Ratnadēvi war schön und lüderlich und trieb das Liebesspiel mit dem Dorfschulzen, Dēvarāja mit Namen, und seinem Sohne Dhavalākṣa, diesen Beiden. Einst also, als der Gatte der Ratnadēvi ausgegangen war, kam zuerst Dhavalākṣa; und nach einer kleinen Weile sein Vater Dēvarāja, um gleichfalls der Liebe zu pflegen. Da versteckte Ratnadēvi den Dhavalākṣa und trieb mit Dēvarāja das Liebesspiel. In dem kam ihr Gatte von draussen her: da sprach Ratnadēvi im Zorne zu Dēvarāja: ‚Wen suchst du hier? In unser Haus ist Niemand gekommen‘. — Mit diesen Worten nahm sie Dēvarāja bei der Hand und wies ihn hinaus. Da fragte Kṣēmarāja: ‚Was zürnest du diesem? — Darauf holte sie Dhavalākṣa aus dem Verstecke, zeigte ihn dem Gatten und sprach insgeheim: ‚Er hatte mit seinem Vater einen Streit; aus Furcht, dieser möchte ihn tödten, kam er in unser Haus, wo ich ihn versteckte. Als nun Dēvarāja kam, um ihn zu suchen, jagte ich ihn zornig hinaus‘. — Nachdem sie so insgeheim gesprochen hatte, sagte sie zu Dhavalākṣa: ‚Gehe heim!‘ Damit schickte sie ihn nach Hause; Kṣēmarāja aber freute sich.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 27.

Gehe, du Pisangschenkliche, zu dem Gegenstande deiner Liebe, — ich will dir kein Hinderniss bereiten — wenn du wie Mōhini fähig bist, den Buhlen zu verbergen.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Śaṃkarapūra ein Kaufmann mit Namen Abi; dessen Frau Mōhini trieb mit dem Taugenichts Kumūrkha das

Liebesspiel. Als der Gatte das merkte, hinderte er seine Frau am Ausgehen und blieb immer ängstlich in ihrer Nähe. Unter solchen Umständen traf Mōhini mit Kumūrka eine Verabredung und legte sich in der Nacht schlafen, indem sie sich von der Bettstatt auf den Fussboden legte. Nun kam der Schelm und trieb mit ihr das Liebesspiel. In dem wachte der Kaufmann Ahi auf und ergriff schnell das Glied desselben. Da sprach er zu seiner Frau: 'Stehe rasch auf und bringe ein Licht; ich habe einen Dieb gefasst'. — Als Mōhini das hörte, sprach sie: 'Ich fürchte mich, in der Dunkelheit hinauszugehen; darum lass mich den Dieb halten, gehe du selber schnell hinaus und hole ein Licht'. — So sprach sie: darauf gab ihr der Kaufmann Ahi den Dieb in die Hand und ging hinaus, um ein Licht zu holen. Da liess sie den Schelm Kumūrka hinaus, holte an die Bettstatt ein Kuhkalb heran, ergriff dessen Zunge und legte sich schlafen. In diesem Augenblicke kam der Kaufmann Ahi zurück mit einem Knüttel und einem Lichte in der Hand; und wie er hinsah, hatte seine Frau die Zunge eines Kalbes in der Hand und schlief. Da weckte er sie und fragte: 'Was ist das?' — Darauf antwortete sie: 'Was du mir in die Hand gegeben hast, das habe ich festgehalten; aus Furcht schloss ich die Augen und schlief ein. Das Kalb ist hungrig gewesen; darum ist es herangekommen und hat meine Hüfte beleckt; dabei ist auch etwas Gelfer darangekommen. Das habe ich im Schlafe nicht gemerkt'. — Mit diesen Worten liess sie das Kalb los und schalt ihren Gatten aus; der schämte sich und legte sich nieder."

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 28.

Gehe, Schlankleibige, wenn du zu handeln weisst wie einst Dēvikā es that, gegenüber ihrem Gatten Jarasa.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst wohnte in dem Dorfe Kundākṣa der Hausbesitzer Jarasa, der war ein grosser Dummkopf; seine Frau Dēvikā war läderlich und buhlte mit dem Brahmanen Prabhākara am Fusse eines bibavi-Baumes. Davon hörte Jarasa durch Hörensagen und dachte: 'Ich will sehen, ob das Wahrheit oder Lüge ist'. — Darum nahm er eines Tages auf dem bibavi-Baume Platz. Nun führte Dēvikā den Prabhākara unter den Baum und buhlte mit ihm. Da sah Prabhākara deren Mann auf dem Baume sitzen; da lief er fort und versteckte sich am Fusse eines Baumes. Nun stieg Jarasa, der Gatte der Dēvikā, herab und sprach zu seiner Frau: 'Viele Tage lang hast du gesündigt; aber heute bist du bei einer Schandthat ertappt worden. Du bist beständig mit einem fremden Manne zusammen gekommen und hast so etwas gethan: nun sollst du darum jetzt

für diese That bestraft werden'. — Darauf erwiderte Devikā: Ich habe keine Schandthat begangen. Als ich auf das Feld ging, war es unterwegs heiss; darum setzte ich mich einen Augenblick hier unter den Baum. Während es sich so verhält, hast du etwas ganz Anderes gesehen: dieser Baum besitzt eben die Eigenschaft'. — Da sprach Jarasa: 'Jetzt will ich mich unten hinsetzen und du sollst herabblicken'. — Da stieg Devikā auf den Baum, und indem sie auf den Gatten herabsah, rief sie: 'Viele Tage lang hast du mir Versicherungen der Treue gegeben und bist dabei zu einem anderen Weibe gegangen; aber heute habe ich deine Betrügerei gemerkt'. — So sprach sie zürnend zu Jarasa. Da war es denn an diesem, sich zu schämen; er beruhigte sie und ging mit ihr nach Hause."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 29.

Gehe, Herrin, zu dem trefflichen Buhlen, wenn du so zu handeln weisst wie es Sundarī that, um ihren Buhlen zu verleugnen.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Śihū ein Kaufherr namens Mahādhana, dessen Frau Sundarī trieb mit einem Taugenichts Mōhana Unzucht. Eines Tages, als Mōhana gekommen war, kam gleich nach ihm auch Mahādhana. Als Sundarī das sah, steckte sie Mōhana nackt in eine Kiste und setzte diese auf den Boden; dann lief sie eilig hinaus und sagte zu Mahādhana: 'Herr, ein nackter Dämon ist gekommen und sitzt in einer Kiste; hole darum schnell einen Beschwörer her!' — Als Mahādhana das gehört hatte, ging er, ohne erst die Sache zu prüfen, nach dem Hause eines Beschwörers. Inzwischen holte Sundarī den Mōhana herunter und jagte ihn hinaus. Als dann Mahādhana mit dem Beschwörer kam, sprach sie zu ihm: 'Ehe du zurückkehrtest, floh der Dämon von dannen'. — Da kehrte der Beschwörer heim; Mahādhana pries denselben und war froh."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 30.

Gehe, Herrin! Mir liegt nichts daran dich aufzuhalten, falls du in der Verlegenheit einen Ausweg weisst wie Mūladēva.

„Einst lebten auf dem Leichenacker Bhayāṃkara zwei Piśācās, Karatka und Vētāla; die hatten zufällig zwei Frauen gefunden, Dhūmaprabhā und Mēghaprabhā. Wegen dieser Frauen entstand unter den beiden Dämonen Streit. In dem kam der Brahmane

Muladēva des Weges einher: zu dem gingen sie und fragten ihn: „Hier sind zwei Frauen: welche kommt einem jeden von uns zu? Sage es nach Gebühr“. — Da sprach der Brahmane, der wahrheitsliebend und von hohem Sinn war, aber auch einsah, dass der Fall kitzlich sei: „Jeder möge die nehmen, die ihm gerade nach dem Herzen ist“. — Auf Grund dieses Wortes wurde der Brahmane aus den Händen der Pisācās befreit und ging in sein Haus.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 31.

Gehe nach Herzenslust, wohin du verlangst, du Schlankleibige, wenn du Klugheit besitzt dich selbst zu schützen wie das Haslein im Walde.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in dem Walde Madhura ein Löwe mit Namen Pīṅgala, der begann die Thiere des Waldes zu tödten. Da kamen diese zu dem Löwen und trafen folgende Bestimmung: „Wir wollen dir täglich ein Stück Wild geben, du aber sollst Alle schützen“. — Damit war der Löwe einverstanden. Eines Tages nun kam die Reihe an den Hasen. Der überlegte erst, umging die Bestimmung, frühmorgens zu dem Löwen zu kommen und begab sich erst um Mittag dahin, ganz in Furcht gesetzt. Da fragte ihn der Löwe: „Warum bist du so spät gekommen? Das kann ich nicht verzeihen“. — Der Hase antwortete: „Herr, daran bin ich nicht schuld. Wir gingen unsrer fünf Hasen, um der Verpflichtung gegen dich nachzukommen: da erschien unterwegs ein zweiter Löwe, der verzehrte, obgleich wir in deinem Namen Widerspruch erhoben, vier von uns; ich allein entfloh und bin gekommen, dem Herren Alles zu erzählen. Wenn du diesen Vorfall nicht in Erwägung ziehst, wie sollen wir Armen dann euch Beide ertragen?“ — Als der Löwe das gehört hatte, sprach er; „In meinen Wald ist ein zweiter Löwe gekommen und frisst mein Wild; das scheint mir nicht recht. Darum will ich erst den Löwen bestrafen und dann die Mahlzeit abhalten. Wo ist der Löwe? Zeige ihn mir“. — Nun hatte der Hase einen tiefen Brunnen gefunden: dahin führte er den Löwen, zeigte hin und sprach: „Er ist jetzt aus Furcht vor dir in den Brunnen gegangen“. — Der Löwe, der in dem Brunnen sein Spiegelbild sah, hielt es für den anderen Löwen, ward zornig, sprang in Brunnen, um ihn zu tödten und fand selbst den Tod. Als die Thiere das hörten, waren sie froh und freuten sich sehr.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 32.

Gehe, Herrin, wohin das Herz verlangt, Lotus-gesichtige, wenn du zu reden weisst wie Rājini bei dem Vorzeigen des Staubes.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst wohnte in Sāntipurī ein Kaufherr Kēśava, dessen Frau hiess Mōhini, sein Sohn Sōmaka und des Sohnes Frau Rājini; die war sehr schön, aber lüderlich. So gab ihr ihre Schwiegermutter Mōhini einstmals Geld und schickte sie auf den Markt um Weizen zu kaufen. Als Rājini auf dem Markte Weizen gekauft hatte und heim ging, sah sie ihren Buhlen. Mit diesem traf sie eine Verabredung, liess den Weizen auf dem Markte im Laden des Kaufmannes, ging gemäss der getroffenen Verabredung an den betreffenden Ort und trieb das Liebesspiel. Inzwischen nahm der Kaufmann den Weizen aus dem Bündel, that Staub hinein und stellte es hin. Darauf nahm die Schwiegermutter das Bündel, sah nach und erblickte den Staub. Da sprach Rājini: „Auf dem Wege nach dem Markte fiel mir das Geld aus der Hand auf die Erde. Um es zu suchen, raffte ich diese Erde auf und brachte sie mit.“ — Als nun Mōhini sah, dass das Geld verloren sei, war sie ärgerlich und sagte nichts.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 33.

Gehe, Herrin — welche Schuld sollte dich dabei treffen? — falls du eine Antwort zu geben weisst wie die ausserordentlich unzüchtige Rambhikā vor ihrem Gatten.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in Śamkarapura ein wohlhabender Kranzwinder, Śamkara, dessen Frau Rambhikā war sehr lüderlich. Einstmals, am Śrāddha-Tage, lud Rambhikā ihre vier Buhlen ein, ohne dass es einer vom andern wusste; und Śamkara lud vier Kranzwinder aus seiner Sippe ein. Nun kam als erster von den Buhlen ein Kaufmann zum Essen. Als er halb mit dem Bade fertig war, kam der Zimmermann: da wurde der Kaufmann auf einen sehr alten Boden aus Bambus gesteckt. Während der Zimmermann badete, kam der Dritte, mit Namen Taraḷa: da versteckte sie den Zimmermann auf dem Boden, wo der Kaufmann war. Darauf badete Taraḷa, als ein General als Vierter ankam. Da steckte sie Taraḷa auf den Kornboden. Während nun der General ein Bad nahm, kam Śamkara mit den vier Kranzwindern an: da führte sie den General hin und versteckte ihn in dem Bambusstockwerke über den Räumen, wo die anderen drei versteckt waren. Inzwischen war es Abend geworden. Darum beeilte sich Rambhikā und gab den Kranzwindern zu essen; auch

ihren vier Buhlen brachte sie Essen, jedem besonders, und sie setzten sich. In dem Aug der Kaufmann, dessen Milchreis heiss war, an zu blasen: da dachten der Zimmermann und Taraḷa, es wäre eine Schlange da. Deshalb erhoben sie sich und hielten ihre Speiseplatte über den Kopf. Dabei stiessen sie mit den Schlüssel an das obere Stockwerk, wodurch es erschüttert wurde. Der General, der sich darüber befand, dachte, es sei jemand gekommen, ihn zu fassen. In dieser Meinung rief er Hilfe und sprang in den Stock hinab. Da riefen die drei, Kaufmann, Zimmermann und Taraḷa, „das Stockwerk stürzt ein“: alle vier aber sprangen von dem Stocke hinaus, entflohen und eilten nach Hause. Da sagte Śaṃkara, der mit seiner Gesellschaft noch bei dem Essen war: „Was ist das für ein Lärm?“ liess das Essen stehen, erhob sich und sah hinaus. In der Dunkelheit konnte er aber nichts erkennen. Da fragte er seine Frau: „Es scheint mir, als sei Jemand hinausgegangen: wer war das?“ — Raṃbhikā antwortete: „Herr, heute hast du die Mahlzeit zur Abendstunde eingenommen: das war zu spät, so dass das Śrāddham der rechten Weihe entbehrte. Darum wurden deine Manen, die zu demselben gekommen waren, zornig und abgünstig und entfernten sich hungrig; wer sonst sollte wohl von unserem Boden hinausgehen? Darum veranstalte morgen das Śrāddham nochmals.“ — Das hielt Śaṃkara für die Wahrheit und feierte am nächsten Tage das Śrāddham nochmals.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 34.

Gehe, Herrin, wenn du dabei zu reden weisst, Schöne, wie einst Śaṃbhu sprach, als er dem Mädchen sein Gewand gegeben hatte.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „In einer Stadt lebte ein Brahmane mit Namen Śaṃbhu, der war dem Spiele ergeben. Als dieser einst über Land gegangen war, sah er unterwegs an einem Feldraine eine Frau sitzen, die das Feld hütete. Da trat er zu ihr, gab ihr Betel und genoss ihre Liebe; dafür nahm sie sein Kleid. Als er das wieder haben wollte, gab sie es ihm nicht, sondern machte sich auf den Heimweg. Da nahm Śaṃbhu von dem Felde einige Kornähren, ging seines Weges und sprach zu den Leuten im Dorfe: „Weil ich ein paar Ähren genommen, hat diese mein Gewand im Werthe von fünf Rupien genommen: was ist das für ein Branch in eurem Dorfe?“ — Da biessen sie Alle das Kleid dem Brahmanen zurückgeben. Aus Scham sagte sie nichts von dem was vorhergegangen war und gab das Kleid zurück, der Brahmane nahm es und ging heim.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 35.

Gehe, Herrin, — es ist keine Sünde für dich — wenn du dabei deine Sache zu führen weisst wie der Sesamkäufer.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst ging ein Kaufmann, Sāmba mit Namen, über Land, um Sesam zu kaufen; hier fragte er bei dem Kaufmann Bhāṇḍasālīka an. Der sagte: ‚Ich will dir Sesam geben, wenn ich welchen habe‘ und führte den Kaufmann Sāmba in sein Haus. Als dieser die schöne Frau des Bhāṇḍasālīka sah, gab er ihr seinen Diamantring und genoss sie. Dann ging er hinaus und sagte zu Bhāṇḍasālīka: ‚Wir haben einen Contract gemacht wegen der Lieferung von hundert Mass Sesam; die gieb mir‘. — Bhāṇḍasālīka sprach: ‚Wer hat einen Contract gemacht?‘ — Kaufmann Sāmba antwortete: ‚Gestern hat deine Frau einen Contract über hundert Mass gemacht und dafür von meinem Finger einen Ring gezogen; nun weigerst du dich, den Sesam zu liefern: das ist nicht recht für einen Kaufmann‘. — Da schickte Bhāṇḍasālīka seinen Sohn zu seiner Frau, liess den Ring herausgeben und sprach zu ihr: ‚Ohne mein Wissen hast du ein Geschäft abgeschlossen; dabei wird nichts Gutes herauskommen‘. — So gab er dem Kaufmann Sāmba den Ring und Sesam dem Contracte gemäss.“

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du solche Schlaubeit besitzt, dann gehe getrost.“ — Als Prabhāvatī das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 36.

Du magst getrost zu dem Buhlen eilen, wenn du eine treffende Antwort zu geben weisst wie Jayantī.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Saraḍa der Schulze Śūrapāla; dessen Frau Jayantī quälte ihn immer um ein seidenes Kleid. Da sprach Śūrapāla: ‚Was ist ein Seidenkleid? In unserem Hause kennt das Niemand. Und woher sollte ich ein solches Gewand nehmen?‘ — Am andern Tage, als Śūrapāla in die Versammlung der Dörfler gegangen war, kam Jayantī dorthin und sagte zu ihm: ‚Der Klosskuchen ist zu Hause fertig und wird kalt; darum komm und iss‘. Als Śūrapāla das gehört hatte, ging er nach Hause und sprach zu seiner Frau: ‚Was hast du da vor der Versammlung gesagt! Dadurch ist mein Ansehen geschmälert worden. Ich will dir ein seidenes Kleid schenken, du aber mache wieder gut, was du gesprochen hast‘. — Damit gab er ihr das Kleid, worauf sie sagte: ‚Morgen werde ich kommen und dasselbe sagen; dann bringe du alle Dörfler, die dabei sitzen, in unser Haus‘. — Am folgenden Tage nun that das Śūrapāla: da hatte Jayantī die feinsten Gerichte

bereitet und vertheilte sie unter die Dörfler sammt ihrem Gatten. Als diese das sahen, sprachen sie Alle: „Diese ist ihrem Wesen nach rauh; darum spricht sie zu ihrem Manne launiges Zeug; aber ihre Handlung ist trefflich“. — Als Śūrapāla das gehört hatte, war er froh.“

Nachdem Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 37.

Nach Herzenswunsch magst du gehen, Schöne — dich trifft durchaus keine Sündenschuld — wenn du einen Ausweg zu finden weist wie Lāṅgali.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in dem Dorfe Saṃgama ein armer Hausbesitzer, Śīrapati, dessen Ackerknecht war Tarpaṇasālī; der besorgte das Pflügen des Ackers. Diesem trug die Frau des Śīrapati, Lāṅgali mit Namen, Essen, wobei zwischen den Beiden nach der Mahlzeit Liebesgenuss stattfand. Das hörte Śīrapati; und um das zu prüfen versteckte er sich, ohne dass seine Frau es merkte, Tags darauf abseits auf einem anderen Grundstücke. Vor ihm fand nun der Liebesgenuss der Beiden statt. Da sah es Śīrapati, als Lāṅgali, die ihn gewahr wurde, zornig zu Tarpaṇasālī sprach: ‚Du hast auf dem Felde nicht gepflegt; das werde ich meinem Manne erzählen‘. — Darauf antwortete Tarpaṇasālī, der sie verstand: ‚Ich soll den Pflug führen und auf dem Felde wirtschaften und deinem Manne die Hälfte abgeben: dieses Verhältniss passt mir nicht mehr; das sage nur deinem Manne‘. — Als Śīrapati das hörte, dachte er: ‚Diese Beiden zanken sich; aber wo ist da etwas von Liebesgenuss? Was ich also betreffs der Unzucht gehört habe, ist unwahr‘. — In dieser Überzeugung ging er heim.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 38.

Gehe dahin, wohin du wünschest, Prabhāvati; wer vermag dir ein Hinderniss zu bereiten, ebenso wie dem Brahmanen, der seine Sache zu führen wusste?

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst war ein Brahmane namens Priyampada auf der Wanderschaft; der ging in das Haus eines Kaufmannes mit Namen Gōvinda, um hier zu übernachten. Dessen Frau war schön und lächerlich. Um mit ihr der Liebe zu pflegen, gab ihr Priyampada seinen Ring. Als er diesen nach Beendigung des Liebesgenusses zurückforderte, gab ihn die Schöne nicht her. Da erhob er sich so, schlief in einer dort befindlichen alten Bettstatt, brach davon einen Fuss ab, ging damit vor Sonnenaufgang zu dem Kaufmanne und sprach: ‚Da ich diesen Bettfuss abgebrochen habe, hat mir deine Frau meinen Ring

weggenommen, der sich zu meinen Häupten in dem Geldbeutel befand und will ihn nun nicht wieder her geben. Ist das Recht? — Als der Kaufmann diese Worte vernommen hatte, ward er zornig auf seine Frau und befahl ihr, den Ring zurückzugeben. Da gab sie ohne ein Wort zu sagen, da sie sich schämte, dem Brahmanen seinen Ring zurück; er nahm ihn und kehrte heim.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 39.

Gehe, Herrin, zu dem trefflichen Buhlen und befriedige ruhig deinen Wunsch, wenn du zu reden weisst wie Bhūdhara, der seine Wage wieder bekam.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in der Stadt Kuṭṭigī der Kaufmann Bhūdhara; der wurde infolge von Mangel an guten Werken arm und ging in die Fremde. Als er abreiste, setzte er in dem Hause eines benachbarten Kaufmanns seine eiserne Wage nieder; dann ging er. Einige Zeit darauf, als er Geld erworben hatte, kehrte er zurück, und forderte von dem Nachbar die Wage wieder. Da antwortete dieser: ‚Deine Wage haben die Mäuse gefressen‘. — Als Bhūdhara diese betrügerische Rede gehört hatte, nahm er den Sohn des Nachbarn mit nach Hause, um ihn zu bewirthen und versteckte ihn. Darauf kam der Nachbar, ihn zu suchen: da sagte er zu diesem: ‚Deinen Sohn hat ein Geier geraubt‘. — Als der Nachbar das gehört hatte, ging er in den Königspalast und verklagte ihn. Da liess der Minister Bhūdhara herbeiholen und verhörte ihn, worauf dieser antwortete: ‚Grosskönig, wenn es wahr ist, dass die Mäuse eine eiserne Wage gefressen haben, dann kann auch ein Geier einen Elefanten forttragen; was ist also Wunderbares dabei wenn er ein Kind forträgt?!‘ — Als der Richter das gehört hatte, brachte er den Nachbar in Verwirrung und befahl ihm, Bhūdhara die eiserne Wage und Bhūdhara, dem Nachbar das Kind zurückzugeben.“

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du solche Schlaueit besitzt, dann gehe.“ — Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 40.

Gehe und befriedige deinen Wunsch — ich bereite dir kein Hinderniss — falls du wie Subuddhi für deine Sache zu reden weisst.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst wohnten in einer Stadt zwei Männer, Subuddhi und Kubuddhi. Während nun von ihnen Subuddhi in die Fremde ging, trieb Kubuddhi mit dessen Frau Unzucht. Nach einiger Zeit kehrte

Subuddhi nach Hause zurück, nachdem er Geld erworben hatte. Da heuchelte ihm Kubuddhi Freundschaft und fragte: ‚Was für Wunder hast du geschaut?‘ — Subuddhi sprach: ‚An einem Brunnen am Ufer der Sarasvati habe ich an einem Mangobaume zur Unzeit eine Frucht gesehen‘. — Darauf antwortete Kubuddhi: ‚Das ist nicht wahr. Da wollen wir wetten; wenn es wahr ist, dann sollst du in mein Haus gehen und mitnehmen, was sich mit zwei Händen forttragen lässt; wenn es aber nicht wahr ist, will ich dasselbe aus deinem Hause holen‘. — Nun ging Kubuddhi in der Nacht hin und nahm die Mangofrucht, die wirklich da war, weg. Tags darauf gingen Beide hin um nachzusehen: da war die Mangofrucht nicht da, als Subuddhi hinsah. Darauf sprach Kubuddhi: ‚Was soll ich nun thun?‘ — Da merkte Subuddhi seine Absicht: ‚Kubuddhi hat Verlangen nach meiner Frau‘. — Deshalb ging Subuddhi nach Hause, nahm seine Frau und die Werthsachen eilig aus dem Hause, that sie an einen andern Ort, holte Kubuddhi herbei und wies ihm das sichtbar Vorhandene zum Austrag der Wette an. Nun ging Kubuddhi aus Gier nach der Frau in das Haus: da sie nicht da war, dachte er: ‚Sie wird im oberen Stockwerke sein‘ und ergriff mit beiden Händen eine Leiter, die da stand, um hinauf zu steigen. Da sprach Subuddhi: ‚Wir sind quitt; nimm jetzt die Leiter und gehe‘. — Da entfernte sich Kubuddhi ärgerlich aus dem Hause und ging heim, nachdem alle Leute pfui über ihn gerufen hatten.*

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 41.

Es ziemt sich für dich, Herrin, zu gehen, falls du dabei in der Verlegenheit etwas zu sagen weisst wie der treffliche Brahmane.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: ‚Einst lebte in der Stadt Pañcapūra der König Śatrumardana, dessen Tochter Madanālatikā bekam die Liebeskrankheit, wobei ihr Hals entzündet wurde. Da liess der König zu ihrer Heilung durch einen Arzt unter Trommelschall bekannt machen; ‚Wer meine Tochter wieder herstellt, den werde ich reich machen‘. — Das hörte eine Frau und theilte es ihrem Manne mit; der ging, als er es gehört hatte, in den Königspalast, sah sich das Mädchen an und sprach: ‚Das ist eine Heimsuchung durch einen Piśāca‘. — Darauf zog er zu ihrer Heilung unter Zaubersprüchen einen Kreis, machte viele andächtige Ceremonien und beobachtete. Da er nun sah, dass sie von Liebesleid gequält sei, sprach er eine Zeit lang laut unsinniges Zeug von Beschwörungen. Als Madanālatikā das sah, erstaunte sie und lachte; und da sie bei dem Lachen hastige Bewegungen machte, ging das Halsgeschwür auf, und die Königstochter

ward gesund. Darauf wurde dieser Brahmane von dem Könige reich gemacht.*

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 42.

Gehe getrost zu dem Buhlen, um ihn zu genießen, Allgiederschöne, wenn du so wunderbar schlau zu reden weißt wie die Vyāghramāri vor dem Tiger.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst wohnte in Dēvagrāma ein Schulze namens Siṃha, dessen Frau hiess Kalahapriyā. Als diese einmal mit ihrem Manne einen Streit gehabt hatte, begab sie sich mit ihren beiden Kindern auf den Weg nach dem Hause ihres Vaters. Als sie dahin schritt, erblickte sie in einem Walde einen Tiger, der bei dem Anblick der Drei voller Freude ward und mit dem Schweife auf die Erde schlug. In dem Augenblicke nun, da er herbeigelaufen kam, ergriff Kalahapriyā ihre Kinder und rief in der Todesangst: ‚Ihr Dummköpfe! Warum streitet ihr euch und wollt jedes einen Tiger verzehren? Gegenwärtig ist nur ein Tiger da; den theilt euch und verzehrt jedes eine Hälfte; es wird sich schon noch ein zweiter finden‘. — Als der Tiger das hörte, dachte er: ‚Das ist die Vyāghramāri; wenn ich näher komme, wird sie mich durch ihre Kinder tödten. Darum will ich fliehen; das ist das Beste‘. — So dachte er bei sich und entfloh in grosser Eile.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 43.

Gehe, Herrin; gar wohl passt es sich für dich, zu gehen, ganz nach Belieben, du Elefantenartigschreitende, wenn du Klugheit besitzt wie die Vyāghramāri.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Während dieser Tiger dahinflo, traf ihn unterwegs ein Schakal; der fragte: ‚Ei, warum fliehst du?‘ — Der Tiger antwortete: ‚Du Dummkopf, was fragst du noch? Die Vyāghramāri ist in den Wald gekommen‘. — Als der Schakal das hörte, sprach er: ‚Zeige sie mir. Dass du vor einem menschlichen Wesen Furcht zeigst, das passt sich nicht für dich‘. — Da ging der Schakal mit dem Tiger zu Kalahapriyā zurück. Als sie merkte, dass der Schakal den Tiger mitgebracht hatte, überlegte sie und sprach dann zu dem Schakal: ‚Ha, Betrüger, du sollst drei Tiger bringen; von denen giebst du mir nur einen und willst mich anführen?! Aber ich werde darauf nicht eingehen‘. — Als der Tiger das hörte, entflo er; und dem Schakal, der mit ihm lief, begann das Blut aus dem Munde zu fließen.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 44.

Geha, Herrin — ich bin nicht im Stande, dir ein Hinderniss zu bereiten, du Schöne — wenn du im Falle der Noth Klugheit besitzt wie der Schakal.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Der Schakal wurde von dem Tiger am Halse mit fortgerissen, so dass er voller Angst war und in Todesgefahr schwebte. Was soll er nun hier thun, um das Leben zu retten? — Als nun der Tiger weit weg geflohen war und Halt machte, da lachte der Schakal. Der Tiger fragte: ‚Warum lachst du?‘ — Der Schakal antwortete: ‚Ich habe eingesehen, dass diese Vyāghramāri eine gewaltige Schurkin ist. Während sie mich verzehren wollte, bin ich durch deine Gnade am Leben geblieben; ohne das hätte ich heute den Tod gefunden. Indem ich nun im Herzen dachte: ‚Vyāghramāri folgt auf dem Fusse, lachte ich‘. — Als der Tiger das hörte, liess er den Schakal erfreut laufen.“

Nachdem Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 45.

Jetzt ist es Zeit für dich, das Glück zu geniessen, Glänzende, Schöne, wenn du so zu handeln weisst wie der Brahmane Viṣṇuśarmā.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Viśālā, als König Arindama herrschte, der Brahmane Viṣṇuśarma, der war der Sinnelust ergeben und unverheirathet, und für die Huren war es sehr schwer, ihn auszuhalten. Keine Dirne konnte ihn überwinden; wie viel weniger andere Frauen! Nun war dort eine geriebene Hetäre; als diese gehört hatte, dass der Brahmane sechszehn Goldstücke besitze, liess sie ihn in ihr Haus kommen und traf folgende Verabredung: ‚Wenn ich heute im Verlaufe der vollen Nacht überwunden werde, will ich dir den vierten Theil von dem Gelde geben, das ich besitze, im anderen Falle will ich deine Goldstücke haben und dich zu meinem Diener machen. Der Hahn zeigt durch Krähen den Anbruch des Tages an: sobald dieser Laut erschallt, bist du besiegt‘. — So ward es beschlossen; und indem sie ihm nun Betel reichte, gingen unter Unterhaltungen zwei Nachtwachen vorüber. Da begab sich die Hetäre zu ihrer Freundin und sagte zu ihr: ‚Nach Mitternacht steige auf den Feigenbaum und krähe wie ein Hahn; dann werde ich sagen, der Tag sei angebrochen und werde den Brahmanen hinauswerfen‘. — Nach dieser Verabredung stieg die Kupplerin auf den Feigenbaum und krähte wie ein Hahn. Da sprach die Hetäre, kurze Zeit nach Beginn des Liebesgenusses: ‚Jetzt ist der Tag angebrochen‘; damit warf sie den Brahmanen unter verächtlichen Ausrufen hinaus. Als der Brahmane draussen

sich umsah, merkte er, dass die Kupplerin auf dem Baume sass und den Hahnenschrei ausgestossen hatte; da traf er sie mit einem Steine so, dass sie auf die Erde herabstürzte; und als es Tag geworden war, zeigte er es dem Könige an und nahm von der Hetäre den vierten Theil ihres Geldes.*

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 46.

Gehe nach Herzenslust, meine Beste, wenn du eine Antwort zu geben weisst, wie es der Gatte der Kārāgarā that bei der Austreibung des Dämonen.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Vatsa ein armer Brahmane, Śāntadharmā, dessen Frau Kārāgarā war ein Zankteufel: mit allen Lenten fing sie Streit an und verursachte Kummer. Ein gewaltig furchtbarer Brahmarākṣasa, der im Hause des Brahmanen wohnte, floh aus Furcht vor Kārāgarā in den Wald. Eines Tages verliess der Brahmane wegen der Zankerei seiner Frau das Haus und ging in den Wald, wo er den Brahmarākṣasa traf. Da sprach dieser: ‚Sei heute mein Gast in meinem Hause‘. — Der Brahmane antwortete: ‚Ich bin vor dem Ärger mit Kārāgarā geflohen; wenn du mich tödten willst, dann thue es bald‘. — Darauf entgegnete der Brahmarākṣasa: ‚Du brauchst vor mir keine Spur Furcht zu haben. Ich habe in deinem Hause gewohnt, bin aber aus Furcht vor Kārāgarā geflohen. Nun wohnt in der Stadt Mrgavati der König Madana, dessen Tochter ist Mṃgalōcanā: da will ich hingehen und sie besessen machen. Sie wird ohne dich nicht gesund werden. Darum gehe du dahin und verlange die Königstochter und den vierten Theil des Reiches; und wenn der König das zugesagt hat, dann beschwöre sie getrost: ich werde dann ausfahren. Auf die Weise werde ich dir mit einem Schlage viel Geld verschaffen. Aber du magst darauf nach Hause gehen‘. — Nachdem nun der Brahmarākṣasa dem Brahmanen Früchte vorgesetzt hatte, machte er die Königstochter besessen. Da liess der König in der Stadt durch Trommelschall bekannt machen: ‚Wer meine Tochter von der Besessenheit heilt, dem werde ich dieselbe sammt dem vierten Theile des Reiches geben‘. — In dem kam der Brahmane in die Stadt und sprach: ‚Ich will ein Mittel anwenden‘. — Damit ging er zu der Königstochter, und nachdem er einige Zauberformeln gesprochen hatte, wurde sie des Dämonen ledig und im Nu gesund. Der König Madana aber gab dem Brahmanen beides, die Königstochter und den vierten Theil des Reiches; der Brahmane nahm es an und war erfreut.*

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 47.

Gehe, Herrin, zu dem Buhlen, wenn du einen Ausweg zu finden weisst, wie es der Gatte der Kārāgarā that in der Verlegenheit wegen des Dämonen.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Dieser Brahmane Sānta mit Namen, der Gatte der Kārāgarā, lebte glücklich, nachdem er die Königstochter gewonnen hatte. Nun ging der Brahmarākṣasa hin und machte die Königin Sulōcanā besessen. Da schickte der König Botschaft an Satrugna: der suchte in seinem Reiche nach einem Beschwörer, fand ihn in dem Teufels-austreiber namens Kēśava und kam selbst mit diesem. Darauf ging Kēśavaśarmā zu der Königin und setzte sich: jener Brahmarākṣasa aber machte gewaltigen Lärm, setzte Kēśava in Furcht und jagte ihn in die Flucht. Der Brahmarākṣasa kam nun unsichtbar zu dem Gatten der Kārāgarā und sprach: „Einmal habe ich auf dich gehört: von nun an aber halte dich ruhig und erfreue dich an deinem Reiche; kommst du mir in den Weg, dann werde ich nicht hören“. — So sprach er. Inzwischen war nun Kēśavaśarmā geflohen: da liess der König den Gatten der Kārāgarā bitten, er selbst möge die Frau retten. Da sprach dieser: „Wie lange noch soll ich immer wieder einen dämonischen Anfall heilen? Jetzt will ich noch einmal ein Mittel versuchen; doch später lasse ich mich nicht mehr darauf ein“. — Damit waren Alle einverstanden und führten den Gatten der Kārāgarā in den Palast. Da dachte er: „Der Brahmarākṣasa ist in dem Leibe der Königin“; darum sagte er ihr in das Ohr: „Ach, Brahmarākṣasa, meine Frau Kārāgarā ist auf der Suche nach dir und mir in mein Haus hier gekommen; sie wird auch hierher gelangen“. — Als der Brahmarākṣasa das hörte, verliess er schnell die Königin und entfloh.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 48.

Geniesse getrost der Lust mit dem Buhlen, du Glänzende, wenn du in schwieriger Lage zu entscheiden weisst wie Saṃkatāri.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst herrschte König Nanda, der Gebieter über alle Welt; dessen Minister war Saṃkatāri. Infolge des Herrscherglanzes des Königs waren alle anderen Herrscher tributpflichtig, und das Reich genoss Frieden. Nun kam es dem Könige eines Tages in den Sinn: „Ich will dahin arbeiten, dass die Erde kein Geld mehr hut, sondern alles Geld mir zufliesst“. — Nachdem er so überlegt hatte, begann er die Menschen bis auf die Haut zu schinden. Da wehrte ihm der Minister: alsbald befahl er seinen Dienern: „Führt diesen Minister weg und tödtet ihn“. — Die Diener führten dienstbeflissen den

Minister weg und liessen ihn in einen tiefen Brunnen ohne Wasser hinab, den sie da fanden. Hier diente ihm Wasser allein als beständige Nahrung. — Nun verbreitete sich die Kunde, der Minister sei todt. Das hörte der Feind; und der Herrscher von Bengalen, der erfahren wollte, ob der Minister todt sei oder noch lebe, schickte, um das zu erkunden, zwei ganz gleiche Stuten, die ganz gleichen Schmuck trugen: man sollte unterscheiden, welches unter ihnen das alte und welches das junge Thier sei und sie dann zurückschicken. Da liess König Nanda kundige Pferdekennen kommen und untersuchen: aber er fand es nicht. So sass nun der König bedrückt da und sprach: 'Wenn jetzt der Minister Samkatāri da wäre, würde er die Sache entscheiden'. — Darauf sagte der König zu den Dienern: 'Geht an jenen Brunnen und seht nach; wenn Samkatāri noch lebt, dann meldet es mir, da werde ich selbst hingehen'. — Die Diener antworteten: 'Grosskönig, in dem Brunnen ist ein Mann; herausgekommen ist er nicht. Wenn du selbst hingehst, wirst du es sehen'. — Da ging der König selbst hin, liess ein Seil (??) in den Brunnen und zog Samkatāri heraus. Als der König ihn sah, umarmte er ihn voller Freude und erwies ihm viele Ehren. Dann erzählte er jene Geschichte dem Minister: dieser überlegte in seinem Herzen, liess dann auf die beiden Stuten einen Reiter setzen, liess sie umherreiten, nahm darauf die Sättel ab und liess sie dann los. Da lief das junge Thier zu der Alten und that wie ein Junges; die Alte aber begann, das Junge mit der Zunge zu lecken. Nachdem so die Entscheidung über Altes und Junges getroffen war und sie zurückgeschickt worden waren, wusste der König von Bengalen, dass Samkatāri noch lebte und verhielt sich ruhig. Nun hörte der König ferner auf den Rath des Samkatāri und unterliess es, die Erde so verblendet auszusaugen.*

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 49.

Gehe, Gazellenäugige, der Liebe zu pflegen, wo es dir gefällt, wenn du in der Verlegenheit gewandt bist wie wiederum Samkatāri.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: 'Es ging die Kunde, der Minister Samkatāri sei gestorben. Da sandte der König von Maṅgalapura an den König Nanda einen mit Perlen besetzten Stab, den er hatte anfertigen lassen: den sollte er zurückschicken, wenn er entschieden hätte, was Ende und Anfang sei. Als Samkatāri ihn sah, zeigte er ihn Allen, aber Niemand wusste es. Darum traf er selbst die Entscheidung: er nahm diesen Stab, band in der Mitte einen kleinen Stein fest und warf ihn in das Wasser: da blieb die Spitze, weil sie leicht war, oben; das Ende aber sank unter, weil es schwer war. Nachdem er auf diese Weise die Entscheidung getroffen hatte, welches Spitze und Ende dieses

Stabes sei, schickte er ihn dem Könige von Maṅgalapura nebst schriftlicher Benachrichtigung zurück. Von dem Tage an gaben Alle wie bisher wieder Tribut.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 50.

Gehe, Herrin — wenn du es thust, trifft dich keine Sündenschuld — falls du in der Verlegenheit das Richtige weisst wie Dharmabuddhi.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebten in dem Dorfe Maṅgala zwei Freunde, Dharmabuddhi und Kubuddhi, diese Beiden. Einstmals gingen sie in die Fremde; und nachdem sie viel Geld erworben hatten, gingen sie damit heim. Unterwegs stand ein Aśvattha-Baum; an dessen Fusse setzten sie sich nieder, theilten das Geld in zwei Theile, vergruben es daselbst in die Erde und gingen nach Hause. Darauf begab sich Kubuddhi nachts dorthin, nahm das Geld weg und versteckte es zu Hause. Einige Tage später aber sprach er zu Subuddhi: ‚Lass uns unser Geld holen und davon leben‘. — Damit war Subuddhi einverstanden; sie gingen zu dem Aśvattha-Baum und suchten: da war nur ein Loch und kein Geld. Darob erhob Kubuddhi lautes Geschrei; Dharmabuddhi aber, der das ganze Treiben des Kubuddhi durchschaute, zeigte es dem Minister an. Dieser liess Kubuddhi holen und fragte: ‚Was war das für Geld?‘ — Kubuddhi antwortete: ‚Wir beide hatten es erworben; nun ist es verschwunden. Der Aśvattha-Baum kann es bezeugen; den will ich befragen; dann wird er erklären, wer das Geld gestohlen hat‘. — Nachdem alle diese Worte gebilligt hatten, gingen sie mit den Beiden dorthin. Kubuddhi hatte aber vorher seinen Vater in die Höhlung des Aśvattha-Baumes versteckt. Darauf betete Kubuddhi zu dem Aśvattha-Baume und sprach mit gefalteten Händen: ‚Wenn ich das Geld gestohlen habe, dann sage nichts; hat es aber Dharmabuddhi gestohlen, dann nenne den Namen‘. — Da antwortete der Vater: ‚Dharmabuddhi hat das Geld gestohlen‘. — Nun schien das Allen einleuchtend; Dharmabuddhi aber merkte, dass das die Stimme von Kubuddhi's Vater war: darum legte er Gras um den Aśvattha-Baum und zündete es an: da kam der Vater herausgesprungen. Als man das sah, riefen Alle pfui! über Kubuddhi, bestrafte ihn und hiessen ihn das Geld an Dharmabuddhi zurückgeben.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 51.

Gehe eilig, Herrin, du Liebeskostverlangende, Liebende, wenn du in der Verlegenheit zu sprechen weisst wie Gāṅgāli.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in der Stadt Casmākara ein ausgezeichnete, die vier Veden kennender Brahmane: der schloss sich zu Wagen einer Wallfahrt an. Da erschienen unterwegs plötzlich Räuber, und Alle flohen mit ihren Wagen hierhin und dorthin. Ein Brahmane aber, Gāṅgali, war mit seinem Verwandten zu Fuss mitgegangen; der konnte nicht fliehen. Darum blieb er stehen und sagte zu seinem Verwandten: ‚Gieb mir Bogen und Pfeile und sage mir, wieviel Räuber es sind‘. — So rief er den Leuten zu. Die Räuber aber dachten, es folgten noch viele Leute: da flohen sie aus Furcht vor ihnen; der Brahmane Gāṅgali aber setzte seine Wallfahrt fort.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 52.

Gehe zu dem trefflichsten Manne, Herrin, den du liebst, wenn du in der Verlegenheit zu handeln weisst wie Jayasrī.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in der Stadt Pratiṣṭhāna der König Saptasāla; dessen Sohn, mit Namen Cāturya, dachte: ‚Man soll von dem Gelde, welches die Eltern erworben haben, seinen Lebensunterhalt nicht bestreiten‘. — Darauf schloss er mit dem Sohne eines Brahmanen, Śāntaniṣṭha, eines Zimmermanns und eines Kaufmanns, diesen drei, Freundschaft und ging mit ihnen in die Fremde. Nun dachten Alle, als sie sich an einem Platze versammelt hatten, in ihrem Herzen: ‚Für uns ist allein das Meer Gegenstand der Verehrung; lasst es uns anbeten.‘

Die Arme streckt es aus, die Perlen zu verschenken, die gleichsam festgeheftet sind in dem Wassermeeere, welches den Gürtel der Erde bildet‘.

Nach dieser Ueberlegung gingen sie an den Strand des Meeres und vollbrachten dort einundzwanzig Fasten. Da wurde das Meer gnädig gestimmt und gab den Vieren eintāmagi-Perlen. Sie nahmen sie und gaben sie dem Kaufmannssohne zum Aufbewahren. Der schlitze eines Tages seine Hüfte auf, steckte die vier Perlen hinein und nähte die Hüfte wieder zu. Darauf schlug er eines Tages Lärm, gerade, als sie ihre Reise fortsetzen wollten und sprach: ‚Als ich in der Nacht nach der letzten Tagereise geschlafen hatte, habe ich dort die Perlen vergessen‘. — Als sie das gehört hatten, waren Alle darüber einig: ‚Dieser Kaufmann ist ein Betrüger; er hat eine Schwindelei ausgeführt‘. — In dieser Ueberzeugung kamen sie in die Stadt Āirāvati; hier herrschte König Nityasāli, dessen Minister Buddhisāgara war weltberühmt. Dort gingen sie hin, erzählten die Geschichte von den Perlen und sprachen: ‚Gieb uns unsere vier Perlen wieder, die wir besaßen,

nachdem du sie gefunden hast, ohne bei uns Drohungen oder Haft anzuwenden'. — Der König versprach es und trug Buddhisāgara auf, er möchte entscheiden. Da fand er es in seinem Herzen nicht, ging deshalb bedrückt nach Hause und setzte sich. In dem kam seine Tochter (Jayasrī), die der Göttin Śrī ihre Anbetung dargebracht hatte: als sie ihren Vater so bedrückt sah, fragte sie: 'Was ist der Grund deiner Bestürzung? Sage es mir; ich will entscheiden'. — Als Buddhisāgara das gehört hatte, sprach er: 'Wie willst du das finden, was ich nicht gefunden habe? Aber trotzdem will ich es dir sagen'. — Damit erzählte er die Geschichte von jenen Vier. Da sprach Jayasrī: 'Hier ist kein besonderes Geheimniss! Wenn ich die Vier rufen lasse, dann schicke sie zu mir; da werde ich ihnen ihre Perlen geben'. — Mit diesen Worten ging sie in ihre Wohnung. In der Nacht liess sie die Vier zum Essen kommen; und nachdem sie gespeist hatten, wies sie ihnen jedem besonders Schlafstätten an; sie selbst schmückte sich, ging zuerst zu dem Königssohne und sprach: 'Ich bin zu dir gekommen; gib mir ein Lakṣa Geld und geniesse mich dann'. — 'Ich habe hier kein Geld bei mir; ich will von zu Hause was holen und dir geben'. — Da merkte sie, dass er kein Geld hatte und ging zu dem Kōṣṭi: und, als sie sah, dass er auch kein Geld hatte, zu dem Brahmanen Śāntaniṣṭha. Als sie sich überzeugt hatte, dass er auch ohne Mittel sei, ging sie zu dem Kaufmannssohne. Der war geblendet von ihrer Schönheit; und als er ihre Forderung von einem Lakṣa hörte, sprach er: 'Herrin, nimm von mir vier Perlen und treibe dann mit mir das Liebesspiel'. — Damit holte er aus der Hüfte die Perlen heraus und gab sie ihr. In dem liess Buddhisāgara nach vorher getroffener Verabredung sie eilig herauskommen: da eilte sie erschrocken hinaus und gab ihrem Vater die Perlen; und dieser gab sie am folgenden Tage im Beisein des Königs den Vier, die nun zufriedengestellt waren."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 53.

Gehe Pisangschenkliche; es ist dir erlaubt zu gehen, falls du in der Verlegenheit eine Antwort zu geben weisst wie die Frau des Schuhmachers.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Carmakaja an dem Ufer der Carmavati ein Schuhmacher namens Hōhā; dessen Frau Dēvikā war lüstern nach fremden Männern. Eines Tages nun, als der Schuhmacher Hōhā, um Felle zu kaufen, ausgegangen war, holte die Frau einen fremden Mann und begann mit ihm das Liebesspiel zu treiben. In dem kam Hōhā nach Hause zurück: als sie das sah, ging sie hinaus und sprach: 'Herr, als ich Wasser aus dem Flusse zu holen gegangen war, fiel ein grosses Fell in das Wasser; das hole schnell;

wenn du zögerst, wird ein Anderer es holen'. — Als der Dummkopf von Schuhmacher das gehört hatte, ging er voll Habgier nach dem Flusse. Inzwischen liess sie den Buhlen hinaus. Als der Schuhmacher Hôhâ sah, dass das Fell nicht da war, ging er heim.*

Nachdem Prabhâvatî diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 54.

Welche Schuld sollte dich treffen, wenn du gehst, Herrin? Gehe, falls du in der Verlegenheit zu reden weisst wie jener Viṣṇu, als er dem Könige Asche überreicht hatte.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhâvatî: „Einst lebte in der Stadt Cakravatî der König Suśîla, dessen Minister Suśîla und des Ministers Sohn Viṣṇu; der war gewandt im Krieg und Frieden und in der Herrscherweisheit. Aber der König hatte ihn von dem Ministersitze gestossen. Unter diesen Umständen meldete eines Tages Suśîla dem Könige: ‚Grosskönig, mein Sohn ist sehr tüchtig; schicke ihn irgendwohin und prüfe ihn‘. — Darauf sprach der König: ‚Während er verbannt worden ist, kommt er immer wieder und bietet sich wiederholt an: da mag er in einem fremden Reiche seinen Ruhm einbüssen‘. — Mit diesen Worten füllte der König Asche in ein Kästchen, gab es Viṣṇu und sprach ‚Ueberbringe das dem König Pratâpaśaṃkara als Tribut‘. — Damit drückte er auf das Kästchen das königliche Siegel und überreichte es ihm. Der nahm es, ohne hingesehen zu haben, welcher Art der Tribut sei und ging in die Stadt des Pratâpaśaṃkara. Darauf überreichte er an einem günstigen Tage dem Könige das Kästchen unter Ehrfurchtsbezeugungen. Pratâpaśaṃkara sprach: ‚Morgen sollst du Andienz haben‘ und entliess den Ministerssohn ehrenvoll. In der Nacht aber, als der König allein war, öffnete er das Kästchen und sah nach: da war Asche darin. In heftigem Zorn liess er, sobald es Morgen geworden war, Viṣṇuśarmâ kommen und fragte ihn: ‚Was hat denn dein Fürst gedacht, dass er werthlose Asche in das Kästchen füllte und herschickte? Den Grund hiervon will ich wissen‘. — Mit diesen Worten liess er seinen Zorn merken. Da erkannte Viṣṇuśarmâ, dass sein Herrscher dies nur gethan hatte, damit sein Ruhm geschädigt würde: darum entgegnete er: ‚Unser Fürst hat ein Pferdeopfer veranstaltet; deshalb schickte er von der Feuerstätte, um deine Familie zu ehren, diese Asche von dem Opfer, da er weiss, dass sie gleichbedeutend mit der Gande des Nārāyaṇa ist, läuternde Kraft besitzt, bei der Erlangung Heil bringt und die Sünden tilgt. Sonst hätten sie gewöhnliche Leute hergebracht; so aber schickte er sie durch mich. Das ist der Grund!

Elefanten, Rosse und Glücksumstände sind ja sehr verschieden: schwer zu erlangen, König, ist Asche von Opfern, die allzumal die Sünden tilgt.

Darum bete an! — Als Pratāpasāmkara das hörte, stand er auf, neigte sein Haupt andächtig, nahm die Asche und gab der ganzen Familie davon. Dann schenkte er Viṣṇuśarmā viele Schmucksachen und Geld und entliess ihn.*

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 55.

Gehe, Pisangschenkklige; es ist dir erlaubt, zu gehen, Elefantenartigschreitende, wenn du eine Antwort zu geben weisst wie der Brahmane Śridhara.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Carmakūṭa der Brahmane Śridhara, der kaufte von einem Schuhmacher ein Paar Schuhe. Nun wollte dieser sein Geld haben: da sprach der Brahmane: ‚Ich werde dir Buchweizen geben‘. — Darüber verging eine geraume Zeit. Eines Tages aber fasste ihn der Schuhmacher bei der Hand: in dem war dem Schulzen ein Sohn geboren worden: der Brahmane, der das gehört, nahm den Schuhmacher, ging hinaus und rief: ‚Dieser kommt beständig zu mir und sagt, ich solle ihm etwas zu essen geben. Da gab ich ihm was, aber er nahm es nicht. Jetzt bringt er betrügerische Reden vor und hat mich angefasst; darum möge irgend ein Einflussreicher das prüfen‘. — Als er so gesprochen hatte, warfen die Diener des Schulzen den Schuhmacher mit Steinen und stiessen ihn aus dem Dorfe; der Brahmane aber ging heim.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 56.

Gehe, Herrin, wenn du dabei in der Verlegenheit zu handeln weisst, Prabhāvatī, wie es der Kaufmannssohn, Śāntika mit Namen, that.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Ānanda ein Kaufmann Śāntika, der war sehr geizig und pflegte über Land zu gehen, um Geld einzutreiben. So hatte er einstmals aus einem Dorfe Geld geholt; und als er seines Weges ging, erschienen an einer Stelle der Strasse Räuber. Aus Furcht, sie möchten ihn tödten, ging er in einen nahe dabei befindlichen Tempel, legte alles Geld vor dem Gotte nieder, nahm selbst ein Stück Kauri in die Hand, trat vor den Gott und rief laut: ‚Gott, dieses Geld habe ich für dich zusammengbracht; nimm es‘. — Mit diesen Worten zeigte er das Stück Kauri in seiner Hand und betete immer wieder. Da sprachen die Räuber: ‚Das Geld gehört dem Gotte‘; beteten an und entfernten sich. Da gab der Kaufmann dem Gotte das Kauristück, nahm das Geld und ging nach Hause. Als der Gott das sah, erstaunte er.“

Nachdem Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 57.

Gehe, Herrin, nach Herzenslust, wenn du so zu reden weisst, wie der Paṇḍit zu Candrarākhā sprach, als der König dazu kam.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Avantī der König Vikrama; dessen Frau Candrarākhā trieb mit einem Paṇḍit namens Subhāṃkara Unzucht. Das erfuhr der König durch Hörensagen. Als nun eines Tages Candrarākhā auf dem Wege nach dem Hause des Subhāṃkara war, ging der König Vikrama mit Schwert und Schild ihr auf dem Fusse nach, indem er scharf aufpasste. In dem erkannte Subhāṃkara den Vikrama und sprach: ‚Die Betrügerei der Frauen ist doch ganz entsetzlich! Du bist des Königs Gemahlin: welchen Nutzen hast du davon, wenn du in mein Haus gehst?‘ — Als der König das gehört hatte, ging er erfreut heim; und auch Candrarākhā ging nach Hause.“

Nachdem Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 58.

Gehe, Herrin, wohin zu gehen dir gefällt, du Strahlende, wenn du zu handeln weisst wie die Jugendstolze.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte irgend eine Frau, die war sehr schön, verschmitzt und stolz auf ihre Jugend. Sie dachte in ihrem Sinne: ‚Ich bin zwar schlau; aber der Gipfel meiner Schlanheit wäre es, vor den Augen des eignen Gatten mit dem Buhlen der Liebe zu pflegen‘. — So sprach sie nun eines Tages zu dem Buhlen: ‚Heute Nacht gehe an den Tamarindenbaum im Hofe und lege dich an dessen Fusse an den Rücken nieder‘. — Der that das nun auch; sie aber sagte zu ihrem Manne: ‚Ich muss meine Nothdurft verrichten, komme zur Gesellschaft mit hinaus‘. — Da trat ihr Mann mit Pfeil und Bogen hin, während sie den umgekehrten Liebesgenuss trieb und zu dem Gatten sprach: ‚Wenn du ein grosser Held heissen willst, dann schiesse auf den Mond‘. — Und der Dummkopf nahm den Mond zum Ziele! Darauf sprach sie zu ihm: ‚Ach du Dummkopf! Du Dummkopf! Vor deinen Augen habe ich gebuhlt und du hast nichts gemerkt! Sei es; du bist ein Dummkopf; darum gehe ich‘. — Mit diesen Worten stieg sie mit dem Buhlen auf ein Pferd und entfernte sich; ihr Mann aber ging beschämt in das Haus.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 59.

Gehe, wenn du im Zweifel, wie du aus der Verlegenheit loskommen sollst, klug bist wie der Bote des Königs im Saale des Herrschers Sudharma.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst liess der König Sudharma in seiner Stadt einen wunderbaren Saal bauen. In der Zeit schickte der König Rūpavān seinen Diener, wegen irgend eines Geschäftes, zu Sudharma. Der ging nun hin, den König zu sprechen. Ohne dass dieser dessen Klugheit kannte, ging König Sudharma selbst in den Wundersaal, setzte sich und rief den Boten des Königs Rūpavān hinein. Hier schien, was Wasser war, Erde zu sein; und was Erde war, schien Wasser zu sein: dadurch ward Staunen erregt. Als nun der Bote Haridattasarmā in den Saal trat, sah er von ungefähr einen Wasserweg. Um nun zu prüfen, ob es Wasser oder festes Land sei, warf er aus der Hand einen Ring darauf: der fiel auf Stein und gab einen lauten Klang; und indem er so entschieden hatte, dass es fest sei, war er getrost.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 60.

Gehe, Herrin, wohin du zu gehen wünschest. Prabhāvatī, falls du zu handeln weisst wie es Tanukā that.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Dhānyakūṭa der Kaufmann Nāga; dessen Frau Tanukā war läderlich. Nun ging sie eines Tages mit ihren Freundinnen aus, um eine Procession mitzumachen. Da sah sie unterwegs einen schönen Mann, den winkte sie durch Seitenblicke herbei und sprach: ‚Mein Gatte ist ausserordentlich hartherzig; darum lässt er mich nicht ausgehen. Nun will ich eines Tages beim Wasserholen sagen: ‚Ein Scorpion hat mich gestochen‘: dann komm du dazu und sprich: ‚Ich bin ein Arzt für Vergiftungen‘. — So verabredete sie mit diesem Manne, und er sagte zu. Tags darauf nun, nachdem Tanukā von der Procession nach Hause zurückgekehrt und zum Wasserholen gegangen war, schrie sie laut auf: ‚Ein Scorpion hat mich gestochen‘. — Da kam ihr Gatte herbeigelaufen und sah nach; da lag sie in tiefer Ohnmacht. Darob ward er bestürzt und suchte nach einem Giftarzte. In dem kam jener Mann nach der vorher getroffenen Verabredung herbei und sprach: ‚Hiergegen giebt es ein Mittel‘. — Da führte ihn der Kaufmann in das Haus; und als er eingetreten war, legte er Tanukā eine bittere Arznei auf den Finger und sprach zu dem Kaufmanne: ‚Unter allen Giften ist das Gift des Menschen am stärksten. Darum beisse Tanukā in den Finger‘. — Als der Kaufmann nun die Zähne an den Finger brachte, war es bitter. Da fürchte er, es sei Gift und ging hinaus,

um den Mund an der Wasserschöpfstelle zu waschen. Inzwischen pflegte der Mann (mit Tanukā) der Liebe. Für die Folge kam der „Arzt“ täglich, wenn der Kaufmann ausgegangen war und trieb Unzucht mit der Frau.*

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 61.

Gehc, Herrin, den Geliebten zu geniessen, wenn du so zu handeln weisst wie es die beiden Frauen des Dhanika mit Kumāra thaten.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Gambhūra ein Königssohn Kumāra, der war lüstern nach unzüchtigen Frauen. In dieser Stadt wohnte ein Kaufmann mit Namen Dhanika, dessen zwei Frauen waren sehr schön. Darum dachte er, seine Frauen könnten auf Unzucht sinnen: er baute also am Ufer eines Flusses, weit ausserhalb des Dorfes ein Haus, brachte sie da hinein und stand selbst beständig dabei Wache. Eines Tages, da eine der Frauen sich einen Dorn in den Fuss getreten hatte, sprachen sie zu dem Gatten: ‚Rufe einen geschickten Barbier her, der den Dorn berausschneidet‘. — Da holte er einen Barbier und setzte sich draussen hin. Nun brachten die Frauen aus dem Hause eine goldene Schale, gaben sie dem Barbier und sprachen: ‚Sorge dafür, dass wir mit einem fremden Manne Verkehr haben‘. — Das versprach der Barbier; und nachdem er den Dorn herausgeschnitten und sich entfernt hatte, erzählte er Alles dem Königssohne. Da sagte dieser: ‚Du musst in meiner Begleitung zu dem Kaufmanne gehen und sagen: „Das ist meine Frau; da ich in die Fremde gehen will, so beschütze du sie.“ Mit diesen Worten übergieb mich dem Kaufmanne‘. — Nach diesen Worten zog er Frauenkleider an und ging mit dem Barbier in das Haus jenes gyhastha. Darauf sprach der Barbier zu diesem gemäss der Verabredung: ‚Das ist meine Frau; da ich in die Fremde gehen will, kann sie an keinem anderen Orte (als in deinem Hause) geschützt werden. Darum bewache sie wie eine Tochter‘. — Mit diesen Worten übergab er den Königssohn den Frauen und entfernte sich. So oft nun der Hausherr ausgegangen war, zog der Königssohn die Weiberkleider aus und genoss die beiden Frauen. Während dem kam aber dem Hausherrn der Gedanke: ‚Es wird ein Mann in Frauentracht sein‘; darum sprach er zu den Frauen: ‚Ich habe wegen einiger Geschäfte ein Gelübde gethan: da sollt ihr drei nackt tanzen‘. — Darauf band der Königssohn sein Haar nach Frauenart, verbarg sein Glied und tanzte so mit den Frauen. Da war der Zweifel des Hausherrn beseitigt; der Königssohn aber fuhr fort, seine Geschäfte zu besorgen.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 62.

Gehe, Schlankleibige, wenn du in der Verlegenheit zu handeln weisst wie es Dēvikā that, um den Buhlen der Freundin zu retten.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst wohnte in dem Dorfe Kuṭhampdara ein gewisser Sōmarājā, dessen Frau Maṇḍūkā war sehr lüderlich; mit der trieb ein lüderlicher Mann Unzucht. Zwischen ihnen bestand die Verabredung, dass er nachts in den Hof kommen und mit einer Glocke klingeln sollte; dann würde Maṇḍūkā herunkommen. So hörte nun eines Tages Sōmarājā den Ton der Glocke, nahm einen Knüppel zur Hand und ging hinaus. Indem kam die Freundin der Maṇḍūkā, Devikā, die das sah, herbeigelaufen und sprach: „Lieber, hinten ist ein Stier ausgebrochen; was läufst du nach vorn?“ Da schämte sich Sōmarājā und ging dem „flüchtigen Stiere“ nach. Inzwischen entwischte der Buhle und ging in seine Wohnung.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 63.

Gehe, Herrin — nicht zögern soll man bei glücklichem Beginnen — wenn du bei Gelegenheit zu handeln weisst wie der König der hamsās.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst stand in einem Walde ein Baum, der war vierhundert Kōśa lang und fünfhundert Kōśa breit. Hier wohnte der König der hamsās mit seiner Familie. Nun stellte eines Tages der Jäger Pāpavardhana auf dem Baume ein Netz auf. Am Morgen darauf, als er auf den Baum gestiegen war und nach den hamsās sah, merkte er, dass Alle todt waren und begann, sie hinab zu werfen. Nun hatte aber der hamsa(-König) zu Allen gesagt: „Stellt euch todt; und wenn er euch Alle hinabgeworfen hat, dann fliegt allzumal auf und davon“. — Als der Jäger also sah, dass alle hamsās todt seien, nahm er einen nach dem andern heraus und warf ihn hinab. Als dann alle unten lagen und er das Netz zusammengelegt hatte und hinabsteigen wollte, da flogen die hamsās auf und davon. Da der Jäger das sah, ging er erstaunt nach Hause.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 64.

Wenn du nun liebesgeplagt gehen willst, dann thue es, Schüchterne, falls du dabei dich selbst zu schützen weisst wie der Affe.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebten an dem Strande des Meeres viele Affen, unter denen war

einer mit Namen Vacanapriya, der hatte einst mit einem Alligator Freundschaft geschlossen. Nun brachte der Alligator einmal seinem Weibchen umbara-Früchte mit, die er von dem Affen bekommen hatte. Als das Alligatorweibchen diese verzehrt hatte; sagte es: ‚Wer solche süssen Früchte isst, dessen Herz muss ausserordentlich süss sein: darum gib mir dasselbe, sonst muss ich sterben‘. — Nachdem der Alligator diese Worte seines Weibchens gehört hatte, ging er aus dem Wasser heraus und sprach zu dem Affen: ‚Meine Frau weiss von mir, dass du mir infolge der Freundschaft mit mir sehr lieb bist; daher empfindet sie grosse Sehnsucht, dich kennen zu lernen. Setze dich also auf meinen Rücken und komm in unser Haus‘. — Darauf sagte der Affe in seiner Anhänglichkeit zu, setzte sich auf den Rücken des Alligators und machte sich so auf die Fahrt nach dessen Hause. Als nun ein Kōśa im Wasser zurückgelegt war, lachte der Alligator und sprach: ‚Bruder, meine Frau ist schwanger und hat das Gelüste, dein Herz zu verzehren; darum bringe ich dich hin‘. — Als der Affe durch die Pforte des Ohres das gehört hatte, sprach er: ‚Bruder, das hast du mir vorher nicht gesagt. Wir Waldbewohner haben aus Furcht vor Tigern u. s. w. das Herz nicht bei uns, sondern aus dem Leibe genommen und weit weg versteckt. Wenn du also mein Herz wünschst, so wisse: es ist in der Höhlung des Umbara-Baumes versteckt, von dem der Saft der Früchte beständig darauf regnet. Willst du also mein Herz, das ausserordentlich süss ist, dann begieb dich an diesen Umbara-Baum; dann will ich es dir geben‘. — Als der Dummkopf von Alligator das gehört hatte, hielt er es für Wahrheit und schwamm mit dem Affen an das Land. Darauf sprang dieser auf den Baum und rief: ‚Ach du Dummkopf! Gehe nur heute nach Hause! Kann einer sein Herz weglegen und ohne dasselbe leben? So habe ich also die Freundschaft mit dem da ergründet!‘ — Als der Alligator das gehört hatte, dachte er: ‚Die Frau bekommt das Herz nicht, und die Zuneigung des Affen ist verloren‘: darüber war er bedrückt und ging hoffnungslos in seine Behausung.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 65.

Gehe, Herrin, geniesse das Glück, wenn du in der Verlegenheit einen klugen Freund hast, wie Vittatka war.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Vidyāsthāna ein gewisser Kāśava, der ging einmal an den Fluss, um zu baden. Hier sah er die sehr schöne Tochter eines Kaufmanns und fühlte das Verlangen, mit ihr der Liebe zu pflegen. In dem sagte sie zu ihm: ‚Heb mir den Krug auf den Kopf‘. — Während ihr nun Kāśava den Krug aufhief, küsste er sie auf den Mund. Das hatte aber ihr Gatte gesehen: der fasste Kāśava bei der Hand und begab sich nach dem Palaste

des Königs. In dem Augenblicke kam unterwegs der Freund des Kēsava, Vittarka mit Namen, gegangen; der sagte ihm in das Ohr: „Wenn du in den Palast des Königs gekommen bist, dann thue als wolltest du küssen und stosse den Laut cavacava aus.“ — Als man Kēsava nun in den Palast des Königs geführt hatte, fragte ihn der Minister: „Warum hast du die Frau eines Anderen geküsst?“ — Da that Kēsava nach der Anweisung des Freundes, worauf der Minister sagte: „Man lasse ihn frei; ihn trifft keine Schuld; das ist angeboren.“ — Darauf liessen ihn die Leute als schuldlos laufen.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 66.

Geniesse den Buhlen, Langgänger, wenn du so zu handeln fähig bist. wie es einst Vajikā that, die in den Brunnen fiel.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in der Stadt Kamalapata eine Kaufmannsfrau, Vajikā, die war lüderlich. Als sie einstmals dem Gatten zum Baden heisses Wasser gegeben hatte und nach der Wasserschöpfstelle ging, um kaltes zu holen, sah sie dort zufällig ihren Buhlen und trieb mit ihm Unzucht. Inzwischen sass der Kaufmann da und wartete. Nun dachte sie, der Gatte wird in Zorn gerathen; darum sprang sie in den Brunnen und erhob ein Mordgeschrei: „Ich bin in den Brunnen gefallen.“ — Die Leute aus dem Dorfe, die das Schreien hörten, kamen alle gelaufen und zogen sie heraus; auch der Kaufmann kam und brachte sie nach Hause.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 67.

Gehe, Herrin, das Glück zu geniessen, du vor Trennungsschmerz ganz Abgemagerte, wenn du in der Verlegenheit stannenswerth zu reden weisst wie Kālikā.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in Saralapura der Brahmane Sādhuśarmā, dessen Frau Kālikā war lüderlich. Eines Tages nun, als ein mahāparvan gekommen war und Sādhu gerade ausgegangen war, holte sie ihren Buhlen herbei und begann mit ihm das Liehesspiel zu treiben. In dem kam der Gatte von auswärts wieder. Da lief sie schnell hinaus und sprach: „Heute giebt ein Kaufmann am Ufer des Flusses den Brahmanen für ein Jahr reichende Lebensmittel; darum sind schon viele Brahmanen hingegangen; so gehe auch du hin.“ — Als der Brahmane das gehört hatte, ging er habstüchtig hin: da liess Kālikā den Buhlen hinaus. Nachdem der Brahmane an den Fluss gekommen

war und keinen Kaufmann gesehen hatte, kehrte er nach Hause zurück. Darauf sagte die Frau: „Wir haben kein Glück im Empfangen.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 68.

Gehe, Glänzende; gewiss darfst du zu einem fremden Manne gehen, wenn du in der Verlegenheit zu reden weisst wie Madanamañjari.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Mahēśvara der Brahmane Vicakṣapa, dessen Frau Madanamañjari buhlte mit einem Astrologen aus dem Dorfe. Einstmals nun, um Mitternacht, als sie ihren Gatten schlafen sah, ging sie nach dem Hause des Astrologen; ihr Gatte Vicakṣapa aber folgte ihr auf dem Fusse nach. Da sah ihn Madanamañjari: aber muthig trat sie in das Haus des Astrologen, erwies ihm die Achtgliederverehrung und sprach: „Herr, heute hatte ich aus Furcht vor meinem Gatten keine Gelegenheit auszugehen; aber jetzt, da ich ihn schlafen sah, bin ich gekommen. Nun habe ich gestern einen bösen Traum gehabt: dessen Bedeutung sollst du mir sagen“. — Da merkte der Astrolog in seiner Schlantheit, dass ihr Gatte draussen stand und sprach: „Deinem Manne droht Gefahr; darum gib morgen dem Brahmanen Śambhara ein Essen und lass deinen Gatten einen Stier schenken; dann wird er wohlbehalten bleiben. Die Bedeutung des Traumes bei der Wiederholung aber ist: du wirst einen Sohn bekommen“. — Als ihr Gatte das gehört hatte, dachte er: „Mir drohte ein böses Vorzeichen, aber meine Frau hat mich beschirmt“. — So ging er erfreut nach Hause. Madanamañjari aber besorgte dann erst ihre Geschäfte wie gewöhnlich, ging dann nach Hause und legte sich schlafen. Am andern Tage that sie nach der Weisung des Astrologen.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 69.

Gehe, Herrin — ich bereite dir durchaus kein Hinderniss — wenn du den Gatten so erstaunlich zu hintergehen weisst wie Ulūkī.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Nāvāra der Oelhändler Gōvinda, dessen Frau Ulūkī war lächerlich. So ging nun eines Tages der Mann aus: da holte sie den Buhlen herbei und begann mit ihm Unzucht zu treiben. In dem kam Gōvinda von draussen zurück. Da ging Ulūkī hinaus und sprach: „Herr, auf dem Markte sind Sacke mit Sesam angekommen. Wenn du eilig hingehst, kannst du es billiger,

als der Marktpreis ist, haben'. — Als Gōvinda das gehört hatte, ging er nach dem Markte. Inzwischen vollendete der Buhle sein Geschäft und entfernte sich dann.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 70.

Gehe, Herrin — du bist ja verständig! — den Buhlen nach Herzenslust zu genießen, falls du wie Pulinda verstehst, einen Anderen ordentlich zu hintergehen.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in Maṇikapura der Brahmane Kṛṣṇārmā, dessen Frau Ratikā war lüderlich. Deshalb bewachte sie Kṛṣṇārmā. So hatte nun Ratikā eines Tages mit einem fremden Manne gebuhlt und von ihm zwei šr Gold bekommen. Davon wollte sie sich einen Schmuck machen lassen und trug es darum zu einem Goldschmiede namens Pulinda. Der merkte, dass Ratikā dieses Geld durch Unzucht erworben und es ohne Wissen und Willen ihres Mannes ihm gebracht hatte; er nahm ihr also das Gold ab und that es weg. Als Ratikā später nachfragen kam, sagte er zu ihr: „An jenem Tage kam dein Mann unmittelbar nach dir zu mir und nahm das Gold mit. Da ich es nicht hergeben wollte, fing er Streit an und sprach: „Warum willst du mir mein Eigenthum nicht zukommen lassen?“ Da gab ich ihm das Gold“. — Als Ratikā das gehört hatte, war sie im Herzen ärgerlich, da sie das Gold durch Unzucht verdient hatte; aber sie sagte nichts. Der Goldschmied aber freute sich über den Gewinn, der ihm zugefallen war und war vergnügt. —

Wenn du solche Schlaubeit besitzt, dann komme mit dem Buhlen zusammen.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 71.

Nachdem auf diese Weise siebenzig Tage vergangen waren, kam Madana, der Gatte der Prabhāvati, aus der Fremde zurück, als er Geld erworben hatte. Da versetzte der Papapei Vidaghacūḍāmaṇi durch Hersagen folgender Strophe Madana in Erstaunen:

„Vergebens ist den Frauen gegenüber Zuneigung,
ganz vergebens auch das Sprechen: die Thoren freilich
halten selbst eine Nichtliebe für lieb.“

Als Madana dies Wort im Herzen erwogen hatte, ward er zornig und blickte den Papagei an. Da sprach Prabhāvati, nachdem sie ihrem Gatten die Achtgliederverehrung erwiesen hatte: „Durch den Umgang mit schlechten Genossinnen wurde mein Sinn verkehrt;

aber Vidagdhaçūḍāmaṇi beschirmte mich. Diese Hilfeleistungen werde ich in dieser Existenz nicht vergessen'. — Als er das gehört hatte, freute er sich, war aber bedrückt. Da erzählte Vidagdhaçūḍāmaṇi, der des Madana Besorgniß sah, eine Geschichte, damit er froh werden sollte:

„Einst lebte auf einem hohen Gebirge der Gandharve Madana; dessen Frau war Ratnāvati und seine Tochter die sehr schöne Rūpavati. Nun kam eines Tages Nārada in das Haus des Gandharven: als der die Schönheit des Mädchens sah, da zog die Liebe in sein Herz. Da verfluchte er sie und sprach: ‚Rūpavati wird einen Makel an ihren Wandel bekommen'. — Da bat ihr Vater Madana ihn, sie von dem Fluche zu erlösen. Darauf sprach der Muni: Mein Wort kann nicht ungesprochen gemacht werden. Sie wird einmal Unzucht treiben, aber schuldlos sein'. — Nach diesen Worten hiess er sie einem Gandharven namens Kanakaprabha geben. Darauf segnete sie Nārada: ‚Du wirst einen Sohn bekommen' und entfernte sich nach diesen Worten. — Nun trat Rūpavati in die Jugendblüthe: in dieser Zeit sah sie irgend ein Vidyādhara; der nahm die Gestalt ihres Gatten Kanakaprabha an, genoss sie und entfernte sich. Darauf dachte Kanakaprabha in seinem Herzen: ‚Die Frau hat Unzucht getrieben'. Darum ging er mit ihr in den Tempel der Dēvi, um sie zu tödten. In dem erschien Dēvi leibhaftig und sprach: ‚Diese ist unschuldig. Infolge des Fluches des Nārada ist das geschehen; ein Vidyādhara ist in deiner Gestalt zu ihr gegangen. Nun ist ihr verheissen worden, dass sie einen Sohn bekommen soll; darum nimm sie wieder auf'. — Als Kanakaprabhas Wort der Dēvi vernommen hatte, ging er mit seinem Weibe heim.“

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du auf mein Wort vertraust, dann sei überzeugt, dass Prabhāvati schuldlos ist. Nimm sie hin'. — Darauf nahm Madana, als er das Wort des Papageis gehört hatte, Prabhāvati wieder auf.

In dieser Weise ging der einundsiebzigste Tag hin.

Erzählung 72.

Am zweiundsiebzigsten Tage nun kam vom Himmel ein mit Blumenkränzen geschmückter Götterwagen herab. Als der Papagei Vidagdhaçūḍāmaṇi und die Predigerskrähe, Malati mit Namen, diese Beiden, den Götterwagen erblickt hatten, waren sie von ihrem Fluche befreit, nahmen einen göttlichen Leib an und stiegen auf den Wagen. Madana, der die Beiden erblickte, faltete die Hände, betete sie an und sprach: „Erhabene, wer seid ihr? Und warum trugt ihr einen (irdischen) Leib? Das Alles mögt ihr mir aus Erbarmen mittheilen.“ — Als der Gandharve diese Worte gehört hatte, entgegnete er: „Madana, ich will unsere Vorgeschichte erzählen, höre zu. — Einst war diese Predigerskrähe mit Namen

Malati ein Götterweib und ich ein Gandharve. So schickte eines Tages Indra Boten mit der Aufforderung, wir sollten singen. Zu der Zeit waren wir aber durch den Genuss von Schnaps trunken und umgingen den Befehl. Darüber wurde Indra zornig und verfluchte uns: „Von heute ab sollt ihr einen Vogelleib tragen und in der Welt der Sterblichen wohnen“. — Als wir das gehört hatten, geriethen wir in die höchste Bestürzung und Furcht, fielen Indra zu Füßen und baten vielfach, dass wir von dem Fluche erlöst werden möchten. Da empfand Indra Mitleiden und gab die Erlösung von dem Fluche an: „Ihr waret trunken durch Schnaps: wenn darum ein Mann oder eine Frau Liebe fühlt und Unzucht treiben will, sollt ihr sie daran hindern und auf den rechten Weg bringen; dann soll euch für solches Verdienst der Himmel wieder zutheil werden.“ — Nachdem der Gandharve diese seine Geschichte zu Ende erzählt hatte, sprach er: „Madana, wenn Jemand diese unsere Geschichte schreibt oder liest oder hört, dann wird ihm Klugheit und Glück zumal zutheil werden.“ — Nach Ertheilung dieses Segens fuhren Beide, der Gandharve und das Götterweib, gen Himmel.

Haridatta aber gab in seiner grossen Freude darüber, dass sein Sohn Madana heimgekehrt war, den Bedürftigen viel Geld und beglückte sie damit. Nun lebte Madana mit Prabhavati vergnügt zusammen und genoss jegliches Glück.

Ende.

ANMERKUNGEN.

Seite 1, Z. 2 M_1 विक्रमसैन्य. Z. 3 M_1 om. कोणीएक; om. राहत होता; सावकार याची. Z. 5 M_1 om. होती; असें असतां ख० मदन. Z. 6 M जाहला. Z. 8 M_1 मीना दोनी आखून मदनास दिधलीं. Z. 10 M_1 पुत्रास खेद होऊन. Z. 12 MM_1 दिवसीं; M_1 राव. Z. 13 M_1 प्रत असें. Z. 14 M_1 तुजला. Z. 16 M_1 om. कशी; ही सांगतां. Z. 18 M_1 चंपपुर एक नगर; MM_1 सप्तशर्मा; M_1 om. नावें एक. Z. 19 M_1 om. राहत होता; धर्मशीळा. Z. 20 M_1 मातापितरांचा.

Seite 2, Z. 1 MM_1 जाहला; M_1 निघोन; एक. Z. 2 M_1 करिता झाला तेथेंकरून ब्रह्म०; होऊ. Z. 3 M_1 दिवसीं. Z. 4 M वरून एक बगळी; M_1 सांगावर. Z. 6 MM_1 जाहली; M जाहला. Z. 7 M_1 ब्राह्मण याचे; M यहाप्रत. Z. 8 M_1 देत होती. Z. 9 M_1 om. किंचित. Z. 11 M_1 पाहिलें. Z. 12 M_1 om. ती; M जाहला, M_1 लागला; त्वास. Z. 13 M_1 विदित नाही; इतकें. Z. 14 M_1 करिता झाला आणि. Z. 16 M_1 लागलें. Z. 17 M_1 त्वास statt तर; M चेचें. Z. 18 M_1 om. एक; असें. Z. 19 M_1 श्रीकाशीस; तेथें statt आणि; व्याधाचे; M लाऊन. Z. 21 M_1 तें; M जाहला. Z. 22 M_1 झालावर. Z. 23 M_1 देऊन तो. Z. 24 M_1 om. ब्राह्मणास. Z. 25 M om. मजला (vor ठाऊक).

Seite 3, Z. 1 M_1 om. मी; करखास. Z. 4 M_1 om. उभयतांची. Z. 5 M_1 om. प्राप्त व. Z. 8 M_1 याचा भाव statt अर्थ; करायास; om. ते; इत्यादि. Z. 10 M_1 स्वर्गप्राप्तिहि होत. Z. 11 M_1 त्वास तुम्ही. Z. 12 M_1 अवण करून. Z. 15 M मान्य. Z. 16 M_1 व वडिलांची. Z. 17 M_1 वचन ऐकून. Z. 18 M जाहला. Z. 19 M_1 तबण. Z. 20 M_1 जाहाव statt नाव. Z. 21 M_1 जाहला; याचें. Z. 26 M_1 om. प्राप्त — असें.

Seite 4, Z. 1 M_1 om. तिजला. Z. 4 M_1 नामा. Z. 5 M_1 चालली. Z. 6 M_1 प्रथमच; M धिःकार; M_1 om. कीं. Z. 7 M_1 तुजला. Z. 9 M_1 साकुंखा; MM_1 उडोन; M om. हा; MM_1 म्हणोन. Z. 10 M_1 दुसरे दिवसीं. Z. 11 M_1 काहून हातीं विडा घेऊन सखीजनासहवर्तमान मध्य°. Z. 12 MM_1 हांसोन; M om. कीं; M_1 बंधूचे प्रिये. Z. 13 MM_1 ला; M_1 तर. Z. 14 M_1 जातेस. Z. 15 M_1 विचारिलें; यानन्तर; काहून. Z. 16 M_1 बोलिली. Z. 17 M_1 नंतर statt हैं ऐकून; वृत्तांत पाहून. Z. 18 M om. कीं; M_1 करोन. Z. 19 M_1 तुजला; करखास; परंतु स्वता चातुर्य लक्ष्मीसारखें. Z. 21 M_1 add. झोक; यास्थिति. Z. 25 M_1 विचारिलेस.

Seite 5, Z. 1 M_1 om. आणिलें कीं; om. इच्छा; शीतता शरीरांत. Z. 2 M_1 विचार. Z. 3 M_1 येथें. Z. 4 M_1 घेऊन. Z. 5 M_1 चंद्रावती; om. होता. Z. 6 M_1 om. नामें. Z. 7 M_1 करायास; M इच्छत; MM_1 सामोपवासिनी (so immer!) M_1 कुटिशीस. Z. 8 M_1 कारायाचा. Z. 9 M_1 गेल्यानंतर. Z. 10 M_1 आणि statt ती अति. Z. 11 M_1 om. कीं; तू जें; सांगसील. Z. 14 M_1 स्त्रिया; om. हैं. Z. 17 M_1 om. तों. Z. 18 M_1 तिजला तों काम; जाहला; कुटिशीस. Z. 20 M om. मूर्ख°; MM_1 अविचारें°. Z. 21 M_1 असा. Z. 22 M_1 ओळखिला; MM_1 सांगोन. Z. 23 M_1 जानोन; M आलों. Z. 24 M_1 न होता. Z. 25 M_1 आणें. Z. 26 M om. सर्वांनीं.

Seite 6, Z. 2 M_1 परपुरुषाग्रत. Z. 3 MM_1 समजोन; उडोन. Z. 4 M_1 om. कीं. Z. 5 M_1 om. निव; मजला तुज°. Z. 8 M om. कोधें°; M_1 om. अपराध. Z. 9 M करावा. Z. 10 M_1 प्रति; झाला ही कथा आपल्यास. Z. 12 M_1 परपुरुषसंगमार्च. Z. 15 M_1 दिवसीं; विचारून. Z. 16 M_1 बोलत आहे; om. आणि bis करिते. Z. 19 M_1 यशोदेवीचे जीवीचें वर्तमान. Z. 20 M_1 मी तुजला जर. Z. 21 M_1 माझे. Z. 24 M_1 नगरीं; om. एक, Z. 25 M_1 राजशेखराची.

Seite 7, Z. 1 M_1 तीस statt तिजला; M धनसेना. Z. 3 M_1 तिथिं; संतोषाचें; विचारिलें. Z. 5 M om. तुला. Z. 7 M om. प्राप्त;

संभोग. Z. 10 M_1 होवून; जाहला. Z. 12 M_1 यानंतर; मला. Z. 13 M_1 तेझां शुक्र म्हणाला कीं: „जर तूं आज परपुरुषाकडे जाणार नाहीस असा निश्चय शपथ पूर्वक तिजपामून करवून शुक्र सांगत आहे. Z. 14 M_1 om. हे प्रभावती. Z. 15 M_1 तिणें एक कुतरी. Z. 18 M_1 जाहली. Z. 19 M_1 विचारिणें; वरावर आणावयाचें. Z. 20 M_1 *वदन*. Z. 21 M_1 om. परंतु und मी. Z. 23 M_1 तेझां statt तिणें. Z. 25 M_1 त्वां; नाही. Z. 26 M_1 या-जकी तुजला; मजला.

Seite 8, Z. 1 M_1 याप्रमाणें कुचीसहि राहून भोगाचे अर्तीं statt कुतरीस. Z. 2 M_1 जाहली. Z. 3 M_1 add. किंचितहि hinter तर. Z. 4 M जर्मीची. Z. 6 M_1 पुरुषावरोवर संभोग करून; परिपूर्ण. Z. 7 M_1 व statt रत्यादिक; फलप्राप्ति; होणें कठीण. Z. 8 M om. ही; M कथा मिथ्या सांगले परंतु सत्य अशी मानून. Z. 10 M_1 om. मम; om. परिश्रित; हें वर्तमान खरें आहे तर. Z. 13 M_1 प्रतिदिवसीं स्त्रीविशें. Z. 15 M om. व. Z. 16 M जाहला, M_1 जाहला; MM_1 शेखर; M_1 om. आहे. Z. 18 M om. पुत्राचे. Z. 19 M_1 कथा ऐकून शुक्राणि प्रभावतीस; om. शुक्र; तुजला. Z. 21 M_1 फळ काय. Z. 22 M_1 जाहली. Z. 24 M_1 दुसरे statt तिसरे.

Seite 9, Z. 3 M_1 सांगत आहे. Z. 4 M शिलागरीचेठार्ड; om. राजा. Z. 5 M राहात. Z. 6 M_1 सुंदर होत्या त्याचे बायकांची धूर्त कुंटीण इणें लोभ. Z. 7 M_1 काहीं दिवसीं statt आणि. M जाहली; M_1 नंतर statt ते वेळीं. Z. 8 M_1 याजसारिणें; आपल्या स्वरूप. Z. 9 M_1 मग तो विमल वाणी यासमान देविचा वरंकरून होता. Z. 10 M_1 दिवसीं. Z. 11 M संधी statt संधि. Z. 13 M_1 प्रवासास निघून गेली आणि मणिं परतोन कोणते. Z. 14 M_1 om. खांस. Z. 16 M_1 लोकांस वदत; द्रव्य व अलंकारादि. Z. 17 M_1 व विमलाचे; उपभोगहि. Z. 18 M_1 आपलें शरीर. Z. 19 M_1 समजून; om. यद्यर्थ; करितो. Z. 20 M_1 नंतर काहीं कां दिवसीं; घरीं. Z. 21 M कोणा. Z. 23 M म्हणों. Z. 24 M_1 कौतुक पाहाखाकरितां लोक. Z. 25 M_1 खांत

बाणी statt नंतर: राजा बाजवळ. Z. 26 M₁ मजला; M om. बंचिलें.

Seite 10, Z. 1 M₁ झाला statt केला; राज्याणि. Z. 2 M₁ विमल याणि. Z. 4 M कोण; M₁ om. राज्यानि पाहविं; M beide Male राज्यानी. Z. 5 M₁ बलाऊन. Z. 6 M जाहला; M₁ न होऊन राजा शंकित झाला. Z. 8 M₁ व statt वंदन; दरिद्राचिं. Z. 10 MM₁ 'संताप'. Z. 11 M₁ राजा; MM₁ प्राणान्दग्ध्व. Z. 12 M₁ याचा भाव statt याक्षव. Z. 13 M₁ हा विचार; आपण उपाय. Z. 14 M असा; M₁ मग statt तो असे कीं; नेऊन पुथक पुथक. Z. 15 M₁ विचारिली. Z. 16 M₁ विचारिलें. Z. 17 M₁ स्त्रियांच्या; om. आशि. Z. 19 M₁ दिला. Z. 20 M₁ स्त्रिया व घर व द्रव्य इत्यादिक. Z. 21 M om. व. Z. 22 M₁ असी; MM₁ जाहली; M सांगोन. Z. 23 M₁ om. कीं; विचार व बुद्धि तुजकारणें असली. Z. 24 M₁ स्वयर्हीच.

Seite 11, Z. 2 M₁ दिवसी; विचारून. Z. 3 M₁ बोलला; तुजला. Z. 6 M₁ सागायाकरितां. Z. 8 M₁ छली. Z. 9 M₁ कसी. Z. 10 M₁ बोलत आहे. Z. 11 M विष statt विषकन्या. Z. 13 M₁ कन्या. Z. 14 M₁ 'नामें; M राहात. Z. 15 M विषनाथी, M₁ विषकन्या बावयाचा; करून नियम ठरविला. Z. 17 M₁ रूप; M जाहला. Z. 18 M कोणे. Z. 19 M₁ मला; पित्याचे; जाहले. Z. 20 M₁ घरीं नेऊन; M स्त्रीचीं. Z. 21 M₁ रथ भडयाचा. Z. 24 M₁ संगतीचे. Z. 25 M जाहली.

Seite 12, Z. 1 M₁ दिल्ली; om. त्याणीं. Z. 3 M₁ समर्थीत. Z. 4 M₁ नाव व गोच. Z. 5 M₁ om. तिची; घेतली व तिलाहि मोहित करून घेतली. Z. 8 M₁ परखर. Z. 10 M₁ यासि; M om. विष्णुशर्मा. Z. 12 M₁ जाहला. Z. 13 M₁ चालला. Z. 14 M₁ विषकन्येसह. Z. 15 M₁ विचारिलें; स्त्री विवाहित. Z. 16 M₁ मार्गीत हा गोविंदशर्मा. Z. 17 M₁ रत होतो; विचारिलें. Z. 18 M₁ om. तेझा und ही; तेझा उभयतचिं; 'सारिलें. Z. 19 M₁ विचारिलें. Z. 21 M₁ कोणत्या; व statt आशि. Z. 23 M₁ असे विचारिलें statt हें कसें; गोविंदशर्माने सर्व वर्तमान यथास्थित.

Z. 23 M₁ आणि विष्णुशर्मा. Z. 24 M₁ जाहला. Z. 26 M₁ व
statt आणि; om. ती.

Seite 13, Z. 2 M₁ होईल. Z. 3 M₁ तिच्या. Z. 5 M सां-
गोन; M₁ बोलिला; om. न; M ऐक्यास. Z. 9 M₁ om. तस्मात;
कहं नये. Z. 10 M om. च. Z. 12 M₁ दिवसीं. Z. 15 MM₁
बालपंडितः. Z. 16 M₁ कसो. Z. 17 M₁ om. कथा. MM₁ उज्जनी.
Z. 18 M₁ कामळिका; om. होती. Z. 20 M₁ दिह्ने; नंतर काम-
ळेने विचारिलें कीं. Z. 21 M₁ om. कसा. Z. 22 M om. तेझी.
Z. 23 M₁ om. मत्स्यानीं; M om. च. Z. 24 M आत्मात्मा. Z. 25
M₁ उपाध्यायास.

Seite 14, Z. 1 M₁ इसावयाचें. Z. 3 M₁ नंतर त्याची.
Z. 6 M₁ चतुर घानी. Z. 12 M₁ ब्राह्मणानी. Z. 17 MM₁ बंधुषु.
Z. 23 MM₁ नदीनां च नखीनां च. Z. 24 M *कुलेष्वपि. Z. 26
M₁ सुहृदा.

Seite 15, Z. 2 M om. च; M₁ om. याविययीं. Z. 5 M₁ बो-
लत आहे. Z. 6 M₁ om. कीं; जाहला. Z. 15 M₁ परियेष्टयंति.
Z. 16 M धन्वंतमपि. Z. 19 M सेवानुत्तिं विना. Z. 21 M तेषा-
मामर. Z. 22 M सपत्न्याद्यंनजादीनां ये नयति वशं नराः Z. 25
MM₁ निवर्धते.

Seite 16, Z. 2 MM₁ सदारमागु. Z. 3 M₁ om. यासव; हे
आठ; M अठरा; M₁ द्योक यांवा; om. आहेत. Z. 4 M₁ त्याहीं
सावध तेनें राज*. Z. 6 M₁ om. आणि; om. प्राप्त. Z. 7 MM₁
पंडिता. Z. 9 M जाहाली, M₁ जाहली; M om. असतां हे; *स-
मय; जाहला; M जाहलें. Z. 10 M₁ *सारिखे; M om. जे. Z. 11
M₁ उत्तर statt कारल. Z. 12 M₁ म्हणजे. Z. 14 M₁ आणि तिथें
statt ती; बोलिली. Z. 16 M₁ बोली. Z. 17 M₁ आणि ऐकिलेंहि
नाहीं. Z. 20 M₁ वाटत; आहे statt असतें. Z. 22 M राजन्नसतू
शफरी; M₁ राजन्नसतू शरी. Z. 23 M₁ om. या; om. च; मनास
statt धानीं. Z. 24 M सांगोन; M₁ om. सांगून.

Seite 17, Z. 1 M₁ दिवसीं; जाळे; om. तिजला; बोलत आहे.
Z. 3 M₁ राजाचा. Z. 4 M₁ om. त्यास. Z. 6 MM₁ ये जिताच;

M वैरिणाः. Z. 7 M₁ दिवसीं; बोलाऊन. Z. 8 M₁ समजलाः
 त्यास हांखाचें. Z. 9 M तुच; M₁ om. च; पंडिता. Z. 11 M₁ om.
 राजनिं bis सांगति. Z. 12 MM₁ उज्जनी; M *ठार्ई. Z. 13 M₁
 नमिं; MM₁ जाहला. Z. 14 M₁ खजनानीं. Z. 16 MM₁ zweimal
 यस्वार्थः. Z. 20 M₁ दिवसीं. Z. 21 M मोठा एक. Z. 22 M₁
 मोडून विकखास. Z. 23 M₁ मोडायास. Z. 24 M₁ बोलला.
 Z. 25 M₁ प्रतिदिनी मी. Z. 26 M₁ ते तं.

Seite 18, Z. 1 M₁ सांगूं नको. Z. 2 M₁ प्रतिदिवसीं; om.
 पांच; om. घुत. Z. 4 M₁ दिवसीं; दिले. Z. 5 M जाहले. Z. 6
 M₁ सांगसील; om. व. Z. 7 M₁ आपला. Z. 8 M बोलली; M₁
 तुला. Z. 9 M₁ om. स्त्री. Z. 10 M₁ वाळाने. Z. 12 M न सेवति
 मनोहितः M₁ न स वत्सामनो हिते. Z. 13 M₁ om. कीं; M om.
 हे; MM₁ देवहीन. Z. 14 M₁ तिणें statt तें bis पट्टिणीं. Z. 16
 M पोडावयास; M₁ पोडायास; M पाठविती झाली. Z. 17 M₁
 वाळास. Z. 18 M बांधिला. Z. 19 M₁ नेऊन; बाणें; पावसील.
 Z. 20 M om. येऊन; M₁ म्हणूं लागला. Z. 21 M₁ जाहला; om.
 वऊत. Z. 22 M₁ जाहली. Z. 25 M₁ जाहली. Z. 26 M₁ जाहली.

Seite 19, Z. 2 M₁ दिवसीं; मुकास. Z. 3 M₁ जाहली. Z. 4
 M₁ बोलत आहे. Z. 9 MM₁ दोहीं. Z. 10 M₁ दोनी; M खोकां-
 चेठार्ई. Z. 11 M₁ बोलला. Z. 13 M₁ बाध°; यास. Z. 15 M₁
 om. नमिं; M *ठार्ई. Z. 16 M राहात. Z. 17 M₁ करितों. Z. 21
 M₁ हा statt असा; MM₁ देवखानें अनेक. Z. 22 M सद्यानाचेठार्ई.
 Z. 24 M om. धनार्थी.

Seite 20, Z. 1 M₁ बोलत आहे; om. कीं; त्यास. Z. 2 M₁
 om. योग्य. Z. 3 M दिखानंतर; M₁ दिखा°. Z. 4 M₁ om. न;
 M om. हा. Z. 5 M नगराग्रत. Z. 6 M₁ om. एक; M वैशा; ति-
 चेठार्ई. Z. 7 M₁ द्रव्य तिला. Z. 9 M₁ आणतों. Z. 12 M₁ जा-
 हला. Z. 13 M₁ om. वाद. Z. 19 M जाहली. Z. 20 MM₁
 जाहला. Z. 21 M₁ om. आपणच. Z. 22 M₁ घरीं गेली. Z. 24
 M₁ om. मित्रं bis महामते. Z. 25 M पद्मात्माप्नोति यक्षापी.

Seite 21, Z. 1 M₁ दिवसीं. Z. 2 M जाहला; M₁ बोलत

आहे कीं. Z. 3 M₁ दिवसीं; M जाहली; M₁ बोलत आहे. Z. 4 M₁ तुला. Z. 5 M₁ *सारखें; om. रावानें bis सांगिते. Z. 6 M₁ त्रिपुर नमिं नगरीं. Z. 7 M₁ या नामे; M राहात. Z. 8 M समई. Z. 9 M जाहली. Z. 10 M₁ बसविला आणि आपण सुभेस सांगायास आली statt बसवून bis यावे. Z. 11 M₁ हतिं; घरास अपिप्रयोग. Z. 12 M₁ देवळांत. Z. 13 M₁ कां जाहली; आणि ही पुरुष. Z. 14 M पामून. Z. 15 M₁ जाहलें; om. ह्या. Z. 17 M₁ *प्रति; जाहली; व ही. Z. 20 M₁ दिवसीं; M प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे. Z. 21 M₁ कारण जें; om. तें सांगितें. Z. 22 M₁ बोलत आहे. Z. 24 M₁ बोलत आहे; om. हे राजा. Z. 25 M₁ सांगितें.

Seite 22, Z. 1 M₁ *प्रधानांत. Z. 2 M₁ निर्दोषी; कोकला. Z. 3 M₁ ऐकून. Z. 4 M₁ सभेस. Z. 5 M₁ सर्वराजांस. Z. 6 M₁ नगरीं पाठविलें. Z. 7 M₁ ते statt त्या; पुण्यहायाले; व. Z. 9 M₁ हांसला. Z. 10 M₁ om. तुवला; कीं नाहीं statt काय नंतर. Z. 12 M₁ तर त्या चर्च; केलास तर येणेंकरून. Z. 13 M M₁ जाहलें. Z. 14 M₁ विचारायाचें अनंत असलें; पुण्यहास. Z. 18 M₁ गृह-
विद्र. Z. 22 M₁ om. मी. Z. 23 M जाहली. Z. 24 M₁ दिवसीं; M om. मला. Z. 26 M₁ सांगावर.

Seite 23, Z. 1 M₁ मूर्च्छना. Z. 2 M₁ हांसून. Z. 7 M जाहला; M₁ बोलला. Z. 8 M₁ add. माझे स्त्रीचें वर्तमान ऐकून हास केलें परंतु vor कामलिका; *दिवसीं; om. तेझां. Z. 9 M जाहला; M₁ म्हणून statt याजमुळें. Z. 10 M₁ मूर्च्छना. Z. 11 M₁ जाहले. Z. 13 M₁ जाहला. Z. 14 M₁ तें; बोलला. Z. 18 M₁ add. केलें hinter *पंडितेनें उत्तर. Z. 19 M₁ सांगितलें statt केलें. Z. 20 M₁ स्वता. Z. 21 M₁ राहाणाचा. Z. 24 M₁ बाळ-
पंडितेस wie immer. Z. 25 M₁ प्रभावतीनें शुक्रानें. Z. 26 M₁ add. आणि विक्रमाचा वृत्तांत व कमळिकेचा परिणाम hinter भाषण.

Seite 24, Z. 1 M₁ स्वगृहीच statt आपल्या bis *पलंगावर. Z. 2 M₁ जाहली. Z. 4 M₁ दिवसीं; सांगत; om. कीं; राजपूर. Z. 5 M₁ खान; M राहात. Z. 7 M₁ दिवसीं; परपुरुष. Z. 8 M₁

करायास. Z. 9 M₁ फळ; M₁ om. हें पाहून; मृ० तिची सखी;
M राहात. Z. 10 M₁ om. तीस; तसीच. Z. 11 M आली, M₁
आणली; om. घेऊन. Z. 12 M₁ तुझी. Z. 13 M पाहातांच; M₁
जाहली; त्यास. Z. 14 M₁ जेथीलचीं. Z. 16 M₁ आणला. Z. 17
M₁ दिवला. Z. 20 M₁ दिवसीं; प्रभावती गुळाम बोलत आहे (?);
om. कीं. Z. 23 M राहात. Z. 25 M add. सा झाला, M₁ सा-
रिखा पाहून hinter येईना; om. एके दिवशीं.

Seite 25, Z. 1 M₁ आणायाम; येक; ब्रीडा करायास Z. 2
M₁ तो तो. Z. 3 M₁ करितेस. Z. 4 M₁ आपलेठायीं. Z. 6 M₁
जसें मी; त्यां. Z. 7 M om. आणि. Z. 8 M₁ हि तिच्या मागून
statt पाठी०. Z. 10 M₁ प्रतः यांस तुम्ही वळखिलें नाहीं. Z. 12
M₁ आज आढळला; बोलली. Z. 13 M₁ यानंतर; उठून ब्राह्मणास
भेटला. Z. 14 M₁ सर्व ठीक; म्हणोन. Z. 15 M₁ om. स्त्रीस;
बोलला. Z. 17 M₁ करायास; add. आणि Z. 18 M₁ धरा-
मधें; भोजनोत्तर. Z. 19 M₁ स्वकार्याच्या. Z. 20 M₁ माऊस
भाऊ बोललीस. Z. 21 M₁ add. येथें hinter आहे; करायाचा.
Z. 22 M om. हा. Z. 24 M भयभीत; बोलला. Z. 25 M₁ या
वेळीं statt आज.

Seite 26, Z. 1 M शेंगडी. Z. 2 M₁ धांवता झाला. Z. 3
M₁ om. याबला. Z. 5 M₁ यास. Z. 6 M₁ म्हणोन; मारली.
Z. 9 M₁ ब्राह्मणहि; om. करून. Z. 10 M om. रंभिकेचे; M₁ आ-
पल्या. Z. 11 M₁ add. अद्भुत मानून hinter प्रभावती. Z. 15 M₁
दिवसीं; om. कीं. Z. 16 M राहात. Z. 17 M₁ om. अति. Z. 19
M₁ त्या; M सांगशील काय. Z. 23 M₁ त्यां. Z. 24 M₁ नंतर statt
त्यास पाहून.

Seite 27, Z. 3 M उतरली. Z. 4 M₁ शोभिकेस; माऊन
गेली आपल्यास वाचविलें तुझी शिवास म्हणून टाळी वाचविली
हें समजोन कुंभार उमाच राहिला. Z. 7 M om. स्वगृहींच. Z. 10
M पूर्वधममुक्त०. Z. 11 M₁ दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 12 M₁ जगर;
M राहात; M₁ परम statt अति. Z. 13 M om. व. Z. 14 M₁
आणायाम जालें. Z. 15 M₁ आखाचे; पुढ्यासीं. Z. 16 M₁

डेवला. Z. 17 M₁ आंगावर. Z. 20 M₁ वटिंत घिसे; हारविले.
Z. 21 M₁ जाहला. Z. 22 M₁ आ. Z. 23 MM₁ आलें आई.

Seite 28, Z. 1 M कदी statt कदापि. Z. 7 M₁ दिवसीं; शु-
काप्रत (!); om. कीं. Z. 8 M₁ प्रधानपाळ; रहात. Z. 9 M₁ add.
त्वास होती hinter ग्रिय. Z. 10 M₁ करायास. Z. 12 M गेली.
Z. 16 M₁ om. दिसत. Z. 17 M₁ पुरुष सुंदर. Z. 18 M सखीस.
Z. 19 M₁ घेतले; या. Z. 20 M₁ येताच statt घरी bis तेझां.
Z. 21 M₁ *प्रत. Z. 23 M₁ डेवली. Z. 26 M₁ करिते; M करते;
M₁ केंस वेणीचे.

Seite 29, Z. 2 M₁ सुरचित घरी; देवास वेळी; नवस इ°.
Z. 3 M₁ जाहला. Z. 9 M₁ दिवसीं. Z. 10 M₁ *नामक नगरी
तेंच; M राहात (om. M₁). Z. 11 M₁ आ statt जया. Z. 12 M₁
करिते; लो° मोठा. Z. 15 M₁ परपुरुष. Z. 16 M₁ पाहून.
Z. 17 M₁ om. पर. Z. 18 M₁ दासमीप. Z. 19 M₁ मुणाकार
यास सांगूस जगिं करून; तुझ्या. Z. 21 M om. या bis राहविं.
Z. 22 M₁ om. आपले. Z. 23 M₁ निंदा वहत. Z. 24 M₁ *वरा-
वर. Z. 26 M पर° मीं आणिलें; om. आज; M₁ आणिलें.

Seite 30, Z. 1 M₁ त्या. Z. 2 M₁ नगरच्या; येक Z. 3
M₁ पार होत नाहीं. Z. 4 M₁ add. मी hinter तेंच; उदैक. Z. 5
M₁ om. नंतर. Z. 6 M₁ उदैक. Z. 8 M₁ om. प्रातःकाळीं. Z. 9
M₁ श्रीदेवीने. Z. 10 M₁ केलें आणि येऊ लागली. Z. 11 M₁
सुबुर्जीने; आपला हात. Z. 12 M₁ om. ती; केलें. Z. 13 MM₁
जाहला. Z. 14 M om. हा. Z. 15 M₁ om. मन; श्रीदेवीने; om.
पुनः. Z. 16 M₁ केली. Z. 17 M₁ या पुरुषाचा सार्श्यावाचून.
Z. 18 M₁ om. सार्श. Z. 19 M₁ om. अर; M₁ om. आपले. Z. 20
M₁ om. सर्व; M पाहात. Z. 21 M₁ रचें. Z. 22 M₁ जाहलें statt
खरें. Z. 23 M सन्मान वाडत.

Seite 31, Z. 4 M₁ दिवसीं; जात असतां statt प्रत. Z. 15
M om. वाणी. Z. 6 M₁ अंगळांत. Z. 7 M₁ om. आणि म्हणाला.
Z. 8 M₁ करिते. Z. 9 M₁ नेम असा. Z. 10 M₁ दिवसीं. Z. 11
M₁ परपुरुषाकडे. Z. 12 M पाहातो; M₁ अंगळांत. Z. 13 M₁

निवृत्ता झाला. Z. 15 M_1 add. मग vor एक; om. मोठा. Z. 16 M_1 अंधेरांत. Z. 17 M_1 om. म्हणाला कीं. Z. 18 M_1 आडांत; om. असेल. Z. 20 MM_1 लाऊन; M_1 वनवल्गभाचा. Z. 22 M_1 दिवसी; म्हणूं लागली. Z. 23 M उघडलें. Z. 25 M_1 om. व. Z. 26 M जाहला; M_1 शयन.

Seite 32, Z. 4 M_1 दिवसी; प्रभावतीस. Z. 5 M_1 विशाल नामें. Z. 6 M_1 om. एक; M_1 राहात. Z. 7 M_1 उदर° एक°; एके दिवसी एका नगरों. Z. 8 M_1 या. Z. 9 M_1 रात्री. Z. 10 M तिच्या पायांतील. Z. 11 M_1 नैलामुष्टां ब्राह्मण. Z. 13 M_1 दुसऱ्यासी. Z. 14 M_1 दिवसी; हातां. Z. 15 M_1 पाहून. Z. 16 M_1 °दिवसी. Z. 18 M om. व; M_1 तें statt तेझां; भयामुक्तें. Z. 20 M_1 दोनी. Z. 21 M रात्री. Z. 22 M_1 बोलूं नको. Z. 23 M_1 आपले. Z. 24 M_1 ऐकून.

Seite 33, Z. 4 MM_1 राहात. Z. 5 M दिवाळांचे; M_1 दिवसी; om. एक; करायास. Z. 7 M_1 add. तों hinter आला; M घसीचे; M_1 om. त्यास. Z. 10 M_1 चोरास. Z. 12 M_1 दिपवाळीचे. Z. 18 M add. कथा समाप्त जाली. Z. 21 M सवुड्या. Z. 22 M_1 दिवसी. Z. 23 M कड्याड, M_1 कराड; M_1 असतां statt होता. Z. 25 M वाखाचे.

Seite 34, Z. 1 M_1 om. वरून चेंद्रित; यावबरोबर. Z. 3 M_1 आयले; om. कामाविष्ट; om. एक; यास. Z. 4 M_1 करायास; add. कामाविष्ट गेला hinter गेला; M ठेऊन; M_1 येऊन. Z. 6 M नगरांत राख°. Z. 7 M घरावा. Z. 8 M_1 घराचे. Z. 9 M_1 आपल्या. Z. 10 M om. देवालयंत; M_1 om. आंत. Z. 17 M_1 गेला. Z. 18 M_1 व statt नंतर; om. ही आपले. Z. 19 M_1 बोलला. Z. 21 M add. कथा समाप्त झाली. Z. 24 M_1 काळिका°. Z. 25 M_1 प्रभावतीनदीच्या तीरीं.

Seite 35, Z. 1 M_1 एक ब्राह्मणाचा. Z. 5 M_1 होती; बराबर; add. जात असे hinter घेऊन. Z. 3 M_1 व. Z. 4 M जाहले. Z. 5 MM_1 म्हणोन. Z. 6 M_1 या°; चालली. Z. 7 M_1 तंव statt तों; M_1 तेझां statt ती; MM_1 शेजारीण; M_1 सखि सोबतीस.

Z. 9 M_1 कळत. Z. 11 M_1 om. घेऊन; त्याचे; add. व मागून
hinter येत्या. Z. 12 M_1 om. त्यांस bis तेथें; दोनी. Z. 14 M_1
त्यां; M होतेस. Z. 15 M_1 पांचां. Z. 16 M_1 add. जातां hinter
तर. Z. 18 M_1 बोलला; °मगें. Z. 25 M_1 दिवसीं. Z. 26 M_1
om. होता आणि.

Seite 36, Z. 1 M_1 आणि statt व. Z. 4 M वाहली; M_1
om. आणि; वाहले. Z. 6 M_1 तिथें. Z. 9 M_1 त्या दिवसीं. Z. 10
 M_1 पळविता. Z. 12 M_1 कुटिणीं. Z. 17 M_1 खविं statt भवविं;
वाटत्यास; om. तर. Z. 18 M om. म्यां; M_1 बोलली. Z. 19 M_1
येथें; मिळत्याचा. Z. 21 M_1 add. येथें hinter कीं. Z. 22 M om.
माझ्या; om. घेऊन; M_1 add. मी hinter तो. Z. 23 M_1 मंदोदरीनिं.
Z. 24 MM_1 वाहली.

Seite 37, Z. 1 M_1 आणि आपली वस्तभाव आहे ही येथें
statt तिला bis पेटी. Z. 2 M_1 om. तुझे घरीं; ठेवेलें. Z. 3 M_1
ठेवली; स्वभाव. Z. 4 M वाहला. Z. 5 M_1 stellt विश्वासिं° hinter
वृत्तांत; om. सर्व. Z. 6 M_1 तें. Z. 7 M om. येथें. Z. 8 M पा-
हात; MM_1 वाहला. Z. 10 M तें; सांगितलें, M_1 वाहला. Z. 14
M add. कथा संपूर्ण जाली. Z. 17 M स्वदाक्ष्यः. Z. 18 M_1 om.
नंतर; दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 19 M_1 om. एक. Z. 20 M_1 om.
होती; MM_1 प्रतिदिवसीं. Z. 21 M_1 तां statt त्या वेळीं. Z. 22
 M_1 करित झाला; M ठेऊन. Z. 23 M_1 समवेत statt बरोबर;
om. एक. Z. 25 M_1 om. वस्त्र.

Seite 38, Z. 1 M_1 om. व; ठेवेलें. Z. 2 M_1 ठेवेलें. Z. 3
M om. कीं. Z. 4 MM_1 °दिवसीं. Z. 5 M मि statt म्यां; M_1
या. Z. 7 M_1 तर त्याचा; M om. मात्र. Z. 8 M_1 साटेक. Z. 9
 M_1 असें समजून; M वाहला. Z. 11 M om. स्वगृहींच. Z. 14 M
कुटिण्या°, M_1 कुदीची°. Z. 15 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 16
M प्रभावती statt पद्मावती; M_1 om. होता. Z. 17 M_1 om. व.
Z. 18 M_1 वाहला; MM_1 om. धूर्त; M om. त्याच. Z. 19 M_1 add.
आजून hinter पुत्र. Z. 20 M_1 om. तर त्यास त्यां; करायाचीं;
om. उत्तम Z. 21 M_1 ज्ञान; तुला; देयीन; Z. 22 M_1 स्वसाच.

Z. 23 M_1 घेतलें: तिचे घरीं आपला पुत्र राम बास पाठविलें: om. नंतर. Z. 24 M_1 om. त्यास; M शिकविलें. Z. 25 M_1 add. नंतर hinter केला.

Seite 39, Z. 1 M om. म्हणून; M_1 बराबर. Z. 3 MM_1 राहात: M_1 करायास. Z. 9 M_1 जाले; M_1 त्यां: तुजसमागमें. Z. 10 M om. त्यास. Z. 11 M_1 आपल्यासमीप statt तुजपुढें: त्याबराबर. Z. 12 M तीत. Z. 13 M om. त्या: M_1 विहिरीमध्ये जालें. Z. 14 M_1 ठेविलें; आपल्या: जाले समर्थी. Z. 15 M_1 कळावतीनें. Z. 16 M_1 दिधलें: तें घेतल्यानंतर. Z. 17 M om. राजः. Z. 18 M जाहला; M_1 आपल्या नावा. Z. 19 M_1 निवेदन केलें: om. पित्यानें. Z. 20 M बोलाऊन. Z. 21 M_1 add. त्यां यास hinter कीं: शिकविलें. Z. 22 M_1 घेऊन अपमान करिती जाहली असा कौतुकें. Z. 23 M_1 स्त्रियांहीं. Z. 24 M_1 om. आहे. Z. 25 M_1 है statt पुनः. Z. 26 M_1 add. जिनसा hinter मजला: पाठवावें.

Seite 40, Z. 1 M_1 पाहण्यासाठीं: M om. व. Z. 2 M_1 धूर्तमायेच्या: त्या. Z. 3 M_1 फिरून हा statt पुनः. Z. 4 M_1 असें: नसतकरून आपले घरीं बलाविला. Z. 6 M_1 चंडालिणीचें. Z. 7 M_1 सहवर्तमान; या समयांत. पूर्वीच्या. Z. 9 M_1 om. राम. Z. 11 M_1 om. तो bis माता. Z. 12 M_1 add. ही माझी माता hinter नाव. Z. 14 M_1 मला तिणें पकडलें. Z. 15 M_1 राजन: बोलाविती झाली आणि. Z. 16 M_1 वेष्टेच्या. Z. 18 M देऊन. Z. 20 M_1 om. कीं. Z. 23 M_1 घरच्या: नाम. Z. 24 M_1 आणि त्या त्याचा: धरिला. Z. 25 M मी: M_1 om. तूं. Z. 26 M_1 यावें; add. नवल hinter इतकें.

Seite 41, Z. 1 M_1 बोलली. Z. 2 M_1 om. याचा. Z. 3 M_1 आणि म्हणाली कीं statt तेझां. Z. 5 M_1 om. असें बोलिली: om. त्या. Z. 6 M om. तिणें घेतलें होतें तें व तिचें तिजपासून; om. राज. Z. 7 M om. आपले bis घेऊन. Z. 9 M_1 दिलें. Z. 11 M तुझा; M_1 कोणास. Z. 12 M_1 असीही कथा statt असें. Z. 17 M_1 दिवसीं: प्रभावतीस. Z. 18 M_1 नाम नगरीं. Z. 19 M_1 याबबराबर. Z. 24 M_1 रात्रीस. Z. 25 M_1 बलावून.

Seite 42, Z. 1 M_1 तेह्रें statt गंतर; सज्जनीनें; add. तुजला
मी जें सांगीतलें कीं hinter कीं. Z. 2 M_1 देखील. Z. 6 M_1 काय
देणें; M om. हा. Z. 8 M_1 लावला; om. आणि. Z. 9 M_1 राह-
ला झाला. Z. 12 M_1 प्रतिपदा. Z. 18 M समाचरेत. Z. 14 M_1
दिवसीं; प्रभावतीस; M_1 बोलून आहे; M_1 चंद्रपूर्वीचिठायीं. Z. 15 M
°चपण; राहात. Z. 16 M_1 दिवसोनी. Z. 17 M_1 यणिं; वझ.
Z. 18 MM_1 वडून; M °चपण. Z. 20 M_1 एका. Z. 21 M चार
गावांतील; M_1 गावांतील. Z. 22 M_1 om. बरोबर; M add. पाहां-
तेस hinter पूर्वी; M_1 याचे. Z. 25 M_1 बोदाचें वृत्त.

Seite 43, Z. 1 M जाहला. Z. 2 M_1 om. गंतर; M राहाता.
Z. 6 M प्राप्त, M_1 प्राप्ती. Z. 7 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 8
 M_1 मोविचेमराव; M राहात. Z. 9 M_1 आणि. Z. 10 M_1 बरा-
वर. Z. 11 M_1 om. ससैं; MM_1 दिवसीं. Z. 12 M_1 व statt
आला; °चटिकेच्या; M चवकाशें. Z. 14 M_1 याबरावर. Z. 16
 M_1 मोधिंवरून. Z. 18 M_1 देवराज यास; MM_1 घालविली. Z. 19
 M_1 यावर. Z. 21 M_1 om. बापा. Z. 23 M_1 ठेवला. Z. 25 M_1
आपले घरीं statt आपल्या घरांतून.

Seite 44, Z. 1 M_1 जाहली; जाहला. Z. 4 M_1 कामस न
विघ्न कर्तुंमर्हसि. Z. 6 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 7 M_1 om.
नामें; M राहात. Z. 8 M_1 बरावर. Z. 9 M_1 आखाविवशीं.
Z. 10 M_1 om. धूर्त. Z. 12 M धूर्तमुख. Z. 13 M_1 समयीं. Z. 15
 M_1 मोहिनीनें. Z. 16 M om. बाहेर. Z. 17 M धरितें; om. बा-
हेर. Z. 18 M_1 बोलिलो; om. त्या. Z. 19 MM_1 मुख; M_1 यास.
Z. 20 M_1 बांधलें होतें statt आणिनें आणि. Z. 23 M_1 तीस.
Z. 25 M_1 om. डोळे झांकून.

Seite 45, Z. 2 M_1 चाटिली; मजला; योगान. Z. 4 M_1
निजता. Z. 8 M_1 पूर्वा. Z. 9 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 10
 M राहात. Z. 11 M_1 देवकी; om. ती. Z. 12 M विभवाचे.
Z. 13 M_1 कर्णो° जरस; आखाविं. Z. 14 M_1 दिवसीं; M विभवाचे;
 M_1 देवकीनें. Z. 15 M_1 प्रभाकरास; M जाहली. Z. 16 M_1 om.
ओह. Z. 17 M_1 हकडे तिचा पति जरस. Z. 19 M_1 कुमार्गीत;

बराबर. Z. 20 M करितेस; M₁ त्यास statt तर. Z. 21 M₁ देव-
कीर्ने. Z. 23 M बसले. Z. 25 M₁ देवकी.

Seite 46, Z. 1 M₁ om. चढून. Z. 2 M₁ मजपासीं; om.
आच. Z. 5 M₁ कडून घरास नेता झाला. Z. 10 M₁ दिवसीं.
Z. 11 M₁ om. ननिं; M रहात, M₁ राहात. Z. 12 M₁ ती मो-
हन; याबराबर; दिवसी. Z. 14 M om. आणि. Z. 17 M₁ om.
सत्वर. Z. 19 M₁ om. आणि. Z. 20 M₁ om. च. Z. 21 M मग.

Seite 47, Z. 2 MM₁ विरुद्धार्थे. Z. 3 M₁ मूळ°. Z. 4 M₁
भूताचाधास statt भयंकर; कसत्क; om. अशीं. Z. 5 M₁ पिशाचिं;
M पिशाचे; राहात; M₁ या. Z. 6 MM₁ जाहज्यानंतर; M₁ om.
त्या. Z. 7 M₁ मूळदेव; मार्गनिं. Z. 8 M₁ त्या मार्ग समोप; हा
दोघी. Z. 9 M₁ यांत; आम्हास परस्परें दोघ्य स्त्रिया सांगाव्या.
Z. 10 M₁ om. परंतु bis जाणून. Z. 11 M₁ वाचे. Z. 12 M₁ om.
त्याणिं; M₁ पिशाचाचे. Z. 13 M₁ येता. Z. 18 M₁ दिवसीं.
Z. 19 M₁ नामा; M राहात. Z. 20 M₁ सर्व पणुंहीं statt त्याणीं;
येऊन. Z. 21 M om. आम्ही तुजला; M₁ प्रतिदिवसीं. Z. 22 M
माळ; M₁ दिवसीं; MM₁ सशाची. Z. 23 M₁ सशाने. Z. 24 M₁
टाकून; M मध्यांन°. Z. 25 M₁ तुजला.

Seite 48, Z. 2 M₁ om. तुमच्या. Z. 3 M₁ त्याणिं; om. आम्हीं;
दिली. Z. 4 M₁ om. माच; हें निवेदन करणाकरिता. Z. 5 M₁
om. त्यास. Z. 6 M₁ om. कोडून. Z. 8 M₁ त्यास statt तर. Z. 9
M₁ आणि मग; मला दाखीव. Z. 10 M₁ त्यास नेऊन सिंह दा-
खविला. Z. 11 M₁ आपल्या भयान. Z. 13 MM₁ जाहला. Z. 11
M₁ उडी घातली; हें पाहून. Z. 15 M₁ जाहले; om. आणि bis
राहिणीं. Z. 20 M₁ दिवसीं. Z. 21 M₁ om. शेट; M₁ राहात;
M₁ पुढाची स्त्री. Z. 23 M₁ om. तिची. Z. 24 M₁ घेऊन गहं.
Z. 25 M घेले.

Seite 49, Z. 2 M₁ जाहली; समयीं. Z. 3 M₁ दाखाने; add.
सारे hinter मोटेंतील; om. त्यांत. Z. 4 M₁ रात्रिनी; om. घाबरें
पणें; तसीच. Z. 5 M₁ घेऊन चालली. Z. 6 M₁ रात्रिणीस हात
जाडून. Z. 7 M₁ माझ्या. Z. 8 M₁ आणली. Z. 14 M₁ दिवसीं;

प्रभावतीस. Z. 15 M_1 om. भाग्यवतः M रहात. Z. 16 M_1 होतीः तिथिं एके; *दिवसीं; om. रभिकेने. Z. 17 M_1 पाचारिले. Z. 18 M_1 बोलाले. Z. 20 M_1 जाहला. Z. 21 M_1 ठेवला; om. नंतर. Z. 22 M_1 करतो; M_1 या समयांत; तरल. Z. 23 M_1 तरल. Z. 24 M_1 त्वासहि त्या खोलीसमीप statt तेझा तरळास; M भांड्याचीं.

Seite 50, Z. 3 M_1 add. समय hinter *काळः माळ्यास. Z. 4 M_1 भोजनः आपल्या उपपत्तीस. Z. 5 M_1 सारे; बसले; या समयांत. Z. 6 M_1 पुकार. Z. 7 M तळ, M_1 तरल यास. Z. 10 M_1 om. उत्पन्न. Z. 11 M_1 पडों; तरल. Z. 12 M_1 om. खोलीतून — चवघेही; आपल्या. Z. 15 M_1 आंधेरांत. Z. 18 M तुझी; M_1 काल अतिक्रमः M जाहला; M_1 om. व. Z. 19 M_1 या कोधे. Z. 20 M_1 om. होऊन. Z. 21 M_1 उदैक. Z. 22 M_1 दिवसीं.

Seite 51, Z. 2 MM_1 गते. Z. 3 M_1 कुमायीं. Z. 4 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 5 M राहात; M_1 om. दिवशीं. Z. 6 M_1 शेताच्या; रचखाकरिता. Z. 7 M_1 गेला. Z. 8 M_1 तांबूल तिजला; om. तिशीं. Z. 9 M_1 मागायास. Z. 11 M_1 गावच्या. Z. 13 M_1 तुमच्या; add. तो सांगावा hinter काय; om. नंतर. Z. 16 M_1 ऐकून. Z. 20 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 21 M_1 कराया. Z. 22 M_1 *पासीं. Z. 23 M_1 आपल्या. Z. 25 M_1 भोगिता झाला.

Seite 52, Z. 2 M_1 आवयास; M om. आहे. Z. 3 M_1 बोलला. Z. 4 M_1 माझी आंगठी तुझे स्त्रीने. Z. 6 M_1 भांड्यालीक याणि. Z. 10 M_1 तीळ करारा. Z. 11 M om. सुखेंकडून. Z. 16 M_1 दिवसीं. Z. 17 M शूद्रपाळः रहात. M_1 रहत. Z. 18 M आपल्यास. Z. 19 M_1 add. कीं आपल्यास hinter कीं; आमच्या; M om. ही. Z. 21 M_1 दिवसीं. Z. 22 M शिक्की नाशिक्की आंबील आहे. Z. 24 M_1 om. येऊन; बोलला. Z. 25 M_1 येणें; M om. मजला; M_1 जाहलें; त्वास; om. तुला.

Seite 53, Z. 1 M_1 add. तुजला hinter चोळी; बोलली; हे; M सत्य; M_1 करावेंस. Z. 2 M_1 नंतर. Z. 3 M_1 उदैक; तेझा statt त्या वेळीं. Z. 5 M_1 दिवसीं; नंतर; om. जयतीने. Z. 6 M_1

उत्तम जेवायास. Z. 7 M₁ हैं. Z. 14 M₁ दिवसीं; म्हणाला. Z. 15 M₁ वाणी statt गावीं; M om. शिरपति; राहात. Z. 17 M₁ भोजन घेऊन; M शिरपतीची; M₁ सांगलीक; om. घेऊन. Z. 23 M₁ तर्पणशालीहि. Z. 25 M₁ असी.

Seite 54, Z. 1 M₁ त्यां; सांगणें. Z. 2 M₁ उभयांचे. Z. 3 M₁ तेझां. Z. 7 M₁ मर्हसि. Z. 8 M₁ दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 3 M₁ एक गोविंददर्शन वाणी. Z. 10 M M₁ राहात. Z. 11 M₁ बराबर; करणास्तव. Z. 14 M पाहाटेस, M₁ पाहाटेस. Z. 15 M₁ मोडला. Z. 18 M₁ हैं वाखाणिं वचन; om. आपले.

Seite 55, Z. 1 M₁ दिवसीं. Z. 2 M₁ पुरीं; M राहात. Z. 3 M₁ जाबि. Z. 4 M₁ दिवसीं. Z. 5 M₁ मग; शेजारी°. Z. 8 M₁ पळविला; om. नंतर. Z. 9 M₁ om. शेजारी याहिं. Z. 10 M₁ om. जाऊन. Z. 12 M om. जर. Z. 13 M₁ मूल नेला याहिं. Z. 14 M₁ add. व hinter शेजारीस; यास statt याणीं. Z. 17 M₁ असें यवण°. Z. 19 M₁ वाभीष्टं; नांतराचं. Z. 21 M₁ दिवसीं; प्रभावतीस; एक नगरीं. Z. 22 M₁ om. असे दोघे; M राहात; M₁ त्यांत. Z. 23 M₁ बराबर; कुमारं. Z. 24 M₁ om. काहीं दिवशीं. Z. 25 M₁ कपटस्नेह.

Seite 56, Z. 3 M om. व. Z. 4 M om. दोहों हातीं. Z. 6 M₁ आणिला. Z. 7 M₁ दिवसीं; add. जन hinter दोघे. Z. 9 M₁ सुबुडी याचा भाव. Z. 10 M₁ भाव statt लीम. Z. 11 M₁ नेली. Z. 13 M₁ om. तेझां. Z. 14 M₁ चढाया°. Z. 15 M₁ खरी statt सिद्ध; M M₁ जाहली. Z. 16 M₁ om. कुबुद्धि. Z. 17 M₁ om. त्याचा; M धिःकार; M₁ आणि statt नंतर. Z. 18 M₁ ऐकून. Z. 21 M गमने. Z. 22 M संकटे विंतुं वक्तुं कथि°; M₁ कतु त्वं. Z. 23 M नंतर दुसरे; M₁ दिवसीं; पचपुराचेठायीं राव शुभ-मर्दन त्याची°. Z. 25 M₁ om. तीस; M जाहला. M₁ जाला; ती statt तेझां. Z. 26 M₁ पिटली; कीं जो या कनेस; M बरी.

Seite 57, Z. 1 M₁ त्यास दरिद्ररहित; पाहून आपन्ना. Z. 2 M₁ om. तें. Z. 3 M पिशाच्याचा. Z. 4 M₁ करायास. Z. 7 M₁ बीजला; पावून; हांसली; हांसाव°. Z. 8 M₁ फिटली; M₁ जाहली.

M_1 जाली. Z. 9 M_1 व ब्राह्मण; om. राजनिं; झाला statt केला; ऐकून. Z. 14 M_1 दिवसीं. Z. 15 M राहात; M_1 add. नामिं. Z. 16 M_1 *बराबर. Z. 17 M_1 चालली; अरखांत एक. Z. 18 M_1 त्याणिं तिघांस; आनंदयुक्त जाहला. Z. 19 M_1 आपटिलें; आणि statt त्या वेळीं; धांवले. Z. 20 M_1 om. कीं; M मूर्खहो, M_1 मूर्ख. Z. 21 M_1 भलायास. Z. 22 M_1 अर्धो अर्ध; पुढे मी. Z. 24 M_1 तर पुर्वाकडून मजला; om. च.

Seite 58, Z. 1 M_1 om. हें bis आहे; om. मोठ्या; नेंककून. Z. 4 MM_1 सयुक्त; राजगामिति. Z. 6 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस; म्हणाला. Z. 7 M_1 भेटून; om. कीं bis को. Z. 8 M_1 om. अरे. Z. 10 M दाखिव. Z. 11 M_1 हें नीट नाहीं; om. तों अंबुक. Z. 12 M_1 om. पुनः. Z. 13 M_1 om. व्याघ्रास; अंबुक यास. Z. 15 M_1 गेला. Z. 22 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस; om. कीं. Z. 23 M_1 कंठीं. Z. 24 MM_1 जाहलें. Z. 25 M_1 राहणाचे.

Seite 59, Z. 1 M_1 हांसतोस. Z. 2 M_1 om. आहे. Z. 3 M_1 तुझ्या. Z. 4 M_1 मरण आलें होतें. Z. 5 M व्याघ्रमारीनिं. Z. 10 M_1 दिवसीं; om. कीं. Z. 13 M राहात; M_1 करखास. Z. 15 M_1 प्रिया वेष्टा; M राहात; M_1 तिणें याजवळ. Z. 16 M_1 हें पाहून; om. आपले; om. बोलावून; गेलें. Z. 21 M_1 जाहला statt कडून. Z. 25 MM_1 कुंठिणीनिं.

Seite 60, Z. 1 M_1 घटिकानंतर. Z. 2 M_1 जाहला; ब्राह्मणास; धिःकार. Z. 3 M_1 ब्राह्मणनिं ... पाहिलें. Z. 4 M_1 पाहून धोंडा माहून तिजला. Z. 6 M_1 जाहला. Z. 11 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस; वको statt वत्स. Z. 12 M राहात. Z. 13 M_1 *लोकांसीं. Z. 14 M_1 ब्रह्म* महा°; MM_1 राहात. Z. 15 M_1 लपून अरखांत. Z. 16 M_1 चालला. Z. 17 M_1 add. याची vor भेट. Z. 18 M_1 याविं. Z. 19 M_1 कारागरेच्या; मारावाचें. Z. 20 M_1 बोलला; M_1 लां. Z. 21 M_1 यहीं; M राहात. Z. 25 M_1 लां; मागणें. Z. 26 M_1 om. आणि; M विभूती.

Seite 61, Z. 2 M_1 लां; आपल्या. Z. 4 M_1 पिठली. Z. 5 M_1 om. हा. Z. 6 M_1 बोलिला. Z. 8 M_1 तेडांच; M जाहाली.

Z. 9 M_1 दोनी; दिधली. Z. 15 M_1 दिवसीं. Z. 16 M राहात.
Z. 17 M_1 इजला. Z. 18 M_1 कंई लागला. Z. 19 M_1 आपल्या.
Z. 20 M_1 om. आपण. Z. 22 M_1 भय दाखवून; कारागरेच्या
पतिवळ; om. गुप्तदुर्प. Z. 23 M_1 म्या; त्या; आपल्या. Z. 24
 M_1 माझ्या.

Seite 62, Z. 1 M_1 बोलला; MM_1 मी. Z. 3 M पाहातों;
 M_1 अवघ्याहीं. Z. 4 M_1 आणला; त्यांछें statt कारा°. Z. 6 M_1
add. हे hinter स्त्री; om. व. Z. 7 M_1 माझ्या. Z. 13 M_1 दिव-
सीं; प्रभावतीस. Z. 14 M_1 राजाच्या. Z. 15 MM_1 जाहलें.
Z. 16 M_1 एके दिवसीं. Z. 17 M_1 सारें; आपल्या; सारिचें statt
असें. Z. 22 M असत. Z. 23 M_1 जाहली. Z. 24 M_1 एकासा-
रल्या. Z. 25 M_1 om. व.

Seite 63, Z. 1 M_1 पाठवाविं. Z. 3 M_1 अमी statt खिन्न;
म्हणाला. Z. 4 M_1 करिता. Z. 6 M_1 मजला. Z. 7 M_1 म्हणा-
ला; या. Z. 8 M_1 om. आपण. Z. 9 M_1 om. आपण; M om.
संकटारीस. Z. 10 M_1 तो statt आशि. Z. 11 M_1 add. त्या
hinter वर्तमान. Z. 12 M_1 दोनी; फेरिल्या°. Z. 13 M_1 काटिलें;
घेऊन माते°. Z. 16 M_1 पाठविल्यानंतर. Z. 18 M_1 करावी ही
वासना टाकली. Z. 23 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 25 M_1
राजा याकडे.

Seite 64, Z. 1 MM_1 पाठवावा. Z. 3 M_1 add. घेऊन hinter
आपण; om. ती; काडीचे मध्यभागीं. Z. 4 M_1 लाहान. Z. 5 M_1
वरता; व; भारि यासव; उदकांत. Z. 6 M_1 नंतर झूठ व अय.
Z. 7 M om. राजे. Z. 13 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 14 M_1
नामिं statt असे; om. राहत; M राहात. Z. 17 MM_1 ठेऊन.
Z. 18 M_1 सारें statt तें; M om. आपले घरीं; M_1 नेऊन. Z. 19
 M_1 आपल्यालें. Z. 23 M सारें statt सर्व. Z. 25 M_1 दोघांस ठा-
ऊनिं असतां नाहीसं.

Seite 65, Z. 1 M जाहलें. Z. 3 M तेंचें घेऊन; M आगो-
दरव. Z. 4 M om. नेऊन; M ठेवला. Z. 5 M अश्वत्थपूजा.
Z. 6 M_1 असलें. Z. 7 M_1 om. मग; धन. Z. 8 M_1 कुवडीचे.

Z. 9 MM₁ जाऊन; M₁ om. खास; अप. Z. 11 M धिःकार.
Z. 15 M₁ लांगलीव. Z. 16 M₁ दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 17 M₁
राहात. Z. 18 M₁ दिवसीं; आपल्या; add. निघून hinter याचेस.
Z. 19 M₁ व statt ते समयीं; om. बरो० सर्व लोक. Z. 20 M ला-
गली. Z. 24 M₁ add. पाहण hinter असें; om. समजून bis ०करून;
लांगली.

Seite 66, Z. 1 M₁ निमूरपणो; M om. नि०. Z. 6 M₁ दि-
वसीं. Z. 7 M₁ यणें. Z. 8 M₁ वडिलोपार्जित. Z. 9 M₁ शा-
तिनिष्ठ; M om. हे. Z. 10 M मैची; M₁ मिळून एकच. Z. 11 M₁
आणलें. Z. 16 M₁ जाहला. Z. 17 M₁ वाखाचा. Z. 18 M₁
दिवसीं; ठेवलीं. Z. 19 M₁ जाहला; दिवसीं. Z. 20 M₁ om.
आणि bis कीं. Z. 21 M₁ om. राची; निजले; om. हें.

Seite 67, Z. 1 M₁ om. आम्हांत bis घेऊन; देववाचीं. Z. 2
M₁ करायास. Z. 4 M₁ समयीं. Z. 5 M₁ जाहली. Z. 7 M₁
मजला; तुजला. Z. 10 MM₁ बलाऊं; M चौघांत. Z. 11 M₁
नंतर für याप्रमाणें. Z. 12 M₁ चौ० राची. Z. 13 M₁ निजा०
चौघांस. Z. 15 M₁ मी आलें. Z. 16 M₁ बराबर. Z. 17 M
om. कीं; M₁ येथें मजपासीं. Z. 18 M₁ om. हा; असा निश्चय
करून; याजपासीं. Z. 19 M₁ शांतिनिष्ठ होता तोही. Z. 20 M₁
वाखाजवळ. Z. 22 M om. चारी. Z. 25 MM₁ बोलाऊं. Z. 26
M₁ दिवसीं; M राजाचे०; om. तीं रतें.

Seite 68, Z. 1 M₁ जाहले. Z. 6 M₁ दिवसीं; प्रभावतीस.
Z. 7 M₁ नदीच्या; M राहात. Z. 8 M₁ om. असे. Z. 9 M₁
दिवसीं; M विकावयास; M₁ om. होता; Z. 10 M₁ उद्योग statt
क्रीडा. Z. 11 M₁ असें. Z. 12 M₁ आलाया०; मोठें एक. Z. 13
M जाहाल्यास. Z. 14 M om. तो; M₁ om. चांभार. Z. 15 M₁
दिला. Z. 16 M₁ om. यणें. Z. 20 M वेष्टमनि statt भस्मनि.
Z. 21 M₁ दिवसीं. Z. 22 M प्रधानही. Z. 23 M₁ संधिवियहा-
दिक राज्यनीती०. Z. 24 M₁ ०पदापासून.

Seite 69, Z. 1 M₁ दिवसीं; om. कीं. Z. 4 M₁ पुनः. Z. 8
M₁ हा. Z. 9 M₁ दिधला. Z. 10 M₁ उदेक. Z. 11 M₁ दिला.

Z. 12 M om. मग. Z. 14 M अमीलिक करंडांत; M₁ अमीलिक पदार्थ भक्ष काय म्हणून. Z. 16 M₁ add. आपल्यास hinter छत्र. Z. 17 M₁ है; om. यज्ञ. Z. 19 M₁ om. रूप. Z. 20 M₁ कराव-
यास. Z. 21 M₁ साधारण मनुष्य कोणी; पाठविस्वाचें. Z. 25 M₁
त्यास. Z. 26 M₁ दिलें.

Seite 70, Z. 1 M om. व द्रव्य. Z. 2 M₁ ऐकून. Z. 7 M
गच्छ देवि न ते दोषो. Z. 6 M₁ दिनी; प्रभावतीसीं; M सु०
आहे so abgekürzt! Z. 7 M रहात. Z. 8 M₁ om. नंतर; त्याची
किंमत तो. Z. 9 M₁ म्हणाला. Z. 10 M₁ दिवसीं. Z. 11 M
आहला. Z. 12 M om. हा चांभार; M₁ मजकडेस. Z. 13 M om.
नित्य. Z. 16 M₁ बोलल्यां; याचे. Z. 17 M₁ मार करून. Z. 19
M₁ आहली. Z. 23 M₁ दिवसीं; M प्र० कीं so abgekürzt! Z. 24
M राहात; M₁ गावांत.

Seite 71, Z. 1 M₁ असतां; om. एवे; M वाटिलें. Z. 2 M₁
मारतील. Z. 3 M₁ सारें statt सर्व; M ठेकन. Z. 5 M₁ बोलून.
Z. 7 M₁ om. त्या वेळीं; M द्रव्य देवाचें; M₁ om. असें. Z. 8 M₁
वाण्यानें; M om. द्रव्य घेऊन; M₁ घरास आला. Z. 9 M₁ देव
पावून उगाच राहिला. Z. 14 M₁ दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 15
M₁ चंद्रलेखा. Z. 16 M₁ वरावरा. Z. 17 M₁ दिवसीं; चंद्र-
लेखा. Z. 19 M₁ विक्रमयास. Z. 20 M₁ म्हणाला. Z. 21 M₁
मम यहीं येण्याचें प्र० काय. Z. 22 M M₁ चंद्रलेखाही; M₁ आली.

Seite 72, Z. 4 M₁ दिवसीं; प्रभावतीला; सांगत. Z. 5 M₁
om. व. Z. 6 M₁ चिन्तांत आणिलें. Z. 7 M₁ प्यासीं. Z. 8 M₁
दिवसीं; त्यां. Z. 9 M₁ रात्रीं; om. जाऊन. Z. 11 M₁ यास.
Z. 16 M₁ om. मूर्खी; म्या; कळला statt माहित. Z. 17 M₁ om.
तू; जातें. Z. 18 M₁ आहली; व. Z. 19 M₁ घरास; आला.
Z. 20 M₁ आहली. Z. 22 M त्वं उक्ति०. Z. 24 M₁ दिवसीं; M
प्र० आहे so abgekürzt!

Seite 73, Z. 1 M₁ सुधर्मराजाकडे. Z. 2 M₁ सुधर्म्यास.
Z. 4 M₁ राजाचा; बसविला. Z. 5 M₁ om. दिसचें. Z. 8 M
पहा०; M₁ पाहायास; M M₁ ठाकली. Z. 15 M₁ दिवसीं; M प्रभा०

आहे so abgekürzt! Z. 16 M राहात. Z. 17 M om. होती; M₁ दिवसी; करावयास. Z. 18 M om. परम; M₁ परपुरुष; अवलो-
कून. Z. 19 M₁ बोलाविलें. Z. 20 M₁ येणें बाहेर. Z. 21 M₁
दिवसी; आणित्य. Z. 22 M₁ तेह्नां लां. Z. 23 M₁ बराबर.
Z. 24 M₁ हि statt तसेंच; मग. Z. 25 M₁ दिवसी; आणित्य;
रडावयास. Z. 26 M₁ om. तिचा.

Seite 74, Z. 1 M₁ सांगली; ते. Z. 2 M₁ वरून. Z. 3 M₁
om. त्यास. Z. 4 M₁ तनुकेच्या बोंठास दंड केला व कडू; वाखास.
Z. 5 M₁ तनुकेच्या. Z. 6 M₁ दांत बोंठास. Z. 7 M₁ मानून;
धुवायास. Z. 8 M₁ मांडला; om. तो. Z. 9 M₁ प्रतिदिवसी.
Z. 13 M₁ धनिकेन प्रिया तस. Z. 14 M₁ दिवसी; M प्रभाव.
बोलात so abgekürzt! M₁ म्हणाला. Z. 15 M *स्त्रीशी*. Z. 16
M₁ om. एक; यहखाच्या दोन statt धनिक; M राहात. Z. 19
M₁ नेहमी संरक्षणार्थ. Z. 20 M₁ दिवसी; add. स्त्रीने hinter तेह्नां.
Z. 24 M घडे, M₁ घडेसारखा. Z. 25 M₁ म्हायनिं.

Seite 75, Z. 1 M₁ आणि statt नंतर हें सर्व; राज* वर्तमान;
M om. त्याणिं bis सांगितलें; M₁ om. सांगितलें bis सांगून. Z. 5
M₁ यहखाचे. Z. 6 M₁ म्हावास statt जाहावी आपले; म्हावी.
Z. 7 M₁ om. पूर्व, यह*. Z. 8 M₁ om. दूर* bis म्हणून; संरक्षण.
Z. 11 M₁ यहख; पुरुषवेष घेऊन. Z. 12 M M₁ करी. Z. 13 M₁ यह*.
Z. 15 M₁ केश हत्तादि लावून छविम करून; M लाऊन. Z. 16
M₁ यह*; add. आणि hinter गेली. Z. 21 M M₁ सखीजन*.
Z. 22 M₁ दिवसी; म्हणाला. Z. 23 M राहात; M₁ om. अति.
Z. 24 M₁ om. होती. Z. 25 M om. तिचा; M₁ राजी आंग-
खात; घांट.

Seite 76, Z. 1 M₁ दिवसी. Z. 2 M₁ ऐकून. Z. 3 M₁ add.
आणि hinter आला; add. नामे hinter देविचा; M राहात. Z. 4
M₁ om. कीं. Z. 5 M₁ सुटून. Z. 6 M om. उत्तरेस. Z. 7 M₁
ऐकून. Z. 12 M₁ दिवसी; म्हणत. Z. 13 M₁ व तितकाचा रुंद
वृष होता. Z. 14 M राहात; M₁ तेथें एके समर्थी. Z. 15 M₁
पसरिलें. Z. 16 M₁ om. पाहिले bis जाणून. Z. 18 M₁ *सारखें;

टाकल्याः; एकच वेळीं. Z. 19 M₁ पारध्यानिं. Z. 20 M om. हंसः M₁ om. काढून; टाकले; पडल्यानंतर. Z. 21 M₁ om. जाळें; करा-
यास; आणि statt तें पाहून.

Seite 77, Z. 3 M₁ दिवसीं. Z. 5 M राहात; M₁ om. म्हणून
एक. Z. 6 M₁ राहात; M₁ om. एके समर्थी; बराबर; om. होता.
Z. 7 M₁ आपल्या. Z. 9 M₁ om. जो. Z. 10 M₁ तर प्राण त्या-
गीन; om. स्त्रीचें वचन. Z. 11 M om. वागरास; बंधूहून; om.
मजला. Z. 12 M₁ om. केही. Z. 13 M झाली. Z. 14 M₁ याचें.
Z. 15 M₁ केलें व; om. त्याच्या घरीं; चालला. Z. 17 M₁ add.
तुजला hinter भारं. Z. 19 M₁ ऐकून; M om. हें; M₁ मजला त्यां
पहिलेंच कां नाहीं सांगितलेंस. Z. 20 M₁ व्याघ्रादिकांच्या. Z. 21
M om. शरीराः; om. काढून; M₁ om. गुप्त. Z. 22 M₁ तुजला;
असल्यास statt तर; निव्व साव; om. त्यावर. Z. 23 M₁ ठेवले;
om. तें bis देईन.

Seite 78, Z. 2 M₁ om. तूं. Z. 3 M₁ कोंब statt काय; M
om. तुजवरोवर; M₁ इतकाच statt राहाः bis आहे. Z. 4 M₁ add.
आपले hinter सुसर; प्राप्त होत. Z. 5 M₁ व; वनचरांचा माझा
वचनेकरून गमाविला; M खेद. Z. 6 M₁ निराश होत्साता; आ-
हला. Z. 7 M₁ जाहली. Z. 10 M काले विषतिर्मु. Z. 11 M₁
नंतर दुसरे दिवसीं; om. पूर्वीं. Z. 12 MM₁ राहात. Z. 14 M₁
जाहला. Z. 15 M om. केशवास; M₁ तिणें सांगीतल्यावरून त्याणें
घागर घडविण्यासमर्थी मुखः. Z. 16 M₁ om. वर्तमान. Z. 17 M
om. हातीं; गृहास नेतिसमर्थी. Z. 18 M₁ वितंग. Z. 19 M₁
थहीं; करावाची. Z. 21 M₁ om. प्रधाननिं; परस्त्रीचे आंगाव-
ळक गेलास याचें. Z. 24 M स्वभाव याचा; M₁ स्वभावच.

Seite 79, Z. 2 M विशालासि. Z. 4 M₁ दिवसीं. Z. 5 M
om. वेजिका; राहात. Z. 6 M₁ स्नानार्थ. Z. 8 M₁ बराबर;
M पहात. Z. 9 M₁ रलें; याकरिता; घातली; om. आणि bis
पडलें. Z. 11 M₁ om. वर; M om. मय. Z. 12 M₁ om. ही;
समजून statt अवल करून. Z. 17 M₁ दिवसीं; प्रभावतीस;
सांगत. Z. 18 M राहात; M₁ काळिका. Z. 19 M₁ om. होती;

समर्थी. Z. 20 M₁ बराबरो statt बाहेर; त्याचसर्वे. Z. 23 M वेजमोचिं; ब्राह्मण वज्रत. Z. 24 M₁ त्यास statt आहेत तर.

Seite 80, Z. 1 MM₁ काळिकेनें; M₁ दिला. Z. 2 M₁ add. म्हणून वज्रत वेद करून उगीच राहिली hinter नाही. Z. 8 M₁ दिवसीं. Z. 9 M₁ *नगरीं; M राहात. Z. 10 M₁ *बराबर; रोज चरीत असे. Z. 11 M₁ दिवसीं; *राचीस; समजून. Z. 12 M₁ जोशाचे घरास; M विचक्षण नांमिं पति; M₁ om. नांमिं. Z. 13 M₁ जाहला. Z. 14 M₁ घरीं; om. त्यास. Z. 15 M₁ निघायास. Z. 17 M₁ पूर्वदिवसीं; याचें व मी यासमर्थी आलों यावेळेचें फळ सांगविं. Z. 19 M₁ तुझ्या; उदैक. Z. 21 M₁ करवावा; वेळेचें. Z. 24 M₁ मागून; om. स्वकार्य bis घरीं; जाऊन पूर्ववत्. Z. 25 M₁ दिवसीं.

Seite 81, Z. 6 M₁ दिवसीं. Z. 7 M राहात; om. व्यभिचारिणी bis *बरोबर. Z. 8 M₁ दिवसीं. Z. 10 M₁ om. बाहेरून. Z. 12 M₁ लीकर; जेलां. Z. 13 M₁ संपादून. Z. 18 M *भुत्तमे. Z. 19 M₁ दिवसीं. Z. 20 M राहात. Z. 21 M₁ om. तिचें. Z. 22 M₁ दिवसीं. Z. 23 M₁ om. आणि. Z. 24 M₁ याचकडे. Z. 25 M₁ हे व्यभिचारिणें; मेळविलें.

Seite 82, Z. 1 M₁ मानून. Z. 3 M om. च; M₁ दिवसींय. Z. 4 M₁ नवतीं; M नडता. Z. 5 M₁ तेड्डी statt परंतु; नाही. Z. 6 M₁ मेळविलें; द्रव्य. Z. 7 M₁ सोनारास लाभ. Z. 9 M₁ *समागम करावा असें शुकापासून श्रवण. Z. 10 M₁ दीपां द्रव्य करून; घरास. Z. 14 M₁ मदनास हा शोक म्हणून. Z. 18 M₁ प्रभावतीनें; om. आपल्या. Z. 19 M कुशित. Z. 20 M om. मजला; MM₁ जाहली. Z. 21 M₁ संतोष जाहला आणि सखेद राहिला ही कथा ऐकून प्रभावती शयन करिती झाली कथा ७२ so! Z. 23 M सांगतो हे; राहात. Z. 25 M₁ दिवसीं. Z. 26 M₁ कन्या.

Seite 83, Z. 1 M₁ जाहला; दिला; add. शिमेची व hinter ह्. Z. 2 M₁ om. तिचा. Z. 6 M₁ वरदान नारदानें; इजला. Z. 11 M₁ देवीच्या; देवळांत; विद्याधर hinter घेऊन. Z. 16 M₁ माझे. Z. 17 M तुजला विश्वास; असला. Z. 18 M₁ करून statt

ऐकून. Z. 19 M₁ om. याप्रमाणें bis स्वर्गास जातीं झालीं. Z. 21 M वाहा°.

Seite 84, Z. 1 M आहांत. Z. 19 M₁ आणि मदनाचा पिता हरिदत्त याणें पुत्र झाला म्हणून उत्सव केला. त्या समयीं आकाशांतून पुण्यांची माळा पडली. तिचें दर्शन होतांच मुक व सारिका व मदनाचा मित्र विविक्रम या तिघांचा शापमोक्ष होऊन स्वर्गास गेले आणि मदन प्रभावतीसहित आनंद करून मुखाचा उपभोग करिता झाला. समाप्ता. Z. 23 M आहाला.

Versverzeichnis.

यद्य चेद्यासि कामार्ता	77, 2	गच्छ चेद्विषमे	75, 20
अनुरागो वृथा स्त्रीणां	82, 15	गच्छ तत्राद्य	9, 1
अप्रधानः प्रधानः	15, 9	गच्छ त्वं कुरु	55, 19
अर्थनाशं मनस्तापं	22, 20	गच्छ देवि न कर्तव्यो	76, 10
		गच्छ देवि न ते किञ्चि०	81, 4
आसन्नमेव नृपति०	15, 12	गच्छ देवि न ते दोषो	
आहारो गरलायते	8, 22	गच्छन्त्याः	38, 2
		गच्छ देवि न ते दोषो	
उत्तमाः स्वगुणैः	19, 29	गमने	64, 11
उदये सविता रक्तो	14, 8	गच्छ देवि न ते दोषो	
		यदि	51, 18
कर्तुं संभोगमेषाञ्चि	68, 21	गच्छ देवि न ते विघ्नं	58, 20
काके शीचं	14, 19	गच्छ देवि परं	61, 13
कुरु चेद्रोचते	42, 12	गच्छ देवि मनोज्ञासि	81, 17
कुरु वारं विशालाञ्चि	79, 2	गच्छ देवि मनो यव	34, 23
कुरु यद्रोचते	83, 20	गच्छ देवि यतो गन्तुं	73, 13
कृतावधः परं	11, 7	गच्छ देवि विज्ञानासि	13, 14
कृशोदरि प्रयाहि	45, 7	गच्छ देवि विरहं ते	47, 2
को दोषो गमनाद्देवि	49, 12	गच्छ देवि सुखं भोक्तुं	79, 15
को दोषो गमने	68, 19	गच्छ यास्यासि रज्जुं	4, 21
		गच्छ रश्मोर युक्तं ते	70, 4
गच्छ चेद्यदि	72, 18	गजाः सन्ति हयाः सन्ति	69, 23

गतयापि त्वया तत्र	24, 21	यथेष्टं गच्छ गच्छ सुश्रोणि	6, 17
		यथेष्टं ब्रज कल्पाणि	53, 12
जीवन्तो ऽपि मृताः	17, 15	यस्मै देवाः प्रयच्छन्ति	18, 11
		यस्यार्थासस्य	17, 15
त्वज्जिदेकं कुलस्त्राये	15, 3	याहि चेष्टातुमिच्छा ते	29, 7
त्वया सुखेन गन्तव्यं	52, 14	याहि देवि गता वेत्ति	
		यदि कर्तुं	70, 21
धवस्मान्वातपचाणि	16, 1	याहि देवि गता वेत्ति	
क्षिप्रं न ब्रह्माद्विपदि	14, 10	यदि भामिनि	51, 2
		याहि देवि परं जारं	54, 23
नदीनां नखिनां चैव	14, 23	याहि देवि पुनर्याहि	37, 16
न पूजयन्ति ये	3, 6	याहि देवि प्रियं भोक्तुं	74, 12
न सीहदं न विश्वासो	14, 17	याहि देवि मनो यत्र	48, 18
निज्जेष्ठापूरणार्थाय	35, 23	याहि देवि यतो यानं	72, 2
निद्रा भद्रे कुतस्तेषां	17, 5	याहि देवि यथेच्छं त्वं	71, 13
		याहि देवि रतिस्वादनुर्यो	65, 14
पुंसः स्त्रियो रतिः	19, 7	याहि देवि विज्ञानासि	41, 15
पुरुषो यः करोत्येवं	13, 7	याहि देवि मुखे	78, 9
प्रजापीडनसंतापा०	10, 10	याहि देवि सद्योपग्रं	43, 3
		युक्तं ते गमनं देवि	56, 21
भोगिनः कञ्जुकासक्ताः	14, 25	युक्ता बुद्धिर्विशालासि	28, 5
		ये च मर्त्या महोत्साहा	15, 29
मित्रं नास्ति गृहं	20, 24	रस्मोर गच्छ कामं त्वं	44, 4
मेदिनीवसनीभूते	66, 13	राजानमेव संश्रित्य	15, 24
		राज्ञी न ह स्पृशत्य०	16, 25
यथेच्छमि ततो गच्छ	54, 8		
यथेच्छं ब्रज कल्पाणि	47, 16	वशं नयन्ति विनता	15, 28
यथेच्छं ब्रज भद्रे	60, 9	विद्यावतां गृहस्थानां	16, 16

विधेहि सुन्दरि तथा	32, 2	ब्रज श्रेष्ठ नर देवि	66, 4
विपरीति समायाति	26, 13		
ब्रज देवि परं जारं	46, 8	सत्यमेव त्वया भद्रे	81, 2
ब्रज देवि मनो यच	38, 13	समयो ऽयं सुखं भोक्तुं	59, 8
ब्रज देवि वरं जारं	27, 9	संभोगमाप्नुहि सुखं	62, 11
ब्रज देवि सुयुक्तं ते	58, 4	सर्वव्याघ्रगजादिभ्ये	15, 22
ब्रज भामिति युक्तं वै	80, 6	मुखेन चाहि भोगाय	57, 12
ब्रज रश्मोऽयं युक्तं ते	68, 4		

Nachtrag.

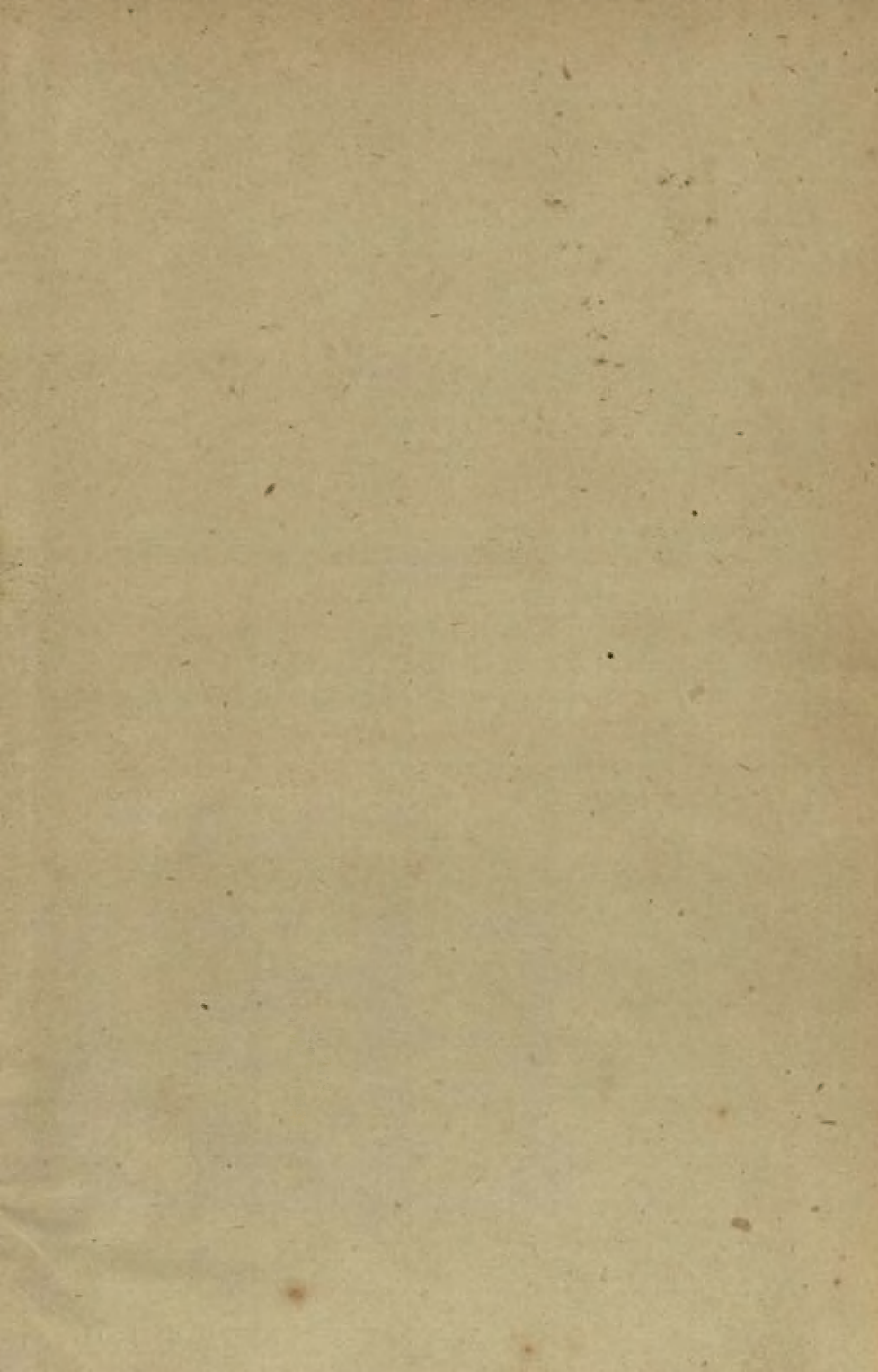
S. 36, 23 ist der Satz **इकडे** bis **झापा** ohne Anführungsstriche zu lesen.

S. 40, 17 वाटविलास statt °लीस.

Druck von G. Kreysing in Leipzig.

(197) 5

✓

N.C.
ca

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY

GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI.

Please help us to keep the book
clean and moving.